NODRA IVAKAVUVULI NA PERESITEDI NI LOTU

BRIGHAM YOUNG

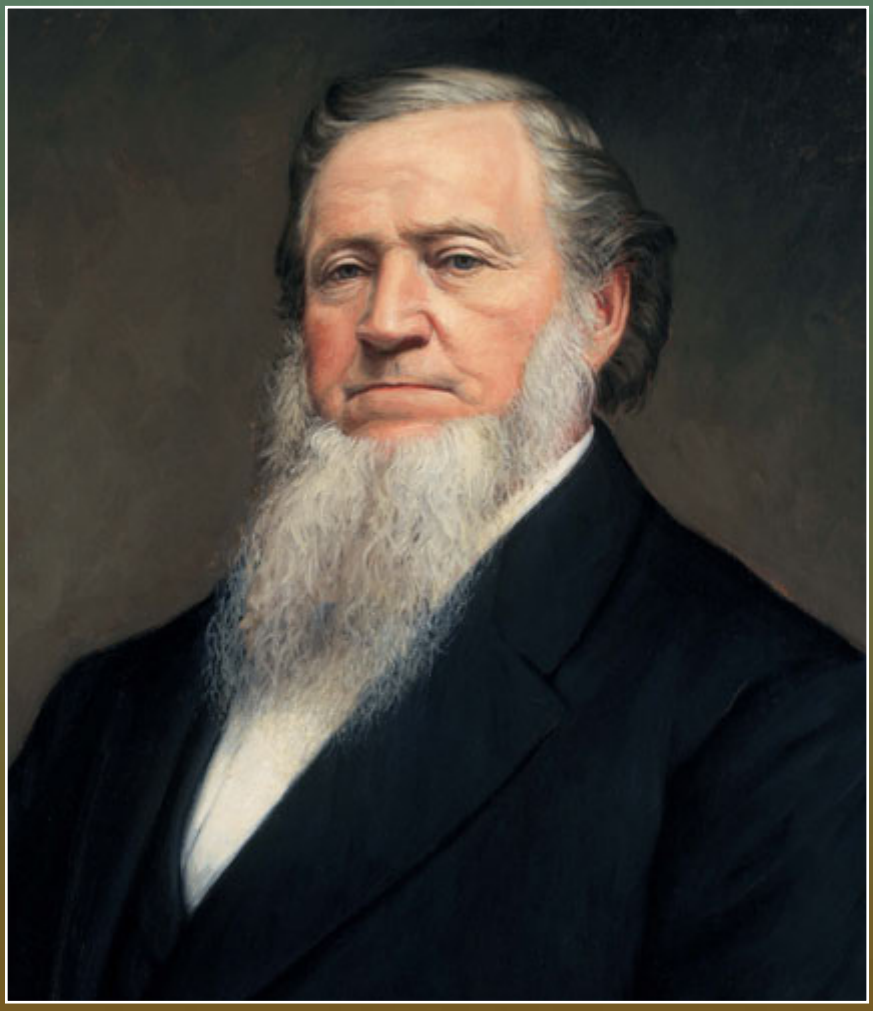

NODRA IVAKAVUVULI NA PERESITEDI NI LOTU

BRIGHAM YOUNG

Tabaka
Na Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo
Salt Lake City, Utah

Tabana 10: *Kosovi na Mississippi e na Dela ni Waicevata,* mai vei C. C. A. Christensen. © veivakadonui ni Museum of Art, Brigham Young University. iYau maroroi.

Tabana 56: *Na Vunau mai na Ulunivanua,* mai vei Carl Bloch. Maroroi tiko na droini dina e na Chapel of Frederiksborg Castle, Denmark. Vakaraitaki e na veivakadonui ni Frederiksborgmuseum.

Tabana 114: *Vei Ira e na iOtioti ni Qiqi*, mai vei Lynn Fausett. © veivakadonui ni Museum of Art, Brigham Young University. iYau maroroi.

Tabana 164: *Dou Vakayacora me Kequ iVakananumi*, mai vei Harry Anderson. Vakaraitaki e na veivakadonui ni Pacific Press Publishing Association.

Tabana 168: Vakaraitaki na iyaloyalo e na veivakadonui ni Utah State Historical Society, Charles W. Carter.

Tabana 194: Vakaraitaki na iyaloyalo e na veivakadonui ni Utah State Historical Society.

Tabana 285: *Tobo na Moa,* mai vei C. C. A. Christensen. © veivakadonui ni Museum of Art, Brigham Young University. iYau maroroi.

Tabana 290: *Ra Vakarusa na Dauvakacaca na iMatai ni iTikotiko e Jackson County, e Missouri, 1833,* mai vei C. C. A. Christensen. © veivakadonui ni Museum of Art, Brigham Young University. iYau maroroi.

Tabana 294: *Haun's Mill,* mai vei C. C. A. Christensen. © veivakadonui ni Museum of Art, Brigham Young University. iYau maroroi.

Tabana 379: *Rairai na Yalo i Josefa Simici vei Brigham Young,* mai vei Clark Kelley Price. © Clark Kelley Price.

© 1997 mai na Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo
iYau Maroroi
Tabaki e Amerika
Veivakadonui vakavalagi: 10/95
Veivakadonui vakaviti: 10/95
Na vakadewa ni *Teachings of Presidents of the Church: Brigham Young*

Lewena

	iUlutaga	Tabana
	iVakamacala Taumada	v
	iTukutuku iVakamacala	viii
1	Na Veiqaravi nei Brigham Young	1
2	Sa Tasereki na Kosipeli	17
3	Bula e na Kosipeli	25
4	Vakabauta ka Doka Tiko ga na Lewetolu Vakalou	33
5	Yalomatua ki na Veisorovaki i Jisu Karisito	41
6	Na Veirogorogoci ni Kalou kei na Tamata	47
7	Na Yavu ni Veivakabulai	55
8	Vakabauti Jisu Karisito na Turaga	63
9	Veivutuni kei na Papitaiso	69
10	Na Cakacaka Yaco ni Yalo Tabu	75
11	Gadreva na Bula Vakarorogo	79
12	Qaqarauni me Kua ni da Vukitani	87
13	Vakaivaqataki ki na iLakolako Tawacava ni Bula Vakayalo	95
14	Veitabagauna Vakosipeli	103
15	Na iTikotiko e na Muaira	111
16	Taracake o Saioni	123
17	Na iVolanikalou	133
18	Na Matabete	141
19	Na iSoqosoqo ni Veivukei kei na Noda Dui Colaivua	147
20	Na iTuvatuva Vakaveiliutaki kei na Veiliutaki Vakalotu	155
21	Me Daudokai na Siga ni Vakacecegu (Sabato) kei na Sakaramede	163
22	Saumi Katini ka Dau Bula Sausauvi	175
23	Yalomatua e na Vuku ni Veiyalayalati Vou ka Tawamudu ni Bula Vakawati	185
24	Tuberi ni Matavuvale	193

25 Dau Lomavinaka, Yalomalumalumu, ka Yalodina 201
26 Bulamarau ka Veimaliwai Vakavinaka 209
27 Vuli e na Vakadidike kei na Vakabauta 219
28 Dau Lewa Maqosa 229
29 Muria na Vosa ni Vuku 239
30 Vakaikuritaka e na Nomu Bula na iTovo Vakarisito 245
31 Mo Bula Manini, Dausasaga, ka Qarava Vinaka na Nomu Bula . . . 253
32 iYau Vakavuravura kei na Matanitu ni Kalou 265
33 Na Qaravi ni Kaulotu 273
34 Tudei na Yalododonu e na iSolisoli ni Yalo Tabu 281
35 Noda Vukei mai na Veivakatovolei, Veivunauci, kei na Veivakacacani 291
36 Veiliutaki Vakavuravura kei na Matanitu ni Kalou 297
37 Noda Kila na iBalebale ni Mate kei na Tucake Tale 303
38 Na Vuravura ni Yalo 309
39 Na Veilewai ki na Vuravura Tawamudu 315
40 Veivakabulai e na Vuku i Jisu Karisito 321
41 Na Veicakacaka ni Valetabu 329
42 Na Veiqaravi ni Valetabu 339
43 Noda Qara na Dina kei na Yavu ni Noda iVakadinadina 347
44 Na Matanitu ni Kalou kei na Veivakasoqoni vei Isireli 355
45 Na Veisiga e Muri 363
46 Na iTavi Vakaitubutubu 369
47 Na iVakadinadina nei Peresitedi Brigham Young me baleti Josefa Simici na Parofita 377
48 Na Gauna ni Duavata, na iVakadinadina, kei na Lomasoli 387
Na iVola E so e Cavuti, kei na Veivosa iVakaleka ka Vakayagataki Eke 394
iDusidusi Vakaivola 396

iVakamacala Taumada

Sa dau veituberi o Brigham Young na parofita e na kosipeli i Jisu Karisito ka sa vakasukai mai, e na yavu rawarawa, ka kilai rawarawa kina, me ivurevure ni veivakauqeti kei na vakanuinui vei ira na Yalododonu ka ra laki tawavanua e na veibucabuca ka ra na lakova. E dina ni sa mai sivi tale oqo e dua vakacaca na senitiuri, se tudei ka bula tu ga na nona vosa vei keda edaidai, e na noda qarava tiko na kena taracake na matanitu ni Kalou.

A tukuna o Peresitedi Young ni da sa vakaivotavota na lewe ni Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, e na "yavu ni bula kei na veivakabulai me baleti ira vakayadua era sa lomadina kina" (*DBY,* 7).* Sa yalataka ni o ira era na ciqoma na kosipeli e na lomadra dina, e na vakabulabulataki "e lomadra na gagadre me ra kila ka yalomatua e na veika ni Kalou, me vinaka cake sara mai na kena era sa sotava mai e na nodra bula" ka me ra na tekivu "vakasaqaqara, wilivola, ka vakadidike, ia ni ra torova yani na Tamadra e na yaca i Jisu, e na qai solia vei ira na kena ivakadinadina" (*DBY,* 450).

E vakadeitaki e na ivola oqo na nodratou gagadre na lewe ni Mataveiliutaki Taumada, kei na Kuoramu ni i Apositolo Le Tinikarua, me vakatitobutaka na nodra yalomatua vakalotu na lewe ni Lotu, ka me ra vakayadrati kina ki na kena gadrevi vakalevu cake me ra dau kila na veika ni Kalou. E na veivakauqeti ka veivakabulabulataki ki na lewenilotu yadudua, kei na veikuoramu ni matabete, kei na veikalasi ni iSoqosoqo ni Veivukei, me ra taroga, wilika, vakadidike, ka qai masuta na Tamada mai Lomalagi, me solia vei ira na ivakadinadina ni ivakavuvuli e so oqo.

E wasei rua na wase ni ivola yadudua—"iVakavuvuli i Brigham Young" kei na "Me iUlutaga ni Vuli." E lewe ni imatai ni wasewase na veimalanivosa e so mai na vunau nei Brigham Young vei ira na Yalododonu e na gauna oya. Sa dusimaki e na itukutuku yadudua sara na kena ivakamacala mai na ivola tale e so, ia e na dredre sara ni laurai na ivola e so e cavuti oqori vei ira na lewenilotu. E sega ni lavaki sara me laurai mai na ivola e so oqori, me vulici se vakavulici kina vakavinaka na ivola oqo. E sega ni gadrevi tale ga

*E na vuku ni ivakamacala me baleta na ivakaleka e so ka taurivaki tiko e na ivola, me dusimaki kina na ivurevure vakaivola ni itukutuku e so nei Peresitedi Young, raica na "Na iVola E so e Cavuti, kei na Veivosa iVakaleka ka Vakayagataki Eke" e na tabana e 00[360].

me ra volia tale na lewenilotu na ivola tale e so ka cavuti tu, kei na kena ivola vakamacala tale e so, me vulici se vakavulici kina na veiwase ni ivola oqo. Sa rauta vinaka sara me vakavulici mai na lewe ni ivola oqo, ka sala vata kei na ivolanikalou. Me ra wilika e na masumasu ka vakadidike na lewenilotu mai na ivakavuvuli nei Peresitedi Young, me ra vakararamataki kina e na ivakavuvuli ni kosipeli, me ra raica rawa kina na kena vakaibalebale na veivakavuvuli oqori e na nodra bula e veisiga. Ni ra vulica e lomadra dina kei na masumasu na itukutuku sa digitaki eke, era na qai vakavukui na Yalododonu e na Gauna Oqo e na yavu ni kosipeli, ka ra na marautaka vakalevu cake na titobu kei na vakalou ni nona ivakavuvuli na parofita dokai oqo.

E tarogi e na ikarua ni iwase ni ivola e so na taro, ka na gadrevi me dau vakasamataki vakatitobu, me moici kina na nodra bula, me veivosakitaki na ivakavuvuli i Peresitedi Young. Me ra dau lesuva tale ka wilika vakawasoma na lewenilotu na nona ivakamacala me baleta na ivakavuvuli ka veivosakitaki tiko. Ni ra na vakauqeti na lewenilotu me ra tudei tiko, mai na nodra vakadidike kina vakatitobu kei na masumasu, ka me ra vakatulewataka kina me ra dau vakamuria na ivakavuvuli nei Jisu Karisito, na iVakabula.

Ke ra vakamuria na lewenilotu yadudua kei na veivuvale na ivakavuvuli e so ka sa vakamacalataki tu e na ivola oqo, era na kunea kina na nodra kalougata, ka vakauqeti me ra yalodina ka yalomatua cake vakayalo, me vakataki ira na Yalododonu e na gauna e liu, era a rogoca na veivosa oqo mai vua na "Laione ni Turaga" (*HC,* 7:434)—o koya na parofita, daurairai, ka dauvakatakila, o Peresitedi Brigham Young.

---

iDusidusi kina Qasenivuli

E na lavaki me vakadikevi mada e liu na veilesoni eke ni bera ni qai vakavulici, ka me yavutaki e na masumasu. Me vakataukeitaki iko ki na ivakavuvuli e so, ka lewa na veisala e so me vakamacalataki ka vakavulici kina na ivakavuvuli e na kalasi. Me veivuke ki na lewe ni kalasi na veilesoni e na ivola, me ra raica kina na kena vakaibalebale ki na nodra bula e veisiga. Me vakauqeti ka veivosakitaki na veisala e so e vakavatukanataki kina na ivakavuvuli e so oqo na lomada me baleti Tamada mai Lomalagi, se o Jisu Karisito, se na veika me baleti keda, na noda veivuvale, kei ira na wekada. Sureti ira na lewe ni kalasi me ra dau bulataka na yavu ivakavuvuli ka ra sa tuberi kina oqo.

Me ra vakaitavitaki vakalevu sara na lewe ni kalasi e na gauna ni veivakavulici, ni o sureti ira me ra wilika e cake na veivosa e so, me ra soli vakasama e na dua na taro, se me ra wasea mai na veika era sa sotava mai. E rawa ni o solia vei ira na ilesilesi e so e na nomu vakarautaka tiko na

lesoni, ka mo veinanumi e na vuku ni nodra dau mamadua e so e na veiitavi e so era vakacolati kina. Dau vakayawaka se vakatikitikitaka na veika e so ni veileti. Mo vakanuinui ga ki na ivolanikalou, me tokoni ka vakamatatataki kina na veika e so e dau tarogi. Mo gadreva e na yalomalumalumu na Yalo Tabu ni Turaga, ni ra na kune kalougata kina na tacida kei na ganeda o veituberi kina. Me vaka sa yalataki mai vua na Turaga, "Raica ko koya sa vunau kei koya sa vakabauta, erau sa veikilai yalo; io erau sa veivakavulici ka marau vata" (V&V 50:22).

iTukutuku iVakamacala

1801, June 1:	Sucu e Whittingham, Windham County, Vermont.
1815–21:	Mate o tinana; sa tekivu qarava vakaikoya na nona bula o Brigham, ka qai yaco me matai (14).
1824:	Vakamau kei Miriam Works (23).
1832:	Papitaiso e na Lotu, ka vakatikori me italatala qase. Sa mate o watina (31).
1834:	Vakamau kei Mary Ann Angell. Lesi me kavetani e na lakolako ni iLawalawa mai Saioni (33).
1835,Feverueri 14:	Sa vakatikori me dua vei iratou na lewena e liu na Kuoramu ni Le Tinikarua (34).
1839–41:	Lesi me kaulotu i Peritania (38–40).
1844–47:	Sa labati o Josefa Simici. Sa veiliutaki o Brigham Young e na Lotu, mai na itutu ni Peresitedi ni Kuoramu ni Le Tinikarua (43–46).
1847:	Sa vakatakilai vua na wase 136 ni Vunau kei na Veiyalayalati. Rairai vua o Josefa Simici e na raivotu, ka vakasala kina e na veika bibi e so (45).
1846–47:	Liutaka na nodra ilakolako vakalewelevu i Salt Lake City, ka qai lesu tale i na Winter Quarters (45–46).
1847,Tiseba 27:	Tokoni vakalotu e Kanesville (Council Bluffs), Iowa, me Peresitedi ni Lotu (46).
1851:	Sa lesi me kovana ni Yasana o Utah (49).
1853,Epereli 6:	Vakasobura na vatunitutu ni Valetabu e Salt Lake (52).
1857–58:	iValu e Utah. Vakacegu mai na kovana ni oti e yabaki walu na nona veiqaravi (56–57).
1867:	Sa tara oti na *Tabernacle*. Sa tuva vou tale na veiliutaki e na iSoqosoqo ni Veiqaravi (66).

1869:	Tasevu mai i Utah na sala ni sitima (68).
1875:	Tauyavutaka na Young Men kei na Young Women Mutual Improvement Associations (74).
1877, Epereli 6:	Vakatabuya na Valetabu e St. George. Sa vakabibitaka tale na ituvatuva dodonu ni veiliutaki e na matabete (75).
1877, Okosita 29:	Sa mai bale e Salt Lake City, Utah (76).

Peresitedi Young e na rauta beka na 1847–50. "Au vinakata meu vunautaka yani e na domoilevu na kosipeli ki na veimatanitu. Ni raraga tiko na noqu sui e loma, me vaka na caudre ni bukawaqa ka tabonaki voli. . . . E na sega tale ni dua na ka au na taleitaka vakalevu, meu vakatusa ga i vuravura raraba na veika sa vakayacora na Turaga e na veisiga e muri oqo" (*DNW*, 24 Oks. 1854, 1).

Na Veiqaravi nei Brigham Young

*A ikarua ni Peresitedi o Brigham Young e na Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, na dau tawavanua ka duru ni matanitu levu ni Yalododonu e na Gauna Oqo e na Muaira kei Amerika, na turaga vakawati ka tama lomadina e na veiqaravi. A i Apositolo ka tisaipeli yalodina ni Turaga o Jisu Karisito. A tukuna kina, "Sa noda kavetani ka noda iliuliu o Jisu" (*DNW, *24 Me 1871, 5). "Au sa vakatavara na noqu vakabauta e na vatuvatunitaba i Jisu Karisito na Turaga, me itakataka tale ga ni noqu yalomatua," e vakamacalataka kina (*DNW, *21 Nov. 1855, 2). E yavutaka na nona bula e na kena taracake tiko ka tovaki na matanitu ni Turaga o Jisu Karisito e vuravura oqo.*

Veika e Yaco e na Bula nei Brigham Young

Vuli mai na nona cakacaka kaukaua.

Asucu o Brigham Young mai Vermont e na yabaki 1801, na ikaciwa ni le 11 na luvedrau o John kei Abigail Howe Young. A tubu me tamata bula mai e na veikau e na loma ni yasana o New York, me nona valenivuli na nodratou vale, kei na nodratou qele ka tu vakavolivoliti iratou (raica na *DNW,* 22 Epr. 1857, 4). Rau bula dravudravua sara na nona itubutubu, e vakamacalataka e na gauna e muri. "Keitou a sega kina ni vuli vakaivola [vuli e koronivuli] e na gauna keirau se gone kina, ia keirau a dau cavu co ca, ta kau, vaqiqi tolonikau, ka cakacaka e na qele, me dradrakusikusi kina na duruduru kei na iqaqalo ni yava" (*DNW,* 12 Oks. 1857, 4). A cakacaka vagumatua mai na nona se gonetagane voli Brigham, me were ka teivaki kina na nodratou qele, ka dau veivuke tale ga e na cakacaka ni vuvale. A sega ni bau guilecava vakadua na yavu bibi ni bula savasava ka tuberi koya kina o tamana, se na sasaga nei tinana "me tuberi ira tiko na luvena e na veigauna me ra dau doka na yaca ni Tamada kei na Luvena, ka dau rokova na [iVolatabu]; me kaya kina o tinana, Dau wilika, nanuma na ivakavuvuli e tu kina, ka dau bulataka e veisiga e na veigauna kece e rawa kina; mo cakava ga na veika vinaka; kua ni dau cakava e dua na ka ca; ke o raica ni dua e leqa tu, tovolea sara mo veivuke e na ka era gadreva tu" (*MSS,* 1853, 55). A mai bale o tina i Brigham ni se qai yabaki 14.

Ni qai yabaki 16, sa rawata o Brigham na vuli e na cakacaka vakamatai, taiyaya ni vale, ka caka katubaleka iloilo. A dau taleitaka vakalevu sara na

maqosa ni cakacaka sa tu vua, ka okata na "cakacaka vinaka kei na yalodina, me dauvosota tiko vakadede, vei ira era vakacakacakataki au," me "tiki ni noqu vakabauta vakalotu" (Vosa i Brigham Young vei George Hickox, 19 Fev. 1876, BYP).

A vakamautaki Miriam Angeline Works e na nona yabaki 23. Rau sucu kina e rua na luvedrau goneyalewa. A dau qarava o Brigham na nona matavuvale, mai na nona dau ta idabedabe, ka ripeataka tale ga na teveli, na kovate, ka dauvakabikatubaleka, kei na katuba, na ikabakaba ni vale, kei na veika e bati ni irara. A laki tara e dua na vale e na veiwere i tamana e Mendon, New York, kei na volau ni taiyaya e bati ni uciwai, ka vakalivalivataka na nona iyaya ni cakacaka e na volau, mai na waidrodro ni uciwai.

A qarava o Brigham e vuqa na icolacola nei Miriam na watina, e na nona sa tauvi matenigacagaca, me ikuri ni itavi sa dau qarava o koya. Ni sa bibi tiko ga na mate e tauvi watina tiko, e a vakarautaka vakawasoma na kedratou ikatalau na nona vuvale, me vakaisulutaki rau na nona goneyalewa lalai, dau samaka na nodratou vale, ka "keveti watina ki na nona idabedabe ni vakacegu, e na bati ni irara, me tiko kina me yacova na nona suka tale mai e na yakavi," me vakasaqara sara na kedratou ivakayakavi, vakamoceri iratou na nona vuvale, ka vakaotia tale na cakacaka ni vale (*LSBY*, 5). E vuli vakalevu sara mai na veika e sotava qori e na nona se gonetagane voli, kei na nona se qai vakawati vou, me kila kina na bibi ni veivuke vakavuvale, kei na cakacaka ni vale. A qai veivakasalataki kina e na vica tale na yabaki i muri vei ira na Yalododonu, me baleta na iulutaga oqori, ka dau dokadoka kina vakaveiwali, ni rawa ni siviti ira "e vuqa na marama e [na] nodra dui itikotiko, e na kena qaravi na vuvale" (*DNW,* 12 Oks. 1857, 4).

Rawata mai na Yalo Tabu na nona ivakadinadina.

Rau a curu i na Lotu Wesele o Brigham kei Miriam e na yabaki rau vakamau kina, ia e dau yalotarotaro voli ga e na veika vakalotu e so. A dau gadreva voli na isoqosoqo vakalotu ka tauyavu me vaka na kena ivakarau ka tauyavutaka mai o Jisu, me vaka na kena e vakamacalataki tu e na Veiyalayalati Vou, ka qaravi kina "na mataqali cakacaka vakalotu e so" (*DNW,* 19 Julai 1866, 3) kei na isolisoli tale e so ni kosipeli. Mai na sasaga ni veivakalotutaki nei Samuel, na taci Josefa Simici, a soli kina ki na vuvale i Brigham Young e rua na ilavelave ni iVola i Momani e na vula o Epereli ni yabaki 1830, ni qai oti ga e vula dua mai na kena taba na ivola. Eratou a wilika e so na taci Brigham na ivola, kei ganena, ka tukuna ni dina, ia e sega ga ni ciqoma sara o Brigham na veika me baleta na ivola (raica na *LL*, 33). " 'Mo kakua ni vakatotolo,' au a kaya kina, ... 'waraka mada vakalailai; na cava beka e ivakavuvuli ni ivola qori, kei na ivakatakila e so sa solia tu na Turaga? Meu vakadikeva matua mada e yaloqu, kei na noqu vakasama.' . . .

Au a mani vakadidike kina vakabibi, me yabaki rua na kena dede, ni bera niu qai lewa meu wilika na ivola. Au sa kila tu ni dina, me vaka na noqu rawa ni raica na veika e so e mataqu, se vakila e ligaqu na veika meu tara, se na kena vakavatukanataki votu vei au e na kilakila ni yaloqu. Keu a sega beka ni cakava na veika oqori, keu na sega beka ni mai tudei tiko kina me yacova mai nikua" (*MSS,* 15:45).

E a vinakata o Brigham Young me kila vakaikoya. A qai laki vunautaka e muri vei ira na Yalododonu ni sega ni vinakata na Kalou me ra "liutaki tiko vakatabakidua mai vua e dua tale, me ra vakamocera kina na nodra yalomatua vakaiira, ka me ra vakaciqira kina na nodra vakabauta, e na nona liga ni kote e dua tale" (*DNW,* 24 Oks. 1854, 1). "Sa noqu itavi meu kila vinaka na loma ni Turaga me baleti au," e a kaya vei ira (*DNW,* 22 Sept. 1875, 4). "Sa nomuni isolisoli ka nomuni itavi, mo ni kila rawa na vosa ni Kalou, se vakatakilai kina vei iko na nona lewa na Turaga " (*DNW,* 22 Sept. 1875, 4).

Era kosovi Mendon e na 1831, na daukaulotu ka ra talai mai na tabana lailai ni Lotu mai Columbia, Pennsylvania, ka ra vunautaka tiko ni sa dolavi tale mai na lomalagi, ka sa vakalesui e na veiqaravi nei Josefa Simici na kosipeli, ka vakakina na matabete tabu. Ni ratou sa laki sikova o Brigham kei iratou na nona vuvale kei na nona ilawalawa na Tabana e Columbia, a qai kila rawa kina ni sa qai raica rawa na matalotu ka sa gadreva vakadede tu mai, ia e ka dredre sara me vakatulewataka, se na rawa ni solibula kina e na veika sa taukena tu. Ia, ni qai wasea kina na nona ivakadinadina e dua vei rau na kaulotu, "sa qai vakararamataka sara na noqu vakasama na kena vakavatukanataki vei au na veivakauqeti ni Yalo Tabu, me vakalasikati kina mai mataqu na kena iserau, lagilagi, kei na tawayalani ka vakavotui e na kena ivakavuvuli," e vakamacalataka e na nona vakananuma tale e muri. E kaya ni a viribaiti, ka curuseseti koya, a sa qai kila kina vakaikoya ni dina na itukutuku ni daukaulotu oya (*DNW,* 9 Fev. 1854, 4). A mani papitaiso e na ika 15 ni Epereli 1832 o Brigham Young e na uciwai e na nona yasa ni volau, e dua na siga liliwa ka lutu tu kina na ucacevata, me vakadeitaki sara ki na lotu, ka vakatikori tale ga me italatala qase (raica na *DNW,* 2 Epr. 1862, 1). "Me vaka ga na nona vosa na iVakabula, a curumi au kina e dua na yaloma-lumalumu me vaka ga na yalodra na gone, ka me vakadeitaki kina vei au ni sa vosoti na noqu ivalavala ca," e vakananuma tale (*MHBY-1,* 3). A qai papitaiso o Miriam e na tolu na macawa i muri (*MHBY-1,* 3). Era a papitaiso kece sara na wekana voleka o Brigham Young, ka ra lewena yalodina na lotu ni Yalododonu e na Gauna Oqo.

E na mua ni vulaikatakata ni yabaki 1832, ni suka mai e na nona kaulotu ki na veikoro voleka, a qai mai qaravi Miriam o Brigham, e na vica na macawa ni kena sa laki bibi sara na nona tauvimate. A qai vakacegu vakadua e na vula o Sepiteba ni yabaki 1832.

Solibula ki na kena taracake ka totaki na matanitu ni Kalou.

A mani goleva vakatabakidua o Brigham Young, ka solia na nona igu taucoko ki na Lotu. Ni sa gadreva vakalevu tiko me raici Josefa Simici na Parofita, a mani cavutu sara me lako i Kirtland, Ohio, kei Joseph na tacina, kei Heber C. Kimball na nona itau vinaka. E na nodratou yaco yani, eratou raica ni kolabuka tiko o Josefa Simici, kei iratou na tacina. Sa "vuabale na marau [i Brigham], e na nona sa laki lululu kei koya na Parofita ni Kalou," ka taura kina "na ivakadinadina tudei, mai na veivakauqeti ni Yalo Tabu, ni sa i koya sara ga na ilumuti ka rawa ni ra veivakabauti kina na tamata, o koya na Parofita dina" (*MHBY-1,* 4). Sa mai tauyavu eke na nona vakaveiwekanitaki vakabibi o Brigham Young. Ni qai lesu tale i New York, a laki solia wale na nona iyau e vuqa, ka vakalailaitaka sara na nona bisinisi, me rawa ni veiqaravi kina vakatabakidua ki na Lotu. Mai na nona veivakabauti ni na veiqaravi o Vilate Kimball, na wati Heber, vei rau na nona goneyalewa, a mani lakova e vica na ilakolako vakaulotu. E laki qarava e so na soqoni ka veipapitaisotaki e na veikoro volekati Mendon. A lako tale ga ki na yasaicake i New York kei Ontario, Canada, me laki vunautaka kina na kosipeli, ka vakadinadinataka vei ira ni parofita dina ni Kalou o Josefa Simici.

Mai na nona saga me vakamuria na ivakasala ni Parofita me ra soqoni vata yani na Yalododonu, a qai toki e na vula o Sepiteba ni 1833 o Brigham Young kei na nona matavuvale mai Mendon ki Kirtland. Sa laki sotava e kea o Brigham "na talei ni nona rogoca na ivakavuvuli ni Parofita, ka veimaliwai vinaka kei ira na Yalododonu, ka qarava tiko ga na [nona] maqosa vakacakacaka" (*MHBY-1,* 7). A mani veivuke e na kena tara na vale, na Valetabu e Kirtland, kei na so tale na vale lelevu me baleti ira na lewenivanua raraba.

A vakamautaki Mary Ann Angell e na ika 18 ni Feverueri 1834; ka tubu kina mai na nodrau vuvale e ono na luvedrau, e na loma ni 10 na yabaki i muri. A vola kina me baleti Mary Ann o Brigham, sa "dau cakacaka e na yalodina e na vukudratou na noqu matavuvale, kei na matanitu [ni Kalou]" (*MHBY-1,* 8).

Mai na dede ni gauna e tiko kina e Kirtland (1833–38), a raica kina o Brigham ni gadrevi e na kena taracake na matanitu ni Kalou na talairawarawa kei na solibula. E na vulaitubutubu ni yabaki 1834, a bole kina me lako vata kei na iLawalawa mai Saioni, e dua na ilawalawa ka ra le 205 na turaga uabula, ka kumuni ira mai o Josefa Simici me ra kau kakana vei ira na Yalododonu ka ra vakacemuri mai na nodra veivuvale e Jackson County, Missouri. "Keitou taubaletaka e na neitou ilakolako e rua na udolu na maile," e vakananuma lesu o Brigham (*DNW,* 8 Okt. 1856, 2). A vakasamtaka ni "ra lewe ni ilawalawa oqo o ira era dauvosakudrukudru," mai na dredre e vuqa era sotava kei na veimate e so e tauvi ira. A nakiti me ra vakavulici na lewe ni ilawalawa oqori e na yalovosota, kei na veitokoni

duavata, me kaya kina o Brigham, "E veiliutaki o Josefa [Simici], me dau vakasala ka vakatulewa e na ilawalawa," me vakabibi vei ira na lewe ni ilawalawa ka ra sa "vakacauoca, ra vosakudrukudru, ka sega ni marautaka" na nodra ilakolako (*DNW,* 3 Tis. 1862, 1). Me veivakadeitaki na ilakolako dredre oqori ki na nona yalodina o Brigham vei Josefa Simici, ka vakavuna na nodra vuli, me ra dau talairawarawa vua na Kalou, kei koya na Nona parofita (raica na *DNW,* 3 Oks. 1854, 2).

Ratou a le ciwa na lewe ni iLawalawa mai Saioni, me oka kina o Brigham Young, eratou a lesi me ratou lewena na imatai ni Kuoramu ni i Apositolo Le Tinikarua, e na lotuvakayabaki ka lokuci vakatotolo e na 14 ni Feverueri 1835 (raica na V&V 18:26–32). A vakatikori o Brigham Young e na veitabaki, ka vosavakalougatataki kina ni "na lako yani me vasoqoni ira era sa digitaki, me vakarautaki kina na nona siga na Turaga." A ratou "kacivi me ratou vunautaka na Kosipeli ni Luvena na Kalou, ki na veivanua kei vuravura," o koya kei iratou na lewe ni kuoramu (*HC,* 2:196), ka ratou cavutu e na vula o Me ni 1835, e na ilakolako vakaulotu ki na veiyasana i natuicake [kei Amerika]. E mani sukava tale na veiyasana oqori i natuicake me laki kaulotu kina e na vulaikatakata ni yabaki 1836 kei na 1837.

A qarava o Elder Young na kena boro ka vakacavari na tara ni Valetabu e Kirtland. A donuya na nona qarava taumada e loma o Josefa na Parofita na cakacaka ni valetabu e so e liu, ka tiko tale ga e na kena vakatabui e na vula o Maji 1836, kei ira na vica na drau na Yalododonu, ka ra sa solibula mai e na kena tara na imatai ni valetabu e na itabagauna oqo (raica na *MHBY-1,* 12; *HC,* 2:428).

Ni bera ni vakila vinaka o Elder Young na veivakaduavatataki ni veicakacaka oqori, era a vosavosa sara e so ka ra vakaduiduile vua na Parofita, ka ra saga sara kina me ra suguta na nona veiliutaki e na Lotu. A sotavi ira na vakaduiduile oqo e na Janueri ni 1838 o Elder Young e na Valetabu e Kirtland: "Au mani duri yani, ka tukuna vakaukaua sara e matadra ni Parofita dina o Josefa, kau sa kila tu vakaiau, ke ra vosavakacacataki koya se rukaki koya e na kena levu ga era na rawata, era na sega ni vakadaroya ga na ilesilesi ni Parofita ni Kalou, ni ra na tagutuva ga na nodra dui ilesilesi, me caboka sara kina na kedra ivesu vua na Parofita ni Kalou, me ra laki vakadromuci ira ga i eli" (*MHBY-1,* 16).

Colaivua.

A vakasamataka o Brigham Young ni rau a waraka kei Josefa Simici na "veibogi e vuqa, me rau veivala kina kei ira na dauvakacaca ka ra saga tiko me ra kauta tani na nona bula [na Parofita]" (*DNSW,* 15 Me 1877, 1). A sega ni lomalomaruataka tale na nona veitokoni vua na Parofita, me vaka e vakamacalataka e muri, ni o ira na vakaduiduile qori, era "vinakata tiko me

ra vakamatei au" (*MHBY-1,* 23–24). Me dro kina mai Kirtland, ka laki tiko e na muaira kei Missouri, kei Josefa Simici kei ira na iliuliu ni Lotu, ka sa rivarivabitaki tiko na nodra bula. Ia, ni ra sa toki vakalewelevu yani na Yalododonu e na Gauna Oqo ki na muaira kei Missouri, era sa lomaleqa tale ga na lewenivanua e kea, ni ra ririko vakalevu e na bula vakapolitiki kei na vakaiyautaki ni matanitu, ka ra ligakaukaua sara kina na Yalododonu. A vakavuna na veicacati e na vulaikatakata kei na vulaitubutubu ni 1838, me laki tasevu e na nona lewa na kovana me ratou vakarusai ira na Yalododonu e na Gauna Oqo o ira na nodra mataivalu, ka cemuri ira tani mai na vanua oya. Sa mai vakacolati kina e na vatuvatunitaba i Brigham Young na lewa vakaveiliutaki e so, e na nona itutu vakailiuliu me Peresitedi ni Kuoramu, ni sa mai bala i valeniveivesu o Josefa Simici, ka ra sa vukitani se mate e vica na lewe ni Kuoramu ni Le Tinikarua. O rau kei Heber C. Kimball na i Apositolo, na lewe ni mataveiliutaki ni veikuoramu ka rau veituberi tiko ka veivukei vei ira na Yalododonu e na nodra ilakolako dredre ni vulaililiwa mai Missouri. Mai na maqosa ni nodrau veiliutaki, era sa yalataka kina na Yalododonu me ra veivuke vei ira na dravudravua, me ra tokitaki kina mai na yasana oya o ira vakayadua na Yalododonu e na Gauna Oqo, ka me ra cokonaki ki na nodra vakasoqoni tale.

Era a laki tauyavutaka e Commerce, Illinois, e dua na koro vou o ira na Yalododonu ka sa cemuri tani oqori, me qai vakatokai e muri me koro o Nauvoo. Ia, a vakaitikotiko kina o Peresitedi Young me vica wale ga na vula, ka ni sa taura o Josefa na Parofita e dua na raivotu, ka vakaroti kina vei ira na lewe ni Kuoramu ni Le Tinikarua me ratou kaulotu i Igiladi. A biuti Illinois o Peresitedi Young, kei iratou na nona vuvale, e na vulaimagomago ni 1839, e na nona saga me qarava na itavi se qai vakacolati oqori vei ira, e dina ga ni tauvimate tiko. A qai vakamacalataka ni sega ni lako rawa vakaikoya, ka vakamasuti koya sara o Fanny na ganena, me vakadaroya na nona ilakolako. Me kaya kina: " 'Isa Fanny na ganequ, e vinaka sara tu ga oqo na noqu itovo ni bula.' E marama duatani toka o koya, ka ni drodro vakayauyau tu na wainimatana e na nona wanonovi au voli, ka kaya sara mai, 'o lasu.' Au a galu ga, niu kila tu niu sa na lako ga i Igiladi, veitalia sara keu na mate e na noqu saga tiko. Au sa vakadeitaka tu niu na laki qarava na veika sa lavaki meu cakava e na Kosipeli ni bula kei na bula tawamudu, se meu bale sara e na noqu sasagataka voli" (*DNSW,* 2 Oks. 1870, 1).

Eratou le walu mai na Kuoramu ni Le Tinikarua eratou a mani kaulotu e Bolatagane e na yabaki 1840 kei 1841, ka vakatulewa voli vei ira e na nodra veiqaravi o Brigham Young, e na nona itutu vakaperesitedi ni Kuoramu. Mai na yabaki vakairogorogo oqori, a tale katoa vakalevu sara na nodratou cakacaka na Le Tinikarua. Ni vakarau o Peresitedi Young me lako i Liverpool e na vula o Epereli ni 1841, a vakasamataka voli e na yalomarau na "veiwanonovi [ni Kalou] vua, kei iratou na nona itokani vakalotu e na Le Tinikarua e na yabaki ni noqu bula sa mai dromu. . . . E rui kurabuitaki dina

na veika a yaco mai na gauna keitou a tadu yani, kei na neitou veitalatala tale mai Liverpool. Keitou a tadu yani e na vulaitubutubu ni yabaki 1840, keitou vulagi vakalevu e na neitou matavoutaka na vanua oya, ka sega ni bau dua na qavu ni sede e tu vei keitou, ia keitou a mani vakaveiwekanitaki e na loloma titobu ni Kalou, me keitou tauyavutaka kina na Lotu e na veikoro kece ga ka sa kilai levu tu e Peritania, me ra papitaisotaki kina e le vitu ki na walu na udolu vakacaca, ka tabaka kina e 5,000 na iVola i Momani, 3,000 na iVolanisere, kei na 2,500 vakacaca na voliumi ni *Millennial Star,* ka tabaka e 50,000 na ivola veisoliyaki, ka talaca e le 1,000 vakacaca na lewenilotu e na nodra ilakolako ni tawavanua i Saioni . . . ka sa teivaka tu e lomadra e vica tale na udolu na sore ni itukutuku dina, ka na vuavuaivinaka me dokai ka vakalagilagi kina na Kalou, ia keitou sega ni leqa e na kakana, e na gunu kei na neitou isulu: e na veika kece oqori, au sa vakadinata ga na cakacaka yaco ni liga ni Kalou" (*MHBY-1,* 96–97).

Mai na nodratou yalodina e na itavi vou e so, ratou sa vakarabailevutaka o Peresitedi Young kei iratou na nona itokani i Apositolo na maqosa vakaveiqaravi e na nodratou dui bula, ka tokona na kuoramu me ra dau cakacaka vata, ka veiqaravi vagumatua ki na Lotu. A dau vakanuinui o Josefa Simici e na nodratou "yalomatua taucoko" ka mani kacivaka kina e Nauvoo e na vula o Okosita ni 1841 "ni sa kena gauna dina oqo me ratou duri na Le Tinikarua e na nodratou itutu dina, e na tikidratou na Mataveiliutaki Taumada" (*HC,* 4:403). A vakacolati tale vei iratou na Le Tinikarua na itavi tale e so, me ratou vunautaka na kosipeli, me ratou veivakatikori vei ira era tawavanua yani, e na kena voli na qele, kei na kena tara na Valetabu e Nauvou.

Ni se bera ni tara oti na valetabu, a qai vakaraitaka o Josefa Simici vei Peresitedi Young kei iratou wale ga na lewe ni Le Tinikarua, na veicakacaka e so ni valetabu, me wili kina na nodra papitaiso na mate, na edaumeni ni valetabu, na veivauci vakavuvale, e na nona namaka ni ratou na veivakavulici na Le Tinikarua e na veicakacaka vakalotu oqori, vei ira na lewe ni Lotu. Ratou a soqoni kina na Parofita kei iratou na Le Tinikarua e na vulaitubutubu ni 1844, me solia kina vei iratou na idola kei na lewa vakalomalagi ka na qaravi kina na cakacaka [ni Kalou]. "Au sa vaqiqica tani na ivua [icolacola] kei na itavi ni kena liutaki na Lotu oqo mai na vatuvatunitabaqu, vei iko," e kaya kina na Parofita. "Mo vakadavora donu ki tabamu na nomu ivua, ka duri ka colata me vaka na tagane; ni sa na vakacegui au vakalekaleka na Turaga" (Sitivikiti sega ni tiko kina na tikinisiga, me baleta na Le Tinikarua, BYP).

E na loma ga ni vula tolu, a qai bale o Josefa Simici na Parofita. Ni se kaulotu tiko o Peresitedi Young e na vulaikatakata e Boston, a rogoca ni rau sa labati o Josefa kei Hyrum Smith, mai vei ira na dauvakacaca e Carthage, Illinois. Ni rogoca ga na itukutuku oqori, a tarogi koya lo sara se "sa kauta tani beka mai vuravura o Josefa na idola ni matanitu," ia a vakadeitaki sara

e lomana, ni se ttiko ga vei iratou na Le Tinikarua na idola ni matanitu (*MHBY-1,* 171). Ni lesu yani vakatotolo i Nauvoo, a laki raica na nona sa vinakata o koya na iMatai ni Vukevuke nei Josefa, o Sidney Rigdon, me veiliutaki ki na Lotu, ka ra sa kacivi na isoqosoqo ni Yalododonu ki na dua na soqoni levu, me ra tokona kina na nodra iliuliu vou. A vosa kina vakadodonu o Peresitedi Young ki na nodra soqoni oqori na Yalododonu, e na nona tauca na veivosa momona e so oqo:

"Me imatai ni gauna e na noqu bula, me kena imatai tale ga e na nomuni bula, kei na kena isevu e na matanitu ni Kalou e na ika 19 ni senitiuri, ni sa mai takali mai uluda na noda Parofita, meu duri kina e matamuni e na noqu qarava na noqu ilesilesi e na Kuoramu ni Le Tinikarua, na i Apositolo i Jisu Karisito e na itabagauna oqo—na i Apositolo e so ka veikacivi kina na Kalou e na ivakatakila, mai vei Josefa na Parofita, ka sa vakatikori ka vakacolati e na idola ni matanitu ni Kalou e vuravura taucoko.

" . . . Ke o ni vinakata e na gauna oqo me liutaki kemuni o Sidney Rigdon se o William Law, se dua tale o ni gadreva, me vakatau sara ki na nomuni digidigi; ia meu tukuna ga vei kemuni e na yaca ni Turaga ni sega ni dua me vakatikora tale e dua e na itutu oqo e na kedrau maliwa o Josefa na Parofita kei iratou na Le Tinikarua. Na cava na vuna? Ni sa nodratou iliuliu e cake o Josefa, ka sa solia mai ligadratou na idola ni matanitu e na itabagauna oqo, me baleti vuravura raraba" (*HC,* 7:232, 235).

Era raica kina e vuqa na kena ivakadinadina ni tautauvata vinaka sara na kena irairai kei na irogorogo ni domoi Peresitedi Young kei Josefa na Parofita e na nona vosa mai, me vakavatukanataki votu kina vei ira na veivakadonui vakalomalagi. Era tokona kina na le 5,000 vakacaca na Yalododonu era soqoni vata oya ni kuoramu veiliutaki e na Lotu e na gauna oya na Le Tinikarua. Ni oti e tolu na siga mai na kena yaco na soqoni oqori, ka kaya kina o Peresitedi Young ni "gadreva me tagi ka lolosi mada me dua se tolusagavulu na siga na kena dede, ke totolo sara" (*HC,* 7:232), me laki lolositaka kina vakaikoya na veika rarawa sa sotavi oqori: "Sa gauna dina ni lolosi [me tekivu] mai na siga ka rau kau kina mai Carthage o Josefa kei Hyrum [i Nauvoo]. Era nanuma kina na lewe vuqa, e na lotu, kei ira tale ga e na taudaku ni lotu, ni sivia e lima na saqa ni wainimata e tuturu mai e na gauna oqo. Au sega ni solia kina e dua na vakasama" (*MHBY-1,* 177).

Mai na itabagauna ni veiqaravi vakaiapositolo i Jisu Karisito, a qai raica kina o Brigham Young na nona sala na Turaga. Sa vakarautaki vakavinaka mai na nona dau gadreva me cakacaka vagumatua, me dau talairawarawa, me solibula, ka ciqoma na itavi vakayadua ka kila tu ni sa dodonu me soli vua, ka dau goleva vakawasoma na veivakauqeti ni Yalo Tabu, me veiliutaki kina vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, mai na nona taura e liu na itutu ni Peresitedi ni Kuoramu ni Le Tinikarua, ka qai veiliutaki me Peresitedi ni Lotu mai na Tiseba ni yabaki 1847. Mai na maqosa ni nona

veiliutaki, ka rauta ni 33 na yabaki na kena dede, a vunautaka kina vei ira na Yalododonu na kena tara o Saioni e na Muaira kei Amerika, e na dui lomadra, e na nodra vuvale, kei na nodra veitabana levu. "Sa vakadavora mai o Baraca Josefa, na Parofita, na yavu ni cakacaka vakurabuitaki oqo, ka da na qai tara e delana na kena ikuri," e a vakamacalataka vei ira na Yalododonu e na vula o Okosita ni yabaki 1844. "Me da tara kina na matanitu, ka se sega ni bau laurai mada e vuravura" (*HC,* 7:234). E tokoni ira na Yalododonu yadudua na duavata ni yalodra, kei na lomadra, mai na nona vakabauta vakatabakidua na Kalou; na nona yalodina, mai na nona vuku, nona yalomamarau; na nona taleitaka na ivakavuvuli ni kosipeli kei na kena cakacaka; na nona kila vinaka na yavu ni veiliutaki vakabete, kei na ituvatuva ni veiliutaki vakalotu.

Vakasoqoni na Yalododonu me ra taracake na matanitu ni Kalou.

A veiliutaki o Peresitedi Brigham Young e na nodra ilakolako na Yalododonu e na Gauna Oqo mai Nauvoo ki na Bucabuca ni Salt Lake e na Rocky Mountains. E vakarautaki kina me ra vakasoqoni na Yalododonu e na sala ka a sega ni qaravi rawa mai Ohio, Missouri, se Illinois. Ni wanonova yani o Peresitedi Young na bucabuca ni Great Salt Lake e na i ka 24 Julai 1847, sa kila sara ga mai na vu ni yalona, ni sa qai yacova mai na ivakaruru e na Muaira ka sa raica rawa mai o Josefa Simici me ra laki vakoro kina na Yalododonu, ka a raica tale ga o koya e na raivotu, ni sa i koya dina na vanua ka ra sa tu kina. "A cakacaka yaco kina vei au na yalo veiserauni, kei na bucabuca levu oya, kau vakila kina ni ra na taqomaki ka maroroi e kea o ira na Yalododonu," e vola e muri o Brigham (*MHBY-2,* 564). Ni ra na qai mai sotava eke na gauna o ira na Yalododonu, kei na qele, me ra tauyavutaka kina na nodra itikotiko, me kilai tani mai vuravura.

E qai tosoi tiko ga na veivakasoqoni ki na Muaira, ka tekivu mai na nona yaco yani o Peresitedi Young kei na nodra ilawalawa na vuda vakalotu e na Julai ni 1847. Era lewe ni ilakolako dredre oqori ki na muaira e walusagavulu vakacaca na Yalododonu ni bera na 1869, me vakarawarawataki sara kina na veilakoyaki, e na kena tekivu na sitimanivanua. Ni oti tale ga na gauna oya, era sa biuta tiko mai na nodra veivale na Yalododonu, kei ira tale ga na nodra veivuvale, me ra laki vakasoqoni vata i Saioni. E vakatakarakarataki e na nodra biuvanua oqori, na nodra vakatikitikitaki ira vakayalo mai vuravura. A tukuna kina o Peresitedi Young ni sa kacivi ira vata na Yalododonu na Kalou, "me ra soqoni vata mai na iyalayala kei vuravura . . . me ra mai yalovata ka duavata, e na nodra veiqaravi kei na nodra sasaga, me vakatikori kina e vuravura na matanitu vakayalo kei na matanitu vakayago i Karisito, me vakarautaki kina na nona lako mai na Luve ni Tamata, e na kaukaua levu kei na kena lagilagi" (*DNSW,* 21 Jan. 1868, 2).

Na vakatakarakara vakadroini ni nodra kosova na Yalododonu na kena cevata tu na Mississippi River e na nodra ilakolako mai Nauvoo, Illinois, e na Feverueri ni yabaki 1846.

A dau namaka ka lavaka na veika e vuqa vei ira na nona ivavakoso e na kena taracake vakayago ka vakayalo o Saioni. Era sega ni lako wale ga ki na veiulunivanua, e a votai ira tale ga e na isolisoli me ra tomani kina mai vei ira na Yalododonu e na veivakasoqoni oqo.

E na lewa nei Peresitedi Young, era a cavutu kina na Yalododonu mai na Bucabuca ni Salt Lake me ra laki vakoro e na 400 na itikotiko e na Muaira kei Amerika. Era a qarava vagumatua me ra tea ga na kedra, me ra vakarautaka na nodra isulu, ka tauyavutaka na veisasaga lalai, me ra rawailavo kina. Era sa qai vulica kina me ra dau vakanuinui vua na Turaga, ka veinuitaki vakaira.

E sega ni rawa vinaka kece na sasaga vakailavo e lewa o Peresitedi Young me ra qarava o ira na Yalododonu. Ia, e a sega ni leqataka wale ga na nodra rawati ira vakailavo. Me qai laki kauai vakalailai kina e na nodra iteitei kei na ilavo, ka vinakata ga me ra vukei na nona lewenilotu me toroicake na nodra bula vakayalo, ni ra sa lewena na matanitu savasava. Sa kila vakasigalevu tu ni ra na torocake ga mai na kaukaua ni cakacaka ni ligadra, ka vakatulewa vakayalomatua. "Oqo na vanua vinaka me ra tauyavutaki kina na Yalododonu, e a vakamacalataki ki na ivavakoso lewenilotu e Salt Lake City e na yabaki 1856 (*DNW,* 10 Sept. 1856, 5).

Me vica vata na yabaki, e na nona veiqaravi tiko vakovana o Brigham Young e na vanua o Deseret (me qai vakatokai e muri me yasana o Utah), ka superitedi tale ga me baleti ira na Idia. A qai laki sosomitaki e muri mai vei ira na vakailesilesi vakamatanitu. A saga e na vica vata na yabaki me veivakameautaki e na nodra veileti na Yalododonu e na Gauna Oqo, kei na matanitu o Amerika, ka vakavu mai na nodra gagadre na Yalododonu me ra kali tani vakapolitiki. A mai vosota kina na veivakadiloi kei na nodra veivakasewasewani na italatala ni matalotu tale e so, o ira na dauvolaitukutuku, o ira ka ra dau gadreva na veivakavoui, kei ira na daunipolitiki ka ra veisaqasaqa kaya, kei ira na nona ivavakoso, mai na nodra vakabauta vakalotu kei na nodra ivakarau ni bula vakaveimaliwai, nodra bula vakailavo, kei na nodra vakanananu vakapolitiki. Ia, e sega ni veisau na nona vakasamataka me "tauyavutaki ira na Yalododonu," mai na veika dredre e so oqori, me ra taracake kina na nodra Saioni. A tukuna o Peresitedi Young: "Sa vakaraitaki mai vei au e na raivotu na nodra itikotiko na Yalododonu e na Gauna Oqo, kau raica kina ni ra sa tuvai vinaka tu me vaka na vuvale levu vakalomalagi; me ra dui cakava kina na lewena na nodra itavi e so era sa dau qarava, ni ra saga kina na nodra tiko vinaka na lewena taucoko, ka sega ni galeleta na nodra dui vakaliuci na tamata yadua; kau sa raica kina na lewa taleitaki duadua sara ka rawa ni vakacegui kina na vakasama ni tamata yadudua, kei na icavacava ni kena taracake na matanitu ni Kalou, kei na kena vakatetei e vuravura na ivalavala dodonu" (*DNSW,* 21 Jan. 1868, 2).

Taracake o Saioni mai na cakacaka vakalotu kei na ituvatuva vakabete.

Sa raica tu mai o Peresitedi Young ni na sega ni lavaki wale ga na cakacaka vagumatua e na kena taracake o Saioni. Me tauyavutaki o Saioni e na veiliutaki vakabete, ka sa kila deivaki tu ni "Matanitu ni Luve ni Kalou" (*DNW,* 10 Oks. 1864, 2). Sa kila deivaki tu ni ra na "mai yalovata ka duavata, e na nodra veiqaravi kei na nodra sasaga [na Yalododonu]" (*DNSW,* 21 Jan. 1868, 2), me vaka ga sa lavaki e na "veiliutaki dodonu ka savasava vakamatanitu" (*DNSW,* 8 Nov. 1870, 3). A vunautaka ni rawa ni ra na vakasavasavataki na lewe ni Lotu mai na nodra dau vakaitavi e na cakacaka ni matabete; me ilutua tiko kina na nona ivakavuvuli, kei na nona veiliutaki, na cakacaka kei na ituvatuva vakaveiliutaki vakabete.

Mai na yabaki 1844 ki na 1846, ratou a guta sara o Peresitedi Young kei na Le Tinikarua me vakacavari vakatotolo na Valetabu e Nauvoo. Me qaravi kina na edaumeni kei na veivauci ni se bera ni tara vakaoti. "E vaka tu oqori na veivakauqeti ka vakavatukanataki vei ira na Yalododonu me ra vakayacora na nodra cakacaka vakalotu, me vaka keitou sa vakauqeti vakakina, me keitou veiqaravi e na vukudra; ka meu sa qarava vakatabakidua ga na cakacaka ni Turaga e na Valetabu e na bogi kei na siga, ka meu dau moce vakalekaleka me lailai mai na va na aua e veisiga, ka qai dau yaco rawa ga vakadua i vale e na veimacawa," e a vakamacalataka o Peresitedi Young e na nona ivolaniveisiga (*MHBY-2,* 10). Mai na ika 10 ni Tiseba ni 1845 ki na 7 ni Feverueri 1846, era qarava kina na nodra cakacaka ni edaumeni e 5,615 na Yalododonu, ka ra vauci rawa kina e vuqa na matavuvale. Ni sivi vakalailai e dua na yabaki, ni oti ga e tolu na siga e na nona yaco yani i na Bucabuca ni Salt Lake, a laki wasea sara o Peresitedi Young na vanua me tara kina na Valetabu e Salt Lake. Me tiko e loma donu ni koro, ka me vakatikori vakakina e na loma donu ni nodra bula na Yalododonu. A se sega ni tara vakaoti na valetabu talei oqo e na nona sa laki bale o Peresitedi Young, ka 40 na yabaki na dede ni kena tara tiko, ia e a lewa na veitikina tabu e so me qaravi kei na edaumeni kei na veivauci ni valetabu, me baleti ira na bula, ni waraki tiko me tara vakaoti na valetabu. Ni sa laki vakatabui na tabavale e ra ni Valetabu e St. George Temple e na ika 1 ni Janueri 1877, ni sa vo ga e vica na vula me qai mate kina, a veivakadreti vakabibi o Peresitedi Young me baleta na kena vakuri tale na cakacaka vakalotu me baleti ira na mate: "Niu vakasamataka tiko vakabibi na tikina oqo, au vinakata sara ga na yame ni kurukuru e vitu, me veivakayadrati vei ira na tamata. E rawa li ni ra na vakabulai na noda qase, ke da sega o keda? Sega. E rawa li ni da vakabulai ke ra sega o ira? Sega" (*MS,* 39:119).

Sa bibi sara na cakacaka ni valetabu e na kena vauci vata na veitabatamata, kei na kena vakadewai na dina mai na dua na itabatamata ki na dua tale. Na lewe ni Yalododonu e na Gauna Oqo ka ra sucu se saumaki mai e

na loma ni veimama ni sentiuri sa dromu, era na sega ni sotava tale na veika dredre kei na veivakacacani era sotava mai Missouri, se me ra nanumi Josefa Simici tale na Parofita. Ni sa toso tiko ga na gauna, era sa na le vica wale sara na vuda era tauyavu ka vakoro e na ilakolako ni tawavanua e muri oqo, ia e dodonu tale ga me ra na kila tiko na veika bibi e so me baleta na kena taracake o Saioni. E veivakauqeti o Peresitedi Young e na sasaga me ra vuli na itabagone e na Lotu e na kosipeli, ka me ra dau tovolea me ra vakavinakataka na isoqosoqo vakalotu, ka talaucaka kina na gagadre me "veisusugi ki na itabatamata ka ra lewena na turaga kei na marama ka ra dau lomana ka tovaka na dina kei na yalododonu e vuravura" (*MFP,* 2:288). Na Matawilivola ni Sigatabu me baleti ira na gone, ka se tauyavu e na yabaki 1849, era a tekivu cakacaka e na duavata ga na kena matabose e na yabaki 1867. Mai na kerekere nei Peresitedi Young, ka me tekivu sara ga vei iratou na luvena goneyalewa, a tauyavu vakaisoqosoqo e na 1869 na nodra tuberi e na yalomatua vakosipeli na goneyalewa, ka me ra yavutaki e na bula manini. A tauyavu na veisoqosoqo tale e so e na 1875, me tuberi ira na cauravou, ka me ra vulica kina na veika vakaveiliutaki.

E na nona sa kila deivaki tu ni na sega ni tauyavu o Saioni ke ra sega kina na marama wekada, a qai tauyavutaka vou tale o Peresitedi Young e na yabaki 1867 na iSoqosoqo ni Veivukei, ka ni a se tauyavutaki mai vei Josefa Simici na Parofita e Nauvoo. Me ra veivuke kina na marama vei ira na bisopi e na nodra vukei na dravudravua kei ira na vakaloloma, ka ra vakauqeti kina na veivuvale me ra cakava ga e vale na veika e so era gadreva, me ra veituberi e na kosipeli, ka veiliutaki e na nodra tuberi na goneyalewa kei ira na gone.

E na iotioti ni yabaki ni nona bula, a tuva vakavinaka sara o Peresitedi Young na veikuoramu vakabete. A vidavida ka wasewasea na veiiteki, me vakalevutaka kina na iwiliwili ni iteki mai na walu ki na tinikawalu. A lewa na kena tauyavutaki na kuoramu ni italatala qase, ka vakaroti ira na italatala qase e na nodra itavi vakayago, kei na nodra icolacola vakayalo. A vakamatatataka kina ni yavu ni Lotu e veivanua na tabana levu, ka vakarabailevutaka na itavi ni bisopi me iliuliu ni tabana levu. Era a vakacegui kina o ira na lewe ni Kuoramu ni Le Tinikarua ka ra veiliutaki tu e na veitaba ni lotu e so, me rawa ni ra qarava vakatabakidua kina na nodra ilesilesi me ra ivakadinadina i Jisu Karisito i vuravura taucoko. E na gauna e qai mate kina e na ika 29 ni Okosita ni yabaki 1877, sa tuvai rawa tu na Lotu me vaka era vakadinadinataka edaidai na Yalododonu.

E vakavatukanataki e na vunau e so nei Peresitedi Young na nona yalodina e na kena taracake o Saioni mai na nodra tawavanua, na sasaga vakailavo, na veicakacaka vakamareqeti e so ni valetabu, kei na ituvatuva vakaveiliutaki ni matabete. E sega ni dua na nona vunau me rawa ni tasereki taucoko kina na rabailevu ni nona rai. "Au se qai tara vakalailai wale ga oqo na Vunau ni Kosipeli cecere," e a vakaraitaka ni sa laki tini e dua na nona ivakamacala (*MSS,* 15:49). Na maucokona vakosipeli, me vaka e

vakabauta tu, e rawa ni vakaikuritaki ga vakalalai, na vosa ki na vosa. "Na kosipeli ni Luve ni Kalou," e a kaya, " . . . e baleta na gauna tawayalani, ka na tawayalani. Ni sa dolavi ki na noda vakasama me raica, e rawa ni o na raica na kena iwase levu, ka o na raica e na sala vata ga, me vaka ga na nona raica tu yani na matadra na ivavakoso o koya e tucake me vosa. Me raica, ka veivosaki yadudua kei ira, ka nanuma tiko na veikilai vinaka kei ira taucoko, ia sa rui dede ga ke veitalanoa kei ira yadudua e na lima na miniti, e sega ni ka rawarawa. Me vakakina na noda raica yani na gauna tawamudu; e rawa ni da raica ka kila, ia e ka dredre ga ni vakamacalataki" (*DNW,* 26 Okt. 1854, 2). Mai na nona ivakavakavuli kei na veiliutaki, a dau saga o Peresitedi Brigham Young me veivuke e na nodra raica na Yalododonu, ka kila vinaka na yavu dina ka vakavulici e na kosipeli.

A yavutaki na bula i Brigham Young e na kena vakavulici na kosipeli, kei na kena taracake ka tokoni tiko na matanitu ni Kalou. "E liu ka bibi duadua vei keda na Matanitu vakalomalagi," e a vakamacalataka vei ira na Yalododonu (*DNW,* 27 Julai 1864, 2).

E rairai vakamacalataki beka vakavinaka na veiliutaki nei Peresitedi Young mai na nodra ivakamacala na i Apositolo ka ra veiqaravi tiko e na gauna e bale kina: "E na loma ni tolusagavulu-katolu na yabaki ka liutaka kina na Lotu, mai na nona maritire (mate e na vuku ni nona vakabauta) o Josefa na Parofita, e sega mada ni se bau sautadiridiri na duruduru ni yavana, se sautaninini na ligana, se bera mada ni baleca se yalolailai vakadua. Se vakaevei sara beka na rivarivabitaki ni vanua e tiko kina, se na voravora ni veika e rawa ni yaco, e sega vakadua ni se bau vakayalolailaitaki kina; sa dau vakavatukanataka e na veigauna oqori na nona yalodei kei na tudei ni nona vakabauta, me cauraka kina na veivosa e so ni veivakayaloqaqataki, me veivakacegui ka veitokoni ki na tamata kece ga, me ra dau vakaraitaka kina vua na nodra loloma kei na veivakaliuci. Ia, e sega ni solia wale ga vua na Turaga na yaloqaqa, e a vakalougatataki koya tale ga e na vuku. Ni dau vakamuri na nona ivakasala, e na laki cava sara e na veivakabulai, ka sega tale ni dua na iliuliu e vakasakiti cake mai vua. . . .

"Sa vakaicocovitaka na Turaga na nona cakacaka e na rogovinaka, sa rokova kina na nona vosa, ka vakayacora sara, ka sa dau veivakalougatataki, ka veitokoni vei ira era sa rogoca mai na nona ivakasala. Sa na yaco mai na gauna me dusimaki kina na nona veiliutaki e na Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, me itabagauna ni veika talei ki na Lotu" (*MFP,* 2:298).

Me iUlutaga ni Vuli

- A kila vakaevei o Brigham Young na Lotu dina?
- E yaga vakaevei beka ki na nona taracake ka totaka na matanitu ni Kalou, na nona dau talairawarawa ka solibula o Brigham Young?

- Na cava beka e rawa ni ra vulica e na gauna oqo na lewe ni Lotu mai na nona veitokoni e veigauna o Brigham Young vei Josefa Simici na Parofita?
- Na veika cava soti beka e yaco e na gauna ni bula i Brigham Young, ka vakarautaki koya ki na nona veiliutaki e na Lotu? Sa dau veivakarautaki vakaevei na Turaga vei keda yadudua, me da veiqaravi e na matanitu ni Kalou?
- Na cava beka e tukuna o Peresitedi Young ni inaki ni nodra vakasoqoni na Yalododonu? E na veisala cava soti beka e a taracake kina o Peresitedi Young na matanitu ni Kalou?
- Na cava beka e vakamacalataka o Brigham Young ni "Matanitu ni Luve ni Kalou"? E a vakacerecereya beka vakaevei o Peresitedi Young na nona matabete?
- Na cava beka e lavaki me "susugi ki na itabatamata ka ra lewena na turaga kei na marama ka ra dau lomana ka tovaka na dina kei na yalododonu e vuravura"? Na cava beka e a vakayacora o Brigham Young me rawata rawa kina? Na cava beka na vuna e rui bibi kina na ka oqori edaidai?
- E veivuke beka vakaevei o Peresitedi Young vei ira na Yalododonu, me ra raica ka kila vinaka na ivakavuvuli dina vakosipeli? Na cava na vu ni nomu nanuma ni na yaga vakalevu sara vei keda me da dau vakadidike ka vakananuma vakatitobu na ivakavuvuli i Brigham Young e na loma ni yabaki rua mai qo?

Na Valetabu e Salt Lake e na veiyabaki volekata na 1880. Era vakila kina na Yalododonu na gagadre titobu sara me ra tara na valetabu ni nodra Kalou.

Sa Tasereki na Kosipeli

E kilai tu e vuravura o Peresitedi Brigham Young ni dua o koya na dautawavanua, ka vakatulewa e na kena tara na veikoro mai na vanua lala ka dravuisiga tu, me vuki me itikotiko totoka. Ia, e vakasakiti ga ni kena nona irogorogo ni dua o koya na ivakavuvuli momona ni kosipeli i Jisu Karisito e na kena sa vakalesui mai, ka veivakauqeti vei ira na Yalododonu e na gauna e liu me ra bulataka tiko ga na ivakavuvuli ka sa virikotori vakamatata tu me yavu ni nodra vakabauta, ka vakadeitaki kina ki na tamata yadua ni rawa ni ra lesu tale i na iserau ni Kalou.

iVakavuvuli i Brigham Young

E oka e na kosipeli i Jisu Karisito na yavu ni ivakaro e so, kei na cakacaka vakalotu, me da vakabulai kina.

E okati na noda lotu me ivakarau ni lewa dina kei lomalagi, ka sega ni dua tale na ka—na yavu ni lewa ka vakarorogo kina na veikalou kei ira na mataisoqosoqo agilosi. Era vauci tu beka e na lawa? Io. Ni sega ni dua na ka bula e na gauna tawamudu, na kena ga e vauci tu e na lawa (*DBY,* 1).

Na Kosipeli ni Luve ni Kalou ka sa vakatakilai mai, e dua na yavu se ivakarau ni lawa kei na cakacaka vakalotu, ka na vakadeitaki kina na noda lesu tale ki na iserau ni Tamada kei na Luvena, mai na noda vakamuria vakadodonu. Na lawa ni Kosipeli, na ivakavuvuli ga kei lomalagi ka vakatakilai, me da lesu tale kina i lomalagi, ka da a lako mai kina (*DBY,* 1).

Ni da vakamacalataka na lawa vakasilesitieli ka sa vakatakilai mai lomalagi, se na Matabete, eda vosa tiko me baleta na yavu ni veivakabulai, na ivakarau uasivi ni bula vakamatanitu, ka oka kina na kena lawa kei na cakacaka vakalotu, me da vakarautaki kina me da curuma yani e dua na matamata ki na dua tale, mai na dua na kena ivakatawa ki na dua tale, me da yacova sara yani na iserau ni Tamada, ka noda Kalou (*DBY,* 130).

Eda na rawata kina na veika dina, me da kila sara mai na vu ni yaloda, ni kaukaua ni Kalou na Kosipeli, me da vakabulai rawa kina, sa i koya ga oqori na sala ki na bula tawamudu (*DBY,* 90).

E yavutaki na noda lotu e na ivakarau ni lawa kei na lewa, me vaka ga na veika kece sara sa tauyavutaka mai vei keda na Kalou. Sa virikotora tu na lawa kei na cakacaka vakalotu e so, me ra lewai ka vakalougatataki kina na luve ni tamata, me laurai kina se ra na talairawarawa kina, ka vakadinadinataka ni sa dodonu me ra rawata na bula tawamudu, e na yavu ni lewa ni vuravura vakasilesitieli (*DBY,* 1).

E sega ni virikotora mai na Turaga na lawa e so me lavaki kina meu daramaka ga e dua na mataqali ivava, Ni se sega ni solia mai e dua na lawa me virikotori kina me dodonu se momoto na ucu ni noqu ivava; se meu tokara ga na kote ka vakacerei na tolona ki na ruku ni kirikiriqu, ka me tara sara na kubukubu ni yavaqu na belena; se meu tokara ga na kote ka vaka na kena au tokara tiko qo. Ia, a soli mai na vuku, e na kena rai vakararaba, ki na Yalododonu kei ira na ivalavala ca, me ra dui vakayagataka vakaiira, ke ra sa kila tu na lawa ni Matabete, se sega, se ra sa bau rogoca beka vakadua, se sega (*DBY,* 63).

O sa kila tu ni dua na duidui ni noda vakabauta kei na noda lotu, ni da na sega ni kerea e dua na ka vua na Turaga, ka da na sega ni solia na noda igu me da vukei koya; me qai vakayacora na Turaga na veika e vo e lavaki kina. Au na sega ni kerea me vakayacora e dua na ka, au na sega ni via cakava (*DBY,* 43).

E oka e na kosipeli i Jisu Karisito na yavu ni veika dina kece ga.

E vakaibalebale na veika dina kece ga ki na nodra vakabulai na luve ni tamata—me yaga vei ira, ka me ra vuli kina—me vakaikuritaka na nodra yavu e na ivakavuvuli ni kila ka vakalou, ni ka dina kece ga e okati me kila ka vakalou—na itukutuku dina; ka virikotori na yavu dina mai na bula vakalou (*DBY,* 11).

Tovolea mo dau ciqoma na veika dina, veitalia ga se o cei e solia mai, e sega sara ni dua na kena duidui, se o cei e solia mai. Veitalia sara se o cei o ciqoma mai vua na Kosipeli, se o Josefa Simici se o Pita, o koya ka bula vata mai kei Jisu. E sega ni dua na ka se o cei o ciqoma mai vua. Ke sa lesia na Kalou e dua, ka tala me laki vunautaka na Kosipeli, sa rauta vinaka sara ga oqori; veitalia sara se o cei, niu sa vinakata meu kila na veika dina (*DBY,* 11).

Na "Vakabauta Vakamomani," me vaka sa dau cavuti kina, e okati kina na ivakavuvuli kece sara me baleta na noda bula, kei na noda vakabulai e muri, e na gauna oqo ka tawamudu. Se o cei sara e tu vua. Ke tu na ivakavuvuli dina vua na tawavakabauta, e nona oqori na "Vakabauta Vakamomani." Na ivakavuvuli dina kei na veika dodonu ka ra dau vunau-

taka na veimatalotu e so, me vaka sa dau rogo vakawasoma mai vei ira, e taukena vakadua na Lotu oqo. E na bula savasava, e vuqa sara vei ira era bula savasava tale ga me vakataki keda. Na veika kece ga e vinaka, e totoka, se rogorogo vinaka, e nona na Lotu, se na Matanitu oqo. Ni lewe ni "Vakabauta Vakamomani" na ivakavuvuli dina kece ga. E sega tale ni dua na ivakavuvuli dina, ka sega ni oka e na Kosipeli. Sa i koya ga qori na bula, na bula tawamudu; na marau uasivi; na taucoko ni veika kece ga ka ra bula kina na kalou, ka tu tale ga e na nodra gauna tawamudu na veikalou (*DBY,* 3).

Se me vakalekalekataki ga, keu sega ni bula e na "Vakabauta Vakamomani," au na sega ni okata me bula na kena au oka kina. Au sega ni kila e dua tale na ka, sa ilutua ni veika vakavuli ka rawa ni vakasamataka na tamata. Ke sega ni okata na veika ni lomalagi kei vuravura, e na sega ni wili e na veika e tukuni kina (*DBY,* 2).

Meu kaya mada vei ira na noqu itokani ni da vakabauta na veika vinaka. Ke o rawa ni raica e dua na ivakavuvuli dina e lomalagi e cake, se vuravura, se mai eli, e tiki ni noda vakabauta. Eda vakabauta dina; ni noda; eda okata me noda (*DBY,* 2).

E oka ki na ivakavuvuli [ni kosipeli] na bula savasava, na yalosavasava, na veivakararamataki, na vuku kece ga, na veika cecere taucoko, kei na veika dodonu taucoko. Me tekivutaki kina na yavu ni lawa kei na cakacaka vakalotu (*DBY,* 3).

Me oka kina yavu oqori na ivakarau kece ga ni ivunau dina e vuravura, se ivunau vakalotu, se ivakavuvuli ni veimaliwai savasava, se vuku vakavuli, se na bula vakaitikotiko; ka oka kina na lawa kece sa virikotori mai na gauna i Atama ki na gauna qo; me vauca na lawa ni veimatanitu, ni siviti ira sara e na kila kei na kena savasava, ka oka kina na yavu ni ivakavuvuli ni noda gauna, ka semata vata na veika dina e na tai ruarua ni sala, ka mai vauca vata e na dua vata ga na yavu, ka laiva na qana me cagina vaka, ka vaka (*DBY,* 3–4).

Sa noda itavi ka noda ilesilesi, ni da sa italatala ni Kosipeli vata ga ni veivakabulai, me da vakasoqona mai na yavu dina vakayadua, ka biuta tani sara na lasu kece ga. Ke kunei beka na ivakavuvuli dina vei ira na tawavakabauta, vei ira ka ra vakabauta ni da na vakabulai taucoko, vei ira na Lotu Katolika, na Lotu Wesele, na Lotujaji, na Presbyterian, na Baptist, na Quaker, na Lotu Seka, (*Shakers*), se vei ira na duiduilotu se dui yavu ni vakabauta vakalotu, se na mataisoqosoqo, ka ra vakaivotavota tu e na veitikina e so ni ivakavuvuli dina, ka sa ilesilesi ni iTalatala Qase ni Lotu oqo (ni sa i Jisu na Tuakadra, ka uludra vakailiuliu) me ra vakumuna mai na ivakavuvuli dina kece ga e vuravura ka okati ki na noda bula ka me da laki vakabulai kina, me baleta na Kosipeli ka da vunautaka, . . . ka vakadidike

vakavuli, ki na veivakasama vakavuli, kei na veivanua kece ga e rawa ni kunei kina e na veimatanitu, veimataqali, duivosavosa, kei ira na tamata, ka me kau lesu yani i Saioni (*DBY,* 248).

Na veika kece ga me vulici kei na vuku, kei na veika vinaka kece ga e rawa ni dau gadreva na tamata, e vauci tiko e na loma ni iwirini ni vakabauta ka da sa okati kina (*DBY,* 446).

Sa oka kina na veika dina ka dodonu e na veilomalagi e cake, kei na lomalagi e cake sara—na veika dina kece ka sobuti vuravura tu, e na titobu ni lomai vuravura, kei na lomalagi e cake; me vakalekalekataki ga, e cokotivata taucoko kina na veika dina kece e na veigauna tawamudu ni veikalou (*DBY,* 448).

E ivakarau na noda vakabauta, me lalawataki, ka cokotivata kina na vuku kece ga e vuravura—na veika kece ga sa vakatakila mai na Kalou vua na tamata. Sa vakatakila oti mai na Kalou na veika kece sara sa kila tu oqo o vuravura, se vuku vakavuli, se vakalotu. Me cava vua o vuravura e na veika kece sara era sa kila ka sotava tiko; ni sa soli wale me ra vakaivotavota e na veika kece oqori, kau sa dau vakavinavinakataka vua na isolisoli kece ga (*DBY,* 2).

Sa vakavotui ki na lotu na ka kece ga ni vakadidike ka sa kila tu na tamata, na agilosi, kei ira na veikalou. Ni sa tu ga na yavu dina ka kunei mai na vakadidike e na bula oqo; ni na tasevu ki na mate na veika kece sara. Ni soli na yavu dina oqori mai vua na Mataniwaitovure ni bula (*DBY,* 2).

Ni na tudei tu ga na dina, ni sa laki yali yani na lasu. Ni na tudei tu ga na bula, ni ra sa na tilomi e na mate o ira vakayadua era cata na vosa ni bula tawamudu. Niu dau vinakata ka taleitaka na dina, ni ka dina, ka totoka ka uasivi sara, ka rui vakalagilagi vakalevu, ka dodonu sara me dau qoroi, me ra vakabauta ka goleva na veika bula kece ga e lomalagi e cake, kei vuravura oqo e ra (*DBY,* 9).

Aui dau marautaka na veika qo, ni sa virikotori na dina me tokoni koya ga vakaikoya; ka yavutaki e na veika dina tawamudu, ka na sega ni cava rawa, ni ra vakarusai e na kena gauna na veika tale e so (*DBY,* 11).

O ira vakayadua ka ra bulataka na lawa ka sa virikotora mai na Turaga me baleti ira na nona tamata, ka sa vakaivotavota mai e na isolisoli ka sa vakarautaka tu me baleti ira era yalodina, sa dodonu tale ga me kila na veika ni Kalou, mai na veika e so ka sega ni vakalou, na rarama mai na butobuto, na veika e vu mai lagi, kei na veika tani e so. Oqo gona na vuna e taleitaki ka marautaki kina mai vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo na nodra dau bulataka na nodra vakabauta; me ra kila o ira ka sa rawata na veika ni bula vaqori (*DBY,* 35).

Sa ka rawarawa dina me da bula e na ivakavuvuli dina. O ni bau vakasamataka beka na wekaqu? O ni bau vakasamatataka beka, o kemuni na taciqu kei na ganequ? E na veigauna e so ni noda bula, se da bula kei ira na tamata wale, se vei ira na turaga, e idusidusi tudei ga na dina, ka sala rawarawa duadua me vakacokotaki kina na noda bula (*DBY,* 11).

Ni da lotu ga e na dina. E tukuni taucoko e na malanivosa e dua ga qo—ni cokotivata kina na veika dina kece ga, e na veivanua ga e tu kina, e na veicakacaka kece ni Kalou kei na tamata, ke vakavatukana e matadra na tamata, se sega (*DBY,* 2).

E yavu ni veivakabulai vei ira na luvena kece na Kalou na kosipeli, mai na kaukaua vakabete.

Na Kosipeli eda vunautaka tiko qo e Kosipeli ni bula kei na veivakabulai. E Lotu ka Matanitu ni Kalou na Lotu eda matataka tiko. Sa na dodoka tale mai na Turaga na ligana me vakalesuya tale na veika kece sara, me vaka a tu mai na kena itekitekivu, ka me vakabulai ira taucoko e rawa ni ra vakabulai, mai na veiqaravi ni nona Matabete, me savata tani mai vuravura na mawe ni Lutu tani, ka me solia tale na vuravura oqo ki na ligadra na nona Yalododonu (*DBY,* 4).

E uasivi sara . . . na lewa ni matabete, na ivakarau ni veiliutaki vakamatanitu, ka na rawa ni vakabula na vuvale ni tamata mai na veika dredre era sotava tu oqo na lewena, ka vakadeitaka vei ira na yalomarau, kei na marau tawayalani e na gauna sa bera mai (*DBY,* 130).

Sa virikotora mai [na Kalou] na Kosipeli kei na Matabete me ra vakabulai ka vakacerecerei kina na luvena talairawarawa, me ra laki taukena kina na lagilagi vata ga oya, kei na kena lewa, ka me ra vakaisalataki kina e na lagilagi, me ra vakatukatuka, ka rawata na bula tawamudu (*DBY,* 5).

Na veika kece sara eda vakayacora, e dodonu me vakarurugi e na veituberi ni Matabete (*DBY,* 133).

E sega sara ni dua na cakacaka vakalotu ka sa virikotora mai na Kalou e na voqa ni domona, e na veiqaravi ni Luvena o Jisu Karisito, se mai na nodra vosa e so tale na nona Parofita, i Apositolo, se Dauvunau, ka na sega ni vakabetena. Na veicakacaka vakalotu, na ivunau, kei na veika sa virikotori kina, e lavaki kina nodra vakabulai na matavuvale vakatamata (*DBY,* 152).

E na vuku ni veicakacaka ni Kalou, me da dau vakamacalataka ni da na vakayacora ga mai na nona sa dau lavaka vei keda; e na veika lalai kece sara sa dau lavaka vei keda, sa tu na ivakamacala ka vakavuna. . . . Ni na laki tasevu i na gauna tawayalani mai muri na ivakavuvuli oqori, ka yavu

ni nodra vakabauta na Yalododonu e na Gauna Oqo. Na veimeremere ni dina ka sa votai mai vei ira e so, e isolisoli ni Kalou. Eda taura na veika dina oqori, ka na cavuikalawa tiko mai na lagilagi ki na bula lagilagi cake, mai na bula tawamudu, ka me tawamudu tiko ga, me da kila ka kina e na veika kece ga sa tu, me yacova ni da sa Kalou, io me da Luvena na Kalou (*DBY,* 152).

Sa dolavi tu ga na Kosipeli i Jisu Karisito me noda katuba—na matamata sa tadola tu na kena sala, na ilakolako mai vuravura i lomalagi, ka dau drodro mai kina na ivakatakila vei ira na luve ni tamata e na itutu e so ni nodra dui bula, me vaka era sa lesi kina, kei na nodra itutu era sa dui tawana e na nodra veivanua. E tiki ni lawa ni matanitu ka bula voli kina na Kalou na Kosipeli ni veivakabulai; ka ra na lakova rawa na luve ni tamata na sala ni nodra bula, mai na cakacaka vakalotu ka okati e na Matabete savasava, me rawa ni ra na tomana kina na nodra ilakolako, me ra yacova yani na iserau ni Tamadra na Kalou (*DBY,* 6).

Na veilawa kei na cakacaka vakalotu e so ka sa vakatakila mai na Turaga e na veisiga e muri oqo, e nakiti me vakabulai ira vakayadua na luvena tagane kei na luvena yalewa o Atama kei Ivi (*DBY,* 1).

Keitou sa kacivaka oqo ki na lewe i vuravura kece ga, mai na veibuca ki na veiulunivanua ni Turaga ni sai keda ga na Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo . . . eda sa vakaivotavota tu e na ivakavuvuli ni bula kei na veivakabulai me baleti ira vakayadua era sa dau vosota ka yalodina tiko ga e vuravura kece (*DBY,* 7).

Me iUlutaga ni Vuli

E oka e na kosipeli i Jisu Karisito na yavu ni ivakaro e so, kei na cakacaka vakalotu, me da vakabulai kina.

- Me vaka e tukuna o Peresitedi Young, e okati na kosipeli i Jisu Karisito me "kaukaua ni Kalou na Kosipeli, me da vakabulai rawa kina." Me veidutaitaki vakaevei na itukutuku qo kei na nona vakamacalataka na iVakabula na kosipeli, e na 3 Nifai 27:13–14?
- Na cava na inaki ni kosipeli i Jisu Karisito, e na nodra vakatukatuka ka bula tawamudu na tamata? (Raica tale ga na Mosese 1:39; Eparaama 3:25.) Na cava na vuna e gadrevi kina na yavu ni lawa kei na cakacaka vakalotu, me vakalesui keda tale i na iserau ni Kalou? E na veisala cava soti beka "eda sa lewai ka vakalougatataki kina na luve ni tamata" mai na lawa ni Kalou kei na nona cakacaka vakalotu e so? (Raica tale ga na 2 Nifai 2:13, 16.)

- E vunautaka o Peresitedi Young "vauci tu e na lawa" na Kalou. Me da vukei beka vakaevei e na noda sa kila ni vauci koya tale ga e na lawa na Kalou? (Raica tale ga na V&V 82:10.)
- E vakamacalataka o Peresitedi Young ni yavu dodonu na kosipeli. E na veika cava soti beka e namaka kina vei keda na Kalou me da vakatulewa kina vakamaqosa? (Raica tale ga na V&V 58:26–29.)

E oka e na kosipeli i Jisu Karisito na yavu ni veika dina kece ga.

- E veivakauqeti o Peresitedi Young me ra dau gadreva na veika dina na Yalododonu e na Gauna Oqo. Na cava beka na vuna e dodonu kina me da kila ni cokotivata e na kosipeli i Jisu Karisito na veika dina kece ga? Na cava beka na vuna e gadrevi kina vei keda me da dau ciqoma na veika dina mai vei ira kece ga ka tu vei ira? Na cava beka e rawa ni da vulica mai na itukutuku nei Peresitedi Young, ni "virikotori na yavu dina ki na bula vakalou"?
- Na cava beka e vakavulici mai na itukutuku i Peresitedi Young, me da veiciqomi ka veilomani kina vei ira na lewe ni matalotu kece ga?
- Me kila rawa beka vakaevei na veika dina, se lasu? (Raica tale ga na 1 Korinica 2:11, 14; Moronai 7:12–17.) Na cava na vuna e bibi kina vei keda e na veisiga e muri, me da dau "vakasoqona mai na yavu dina vakayadua, ka biuta tani sara na lasu kece ga"?
- E na laki vakamawe beka vakaevei ki na noda bula na noda sa tuberi mai e na ivakavuvuli dina ni kosipeli? Na cava na vuna e okati kina me "idusidusi tudei ga [kina] na dina, ka sala rawarawa duadua me vakacokotaki kina na noda bula"? E na vakamawe vakaevei ki na noda bula, ni da yavutaka na noda bula e na lasu kei na lawaki? (Raica tale ga na V&V 88:86.)

E yavu ni veivakabulai vei ira na luvena kece na Kalou na kosipeli, mai na kaukaua vakabete.

- Na isema cava e tu e na matabete kei na kosipeli i Jisu Karisito? E lavaki beka e na vuku ni cava na cakacaka vakabete e na yavu vakosipeli?
- Na cava beka na inaki ni noda dui kuoramu vakabete, noda isoqosoqo, kei na veikomiti, e na kena vunautaki na kosipeli? Na cava na itavi ni iSoqosoqo ni Veivukei e na kena vakavulici na ivakavuvuli dina, ka me taracake kina na noda vakabauta e na kosipeli i Jisu Karisito? Na veika cava soti beka o sa donuya mai, e na nona vakavatukanataka e dua na

nona loloma dina vakarisito? Sa veivakauqeti beka vakaevei vei iko na veika o sotava mai oqori?

- E vunautaka o Peresitedi Young ni okati na kosipeli me "matamata sa tadola tu na kena sala, na ilakolako mai vuravura i lomalagi." Na itavi cava beka sa vakacolati vei ira era sa ciqoma mai na kosipeli ka sa vakalesui tale mai, me ra vakatetea kina na nodra ivakadinadina me baleta na kena lawa, na cakacaka vakalotu, kei na kena dina? (Raica tale ga na Maciu 28:19–20; Vakaibalebale 22:6.)

Bula e na Kosipeli

*Ni dua o koya na dautawavanua vakairogorogo, na iliuliu vakaitikotiko kei na Lotu, ka qarava tale ga na bula ni nona matavuvale, a dau idusidusi uasivi o Peresitedi Brigham Young e na kena bulataki, ka vakatovotovotaki na kosipeli. E a dau vakavatukanataka e na nona ivakavuvuli kei na nona bula, ni sala ki na bula tawamudu na kosipeli i Jisu Karisito, me baleti keda vakayadua na lewe i vuravura, ka lotu e "vakatovotovotaki rawa, ka ni oka kina na itavi kei na vakanananu ni noda bula e veisiga" (*DBY, *12).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E dau vakaikuritaki ga vakalalai, na noda yalomatua e na kosipeli, mai na vosa ki na vosa, ni da bulataka tiko na ivakavuvuli eda vulica.

Eda . . . goleva yadudua sara na ivakaro, ivunau, cakacaka vakalotu, se veika sa virikotori tu e na iVolanikalou, ka dau vakatovotovotaka kece e na veika e rawa ni da goleva kina, ka qai vakaikuritaka e na noda vuli ka torocake tiko ga, me yacova ni da sa rawata me da vakamuria na veivosa kece sara ni Kalou (*DBY,* 3).

Sa tu oqo vei keda na Kosipeli ni bula kei na veivakabulai, me ra vinaka cake kina o ira era se malumalumu tu, ka me ra vinaka cake sara o ira sa vinaka rawa tu (*DBY,* 6).

Ni rau veitalanoa e liu kei koya e dua ka se qai lesu mai na veiyasana i Natuicake kei Amerika, a tukuna kina vua, "O ni nanuma ni o ni sa vinaka vakaoti?" "E sega;" au kaya yani vua, "au sega ni rawa ni kaya qori. . . . Na yavu ni vunau ga keimami sa ciqoma e vinaka vakaoti; ia ke ra laurai na lewena, se tu tale ga na veimalumalumu e so e rawa ni da raica. Keimami se sega sara ni vinaka vakaoti; ia sa nakiti me veivakavinakataki na Kosipeli ka keimami vunautaka, me torocake kina na nodra bula na lewena, me rawa kina ni ra vakaivotavota e na veivakaturicake lagilagi, ka curuma yani kina na iserau ni Tamada kei na Luvena" (*DBY,* 7).

Ni ra na sega ni [ciqoma rawa na tamata na ivunau] e na kena taucoko; ia e rawa ni ra tuberi ka vakaikuritaki vakalalai, e na veigauna e so, me vakalailai nikua ka vakalailai ni mataka, me qai vakalailai tale e na macawa ka tu mai, me vakakina e na kena qai vakaikuritaki tale e na yabaki ka tu

mai, ke ra ciqoma vakayalomatua na veika lalai era sa vakararamataki kina; ke sega, era na tu ga vakaveilecayaki, ka na butobuto tiko ga vei ira na rarama sa veiserauni kina na Turaga, ka na kalawaci ira kina o lomalagi, ka ra biu tu mai me ra vakayayamo. O koya gona, ke da vinakata me da cakacakataka na taucoko ni kila ka sa lewa na Turaga me vakatakila mai, ka vakaikuritaki tiko vakalalai, ki na lewe i vuravura kece ga, e dodonu me da cokonaka vakavinaka na veika lalai sa vakatakila mai vei keda (*DBY,* 4).

Au . . . vinakata meu cikeva tikoga vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo me ra dau vakamuria vakamaqosa na yavu ni Kosipeli e na noda dui bula, noda ivakarau kei na noda veivosa eda cavuta; ka na namaki me vagolei na bula raraba ni tamata, me cokonaki vinaka, me rawa ni qai kila kina na veika dina sa tu vei Jisu Karisito. Qori gona na sala e na cokonaki kina na tamata me vinaka vakaoti. Ka yavutaki mai na nona ivakarau na iVakabula; e dina ga ni vakalailai sara na tikina e vakavatukanataki vei ira, ni ra na sega ni kila rawa na kena ibalebale. A solia ga na ivunau ka rawa ni ra yalomatuataka. Sa dau solia mai vei keda na Turaga na veika e rawa ni da ciqoma; ni sa solia ki na veimatanitu na veika kece ga e rawa ni ra ciqoma (*DBY,* 11–12).

E tukuni e na iVolatabu ni vakasirovi koya sobu sara na iVakabula, me rawa kina ni ulabaleta na veika taucoko sara. E sega li ni vinakati vakakina vei keda kece sara? Sa dodonu me vakakina. Sa dodonu gona kina me da vakasirovi keda vakayadua, me da na qai cabe rawa kina e na dua na gauna mai muri, me da vuli rawa kina vakalalai, ka me da qai vakavukui vakaikuritaki mai "na vunau e na vunau kei na vosa e na vosa [me vakalailai tiko ga]" [raica na Aisea 28:9–10; V&V 98:12] (*DBY,* 60) me yacova sara yani na bula tawamudu, ka laki rawata taucoko kina na nona lagilagi, nona uasivi kei na lewa (*DBY,* 3).

Sa umanivata ga na tikina vakayalo kei na veitikina vakayago ni kosipeli.

Vua na Kalou, kei ira vakayadua ka ra kila vinaka na ivakavuvuli ni bula kei na yavu ni veivakabulai, na Matabete, na parofita ni veika dina kei na isolisoli kei na ilesilesi ni Kalou vei ira na na luve ni tamata, ni sega ni duidui na icolacola vakayalo kei na kena vakayago—ni sa duavata ga. Keu goleva tiko na noqu itavi, au sa na qarava na lewa ni Kalou, keu vunau beka; masumasu, se ogataka e ligaqu na noqu bula vakaiau; seu dauteitei beka, se volau ni caka motoka, se qaravi bisinisi tiko ni veivoli, se vanua cava ga e tiko kina na noqu itavi, au na qarava tale ga na Kalou e na veivanua ga au cakacaka kina; sa na vakakina vei keda vakayadua sara, e na noda dui vanua ni veiqaravi, e na kena gauna ga (*DBY,* 8).

E na vakanananu ni Kalou, e sega ni tawasei na veika vakayalo mai na veika vakayago, se na vakayago mai na vakayalo; ni rau duavata ga vua na Turaga [raica na V&V 29:34–35] (*DBY,* 13).

Na veika yadudua e baleta na kena taracake na matanitu ni Turaga e vuravura, e na kena vunautaki na Kosipeli, se na kena tara na veivaletabu e na vukuna, eda sa vakavulici me da okata ni cakacaka vakayalo, e dina ga ni lavaki kina na kaukaua ni yagoda, me qaravi rawa kina (*DBY,* 13).

Eda na sega ni curuma yani na valetabu e na gauna e tara kina, ka laki qarava rawa kina na veicakacaka vakalotu me vakavurea vei keda na isolisoli vakayalo, ka sega ni qarava kina na cakacaka vakayago. Me qaravi na veicakacaka vakayago me da laki rawata kina na isolisoli vakayalo e so sa vakarautaka tu o Koya na Kalou Kaukaua, me baleti ira na luvena yalodina. Na cakacaka kece sara e caka, e sega ni cakacaka vakayago ga. A tukuna kina na i Apositolo, sa rawa na vakabauta e na vakarorogo [raica na Roma 10:17]. Na cava beka e dodonu me rogoci, me laki vakavurea na vakabauta? Na vunautaki ni Vosa. E dodonu kina me dua e vunau; e na sega ni yalo ka na sega ni laurai rawa e matada, e dua ga vakataki keda, ka vakayago tale ga, ka vauci tale ga e na yavu ni ivakaro ka da bula kina. E itavi vakayago na kena vunautaki na Kosipeli, ka na laki vakavatukanataki e na cakacaka ni bula vakayago qori na kena qai vakabauti na Turaga o Jisu Karisito. E cakacaka vakayago tale ga na papitaiso, vua ka papitaiso, kei koya e veipapitaisotaki. Au ivakadinadina bula me baleta na itukutuku oqo, ka ni sa mai wawale vakalevu kina na yavaqu e na vica na gauna, e na levu ni noqu veilakoyaki ka vunau, me rawa ni ra votai e na noda vakabauta o ira era rogoca na Kosipeli. Ni na takavi keda mai na isolisoli eda gadreva vakalevu e na noda vakayacora na cakacaka vakayago e lavaki kina, ka me da vakarautaki kina e na veika kece ga sa lavaki kina, me da laki vakaivotavota kina e na veivakalougatataki nei Jiova, sa sega ni laurai votu, me baleti ira na luvena (*DBY,* 13–14).

E idusidusi ni bula e veisiga na kosipeli—na lotu ka cakacakataki.

Na lotu i Jisu Karisito e lotu ka vakatovotovotaki rawa, ka ni oka kina na itavi kei na veika e nanumi ni noda bula e veisiga (*DBY,* 12).

E na sega ni yaga vei keda na yavu ni bula tawamudu, kei na bula vakalou, me vakavo ke vakarawarawataki me da kila, ka dau vakatovotovotaka e na noda dui bula (*DBY,* 14).

Meu vakarawarawataka na Kosipeli ki na gauna oqo, ki na kena ivakarau kei na nodra bula na tamata (*DBY,* 8).

Na yavu vinaka ga me da vakamuria, na kena eda kunea kina na sautu kei na vakacegu, ka kena bula ga ka vinaka me da laki mate kina; na kena ka vinaka duadua me da qarava kina na noda itavi; ka vinaka duadua me da qarava kina na noda veiwere, me tara kina na veikoro kei na veivaletabu, na yavu oqori na ivunau ni Kalou. E lavaki ga kina na vakarorogo ka talairawarawa. Na lewa ka yavutaki e na dodonu, na laini ka sa vakarautaka

na Kalou me ra kalawa kina, e na vakavuna na sautu, na yalovakacegu, kei na marau e na gauna oqo kei na lagilagi tawamudu kei na bula vakalou; ia e na rawa wale ga mai na kena vakamuri vakadodonu sara na ivakaro ni Kalou (*DBY,* 8).

E na noqu dau nanuma e na so na gauna meu vosa vei kemuni, ni ra na rairai marautaka beka e so e na ivavakoso meu vunau e na veiulutaga e so me baleta na gauna sa bera mai, se na kena railesuvi tale na itukutuku ni veigauna kei vuravura; ia, au sa nanuma ga mai na noqu vakatulewa, kei na yalomatua kau sa vakavukui kina, ni ra na sega ni dusimaki kina e na nodra itavi e veisiga, keu vakayacora me vakakina. E na vuku ni ka oqori, au nanuma kina ni sega ni yaga meu veidusimaki vei kemuni e na nomuni itavi e na duanadrau na yabaki mai muri, meu veivakaroti ga e na veika ni gauna oqo, e na noda ilakolako kei na ivosavosa e veisiga, me yaga tiko vei keda e na kena toso tiko na gauna, kei na isolisoli sa tu oqo vei keda, me da vakarautaka kina na nodra yavu ni marau e na gauna sa bera mai (*DBY,* 12).

Ni sa noqu ilesilesi ga me veivakavulici e na veika me baleta na noda bula e veisiga. Au vakabauta ni levu vei kemuni oqo o ni sa rogoca na noqu a kaya, e na vica na yabaki sa oti, niu sega ni kauai e na veika e na yaco ni sa oti na ikatolu ni Yabakiudolu. Era na rairai vunau kina vakabalavu na italatala qase me baleta na veika e a yaco e na gauna i Atama, na cava e a yaco ni se bera na veibuli, kei na veika e na yaco e na vica na udolu na yabaki mai na gauna oqo, ni ra veivosakitaka na veika sa yaco, se bera ni yaco, ka ra lecaika kina vakalevu, me ra vakani ira ga e na veika macawa; ia e sega ni noqu ivakarau ni veivakavulici oqori. Au gadreva ga meu vakavulici ira na lewenilotu e na veika e so e dodonu me ra sa kila tu e na gauna oqo, me qai veitalia na ikatolu ni Yabakiudolu. Ni sa noqu ilesilesi meu vakavulici ira me ra dau qarava na Kalou, ka taracake na nona Matanitu. Au sa veivakavulici mai me baleta na vakabauta, veivutuni, papitaiso me baleta na veivakabokoci ni ivalavala ca, kei na veitabaki me soli kina na Yalo Tabu. Me da vakavulici e na veika me baleta na noda bula e veisiga, mai na rai vakayago (*DBY,* 8–9).

da sega ni dau lako i na were me da laki siviyara, ka biuta laivi tu mai na noda lotu; eda na sega ni lako i na valenivolavola, se kaude ni veivoli, ki na valenivolavola ni daunivika vakailavo, se na vanua cava eda na laki caka bisinisi kina, ka sega ni kauta tiko kei keda na noda lotu. Ke da vodositima voli, lako vagade e na waqa, me tiko ga kei keda na noda Kalou, kei na noda vakabauta (*DBY,* 8).

Eda sa dau gadreva me ra vinaka cake vakalevu na Yalododonu, me yacova ni ra sa vinaka cake o ira na noda mekeniki, e na nodra yalodina ka gugumatua, me kaya kina vei ira na Kabani ni Sitimanivanua qo, “Me dua mai na Elder ‘Momani’ me mai idinia, ni ra na sega vakadua tale ni ra ririko na noda lewenivanua na vodositima, e na nona sa kila deivaki tu na italatala oqori me na solia na nona igu taucoko, ka me qarauna vakavinaka na nodra

bula o ira era sa vakanuinui tu vua." Au via raica ni sa dau yalodina na noda Elder, me ra na dau vakasakiti ka vinakati vakalevu mai na Kabani qo, me ra laki bulia na nodra idini, me ra wajimani, idinia, vunivola, ka manidia e na nodra bisinisi. Ke da dau bulataka na noda vakabauta, ka kilikili me da vakaitokani me da Yalododonu e na Gauna Oqo, sa i keda sara ga ka dau gadrevi e na veibisinisi oqori, me da nuitaki e na itavi oqori e na yalovakacegu; ke sega ni ra vakanuinui kina vei keda, sa na vakadeitaki kina ni da sega ni dau bulataka na noda vakabauta vakalotu(*DBY,* 232–33).

E okati e na noda lotu na veicakacaka kei na vosa yadua vakatamata. Me kua ni dua e voliavolitaka na veiyaya e so, ke sega ni vakayacora tiko e na veitokoni ni Kalou; me kua ni dua e laki teitei se cakava tale e dua na bisinisi, ka sega ni qarava e na yaca ni Turaga. Me kua ni dua na lewe ni matabose me laki lewai ira na tamata, me lewa tauamada e na yaca ni Turaga, me rawa ni kila kina vakadodonu na veika dina kei na veika cala, na dina kei na lasu, na rarama kei na butobuto, na lewa dodonu kei na kena e baleca (*DBY,* 9).

Ni da dikeva vakavinaka na Veiyalayalati Makawa kei na Veiyalayalati Vou, eda rawa ni raica kina ni iwiliwili levu ni ivakatakila e soli mai vei keda e na itabagauna kei vuravura, e baleta vakatabakidua na noda itavi ka da qarava e veisiga; eda vakamuria tiko edaidai. Me idusidusi vei keda na ivakatakila ka lewena tu na iVolatabu kei na iVola i Momani, ka lewe ni Vunau kei na Veiyalayalati na ivakatakila me baleta vakatabakidua na Lotu oqo; me veituberi vei keda, ka sega ni da gadreva me da gole tani mai kina; ka sega ni noda gagadre me ka mate, ka me biu tani. Eda gadreva me da vakaikuritaka tiko ga na ivakatakila ni Turaga o Jisu Karisito e veisiga, me tiko kina kei keda na nona Yalo Tabu. Ke rawa ni da vakayacora vakakina, eda na serauni tiko kina e na noda ilakolako, ka na sega ni lako voli e na butobuto (*DBY,* 12).

Kevaka eda vinakata me da sotava na yalo ni bula vakasaioni, me da sasagataka tiko e na noda bula. E sega ni lotu wale ga ni vakasama na lotu qo; e lotu vakacakacaka; me vakatakava ki na lomada e na gauna qo na marau (*DBY,* 12).

Na kena taracake o Saioni e ka vakacakacaka; e sega ni ka ni vakasama wale ga. Ni na sega ni vakabetena na lotu e na vakasama wale ga, ni na sega ni yaga vua e dua. Ke da na laki vakaivotavota wale ga e na veika ni vakasama me da vakaiyautaki kina e Saioni se Jerusalemi —e na vakanananu wale ga—e na sega ni vakavatukanataki kina na noda vakaiyau. Sa na lavaki me vakadeitaki na noda taukena, me vakavatukana kina na ka eda vakaiyau kina, me laurai ka vakalevu. Me kua ni da vakawelei e na lotu wale ga ni vakasama, me lotu vakatovotovo, me veisavai ka tudei, me vakamareqeti kina e lomada na loloma ni Kalou, ka me da bula e na yavu ni ivakavuvuli, kei na ivakaro, kei na veivosa yadudua ka sa soli mai vei keda (*DBY,* 12).

Keu na qarava nikua na ka au sa vakauqeti kina, ka qai vakayacora tale ga na veika au sotava yani ni mataka, ka vaka tiko oqori, au sa na rawa ni goleva na veika vakalomalagi, e na kena sa yaco mai na matanitu vakalomalagi. Ia, au na sega ni vakarautaka na bula ekeri, keu na sega ni qarava rawa na veika au donuya tu qo. Mo ni vulica taucoko na veika qo (*DBY,* 11).

Sa inaki sara ga ni noda bula me da rawata kina na veivunika vakavuravura, ka vakamalumalumutaka na vuravura, ka vakatubura na veika bula e tubu mai na qele, kei na manumanu, ka sa solia mai na Kalou me ra mai bula kina (*DBY,* 15).

E baleti keda na bula, ka sa kena lewa me da taukena edaidai, ka sega ni waraka na ikatolu ni Yabakiudolu. Da muria na kosi me da laki vakabulai kina, ni sa laki dromu na siga, me da railesuva tale na veika eda vakayacora mai e na siga oya, ka veivutunitaka sara na noda ivalavala ca, ke tu e so na ivalavala ka dodonu me da veivutuni kina, ka qai cabora na noda masu; me da qai laki davo ka moce e na yalovakacegu me yacova yani na kida ni mataka, ka duri cake mai e na yalovakavinavinaka vua na Kalou, ka tekivutaka na itavi sa tu me baleta e dua tale na siga, ka saga mo bula e na siga taucoko oya vua na Kalou, me kua tale ni dua o vakaliuca (*DBY,* 16).

E dua na kena vakatovotovotaki vakabibi na kosipeli, na kena vakacolati vei keda na icolacola ni noda dui bula, kei na nodra qaravi na noda matavuvale.

Au sa tovolea tiko ga meu vakauqeti ira oqo me ra goleva e dua na sala, me ra rawati ira kina vakavinaka, ka qaravi ira era vakaloloma tu e na kedra maliwa, o ira na lokiloki, na gera kei ira na mataboko, me ra laveti kina na lecaika mai na vanua era sega ni vakayalomatuataki kina e na veika ni bula vakavuravura, se na vanua era sega ni votai kina na kila ka ka ra sa vakaivotavota kina na luve ni tamata, ka me ra vakacokotivata mai na iwasewase ni vuravura e va, me ra vakavukui kina, me ra bula manini, ka dau rawati ira tiko vakavinaka (*DBY,* 16).

Na noqu sasaga ga, me vaka au sa qarava e na vica na yabaki, me vakavulici ira na tamata ni kevaka era na sega ni qaravi ira vakaiira, era na sega ni qaravi rawa; ke da sega ni vakadavora yani na yavu me da vakani ka vakaisulutaki ka vakavaletaki keda kina, eda na mate e na viakana kei na liliwa; e rawa ni da na laki cilavisiga tale ga e na vulaikatakata, e na todra ni siga, ni da vakaisulu tu vakaca (*DBY,* 16–17).

O cei beka e dodonu me qoroi? O ira era dau qarava rawa mai na veika e baleti ira, se o ira era dau vakanuinui ni ra na taqomaki mai vua na Turaga? E sega ni dodonu me da namaka ni na solia mai na Turaga na vuanikau, ke da sega ni teivaka na vuna; ke da sega ni siviyara ka kakabu-

raki, ka vagalalataki mai na oga ni tatamusuki, me da qai tagica kina na Turaga me vakabulai keda mai na veika eda gadreva tu, se me da kerea na nona veivakabulai mai na veileqa e so eda sotava mai na noda yalowai, noda vakadrecike kei na vakasabusabu (*DBY,* 293).

Me kua ni da qaqa se cava e na vukei keda kina na Turaga, me da taroga se cava e rawa ni da qarava vakaikeda (*DBY,* 293).

E na kena tu e na bucabuca oqo na qele bulabula, kei na sorenikau me da teivaka, e sega tale ni gadrevi me da kerea tale na Kalou me vakani keda, se me muri keda tiko ka kauta voli na ibuli madrai, ka vakamasuti keda voli me da kania. E na sega ni cakava vaoya o Koya, kau na sega ni vakayacora vakakina o au, keu a Turaga o au. Eda na vakani keda rawa eke; ia ke da donuya e dua na gauna me da sa na sega ni vakani keda rawa kina, sa na qai kena gauna oqori me cakacaka mana na Turaga me vakani keda (*DBY,* 294).

Ke o ni sega ni dui qarava rawa na nomuni bula, mo namaka beka vakaevei me tu vei iko na vuku, mo laki rawata kina na bula tawamudu? Sa solia mai vei iko na Kalou na nomu bula—na yagomu kei na yalomu, ka solia mai vei iko mo rawata na kena cakacakataki, me yavu ni kila ka, vuku, kei na yalomatua, kei na lagilagi kece ga kei na bula tawamudu. Ke o se sega ni qarava rawa mai na veika ni nomu bula oqo, kei na bula nei watimu kei na luvemu e vica, na cava mo laki vinakata kina na veika vakalomalagi? (*DBY,* 13).

Mo ni raica ga na nomuni itavi e na iSoqosoqo ni Veivukei e na koro oqo, kei na noda itikotiko e veidelana. Mo raica mada na ituvaki ni nomu bula. Mo raica mada ga vakaiiko, se mo cavutu ka lesuva na veika o rawata, ka qai vakayagataka na veika o rawata oqori e na kena caka na veika vinaka, ka me ra vukei na dravudravua era bula maliwai keda tu (*DNW,* 17 Oks. 1869, 3).

Me iUlutaga ni Vuli

E dau vakaikuritaki ga vakalalai, na noda yalomatua e na kosipeli, na vosa ki na vosa, ni da bulataka tiko na ivakavuvuli eda vulica.

- Na cava na vuna e vakavulica kina vei keda na Turaga na ivakavuvuli dina ni kosipeli, "me vakalailai nikua ka vakalailai ni mataka"? (Raica tale ga na Aisea 28:9–10; 2 Nifai 28:30; V&V 98:12.) Na cava beka e dodonu me da vakayacora me da votai vakalevu kina e na ivakavuvuli dina ni kosipeli? (Raica tale ga na Alama 12:9–11.) Na cava e na yaco ke soli vakalevu vei keda na dina, ka da se bera ni yalomatua kina?
- Na cava na vuna e lavaki kina me da bulataka sara na ivakavuvuli e da vulica tiko? (Raica tale ga na Joni 7:17; V&V 93:28.)
- Eda yalana vakaevei na veika e rawa ni vakavulici keda kina na Kalou?

Sa umanivata ga na tikina vakayalo kei na veitikina vakayago ni kosipeli.

- E kaya kina o Peresitedi Young, "e sega ni tawasei na veika vakayalo mai na veika vakayago." Me muadonu vakaevei na noda rai me baleta na noda itavi e veisiga, mai na noda kila na ibalebale ni itukutuku oqori?

E idusidusi ni bula e veisiga na kosipeli—na lotu ka cakacakataki.

- E vunautaka o Peresitedi Young vei ira na Yalododonu me ra dau vakatovotovotaka na kosipeli e na kena sala me cakacakataki kina e na nodra dui bula e veisiga. Me laki vakamawe vakaevei na kosipeli e na noda vakatulewa me baleta na noda vuvale, noda cakacaka, kei na noda itavi tale e so?
- Na cava beka e vakaibalebaletaka o Peresitedi Young, e na nona kaya ni sega ni dodonu me da lako ki "na vanua cava eda na laki caka bisinisi kina, ka sega ni kauta tiko kei keda na noda lotu"? Me da kauta beka vakaevei na noda lotu e na veivanua eda lakova, ka dau veinanumi tiko ga ki na nodra vakabauta na tani? Me da vakararavi vakalevu cake beka ki na Yalo Tabu, me da kauta rawa kina na noda lotu e na veivanua eda na lakova?
- Me ikuri ni kaulotu kei na veiqaravi e na Lotu, na cava beka e noda itavi ki na vanua eda vakaitikotiko kina?

E dua na kena vakatovotovotaki vakabibi na kosipeli, na kena vakacolati vei keda na icolacola ni noda dui bula, kei na nodra qaravi na noda matavuvale.

- Na cava beka e a vunautaka o Peresitedi Young me baleta na noda dui itavi, me da dui qarava na veika e baleti keda yadudua? Me da rawati keda beka vakavinaka e na veika ni bula vakayalo, vakavuli, vakayago, e na veika ni vakasama, kei na veika vakailavo? Me da cau beka vakaevei me ra qarava rawa kina na wekada?
- Na cava na vuna e okati kina me yavu bibi ni kosipeli na noda rawati keda vakaikeda?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young na ivakarau savasava ni bula, kei na kena nakiti me da dau qarava ga na noda dui bula. Na veivakalougatataki cava beka e na takavi keda kina? E na gauna cava ga, me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, ni na "cakacaka mana [kina] na Turaga me vakani keda"?

Vakabauta ka Doka Tiko ga na Lewetolu Vakalou

*Eratou oka me Lewetolu Vakalou na Kalou na Tamada, o Jisu Karisito na Luvena, kei na Yalo Tabu. E vunautaka o Peresitedi Brigham Young me ra dau vakacabora na nodra masu vua na Kalou na Tamada, ka dau qaravi koya e na yaca i Jisu Karisito. E dau vunautaka tale ga ni a bula mai vakatamata e liu na Kalou na Tamada e na dua tale na vuravura, ka sa "vakacavara mai vakavinaka na veika eda sotava tiko oqo; ka donuya kina na veika oqori ni vuli, me sotava kina na veika rarawa kei na marau, ka sa kila vakavinaka tu na veika eda kila tu oqo me baleta na cakacaka, na veika rarawa, na bula kei na mate e na bula vakavuravura oqo" (*DBY, *22).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa buliya na Kalou na Tamada, ka lewa mai na veivuravura e vuqa, bulia na kawatamata, ka sa bula tu oqo, ka rawa ni da veikilai kaya, ka masuta tale ga.

E yavu ni noda vakabauta e dua ga na Kalou, e dua na Dauveisorovaki, ka dua ga na Yalo Tabu [raica na Yavu ni Vakabauta 1:1]. Ni sega ni noda ivakarau ni vakabauta ni sega ni vakavatuka vakatamata na Kalou, sega ni vakayago, se sega ni dau vakila e lomana na veika ni bula, se vakaivakarau. Ni vakavatukanataki ga na bula vakaivakarau vua e dua ka sa yavutaki vinaka na nona bula. Sa tu vua na ivakarau kece ga oqori, ka ivatuka ni bula vakayavu (*DBY,* 23).

Era gadreva e so me da vakabauta ni sa tu e veivanua kece ga na Kalou. E sega ni vakakina. Ni sega ni rawa me tu e veivanua kece ga o Koya, me vaka ga e rau duidui bula o Tamada kei na Luvena (*DBY,* 23–24).

Ni sa dau nanumi ni sa tu e veivanua kece ga na Kalou, e na dua vata ga na gauna; me cavuta kina na Daunisame, "Me'u lako [beka] kivei me'u yali kina mai na [kemuni iserau]?" [Same 139:7]. Sa dau volekati ira na nona ibulibuli mai na nona lewa, nona veiliutaki, na yalona kei na nona kaukaua, ia e vakaisulu o koya e na yago vakatamata, ka da buli mai o keda me da ucui koya (*DBY,* 24).

Na kena vakatakarakarataki mai vua e dua na daudroini na iMatai ni Raivotu i Josefa Simici. A kaya o Peresitedi Young "ni kauti lomalagi vakavoleka mai i vuravura" o Josefa Simici, e na nona vakatakila mai na nodratou ivakarau dina ni bula na Lewetolu Vakalou (*DBY*, 458).

Era vakabauta e so, se vakasamataka ni da na vakaloloviratakа sara na Kalou, mai na noda kilai Koya; ia meu kaya ga, keu na vinakata meu kila e dua na ivakavuvuli se tamata, e vuravura se mai lomalagi, e na sega niu na vakawalena kina, ni na yaco na kena veibasai, ka niu na vakacerecereya sara vakalevu; niu kila vakalevu cake tiko ga na Kalou, na kena talei ka vakamareqeti cake tiko vei au, kei na kena vakaikuritaki na noqu lomani koya (*DBY,* 18).

Laiva me ra veiwekani kece kei na Kalou na veitamata yadua [raica na Jemesa 2:23] (*DBY,* 18).

Ni tabogo sara mai matada vakayago o koya ka lewa mai na cakacaka oqo, o koya na kena manidia ka superitedi, o koya na kena iliuliu ka lewa vakadua [lewa vakaikoya]. Ni bula voli o koya e na dua tale na vuravura; e na dua tale na ivakarau ni bula; ka sa vakacavara mai vakavinaka na veika eda sotava tiko oqo; ka donuya kina na veika oqori ni vuli, me sotava kina na veika rarawa kei na marau, ka sa kila vakavinaka tu na veika eda kila tu oqo me baleta na cakacaka, na veika rarawa, na bula kei na mate e na bula vakavuravura oqo, ni sa rawata vinaka vakadua, ka sa vakaisalataki kina e na kena lagilagi kei na bula cecere vakalou, ka sa taukena tu oqo na kena idola kei na lewa ni nona Matanitu; ni na vagolea na nona lewa, ka vakayacora na lomana vei ira na luve ni tamata, vei ira na Yalododonu kei ira na ivalavala ca, me rawa kina na nona inaki, me baleti ira na veimatanitu kei na veivanua, veimatanitu cokovata, me vakavatukana ki na nona lagilagi kei na kena qaravi vakavinaka sara na nona cakacaka (*DBY,* 22).

E vakatulewa o koya ki na veivuravura e vuqa, ka ra serauna tu na vuravura lailai oqo, kei na milioni vakamilioni na vuravura e tabogo mai matada; ia e dau nanuma na veibulibuli kece ni ligana ka somidi sara; ni sega ni dua na ibulibuli oqori e na lecava; ka sa buli na veika yadudua oqori mai na nona vuku kei na nona kaukaua (*DBY,* 20).

Ni tama ni veiyalo kece ga na Tamada mai Lomalagi, o ira ka ra sa bula mai, kei ira era sa bera mai, ki na vuravura oqo [raica na Iperiu 12:9]; ka ra sucu vakayalo mai i na vuravura tawamudu. Sa qai qarava na Turaga mai na nona lewa kei na vuku, na nona vakaisulutaki vakayago na tamata. Ni da a bula taumada vakayalo, ka qai bula vakayago i muri (*DBY,* 24).

Ni sa volai, sa kila na Kalou na veika kece ga, ka tawayalani na nona kaukaua [raica na 1 Nifai 9:6] (*DBY,* 20).

Sa i koya na Daulewa Cecere ni veivuravura kece ga. Sa maca na wasabula mai na nona vunauca, ka vukica me talasiga na veiuciwai. Sa vakarautaka na titobu ni wasawasa e na qeteqete ni ligana, ka dedeka na nona iqaqalo me vakarautaka kina na lomalagi, sa taqeya rawa kina ivakarau na qele e vuravura, ka vakarautaka e na ivakarau bibi na veiulunivanua, ka goleva vakakina na veidelana; ni sa somidi sara vua na veivanua, e na kena lutu ki na itakitaki ni wai, ka lalai sara vua na veiyanuyanu; e kila vinaka sara na iwiliwili ni drauniuluda, ka sega ni na lutu i na delaniqele, me sega ni kila na Tamada; ni sa dolavi tu vua na noda vakanananu kei na

gagadre ni lomada, ka bula tiko oqo, ni sa vakavatukana e na veiyasana kece ga na nona Yalo Tabu—o koya na nona italai, na Yalo Tabu. Sa i koya na Tamada kece sara, sa cecere mai na veika kece sara, ni curuma na ka kece ga, ka tiko e [lomamudou] kece ga [raica na Efeso 4:6]; sa kila na ka kece ga me baleta na noda vuravura, ka sa kila tale ga na veika kece sara me baleta na veivuravura vakamilioni me vaka na vuravura oqo (*DBY,* 19).

Sa ukutaka, me tosoya ka bula tiko kina na vuravura vakaiukuuku oqo; ka sa bulia mai na veirarama lelevu ka lalai ka robota tu na qakilo levu kei lomalagi e cake; ka sa duivota vei ira na nodra dui gauna kei na kena ivakarau, ka sa virikotora rawa mai na nodra dui tikina. Sa vakavuna mai na kena tawani e na veika bula na lomalagi e cake, kei na wasawasa, ka ubia na veidelana kei na veibuca e na manumanu kece ga, ka sa lewa kina me vakatulewa na tamata ki na ibulibuli kece ga ni ligana (*DBY,* 18).

Sa i koya na Kalou na itakataka, na waitovure ni noda vuku, veitalia mada se o cei e taukena tiko, se tu vua na tamata e na dela i vuravura, se vei ira na yalo e na vuravura ni yalo, o ira na agilosi e na vuravura tawamudu ni Kalou, se o ira era bula vakaloloma, mai vei ira na tevoro mai eli. Era sa dui rawata mai vua na Kalou na vuku, rarama, kaukaua ka bula kina—mai vua ga ka da rawata kina o keda. Ni sa itakataka ni isolisoli vinaka ka uasivi na Kalou [raica na Jemesa 1:17]. Na veika kece ni vuli e dikevi mai na sainisi kei na cakacaka ni liga, ka na tudei ka yaga vakalevu vei keda na tamata, e rawa oqori ni vakatakila mai na Kalou, e dina ga ni ra kila na veika oqori e le vica wale. E soli vata mai na vakasama me cokonaki kina na sala, me laki qaqa ga kina e muri na dodonu, kei na kena vueti o vuravura mai na voravora ni ivalavala ca, kei na lewa nei Setani (*DBY,* 18).

Era lewe vuqa era sa saga mai me ra kila vinaka na Yavu Taumada ni veika kece ga; ia, e na rawarawa cake beka ki na qasikalolo me wilika na matanuku e dela i vuravura. E sega ni rawa vua na tamata, ni rabailailai tu na nona vuku, me kila rawa na veika e vuqa e na bula tawayalani . . . . E na rawarawa cake ki na lago me lesuva tale na itukutuku ni bula ni tamata, mai na vanua a vu mai kina, ka dredre ki na tamata me kila na Yavu Taumada ni veika kece ga, me cereka yani na ilati ni vuravura tawamudu, me vakalasikati kina na veika vuni ka ra dau gadreva tu na vuku, mai na gauna eda qai bula kina e vuravura oqo. Na cava tale beka, me nodra ilesilesi ka itavi na luve ni tamata? Me kua ni da via kila na vanua era vu mai kina na Kalou—me da vakadikeva ga na titobu ni bula e na vuravura tawayalani mai liu, e na gauna oqo, kei na gauna sa bera mai, me da kua ga ni viaviakila na iyalayala ni vuravura tawavakaiyalayala, me ra gadreva ga me ra kila na inaki ni nodra bula oqo, kei na sala me ra vakayagataka kina e na nodra bula kei na nodra vakabulai, na vuku era sa votai tu kina oqo. Laiva vei ira me ra dau gadreva ka ra kila vakavinaka kina na veika rawarawa e so sa tu vakavolivoliti ira e na gauna, me ra veikilai ka vakavukui kina e na inaki dina ni nodra mai bula tu oqo, e na nodra dau gadreva na kaukaua levu cake sara, me baleta na kena itukutuku, kei na nodra vulica vagumatua na ivola e so (*DBY,* 25).

A veisorovaki o Jisu Karisito, na Luvena e Duabau ga na Tamada ka mai bula vakayago, e na vuku ni nodra ivalavala ca o ira vakayadua era sa veivutuni.

Era vakabauti Jisu Karisito na Yalododonu e na Gauna Oqo, o koya duadua ga na Luvena vakayago na Tamada [me bula mai i vuravura], ka sucu mai e na iyalayala ni gauna, me mai qarava na nona cakacaka, vosota na itotogi e sotava, me sauma kina na isau ni caka cala ka vakayacori taumada e na nona soli koya, a qai vakabulai tale mai na mate, ka lako cake vei Tamana; me vaka ga na nona vakasirovi koya sobu sara o Jisu, me rawa kina ni ulabaleta na veika kece ga. Eda vakabauta ni na lesu tale mai o Jisu Karisito, me vaka sa volai mai me baleti koya: "Ia ni ra sa rai matua ki lomalagi, ni sa lako yani ko koya, raica, e le rua na tamata sa tu voleka vei ira erau vakaisulu vulavula; a rau sa kaya, Oi kemudou na kai Kalili, dou sa tu ka rai matua ki lomalagi e na vuku ni cava? ko Jisu oqo ko koya sa kau tani cake vei kemudou ki lomalagi, ena lako tale mai vakakina me vaka dou sa raici koya ni sa lako ki lomalagi [Cakacaka 1:10–11]" (*DBY,* 26).

E vakatabakidua na noda vakabatuta vua na Luve ni Kalou, ka qai vakabauta na Tamada e vukuna (*DBY,* 26).

O ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, kei ira kece ga ka na vakaivotavota e na veivakabulai, kei ira tale ga na kena vo, me vakavo ga o ira era sa ivalavala ca ki na Yalo Tabu, e rawa tale ga ni ra kila ni sa i Jisu ga na Karisito, e na sala vata a kila kina o Pita [raica na Maciu 16:13–19]. Era na sega ni kila na veika oqori na tamata mai na cakacaka mana, e dina ni na veitokoni kina, me vakadeitaki koya kina ka sa vakabauta. Era sa kila taucoko tu na Jiu na cakacaka mana nei Jisu, ia era a laveti koya ga me mate, e na nodra nanuma ni dauveivakaisini vei ira na tamata, ka dau curumitevoro (*DBY,* 28).

A sa saga o Jisu me tauyavutaka e vuravura na Matanitu ni Kalou. A vakatikora kina na veivunau kei na cakacaka vakalotu ni Matanitu (*DBY,* 29).

E sega ni kitaka vakaikoya e dua na ka. A vakayacora na veicakacaka mana ka qarava e dua na cakacaka vinaka e vuravura; ia e sega ni cakava vakaikoya e dua na ka. A kaya kina, "Ia na veika sa kitaka ko [na Tamada], sa kitaka vaka talega kina na Luvena" [raica na Joni 5:19]. "Ni'u sa sega ni muria na lomaqu, a loma i Tamaqu ga, ko koya ka talai au mai" [raica na Joni 5:30]. E rawa ni da kila kina ni a sega ni veivakaturi kina na Luve ni Kalou, se me lewa e dua na ka, cakava, se me vakavatukanataka na nona kaukaua, na nona itutu, se na nona ilesilesi e vuravura, na kena wale ga e drodro mai na vakasama kei na lewa ni Tamana (*DBY,* 26).

"Keirau sa dua bauga kei Tamaqu," [Joni 10:30] a kaya o Jisu; se vakacava, e dua vata ga na yagodrau? Sega. . . . Me vaka keirau sega ni yagovata kei koya na luvequ. Ke veivakavulici vua na luvequ, kei rau na lakova vata na salatu au sa virikotora tu me lakovi, ke tautauvata ga na neirau vakabauta, sa na duavata tale ga na neirau inaki, me dau qarava kina na cakacaka nei tamana,

me vaka e a qarava o Jisu na cakacaka nei Tamana, keirau sa na duabau ga kina kei luvequ, me vaka sa talaucaki oqori e na ivolanikalou (*DBY,* 28).

Sa vakatakila mai vei keda na Turaga na ituvatuva me da vakabulai kina eke, kei na gauna sa bera mai. Sa vakayacora mai na Kalou na veika kece ga eda kerea, ka sivia sara na veika eda kerea yani vua. Sa itavi ga nei Jisu e vuravura me kauti ira na tacina kei na ganena ki na iserau ni Tamada; sa mai vakacavara na nona cau e na itavi oqori, ka sa qai vo tiko ga me da vakayacora o keda na noda itavi. E sega ni dua tale na ka me cakava na Turaga e se vo tiko, me baleta na nodra vakabulai na lewe i vuravura; ka sa qai vo ga me ra ciqoma se besetaka na luve ni tamata na dina; na veika taucoko sara me baleta na nodra vakabulai, ka sega ni namaki vei ira, sa vakacavara mai na iVakabula. . . . Sa yaco kina me nodra Tui na tui, ka nodra Turaga na veituraga kece ga, ka sa roro tiko mai na gauna me ra na tekiduru kina vua na veiduru vakayadua, ka vakatusa na yame kece ga [raica na Mosaia 27:31], me vakalagilagi kina na Kalou na Tamada, ni sa i Jisu na Karisito [raica na Filipai 2:10–11]. O koya ga oqori ka a okati vakaisi, ka sega ni ra vakabauta me iVakabula, ka a vakoti e tikidrau na daubutako, ka vakalialiai ka vakasewasewani, ka na qai cerevi mai vei ira na tamata kece ga, me o Koya, na tamata duadua ga ka na rawata vei ira na veivakabulai (*DBY,* 27).

E vatuka vakayalo na Yalo Tabu, ka dau tukuna na veika dina.

Eda vakabauta ni Yalo Tabu, e dua vei iratou na lewe ni Lewetolu Vakalou . . . na Yalo Tabu. E sega ni dua e na tolu, se le tolu e na dua na tamata; o koya ga na Tamada, Luvena, kei na Yalo Tabu, ka ratou dua vata e na nodratou inaki, me vaka na lomadratou na le tolu ka ratou duavata e na veika kece ga. E dua o koya vei iratou ka da dau vakabauta, ka nona itavi me veiqaravi ki na veivuvale vakatamata, ka ra gadreva na veika dina. Au sa vakamacalataka mai ni ratou duabau ga, me vaka na duabau ni yalodratou e le tolu. Ia mo ni kakua ni vakadewataka cala na veika au vakamacala tiko kina oqo, meu kaya ga mo ni kila vinaka ni vakavatuka tale ga na Yalo Tabu, me vaka ga na Tamada kei na Luvena; ia e italai ni Kalou o koya, ka tasereka na lomana e na veika kece sara e cakava o Koya na Kalou Kaukaua (*DBY,* 30).

E italai na Yalo Tabu, mai vei [Tamada kei na Luvena], e na kena vakavulici na dina, me vakatakila vou tale vei keda na dina sa soli mai vua, me veidusimaki, me veituberi, ka vakatulewataka na kosi ni yaloda yadudua, me yacova sara ni da sa bula uasivi, ka sa veiraurau me da lesu tale i na noda vale mai lomalagi, me da laki veitata ka veitalanoa kina kei na Tamada mai Lomalagi (*DBY,* 26).

Au sa vakadinadinataka mai, kau sa vakacegui kina me vaka au sa vakavukui kina, ni rawa ni vakacalai e na veika e raica e matana na tamata, kei na veika e rogoca na daligana, kei na veika e vakila mai na ka e tara e ligana; ni rawa dina ni vakacalai e na veika kece ga, mai na kilakila ni bula vakayago ka tu vua. Ia, e duabulu na ka eda na sega ni vakacalai rawa kina. Na cava beka oya? Oqori na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, na Yalo Tabu ka

ligaimatau ni Kalou vua na veitamata yadua. E na dusimaki koya ki na veika vakalomalagi; e na tuberi koya e na veisala e so ni bula; ka na vakaraitaka vua na idola, me vakatovotovotaka kina na veivakasama vakatamata kece ga, ka na surevaka tiko na veika ni Kalou. Era na sega ni okati wale kina na Yalododonu ka ra bula tu oqo, ka ra vakasoqoni tiko i Saioni, o ira tale ga na veimatanitu, na veivanua, se veiyanuyanu, ka ra bulataka tiko na vakabauta ka vunautaka mai na iVakabula kei iratou na nona i Apositolo, kei Josefa Simici tale ga; era vakadinadinataka vata e dua ga na itukutuku, ni sa vukici ka vakararamataki na matadra mai na Yalo Tabu ni Turaga, ka duavata kina na nodra rai, ka sa vakararamataki tale ga na lomadra, me ra vakaduavatataki kina e na nodra nanuma kei na nodra kila, ka sega ni basika e na kedra maliwa na veileti me baleta na ivunau ni iVakabula (*DBY,* 31).

Ke sega na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, e rawa ni vagolei ki na imatau se imawi e dua, mai na sala dodonu vakaveiqaravi; e rawa ni ra vakayacora kina na veika e so me ra laki rarawataka tale e muri; ni rawa tale ga ni ra cala; ia ni ra sa dau saga me ra solia na nodra igu taucoko, raica era sa vakayacora tale na veika e so era sega ni vinakata (*DBY,* 31).

Au vinakata meu raica ni ra ceguvi vakayalo na turaga kei na marama, e na nodra icegu yadudua ni bula, ka dau vakavatukanataka tiko na iserau ni nona rarama na Kalou (*DBY,* 31).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa bulia na Kalou na Tamada, ka lewa mai na veivuravura e vuqa, bulia na kawatamata, ka sa bula tu oqo, ka rawa ni da veikilai kaya, ka masuta tale ga.

- Na cava beka e vunautaka o Peresitedi Young, ni bibi kina me da kila vinaka na Kalou na Tamada? (Raica tale ga na Joni 17:3.) Me yaga vakaevei e na nomu veiwekani, na nomu kilai koya vakavinaka na wekamu qori? Na cava soti beka o sa vukei kina, mo veikilai vinaka kina kei na Kalou na Tamada?
- E rawa beka vakaevei me "tu e veivanua kece ga na Kalou, e na dua vata ga na gauna" na cakacaka yaco ni Kalou"? E vakavatukanataki beka vakaevei na cakacaka ni Kalou "ka somidi sara [e na cakacaka ni ligana]"?
- Na ivakavuvuli, ni a bula vakatamata tale ga na Kalou, ka sa yaco me qai Kalou e muri, e vunautaki ga e na Lotu oqo. E vakaevei beka na nomu nanuma, e na nomu sa qai kila, ni a "kila vakavinaka tu [na Kalou] na veika eda kila tu oqo me baleta na cakacaka, na veika rarawa" ni bula vakavuravura," mai na Nona sotava vakaikoya na veika oqori?
- A vunautaka o Peresitedi Young ni veika vinaka kece sara e laurai vakavuli e na sainisi kei na cakacaka ni liga, a "rawa oqori ni vakatakila mai na Kalou." E tosoi tiko beka vakaevei na cakacaka ni Kalou mai na veivakauqeti vakayalo e na veika oqori?

- Na cava beka e tukuna o Peresitedi Young ni "ilesilesi ka itavi ni luve ni tamata"? Me da kila vakavinaka cake beka vakaevei na veika sa dolavi tu oqo e matada, me da yalomatuataka kina na inaki ni noda bula mai vuravura? Me qarai beka e vei na yalomatua vaqori?

A veisorovaki o Jisu Karisito, na Luvena e Duabau ga na Tamada ka mai bula vakayago, e na vuku ni nodra ivalavala ca o ira vakayadua era sa veivutuni.

- Na cava beka e tukuna o Peresitedi Young me baleti Jisu Karisito kei na Nona ilesilesi vakavuravura?
- E imatai ni yavu ni kosipeli na vakabauta na Turaga o Jisu Karisito. Me laki veisautaka beka vakaevei na noda bula na noda vakabauta na Luve ni Kalou? (Raica tale ga na Jekope 4:10–11 kei na Moronai 7:41–42.)
- E vunautaka o Peresitedi Young ni rawa ni ra na kila yadudua na Yalododonu e na Gauna Oqo ni sa i Jisu na Karisito, e na sala vata ga a kila kina o Pita na i Apositolo (raica tale ga na Maciu 16:13–19). Me da kila rawa beka vakacava ni sa i Jisu ga na Karisito? Na cava beka e vuna, e na sega kina ni yavutaki e na cakacaka mana na kila ka, me da qai vakabauta kina ni sa i Jisu na Karisito? Na cava na vuna e rui bibi kina me baleta na noda laki vakabulai e na bula tawamudu, na veika me da kila oqori?
- Na ilesilesi beka nei cei a laki vakayacora oqori o Jisu e na Nona mai vunau ki na lewe i vuravura? Na cava e rawa ni da kila mai na veika a cakava qori o Jisu, ka me da qai vakayacora e na noda dui bula? Me da vulica ka vakadinata beka vakaevei na noda dui ilesilesi mai vua na Turaga?
- A dusimaka vei keda o Peresitedi Young ni na "tekiduru vua ko ira na tamata kece ga, ka na vakatusa vua na yame kece ga" ni sa i Jisu na Karisito (Mosaia 27:31; raica tale ga na Filipai 2:9–11). E vuqa tale na ka e okati e na bula vakatisaipeli i Jisu Karisito, mai na noda vakatusa ga ni sa i Jisu na Karisito. Na cava beka e na totaki iko vakalevu, mo bulataka tiko kina na kosipeli, mo tisaipeli yalodina kina vua?

E vatuka vakayalo na Yalo Tabu, ka dau tukuna na veika dina.

- Na cava beka na ilesilesi ni Yalo Tabu? E cakacaka beka vakaevei e na nodra bula na luvena na Kalou?
- E duidui beka vakaevei na vatuka ni Yalo Tabu mai vua na Kalou na Tamada kei na Luvena o Jisu Karisito? (Raica tale ga na V&V 130:22.) E na sala cava beka eratou "duabau" ga kina na Lewetolu Vakalou?
- E italai beka vakaevei na Yalo Tabu, mai vei rau na Tamada kei na Luvena?
- Na veika cava soti beka o sa sotava mai, ka vakadinadinataki kina vei iko na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, me dau veivakavulici ka veituberi vei iko?

Yalomatua ki na Veisorovaki i Jisu Karisito

A vola na veika e so e muri qo me baleta na Veisorovaki o Peresitedi Brigham Young, vua na luvena tagane: "Me laki takiveiyaga vei keda na veisorovaki vakalou, sa dolavi vei keda na yaga ni veika a qarava oqori na noda Turaga ka noda iVakabula—me da vakaivotavota kina—me da taukena vakadua, ka taucoko sara, ia, e rawa ga oqori mai na noda yalodina e na noda vakamuria na noda veiyalayalati kei na noda itavi, me da vakayacora tiko na ivunau vakalou sa virikotori mai vei keda" (LBY, *259*). *A vunautaka o Peresitedi Young ni yavutaki na vakanuinui kece ga me baleta na noda qai vakabulai, mai na nona Veisorovaki na iVakabula, o Jisu Karisito.*

iVakavuvuli i Brigham Young

A vakacabora o Jisu Karisito na veisorovaki vakalou e na vukuda na lewe i vuravura.

E yavu ni nodra vakabauta na Yalododonu e na Gauna Oqo na isoro a vakacabora na iVakabula, kau gadreva tale ga me ra kila na iTalatala kei Isireli na yavu ni ivakavuvuli, me baleta na kena vakacabori na isoro me baleta na noda kawatamata e vuravura, me rawa ni ra qai vakamacala kina (*DNSW,* 18 Oks. 1874, 2).

A lako mai o Jisu me mai tauyavutaka na nona matanitu vakayalo, se na bula vakaivakarau, me da na laki bula vakacerecerei kina vakalou, ni da sa Kalou, na yalo ni veitamata yadua, me rawa ni ra vakaivotavota kina e na isolisoli ni veivakaturicake mai na mate, kei na itutu vakaveiliutaki e vuravura, e na gauna e veisautaki kina me nona na Kalou kei Karisito na veimatanitu e vuravura oqo. A lako mai me mai vakaraitaki koya kina ni sa i koya na iVakabula kei vuravura, me vakadavea na nona dra e na icabocabo ni veisorovaki, ka dolava na sala ni bula vei ira vakayadua sa vakabauti koya (*DNW,* 13 Oks. 1862, 1).

A mai tukuna vei keda o Josefa [Simici] ni Karisito o Jisu—na Dauveisorovaki me baleti keda na tamata vua na Kalou—ka iVakabula kei vuravura. A tukuna mai vei keda ni sega ni dua tale na yaca e na lomalagi e

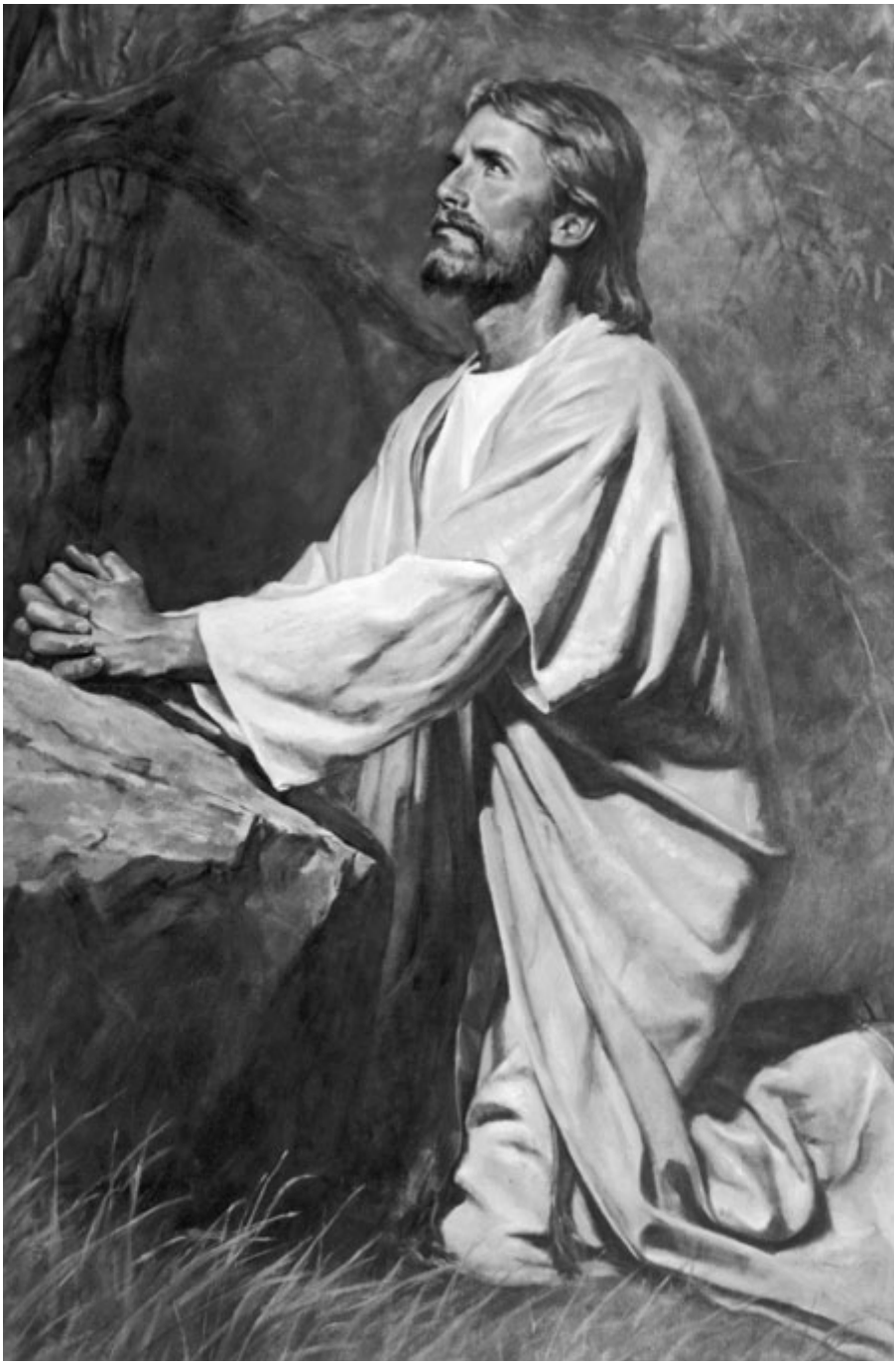

A dau vunautaka o Peresitedi Brigham Young, ni "o ira vakayadua era na laki vakaivotavota e na bula vakaiukuuku e na veimatanitu sa virikotori tu, era na rawata ga mai na nona sa sauma o Jisu, mai na nona veisorovaki" (*DBY*, 30).

cake, se ruku i lomalagi, ka na sega sara ga ni qai dua tale, me veivakabulai vei keda na kawatamata kece ga e vuravura, me da laki bula rawa kina kei koya na Tamada, e na vukuna wale ga, kei na nona veiqaravi o Jisu Karisito, kei na veisorovaki ka sa vakayacora mai Dela i Kalivari. A vakamacalataka tale ga o Josefa ni lavaka na iVakabula na talairawarawa vakamatailalai ki na ivunau kece sara, na veicakacaka vakalotu kei na ivakaro ka sa virikotori tu me baleta na nona matanitu, ia ni da vakayacora na veika e lavaki oqori, eda na vakaivotavota sara e na isolisoli talei sa yalataki tu e na nona Kosipeli (*DNW,* 22 Okt. 1862, 1).

Na gauna e vakawaleni kina na veisorovaki ni noda iVakabula, e na gauna sara ga oqori, e na kena caka ga e dua na ka oqori, sa na vakarusai tale ga kina na vakanuinui ni veimatalotu vakarisito me baleta na nodra vakabulai, ka na vorolaka tale ga na yavu ni vakabauta, ka na sega na tikina me ra duri rawa kina. Ia ni sa yali, sa na vakatawayagataki tale ga na ivakatakila taucoko ni Kalou ka vakacadrava mai ki na matanitu vakajiu, vei ira na veimatanitu tani, kei na kena e vakatakilai mai vei keda, ka sa na mai taqusi tani e na gauna vata ga oqori na noda vakanuinui kece (*DBY,* 27).

Mai na isolisoli oqori ni Veisorovaki, ka rawa ni qarava duadua ga na Karisito, sa dolavi kina vei ira na luve ni Kalou na bula e na nona matanitu vakaiukuuku.

Eda vakabauta na Yalododonu e na Gauna oqo na nona Kosipeli na Luve ni Kalou, ni yavutaki e na dina. Eda vakabauta na papitaiso e na veivakabokoci ni ivalavala ca, ni da papitaiso vakaikeda, se vakaveisosomitaki; eda vakabauta ni iVakabula kei vuravura o Jisu; eda vakabauta ni o ira vakayadua era na laki vakaivotavota e na bula vakaiukuuku e na veimatanitu sa virikotori tu, era na rawata ga mai na nona sa sauma o Jisu, e na nona veisorovaki (*DBY,* 30).

A digitaki o Jisu, mai na ivakatekivu, me sorovaki keda mai na mate, ka sotava kina na veika rarawa e vuqa e na nona mate e na kauveilatai (*DBY,* 27).

Meu kaya kina me baleti Jisu kei na veisorovaki (ni sa volai vakakina, ka tudei tu na noqu vakabauta), ni sa mate mai na Karisito e na vukuda kece ga. Sa mai sauma taucoko kina na noda dinau, ke o votai e na nona isolisoli se sega. Ia ke da valavala ca tiko ga, da dau vosalasu, butako, se vakaucaca se kakase, me da veivutunitaka ka biuta tani sara na ivalavala ca oqori, me takiveiyaga kina vei keda na dra ka vakadavea oqori na Karisito. Ke sega, e na sega wale ga ni vakabetena vei keda; me da veivutuni rawa mada, me qai vakavatukana kina vei keda na yaga ni veisorovaki. Me ra tarovi ira sara mai na caka cala o ira ka ra se ivalavala ca tiko; me ra kua sara ni ra valavala ca e na nodra bula, e na caka cala lailai ka ra se cakava tiko; ka me ra bula e veisiga e na ivakatakila ka sa soli mai, me ra qai vinakata kina na wekamu

me ra vakadadamuria na nomu ivakarau. Me da nanuma tiko ga ni sega ni da na ulabaleta na iyalayala ni noda vakabauta, ni veika kece sara e tu e namaki me da vakamuria! (*DBY,* 156–57).

E na veivakaturi o Jisu, mai na veisorovaki sa qarava mai, ki na luvei Atama yadudua, na luvena tagane kei na yalewa, me vakavo ga vei ira na luvena na dauveivakarusai, ka ra na biu i eli. . . . E dina ga ni da na sega ni vakasabusabutaka na loloma vakalou e na noda ivalavala ca, me da oka kina me agilosi ni Tevoro, me da vakaturicake kina me noda na matanitu vakaiukuuku (*DBY,* 382).

E isevu ni veivakaturi cake o Jisu mai na luvena vakayago na Kalou, me vaka o ni sa kila rawa tu. A sega tale ni dua mai na gauna e liu e vakaturicake mai na mate, me oka kina o Inoke, Ilaija, o Mosese, se dua tale ka sa bula oti e vuravura, se vakaevei sara na uasivi ni nona bula eke, me yacova sara ni sa laki vakayadrati na yago i Jisu Karisito e na ibulubulu mai vua na agilosi. Ni sa i koya sara ga na imatai ni mate ka vakaturicake tale. Sa i koya ga na iTaukei ni tucake tale—na imatai ni tamata ka a bula tale e vuravura, ni sa vakaivotavota e na lagilagi ni veivakaturicake tale (*DBY,* 374).

E sega ni veivakurabuitaki vua na kena yaco. Ni sa tu ga e na qeteqete ni ligana na lewa me baleta na bula kei na mate; e tu vua na lewa me vakadavora na yagona e na ibulubulu, ka tu tale ga vua na lewa me tucake kina mai na mate. Oqo na ka e a mai tukuna, ka dodonu me da dau vakabauta kevaka eda vakabauta na itukutuku me baleta na iVakabula, kei na nodra vosa na i Apositolo, me vaka e volai tu e na Veiyalayalati Vou. E tu ga vei Jisu na lewa oqo, me lewai koya tiko ga; a solia mai vua na Tamada; me vakaiyautaki kina, ka sa tu ga vua na lewa me davo sobu kina e na ibulubulu, ka qai tucake tale mai na mate (*DBY,* 340–41).

Sa qai yaco rawa na veivutuni mai na Veisorovaki nei Karisito, vei ira era vakabauta, ka veivutuni, ka talairawarawa vua na Kalou.

A soli me curu mai i vuravura na yalobutobuto kei na ivalavala ca. Sa qai kania na tamata na vuanikau tabu, me vaka sa virikotori mai e na lewa ka sa virikotori mai na vuravura tawamudu, me rawa kina ni vakavolekataki na lewe i vuravura ki na yavu ivakavuvuli kei na vakamawe ni vuravura ni butobuto, me rawa ni ra kila kina na bula wiwi, kei na kamica ni bula, na veika vinaka kei na veika ca, me rawa ni ra kila kina na rarama kei na butobuto, me ra qai vukei kina e na nodra serauni tiko ga e veigauna (*DBY,* 61).

E na veivakabulai na Kosipeli oqo ki na matavuvale ni lewe i vuravura kece ga; ni na sorovaki na noda ivalavala ca mai na dra nei Jisu ka a vakadavera, kevaka eda na goleva na veika sa virikotori mai me da qai rawata kina; ia me da vakamuria na veika sa lavaki kina, ke sega, e na ka wale ga e na noda bula (*DBY,* 7–8).

Ni da sa Yalododonu, sa lavaki me vakamalumalumutaki sara na ivalavala ca e tu vei keda yadudua, me yacova sara ni sa bokoci vakadua na veigagadre ca kece ga ni yaloda, me vakalou kina na veika kece ni lomadra, ka vakarorogo ki na loma i Karisito (*DBY,* 91).

Ni vakatau ga mai na noda yavutaki tudei tiko e na veisorovaki i Karisito, na loloma titobu nei Tamada, kei na yalololoma ni agilosi kei na loloma cecekia ni Turaga o Jisu Karisito e na veigauna kece sara, me da qai cakava kina na noda igu e rawa ni da rawata, me vakatikitikitaki kina mai lomada na veika tawakilikili e so oqori, me da vakamoce vakadua kina mai na vuravura oqo, ka goleva yani na matanitu silesitieli (*DBY,* 60).

Me iUlutaga ni Vuli

A vakacabora o Jisu Karisito na veisorovaki vakalou e na vukuda na lewe i vuravura.

- Na cava na vu ni nona a lako mai i vuravura o Jisu, me mai tauyavutaka kina na Nona "matanitu vakayalo"? Na cava tale na vu ni Nona lako mai i vuravura? E "dolava vakaevei [o Jisu] na sala ni bula vei ira era sa vakabauta"? Me da dau veituberi beka vakaevei vei ira na noda veivuvale, me rawa kina ni da "na laki bula vakacerecerei kina vakalou, ni da sa Kalou, na veiyalo ni tamata yadua"?
- Me da "vakabulai [vakaevei] na kawatamata kece ga e vuravura, me da laki bula rawa kina kei koya na Tamada" me ra "vakaivotavota kina e na isolisoli kece ga ka sa soli tu e na Kosipeli"?
- Me vaka e tukuna o Peresitedi Young, na cava beka e na yaco ki na veimatalotu vakarisito e vuravura, ke sa vakawaleni na Veisorovaki nei Jisu Karisito? (Raica tale ga na 2 Nifai 9:6–9.)
- Mo railesuva tale na veitikiniivola e so oqo ni ivolanikalou, me ra kila kina na yavu bibi e so ni Veisorovaki: Mosaia 13:28, 32–35; Alama 7:11–12; 34:9–12; Moronai 8:8–12; V&V 88:6.

Mai na isolisoli oqori ni Veisorovaki, ka rawa ni qarava duadua ga na Karisito, sa dolavi kina vei ira na luve ni Kalou, na bula e na e na nona matanitu vakaiukuuku.

- A digitaki ni se bera ni buli o vuravura, me mai [mate o Jisu, mai veisorovaki e na vukuda." A vueti keda mai na mate vakayago, kei na veitawasei mai vua na Kalou. E vakatokai kina me Veisorovaki. A vakamacalataka o Peresitedi Young ni a "sauma vakadua na noda ivalavala ca kece ga [na Veisorovaki nei Karisito], se o na laki vakaiv-

otavota e na isolisoli se segai." (Raica tale ga na Ilamani 14:15–18.) Na cava beka me da vakayacora, me rawa ni yaga vakalevu kina e na vukuda na Veisorovaki?

- A vunautaka o Peresitedi Young ni ra na laki vakaivotavota wale ga e na nona matanitu vakaiukuuku o ira na lewena, mai na Nona sa volia vei ira o Jisu, e na Veisorovaki a qarava. A sa sauma beka vakaevei na ivalavala i Atama? E sauma beka vakaevei na noda ivalavala ca? (Raica tale ga na 2 Nifai 2:8–10.)
- A qarava beka vakaevei o Jisu, me vakatokai kina me "iTaukei ni tucake tale"?

Sa qai yaco rawa na veivutuni mai na Veisorovaki nei Karisito, vei ira era vakabauta, ka veivutuni, ka talairawarawa vua na Kalou.

- Na cava na vu ni kena "curu mai i vuravura na yalobutobuto kei na ivalavala ca"? Na cava e yaco mai na Lutu nei Atama? (Raica tale ga na 2 Nifai 2:22–25.)
- Eda vueti e na vuku ni Veisorovaki, mai na noda ivalavala ca, mai na lewa sa "virikotora mai" na noda Dauveisorovaki. Na cava soti beka e lavaki kina? (Raica tale ga na 2 Nifai 2:26; V&V 18:44.)
- Na veivuke vakalou cava beka me da na qara, me rawa kina ni da na "vakamoce vakadua kina mai na vuravura oqo, ka goleva yani na matanitu silesitieli"? Na cava beka e lavaki kina vei keda?

Na Veirogorogoci ni Kalou kei na Tamata

*A vunautaka o Peresitedi Brigham ni noda "itavi taumada, ka bibi duadua sara, me da dau qarava na Turaga me yacova ni da sa na dolava tale na noda veitaratara vakayadua kei na Kalou." Ni oti e dua na gauna lekaleka mai na nona mate o Josefa Simici na Parofita, a qai vakamacalataka o Brigham Young na nona raici Josefa e na tadra, ni mai veisiko vua, ka tukuna: "A qai kalawa mai vei keitou o Josefa, ka wanonovi keitou mai vakamatua, ka qai tukuna mai e na yalomarau: 'Vakamacalataka ga vei ira me ra dau yalomalumalumu ka gugumatua tiko, ka qarauna me ra na vakamareqeta tiko na veitokani ni Yalo Tabu ni Turaga, ni na dusimaki ira tiko ki na veika dina. Mo kakua sara ni vakawalena na domo malumu ka rogolailai; ni na qai vakavulica vei ira na veika kece sara me ra cakava, kei na veivanua me ra lakova; me ra vuataka kina na vua ni Matanitu. . . . Tukuna vei ira na mataveitacini ni ra lako tiko vakadodonu, ke ra dau vakaliuca na Yalo Tabu ni Turaga' "(*JH*). Sa isolisoli ki na luvena vakayadua sara na Kalou, me ra dau vakararamataki mai na Yalo i Karisito, ka dui rawata kina na ivakatakila mai na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, ni ra qara tiko vagumatua na Turaga.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa soli na Yalo i Karisito ki na luvena yadudua na Kalou, me veivakararamataki vei ira, ka me ra kila rawa kina na veika vinaka kei na veika ca.

E veivakararamataki na Yalo Tabu ni Turaga, vei ira kece ga ka sucu mai i vuravura. Ni sega ni dua e na mai bula e vuravura, ka na sega ni vakararamataki mai na Yalo Tabu ni Turaga o Jisu. Sa vakamacalataki kina, ni sa i koya na rarama kei vuravura. E na veivakararamataki vei ira yadudua era sucu mai i vuravura, ka sa na vakaivotavota kina na tamata yadudua sara e na ivakatakila ni Yalo Tabu vu ni ka dina [raica na Joni 1:9; 8:12; Moronai 7:16; V&V 84:46] (*DBY,* 32).

Au na sega sara ni vakabauta ni se sega sara ni dua na turaga se marama ka sucu mai i vuravura, me tekivu mai na gauna i Atama ki na gauna oqo,

ka sega ni vakararamataki, tuberi, ka vakavulici mai na ivakatakila i Jisu Karisito. "Na cava! o ira tale ga na tawavakabauta?" Io, o ira vakayadua sara ka ra sa bula ka yalomatua mai. Au sega sara ni vakabauta ni bureitaki vei keda na luve ni tamata, me da vakaivotavota e na Yalo Tabu ni Turaga, me vakavulici keda kina e na veika dodonu kei na veika lasu (*DBY,* 32).

Au vakabauta . . . dina ni sega ni dua na ka e tukuni vei keda, se da vulica, ka sega ni vakayacori mai na ivakatakila ni Turaga o Jisu Karisito, se na vuli vakalotu, na sainisi, se na cakacaka ni liga (*DBY,* 38).

Era sa tu na wekada e vuqa ka ra vakataledi, era vuku, ka ra dau vakadidike, ka kila ka e na veika vakamisini; era kena dau na veika oqori, e dina ga ni ra sega ni kila na ivurevure ni noda vuku. Se bera ni mudu na veileti kei ira na Yalo Tabu ni Turaga, e na kena dolavi vei ira na kila ka kei na vuku; me dau vakatakila vei ira, vakavulici ira, tuberi ira, ka qai dusimaki ira e na veika dina (*DBY,* 33).

Sa bula tiko oqo na Kalou: me cakacaka yaco kina e vuravura kei lomalagi. Era sa tu na nona italai, e na kedra maliwa na ibulibuli ni ligana. Ni sa dau wanonovi ira vakayadua na nona ibulibuli; ka sa kila vinaka tu na veika era vakayacora, na gagano, kei na vakanananu ni lomadra; ni sa robota tu na veitikina kece ga na nona vuku kei na nona lewa [raica na V&V 88:6–13]. E sega ni vakayacora vakaikoya e dua na ka, ni sa vakayacora na nona Yalo Tabu; ka sa mai veivakavulici, veituberi, ka veidusimaki ki na veimatanitu e vuravura (*DBY,* 32).

Dau vosa na Kalou e na ivakatakila vei ira yadudua na Luvena.

Era vakabauta o ira oqo na ivakatakila. Era a vakabauta mai, ka se vakabauta, ka vakayacora tiko ga na veika e tukuna mai lomalagi na Turaga. Era sa vakabauta mai, ka vakabauta tiko ga, ni sa talai ira mai na agilosi na Kalou, me ra mai vunautaka na ivakavuvuli tawamudu ni Kosipeli, me vaka e tukuna o Joni e na nona itukutuku [raica na iVakatakila 14:6–7] (*DBY,* 38).

Eda sa dau rogoca vakawasoma na kena cavuti, ni dodonu me ra tiko e na Lotu o ira na parofita bula, se matanivanua vakalou, me tauyavu rawa kina na Matanitu ni Kalou, me talekatoa tiko kina e vuravura. Meu na tukuna tale na vakasama oqo e na dua na kena icavucavuti. Meu kaya kina ni dodonu me da oka yadudua sara me da parofita bula, se matanivanua vakalou, se me da vakaivotavota yadudua e na Yalo Tabu dauvakatakila, me da qai kila rawa kina na yavu ni veivakabulai, ka me da muria tiko ga na sala, me da laki tasevu tale kina i na iserau ni Kalou (*DBY,* 38).

E sega ni tu e na veitikina kece ga na Turaga; ia era sa veiqaravi ka vosa tiko e na vukuna o ira na nona mata. Era sa digitaki na nona agilosi, na nona i apositolo, kei ira na nona italai, ka vakadonui me ra veiqaravi e na vukuna. Era sa vakadonui tale ga na nona italai me ra veivakaroti ka vakat-

ulewa e na veika bibi sara, kei na veika wale e so, me ra veivakavulici, veidusimaki, ka veituberi kina vei ira na nona Yalododonu (*DBY,* 41).

Ni na sega ni dua e na vakavatukana na nona veiqaravi e na Matanitu oqo, ka me tudei tiko kina, me qacoya tiko ga na nona ilesilesi, ke sega ni veitokoni kina vua na kaukaua ni Kalou. Me ra vakadodonutaka ga na nodra ilakolako, me ra vakaivotavota kina e na Yalo Tabu, me ra tudei tiko kina e na nodra veiqaravi, e na nodra vakabauta, kei na nodra Kalou, me kua kina ni ra na vukitani kina mai na nodra vakabauta (*DBY,* 33).

E a taroga e dua na turaga seu dau veituberi vakaevei e na cakacaka yaco ni Yalo Tabu vei ira na wekada. Au dau tasereka ga vei ira na sala me ra na vakavukui kina mai na Yalo Tabu dauvakatakila, e na nodra itavi, e na veisiga yadudua, me rawa kina ni ra lewai ira tiko kina vakaiira. E dodonu me ra bula savasava tiko me vaka ga na drauniveva savasava ka se qai vakarau me vakayagataka e dua [na dauvolavola], ni se bera ni se toqai kina e dua na ka (*DBY,* 41).

Ni sega ni dua na ile vakavuravura, se vakasama vakavuravura, me tadola kina na nodra vakasama na tamata, me ra raica kina na veika vakalomalagi; e rawa wale ga na veika oqori mai na cakacaka ni Yalo Tabu dauvakatakila [raica na 1 Korinica 2:9–14] (*DBY,* 37).

Na ivakatakila vakayadua ni Turaga o Jisu Karisito, se na Yalo Tabu vu ni ka dina, e na kila vinaka sara na veika kece ga, me ra kila kina o ira era vakaivotavota kina na veika dina mai na lasu, na rarama mai na butobuto, na veika ni Kalou mai na veika e so e sega ni vakalou. Na iyaragi duadua ga ka da na kila vinaka kina na nona Kosipeli na Luve ni Kalou, kei na sala me da na vakabulai rawa kina. Mo vakamuria, ka ni na laki tasevu sara vua na Kalou, na Matanisiga vu ni rarama, me laki tadola kina na kena matamata, me vakararamataki kina na noda vakasama me rawa kina ni da raica, me da kila ka yalomatuataka na veika sa yaco tu oqo (*DBY,* 34).

E na sega sara ni dua e na kilai Jisu na Karisito, ke sega ni vakatakilai vua mai lomalagi [raica na 1 Korinica 12:3] (*DBY,* 37).

Ke sega ni vakatakilai mai lomalagi, e na ka dredre sara me da kila na yavu ni veivakabulai (*DBY,* 38).

Ke sega ni vakatakila mai na Kalou, eda na sega ni kilai keda, na vanua eda vu mai kina, se o cei e bulia na vuravura eda bula kina, eda yavala kina, ka rawata mai kina na noda bula (*DBY,* 37).

Ni veivakauqeti vua e dua na Yalo Tabu dauvakatakila mai vua na Kalou, sa na qai tadola na nona vakasama me raica rawa kina na kena totoka, na kena maqosa, kei na lagilagi ni kena buli mai na vuravura, kei ira na lewena vakayadua, na inaki ni kena buli, kei na nona vakatutu o koya na Dauniveibuli, e na nona vakatikori ira kina me ra lewena o ira na luvena. Sa na qai matata cake kina vua ni inaki wale ga ni noda mai bula tu oqo e vuravura, me da rawata kina na bula vakalou, me da laki vakatikori rawa kina e na iserau ni Tamada, na noda Kalou (*DBY,* 37).

E na veitikina kei na iwasewase yadudua ni ivakatakila ka soli vei ira na luve ni tamata, se vua e dua ga e lomalagi se na dela i vuravura, me rawa ni kila kina vakavinaka, sa na gadrevi vakalevu sara kina na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, ka solia mai vei keda—na Yalo Tabu ga ka vakatakila na veika oqori ki na noda vakasama, me matata sara kina vei keda (*DBY,* 39).

Me da bula tiko ga, e na ivakarau ni bula, me rawa ni vosa kina vei keda na Yalo Tabu dauvakatakila, ka vola sara ki lomada, ka tukuna vei keda na veika dodonu na Yalo Tabu dauvakatakila, me da vakanadakuya kina na nodra ivakavuvuli makawa na noda qase, kei ira na noda qasenivuli. E na veika oqori, e ganita kina me da vakataki ira na gone; ka sa tukuna kina vei keda o Jisu, kevaka eda na sega ni vakataki ira, eda na sega ni curu rawa i na matanitu vakalomalagi. E ka rawarawa sara! Mo kua ni dau yalokocokoco, cacaveiwekani, cudrucudru, dauveiqati, yaloca, se veivakacacani, e na noda veivuvale, kei na noda itikotiko, vei ira na wekada, kei ira vakayadua na lewe i vuravura, e na veivanua ga era tiko kina. Me da bula galala e veisiga, ni da vakadodonutaka na ivakarau ni noda bula, me da savasava ka dodonu vinaka tu na noda ilakolako (*DBY,* 36).

Ke o ciqoma e dua na raivotu, se ivakatakila mai vua na Kalou Kaukaua, ka solia mai na Turaga me baleti kemuni yadudua, se o ira na wekada, ia e vakaroti mo kakua ni vakatakila, ka ni sega ni nomu itavi mo vakayacora vakakina, ka sega beka ni kena inaki me se vakavotui e na gauna qo, e dodonu mo galuvaka sara, ka sogota tiko vakadua, me lokataki sara vakadua, me vaka na kena dau tasogo na lomalagi, me maroroi ka vunitaki me vaka na ibulubulu. E sega ni dau veivakabauti na Turaga vei ira era vakalasikata na veika vuni e so, ni na sega ni vakatakilai koya vakavinaka vei ira vakaoqori (*DBY,* 40–41).

Eda kila beka vakacava ni ra vola mai na parofita na nona vosa na Turaga? E na ivakatakila. Eda kila beka vakacava ni a lesi mai vua na Kalou o Josefa Simici, me tauyavutaka na nona matanitu e vuravura? E na ivakatakila. Eda kila beka vakaevei ni ra veivakavulici e na veika dina o ira na noda iliuliu? E na ivakatakila (*DBY,* 38).

Mo kila beka vakaevei na dina ni cakacaka sa qaravi tiko Edaidai? O na kila rawa ga mai na yalo dauvakatakila, ka soli sara ga mai lomalagi. Na cava beka e vakadinadinataka vei iko na cakacaka oqo . . . ? A sega li ni yaco, mai na yalo dauvakatakila, ka cakacaka yaco vei iko? . . . Mo dau vakaikuritaka tiko e veisiga yadudua; mo qai tomana tale ni solia mai vei iko na Turaga—me vakaikuritaka vakalailai eke, ka vakalailaitaka tale e muri, ka mo taqomaka tiko na ivakavuvuli dina e na nomu vakabauta ka yalomatua vakayalo, me yacova sara ni sa daumaka sara na nomu bula e na mata ni Turaga, ka sa dolava tu na nomu vakasama, me vakaikuritaki tale vei iko na ivakavuvuli ni Matanitu ni Kalou (*DBY,* 36).

Ni o sa sasaga tu mai vakadede, o sa na qai raica rawa na ivakavuvuli dina oqo—ke sa davodonu tu na gagadre ni lomamu, ka talairawarawa tiko ga,

qarava tiko na Kalou, ka masumasu tiko, e na waitovure i lomamu na Yalo Tabu dauvakatakila, me vaka na mataniwaitovure ki na bula tawamudu [raica na V&V 19:38; 63:23]. Me kua sara ni dua vei keda e guce e na masu, ni sega ni yalona me masu, me kua ni dua tale na ka e vakasugusugu, se vakawariritaki kina na nomu itavi bibi oqo. Ni o tekiduru vua na Turaga, ka kerea kina na nona veivakalougatataki, o na sotava kina na veika oqo—e na vakalevutaka na Kalou na nomu kalougata, mo vakaiyautaki ka yalomatua kina vakayalo (*DBY,* 46).

Sa itavi bibi duadua ni tamata yadudua me da kila na lewa ni Turaga mai na noda masu e veisiga.

Keu na veidutaitaka beka na itavi taucoko sara ka na vakacolati vei ira na luve ni tamata, mai na kena e liu, ki na kena e muri sara, au biuta me kena ilutua na noda dau vakasaqara na Turaga na noda Kalou, me yacova sara ni sa dolavi vei keda na sala ni veitaratara mai lomalagi i vuravura—mai vua na Kalou, ki na noda dui bula yadudua. Me da vakasavasavataka sara na sala ki na dui lomada, me dodonu tu e matana (*DBY,* 41).

Ke da toro voleka yani vua, e na qai toro volekati keda mai o koya; ke da vakasaqarai koya rawa, eda na raici koya; ke da dau vakasama vakadodonu ka yalodina, e na veisiga kece, me da kila kina, ka vakavukui e na lomana na Kalou, e ka rawarawa cake sara, io, au na kaya eke ni rawarawa cake mai na noda dau kila na veika era vakasamataka tu na wekada (*DBY,* 42).

Me dau dau yalomalua kina, me da qacoya, me da dauvakarorogo, ka talairawarawa kina ki na loma ni Turaga, ka sega ni dua na tikina e rivarivabitaki kina, ni na dauveituberi voli ga vei keda na nona Yalo Tabu. Ke da dolava na gusuda me da kerekere vua na Tamada Vakalomalagi, e na yaca i Jisu, sa na qai yaloda kina na masu (*DBY,* 44).

Sa kaya na Turaga, era na qarai au na noqu tamata, e na vuku ni veivakalougatataki era gadreva. Me kua kina ni da okata vakaitavi na masu, me ikuri ni icolacola sa lavaki vei keda na Yalododonu e na Gauna Oqo, e dodonu me da bula e na dua na kena ivakarau, ka na okati me isolisoli talei duadua ka sa votai vei keda; ke sega ni dau vakavatukanataki na yaga ni masumasu, na cava beka eda na sotava vakatamata, se sotava yadudua? (*DBY,* 43).

Sa itavi ni Yalododonu e na Gauna oqo me ra dau masumasu tiko ga ka tawamudu, ka vakavinavinakataka na veika kece ga, ka tusanaka kina na cakacaka ni liga ni Turaga, ka vakarorogo ki na veika e lavaka vei keda (*DBY,* 42).

Me ra dui masu yadudua na turaga kei na marama vua na Turaga, ka vakayacora oqori e na yalosavasava, ni ra qarava tiko, me vakakina na nodra dui qarava e na nodra veitikina vuni; ni ra tu e matadra na lewe vuqa, kei na nodra veitikina vuni, ka ra kerea kina na Tamada e na yaca i Jisu, me

vakalougatataki ira, me ra taqomaki ka tuberi, ka vakavulici, e na sala ni bula kei na veivakabulai, me ra yavutaka kina na nodra bula, me ra laki rawata kina e muri na bula tawamudu, ka da gadreva vata tiko (*DBY,* 43).

E sega gona kina ni bibi na nodaru vinakata, se sega, me daru daumasu, ni sa gauna ni masu, mo masu. Ke sega ni se lomada, me da masu tiko ga me yacova sara ni sa qai yaloda mai na masu (*DBY,* 44).

Era lakovi au mai e so na wekada, ka ra mai kaya vei au, "Baraca Brigham, meu dau masu beka, ke sega ni yaloqu tiko na masu?" Sa dina ga, ni na so na gauna, era na kauai ka vakaleqai tu e na veika tani e so, me vaka na kena ca tu na nodra isiviyara, kei na iyaya tale e so ni cakacaka, se lakosese tu na nodra manumanu, ka ra lomaleqataka vakalevu na veika tale e so; ia sa tukuni tu ga mai na noda vakatulewa ni noda itavi me da daumasu, ke lomada tiko na masu, se sega. Sa noqu ivakavuvuli ga, ni sa nomu itavi mo dau masu; ni sa kena gauna me cabori na masu, me kaya ga o Jone, "Me cabori eke na masu, ka sa kena gauna sara ga oqo; me loveci kina na duru ki na vuloa, ka me vakayacori sara e na kena gauna totolo." Ia e kaya tale o Jone, "Au sega ni dau via masu; au sega ni vinakata." Me lutu sobu na duru, au vakadreti kemuni tiko; ka me loveci sobu sara na duru, ka me vakasama sara, ka vakanananu lesu. Na cava beka me kainaki? E rawa beka ni tukuni, ni lomani au na Kalou, au sa ivalavala ca? Io, e rawa ni cakava vakakina, ke rawa ni duri ka rukaki koya na wekana e na vuku ni cala e cakava. Ia, Jone, mo dalaga ka cavuta, Turaga, ni lomani au mai. "E sega tiko ni yaloqu na masu." O na sega ni vakaiulubale kina, ni o sa kila vinaka tu na nomu itavi (*DBY,* 45).

Ke tukuna vei iko na Tevoro ni sega ni dodonu mo masu ni o cudru tiko, tukuna vua ni sega kina na nona lewa, ka masumasu tiko ga me yacova sara ni sa tabogo na itovo ni vakasama lialia vaqori, ka vakalesui tale mai vei keda na yalovakacegu (*DBY,* 45).

Ni o duri e veimataka, ni bera mada ni o gole mo laki saumama, kacivi iratou vata mai na watimu kei ira na luvemudrau, dou tekiduru vua na Turaga, kerea me vosota na nomudou ivalavala ca, me karoni kemudou tiko e na siga oya, ka taqomaki kemudou mai na veitemaki kei na veika ca kece ga, me tuberi kemudou mo dou cavuikalawa vakadodonu, mo qai vakayacora kina e na siga oya, e dua na ka yaga ki na Matanitu ni Kalou e vuravura. O dou galala beka mo dou vakayacora na tikina oqo? Kemuni na italatala qase, kemuni tale ga na marama, o dou rawa beka ni masu? (*DBY,* 44).

Dau masu e na veigauna ni se bera ni o tekivuna na nomu cakacaka. Mo kakua sara ni guilecava. Me kakua sara ni calata e dua na tama—na iliuliu ni vuvale—me kacivi iratou vata mai na nona matavuvale, ka vakacabori koya, kei iratou na nona matavuvale, vua na Turaga ni Lewe Vuqa, ka kerea kina na veituberi kei na veidusimaki ni nona Yalo Tabu, me liutaki iratou tiko e na siga oya—e na siga sara ga oya. Me liutaki keda nikua, tuberi keda nikua, karoni keda nikua, ka vakabulai keda, me kua ni keimami valavala ca kina vei kemuni, se dua mai lomalagi se vuravura e na siga oqo! Ke da

cakava tiko e veisiga, eda sa na vakarautaki e na iotioti ni noda siga e na bula oqo, me da laki vakaivotavota kina e na bula lagilagi cake (*DBY,* 44).

O ni sa kila tu ni dua na ka e duatani kina na noda vakabauta, kei na noda lotu, ni da sega ni dau kerea vua na Turaga e dua na ka, ka sega ni da na vukei koya kina e na veika kece eda rawata; me qai qarava na Turaga na kena vo (*DBY,* 43).

Au na sega ni kerea vua na Turaga na veika e so e na sega ni vinaka meu qarava ga vakaiau (*DBY,* 43).

Keu kerea vua me vakavukui au mai e na veika e lavaki e na bula oqo, se na veika me baleta na noqu ilakolako, se me baleti ira na wekaqu, na noqu matavuvale, na luvequ, se o ira au veiliutaki tiko vei ira, ka sega ni rawata mai vua na kena isau, ka qai vakayacora ga e na noqu maqosa duadua na veika dodonu, me vaka au sa nanuma, sa okati o Koya me ciqoma ka doka na itavi au sa qarava oqo, ka na vakayacora kina me vaka sa kilikili kaya (*DBY,* 43).

Me kerekere vua na Kalou na Yalododonu yadudua sara e na nodra masu, me baleta na veika e gadreva tu, me toroya cake kina na bula dodonu e vuravura oqo. Ke o sega ni kila na ka mo masulaka, meu kaya vei iko na kena sala. Ke o masu vuni kei iratou na nomu vuvale, ka sega ni kila na ka mo dau kerea, vakacabori iko vua na Tamada mai Lomalagi, ka kerei koya me vukei iko e na veivakauqeti ni Yalo Tabu, ka me tuberi ira kina oqo, ka vakatulewa ki na cakacaka ni Nona Matanitu e vuravura, ka sa rauta vinaka sara oqori. Kerei Koya me biuti iko e na vanua ga e nanuma ni kilikili me biuti iko kina, ka qai vakaraitaka na ka mo vakayacora, mo kila kina ni o sa tu voleka kina, ka mo qai vakayacora (*DBY,* 45–46).

Me ra qacoya na masu na tamata kece ga, me yacova sara ni ra sa dui kila vakaiira na veika vakalou, ka vakadeitaka vakaiira ni ra sa muria voli na sala, ka na laki tini e na bula tawamudu; me kautani sara kina na kocokoco, ka vakavuna na lecaika, me kua kina ni dua e nanuma ni vinaka cake mai vua e dua tale; ni sega ni ivakarau oqori ni bula vakalomalagi. E sega ni vinakata o Jisu Karisito me duidui mai vei Tamana. Rau duabau ga mai liu, kei na gauna oqo. Ke ra tuberi mai na ivakatakila nei Jisu Karisito e dua na itabatamata, ka ra sa kila vinaka tu mai na nodra dau yalodina, me kua ni ra yalotaqaya kina, ni ra na duabau ga kei Jisu Karisito, ka duabau e na nodra rai (*DBY,* 42).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa soli na Yalo i Karisito ki na luvena yadudua na Kalou, me veivakararamataki vei ira, ka me ra kila rawa kina na veika vinaka kei na veika ca.

- Vakasamataka mada na veika e dau cakava na Rarama i Karisito, se na Yalo Tabu ni Turaga. (Raica tale ga na *Bible Dictionary, "Light of Christ*,"

725; V&V 88:6–13; Moronai 7:12–19.) Na cava na ibalebale ni "veivakararamataki na Yalo Tabu ni Turaga o Jisu"?

- Me da kila beka vakaevei na ivakarau ni bula tawamudu ni "veika dodonu kei na veika lasu"?
- Me vaka na vosa nei Peresitedi Young, e dau "veileti [beka vakaevei] kei ira na Yalo Tabu ni Turaga"?
- Na kaukaua cava beka sa "cakacaka yaco kina e vuravura kei lomalagi" na Turaga, me tuberi ira kina na Luvena e vuravura? E na vakasama cava, e rawa kina ni tukuni ni yawa na Kalou mai vei keda yadudua? (Raica tale ga na Cakacaka 17:27.) Na ivakadinadina cava o sa raica ni dau yaco na lewa ni Kalou e na veika kece sara e sotavi e vuravura?

Dau vosa na Kalou e na ivakatakila vei ira yadudua na Luvena.

- O cei beka sa vakadonuya na Kalou, me ciqoma na ivakatakila, e na vuku ni Lotu raraba? (Raica tale ga na V&V 21:4–5; 28:2; 43:3–4; 90:3–5.) O cei e okati me "matanivanua vakalou"? Na cava beka na nomu itavi me baleti ira na matanivua vakalou?
- E vakamacalataka o Peresitedi Young, ni rawa ni kilai wale ga na ivakavuvuli e so me baleta na bula tawamudu. Na ivakatakila me baleti cei beka e na solia mai vei keda yadudua na Turaga? (Raica tale ga na 2 Nifai 32:5; Tiko Voli mai na Lekutu 11:29.)
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, me da kila beka vakaevei, ni da sa liutaki tiko me vaka sa lewa mai na Kalou? E na gauna cava beka e na soli kina vei keda na veituberi, mai na ivakatakila, "e veisiga yadudua" sara ni noda bula?
- Na yalayala cava beka sa tukuni tu me baleti ira era sa dau veiqaravi ka "sasaga tu mai vakadede" e na masumasu, talairawarawa, kei na veiqaravi? Na veika veivakauqeti cava beka o sa sotava mai e na masumasu, me dau sobuti iko kina na Yalo Tabu ni Turaga, e na veigauna ni nomu bula?

Sa itavi bibi duadua ni tamata yadudua me da kila na lewa ni Turaga mai na noda masu e veisiga.

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na noda itavi "[taumada ka bibi duadua sara]" na nona lewe ni Lotu?
- E na veigauna cava soti beka e na dau volekati keda, ka "dauveituberi voli kina vei keda na nona Yalo Tabu"? (Raica tale ga na 3 Nifai 19:9, 24.)
- Na ivakasala cava beka sa cavuta mai o Peresitedi Young me baleta na masu?
- Na veivunauci momona cava beka e solia o Peresitedi Young, me baleti ira ka sega ni dau yalodra na masu?

Na Yavu ni Veivakabulai

*E na nona itutu vakaparofita ka ivakavuvuli o Peresitedi Brigham Young me baleta na ivakavuvuli ni bula tawamudu, a vunautaka kina ni "inaki kei na gagadre [ni] noda iLiuliu Cecere" (*DBY*, 49), me dolava vei ira na Luvena na sala me ra rawata kina na marau tawamudu. Ni yavu ni "[ituvatuva ni bula marau]" oqo, [Alama 42:16], vei keda na luvena na Kalou ka da bula vata kei Koya, ni bera ni da qai mai cadra e na bula oqo, ka vakaisulutaki keda kina e na yago, ka me da digia kina vakaikeda me da muria na ivakaro ni Kalou. E na qai vueti keda o Jisu Karisito ki na matanitu vakaiukuuku, me vakatau mai na noda dau yalodina.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa lewa na Kalou me da dau tubu tiko ga e na rarama, e na dina, kei na marau.

Na bula ka daru vakaivotavota kina oqo, e baleta vakatabakidua na vuravura tawamudu. Mo vakasamataka mada na vakasama ni kena sa na soli e na nomu edaumeni, na lewa kei na isolisoli e vuqa ka daru sa taukena tu oqo, ka me qai bokoci tani vakadua mai vei kedaru, ka vakawabokotaki kina, ka vakamatei kina vakadua, mo qai veidutaitaka kei na noda nanuma, kei na bula eda bula voli kina edaidai. E na sega sara ni vakayacora e dua ka tawa tu na uluna. Ia, eda na rawa ni kila ga na bibi ni veika oqori, mai na Yalo Tabu dauvakatakila [raica na 1 Korinica 2:11]. Eda na qai yalomatuataka na veika kece sara sa yaco, ka sa vakavotui mai vei keda e liu, mai na ivakatakila sa sovaraka vei keda na Turaga o Jisu; na veika e so ka yavu ni noda bula oqo, kei na veika e na yaco mai muri [raica na V&V 93:24], e na sega ni vakatakilai vakamatailalai sara beka, na veika beka ga sa lewa mai na Turaga ka dodonu me da kila vinaka tu, me rawa ni yaga vei keda, me da vakaiyautaki kina e na noda tuberi e na bula oqo, me da vakacokotaki, ka laki rawata e muri na bula tawamudu (*DBY,* 47).

Ke da kila vinaka tiko na veivakavuvuli dina me baleta na noda a buli mai, kei na vuna eda a buli kina—inaki kei na gagadre [ni] noda iLiuliu Cecere, me lewa kina na kena tuvai ka vakatuburi na veika kece sara, kau sa mai raica tu oqo edaidai, me da kila kina ni sega ni vakarusai vakadua na veika kece sa buli tu oqo—ni sa ilutua ni ituvatuva sa qaravi mai, se na bula

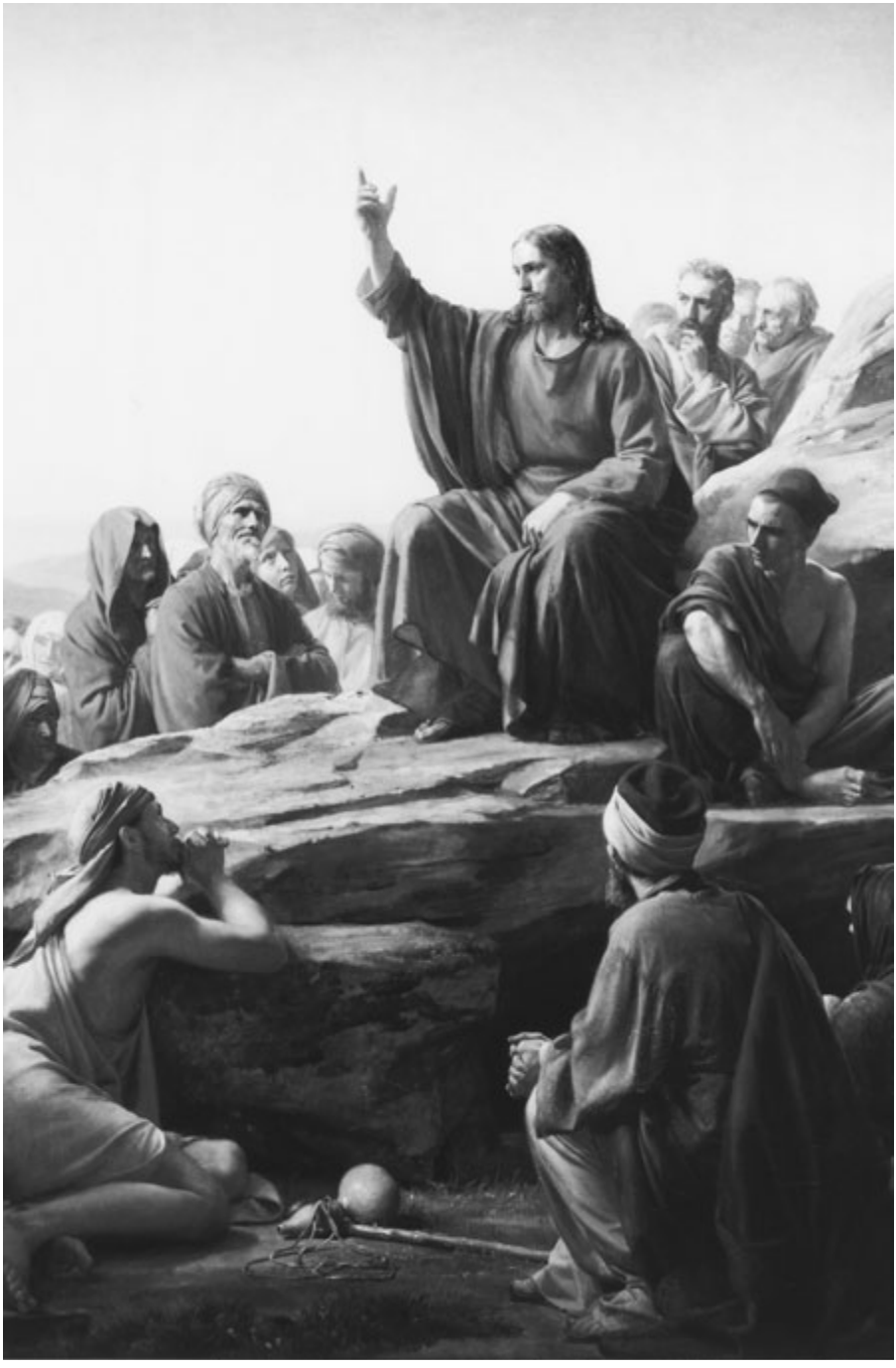

"Ni na sega ni tasevu na cakacaka i Jisu, me yacova sara ni da sa kau cake vakayadua sara ki na noda dui matanitu e na veivale nei Tamana (*DBY,* 56).

veilecayaki; me da kila kina ni rawa ni tuvai na veika me bula, ka yalomatua vakayalo, ka vakavukui tiko ga; me kila rawa kina na ivakavuvuli e so ka vakatuburi kina na veika oqori me laki manumanu bula, me kakana draudrau, se me tamata bula; me ra kila kina na vakatovotovo vakalou, na cakacaka ni ligana, kei na yavu, ka veisau me vakavatuka sara, ka vu mai kina na tamata bula, me rawa kina ni ra laki vueti e muri—me baleta na cava? Me ra kune marau kina. E na dua tale beka na ka e rawa ni laki tasevu kina na sasaga sa tu e na yalo ka sa dui tu qo vei keda? Sega [raica na V&V 131:7] (*DBY,* 49).

Eda luvena vakayalo na Kalou.

E sega sara ni dua na tamata bula e tu vua na kaukaua, me lewa kina vakaikoya na nona bula mai. Ni sa bula tu oqo e dua ka Cecere cake vei keda. Eda dui taukena beka na yagoda? Eda dui lewa beka na dui yaloda? Eda sega ni dui lewai keda. Eda nona na vuda, o koya na Tamada ka noda Kalou [raica na Cakacaka 17:29] (*DBY,* 50).

A yaco taumada na veibuli vakayalo; me Tamada kina vakayalo o Koya na Tamada [raica na V&V 76:24], ka ra cadra kina ka tubu voli kei Koya. A qai qarava na veibuli ki na veika vakayago, me vaka ga a vakavatukanataka tu o Koya, me vukica kina na veika sa tu rawa tu, ka tawana tu oqo na vuravura, . . . me tuvai ka buli kina na luvena yadudua mai na veika sa buli rawa tu oqo e vuravura (*DBY,* 50).

Au rogoca na veivosa a cavuta o Mr. [Henry Ward] Beecher, e dua na lewe i Brooklyn rogolevu, e na nona kaya ni kalouca vakalevu na tamata, e na nona sucu mai oqo i vuravura; ia, meu kaya kina, ni kalougata levu duadua beka e rawa ni sotava e dua na tamata, na nona sucu mai i vuravura, ni sa na qai vakavolekataki kina vua na katuba, me bula rawa kina, me qai laki rawata rawa na bula tawamudu; me rawa tale ga ni ra vorata na ibulubulu, ka butuqaqia kina na ivalavala ca kei na veika tawasavasava, ka dau vakavatukanataka e na nodra dui bula e veisiga na ivakavuvuli ni bula kei na bula tawamudu, kei na ivakarau ni bula veimaliwai kei na Kalou e na bula tawamudu (*DBY,* 51).

Ni ra savavuka me vaka na savasava kei lomalagi o ira na yalo ka ra mai vakaisulu oqo e na yago, e na gauna era tekivuna kina na bula vakayago. Sa mani mai dukadukali na yago oqori e na veika vakatamata, e na nona lutu na tamata. A seretaka kina na Daunisame, "Raica, ka'u a sucu vata kei na ca, ka sa kunekunetaki au ko tinaqu e na ivalavala ca" [Same 51:5]. E yavutaki e na malanivosa oqo mai na iVolanikalou na nodra nanuma na tamata e so, me ra vakavelavelataka kina na veika dodonu—ni na dredre sara me curumi ira e dua na vakasama vinaka, ni ra sa rui ivalavala ca vakalevu, ka ni ra sa ca vakalevu, e sega ni dua na ka e kilikili vei ira, ka ra mate tale ga vakayalo. E ka lasu oqori, e dina ga ni dau buebue voli e lomada na veival-

uvaluti. Ka da veisaqasaqa kina ki na gagano ca, se na sore ni ivalavala ka kaburaka vakayago, mai na noda sa lutu tani. Ni ra na vakayavalati vakavuqa na veiyalo savasava ka vakaisulu tu e na yago ka ra sa curuma oqori, ka sa dodonu sara me bibi tiko ga na nona lewa o koya ka talai ira mai ki na vuravura vakayago, me veivotai kina e na Yalo Tabu vu ni veika dina, me veivakauqeti ki na yalodra na tamata, me rawa ni ra bula qaqa, ka me ra tudei tu ga e na dui yagodra, o koya na noda Kalou, ka Turaga e na veika kece ga ni vakatovotovo (*DBY,* 51–52).

Sa vagalalataki vei keda me da digia na veika dodonu mai na veika ca, me da na laki vakaivotavota e na marau vakalou, se me noda ga na rarawa tawamudu.

[A taroga na Tamada,] "O cei me laki veisereki i vuravura, o cei me laki vakacabora na isoro e na vuku i vuravura, kei na veika kece sara e vakasinaiti kina?" A qai tukuna mai na Nona Ulumatua Tagane: "O i au oqo"; ka tomana tale, "Mo ni talai au." Me qai kaya kina o koya na kena ikarua, o "Lusefa, na luvena Kalokalo ka iVolasiga," "Turaga, o i au oqo, mo ni talai au, kau na laki vueti ira vakayadua mai na luvedrau o Atama kei Ivi, ka sucu mai i vuravura, se o ira vakayadua na kai vuravura." "Ia," a qai kaya mai o Tamada, "e na sega ni rauta oqori. Au sa solia yadudua vei ira kece sara na tamata na galala ni nodra dui digidigi; ka me ra dui saga kina na bula vakalou e na noqu matanitu; ia, ni soli tiko vei ira na galala ni digidigi, me ra vakayagataka na lewa oqori. Era luvequ yadudua sara; na ivakarau vakayadua ga o raica tu vei au, sa tu tale ga vei ira na luvequ, ka me ra dau vakayagataka yadudua na nodra galala ni digidigi. Ke o sa vinakata mo veivakabulai vakararaba, mo vakabulai ira mai na veika tawadodonu, kei na nodra ivakarau vakatani" [raica na Eparaama 3:23–28; Mosese 4:1–4] (*DBY,* 53–54).

Ni yaco na veisaqasaqa mai lomalagi, a dikevi vakamatailalai sara na veika era dui vakayacora na yalo oqori, ka ra cemuri tani kina o ira era kunei ni ra cala (*DBY,* 54).

A sotava kina na Turaga na veitawasei levu mai lomalagi, e na kena laurai na veika e so me ra vakatovotovo kina na nona tamata, ni bera ni ra qai biu mai i vuravura (*DBY,* 54).

Ia, sa kilikili ga me ra sa biuti lomalagi mai o ira [na yalo vakadrecike], ni sa sega tale ni dua na nodra tikina e kea, ka me ra bala sobu mai i vuravura me ra mai qarava na nodra vakatovolei na luve ni tamata, ka me ra qarava na veika e so me veibasai kina ka kece sara, me soli kina na sala vei ira vakayadua na lewe i vuravura, me ra vakaikuritaka na veika era sa kila mai, me ra veivorati kina ki na ivalavala ca, ka vulica kina na ivakavuvuli e so ni vuravura tawamudu, me rawata rawa kina na bula vakalou (*DBY,* 54).

E na sega ni rawa ni o solia vua e dua na bula vakalou, me yacova ga ni ra sa kila na veika ca, na ivalavala ca, na lolosi, kei na yalorarawa, ni sega ni dua e na kila, me nanamaki, ka qai marautaka vakalevu na bula vakalou, e na dua tale na kena ivakavuvuli (*DBY,* 55).

O nanuma beka ni dau wanonova na lewe vuqa na Turaga? . . . Au sega sara ni vakabauta ni sega ni dua e bula tu oqo e vuravura e sega ni kila mai o Koya, se o ira sa bula mai liu, se na mai bula e muri. Sa kilai ira rawa mai na nona ilumuti; ni sa dau wanonovi ira tu ga e veigauna, me vaka e a dau wanonovi Mosese, Fero, Eparaama, Melikiseteki, kei Noa, na nona ibulibuli digitaki, ka a digitaki me taya na waqa, me ra vueti kina e dua na iwase e na Waluvu (*DBY,* 55).

E vakasama cala ni sa qisia mai na Kalou na veika kece ga e yaco, ni sa galala dina tu na veitamata yadudua, me vaka ga na liwa galala ni cagi. E rawa ni o taroga se da vakabauta ni sa virikotori rawa mai na veika e dui baleti keda; eda vakabauta, me vaka ga na kena qaqaco ni nodra vakabauta o ira na lewe i vuravura na ivakavuvuli oqori. Eda vakabauta kina ni sa virikotora rawa mai o Jisu me iVakabula kei vuravura, ni se bera ni tauyavu o vuravura, ka lesi kina me noda iVakabula na kai vuravura, ia ni a lia tamata mai, a soli tu ga vua na galala, me vakamuria, se me kua ni muria na lewa nei Tamana. Ke a talaidredre vei Tamana, ke a yaco me dua vei ira ka dodonu me rusa. Eda sa galala vakakina me da vakamuria se talaidredre ki na ivakavuvuli ni bula tawamudu. Sa qisia mai na Kalou, ka virikotora e vuqa na ka sa yaco oti, ka yaco tiko ga me vakakina; ia ke sa qisia na veivakalougatataki talei ki na dua na matanitu, se vua e dua na tamata, e vakayacori oqori e na so na kena ivakaro. Ni sa qisia na veimate dewa e vuqa, kei na veika e so ni veivakarusai ki na veimatanitu, se vei ira na matatamata, e na yaco ga na veika sa lewa oqori, e na nodra domodomoqa na veimatanitu kei ira na itabatamata oqori, ka ni ra na sega ni biuta tani na nodra ivalavala ca, me ra gole kina vua na Turaga. Sa qisi mai me vakarusai e na bogi vasagavulu o Ninive, ia e a qai tarovi na veika sa yalataki oqori, mai na nodra veivutuni na lewe i Ninive. Sa dau lewa ka veiliutaki ga na Kalou, ka sa vagalalataki ira na luvena, me vaka ga na nona galala o Koya, me ra dui digia vakaiira na veika dodonu se na veika cala, me da qai lewai kina me vaka na noda ivalavala yadudua (*DBY,* 55).

E na kauti keda ki na matanitu vakaiukuuku o Jisu Karisito, me vaka na noda dau yalodina.

Oqo na yavu ni veivakabulai. Ni na sega ni tasevu na cakacaka i Jisu, me yacova sara ni da sa kau cake vakayadua sara ki na noda dui matanitu e na veivale nei Tamana, ka levu tu kina na matanitu kei na kena iukuuku, me veiraurau kei na noda cakacaka kei na yalodina na veitamata yadua, ka sa bula oti mai e vuravura. Era na talairawarawa e so ki na ivakaro vakasilesitieli,

me ra votai kina e na kena iukuuku, ka so era na bula e na bula teresitieli, ka so e na bula tilesitieli, ka so era na sega ni bula vakaiukuuku (*DBY,* 56).

Era sa mai bale kina e vica na milioni na lewe ni vanua, e na veivanua e so sa lotu tu, kei ira na tawavakabauta, vei ira era dau gugumatua ka ivalavala savasava, ka dau caka dodonu me vakai ira e so era bula tiko edaidai. Era kaya kina na veimatalotu vakarisito ni ra sa lakosese; ia e na laki vakabulai ira na Turaga, se o ira beka ga ka ra sa ciqoma na nona Kosipeli. E vunautaki na yavu ni veivakabulai ka sa vakatakila mai o Jisu, ka da mai vunautaka tiko edaidai, e na rawa ni veivueti tale ga vei ira na luve i Atama, ka ra vakaloloma ka ivalavala ca sara vakalevu (*DBY,* 60–61).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa lewa na Kalou me da dau tubu tiko ga e na rarama, e na dina, kei na marau.

- Me da kila rawa beka vakaevei ni "baleta vakatabakidua na vuravura tawamudu [na bula daru vakaivotavota kina oqo]"? E yaga beka vakaevei na nomu kila ni ka tawamudu na noda bula?
- Na cava beka na "inaki kei na gagadre" ni Kalou e na nona tuva mai na vuravura?
- A vunautaka o Peresitedi Young, ni inaki taumada ni bula oqo me da "yalomatua [kina] vakayalo, ka vakavukui tiko ga." E veiwekani vakaevei na tubu cake vakavuku, se na noda vakaikuritaka na noda rarama kei na dina (raica na V&V 93:36; 130:19), me da vakaivotavota kina e na marau tawamudu? O sa vakadinadinataka beka vakaevei na veika oqo e na nomu bula?

Eda luvena vakayalo na Kalou.

- E vakaevei beka na nomu nanuma e na nomu sa qai kila ni o luvena dina vakayalo na Tamada Vakalomalagi? E yaga beka vakaevei ki na nomu bula na nomu kila na tikina oqori?
- Na cava na vuna, e okati kina me "kalougata levu duadua beka e rawa ni sotava e dua na tamata," na "nona sucu mai oqo i vuravura"? Mo wilika ka vakananuma vakatitobu na Vunau kei na Veiyalayalati 93:33. Na isolisoli cava soti beka sa virikotori mai, me baleta na yalomu, kei na yagomu, e na kena sa na semati tu me tawamudu?
- Me vaka na ivakamacala nei Peresitedi Young, na cava e qai yaco mai na nona Lutu tani mai na tamata? Na ivakavuvuli lasu cava soti era sa dau tukuna tu e so me baleta na Lutu tani? Na cava beka na itavi ni Yalo Tabu

vu ni veika dina, e na nodrau tavusoya e "lomada na veivaluvaluti," na veika vinaka kei na ca? Me kaukaua beka vakaevei e na noda bula, na vakavatukanataki ni Yalo Tabu vu ni veika dina?

Sa vagalalataki vei keda me da digia na veika dodonu mai na veika ca, me da na laki vakaivotavota e na marau vakalou, se me noda ga na rarawa tawamudu.

- Me vaka na ivakamacala nei Peresitedi Young, na itavi cava e qaravi mai na noda galala ni digidigi, e na noda laki rawata e muri na bula vakalou? Na cava na vuna e besetaka kina na Kalou na Tamada na vakatutu nei Lusefa me baleti keda yadudua? (Raica tale ga na 2 Nifai 2:15–16.)
- Na cava beka na vuna e vakalaiva kina na Turaga me yaco na "veitawasei mai lomalagi"? Na cava beka me ra "qarava" o ira era sa cemuri mai na iserau nei Tamada? Na cava na vuna me dau "veibasai kina na ka kece sara"? Na cava na vuna me da kila rawa kina vakavinaka na "veika ca" kei na kena vakaibalebale na "ivalavala ca, na lolosi, kei na yalorarawa", me da laki rawata kina na bula vakalou? (Raica tale ga na 2 Nifai 2:11.)
- Na cava beka o rawa ni cakava mo vakayacora kina na veika sa gadreva na Turaga, mo vakaikuritaka tiko na nomu bula vakayalo, me uasivi cake sara?
- Me qisia rawa beka vakaevei na Kalou, se me virikotora rawa mai, ka sega ni kauta tani mai vei keda na galala ni noda dui digidigi?

E na kauti keda ki na matanitu vakaiukuuku o Jisu Karisito, me vaka na noda dau yalodina.

- E na tasevu beka evei na cakacaka ni veivakabulai i Jisu Karisito?
- Mai na Veisorovaki i Karisito, eda sa na qai "kau cake vakayadua sara ki na noda dui matanitu e na veivale nei Tamana," me vakavo ga o ira era na vakarusai. A vakamacalataka tale ga o Peresitedi Young, ni sa "levu tu kina na matanitu kei na kena iukuuku." Na cava na vuna e sa rui levu kina na matanitu? O cei e vakatulewa ki na matanitu me lakova e dua?
- E yaga beka vakaevei na nona Veisorovaki na iVakabula, me ra vakabulai kina o ira era "vakaloloma ka ivalavala ca sara vakalevu," kei ira tale ga era "dau gugumatua ka ivalavala savasava"?

Era a vakavatukanataka na Yalododonu mai liu na qaqaco ni nodra vakabauta na Turaga, e na nodra dui biuta na nodra veivale kei na nodra dui qele, me ra laki vakoro kina i Saioni, mai na veiliutaki nei Peresitedi Brigham Young.

Vakabauti Jisu Karisito na Turaga

*E veivakataudeitaki e na bula i Peresitedi Brigham Young na nona vakabauta na iVakabula, kei na nona kosipeli ka sa vakalesuya mai, me ulabaleta rawa kina na veika dredre, kei na veivakatovolei e vuqa ka sa sotava mai e na nona bula. Mai na qaqaco ni nona vakabauta, a lakova kina e vuqa na ilakolako vakaulotu; a vosota kina na veika dredre ka sotavi e na Keba i Saioni; ka tudei tiko ga, ka yalodina e na kosipeli dina, kei Josefa Simici na Parofita, e na drakidrakita ni bula ka sotavi e na gauna oya mai Kirtland, e na nodra biuta na Lotu e le vuqa na Yalododonu. Mai na nona vakabauta tale ga, a tuberi ira kina na Yalododonu me ra yacova na Bucabuca ni Salt Lake, me laki tauyavutaki kina na matanitu ni Kalou. E a kaya kina: "Me ra yalodina vakayadua o ira era bula tiko e na Lotu oqo. Ni ra na sega ni cici tiko mai na veika ga era raica rawa e matadra, ia me ra dau vakavatukanataka na nodra vakabauta na Turaga o Jisu Karisito, me qai cilavi ira kina na veivakararamataki ni Yalo Tabu. Ni ra na yaraneketaka, sa na luvuci ira na yalo vakavuravura, me ra vakabatabatataki kina ka vakatawayagataki vakayalo, me ra vakasecudru yani ki na bula butobuto, me yacova sara na mate vakayalo" (*DNW, *25 Epr. 1855, 2).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa lavaki e na imatai ni yavu ivakavuvuli ni kosipeli me da vakabauta na Turaga o Jisu Karisito, ka rawa ni da kila vinaka ga mai na cakacaka yaco ni Yalo Tabu.

Na kaukaua ni Kalou ka yavu ni noda vakabulai e na Kosipeli; ka imatai ni ivakavuvuli ni Kosipeli oqori na . . . noda vakabauta na Kalou, kei na noda vakabauti Jisu Karisito na Luvena, na noda iVakabula. Me da vakabauta kina ni o Koya ga ka tukuni tu e na kena ivakamacala e na iVolanikalou Tabu. . . . Me da vakabauta tale ga ni o Jisu ga oqori e a vakoti e na kauveilatai, me baleta na nodra ivalavala ca na kai vuravura (*DBY,* 153).

E rawa ni o na dau nanuma ni sega ni vakabetena na Turaga kei na nona Kosipeli, ka rawa tale ga ni o soli iko kina (*DBY,* 153).

Ke da vinakata me da kila vinaka na ivakavuvuli ni Kosipeli—me da kila vakavinaka sara, e dodonu me da vakavukui kina mai lagi; me veivakarara-

Na itaba ni qiqi e Salt Lake City e na kena se qai dromu na veiyabaki muria na 1860.

mataki kina na Yalo Tabu; . . . me sa vakabulai rawa tu o koya, me rawa ni qai veivotai kina vei ira na tani (*DBY,* 152).

Sa isolisoli ni Kalou na veitiki ni ivakavuvuli dina ka taukena tu e dua vei keda. Me soli vei keda na yavu dina e so oqo, ka qai vakaikuritaki tale e na bula vakaiukuuku, . . . me da kila kina na veika kece sara, ka yaco me da Kalou, ka yaco me da Luvena dina na Kalou. Oqo o ira na bula vakasilesitieli. Oqo sara ga o ira ka sa digitaki ira na Turaga, e na vuku ni nodra talairawarawa. Era sega ni sabaya na veika dina, e na nodra rogoca. O ira tale ga oqo era a sega ni vakawalena na Kosipeli, ka ra sa vakadinati Jisu kei na Kalou, e na yavu ni bula rau bula kina; ka ra sa vakadinata tale ga na agilosi e na nodra bula. Oqo gona o ira ka ra na dau ogataka na nodra vakabulai na veivuvale vakatamata (*DBY,* 152).

E isolisoli ni Kalou na noda vakabauta na Karisito, mai na noda tudei tiko vua, noda talairawarawa, ka dau caka dodonu.

Ni o sa vakabauta na ivakavuvuli ni Kosipeli, ka tauyavutaka na nomu vakabauta, na isolisoli ni Kalou, sa na vakaikuritaka vei keda na noda vakabauta, me vakaikuritaki tiko ga na vakabauta. Sa solia kina na vakabauta vei ira na ibulibuli ni ligana, me nona i loloma; ia sa nodra ivotavota na ibulibuli ni ligana me vakabauta na Kosipeli, ni ka dina se lasu (*DBY,* 154).

Ke vosa vakaibalebale me baleta na vakabauta, sa i koya ga oqori na kaukaua ni Kalou ka buli kina na vuravura, ka isolisoli ni Kalou vei ira era vakararavi vua, ka dau muria na nona ivunau. Ia, me qai kena ikuri ga, ni sega sara ni dua na ibulibuli ni Kalou ka bula tiko oqo, se qarava tiko na Kalou se sega, e na sega ni vakamuria na nona vakabauta. Ia, me dau vakabauta ga na veika dina, me talairawarawataka na ivakavuvuli dina, ka dau vakatovotovotaka na veika dina e na nona bula, me qai rawata kina na kaukaua ni Kalou, ka vakatokai me vakabauta (*DBY,* 153).

Sa lavaki tu vei keda me da vakararavi vua na noda Kalou; oqo gona na yavu ni noda cau e na cakacaka (*DBY,* 154).

Ni o wilika na ivakatakila, se na gauna o rogoca kina na lewa ni Turaga me baleti iko, io, me rawa ni yaga kina vei iko, mo kakua ni ciqoma e na lomalomarua (*DBY,* 155).

E sega ni dau vakatakila vakamatailalai na Tamada Vakalomalagi vei ira na luvena na veika vuni me baleta na nona lewa ki na nodra torocake na luvena, ka sega tale ga ni vakavotuya vei ira na kena itinitini mai na kena ivakatekivu; ni sa kilikili me ra dau vakararavi Vua ka sa yalataka me vala e na vukuda, me qai vakaisalataki keda kina e na qaqa, me da yalodina sara me vakai Eparaama, na italai dau yalodina (*DBY,* 156).

Ni ra goleva vakavuku na tamata na veitikina ni ivakavuvuli, ka vakararavi ga ki na veivakasama vakatamata, era sa na dau lakosese kina vakalevu. Ia, ke dua na tamata e sotava e dua na ka dredre, ka lavaki kina vua, se vakaroti, me vakabauta na yaca i Jisu Karisito, me vukei koya kina, sa na qai rawa ni na kila vakaikoya; sa ka marautaki dina vei ira era sa dau rawa na veivakatovolei era dau sotava, ke ra yalodina tiko ga, ka dau vakabauta na nodra ilesilesi (*DBY,* 154).

E na vakavatukanataki, ka vaqaqacotaki na noda vakabauta mai na noda caka dodonu.

Me vakamatatataki kina na bibi ni kena lavaki vei keda me da dau vakabauta na Kalou, keu taurivaka beka kina e dua na vosa me ganita, au na kaya ga me da vakabauta *vakatabakidua*. Sa tu vei au na vakabauta na noqu Kalou, ka veisotari vinaka na vakabauta oqori kei na noqu cakacaka au qarava. Au sega ni duavata kei na vakabauta ka sega ni bunotaki (*DBY,* 155).

Ke ra dau caka vinaka tiko na tamata, au rawa ni vakadeitaka eke ni na soli vei ira na vakabauta, e na gauna era dau gadreva kina (*DBY,* 154).

Ni sa tovure mai lomada na vakabauta, sa na qai muria mai na caka vinaka, me qai vakaikuritaki tiko ga na noda caka vinaka mai na vakabauta savasava ka sa tu vei ira (*DBY,* 156).

Au vakabauta, ni da sa veiqaravi e na noda igu taucoko, sa qai namaki ni na vakayacora na Turaga na nona itavi, ka ra na nanumi kina o ira era sa dau yalodina; me ra qarava taucoko sara na veika e tu (*DBY,* 155).

Ni dua e sotava na leqa e na nona bula, ka na sega sara ni rawata e dua na ka me baleta na nona bula, sa na qai gadrevi kina me vakabauta ni na vakani koya na Kalou, ka na vakavuna me tomika na lewe ni manumanu e dua na reveni mai na vanua e tu kina vakalevu, ka me laki vakalutuma vua ka sa viakana tiko oqori. Keu sa na sega ni kana rawa mai na sala sa virikotora mai na Kalou meu rawata kina na noqu bula, sa na qai kena gauna me cakacaka yaco kina e na vukuda, e na sala veivakaburabuitaki, meu vukei kina. Ia ni tu vei keda na sala me da rawata vakavinaka kina na veika ni noda bula, sa noda itavi me da qarava vakakina (*DBY,* 155).

E le vuqa sara na tamata vinaka, ka sobuti ira tu na Yalo Tabu ni Turaga, era dau vakatitiqa tale ga, era sega ni dau qarava vinaka kina na veika e baleti ira, me ra lomatarotarotaka kina se ra Yalododonu dina, se sega. Era dau vakatitiqa vakawasoma, ni sega ni dodonu me vakakina. Me ra kakua sara ni dau vakatitiqa, ke ra sa bula yalomalumalumu tiko e na mata ni Kalou, ra dau talairawarawa ki na nona ivunau, ka goleva tiko ga na Nona cakacaka vakalotu, ka dau lomasoli vua na Karisito e na veika kece sara era taukena tu, ka gugumatua e na kena qaravi na nona Matanitu, ni na sega ni vakadinadina kina vei ira na Yalo Tabu, e na kena dina na cakacaka era qarava tiko oqori (*DBY,* 155).

Ke ra dau bula veiganiti na Yalododonu e na Gauna Oqo ki na isolisoli sa tu vei ira, ka dau vakavatukanataka na nodra vakabauta na yaca i Jisu Karisito, me ra bula kina e na kena sobuti ira na Yalo Tabu e na veisiga kece sara, ka na sega sara ni dua na ka e tu e delai vuravura oqo, ka ra na kerea, ka na bureitaki vei ira. Sa tu vakawawa na Turaga me vakavatukanataka na titobu ni nona loloma, me sovaraka kina vei ira na iyautalei e vuqa, me ra dokai, vakaiukuukutaki ka vaqaqacotaki kina e na nodra bula, me ra rawata rawa kina na veika kece sara ka sa yalataka mai vei ira na nona i Apositolo kei ira na Parofita (*DBY,* 156).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa lavaki e na imatai ni yavu ivakavuvuli ni kosipeli me da vakabauta na Turaga o Jisu Karisito, ka rawa ni da kila vinaka ga mai na cakacaka yaco ni Yalo Tabu.

- Me da vakanuinui beka vakaevei mai na noda vakabauta na Turaga o Jisu Karisito?
- Na veika cava so e dusimaka o Peresitedi Young me yavu ni noda vakabauti Jisu Karisito?
- Na cava na vuna e talaucaki kina e na imatai ni ivakavuvuli ni kosipeli me da vakabauti Jisu Karisito? (Raica tale ga na Moronai 7:33–34; Yavu ni Vakabauta 1:4.) Me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, me da kila beka vakaevei ni imatai ni yavu ni kosipeli na bula veivakabauti vei Karisito?
- O cei soti beka era dau "ogataka na nodra vakabulai na veivuvale vakatamata"?

E isolisoli ni Kalou na noda vakabauta na Karisito, mai na noda tudei tiko vua, noda talairawarawa, ka dau caka dodonu.

- Me da vakaikuritaka beka vakaevei na noda vakabauti Karisito? Na cava beka na ibalebale ni "vakaikuritaki tiko ga na vakabauta"? (Raica tale ga na Alma 32:26–28.)
- Na cava na vuna e lavaki kina ki na noda rawata na vakabauta, me da dau tudei, me da talairawarawa, ka vakatovotovotaka e na noda bula na veika dina? (Raica tale ga na Alma 32:21.)
- Na cava na vuna e kaya kina o Peresitedi Young "lavaki tu vei keda me da vakararavi vua na noda Kalou"? (Raica tale ga na Ica 12:6–7.) Me da vakavatukanataka beka vakaevei na noda vakanuinui vua na Kalou? (Raica tale ga na Ica 3:11–12.)
- Me vakaseva beka vakaevei na noda vakabauta na yalovakatitiqa, kei na vakasama vakatamata? Me da dui kila beka vakaevei na ivakatagedegede ni noda bula e mata ni Kalou? Me vakavatukana vakaevei vei keda na noda vakabauti Jisu Karisito?
- A kaya kina o Peresitedi Young, "Sa ka marautaki dina vei ira era sa rawa oqori na veivakatovolei era dau sotava, ke ra yalodina tiko ga, ka dau vakabauta na nodra ilesilesi." Me tudei beka vakaevei na noda vakabauta, se yalodina tiko ga, e na noda sotava tiko na drakidrakita e so ni bula? O dau rawa beka vakaevei na veika dredre o dau sotava, mai na kena tudei tiko na nomu vakabauta, ka dau yalodina tiko ga? (Raica tale ga na Ilamani 12:3; Alama 32:6.)

E na vakavatukanataki, ka vaqaqacotaki na noda vakabauta mai na noda caka dodonu.

- E vakamacalataka beka vakaevei o Peresitedi Young na kena veiwekani na bula vakabauta, kei na cakacaka ni ligada?
- Na cava beka e kaya o Peresitedi Young ni dodonu me da dau vakayacora, me qai vukei keda kina na Turaga? Na cava beka sa dau namaka na Turaga vei ira era "dau lomasoli vua na Karisito e na veika kece sara era taukena tu, ka gugumatua e na kena qaravi na nona Matanitu, ni na sega ni vakadinadina kina vei ira na Yalo Tabu"?
- Na cava beka e a yalataka o Peresitedi Young vei ira era "dau vakavatukanataka na nodra vakabauta na yaca i Jisu Karisito, me ra bula kina e na kena sobuti ira na Yalo Tabu e na veisiga kece sara"? Ke sala vata kei na noda masu na vakabauta kei na veivakauqeti vaqori, e na vakaevei beka na kena itatase? (Raica tale ga na V&V 46:30; Ilamani 10:5.)

Papitaisotaki Jisu Karisito o Joni na Dauveipapitaiso. E lavaki vei keda na papitaiso, me da curuma rawa kina na matanitu ni Kalou (raica na Joni 3:5).

Veivutuni kei na Papitaiso

*A papitaiso o Brigham Young e na dua na siga liliwa, ni vula o Epereli ni yabaki 1832, ni qeqera tu na ucacevata, e na batiniwai e yasa ni nona volau, mai vei Eleazer Miller, ka se qai vula-va ga na nona lewenilotu. Me qai vakamacalataka e muri, "Au sotava kina na yalomalumalumu, ka vaka na yalodra na gone, ka vakadinadinataka vei au ni sa bokoci na noqu ivalavala ca" (*MHBY-1*, 2–3). A vunautaka ni sega e na wai na "kaukaua me savai kina na ivalavala ca," (*DBY, *159) ni sa qai yaga ga na papitaiso ni qarava e dua ka sa tu vua na kena lewa, ka ra sa lesi kina, ka me muria yani na veivutuni, kei na sasaga e na yalodina me da dau rokova na noda yalayala e na papitaiso.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Ni da yalomatua cake tiko, sa na levu vakakina na ka eda nuitaki kina, kei na itavi me da qarava.

E okati me ivalavala ca na noda caka cala, ni da sa kila tu ni rawa ni da caka vinaka, ka na tau kina na kena itotogi dodonu, e na gauna sa lewa na Turaga (*DBY,* 156).

E dina beka ni sa uasivi sara tu edaidai na noda veiqaravi, e rawa li ni na vinaka cake? E rawa. Ke da caka cala e na dela ni noda lecaika, sa noda itavi me da vakuai keda sara vakadua mai na cala oqori, e na gauna ga eda sa qai kila kina na kena cala (*DBY,* 156).

Me da vakavatukanataka e na noda bula na yaga ni Veisorovaki, mai na noda sa veivutuni dina.

Keu na vakamavoataka e dua, sa dodonu meu na vakatutusa vua, ka vakadodonutaka na veika au cala kina (*DBY,* 158).

Au dau vakabauta me da dau doudou ka vosa vakadodonu, ka me da dau yalododonu e na veika me kilai raraba, ka me maroroi ga na veika e dodonu me dau taqomaki. . . . Me cauraka vei ira na le vuqa na veika e dodonu me ra kila na le vuqa. Ke o cala vei ira e vuqa, mo vakatusa sara vei ira. Ke o cala ki na dua na matavuvale, se dua na koro, mo cabeti ira ka laki

vakatutusa vei ira. . . . Ke o caka cala vua e le dua ga, mo kauti koya vakatikitiki, ka laki vakatutusa ga vua (*DBY,* 158).

Ni ra veivutuni dina, ka veivutuni e lomadra dina na tamata, ka vakavatukanataka i lagi na nodra sa veivutuni dina, mai na nodra vakamuria na veika era kila ni sa lavaki vei ira e na ivakaro ni Kosipeli, era sa na qai votai kina e na veivakabulai, ka na sega sara ni dua tale na ka e na tarova vei ira na kena yalo vinaka (*DBY,* 156).

E vakavulici vei keda e na nodra ivakavuvuli na noda qase ni rawa ni vakabulai e na veivutuni e dua ka sa vakayacora mai na ivakarau vakamanumanu ka laba, e na nona sa vakarau me kukuna; me voqa kina e na nona sa kuna na kena tukuni, "Me vakalougatataki kina na Kalou! sa gole o koya i lomalagi, me laki vakaisala kina e na lagilagi, e na nona veivueti o Karisito na Turaga." Oqori na ka lialia dina. Ni na sega sara ni bau raica na o lailai kei lomalagi o koya qori. Era na masulaka e so, "Sobo keu a bau kosova mada ga na ilati e na bogi au saumaki kina!" Me qai laurai kina na veivakasama lasu e so, kei na nodra dui nanuma, o ira era sa lotu vakarisito tu (*DBY,* 157).

E cakacaka vakalotu lavaki na papitaiso, me da rawata kina na veivakabulai.

Eda vakabauta taucoko na Yalododonu e na Gauna Oqo, na papitaiso e na veitabadromuci me bokoci kina na noda ivalavala ca, me vaka ratou sa vakadinadina kina na tisaipeli nei Jisu, ka tukuni tale ga e na nona ivakatakila sa solia mai na Turaga e na veisiga e muri oqo. Era savasava vuka sara na gone lalai, ni sega ni ra yalorarawa, ka sega na ivalavala ca me ra veivutunitaka ka biuta tani, ka sega ni namaki kina me ra papitaisotaki, me ivakabokoci ni nodra ivalavala ca. Ke da sa ivalavala ca, sa dodonu me da sa kila rawa na veika vinaka, se na veika ca; e sega ni se kila na gone na veika oqori, ni yalowaitaka sara vakalevu; se bera ni yalomatuataka na vakanananu ki na veika vinaka kei na veika ca; e sega ni yalomatuataka na veivakavulici ni nona itubutubu se qasenivuli, se o koya na bete ka na tukuna na veika dodonu kei na veika cala, kei na veika rerevaki e so; ka na sega ni papitaiso me ivakabokoci ni ivalavala ca e dua na tamata, me yacova ni sa yalomatuataka na veika oqo [raica na Moronai 8] (*DBY,* 158–59).

E sega sara ni dua na cakacaka vakalotu, ka sa vakataka mai na Kalou e na nona vosa, mai vua na Luvena o Jisu Karisito, se mai na gusuna e dua na nona Parofita, i Apositolo se Dauvunau, me ka wale. Ni sa virikotori na veicakacaka vakalotu, na ivakaro, kei na veika sa lavaki tu, me vakabulai kina na vuvale vakatamata (*DBY,* 152).

Ke o sa dau ivalavala dodonu mai na gauna o sucu kina ka yacova mai qo, ka se sega ni vakayacora e dua na ivalavala ca se voroka na ivunau, mo papitaiso me vaka sa virikotori mai, me vaka sa vakayacora o Jisu, me vakayacori kina na ivalavala dodonu kece ga. Ke rawa ni o tukuna ni sega

Veipapitaisotaki e na yabaki 1875 o Daniel D. MacArthur vei Qui-Tuss, na nodra tui na Shivwit, e dua na nodra yavusa na Idia damudamu. Era papitaiso tale ga e na siga oya e le 130 tale na lewe ni nona yavusa.

na nomu ivalavala ca mo veivutunitaka, mo biuta tani ga na ivakavuvuli lasu e so o dau muria mai, ka qarava na Kalou e na yalodina (*DBY,* 159).

Era sa na oka e na veiyalayalati vou ka tawamudu na Yalododonu kece ga e na Gauna Oqo, mai na nodra sa curu ki na Lotu oqo. Era sa yalataka kina ni ra sa na sega ni veitokoni, taracake se vakaliuca na nona matanitu na Tevoro, kei na veimatanitu e so ni vuravura oqo. Era oka ki na veiyalayalati vou ka tawamudu, me ra tokona kina na Matanitu ni Kalou, ka sega ni veitokoni ki na dua tale na matanitu. Ni ra bubului kina vakabibi, e na mata i lomalagi kei vuravura; ka ra vakayacora oqori, me ra vakadeitaka kina na nodra rawata na bula tawamudu, ni ra na dau tokona ga na veika dina kei na ivalavala dodonu, ka sega ni tovaka na ivalavala ca kei na ivakavuvuli lasu, me ra taracake tiko na Matanitu ni Kalou, ka sega ni malele ki na veimatanitu vakavuravura (*DBY,* 160).

Se vakaevei sara beka na noda vunautaka na noda duavata kei na Kalou, kei na nona cakacaka, eda na sega ga ni vakaivotavota e na veivakalougatataki, kei na veisolisoli, ni nona Matanitu, me yacova sara ni da sa

lewena. Me da rawata beka vakaevei? Mai na noda veivutunitaka na noda ivalavala ca, ka talairawarawa ki na ivakaro sa lavaki e na nona Kosipeli na Luve ni Kalou, ka sa soli mai vei keda. Era sa lewe vuqa sara era vakabauta na Turaga o Jisu Karisito, ka veivutunitaka na nodra ivalavala ca, ka sa vakadinadinataka vei ira na Yalo Tabu, ni sa daululoma na Kalou, ni ra sa dau lomani Koya, ka sa dau lomani ira o Koya, ia era se sega ga ni curu ki na nona Matanitu. Ni ra se bera ga ni vakayacora na veika e so e lavaki, ka ra se sega kina ni curuma yani na katuba (*DBY,* 152–53).

E sega ni tu vei kemuni na kaukaua mo ni dui papitaisotaki kemuni ga, ka sega tale ga ni rawa ni o ni dui vakaturi kemuni cake; ka sega tale ga ni rawa ni o na veipapitaisotaki me bokoci kina na nona ivalavala ca e dua tale, mo papitaisotaki taumada, ka vakatikori iko ki na itutu vakabete oqori mai vua e dua ka tu vua na kena lewa (*DBY,* 160).

E tu beka e na wai na kaukaua me savai kina na ivalavala ca? E dravusakulukulu sara; ia sa kaya ga na Turaga, "Raica sa tautauvata sara na tabadromuci e wai ka vakamatari cake tale, me vaka era sucu—ke vakayacora e na yalodina, e na savai na nona ivalavala ca." [Raica na V&V 128:12–13.] E rawa beka ni veisavai na wai wale ga? Sega; e na veisavai wale ga ki na duka ni ivalavala ca na noda dau talairawarawa ki na ivunau ni Kalou (*DBY,* 159).

Me iUlutaga ni Vuli

Ni da yalomatua cake tiko, sa na levu vakakina na ka eda nuitaki kina, kei na itavi me da qarava.

- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young me baleta na ivalavala ca? (Raica tale ga na Jemesa 4:17.)
- Na cava beka e vunautaka o Peresitedi Young me baleta na noda itavi, ni da vakaikuritaka tiko na noda kila na ivalavala dodonu, se ivalavala ca? (Raica tale ga na 2 Nifai 9:25–27.)
- Me vakaevei beka na noda itovo ni rai me baleta na noda vakavinakataka tiko na noda bula? (Raica tale ga na Alama 34:33.) Na cava beka e vakavulici kina vei keda me baleta na noda vula kila ka, na noda sa nuitaki, kei na itavi me da qarava?

Me da vakavatukanataka e na noda bula na yaga ni Veisorovaki, mai na noda sa veivutuni dina.

- Na cava e na yaco mai na noda veivutuni dina? Na cava na vuna, e lavaki kina me tiki ni veivutuni na noda talairawarawa ki na ivakaro ni kosipeli?
- Na cava beka e a veivunauci kina o Peresitedi Young me baleta na veivutuni bera?

E cakacaka vakalotu lavaki na papitaiso, me da rawata kina na veivakabulai.

- Na cava e vakaibalebale ki na papitaiso, e na noda ilakolako vei Karisito? (Raica tale ga na Moronai 8:25–26.)
- Na cava beka e vunautaka o Peresitedi Young, e na vukudra ka dodonu, se sega ni dodonu, me ra papitaiso? Na cava na vuna e sega ni kilikili kina me ra dau papitaiso, o ira na yalowai? (Raica tale ga na Moronai 8:9–14.) Na cava beka e a tukuna o Peresitedi Young vei ira era sa yalomatua tu, ka ra kaya ni sega ni ra dau valavala ca?
- E vunautaka o Peresitedi Young ni lavaki ki na noda vakabulai na veicakacaka vakalotu ni kosipeli, me oka kina na papitaiso. O sa kune kalougata beka vakaevei e na nomu bula mai na veicakacaka e so ni kosipeli?
- E vunautaka o Peresitedi Young ni ra okati vakayadua ki na "veiyalayalati vou ka tawamudu na Yalododonu kece ga e na Gauna Oqo, mai na nodra sa curu ki na Lotu oqo." Ni da papitaiso, na cava beka eda yalataka me da dau vakayacora? Na cava beka eda sa yalataka me da kakua ni cakava? (Raica tale ga na Mosaia 18:8–10.)
- Na cava na vuna e sega ni vinakati wale ga me da vakabauta na Turaga o Jisu Karisito, ka daulomani Koya tiko, me da curuma rawa kina na katuba ni Nona matanitu?
- Na cava na vuna e bibi kina me dua e "vakatikori . . . ki na ilesilesi" me veipapitaisotaki?
- Me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, na ka bibi cava e vakaibalebaletaki ki na papitaiso? (Raica tale ga na Roma 6:3–6, 11; Mosese 6:58–60; 1 Joni 5:7–8.) E vakamacalataka o Peresitedi Young ni "[sega ni tu e na] wai na kaukaua me savai kina na ivalavala ca." Na cava beka ga e na savai keda mai na ivalavala ca?

E vunautaka o Peresitedi Young “ni na vakavulica vei keda [na Yalo Tabu] na veika kece ga, . . . ka kilikili me da dui kila,” me baleta na noda vakabulai *(DBY,* 160).

Na Cakacaka Yaco ni Yalo Tabu

*A vakamacalataka o Peresitedi Brigham Young: "Niu raica e dua ka sega ni vosamacala sara, se vakataledi me vosa vei ira na lewe vuqa, ka rawa ni kaya wale ga, 'Au sa kila, mai na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, ni sa ivolatukutuku dina na iVola i Momani, e Parofita dina ni Turaga o Josefa Simici,' sa cilava sara na noqu vakasama na Yalo Tabu ka serauni koya tu, meu vakavukui kina, vakararamataki, vakalagilagi, ka vakavotui tale ga vei au na bula vakatukatuka." E kaya ni a viribaiti ka vakasinaiti kina, me kila deivaki sara kina na dina ni nona itukutuku na turaga oya (*DNW, *9 Fev. 1854, 4). E vunautaka o Peresitedi Young ni "isolisoli talei nei Tamada" na Yalo Tabu (*DBY, *160), ka da rawata mai na noda yalodina, me qai tuberi keda e na veika kece sara, me kauti keda yani ki na bula uasivi.*

iVakavuvuli i Brigham Young

E isolisoli ni Kalou na Yalo Tabu, ka da rawata mai na lewa vuku ni Kalou, kei na noda yalodina.

Me qai kilai vinaka kina na ivakavuvuli taumada ni Kosipeli—me kila vinaka sara kina, e dodonu me vakavukui e dua na tamata mai lagi; me vakararamataki mai vua na Yalo Tabu; me daurairai na nona vakasama; ka me sa sotava tu vakaikoya na isolisoli ni veivakabulai, me qai veivotai kina vei ira na tani (*DBY,* 152).

Na cava beka sa lavaki tu vei keda ni da sa vakayalo? Sa lavaki kina vei keda, ni sa ivakarau tudei vakalomalagi, ka daru sega ni kila na kena itekitekivu, mai na vuna levu ga, ni a sega ni tekivu, ni tawamudu mai na gauna e liu, ki na veigauna mai muri—sa lavaki gona kina vei keda me da sobuta yani na wai ni papitaiso. Oqo na vu ni waitovure se vuniveika, ka ivakarau savasava ni vuravura tawamudu. Sobuta yani na wai, mo laki papitaiso, me ivakabokoci ni ivalavala ca, ka me qai tabaki na uluda, me da lewena kina na Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo. Ka qai ciqoma kina na Yalo ni Dina, se Yalo Tabu (*DBY,* 159).

E tukuni e na Veiyalayalati Vou kei na iVola i Momani, ni a vunautaki me ra vakabauta na Turaga o Jisu Karisito e na kena vakavulici na Kosipeli, me ra veivutunitaka kina na nodra ca, me ra papitaiso me ivakabokoci ni ivalavala

ca, ka qai soli vei ira na Yalo Tabu e na veitabaki; me nona isolisoli kina vei keda na Yalo Tabu, ka nona italai. Sa na veivakavukui mai vei ira na agilosi, kei na nodra vakauqeti mai vua na Yalo Tabu, kei na kena dolavi na nodra vakasama na Yalododonu me tevuki kina vei ira e na raivotu na veika sa tu e na vuravura tawamudu. Ni dau cauraki mai na ivakavuvuli dina, e na vou beka vei ira era rogoca, ia sa dodonu vinaka sara na yavu e tu kina, ka rawa ni kilai vinaka, me matata vinaka sara vei ira, ka me ra nanuma kina ni ra sa dau kila tu ga mai. E yaco rawa oqori mai na cakacaka yaco ni Yalo ni Dina, ki na yalodra na tamata yadudua [raica na V&V 6:15]. Sa na dau veituberi voli ga vei ira na luve ni tamata na veivakavukui vakalomalagi (*DBY,* 160).

Sa solia mai na isolisoli ni Kosipeli, me vakataudeitaki ira kina era sa vakabauta (*DBY,* 161).

Eda vakabauta ni sa dodonu me noda na isolisoli na Yalo Tabu . . . me vakatau mai na nona lewa vuku na Kalou, kei na noda yalodina; na isolisoli ka na rawa ni na vakavulica vei keda na veika kece ga, na veika mai na gauna e liu, na gauna oqo, kei na veigauna sa bera mai, ka kilikili me da dui kila, ka rawa ni da dui kila talega na veika me baleta na Kalou, ka vakatakila mai o koya na nona iTalai oqori. E italai ni Kalou na Yalo Tabu, ka sa vakacolati me talevi ira vakayadua na luve ni tamata, na yalewa kei na tagane. Ni sa vakavulici na lewe i vuravura yadudua sara mai vua ga na ivurevure ni vuku (*DBY,* 160–61).

Ni na dusimaki keda yani ki na bula uasivi na noda dau rogoca ka vakamuria na veivakauqeti ni Yalo Tabu.

Au sa kila deivaki tu, ni kevaka o na dau talairawarawa ki na ivakavuvuli i Jisu Karisito kei ira na i Apositolo, me vaka sa volai tu e na Veiyalayalati Vou, sa na soli ki na veitamata yadudua sara, na tagane kei na yalewa, na Yalo Tabu. . . . Me ra kila kina na veika sa yaco tu oqo, na veika e na yaco mai muri, kei na veika sa yaco oti. Me ra kila kina na veika vakalomalagi, na veika e delai i vuravura, kei na veika e na ruku i vuravura, na veika ni gauna, kei na veika me baleta na vuravura tawamudu, na veika era sa dui lesi kina, kei na ka era na rawata (*DBY,* 161).

Ke o gadreva na lewa ni Kalou . . . , mo rawata vakaiiko, ni sa nomu isolisoli, me vaka sa dolavi tu vei ira yadudua na lewe ni Lotu, ka lewe ni Matanitu ni Kalou. Sa nomu isolisoli ka nomu itavi, mo kila sara ni o rogoca na vosa ni Turaga, ka vakatakilai tale ga vei iko na lewa ni Turaga. Meu kaya ga ni sa nomu itavi mo bula voli me rawa ni o kila kina na veika kece sara oqo (*DBY,* 163).

Mo bula gona kina me vaka sa tukuni tu e na veivosa kece ka rogo mai vua na Kalou, ka ra vakavoqataka o ira na nona italai e vuravura, me yacova sara ni da sa qai bula uasivi sara (*DBY,* 159).

Me iUlutaga ni Vuli

E isolisoli ni Kalou na Yalo Tabu, ka da rawata mai na lewa vuku ni Kalou, kei na noda yalodina.

- Na cava beka me tua vua e dua, me "kila vinaka kina" na yavu taumada ni kosipeli? Na cava na vuna? (Raica tale ga na Aisea 55:8–9.)
- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, "vunautaki na Kosipeli" na ivakavuvuli cava soti beka e vakavulici kina? E vakaibalebale vakaevei ki na nomu bula na isolisoli e so oqori, e na kena sa vakavulici vei iko na kosipeli?
- Na cava beka na itavi ni Yalo Tabu e na nomu bula? Na cava na ibalebale ni kena macala vinaka vei keda na ivakavuvuli vou e so, mai na veivakauqeti ni Yalo Tabu? Mo kila vakaevei ni nomu nanuma ga na veika o vakila, o vakasamataka, se veivakauqeti kina, se vu mai vua na Yalo Tabu?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, e vakatau mai na cava na kena "soli vei keda na Yalo Tabu"? Na cava beka e rivarivabitaki mai na noda sega ni muria e na noda bula na veivakauqeti ni Yalo Tabu, me da vakamuria kina na ivurevure tani ni veivakavulici?
- Na cava soti beka e vakaraitaka o Peresitedi Young, ka na veivuke kina na Yalo Tabu me da kila? Na cava beka e noda itavi, me da kila kina na veika oqori? Na cava beka e noda itavi, ni da sa vakavukui e na veika oqori?

Ni na dusimaki keda yani ki na bula uasivi na noda dau rogoca ka vakamuria na veivakauqeti ni Yalo Tabu.

- Me da dau kila beka vakaevei na "lewa ni Kalou"? Na cava na vuna e bibi kina me kilai na veika oqori? Na isolisoli cava soti beka eda rawata mai na noda vakasaqara, ka qai vakamuria na veivakauqeti ni Yalo Tabu, kei na nodra veivakadreti na italai ni Kalou?
- Na veika cava soti beka o sa sotava mai, se o ira tale beka e so, mo vakabauta kina ni sa na vukei iko na Yalo Tabu, mo dau kila ka vakamuria na lewa ni Kalou e na nomu bula? (Raica tale ga na 1 Nifai 22:2 kei na 2 Nifai 32:2–3.)

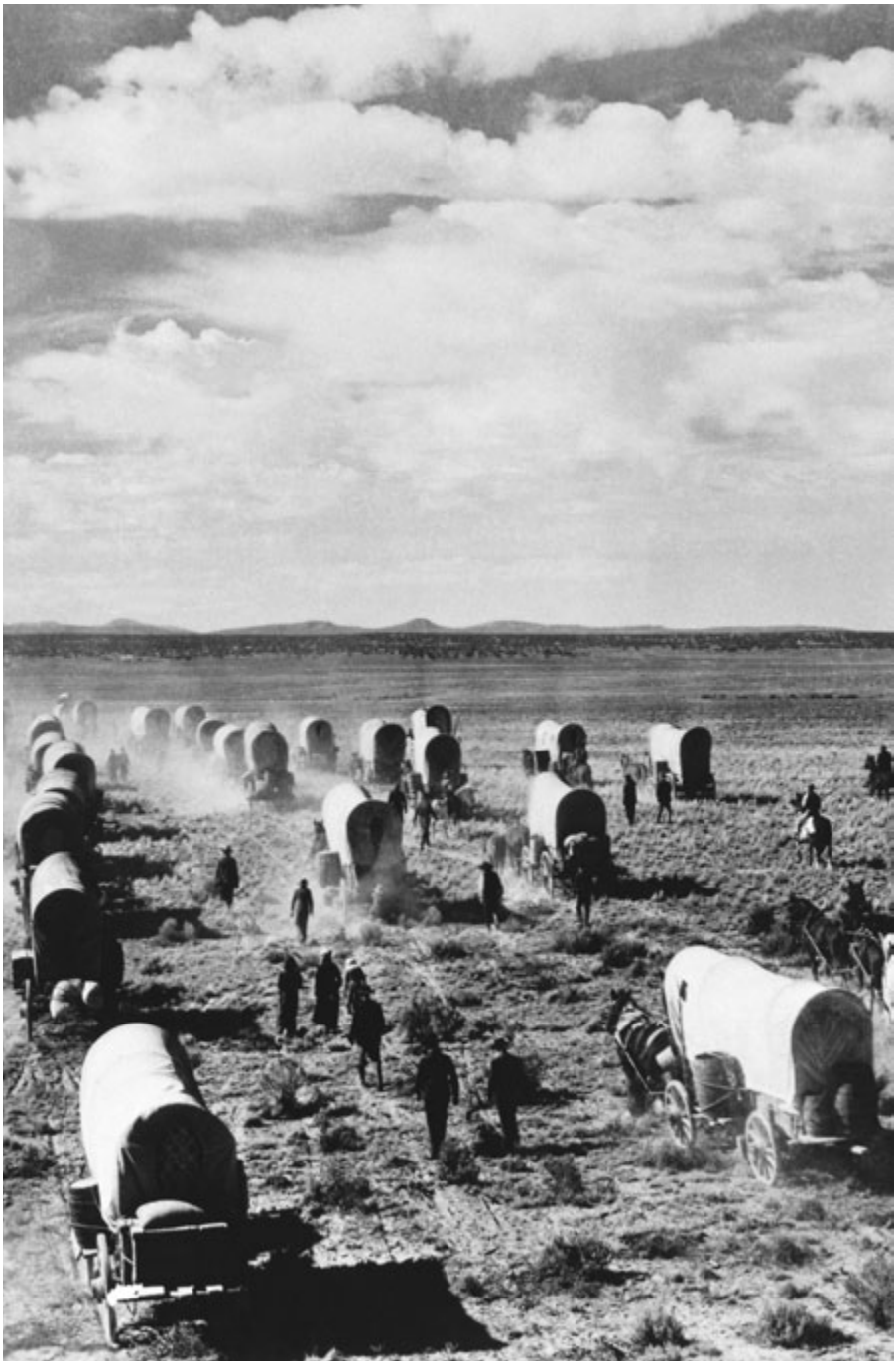

Era a murilewa na vuda vakalotu mai liu, me ra laki vakasoqoni i Saioni, ka vuqa na gauna era dau lako ga e na qiqi vakavale.

Gadreva na Bula Vakarorogo

*A lewa o Peresitedi Brigham Young na nodra biuvanua e vica na udolu na Yalododonu, me ra laki vakoro i Saioni, ka veidusimaki voli e na veika lalai sara, me vaka na nodra dau vakaisasa vata na manumanu bulabula, me kua ni ra vakaisa kei na manumanu malumalumu. Ia, sa vakarota tale ga vei ira na Yalododonu me ra dau ligakaukaua ka qarava vinaka na veika e baleti ira, ka dau digidigi vakamaqosa. A vakarota kina: "Se lavaki oqo vei keda yadudua sara, na veituraga, marama, kei ira na gone ka ra duavata e na cakacaka oqo, ka vakasoqoni tiko i Saioni, me ra dui qarava vagumatua na kena tosoi tiko ga i liu na cakacaka ni Kalou, me taracake kina o Saioni, kei na kena vueti vakayalo . . . . Ni da gugumatua e na ogaoga eda qarava kina . . . sa na qai soli kina na igu kei na nodra veiqaravi maqosa na Yalododonu, ka ra na sega beka ni rawata rawa, ke sega ni ra vakacolati ka nuitaki vakabibi e na nodra dui iyau" (*LL, *220–21). E vunautaka kina o Peresitedi Young ni "solibula ga ka namaka na Turaga vei ira na nona tamata, na nodra muria vakamatailalai na nodra dui yalayala" (*DBY, *225).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa tu vei keda na galala me da digia kina na veika vinaka, se na veika ca, sa sega ga ni qai digitaki na vua ni noda digidigi.

Sa soli tu ki na veitamata yalomatua kece na lewa ni nodra digidigi; ka ra na vakabulai se cudruvi mai na lewa oqori ni nodra digidigi (*DBY,* 62).

E rawa beka ni ra vakasamataka rawa na tamata ni sa dodonu me biu tale e matadra na veivakavuvuli veibasai e so, ke sega, e na sega ni okati me bula vakatovotovo na kena eda donuya tiko oqo, ni da na sega ni vakatovotovotaka kina na galala ni digidigi ka sa soli mai vei keda? Era kila li ni da na sega ni laki rawata na bula tawamudu, ke sega ni da se kila rawa yani, mai na veika e vuqa eda sotava e na noda bula, me baleta na ivakavuvuli ni veika dodonu, kei na ivakavuvuli ni veika ca, na rarama kei na butobuto, na dina, buladodonu, kei na yalosavasava,—ka vakakina na veika ca, na ivalavala ca, kei na veivakacacani? (*DBY,* 66).

E rawa ni kunekunetaka ga e lomana ka lewa na tamata na ka me cakava, ia e sega ga ni qai lewa na itatase ni nona ivalavala (*DBY,* 63).

E dravusakulukulu sara ni dua e se bula tiko oqo e delai i vuravura, ka sega ni tu vua na lewa me baleta na nona bula, se me vakarusai koya ga; ka sa vakaoqori e na veimatanitu kece ga (*DBY,* 67).

E vakaiyalayala na lewa ni digidigi, ki na veika kece kei na veika bula kece ga, me kua ga ni laki tagutuvi na lewa oqori. Me digidigi na tamata me baleta na bula se mate [raica na Ilamani 14:31], ke digia na mate, sa na yalani kina, ni sa na vesu kina, ka na sega ni vakatovotovotaka rawa tale me veisaqasaqa kina ki na lawa, ni sa na qai vakadodonutaki ka totogitaki mai vua na Kalou Kaukaua. (*DBY,* 63).

E rawa ni dua e solia tani na lewa ni nona digidigi, se na nona isolisoli ni bula oqo, se isolisoli vakaulumatua, me vaka e a vakayacora o Iso mai liu, ia ni sa solia tani, e na sega ni qai rawata tale, ka sa kilikili kina me da qaqarauni kina vakavinaka, me kua ni da vakayalia na noda lewa oqori ni galala, ka sa soli mai vei keda. Oqori ga na duidui ni buladodonu kei na ivalavala ca, na bula tawamudu se na mate, na bula marau se na rarawa, ni na sega ni vakaiyalayala vei ira era na bula vakalou na nodra isolisoli, ni na tomani tiko ga na veivakalougatataki era sa dui taukena tu, ka vakakina na nodra matanitu yalataki, nodra itikotiko vakaturaga, kei na nodra kaukaua kei na lewa ni veika kece ga, ni ra na vakaikuritaka tiko yani ki na vuravura tawamudu; ia o ira era na besetaka na veika sa soli tu oqori, ni ra vakawalena na loloma titobu ni Turaga ka sa solia mai, ka ra sa vinakata me ra biu tani mai na nona iserau, me ra laki veitokani voli ga kei ira na tevoro, sa na tagutuvi kina na nodra dui lewa ni digidigi, ka yalani kina na nodra dui bula (*DBY,* 63–64).

E sega ni dau veivakasaurarataki na Turaga me dua e ciqoma na Kosipeli, kau sega ni vakabauta ni na veivakasaurarataki tale ga e na kena bulataki tiko, ni ra sa ciqoma yani na kosipeli (*DBY,* 64).

Sa solia tu vei ira na lewa ni nodra dui digidigi, me vinaka se ca; ia e se tu ga e ligana na itatase ni noda digidigi (*DBY,* 62).

Sa virikotori mai e na ivakaro tawamudu ka sa bulataka tiko, kei ira e na nodra vuravura tawamudu na Kalou, me dau veivakadonui na tamata yadua, ni bera ni qai vakatulewa vakadodonu na Dauniveibuli (*DBY,* 65).

Au na sega ni veivakasaurarataki i lomalagi vua e dua na turaga se marama. Era nanuma tu e so ni rawa ni ra veitogolaki yani i lomalagi, ni sega ni na yaco vaqori, ni duiduiyavu na veika e baleti keda, me vaka ga na nodra dui bula ga na Kalou. Me kua ni ra dau togoraki na tamata, ni na kunekune na yaloka ni dilio o ira era yaco i lomalagi mai na nodra togoraki vei ira era veivakarerei e na bukawaqa kei eli (*DBY,* 64).

E rawa ni o kila se o sa dusimaki tiko ki na veika dodonu se cala, me vaka ga na nomu sa kila vinaka tu na nomu sala lesu i vale; ni oka vata kei na ivakavuvuli yadudua ni Kalou na kena yalo me vakadeitaki kina ki na vakasama ni tamata yadua na kena dina, ka sega sara ni dua na ilesilesi ni

Kedra itaba na Yalododonu e liu, ka ra vakavatukanataka kina na nodra talairawarawa ki na kaci ni parofita, me ra laki vakoro i na Big Horn Basin e Wyoming e na yabaki 1900.

Kalou vei ira na lewe i vuravura, ka sega ni sala vata mai kei na kena ivakadinadina (*DBY,* 65).

E rawa beka ni da kaya ni na kautani mai vua na tamata na nona galala, e na nona sa lewa e lomana me vakayacora na lewa ni Kalou? Me bubuluitaki beka vei cei na tamata, me ivakadinadina ni nona galala ni digidigi? Meu kaya ga ni sega ni dua na betena na kena caka, ka sega tale ga na betena me butako se vakayacora e dua na ka cala. Au rawa ni vakadinadinataka i lomalagi, kei ira kece na lewe i vuravura niu kunekunetaki mai e na bula galala, ka sa tu na noqu galala e na mata ni Kalou, vei ira na agilosi kei ira na tamata, e na noqu tekiduru meu masu, ka vakavatukanataki tale ga, me vaka ga au lako ka laki bubului. Sa tu vei au na lewa meu kacivi iratou vata na noqu matavuvale e na so na gauna, me keitou masu vata kina, kau vakabauta ni vakavatukanataki kina na noqu bula galala, me vaka ga na noqu galala ni digidigi keu na laki butako, vosavosa ca, vosa lasu, se laki mateni (*DBY,* 65).

Eda vakabobulataki beka mai na noda talairawarawataka na veika matailalai sara? Sega, e sala duadua ga ka sa virikotori tu oqo e dela i vuravura me daru vagalalataki kina. . . . Ia e ka lasu sara ke tukuni, niu sega ni vakamuria na noqu lewa, me vaka na noqu dau masu, se vosavosa ca. . . . O koya e dau talairawarawa vakamatata ki na veika e lavaki mai Lomalagi, e vakamuria tiko na galala ni nona lewa, ka vakatovotovotaka

tiko na nona galala, me vaka ga ke vakabobulataki tu ki na gagano ni lomana. . . . Na ka ga e lavaka vei keda na Turaga me da talairawarawa ki na lewa ni bula. Na solibula ga e namaka na Turaga vei ira na nona tamata, me ra dau vakamuria vakavinaka na yalayala eda sa vakayacora vua na Kalou, me da dau qaravi koya ga e na yalodina (*DBY,* 225).

Eda sa na cabeta na bula vua na Kalou Kaukaua, mai na noda talairawarawa ki na dina.

E ivakavuvuli matata na talairawarawa, e rawarawa, ka rawa ni dau vakatovotovotaki, ka rawa ni o kila rawa (*DBY,* 220).

Sa kalougata dina o ira era dau vakamuria na vosa e vakarota na Turaga vei ira, ia era kalougata vakalevu cake o ira era talairawarawa ki na veika e sega ni ra vakaroti kina (*DBY,* 220).

Ke da dau rogoca na ivakaro, eda na sa na uasivi cake duadua e vuravura; ni da na ramase kina me vaka na cina e na delana, ka sega ni tabonaki rawa, se vaka na kadrala e na kena itutu dina *DBY,* 219).

Ke o gadreva ka taleitaka na veitokoni nei Tamada Vakalomalagi, dau vakayacora na nona lewa (*DBY,* 223).

Ke da vakasinaiti tu e na Yalo ni Dina, kei na Yalo ni Turaga, se vakaevei sara na veivosa e voqa mai lagi, ni vosa ga na Kalou, me ra kailavaka ga na nona tamata, "Aleluya! me vakacaucautaki ga na Kalou! Keimami sa rawa ni ciqoma na veivosa oqori, ni ra vosa dina" (*DBY,* 219).

Au sa nuitaka tu meu raici ira na veitacini, e na kena sovaraki vei ira na dina, mai na nodra rogoca na veivosa oqori, ni veiwekani sara na veivosa oqori ki na dui lomadra, ka me ra vosa yaga vei ira, ni veisotari vinaka kei na veika ni lomadra, ka me kailavaka kina e lomadra, "E vakavatukana e na veivosa oqori na Yalo ka tu oqo e lomaqu; au marautaka vakalevu, me kequ kakana, ka mequ gunu; na mataniwai bula ki na vuravura tawamudu. Sa veisotari dina, ka sega ni veisaqasaqa kei na noqu nanuma (*DBY,* 219).

Ke o dau cegu vakalekaleka ka qai kaya, e sega niu na vakasala vei iko e na tikina oqo, e sega niu sauma rawa na nomu gagadre me baleta na iulutaga oqo, ni sega ni cakacaka yaco tiko i lomaqu na Yalo Tabu, meu kua ni tukuna kina i vuravura raraba na nomu lecaika tiko, ka o na vakavukui vakatotolo cake mai na nomu vakasala e na vukumu, ka sega ni veivakauqeti kina na Yalo Tabu dauvakatakila (*DBY,* 219).

O ira vakayadua sara na lewe ni Matanitu ni Kalou, era na duavata ga e na ivakasala me baleta e dua na iulutaga, ke na vosota me taura mada na lewa nei Karisito me baleta na tikina oqori. Me da na qai duavata kece kina e na vosa kei na lewa, me ra duavata kina na tamata kece ga (*DBY,* 219).

Me ra yalovata ka duavata kina o ira oqo. Me ra dau kila na lewa ni Kalou, ka dau vakayacora sara, ni dina ga eda sa kila tu na lewa ni Kalou, e vinakati

vakakina me da vakaliuca na lewa ni Kalou ka da sa kila tu, e na veika kece sara e lomada, kei na noda ituvatuva (*DBY,* 221).

O ira vakayadua sara na Yalododonu Edaidai ka ra vakamuria na nona vosa na Turaga, ka sa vakavotui yani me baleta na nodra bula vakapolitiki, nodra bula vakaveimaliwai, kei na bula vakailavo, meu kaya kina, ka vosa kina vakadoudou, ni ra na vakavukui e na veika e cecere cake mai na nodra vuku na luve ni butobuto, se o ira na luve i vuravura. Au kila na veika oqo mai na ivakatakila e so ni Turaga o Jisu Karisito, kei na noqu sasaga ga vakaiau. O ira ka ra sa muria na ivakaro ka sa soli vei ira me baleta na nodra vakayago, era sa na toroyacake kina na nodra dui bula vakayago, ka vakayalo tale ga (*DBY,* 219–20).

O ira kece sara ka na rawata na bula tawamudu, ka vakabulai, era na rawata wale ga mai na nodra vakabauta na Luve ni Kalou, ka dau talairawarawa ki na ivakavuvuli e so ka sa virikotora tu. E rawa tale beka ni da tuva e dua na kena ilakolako vou, me yavu ni veivakabulai? Sa dredre dina sara (*DBY,* 223–24).

Na sala vinaka duadua me tauyavutaki kina na lotu kei Lomalagi, mai na noda dau bulataka tiko, ka sega ni bolemate kina. Au sa kila tu ni ra lewe levu sara na Yalododonu Edaidai era na bole mate me baleta na nodra lotu, ka sega ga ni rawa ni ra bulataka. E sega tale na ivakadinadina vinaka cake me soli vua na Kalou, vei ira na agilosi, kei ira kece ga na tamata, me vakavatukana ni nodra yalodina e dua na kawatamata ki na nodra lotu, mai na nodra sa veivutunitaka dina na nodra ivalavala ca, ra muria na ivakaro me baleta na papitaiso me ivakabokoci ni nodra ivalavala ca, ka qai dau caka dodonu tiko ga e veisiga (*DBY,* 221).

O vakabauta ni ra dau vakarorogo ki na dina o ira na tamata, e na vuku ni kena dina, ka ra sega ni dau taleitaka? Sega, e na sega ni ra vakayacora vakakina. Ni vakamuri ga na dina ke taleitaki. Ni ra na laki bula wale ga e na iserau ni Kalou Kaukaua mai na nodra vakamuria vakamatailalai na yavu dina (*DBY,* 220).

E tiko beka e dua na maqosa ka rawa ni ra vukici kina me ra talairawarawa? E duabau ga. Ke rawa wale ga ni o ni rawata na iTalatala Qase ni Isireli na maqosa ni kena vakadewai ki na lomadra na tamata, o ni sa qai raica kina na nodra talairawarawa. Oqo ga na maqosa e vinakati. Me vakavulici vei ira na veika dina, me vakavulici vei ira na ivakavuvuli dodonu; me vakavatukanataki vei ira ni na yaga vakalevu sara vei ira me ra muria na sala oqori, o nanuma beka ni ra na vakamuria na sala oqori? Era na goleva (*DBY,* 226).

Ni da sa bula e na Yalo ni Dina, eda sa vulica kina me da dautalairawarawa, ka vosota na veivunauci.

Era na vakaivotavota e na bula vakalou o ira na Yalododonu ka ra dau bulataka na nodra yavu ni lotu, ni ra na sega sara ni cakitaka na ivakatakila

ni Turaga, ka sa solia tu, se se bera mai, io ke ra na sotava na ivakavuvuli vou ka ra sega beka ni kila vinaka, e na qai rogo ga vei ira, "Sa solia mai qo na Turaga me baleti au, au na masulaka ni na vakabulai au, ka karoni au, meu kua kina ni cakitaka e dua na ka e vu mai vua, me vakavurea tale ga vei au na yalovosota, me yacova na gauna au sa na qai kila rawa kina vakaiau" (*DBY,* 224).

Era na sega sara ni veicakitaki o ira vakaoqori, ni ra na dau laiva na veika era sega tiko ni kila vinaka, me tiko ga e na nodra vakasama, me yacova ni sa qai serauni na nodra vakasama. Oqo na sala au sa dau muria mai, ke dua na ka au sega ni na kila, meu masumasu tiko me yacova sara niu sa qai kila (*DBY,* 224).

Kua ni biuta tani e dua na ka, e na kena sa rui ka vou se duatani, kua ni dau yalovakabeka se veiwalitaka na veika e vu mai vua na Turaga, ni sa na rivarivabitaki vakalevu na noda vakabulai ke da vakayacora vakakina (*DBY,* 224).

Au vakabauta ni ka dredre sara vei ira e so, se matavuvale se vua e duabau ga, me saga me taura dei tiko na dina e na dua na ligana, ka tiko tale ga na veika lasu e na ikarua ni ligana, ka vakatusa ni talairawarawa tiko kina ivunau ni Kalou, ka qai veimaliwai vakaveicurumaki vei ira na ivalavala ca (*DBY,* 223).

Sa tala yani na Turaga na nona ivakaro, nona ivunau, kei na cakacaka vakalotu vei ira na luve ni tamata, ka lavaka kina me vakamuri sara vakavinaka, ka sega ni noda inaki me da voroka na veilawa e so oqori, me da dau vakamuria ga. E sega ni noda inaki me da veisautaka na nona cakacaka vakalotu, me da vakamuria ga; ka sega ni noda gagadre me da voroka na veiyalayalati tawamudu, me da vakamuria ga kei ira na noda qase, kei Jisu, kei Koya na Tamada Vakalomalagi, kei ira na agilosi, ka qai dau bula me vaka era sa veidusimaki kina (*DBY,* 220).

Me da kila rawa beka vakaevei ni da sa talairawarawa tiko vua? E dua wale ga na sala e rawa ni o kila kina, mai na veivakauqeti ni Yalo ni Turaga, me vakadinadinataka i yaloda ni da sa nona, eda sa lomana, ka lomani keda vakakina o Koya. Mai na yalo dauvakatakila ga e rawa ni da na kila kina. E sega ni tiko ga vei keda na noda ivakadinadina, ke sega na yalo dauvakatakila. E sega tale ga ni dua na ivakadinadina e na taudaku ni noda bula, mai na noda dau talairawarawa wale ga ki na cakacaka vakalotu sa virikotori mai (*DBY,* 224).

Na ka vakayadua ga e dukadukali, e na rusa kece ga, e na dua na gauna sa na vakakina; se vakaevei sara na nona vakabuta kei na nona dau cakava o koya ka dau vakayacora, se koro, vanua, se matanitu. Ni na takali yani, ka kawaboko dina na matanitu oya, se isoqosoqo, yavu se tamata ka sega ni lewai e na veivakavuvuli dodonu ka savasava (*DBY,* 227).

i soli mai vei au na veivakabulai, e rawa niu besetaka se ciqoma. Niu ciqoma, au sa na talairawarawataka sara vakamatailalai, kau vakamalumalu-

mutaki au e na noqu gauna ni bula taucoko vua na kena iTekitekivu, kei ira vakayadua na nona italai ka na lumuti ira me ra mai vunauci au; ia keu besetaka, au sa na vakamuria ga na noqu lewa vakaiau, ka vakawalena kina na nona lewa o koya na noqu Dauniveibuli (*DBY,* 390).

Sa solia vei keda yadudua na Kalou na lewa, ka sa dodonu me da laiva me da liutaki tiko ga mai vua na Kalou Kaukaua (*DBY,* 264).

E na vunauci tiko na noda kawatamata, me yacova sara ni da sa qai vakamalumalumutaki keda vua na Turaga, ka nona lewenilotu Yalododonu dina (*DBY,* 226).

Au kila ni ka dredre na noda vunauci, ni sega ni ka marautaki na veivunauci e tau vei keda, ni ka mosimosi e na gauna eda sotava kina [raica na Iperiu 12:11]; ia, ke dua e ciqoma na veivunauci ka vakayacori vua, ka masulaka me sobuti koya kina na Yalo Tabu, me rawa ni tikori koya kina na Yalo ni Dina, me kukuva kina na veika e so e vakadonuya na Turaga, e na solia vua na Turaga na yalovinaka me vosota rawa kina na veivunauci, me qai vakamalumalumutaki koya ka ciqoma kina, e na nona sa qai kila ni yaga sara vua (*DBY,* 227).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa tu vei keda na galala me da digia kina na veika vinaka, se na veika ca, sa sega ga ni qai digitaki na vua ni noda digidigi.

- Na cava na vuna e biu "tu vei [ira na luve ni Kalou] na galala me [ra] digia kina na veika vinaka, se na veika ca," me qai rawa kina ni ra "vakatovotovotaka kina na galala ni digidigi ka sa soli mai vei [ira]"?
- E vunautaka o Peresitedi Young ni "sa tu vei keda na galala me da digia kina na veika vinaka, se na veika ca, sa sega ga ni qai digitaki na vua ni noda digidigi." (Raica tale ga na V&V 101:78.) Era dau valataka vakaevei na nodra digidigi e so, ni ra saga tiko me ra levea na itatase ni nodra dui digidigi?
- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young me ibalebale ni "duidui ni buladodonu kei na ivalavala ca"? Me da yalana se vakataotaka na galala ni noda digidigi? E vunautaka o Peresitedi Young, ni sega ni yalani vei ira na "bula vakalou na nodra isolisoli." E vakaikuritaki vakaevei na noda lewa galala mai na noda dau vakamuria na ivunau kece ga?
- Na cava na vuna e na sega ni "dau veivakasaurarataki [kina na Kalou] me dua e ciqoma na Kosipeli, . . . ni ra sa ciqoma yani na kosipeli"? (Raica tale ga na V&V 88:22–25, 32.)
- Na cava na vuna e vakamatatataka kina o Peresitedi Young ni vakatovotovotaki e na talairawarawa na noda lewa galala, me vakavatukanataki

tale ga ni noda vakarorogo? Na cava na vuna e okati kina na noda dau "talairawarawataka na veika matailalai sara, . . . [me] sala duadua ga ka sa virikotori tu oqo e dela i vuravura me daru vagalalataki kina"? (Raica tale ga na Mosaia 2:22–24.)

Eda sa na cabeta na bula vua na Kalou Kaukaua, mai na noda talairawarawa ki na dina.

- Na cava na vuna e okati kina na talairawarawa me "ivakavuvuli matata, e rawarawa, ka rawa ni dau vakatovotovotaki, ka rawa ni o kila rawa"? E vu vakaevei mai na noda dau talairawarawa na noda "taleitaka na veitokoni nei Tamada Vakalomalagi"?
- Na cava na ibalebale ni da sa "yalovata ka duavata"? E veivuke beka vakaevei na talairawarawa ki na noda qarava rawa oqo?

Ni da sa bula e na Yalo ni Dina, eda sa vulica kina me da dauta-lairawarawa, ka vosota na veivunauci.

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka e noda itavi, ni da sega ni kila vinaka e dua na ivakavuvuli, se ivakatakila? (Raica tale ga na Dauvunau 12:13; Joni 7:17; Ica 12:6; V&V 11:20.)
- Eda na kila beka vakaevei ni sa talairawarawa tiko ki na lewa ni Kalou, ka dau vunautaka vakaevei na yalotalairawarawa?
- E veivuke beka vakaevei na noda vakamalumalumutaki keda ki na lewa ni Kalou Kaukaua Sara, me da ucuya vakavinaka kina na noda iVakabula? Na cava na ibalebale ni noda "sa qai vakamalumalumutaki keda [sara] vua na Turaga"?
- Ni da veivunauci, eda veivakadodonutaki ka veivuiyava. Na cava na vuna e dau ciqomi vakadredre kina na veivunauci? (Raica tale ga na Iperiu 12:11.) Na cava beka e vunautaka o Peresitedi Young me baleta na noda dau ciqoma ka vosota na veivunauci? E tasevu beka e vei na veivunauci?

Qaqarauni me Kua ni da Vukitani

Ni tiko voli e Kirtland, a sotava o Peresitedi Brigham Young e dua na ilawalawa era vukitani mai na lotu, ka ra bukia tiko na vere me baleti Josefa Simici na Parofita e na loma ni valetabu. A qai vakamacalataka, "Au a duri cake vakadodonu, ka tukuna vei ira ni Parofita dina o Josefa, kau sa kila deivaki tu, e dina ga ni rawa ni ra veivakacacani se vakasewasewani koya e na kena levu era rawata, era na sega ni kauta tani rawa na nona ilesilesi vakaparofita ni Kalou, ni ra na vakaseva wale ga na nodra ilakolako, ka gutuva na wa ka kedra isema vua na Parofita ni Kalou, me ra tabaluvuci ga kina i eli" ("History of Brigham Young," DNW, *10 Fev. 1858, 386). A laki raica e Kirtland, Missouri, Nauvoo, kei Utah o Peresitedi Young, na veivakalolomataki ka ra sotava o ira era sa vukitani. E vuqa vei ira na vukitani oqori era wekadra voleka sara. A raica kina ni tekivu na nodra tawase mai na dina na "veika tawayaga sara," ka veidusimaki sara kina vei ira yadudua na lewenilotu me ra qaqarauni vinaka ki na veika tawadodonu e rawa ni ra na gole vakatani kina.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Ni da vukitani, eda gole tani kina mai na Lotu, ka laki tase e na noda cakitaka na veika eda vakabauta.

Na cava beka e dau veivagolei vei ira na wekada mai na Lotu? E dau vu mai na veika tawayaga sara na nodra butusevata na nodra ilakolako vakalotu. Ke da muria tiko na kabasi, ka dusi cala tu na matana, ke gole tani vakalailai sara e na kena itekivu, ni da sa na lako tiko, sa na laki tini vakatani sara mai na vanua eda sa namaka yani (*DBY,* 83).

Ke ra vakawalena na Yalododonu na masu, ka vakaveitaliataka na siga ka dau qaravi kina na Kalou, e na sega vei ira na Nona Yalo Tabu. Ke dua e dau cudrucudru voli, ka dau ruru ka vosaca, me ra vakaveitaliataka kina na yaca ni Kalou, e sa na biuti koya dina na Yalo Tabu. Me vakalekalekataki ga, ke dua e vakayacora vakalecalecava na ka ca, ka sega ni veivutunitaka, e na sega sara ni na tiko kei koya na Yalo Tabu, me lako voli kina e na dukadukali, ka na laki tasevu sara ni sa butusevata na nona vakabauta (*DBY,* 85).

Solia na iVakabula o Jutasa e na Were o Kecisemani. Sa dusimaka o Peresitedi Young “ni veivakadiloi” e dau lasika me baleti ira na vakaitutu e na Lotu, kei na kena ivakavuvuli, me da “kila [kina] ni sa volekati koya sara oqori na yalo ni vukitani” (DBY, 83).

Sa ka kurabuitaki ki na ivakavuvuli ni bula ni na mataboko na tamata ki na veika ni bula tawamudu, ni ra sa kila vinaka mai, me ra biuta . . . kina na veika ni vuravura oqo, na veika e domona na matada, kei na itovo ca kece ga, me vakamedrea na nodra vakasama, ka tuberi ira tani vakalalai mai na ivakavuvuli ni bula (*DBY,* 82).

E a vakavoqataki eke e na mataka qo ni sega ni se dua e vukitani, ka sega ni caka cala kina. Ni da luluqa e na noda itavi, sa okati oqori me caka cala (*DBY,* 82).

O na rogoca beka me ra kaya e so, "O au e dua na Yalododonu e na Gauna Oqo, kau na sega sara ni vukitani;" "E dua o au na Yalododonu e na Gauna Oqo, kau na tudei tu ga me yacova sara na noqu mate." Au sega ni dau tukuna na veika vaqori, kau na sega sara ni kaya. Au vakabauta niu sa qai kila vinaka ni sega ni tu vei au na kaukaua, sa yavutaki tu ga na noqu bula meu vakaikuritaka tiko ga na noqu vuku, kila ka, kei na kaukaua, meu dau rawata kina vakalailai eke, ka qai vakakuria tale e muri. Ia, au sega ni rawata vakaiau na noqu kaukaua, ka oka me sesewa na noqu vuku; meu na kukuva matua kina na bula veivolekati kei koya na Turaga, meu vakataudeitaki kina e na yacana. Au sa kila beka na Kosipeli meu kila rawa kina, niu ka wale sara e na noqu bula vakaiau ga [raica na Alama 26:12] (*DBY,* 84).

Ia, ke dua na tagane se yalewa e vukitani tale mai na ivunau savasava ni Kalou e na nona sa ciqoma ka vakadinadinataka na kaukaua ni Kalou, ka tevuki vua na ivakatakila kei na raivotu, era na vaka na seseraurau, ni sa yali vei ira na nodra yalomatua, kei na lewa tudei e na ivalavala dodonu, ka ra sa curuma yani na butobuto, me ra laki vakayayamo voli me vaka na mataboko, ka dau vakatatara voli e lalaga [raica na Aisea 59:9–10; Na iVakarua 28:29] (*DBY,* 82–83).

Era dau ciqoma na Kosipeli e vuqa mai na nodra sa kila na kena dina; era sa kila mai vu ni yalodra na kena dina; era sa vakadrukai e na vosa macala ka ra tuberi kina, ka ra sa vakadinadinataka vakaiira ni dina na Kosipeli, mai na yavu ni vakasama era sa goleva mai. Era sa goleva, ka vakamuria na yavu taumada ni kosipeli, ia, era sega ga ni dau gadreva me ra vakararamataki mai na kaukaua ni Yalo Tabu; o ira vakaoqori era na dau laki butuseva e muri e na nodra ilakolako (*DBY,* 86).

Ni da dau veivakadiloi vei ira era vakaitutu e na Lotu, eda sa na vakayawaki keda kina mai na Lotu.

Ni laurai vei ira e so na lewenilotu na yaloviavialevu, ni ra sega ni duavata e na nona lewa na Peresitedi raraba ni Lotu e na veika kece sara, o sa na raica e keri na vatuka ni vukitani—na yalo ka na laki tasevu sara e na nodra lutu mai na Lotu ka tini e na vakaloloma, ke bukani tiko ga; ni veigauna

kece sara e lasika kina na ile e so me saqati kina na vakailesilesi ni Matanitu oqo ka sa digitaki mai, se vakaevei sara na itavi e lesi vua, e na laki tasevu vata ga e na dua na vanua, ke tokoni tiko ga; era na "daumuria na yagodra e na gagadre ca e dukadukali, a ra sa beci ira era sa turaga. Era sa dau dokadoka, era sa yalokaukauwa, era sa sega ni rere ni ra vosavakacacataki ira na turaga" [raica na 2 Pita 2:10] (*DBY,* 83).

Ni dau veivakadiloi e dua, me vakatataro me baleta na veika e so eke, e kea, kei na so tale na vanua, e na nodra kaya, "E rairai sega ni lewa mai vua na Turaga na veika e caka qo?" mo kila ni sa volekati koya sara oqori na yalo ni vukitani. O ira vakayadua sara e na Matanitu oqo, se na dela i vuravura, ka saga tiko e na nona igu taucoko na nona vakabulai, sa tu e matana e vuqa sara na ka me qarava me baleti koya, ka sega ni ganita me vakatataro voli e na veika e sega ni vakabetena vua. Ke sa na laki rawata rawa na nona vakabulai, sa na takiveiyaga ki na nona gauna kei na nona sasaga. Mo raica ni o dau dodonu tiko ga; mo qarauna me kua ni dau cabe vata mai kei na matanisiga na ivalavala ca kei na veika lialia (*DBY,* 83).

E buroro mai na nodra vakasama e so ni rawa ni ra vunautaka na ivakavuvuli e so ka se bera ni vakavulici mai. Era sega sara ni nanuma ni sa na qalukumi ira na Tevoro e na nona sinucodo, e na gauna ga era na goleva kina na vakanananu oqori, me kauti ira kina ki na veisala dukadukali e so; ia, sa dodonu me ra sa kila rawa tu na veika oqo mai na gauna e liu, ia sa lewe vica wale sara era a vulica e na gauna i Josefa (*DBY,* 77–78).

[O koya oqori] e na parofisai vakailasu, e dina ni na qarava mai na yalo ni parofisai; sa na nanuma ni dua o koya na parofita ka rawa ni parofisai, ia e vakayacora tiko e na yalo kei na kaukaua tani, ka sega ni solia na Turaga vua. E na vakayagataka na nona isolisoli me vaka ga daru dau vakayacora o kedaru ki na nodaru isolisoli (*DBY,* 82).

Na itekitekivu ga ni vukitani na nomu vakadiloya na nomu Bisopi; ni sa yaco oti oya, sa na kalawaci sara na kena ikarua ni kena ivakatagedege, ke sega ni se veivutunitaki na kena imatai, ka na toso tiko ga vaoya me yacova sara ni sa muduki mai na Lotu o koya oqori, ka na tasevu sara kina na nona ilakolako. O ni na veivakadiloi beka vua na nomu Bisopi? (*DBY,* 86).

E sega ni dua vei keda e soli vua na kaukaua mai vua na Kalou me vakavuveileti e na noda Tabana ni Lotu. Sa ivurevure ni veika oqori na vunica (*DBY,* 72).

Ia, era sa vakanadakuya na Lotu oqo o ira e so, ka vakavu oqori mai na nodra sa lakova e na nodra bula na butobuto, e na gauna ga era nanuma kina me vakatau vei keda na veidigidigi, e na nodra ile me rua e rau duri vata me rau digitaki ki na veiliutaki ni Matabete, vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, era sa na oka kina me ra vukitani. E sega e na vale ni Kalou na veilecayaki, veisaqasaqa, veileti, cacaveiwekani, veicudruvi, veivakacacani, se na vakaduiduiile; ni dua ga na tai eda veiqaravi vata kina (*DBY,* 85).

Era na vakasinaiti e na butobuto kei na veilecayaki o ira era veikalikali mai vua na Yalo Tabu.

Ni sega ni yalodra e so na cakacaka eda sa qarava tiko oqo, era sa na oka e lomadra me ra tawavakabauta. Era na cauraka kina ni ra sega ni kila na dina ni iVolatabu, se dina na iVola i Momani, se na ivakatakila e so sa qai soli mai, ka ra sega tale ga ni kila se bula dina tiko na Kalou se sega. Ni sa takali mai vei ira na yalo ni cakacaka, sa na takali vakakina na nodra kila na veika vakalou, ki na veigauna ka tawamudu; ni sa na tabogo vei ira na ka kece ga (*DBY,* 83–84).

Sa itekitekivu ni nodra vukitani na tamata mai na nodra nanuma ni tu vei ira na kaukaua ka sega ni nodra na kena lewa, ka ra sa na vakaliuca na vakasolokakana nei koya na vunica, ka sa tekivu me tui ira vakatani, me yacova ni ra sa laki vakasoqoni ira e na veika ka okati me vuku vakatamata; era sa na tekivu gole tani kina mai vua na Kalou, ka sa na veilecayaki sara kina na nodra vakasama (*DBY,* 84).

Me ra vukitani beka mai na cava o ira na Yalododonu e na Gauna Oqo? Na veika kece ga e sala vata tiko kei na dodonu, vinaka, savasava, vakalou, veivakacerecerei, veivakaturagataki, veidusimaki vakayalo, vei ira vakayadua na luvena na Tamada Vakalomalagi, ka sa vakasucumi ira mai i vuravura. Na cava beka era na rawata kina? Au na vakamacalataka vakalekaleka sara. Oqo ga na vosa kau na vakayagataka: mate, eli, kei na ibulubulu. Oqori ga na veika era na rawata kina. E rawa ni da goleva vakamatailalai sara na veika era na sotava. Era na sotava na butobuto, na veilecayaki, vakatitiqa, na momosi ni yalo, na rarawa, lolosi, kei na yalobibi; e na sega ni dua e veitokoni e na gauna ni leqa, e na sega ni dua mo vakararavi kina e na veisiga ca, ka sega ni dua me mataloloma e na gauna era dabui ka sotava kina na veika voravora; kau cavuta gona kina na mate, eli, kei na ibulubulu. Oqori gona na veika era na sotava, mai na nodra vukitani mai na nona Kosipeli na Luve ni Kalou (*DBY,* 85).

O ni sa sotavi ira ka ra dau yavavala e na Lotu, era vuku ka ligakaukaua; ia ni ra sa biuta na Lotu, sa qiqo sara na veika era kila, sa butobuto tu na nodra vakasama, ka sa tabonaki vei ira na veika vuni kece ga me baleta na Kalou, ka ra sa oka vata kei ira na lewe i vuravura kece ga, ka ra dau nanuma, vakanuinui, ka dau masulaka me vakalasikati vei ira na veika oqori, ia era se sega tu ga ni kila kina e dua na ka. Na vanua sara ga oqori era na laki tini kina o ira era biuta na Lotu qo; era na kalawaca yani na butobuto, ka ra sega ni lewa vinaka se kila kina e dua na ka sa tu e matadra. Era na vakatauvatani kina ki na mateni—ka nanuma ni ra daumateni taucoko tale na nona ilawalawa dau gunu, ka kena vo wale ga o koya, ni o koya duadua ga e na nona itikotiko e sega ni daumateni. Era na

daunanuma na vukitani ni ra cala kece ga na tamata, ka ra dodonu duadua ga o ira (*DBY,* 84).

Era na vakatauvatani o ira era sa lutu mai na Lotu ki na vutika ni manumanu vuka ka liwa vata voli kei na cagi. Era sega tu ni kila na sala era muria; ka lecava dina tu na inaki ni nodra bula; nodra vakabauta, nodra vakatulewa, ka sa veilecayaki sara na nodra vakasama, me vaka ga na veivukayaki voli oqori ni vutika ni manumanu vuka e na maliwa lala. E sega ni dua tale na ka me da tatakube kina, na noda vakabauta wale ga na Kosipeli (*DBY,* 84).

Eda na vakataudeitaki mai na noda dau bulataka na noda vakabauta, ka dau gadreva voli ga na Yalo Tabu.

E na dau yaco tiko ga na vukitani? Io, kemuni na wekaqu, ni dau nanuma tiko ni ra na curu tiko ga ki na Lotu, ka na vukitani tale o ira na wekada. Mo ni dau nanuma tale ga ni ra dau mai qacoya ga e na dua na gauna, ka qai lutu tale mai na sala era na daumuria (*DBY,* 85–86).

Na cava beka na vu ni nodra vukitani na wekada? O ni sa kila tiko ni da sa vodo voli oqo e na "Waqa Lomani o Saioni." Eda sa soko voli oqo e loma ni wasabula. Sa na liwa mai na cagi ca, ka na sotava kina, me vaka era kaya na dausoko, sa na voravora kina na nona ilakolako. E kaya kina e dua, "Au sega ni via tiko eke;" "Au sega ni vakabauta ni oqo dina na 'Waqa o Saioni.' " "Ia eda sa tu oqo e loma ni wasa bula." "Veitalia ga, au na sega ni tiko eke." Me luvata kina na nona kote, ka lade i wai. E na sega li ni na luvu? Io. Me vakataki ira tale ga era na biuta na Lotu oqo. Oqo ga na "Waqa Lomani o Saioni," me vodoka tiko ga (*DBY,* 85).

E tauriuli tiko na Kalou e na waqa levu oqo, kau marautaka sara vakalevu. . . . Me ra vukitani kina o ira era vinakata, ia e na veivakabulai ga na Kalou vei ira era gumatuataka na nodra vakabulai (*DBY,* 86).

Ke ra bulataka tiko na wekada na nodra dui vakabauta, e na dravusakulukulu sara na vukitani, ka sega sara ni da rogoca na voqa ni vosakudrukudru kei na veivakadiloi. Ke ra viakania na vosa ni bula tawamudu o ira na wekada, ka tokadei ga na nodra bula e na kena taracake na Matanitu ni Kalou, sa na lomasoli na yalo kei na liga ni tamata yadudua me ra dodoliga kina cakacaka, me tosoi kina vakatotolo na cakacaka, ka da na dau yalomatua cake kina me vaka sa gadrevi vei keda (*DBY,* 84).

Me da dau bula me veitokani kina kei keda e veisiga na Yalo Tabu, e na veiaua ni veisiga yadudua, kei na kena veiminiti, ka sa isolisoli na Yalo Tabu ni Kalou ki na Yalododonu yadudua e na Gauna Oqo, me tuberi koya tiko e na nona itavi (*DBY,* 82).

Me iUlutaga ni Vuli

Ni da vukitani, eda gole tani kina mai na Lotu, ka laki tase e na noda cakitaka na veika eda vakabauta.

- A vakaraitaka kina o Peresitedi Young na veika "tawayaga"[2] ka vagolei keda tani mai na dina. E vakayagataka na ivakatakarakara ni "kabasi, ka dusi cala tu na matana"? Na butuseva lalai cava beka eda dau sotava e na noda bula, ka rawa ni na kauti keda vakatani? Na cava beka me da cakava, me da vakadodonutaka kina na noda ilakolako?
- Na veivakadreti cava beka e a solia o Peresitedi Young vua ka bolebole e na nona kaya, "O au e dua na Yalododonu e na Gauna Oqo, kau na sega sara ni vukitani"? (Raica tale ga na 2 Nifai 28:25; V&V 20:31–34.)
- Na veidusimaki cava beka sa vakalasikata o Peresitedi Young me baleti ira na Yalododonu ka ra sa vakaivotavota e na "kaukaua ni Kalou" ka qai "[gole tani mai na] ivunau savasava ni Kalou"?
- Na cava na vuna, e na sega ni rauti keda wale ga na vuku vakavuravura, me da tiko dei kina e na sala ki na bula tawamudu?

Ni da dau veivakadiloi vei ira era vakaitutu e na Lotu, eda sa na vakayawaki keda kina mai na Lotu.

- Me da vakataudeitaki beka vakaevei mai na noda dui qarava vagumatua na noda ilesilesi, ka sega ni dau beca na nodra veidusimaki na noda iliuliu, e na noda tudei kina, kei ira na noda vuvale e na noda veitabana levu, ka me da duavata kina na lewe ni Lotu raraba?
- Na cava beka e a dusimaka o Peresitedi Young me baleti ira era dau veivakadiloi vei ira era veiliutaki e na tabana se tabana levu? Na cava beka e rawa ni da dau qarava e na lotu kei na noda veivuvale me da veitokoni kina vua na bisopi ni noda tabana levu, vua na peresitedi ni noda tabana, se vei ira tale e so na vakaitutu ni Lotu? Ni lasika e so na duidui, na sala cava beka me da muria me da duavata kina? (Raica tale ga na Maciu 18:15; Luke 11:34.)
- Me vaka na ivakamacala i Peresitedi Young, e na sega ni dau "vakatau vei keda na veidigidigi," me "nodra ile me rua e rau duri vata me rau digitaki ki na veiliutaki ni Matabete" e na Lotu. (Raica tale ga na V&V 28:2, 6–7.) E duidui beka vakaevei na veitokoni e na "noda duavata," mai na kena "vakatau vei keda na veidigidigi"? (Raica tale ga na V&V 20:65; 26:2.)
- Eda sa sureti me da veitokoni e na duavata vei ira na vakaitutu e na Lotu. Me laki vakataudeitaka beka vakaevei na Lotu raraba na veitokoni eda duavata kina vei ira? E na laki vakamalumalumutaki vakaevei na Lotu mai na noda sega ni duavata e na veitokoni vei ira?

Era na vakasinaiti e na butobuto kei na veilecayaki o ira era veikalikali mai vua na Yalo Tabu.

- Na cava beka e vakaibalebaletaka o Peresitedi Young e na nona vakamacalataka ni ra dau nanuma o ira ka sa vukitani ni se tu vei ira na kaukaua vakayalo? E rivarivabitaki beka vakaevei na noda dau vakararavi ga ki na noda dui kaukaua vakaikeda? (Raica tale ga na Ilamani 4:13.) Na cava na vuna era dau goleva kina e so na "vuku vakatamata," ka vakawalena na vuku ni Kalou, me vaka sa dau vakatakila vei ira na Yalo Tabu? (Raica tale ga na Aisea 29:13–14; 1 Korinica 2:12–14.)
- Wilika mada na veika e vakamacalataka o Peresitedi Young e na veitaro e so oqo: "Na cava beka era dau vuki mai kina na Yalododonu e na Gauna Oqo?" "Na cava beka era na rawata kina?"
- Me da vakavatukanataka beka vakaevei na noda vakabauta, e na noda vukei ira ka vaka "na vutika ni manumanu vuka ka liwa vata voli kei na cagi"?

Eda na vakataudeitaki mai na noda dau bulataka na noda vakabauta, ka dau gadreva voli ga na Yalo Tabu.

- Na cava na vuna e na sala vata voli ga kina kei na Lotu na vukitani? Me da tataqomaki beka vakaevei e na kena qai tekivu curumi keda mai na vakasama ni vukitani? Era veivuke beka vakaevei o ira na lewenilotu tale e so, kei na Yalo Tabu, mo dau yalodina tiko ga, e na gauna o temaki kina mo "qacoya ga e na dua na gauna"?
- Na cava beka sa yalataki tu vei keda, ke da vodo tiko ga e na "Waqa Lomani o Saioni?"

Vakaivaqataki ki na iLakolako Tawacava ni Bula Vakayalo

Sa dau gadreva o Peresitedi Brigham Young me vuli e na veika kece ga. Ni a tekivu me vuli e na ta iyaya ni vale, ka yaco e muri me qarava vakamaqosa na cakacaka ni daukaulotu, me dau tawavanua, kovana, ka parofita tale ga. A raica kina ni dodonu me da saga e na bula oqo me da tubu cake sara ka uasivi, me da vakacokotaki keda kina ki na vuravura tawamudu, ka sega ni gauna, me waraki ga kina na mate. Sa dau vakauqeti ira kina na Yalododonu me ra dau goleva na veicakacaka yaga, me rabailevu ka vakatitobutaka na nodra bula yalomatua, me ra vakamareqeta kina na ivakavuvuli dina, ni ra kakavaka yani na bula sa uasivi sara. Ni ra vakayacora na veika oqori, era na cavuikalawa kina e na nodra curuma yani na vuravura ni yalo, ka tudei tiko ga e na ilakolako vakaiukuuku e na nodra sa vakaivaqataki ki na bula vakayalo tawa vakaicavacava.

iVakavuvuli i Brigham Young

Eda vakacokotaki ki na bula tawamudu mai na noda vuli e veisiga, me vakacokotaki, ka tara cake tiko na matanitu ni Kalou.

Na cava eda mai cakava eke? Me da vuli ka marau vakalevu cake, ka vakaikuritaki kina e na vuku. kei na veika ni bula eda na sotava (*DBY,* 87).

Na inaki ga ni bula qo na vuli, ni rawa ni na vakaikuritaki kina vakalalai vei keda (*DBY,* 87). E bula vakatovotovo ga na bula vakavuravura ka da mai sotava oqo na tamata, me vaka sa nakiti me baleti ira era na bula tawa cava, me soli kina vei ira na vanua me ra vakavinakataki ira kina, ki na bula uasivi sa tu mai muri (*DBY,* 87).

Na imatai ga ni ivakavuvuli ka dodonu me vakaogai koya kina na tamata, me ra kila na gone kei ira na uabula, me wakatu ni noda cakacaka kece ga, na yavu ni bula torocake me tawamudu, se da kila vinaka se sega. Na yavu ni bula torocake, ni bula vakalou, na kena vakaikuritaki tale na veika eda sa taukena tu, e yavu cecere ka da na tosoi tiko kina, ka vu ni nodra cakacaka kece ga na tamata. Se vakaevei na veika era qarava tiko e na nodra bula, e na veivanua cava ga era sucu mai kina, se o ira ka ra veimaliwai mai, se

vakabauta era qarava voli, se vakasama vakapolitiki era dina kina, oqori ga na wakatu ni veika kece sara era dau goleva, ka vauci kina na kaukaua kece sara ka qaravi rawa kina na itavi ni bula oqo (*DBY,* 87).

Eda mai biu e na vuravura oqo me da vakadinadinataka kina se sa dodonu me da curu yani ki na vuravura vakasilesitieli, na vuravura teresitieli, se vuravura tilesitieli, se me da curu i eli, se matanitu cava tale e veiraurau kei keda, ka sa soli vei keda na kena gauna e na bula oqo me da vakayacora rawa kina (*DBY,* 87).

Me da mai vakadinadinataki keda e na vuravura oqo. Me da vakadinadinataka vua na Kalou e na noda gauna ni bula vakatovotovo oqo, e na noda butobuto, e na noda malumalumu, kei na vanua e dabe vakatui kina na meca, ni da veiwekani voleka kei koya na Tamada, ka da dau serauni mai vua, ka sa kilikili me da veiliutaki vei ira na luveda—me da nodra turaga na turaga, ka nodra tui na tui—me da vakatulewa vakadodonu ki na iwasewase ni noda vuvale ka ra na laki vakaisalataki e na lagilagi e na matanitu silesitieli, na bula vakatukatuka, ka na tawamudu (*DBY,* 87).

Mo ni rogoca sara na Yalododonu e na Gauna Oqo! Mo ni na vakatawayagataka beka na gauna ni nomuni bula vakatovolei oqo, me vakasesei kina na nomuni bula? O ni a vakarautaki vakavinaka mai, ni bera na nomuni qai mai sucu eke, me baleta na bula tawa vakaiyalayala, kevaka o ni vakayacora na inaki o ni a buli kina, mo muria donu tiko na sala, ka dau nanuma na veika e lavaki e na lawa vakasilesitieli, mo dau talairawarawa ki na ivunau ni noda Kalou (*DBY,* 87).

Sa namaki mai vua na nodra Dauniveibuli na tamata, me ra na dauqarava na veika dodonu e na veisiga ni nodra bula, me ra vuku cake kina, se bulabula cake kina vakayago, se me baleti ira na wekadra (*DBY,* 88).

Ni da mai bula eke, me da vakatetea na itukutuku dina ka veivakavulici vei ira na tamata kece ga. Au sa mai tu oqo me baleta na nodra vuli na taciqu, meu vakavulici iratou na noqu vuvale e na veika ni bula, meu vakatubukawa, meu bula tiko, keu na rawata me vakakina, me yacova ni sa vakawabokotaki mai vuravura na ivalavala ca, na veika dukadukali, na ivalavala tawakilikili, kei koya na Tevoro, ka vakasavi tani mai vuravura na veimataqali ivalavala kece ga ka sega ni dodonu. Oqori sara ga na vakabauta, kei na inaki ni noqu mai bula e na vuravura oqo. Eda sega ni mai vakarautaka tiko na noda mate, ka qai mate; ni sa inaki ni noda bula oqo me da mai taracake tiko na Matanitu ni Kalou e vuravura—me tosoya tiko i liu na Matabete, ka veivorati kei Setani, ka tuberi ira na luve ni tamata—ni sa tu vei ira na ivurevure ni vuku kece ga. Oqo gona na kena itekitekivu—na yavu sa virikotori tu me baleta na bula ni tamata, me rawata kina na veivakavukui tawamudu kei na lagilagi. Me da laki rawata beka na veika oqori e na noda sa mate? Sega; me da tosoya sara tiko ga e na vuravura oqo (*DBY,* 88).

O ira vakayadua sara na Yalododonu e na Gauna Oqo e na veibucabuca ni veidelana oqo, kei vuravura raraba, e dodonu me ra qarava tiko na veika e dodonu me ra mai vulica e na vuravura oqo. Ni ra sucu mai eke me ra mai vakaikuritaka e na nodra isolisoli, ka me ra vakawa, me ra vakalevutaka, me ra vakasoqona na Vuvale i Isireli, me ra vueti Saioni, me ra taracake na Saioni ni noda Kalou, ka tosoya na veivakavukui vakayalo me baleta na vuravura tawamudu, ka nodra era sa Kalou, ka me ra tekivu teivaka e vuravura oqo, ka saga me vakawakana vakatitobu ka vuavuaivinaka, e na lagilagi ni Kalou, me yacova ni sa vakarusai mai na loma ni tamata yadua na vakanananu butobuto, me vakalesui tale o vuravura ki na kena itutu vakaparataisi, me mai bula vata tale kei ira na nona tamata na Turaga, me toso ka veitalanoa vata kei ira, me vaka a dau vakayacora mai vei Tamana kei Atama. Qori sara ga na ka me da qarava, me kua ni da vakaogai wale ga me baleta na noda mate (*DBY,* 89).

Me inaki ni noda bula oqo me taracake kina na Saioni ni noda Kalou, me vakasoqoni vata na Vuvale i Isireli, me tekivutaki kina na nodra gauna na Veimatanitu tani, me vakalesui ka vakavatukanataki e vuravura na veicakacaka ni ligada, me yaco me Were o Iteni, me da vakayalomatuataki e na kila ka, ka vakavukui me da kila kina na veika e vuqa, me savai kina na noda bula, ka vakarautaka na kawatamata ka na veitata vata kei na Turaga, e na nona lesu tale mai (*DBY,* 88).

Eda na torocake mai na veivakavukui kei na veika eda sotava e na noda bula.

E na tosoi tiko ga na cakacaka qo, e vakalou na ivakavuvuli ka vakavulici oqo vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, ka vakaikuri, ka rabailevu ka tosoi tiko ga me yacova ni da sa qai kila na veika eda sa kilai kina, ka raica tale ga me vaka era sa raica vei keda na tamata kece ga (*DBY,* 90).

Eda sa qarava tiko qo na vuli, ka da vuli tiko ga, ka sega ni da namaka me cava na noda vuli ni da se bula tiko oqo e vuravura; ka namaka me da laki tomana tale na noda vuli, ni da sa curuma yani na ilati, me vakaikuritaki kina na veika eda sa kila tu. E na rairai vakavuvuli vou beka vei ira e so na veika au tukuna qo; e na vuku ga ni inaki sa virikotori mai, ni da na sega ni kila vakadua na ka kece ga e na dua ga na gauna. Me da rawata vakalalai, me qai vakaikuritaki tiko ga (*DBY,* 91).

Sa dau solia vakalalai o Koya vei ira na nona tisaipeli yalodina edaidai, ke ra na vakaikuritaka tiko ga, e na qai kuria vakalailai tale vei ira ni mataka, ka vakakina e na siga ka tarava yani. E na sega ni tomana vei ira na veika era sega ni laki vakaikuritaka tale, ia sa lavaki ga vei ira me ra vakavinakataka tiko na veika era sa kila rawa tu, me levu sara kina na ka era vakavukui kina (*DBY,* 90).

Na iyaloyalo ni Valetabu e Logan. A vunautaka o Peresitedi Young ni veivakacokotaki ki na noda tubu cake tiko ga, na veicakacaka ni veivakabulai eda qarava, kei na noda yalodina, me da cabeta kina na "bula lagilagi ka cecere cake" (*DBY*, 16).

Ke da muria na sala sa virikotori tu e na Kosipeli, mai vei ira era solia mai vei keda na yavu ni veivakabulai, eda na taura vakakina na sala ka na laki tasevu e na bula tawamudu, ki na bula ka na tubu tiko ga; eda sa na butuka kina na sala ka na sega ni laki kau tani kina mai vei keda na veika eda taukena, me da laki vakasoqona, ka vakumuna vata, me kurivi tiko, me vakatetei tale yani, ka vakurivi tiko ga me tawamudu. O ira era na saga na bula tawamudu, era na vakaivotavota e na isolisoli me levu cake na ka era na vakamamautaki kina. Ni na veivakacegui wale ga ki na yalo vakatukatuka, na bula ka ra na torocake kina me tawamudu (*DBY,* 93).

E rawa ni da na vinaka cake tiko, ni da a buli mai e na inaki oqori, sa soli tu vei keda me da vinaka cake e na noda dui bula, me yacova ni da sa kila kina na veika ni bula vakasilesitieli, ka vakavukui tiko, me da bula tiko ga, e na veivuravura tawamudu (*DBY,* 90).

Me da vuli beka ga ka sega ni kila rawa na ivakavuvuli dina? [raica na 2 Timoci 3:7.] Sega, meu kaya ni na sega ni vakakina; ni da na kila rawa na ivakavuvuli dina. Oqo na ka au sa vakanuinui ka nanamaki kina, ka ivurevure ni noqu marau (*DBY,* 90–91). Sa tu e dui lomada na ivakavuvuli, me vakakina vei ira kece sara na lewe i vuravura, me ra toso ka tomani tiko kina, me ra kurivi ka votai ka vuabale kina e na ivakavuvuli dina, me yacova na noda sa uasivi cake sara (*DBY,* 91).

Eda sa vakarautaka na veika e so, ka da na laki vakaivotavota e na veika e so eda sa vakavakarau kina (*DBY,* 95).

Me kua kina ni da kerea tale vua na Turaga me solia vakalevu tale mai vei iko, mo kerei iko ga mo ni tudei e na veika e baleti kemuni, mo ni dau yalododonu, ka lewa vinaka na veigauna mo ni vosa kina, kei na veika mo ni tukuna, na veika e so mo ni vakalasikata, kei na nomuni ilakolako e matana na Turaga. E na kena totolo ga ni nomuni vakadinadinataka vua ni o ni na dau maroroya na veika kece sara e dodonu me vunitaki—ni o ni na solia ga vei ira na wekamuni na veika sa dodonu me soli vei ira, ka sega ni vakaikuritaka tale, ka kila tu na sala me ra votai kina na nomuni veivuvale e na kila ka, me vakakina vei ira na nomuni itokani, na wekamuni, kei ira na mataveitacini, sa na tau kina vei kemuni na isolisoli ni Turaga, ka solia vei kemuni, ka qai vakatauca tale mai, me yacova na gauna sa qai kaya kina, "O na sega ni lutu tale; sa dregati me nomu ivotavota na bula tawamudu, mai na nomu yalodina" (*DBY,* 93).

Eda na torocake ka vakaisolisoli e na bula tawamudu.

Oqo na isolisoli cecere duadua ka rawa ni soli vua na tamata, me bula tiko ga, ka sega sara ni mate (*DBY,* 96).

Ni sa volai tu, sa isolisoli cecere duadua ni Kalou ki na tamata, na bula tawamudu. Na ka bibi duadua e rawa ni da rawata vakaikeda, me da dui rawata ka maroroya tiko na noda bula me tawamudu, ka veimaliwai kina kei ira na kai lomalagi. Eda sa vakaivotavota e na ivakavuvuli ni bula tawamudu e na Kosipeli, ke da na talairawarawa kina, sa na rawata vei keda na isolisoli talei oqori (*DBY,* 96).

Ke tini dole na noqu bula, sa ka rarawa dina; ka sega ni vosoti rawa. Meu bula tiko ga e na bula oqo, ke laki veisau beka na vanua au bula tale kina. Keu muria na sala dodonu ka taqomaka na kena inaki ka tauyavu kina, au sa na rawata me noqu na bula tawamudu (*DBY,* 96).

Eda na vakaivotavota e na taucoko ni Matanitu ni Kalou, kei na cecere kei na titobu ni kena lagilagi, na kena lewa, ka da na kila sara; ni da na

veiqaravi tale kina vakatama, se vakatina, ka na vakawati ka vakaluveni (*DBY,* 97).

Mo vakatayaloyalotaka mada ni sa soli vei iko na bula tawamudu—mo bula ka taukena vakadua na isolisoli e so oqo; o na kaya kina ni sa isolisoli cecere duadua oqo ka sa soli vei iko. . . . Na isolisoli cava tale beka e rawa ni vakatauvatani kaya? Na isolisoli cava beka e na tautauvata rawa kei na bula ka sega ni yalani—me da bula tiko ga? (*DBY,* 96).

Sa isolisoli ni Turaga vei keda na sala me da laki bula rawa kina kei ira na Kalou, ka sa okati oqo me isolisoli levu duadua ni Kalou. Na isolisoli ni bula tawamudu, ka sega ni da vakaluveni kina, me da agilosi ga, e isolisoli levu dina sara, ka rawa ni soli vua e dua; ia sa solia tu vei keda na Turaga na isolisoli vakatama, me baleti ira e so. Na cava e okati me tama e na iVolanikalou? O koya ka solia me tawamudu na bula ni luvena. Oqori ga na isolisoli ka soli vei Eparaama, ka marautaka sara vakalevu. A yalataki vua me tamadra na lewe vuqa (*DBY,* 97).

Ke ra dau yalodina na tamata, . . . era na duavata tiko ga kei koya na nodra Dauniveibuli, a ra sa yalovata ka duavata, me ra cakacaka ka veiqaravi vata; ni veika kece ga e vakayacora na Tamada sa vakayacora vakakina na Luvena, me rau veiqaravi tiko vakakina me yacova yani na vuravura tawamudu (*DBY,* 97).

Sa gadreva na Turaga me da muria na kosi ka na laki tasevu e na matamata qiqo, me da vakaisalataki kina e na itutu cecere ni da sa qisi me da luvena na Kalou, ni sa i ira wale ga oqori era na laki vakatubukawa tiko ga, ka torocake tale mai lomalagi. . . . Era na laki bula e rukudra o ira na kena vo, ka na laki sogo vei ira na isolisoli oqori. . . . Sa noda kina edaidai me da lewa rawa na bula eda na gadreva, me da laki luvena, ka vakaivotavota vata kei Jisu Karisito, se sa rauti keda na ivakatagedegede ni bula e ra (*DNSW,* 8 Oks. 1876, 1).

Me iUlutaga ni Vuli

Eda vakacokotaki ki na bula tawamudu mai na noda vuli e veisiga, me vakacokotaki, ka tara cake tiko na matanitu ni Kalou.

- Na ivakavuvuli dina cava soti eda sa vulica, mai na veivakatovolei eda sa sotava e na vuravura oqo, ka na vukei keda me da toso tiko ga i liu me tawamudu? (Raica tale ga na V&V 122:7–8.) Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young, me baleta na ivakarau ni "dauvosota tiko ga me tawamudu"? (Raica tale ga na V&V 121:7–8; 3 Nifai 15:9.)
- Me da tauyavu beka vakaevei e na noda "dauqarava na veika dodonu e na veisiga," me da laki "rawata kina na veivakavukui tawamudu kei na lagilagi"? (Raica tale ga na Alama 5:41; 26:22; V&V 58:26–29.)

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, e dua na inaki ni noda bula oqo me da mai vuli kina. Na cava beka e rawa ni vakalatilati e na noda dau vuli? Me dau katoa beka vakaevei na noda vuli mai na ivakavuvuli ni kosipeli? Me da vuli beka vakaevei mai na veika eda sa sotava e na noda bula? Na ivakavuvuli dina cava o sa bau vulica e na veika e so o sa dau sotava, se na veivakauqeti ni Yalo Tabu?
- E vakamacalataka o Peresitedi Young e vica na vu ni noda mai bula oqo e vuravura. Me da rawata beka vakaevei na inaki e so oqori? (Raica tale ga na V&V 81:5.)
- Na veisala cava soti beka me da "vakarautaka [kina] na kawatamata ka na veitata vata kei na Turaga"? Mo veivuke beka vakaevei e na kena vakayacori na tikina qo?

Eda na torocake mai na veivakavukui kei na veika eda sotava e na noda bula.

- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni da na vakaikuritaka na noda kila ka, me "vakalalai, me qai vakaikuritaki tiko ga." Me vakaibalebaletaki vakaevei na kena ivakarau oqo e na noda yalomatua vakosipeli, na noda veisusu vakaitubutubu, kei na noda veiqaravi e na Lotu? (Raica tale ga na 2 Nifai 28:30; V&V 130:18–19.)
- Na cava beka e vunautaka o Peresitedi Young me baleta na kena vakaikuritaki tiko ga na noda bula me tawamudu? (Raica tale ga na V&V 93:12–14.)
- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni sa tu e "lomada na ivakavuvuli, . . . me ra toso ka tomani tiko kina, me ra kurivi ka votai, ka vuabale kina e na ivakavuvuli dina, me yacova na noda sa uasivi cake sara." Eda vakacokotaki beka vakaevei ki na bula vakalou, mai na noda sasaga vakavuli? (Raica tale ga na V&V 50:40; 93:24, 26–30; 130:18–19.)

Eda na torocake ka vakaisolisoli e na bula tawamudu.

- A vakamacalataka o Peresitedi Young, ni "isolisoli cecere duadua ka rawa ni soli vua na tamata, [me] bula tiko ga, ka sega sara ni mate." Na cava beka e tukuna ni "ka bibi duadua e rawa ni da rawata vakaikeda," kei na sala cava beka me da rawata kina? (Raica tale ga na V&V 14:7; 130:20–21.)
- Na cava beka e kena ibalebale me da "vakaivotavota vata kei Jisu Karisito"? (Raica tale ga na Roma 8:17.) Na isolisoli cava beka era na votai ga kina o ira era sa vakaisalataki, ni ra "sa luvena na Kalou"?

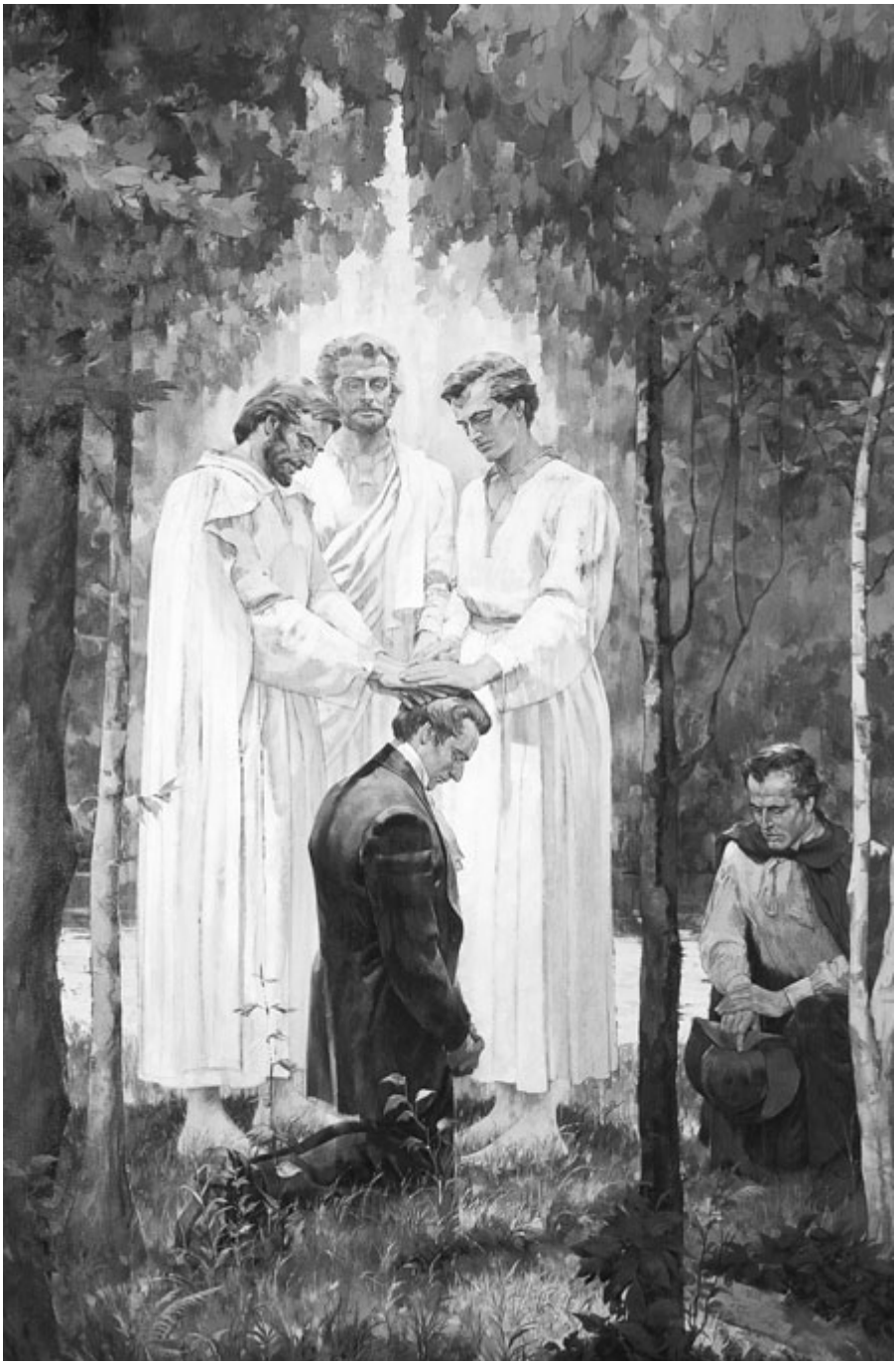

Na ivakatakarakara vakadroini ni nodratou vakalesuya mai o Pita, Jemesa, kei Joni na idola ni veitabagauna kece sa dromu yani. A kaya kina o Peresitedi Young me baleta na icavacava ni veitabagauna kece ga, ni na "uasivita e na kena isolisoli na veitabagauna taucoko sara ni kosipeli ka sa soli i ligadra na luve ni tamata" (*DBY*, 442).

Veitabagauna Vakosipeli

*A sa tekivuna ka vunautaka na Kalou na nona kosipeli e na ivakatekivu, me qai vakatakila tale e na veitabagauna e muri, e na kena sa curusese tu na ivakavuvuli tani, ka sa vakalesuya tale mai e na gauna e muri oqo. Sa marautaka vakalevu sara o Peresitedi Brigham Young na itabagauna [oqo] ni veitabagauna kece," ka vakamacalataka o koya, ni na "uasivita e na kena isolisoli na veitabagauna taucoko sara ni kosipeli ka sa soli i ligadra na luve ni tamata e na delai i vuravura oqo" (*DBY, *442).*

iVakavuvuli i Brigham Young

A vakatakila taumada na Kalou na yavu ni veivakabulai vei Atama, ka sa vakalesuya tale tiko vakalalai na nona matanitu vei ira na nona parofita.

Na ituvatuva talei ka vakatokai me yavu ni veivakabulai—e ituvatuva ni ivunau, vakasama vakayalo, se vakatovotovo me baleti ira na veika bula vakayadua era bula e na vuravura tawamudu (*DBY,* 56) . . . ka [a] tuvai mai lagi, me baleta na nodra vueti na lewe i vuravura mai na ivalavala ca, ka vakalesui tale ki na iserau ni Kalou (*DBY,* 448).

Ni dau qaravi na ituvatuva ni Matanitu oqo [e vuravura] e na gauna sa virikotori kina, sa dau sobuti ira na yalododonu na Yalo Tabu, ni vakavatukanataki e na kedra maliwa na kena iwasewase, ka sala vata tiko na kena ivakaro, cakacaka vakalotu, idusidusi, kei na veiliutaki, o ira na kena vakailesilesi, na kena vakaitutu, kei na kena isema yadudua ka nakiti tu, me qaravi vakavinaka kina, me qai rawa ni laki tase e na vanua sa namaki tu [raica na Mosese 6:7; V&V 22:3] (*DBY,* 441).

Atama. A kilai vinaka tu na Kalou vei ira na luvena . . . me vaka na noda veikilai o keda e na gauna oqo. Rau sa veikilai vinaka sara o Atama kei na Tamana ka biuti koya mai vuravura oqo, me vaka ga na noda veikilai kei ira na tamada vakavuravura. Sa dau talevi Atama na luvena o Tamana, ka rau dau veivosaki ka sala vata kei koya; ka ra sa veikilai tale ga na luve i Atama kei koya, ka sa kilai vakavinaka sara tu vei ira e vuravura na itukutuku me baleta na Kalou, kei na veika vakalomalagi e na nodra bula oqori e liu e vuravura, me vaka . . . me vaka na nodra kila vinaka tu na nodra veisenikau

o ira na watida kei na luveda, se na nona kila vinaka na kosi e na Wasa Pasifika o koya na dausoko makawa [raica na Mosese 3:15–21; 4:14–30; 5:4–5, 9, 12; 6:51] (*DBY,* 104).

E rawa ni da kaya gona kina, ni tawaveisau na yavu ni veivakabulai mai na gauna a buli kina o Atama, ka vakatikori e na Were o Iteni, mai na kena sa vakavulici tu edaidai, ka sega tale ga ni veisau na ivakatakila e so me baleta na lewa ni Kalou vei keda na tamata, e dina ga ni a sega ni soli ki na veitabatamata e so, e na vuku ni nodra sa vukitani, kei na ivalavala ca. E sega sara ni dua na kena ivakadinadina e na iVolatabu, ni duidui na Kosipeli e na nodra gauna na Isireli, ka duidui e na nona gauna na Karisito kei iratou na nona i Apositolo, ka duatani tale ga na kena e na vakavulici e na ika 19 ni senitiuri, ia sa tukuni ga vei keda ni sa duadua tu ga na Kalou e na veigauna kece ga, ka sa duadua tu ga na sala me veivakabulai kina vei ira na luvena. Sa duadua tu ga na yavu ni veivakabulai, mai na ivakatekivu kei vuravura, me yacova sara na kena ivakataotioti [raica na Mosese 6:51–68] (*DBY,* 103–4).

A ra sa kila tu na Kosipeli o ira na luve ni tamata, me tekivu mai na gauna i Atama, me yacova sara na nona mai bula e vuravura na Mesaia; oqo na Kosipeli i Karisito, mai na kena ivakatekivu me yacova sara na kena ivakataotioti [raica na Mosese 5:58–59; V&V 20:25–26] (*DBY,* 103–4).

Inoke. A sa yalomatua ka vakavukui vakalevu o Inoke mai vua na Kalou, ka lewe vica wale na lewe i vuravura oqo e bau sotava, me rau sala vata ka veivosaki voli kei na Kalou me dua na gauna dede; ia, me vaka e talaucaki tu e na ivolatukutuku kei Mosese, a saga voli e na dua na gauna dede me tauyavutaka na nona matanitu e na kedra maliwa na tamata. Ka ra sotava e vica wale na ivakavuvuli taucoko ni Kosipeli, ka ra besetaka sara o ira na kena vo i vuravura (*DBY,* 105).

A dau vunau ka veivakavulici vei ira na wekana o Inoke me tolunadrau ka mani onosagavulu na yabaki, ni se bera ni ra cokonaki vinaka ki na ivakavakacegu ni Turaga, me qai soli kina vua na lewa me vukici koya, kei ira na nona tamata, ka kauti ira bulabula i lomalagi, kei na vanua era vakaitikotiko kina, na nodra veivale, na nodra iteitei, na nodra veiwere, nodra manumanu kei na veika kece ga era sa taukena tu [raica na Mosese 7:68–69] (*DBY,* 105).

A kau mai vuravura o Inoke kei ira na wekana, ka sa sinai tu e vuravura na ivalavala ca, me yacova sara ni ra vakawabokotaki mai na waluvu levu e na gauna i Noa; ka sa tukuni tu, “me vaka na siga i Noa, e na vakatale ga kina na nona lako mai na Luve ni Tamata” [raica na iVakatekivu 6:5; Mosese 6:26–7:69] (*DBY,* 105).

Noa. Mai na ivakatekivu, ni sa cokonaki na vuravura oqo me baleta na tamata, a tauyavutaka na Turaga na nona cakacaka e na vanua ka sa vakatokai edaidai me vanua o Amerika, ka a tu kina na Were o Iteni (*DBY,* 102).

A vakadewa kina na Turaga na nona Kosipeli vei ira na nona tamata; ka kaya kina, au na solia vei Atama na luvequ, ka a qai laki solia sara vei Metuisela; ka laki solia sara vei Noa o Metuisela (*DBY,* 105).

E na gauna i Noa, e na nodratou ciri voli e na waqa, a kauti ira kina na nona tamata ki na dua tale na yasa i vuravura; sa mai tawase kina na vuravura, ka qai laki tauyavutaka kina na nona matanitu [raica na iVakatekivu 6:1–8:21] (*DBY,* 102).

Eparaama. Sa dau yalodina o Eparaama vua na Kalou dina; a vakarusa kina na veimatakau ka dau qarava o tamana, ka soli kina vua na Matabete, na kena ka vakatokai vei Melikiseteki [raica na V&V 84:14], na kena mataqali ka tu vua na Luve ni Kalou [raica na V&V 107:2–3], ka yalataki kina vua ni na sega ni yalani na nona kawa; ni o sa taura na Matabete tabu, me vaka e tu vei Melikiseteki, ka sa dregati vei iko, ka yalataki kina vei iko ni ra na lewe vuqa na nomu kawa, me vaka na kalokalo e lomalagi, se na matanuku e matasawa, sa yalataki tale ga ni na sega ni yalani na nomu kawa, sa soli tale ga vei iko na yalayala a soli vei Eparaama, Aisake, kei Jekope, kei na veika kece sara ka soli vei iratou [raica na iVakatekivu 12:2–3; 13:16; 14:18–19; 15:5; Eparaama 1:2–4, 18–19; 2:9–11; V&V 84:14] (*DBY,* 106).

Mosese. A sa tu e vuravura na Kosipeli, vei ira na lewena, mai na gauna i Atama me yacova yani na nona lako mai na Mesaia; ni sa tu mai na ivakatekivu na Kosipeli nei Karisito, me yacova sara na ivakataotioti. Na cava ga na vuna e a soli kina na lawa i Mosese? E na vuku ni nodra talaidredre na Kawa i Isireli, o ira na tamata digitaki ni Kalou; o ira ka ra digitaki mai me ra nona, ka sa tukuna tu ni na solia vei ira na yacana. Era a qai vakadrecike Vua na kawa i Eparaama, ka talaidredre ki na nona ivakaro, me tukuna kina na Turaga vei Mosese, "Au na solia vei iko e dua na lawa, me nodra qasenivuli, ka me dusimaki ira yani vei Karisito" [raica na Kalatia 3:24]. Ia, e dredre sara na lawa oqori; ka vakatovotovotaki e na lawa oqori na ivakaro vakayago [raica na V&V 84:23–27] (*DBY,* 104).

Ke ra a sa savasava ka bula vakalou tu na Kawa i Isireli era na sala vata kei Mosese me dua na gauna lekaleka sara, ka sega beka ni dua na yabaki na kena dede, sa na soli vei ira na edaumeni kei na Matabete i Melikiseteki [raica na V&V 84:23] (*DBY,* 106).

isu Karisito. A qarava o Jisu na kena tauyavu na Matanitu ni Kalou e vuravura. A vakarautaka kina na ivakaro kei na cakacaka vakalotu me baleta na Matanitu [raica na Maciu 16:18–19; Efeso 1:22–23; 4:11–15] (*DBY,* 29).

A kautani mai vuravura na matabete kei na ivakavuvuli matata vakosipeli ni matanitu e na gauna ni Vukitani Levu.

Sa mai laurai rawa oqo ni a vuqa sara na lomatarotaro e na kena itekivu na Lotu Vakarisito, vei ira na lewena, me baleta na nodra vakabauta kei na

veika e vakayacori kina, ka vu mai na kena vakadewai na lomatarotaro oqo na nodra veisei kei na veitawasei. E yaco tale ga e na nodratou gauna na i Apositolo na veisei, ka ni da wilika ni so era nei Paula, ka so vei Apolosa, ka so tale era nei Kifa [raica na 1 Korinica 1:10–13]. Sa dau tu ga na nodra digidigi o ira e na gauna oqo, ka dau vakavulici ira e na ivakavuvuli, ka se sega ni dau vunautaki ka vakadewai raraba (*DBY,* 107).

Na cava beka na vu ni nodra sa lakosese mai na sala dina ka dodonu? Ni ra sa biuta na Matabete, ka ra sa sega ni tuberi, sa sega ni dua e liutaki ira, ka sega ni dua na ivurevure, me ra kila kina na veika dina se lasu. A dau tukuni tu ni kautani mai na Lotu na Matabete, ia e sega ni vakakina, a lako tani ga na Lotu mai na Matabete, ka se lako voli ga e na veilecayaki, ka sa vukitani mai na ivakaro ni Turaga, ka vakatikora na veicakacaka vakalotu tale e so [raica na Kalatia 1:6–8; 2 Timoci 1:15; 3 Joni 1:9–10] (*DBY,* 107).

Ia, era sa tekivu me ra vorata vakalalai na ivakaro mai na gauna oqori, ra veisautaka na kena cakacaka vakalotu, ka voroka na veiyalayati tawamudu ka sa virikotora mai o Jisu e na nona gauna, me kau tani sara kina na Matabete mai vuravura [raica na Aisea 24:5; 2 Cesalonaika 2:1–12; iVakatakila 12:6; V&V 1:15] (*DBY,* 107).

Sa vakalesuya mai na Turaga na nona kosipeli kei na lewa ni matabete e na itabagauna vakosipeli oqo, e na liga i Josefa Simici na Parofita.

Era sa bula oti ka tasivi na veitabatamata ka ra sega ni bau rogoca na voqa ni Kosipeli, ka soli oqori vei kemuni e na ligai Josefa Simici—ka vakatakilai vua mai lomalagi mai vei ira na agilosi kei na raivotu. Sa tu vei keda oqo na Kosipeli kei na idola ni Matabete tabu [raica na V&V 1:17–23, 30; 27:5–13; 110:11–16; 128:18–21] (*DBY,* 107–8).

Oi keda na itabagauna oqo, ka qarava mai na Kalou na Tamada Vakalomalagi na noda tubu ka tosocake tiko, ka kila o Koya, ni sa kena gauna dodonu me tekivu tauyavutaka tale na nona Matanitu e vuravura (*DBY,* 108).

Me vaka ga na gauna ni nona a bula voli na iVakabula, e vakakina na kena vakaduri e na itabagauna oqo. A sega ni lako vata kei na nodra vakasama, nodra ivakavuvuli, se vatavatairalago na lewenivanua o Amerika. A sega ni lasika na italai vua e dua na italatala rogo, se dua vei ira na matalotu e na gauna oya, a sega ni taurivaka na nodra ivakamacala me baleta na veivosa savasava ni iVolanikalou. E a sega ni lako mai na Turaga kei na mataivalu kei lomalagi, e na nona kaukaua kei na nona iukuuku kece ga, a sega tale ga ni [vakaiyaragitaki] ira na nona italai, e na dina vakalomalagi wale ga, me mai tukuna vei ira na yalomalumalumu, vei ira na tamata wale, vei ira na itabagone ka vakawaleni na nodra susu mai e na bula oqo, vei ira tale ga ka

Na loma ni vale ka tara e na tolonikau, ka nona o Peter Whitmer, e Fayette, New York. A tauyavu na Lotu e na vale makawa e liu e na 6 Epereli 1830.

ra gadreva dina tu me ra kila na Kalou. A tala kina na nona agilosi vua na tamata wale oqori, o Josefa Simici, Jr., ka qai yaco e muria me Parofita, Daurairai, ka Dauvakatakila, ka tukuna kina vua [na Turaga] me kua ni curu ki na dua na matalotu ka tu e na gauna oya, ni ra lasu kece ga; ni ra vakamuria voli ga na ivakavuvuli ni tamata, ka vakawalena na Turaga o Jisu; ka sa vakarautaki tu na cakacaka me qarava, ke dau yalodina tiko ga vua [raica na Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:11–26] (*DBY,* 108).

A sa lewai mai na vakatutu ni vuravura tawamudu mai liu, ni se bera ni buli na vuravura, ni sa i koya, o Josefa Simici, na tamata me mai qarava na kena vakadewai vei ira na tamata na vosa ni Kalou, e na iotioti ni tabagauna ni vuravura oqo, ka soli kina vua na idola taucoko sara, kei na lewa ni Matabete ni Luve ni Kalou. A dau wanonovi koya mai na Turaga, ka vakakina vei tamana, kei tama i tamana, kei ira na nodrau qase, me yaco tale yani vei Eparaama, mai vei Eparaama ki na waluvu, mai na waluvu me yaco vei Inoke, ka vakakina mai vei Inoke me yaco vei Atama. A dau wanonova mai na vuvale qori, kei na dra ka drodrova voli na yagodratou, me tekivu mai na kena ivurevure, ka yacova sara na nona sucu o koya na nodratou kawa namaki. A sa lesi mai na vuravura tawamudu e liu, me mai vakatulewa e na itabagauna ka sa kena itinitini oqo [raica na 2 Nifai 3:6–15] (*DBY,* 108).

Sa tekivu veiqaravi voli mai na Turaga me vica vata na sinitiuri, me cokonaka kina na lewe ni iVola oya, [na iVola i Momani] mai na kete i vuravura, ka me vakadewa i vuravura taucoko, me vakavatukanataki kina vei ira na lewena ni se bula tiko ga o Koya, ka qai veivakasoqoni e muri, vei ira sa digitaka mai na tutu ni vuravura e va . . . . Sa lewa tu na Turaga, ka veiliutaki e na veika kece ga oqo, me vakamatari ka tauyavu kina na nona Matanitu e na veisiga e muri [raica na 1 Nifai 13; V&V 20:6–16] (*DBY,* 109).

Oqo gona na iVola i Momani. Eda vakabauta ni oqori na kedra itukutuku na itaukei ni vanua [o Amerika], me vaka ga sa volai tu e na Veiyalayalati Makawa na kedra itukutuku na Jiu. E na ivola oqori, eda vulica kina ni a mai taleva na vanua yalataki oqo o Jisu, ka mai tukuna kina vei ira na nona Kosipeli, ka tabaki iratou kina na i Apositolo Le Tinikarua. Eda sa vakabauta tu na veika oqo, ia e sega ni keitou vakatakekere mo ni vakabauta tale ga. Keitou kerea ga mo ni vakabauta na veika sa volai tu e na iVolatabu Savasava, me baleta na Kalou kei na ivakatakila e so sa solia mai vei ira na luve ni tamata. Mo ni qai kitaka e na nomuni yalodina kei na yalododonu, o ni na kila kina ni ka dina kece na itukutuku e na iVola i Momani. E na sei rua kina na ilati ni nomuni vakasama, mo ni kila dina kina, mai na . . . Yalo Tabu ni Kalou, ni keimami vunautaka tiko na itukutuku dina (*DBY,* 109).

Na cava beka e a kaya o Oliver Cowdery (e dua vei iratou na iVakadinadina e Le Tolu ni iVola i Momani), e na nona sa lutu vakadede sara mai na Lotu? Ni a raica ka veivosaki kei ira na agilosi, ka ra vakaraitaka vua na peleti, ka me qai tara sara. A biuta na Lotu e na nona sa sega ni taleitaka na veika dina; ni sa dede na nona laki tu taudua tu, a qai lakova tale yani na nona valenivolavola e dua na turaga, ka laki kaya vua, "Mr. Cowdery, na cava o nanuma e na gauna qo me baleta na iVola i Momani? O se vakabauta tiko ga ni dina?" A qai sauma lesu vua, "E dravusakulukulu sara, e na sega, sega sara!" "Sa vinaka," a kaya mai vua o koya na turaga oya, "Au sa siqema tiko na veika oqori; au nanuma ni o sa qai raica na cala ni sala o muria tiko, ka sa lewa e na gauna oqo mo ni vakalasuya na veika e so o a nanuma e liu ni dina." "Kemuni, e rairai cala beka na nomuni nanuma; au sega ni vakabauta ni dina na iVola i Momani; au sa lakosivita e na gauna oqo na ivakatagedege ni vakabauta, niu sa *kila deivaki* sara ni dina, me vaka ga na noqu kila ni o dabe tiko oqo e mataqu." "O se vakatusa tiko ga ni o a raica na agilosi?" "Io, me vaka ga na noqu raici iko tiko oqo; kau sa kila tale ga ni dina na iVola i Momani" (*DBY,* 110).

Sa mai tauyavutaka o Josefa Simici na yavu ni Matanitu ni Kalou e na veisiga e muri oqo (*DBY,* 458).

Au via qolou e na vakaaleluya, e veigauna kece, au vakasamataka kina ni keirau veikilai vinaka sara kei Josefa Simici, na Parofita, ka sa vakatubura mai na Turaga, ka vakatikori koya ki na nona cakacaka, ka solia tale ga vua na

idola kei na lewa, me taracake e vuravura na Matanitu ni Kalou, ka me qarava tiko. Sa mai soli na idola e so oqori vei keda oqo, ka sa tu vei keda na lewa me da tomana tiko kina na cakacaka ka a tekivuna mai o Josefa, me yacova sara ni sa vakarautaki na veika kece ga ki na nona lako mai na Luve ni Tamata. Oqo na nodra bisinisi na Yalododonu e na Gauna Oqo (*DBY,* 458).

Na matanitu oqo ka ra na sega ni vakarusa rawa [o ira na ivalavala ca], ni sa mai iotioti ni itabagauna oqo ni kosipeli—na itabagauna ni kosipeli matata. Sa i koya oqo na itabagauna [oqo] ni veitabagauna kece," ka na "uasivita e na kena isolisoli na veitabagauna kece sara ni kosipeli, ka sa soli i ligadra na luve ni tamata e na delai i vuravura oqo. E na vakalesui Saioni tale mai na Turaga, me vueti Isireli, ka teivaka e vuravura na nona drotini, ka vakatikora na lawa ni nona Matanitu, ka na tudei tiko ga na lawa e so oqori (*DBY,* 442).

Me iUlutaga ni Vuli

A vakatakila taumada na Kalou na yavu ni veivakabulai vei Atama, ka sa vakalesuya tale tiko vakalalai na nona matanitu vei ira na nona parofita.

- Na cava beka e tukuna o Peresitedi Young, e na nona vakamacalataka na "ituvatuva talei ka vakatokai me yavu ni veivakabulai"? (Raica tale ga na Eparaama 3:21–28.)
- Ni dau vakatakila mai na Turaga vei keda na yavu ni veivakabulai, ka vakarautaka e vuravura na nona matanitu, na cava beka e dau bibi "me qaravi vakavinaka kina"?
- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, e a tekivuna beka e na gauna cava na Kalou na yavu ni veivakabulai, kei na matabete, vei ira na luvena e vuravura? (Raica tale ga na Mosese 5:58–59; 6:7.)
- Na cava beka na nodra ilesilesi bibi na parofita yadudua, era sa veiliutaki mai e na veitabagauna kece ni kosipeli?

A kautani mai vuravura na matabete kei na ivakavuvuli matata vakosipeli ni matanitu e na gauna ni Vukitani Levu.

- Me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, na cava beka na vuna e a kautani kina mai vuravura na Lotu i Karisito mai liu?
- Na ivakadinadina cava beka e rawa ni da raica, e na kena sa kautani mai vuravura na Lotu i Karisito mai liu, kei na matabete? (Raica tale ga na Josefa Simici—Ai Tukutuku 1:17–20.) Na cava beka era a vakayacora na lewe ni Lotu mai liu, me ra lakosese sara kina "vakayawa mai na sala dodonu"? E okati beka vakaevei na matabete, me "ivurevure ni nomu vakasaqaqara, mo kila kina na veika dina se lasu" e na nomu bula?

Sa vakalesuya mai na Turaga na nona kosipeli kei na lewa ni matabete e na itabagauna vakosipeli oqo, e na liga i Josefa Simici na Parofita.

- Sa dau vakaraitaka na Kalou na nona ivakavuvuli dina vei ira na yalomalumalumu, vei ira na tamata wale, vei ira na itabagone ka vakawaleni na nodra susu mai e na bula oqo, "vei ira tale ga ka ra gadreva dina tu me ra kila na Kalou." Na cava beka na kena ibalebale oqori vei iko, se vei ira era via kila tu na ivakavuvuli dina?
- Na ivakarau cava beka e tu vei Josefa, ka yaga vakalevu sara vua e na nona qarava na nona ilesilesi, na "tamata me mai qarava na kena vakadewai vei ira na tamata na vosa ni Kalou, e na iotioti ni tabagauna ni vuravura oqo"?
- Na cava beka na inaki ni iVola i Momani e na kena vakalesui mai na kosipeli? (Raica tale ga na V&V 20:6–16.) Na cava beka e rawa ni o kila mai na ivakadinadina i Oliver Cowdery e na iVola i Momani?
- Na cava beka e a tukuna o Peresitedi Young, ka vakatusa ni "nodra bisinisi na Yalododonu e na Gauna Oqo"?

Na iTikotiko e na Muaira

*A kaya kina o Peresitedi Brigham Young: "Sa vakaraitaka vei au na Kalou ni sa i koya oqo na vanua me da mai tiko kina, ka ra na mai vakasaututaki vakalevu e na vanua oqo. . . . Ni ra toki mai ka mai duavata eke na Yalododonu, ka ra ligakaukaua cake sara me ra taukena na vanua oqo, e na veisautaka na draki na Kalou, me da tara kina e dua na koro levu, ka me tara vakakina na nona valetabu o Koya na Kalou Cecere e na vanua oqo. Me da vakateteya yani na noda itikotiko ki na muaicake, kei na muaira, ki na vuaicake kei na cevaira, me da tauyavutaka kina na veikoro lelevu kei na veikoro lalai, me drau vakacaca na kena iwiliwili, ka ra na cabeta mai na udolu vakaudolu na Yalododonu mai na veimatanitu kei vuravura. Me yaco e muri me sala rabailevu ni veilakoyaki ni veimatanitu" (*JSB*).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Na veisaqasaqa e Illinois kei na nodra dro na Yalododonu ina Muaira.

Au sega ni via boletaka vei ira na tamata niu a kila mai na noda toki mai [ki na Bucabuca ni Salt Lake], ni a vakarautaka na veika oqori o Koya sa Cecere Sara; na kaukaua ga ni Kalou ka ra vakabulai rawa kina o ira oqo, au a sega sara ni tauca rawa e dua na lewa uasivi vaqori (*DBY,* 480).

Au a sega ni kunekunetaka na vakasama, me dolava kina na Turaga na sala me ra tokitaki kina o ira oqo ki na veiulunivanua. Sa buroro voli ga e na vakasama nei Josefa me dua na gauna dede, ni se bera ni qai mai yaco, ia a sega ga ni yaco rawa mai o koya (*DBY,* 480).

Keirau dau veitalanoa vakawasoma kei Josefa e na gauna oqori, me baleta na vanua oqo. Sa dau kaya vakawasoma kina o Josefa, "Keu laki vakaitikotiko wale ga e na Veiulunivanua, kei iratou e duanadrau wale ga na turaga yalodina, au na marau sara vakalevu, kau na sega tale ni kerea na nodra yalololoma na dauvakacaca" (*DBY,* 480).

Keitou a vakaitikotiko e Illinois mai na yabaki 1839 ki na 1844, ka ra sa tekivu vakabukana tale na [meca ni Lotu], na veisaqasaqa vei Josefa kei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo. Na liumuri! Na liumuri! Na liumuri! era a kailavaka tiko, ka ra tukuna kina ni da daulaba, daubutako, lasulasu, saqamua, ka kaya ni da tamata ca duadua e vuravura. . . . Era a vesuki Josefa

A veivakarusai e na yabaki 1848 na kena curuseseta na nodra vanua, me vakacacana na nodra iteitei na Yalododonu, na digo (e vaka na vodre, se misi). Mai na nodra masumasu e na yalodina, a qai talaki ira mai na ico (se dre) na Turaga, me mai tarova na vakacaca kei na tete ni digo, me vaka e vakatakarakarataki oqo vakadroini.

kei Hyrum, ka yalataka kina o Thomas na Kovana levu, na veivakabauti ni Yasana o Illinois, me vakadeitaka na nodrau bula. Rau a bala e valeniveivesu [e Carthage, Illinois], e na kena vakasama me rau na taqomaki kina, e na cudru waqawaqa, kei na nodra ivalavala kaukaua na dauvakacaca. A soli rau na Kovana ki na ligadra na dauvakacaca, ka ra curuma yani na valeniveivesu, ka laki vanalaki rau kina. E tiko tale ga e valeniveivesu o John Taylor, ka se tiko ga e na keda maliwa edaidai, ka a lauvana tale ga, me mai davo balavu kina e na nona laugasau oqori. Ni ra sa vakadavedra oti na dauvakacaca, era a sikabotei keda ka tugia na noda veivale, kei na lololo ni vuata. Ni ra saga na wekada vakalotu me ra bokoca na buka, era na dau vuni tu na dauvakacaca e na ruku ni bai, ka ra vanavanalaki keimami mai e na butobuto ni bogi (*DBY,* 473).

Au a vola e na yabaki 1845 vei ira na Kovana ni veiyasana e na Matanitu Cokovata oqo, ka kerei ira kina me ra veitaqomaki e na nodra dui vanua, me ra idrodro ni Yalododonu e na Gauna Oqo, mai na veika dredre era sotava tiko. Era a sega ni veivakadonui e na veika oqori, e na nodra galuvaka tu ga na nodra veivakaisini, se me ra tukuna sara na nodra sega ni duavata kina. Era sa kaya taucoko ga, me keimami kakua sara ni curuma yani na nodra vanua, se na nodra dui yasana (*DBY,* 474).

Eratou mai siko [e Nauvoo] e na vulaikadrekadre ni yabakai 1845 e le tolu na lewenibose e cake ni matanitu levu, ka ratou mai veivosaki kei iratou na Le Tinikarua kei ira tale e so; ka ratou gadreva kina me da biuta na vanua o Amerika. Keitou a mani tukuna ni keimami na vakayacora vakakina, ka ni sa rui dede na neimami mai tiko kei ira; keimami sa nanuma kina me keimami sa biuvanua mai na Yasana o Illinois, e na vuku ni veiqati vakalotu ka sa takalevu tu me baleti keimani, ka sa na sega ni takavi keimami rawa kina na bula sautu. Era a tukuna tale ga o ira oqo ni ra dauveiqatitaki keimami dina sara na lewe vuqa. O Stephen A. Douglas, e dua vei iratou na le tolu oqori, e kilai keimami vinaka sara. Me kaya kina, "Au kilai kemuni vinaka, kau kilai Josefa Simici tale ga; e dua na turaga vinaka o koya," ka ra tamata vinaka dina o ira na noda; ia mai na kena sa rui taka vakalevu sara tu na veiqati kei na nodra veisaqasaqa . . . o ira na tawalotu, me vakasalataki keitou sara kina, "Kemudou na turaga, dou na sega ni kune sautu tale eke." Keitou sa mani lewa kina me keimami na toki. Me keimami seredali sara kina mai Nauvoo e na Feverueri ni 1846 (*DBY,* 473).

Au a kosova na Uciwai na Mississippi, kei ira na wekada vakalotu, ni o koya qori na vanua, mai na neimami se sega ni kila na vanua sa vakarautaka tu vei keimami na Turaga e na veiulunivanua, ka na tuberi keimami me keimami cabeta yani (*DBY,* 482).

Keimami a sogoti e na veiyasana kece ga mai na nodra ivalavala kaukaua na keimami meca dauveivakacacani; me ra biuta tu mai kina na nodra iyau kece e vuqa na matavuvale, ka ra sa vakasaurarataki mai na nodra veivale, ka ra lako voli kina me vaka na tamata yasa, e na dravudravua levu (*DBY,* 482).

Me vaka sa vakatakarakarataka eke o koya na daudroini, a veiliutaki o Peresitedi Young e na yabaki 1847 vei ira na Yalododonu, e na nodra ilakolako i na muaira, me ra laki tawana kina na "na vanua vinaka duadua e rawa ni da raica. Ni ka dredre sara me dua e mai bula eke, . . . ia sa vanua uasivi sara me ra susugi kina na Yalododonu e na Gauna Oqo"4 (*DBY*, 474).

Keimami sa toki tiko, keimami sega ni kila se evei na vanua keimami lakova tiko, ia keimami sa vinakata tu ga me keimami lako vakayawa sara mai vei ira na keimami meca. Me vaka na luveniyali, sa sega tu na neimami vale, ia na qiqi ga keimami vodoka kei na valelaca, ka sega na keimami kakana vakarau, se isulu; me keimami vulica kina me keimami dau bunotaka e veisiga na keimami kakana, me keimami dau biuti ira kina vakawawa na neimami matavuvale, e na veivanua vakatikitiki e so, ka yawa mai vei ira na keimami meca, ka me keimami laki cakacaka rawa kina (*DBY,* 478).

Keimami sa gole tiko ga ki na muaira ni vanua, ka dau laki cegu vakawasoma e na veivanua e so, me tara kina na neimami itikotiko [vakawawa], ka me ra biu tu mai kina na dravudravua kei na vakaloloma, ka ra sa mai biu tu e na neimami ilakolako (*DBY,* 474).

Na kaci ki na Mormon Battalion kei na nodra ilakolako.

Ni keimami donuya yani na nodra vanua na Idia itaukei ni vanua, ka tukuni ni ra veimecaki ki na tamata kece ga, era qai kacivi ki na ivalu i Mexico e le limanadrau vei keimami [me ra laki vala e na *Mexican War*, 1846–48] (*DBY,* 476).

Au a bole tale ga, ka sala vata kei ira tale e so na tacida vakalotu e na duanadrau vakacaca na maile keimami lakova, e na veisala e so, ka dau laki vakacegu vakalekaleka e na so na vanua me keimami keba kina, ka keimami saga tale me ra bole e so tale, me keimami rawata kina na iwiliwili ka tukuni mai, e na neimami qai laki sota vata [16 Julai 1846 e Council Bluffs, Iowa]; ka vakayacori rawa na veika kece oqo e na ruasagavulu ga na siga, mai na gauna e a kerei kina vei keimami me tauyavutaki na matasotia (*DBY,* 479).

Era tekivu yabe na matasotia oqo mai Fort Leavenworth, ka muri vaka i Santa Fe, ka kosova yani na veivanua cilavisiga ka dredre, ka laki tauyavu sara e na tutuira kei California, ka ra marautaka sara vakalevu na turaganivalu kei ira na sotia yalodina. E veidonui na nodra tadu yani oqori, kei na [drakidrakita] ni bula e sotava tiko o General [Stephen W.] Kearny, me veikau sara yani e na yalomarau o Colonel P. St. George Cooke [na nodra iliuliu vou na matasotia oqo], ka kaya kina vua, "Era sa tu qo na cauravou, ka rawa ni ra vakadodonutaka na veika kece." Era a vakayacora e na yalodina na cauravou lewe ni matasotia na nodra itavi. E sega ni bau dua na gauna meu vakananuma kina na veika era a qarava na cauravou e na ilawalawa oya, me sega ni voqa kina mai lomaqu na vakasama e so me vaka, "Me vakalougatataki ira tiko ga na Kalou me tawamudu ka tawamudu." Keimami vakayacora na veika kece oqo me vakavatukanataki kina ki na matanitu na neimami veitokoni yalodina (*DBY,* 477).

A sega ni curuma yani na bucanivalu na neitou mataivalu e na yalovakacegu ni vodo sitima, se na vakacagicagi me vica na vula, e na voravora sara ga ni kena taubaletaki e ruanaudolu na maile ka kosova na veisala dredre kei na todranisiga, ka sotava kina na veika dredre e vuqa me rua na yabaki vakacaca na kena dede, ni bera ni ra veisotari tale kei ira na nodra dui matavuvale. O koya gona, sa mai veivakabulai tale vei keimami o Koya Sa Kila na Veika Kece, ka sa raica rawa na itekitekivu ni veika kece ga, e na kena itekitekivu (*DBY,* 479).

E na . . . dredre ni bula oqori, a vinakati kina me keimami vakarautaka mai na neimami dui mataivalu e le limanadrau na sotia momoqaqa vinaka, me ra tu laivi mai na qase, o ira na gone, kei na marama, me ra qaravi mai vei ira ka se vo tu mai (*DBY,* 478).

O keimami yadudua sara ka keimami a tu yani, keimami saga sara vagumatua me keimami rawata na veika me baleti keimami e veikau. Me keimami saumi ira kina na qasenivuli, dau bulia ga na keimami madrai, ka me keimami sauma tale ga na neimami isulu, ke sega, sa na sega ga ni keimami kana se vakaisulu vou, ni sega ni dua tale na ka me keimami na cakava rawa kina (*DBY,* 476).

A taqomaki e na loloma ni Turaga na nodra "itikotiko na dravudravua."

Era a tu laivi kina e vica na dravudravua, na tauvimate, kei ira na qase, ka ra sotava tale na veika voravora mai vei ira na dauvakacaca; ni ra kanakuita ka mokulaki, ka vakamai tale ga na nodra itikotiko (*DBY,* 473–74).

O ira [oqo] na wekada vakalotu ka ra biu tiko mai [e na tai ni uciwai e cake e Montrose, Iowa] era a sotava voli na viakana kei na veika rarawa e vuqa. E tukuni vei au ni ra a sotava e na dua na gauna na viakana, ka a voleka sara ni vakaleqai kina, ke a sega ni solia yani na Turaga na kedra kakana, ka ra vukaci ira yani na moa, ka laki coqata na baba ni nodra qiqi, me ra ciba se mavoa sara vakaca, mate se cibati ira tu, ka ra qai vakumuni mai vei ira na turaga kei na marama, me ra kania tiko me vica tale na siga, me yacova sara ni ra sa qai cavutu me ra lako i na lekutu. [A qai talatala mai o Brigham Young vei ira na ilawalawa me ra mai veivueti vei ira na Yalododonu oqo, me ra laki veitomani kei ira na wekadra kei na nodra itokani, e na veikeba e so era sa vakaduria tu e na tolo ni sala.] (*DBY,* 474).

A caramaka na sala i na Bucabuca ni Salt Lake e na 1847 na nodra ilawalawa na vuda vakalotu ka sala vata kei i Brigham Young.

Keimami vakamuria kina na nodra sala na Idia itaukei ni vanua, ka so na gauna keimami muria ga na mata ni kabasi; ni keimami sa biuta mai na uciwai e Missouri, keimami sa laki vakamuria sara na [Uciwai] na Platte. Keitou vakamatea kina e levu na gata e na so na vanua; ka caramaka kina na sala ka taya na ikawakawa, me yacova sara ni sa mosi na daku e na cakacaka. Keimami veivakaleleci sara, ke sega ni laurai rawa na ikawakawa me takosovi kina na veiucuniwai keimami sotava (*DBY,* 480).

Ni keimami laki sotavi Mr. [Jim] Bridger [na itaukei ni Fort Bridger, e Wyoming] e na tai ni Big Sandy River [28 June 1847], e a kaya vei keitou, "Mr. Young, au yalataka e duanaudolu na dola ke rawa ni tei ka matua na sila e na [veiulunivanua oqo]." Au a sauma vua, "Mo waraka me tei tinikawalu mada na vula, au na qai vakaraitaka vakalevu vei iko." Au sa kila rawa beka na veika au cavuta oqori? Sega, au vosa tiko ga mai na noqu vakabauta; ia e sega sara ni dua e veivakauqeti kina—mai na vakasama ga vakatamata, kei na veika keimami sa kila mai na ivakamacala me baleta na vanua oqo—na matemate ni kena qele, na kena liliwa kei na ucacevata ka dau lutuma, me qai nanumi ni na vua kina na veivuata kei na kakana. . . . Keimami sa vakabauta ga ni tubu vinaka ka vua na veicovuata; e dua li na kena leqa? E sega sara. Ke a sega na neimami vakabauta, keimami laki tasevu beka evei? Keimami na vakaleqai sara beka e na tawavakabauta, me keimami sogota kina na sala me keimami kana rawa tiko kina, ka sega ni dua na ka me keimami na kania (*DBY,* 481).

Ni tadu yani [e na 30 June 1847] i Green River na nodra ilawalawa vuda vakalotu, [rauta ni 80 na maile ki na tokalau ni Bucabuca ni Great Salt Lake], keitou a sota kina kei Samuel Brannan, kei iratou e vica mai [San Francisco,] e California, ka ratou vinakata me keitou lako kina. Au a mani kaya kina, "Ke keimami na lako i California, keitou na sega ni laki yabaki lima kina; me da tiko mada ga e na veiulunivanua oqo, ni da na rawata kina na keda pateta, me keda kakana tiko; Au sa nanuma meu na tiko ga eke." Eda donuya tiko ga oqo na usousonidomo ni manumanu, na vanua e tu kina na sui kei na masela, ka sa noda lewa me da tiko ga eke, me ra qai dui lewai ira ga na veivanua, me qai lewa ga o eli na ka me cakava (*DBY,* 475).

Keitou a cavutu kina, o au kei ira tale e so, mai na vanua keitou vakatoka me Emigration Canyon; me keitou kosova sara na *Big* kei na *Little Mountains*, ka sirova yani na bucabuca ka rauta ni tolu na ikava na maile mai na vanua qo. Rau tadu yani [o Orson Pratt kei Erastus Snow ki na Bucabuca ni Salt Lake e na 21 Julai 1847; era qai tadu yani na ilakolako levu e na 22 Julai. Qai yaco yani na ilakolako mai muri e na 24 Julai, ka sala vata yani kei Peresitedi Brigham Young, ka tauvi koya voli na matetaka.] Keitou sa laki raica rawa, keitou veiraiyaki kina, ka qai lako me laki vakeba ki na maliwa ni iualesu e rua ni City Creek, e dua e cici vakadodonu sara ina cevaira, ka cici vaka ki na ra na kena ikarua. Keitou mani tekia kina na neitou drotini e na vanua oqo me tara kina na valetabu, kei na vanua tale ga e cake; me keitou mai vakaduria eke na neitou keba, ka lewa kina me keitou tawavanua ka vakaitikotiko eke (*DBY,* 474).

Era ulabaleta e na Muaira na Yalododonu na veika dredre era sotava mai na nodra vakabauta na Kalou.

Keitou tadu mai, ka raica e vica wale . . . na Idia damudamu, e vica na oliva kei na ravete, kei na vuqa na digo (e vaka na vodre, se misi); ia e dravusakulukulu sara na kau me vakadrauna drokadroka se kau vuata, se na codrokadroka, me vakavo ga e vica na kau ka ratou duri tu e na tutu ni City Creek. Keitou sa colata mai na neitou iyaya kei na kakana e na 1200 se 1300 vakacaca na maile keimami ka lakova mai. Ni keimami biuta na neimami veivale, keimami a kauta ga na iyaya e so ka ra sega ni butakoca na dauvakacaca, na ose kei na bulumakau, kei na luvena, kei ira na marama ka ra dui kauta ga mai na nodra dui qiqi. Me vaka ni a sega ni 365 na paudi bibi na kedra kakana e na nodra biuta mai na uciwai e Missouri, e le vica wale sara e bau vo tu na veimama ni kedra kakana. Ni keimami a kauta tiko ga mai na neimami itei sorenivuata, na neimami iyaya ni cakacaka, na kovate ni isulu, se desi, na idabedabe ivakavakacegu, na piano, na iloilo ni sasauni, na idabedabe vivinaka, na ibenivalagi, na isivi kei na iyaya ni vale tale e so, na sitovu ni vakasaqa, kei na veika tale e so, ka keimami kauta tiko na veiyaya oqo ka binibini vata tu e na nodra colata mai na marama kei ira

na gone, ka sologi ga mai vakusakusa, ka ra vakayagataki na ose ka ra sa mamavoavoa tu, . . . na bulumakau tagane yavaitolu, se bulumakau yalewa ka sa vakamawe tu kina na mavoa. Oqori ga na sala ni neimami veilakoyaki, ke keimami a sega ni vosota mai vaqori na neimami iyaya, ke a tu laivi yani, ka na sega ni mai vakayagataki rawa, ni dravuisiga vakalevu sara tu na vanua oqo (*DBY,* 480).

Era dravudravua vakalevu sara na Yalododonu, e na nodra tadu mai i na bucabuca oqo (*DBY,* 475).

Era mai rawata kina e vica na kuli ni dia, na kuli ni antelope, na kulinisipi, bafalo, ka qai cula kina na yava ni nodra tarausese, se me ra tutuvi e na vuti ni bafalo. E tu vei ira e so na nodra itutuvi, ka so e sega; e so era vakasote vinaka tu, ka so beka e sega tu na nodra sote. E dua na turaga e talanoataka vei au ni sega ni dua mada ga na nona sote, se me taukena e dua vei iratou e na nona matavuvale (*DBY,* 475–76).

Meu kaya ga ni lewe vica wale sara e na neitou vuvale e vakaivava tiko, ni keitou tadu mai na bucabuca oqo (*DBY,* 476).

Keitou kila ni keitou dau vakabauta, ka keitou dau bula e na vakabauta; keitou yaco rawa mai ki na veiulunivanua oqo e na neitou vakabauta. Au dau kaya vakawasoma, e dina beka ni na votivoti vei ira e so na noqu dau cauraka voli, ni keimami luvaiwale ka sega ni vakaivava tu e na neimami yaco yani, ni ka dina taucoko oqori (*DBY,* 481).

Keimami dau masulaka na vanua keimami mai tawana oqo, ka vakacabora vua na Turaga na qele, na wai e drodro voli kina, na cagi, kei na veika kece sara e tu kina, ka lomasoli kina o lomalagi, me kalougata sara kina vakalevu na vanua oqo, me vuavuaivinaka, ka sa mai rawata vei keimami e na gauna oqo na veicovuata, veta ni vuata, kei na kakana draudrau bulabula vinaka (*DBY,* 483).

Me yacova na nodra qai tadu mai ke na Yalododonu e na Gauna Oqo, e sega sara ni dua vei ira ka kila vinaka na bula e na veiulunivanua oqo, kei ira era sa lakova mai, me vakabauta ni rawa ni matua vinaka e na bucabuca oqo na sila. Sa kilai tu ga ni sa bula vinaka sara tu eke na sila kei na witi, ka kilai tale ga ni vanua vinaka sara ni susu manumanu, na bulumakau kei na ose, kei na manumanu manoa tale e so ka da gadreva me vukei keda (*DBY,* 485).

Se sega mada ni dua na vanua, me tekivu mai na gauna i Atama ki na noda gauna oqo, me vinaka cake mai na vanua oqo, ka dau vakalougatataka vakalevu na Tamada mai Lomalagi; ka qai vakalougatataki vakalevu tiko ga, ke da dau lomadina ka yalomalumalumu, ka vakavinavinakataka tiko na Kalou e na nona solia mai na witi kei na sila, na veicovuata, na vuata, na kakana draudrau, na bulumakau kei na veika kece sara sa tu oqo vei keda, ka me da vakayagataka e na kena taracake na nona Matanitu e vuravura (*DBY,* 483).

O keda na ivuvu ni kena tawani na yasa ni vanua oqo (*DBY,* 474).

Eda a tabaka na imatai ni niusiveva me taba kina, me vakavo ga e rua na niusiveva ka tiko edaidai, eda a teivaka e liu eke na veimataqali moli, eda a teivaka taumada na witi, da qarava tale ga e liu na koronivuli, ka vakavinakataka na nodra tawavanua voli ga, me vakatekivu mai na uciwai na Mississippi ki na Wasawasa Pasifika; ka da yacova sara mai na vanua oqo, me da mai tu vagalala kina, me vaka na noda gagadre. Ni da nanuma me da vakayawaki ira mai na tamata kece ga; ka gadreva tale ga me da lakova e dua na vanua vou, me vaka a vakayacora o Eparaama, me kua kina ni da veicacati voli kei ira tale e so (*DBY,* 476).

Keimami vinakata me ra kila o ira era vulagi vei keimami, ni keimami a sega ni vinakata me keimami mai tu eke, ia sa kilikili ga me keimami lakova e dua na vanua, ka sa i koya oqo na vanua vinaka duadua e rawa ni da raica. Ni ka dredre sara me dua e mai bula eke, me vakavo ke bunotaka na nona sasaga, me saqata yani na veivunika, ia sa vanua uasivi sara me ra susugi kina na Yalododonu e na Gauna Oqo, ka da na kune kalougata vakalevu e na noda vakaitikotiko eke, ka na vaka na bula mai na Were o Iteni; me viribaiti keda kina na nona Yalododonu o koya na Turaga Kaukaua Sara, ka tataqomaki ka veimaroroi e na vukudra, kevakara era na dau vakayacora na lomana. E dua ga na ka au ririkotaka vakalevu, ni da na sega ni dau caka dodonu; ni kevaka eda na dau caka [dodonu] eda na vakatauvatani ki na koro sa tara e na ulunivanua, ka na sega ni tabonaki rawa na noda iserau (*DBY,* 474).

Se qai vitu wale na yabaki, mai na noda cavutu mai Nauvoo, eda sa vakarautaka me da tara e dua tale na valetabu. Au railesuva tale e na yalomarau na noda sasaga. Era tu oqo e le vica na drau na udolu, ka ra sega ni sotava mai na veika talei e soli vei keda. O ni na rairai taroga li, na cava soti beka ka soli oqori vei keda? Se cava tale, na noda vosota rawa na tai e rua ni veika rarawa, kei na veika rerevaki. Era se bera ni bau donuya me ra sikabotei ka butakoci e na veika era taukena tu, me ra sotava na veika rarawa e na kedra maliwa na dauvakacaca, ka yacova sara na mate, me vaka eda sa sotava vakawasoma mai e le vuqa vei keda (*DBY,* 482).

O ni na taroga beka se da na dede e na veiulunivanua oqo. Meu sauma ga vakalekaleka, io, kevaka eda na gadreva tiko ga me da vakayacora na lewa ni Kalou na Tamada mai Lomalagi. Kevaka eda na dui gadreva me da vuki tani mai na ivakaro savasava ni Turaga o Jisu Karisito, me vaka e a vakayacora mai liu o ira na kawa i Isireli, me da dui muria ga na lomada, eda na duiveiseyaki ka dauvakacacani, ka na drovaki ira voli ga na keda meca, ka vakararawataki sara vakalevu, me yacova sara ni da sa qai nanuma na Turaga na noda Kalou, ka lako tu ga e na nona sala (*DBY,* 483).

Era na taroga e vuqa, "Me vakaevei na dede ni noda tiko eke?" Me da tiko eke me vaka sa gadrevi vei keda. "Eda na vakacemuri tale beka e na noda lako?" Ke da bula, ka dau marautaka na sala ni noda bula, me kua kina ni da na cemuri rawa mai na noda itikotiko, eda na sega dina ni cemuri mai

kina. Ni gadreva mo ni vakavukui vakavinaka, ni raica mo ni dau gugumatua e na nomuni cakacaka, ni tara na veivale vivinaka, me vakavinakataki sara na nomuni iteitei, me teivaki vakavinaka na nomuni veiapolo, na pea, kei na veikau vuata kece ga ka rawa ni vua vinaka e na noda vanua oqo, me vaka na veicovuata tale e so, me vaka na *currant* ni veiulunivanua, na *raspberry*, me teivaki vakavinaka na loga ni *strawberry*, ka me tara ka ukutaki na noda koro vinaka (*DBY,* 483–84).

Me tuvai vinaka e na loma ni ononadrau na maile na noda itikotiko e na veiulunivanua oqo, ka caramaki e dua na sala, me vakadodonu mai kina, ka me biri na ikawakawa ka ta na sala e na veibuca, me cabeta na veiulunivanua, kei na veiqakilo! Eda butuka mai na vanua oqo e na ligalala ka lele mai e na qiqi makawa, me ra veidusimaki kina na noda itokani . . . e na nodra tukuna mai "ni se kauta yani vakalevu na kemuni kakana; ni sega ni dua tale na vanua mo ni na laki raica kina na kakana! Ni kauta vakalevu na itei ni covuata, ni sega ni na laki laurai rawa tale e kea!" Eda a vakayacora vakakina, me qai kena ikuri, na noda sa vakasoqoni ira vata mai na dravudravua, ka sa mai vakatikori keda e na veibuca oqo na Turaga, ka yalataka ni na maroroi keda kina vakalekaleka, me yacova ni sa yameca na veivanua kece ga na nona cudru waqawaqa. Me da dau lomadina beka vua na Turaga? Io (*DBY,* 475).

Mai na veitokoni vakalomalagi, eda sa mai ulabaleta rawa kina na veika dredre e so oqo, ka da mai soqoni vata tu edaidai e na veiqara ni ulunivanua oqo, ka sega ni dua tale me veivakarerei kina vei keda, ka yawa sara mai vei ira na keda meca, ka yawa tale ga mai na medremedreya kei na veilecayaki kei vuravura (*DBY,* 482).

Me iUlutaga ni Vuli

Na veisaqasaqa e Illinois kei na nodra dro na Yalododonu ina Muaira.

- A vakavinavinaka vei cei o Peresitedi Young e na vuku ni lewa me ra tokitaki na Yalododonu ki na Rocky Mountains kei na Bucabuca ni Salt Lake?
- Na cava beka na ka e vakavuna me ra dro na Yalododonu mai Illinois? A kila beka vakacava o Peresitedi Young na vanua me kauti ira kina na Yalododonu?

Na kaci ki na Mormon Battalion kei na nodra ilakolako.

- Na cava na vu ni nodra veivakauqeti na iliuliu ni Lotu, me ra bole i na *Mormon Battalion* e lewe 500, ka ra biuti ira tu mai na nodra veivuvale, e na gauna dredre oqori ni nodra ilakolako i na muaira?

- E sega ni ra bau laki vala vakadua na *Mormon Battalion*, ni sa oti makawa na ivalu e na gauna era qai tadu yani kina e na vanua era lakova tiko. Na cava beka era qai sotava na Yalododonu, e na vuku ni nona taro sotia na matanitu? Na cava beka na vuna e bibi kina me ra solibula e na veika oqori? Na cava soti beka na yaga ni nodra bole oqori i na ivalu?

A taqomaki e na loloma ni Turaga na nodra "itikotiko na dravudravua."

- E veivakani vakalekaleka beka vakaevei na Turaga, e na nodra viakana tu na Yalododonu? E dau vukei iko beka vakaevei na Turaga e na gauna o gadreva tu kina na veivuke?

A caramaka na sala i na Bucabuca ni Salt Lake e na 1847 na ilawalawa ni vuda vakalotu ka sala vata yani i Brigham Young.

- E volai tu e na Vunau kei na Veiyalayalati wase 136 na "iVakaro kei na Loma ni Turaga e na vuku ni Keba ni Isireli, e na nod[dra] ilakolako ki na ra" (tikina 1). A soli vei Peresitedi Young e Winter Quarters e na 14 Janueri 1847 na ivakatakila oqo. Me ikuri ni ituvatuva ni lewa ka sa volai tu e na iwase ni ivola oqo, na ivakaro cava tale beka e soli vei ira na Yalododonu me baleta na nodra ilakolako ki na ra?
- Na vakatitiqa cava beka e a vakalasikata o Jim Bridger vei Peresitedi Young? Na cava na vuna e voravora kina na vosa nei Peresitedi Young vei Mr. Bridger? O sa dau rawata beka vakaevei na veika o saga, mai na nomu dau vakavatukanataka na nomu vakabauta?
- Na cava na vuna e via tiko ga kina o Peresitedi Young e na Rocky Mountains, ka sega ni via gole i California?

Era ulabaleta e na Muaira na Yalododonu na veika dredre era sotava mai na nodra vakabauta na Kalou.

- E na veisala cava soti beka era qara kina na Yalododonu, na iwali e so ni nodra leqa?
- A kaya o Peresitedi Young, "Se sega mada ni dua na vanua, me tekivu mai na gauna i Atama ki na noda gauna oqo, me vinaka cake mai na vanua oqo, ka dau vakalougatataka vakalevu na Tamada mai Lomalagiu." Na veika cava soti beka e lavaki me ra dau vakayacora na Yalododonu, e na veivanua era dui bula kina, me tudei kina na nodra rawata na veivakalougatataki oqori? Na cava beka na ibalebale ni bula e na vakabauta? Na cava beka e rawa ni da vakayacora, me vakaikuritaka kina na noda dau bula e na vakabauti Jisu Karisito?

- Na veika cava soti beka era rawata na Yalododonu, ni ra okati me ra vuda vakalotu ki na Rocky Mountains? Na cava beka e rawa ni o vakayacora, me tara cake kina na Lotu e na vanua o bula kina?
- A mai cauraka o Peresitedi Young e dua na itukutuku vou, "Era tu oqo e le vica na drau na udolu, ka ra sega ni sotava mai na veika talei e soli vei keda. . . Era se bera ni bau donuya me ra sikabotei ka butakoci e na veika era taukena tu, me ra sotava na veika rarawa e na kedra maliwa na dauvakacaca, ka yacova sara na mate, me vaka eda sa sotava vakawasoma mai e le vuqa vei keda." Na cava beka o nanuma ni ibalebale ni veika e tukuna oqori? Na cava beka e vuna, me okati kina na Bucabuca ni Salt Lake, me "vanua uasivi sara me ra susugi kina na Yalododonu e na Gauna Oqo"? O kune kalougata beka vakaevei mai na veika dredre o sotava e na nomu bula? Na cava beka e rawa ni da vakayacora, me da vukica kina na veileqa dredre eda sotava, me sala vinaka ni noda tubu cake vakayalo?

Taracake o Saioni

*A yavutaki na bula nei Peresitedi Brigham Young me qarava na kena tauyavu o Saioni. A veiliutaki kina e na nodra vakasoqoni e rauta ni duanadrau na udolu vakacaca na Yalododonu e na Gauna Oqo, i na veibuca ni Rocky Mountains, me ra laki tawana kina e vanadrau vakacaca na koro. A mai tara kina na veivaletabu, kei na veivale tabanikau, ka tauyavutaka tale ga na veiiteki kei na tabana levu e na muaira ni vanua o Amerika, ka talai ira kina e vuqa na daukaulotu ki na veiyasa i vuravura e vuqa. Sega sara ni dua e bau kila vinaka na ibalebale ni solibula kei na sasaga e gadrevi vei ira, ia, me vaka e qai kaya, "eda na sega ni waraki ira na agilosi, . . . me da sa na tarai [Saioni cake o keda]" (*DBY, *443).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E Saioni o ira na yalosavasava.

Meu vosa vakalekaleka mada me baleti Saioni. Eda dau tusanaka vakawasoma ni o Saioni o keda. Ke dau savasava na lomada, eda sa na okati kina, ni "oqo ko Saioni–KO IRA NA YALOSAVASAVA" [raica na V&V 97:21] (*DBY,* 118). E vei beka e tiko kina o Saioni? E na vanua ga e tauyavutaki kina na nona Lotu na Kalou. Me dau tiko e lomada vakayadua; ka me da bula e na kena itovo, me da bula kaya na yalo ni bula vakasaioni e veigauna kece sara! (*DBY,* 118).

Sa i koya ga oqo na Kosipeli; oqo na yavu ni veivakabulai; oqo na Matanitu ni Kalou; oqo na Saioni ka ra sa tukuna, ka volaitukutukutaka mai na Parofita mai na itekitekivu ni buli kei vuravura. Oqo na cakacaka kei Saioni, ka sa yalataka na Turaga ni na tauyavutaka (*DBY,* 118).

E na tete tiko ga o Saioni, me yacova sara ni sa roboti vuravura taucoko mai muri. E na sega ni dua na qakilo, se tutu ni vuravura oqo, ka sega ni okati me Saioni. Ni sa na Saioni vakadua tu (*DBY,* 120).

Sa inaki ga ni noda bula oqo me da vakasavasavataka na noda bula, ka taracake na Saioni ni noda Kalou.

E inaki ga ni noda bula, me da taracake kina na Saioni ni noda Kalou, me vakasoqoni vata kina na Mataqali i Isireli, ka me tekivutaki tale ga na

A rogo vakalevu o Peresitedi Brigham Young e na nona tawavanua ki na Veiulunivanua ki na Muaira (Amerika). A mai vakatabuya e na yabaki 1877 na vanua me duri kina na Valetabu e Manti (ka tabaki tu oqori e na kena se qai tara tiko).

nodra gauna waraki na Kai Veimatanitu Tani, me vakalesui ka vakalougatataki o vuravura mai na maqosa ni ligada, me vuki me vaka na Were o Iteni, me da kila ka vakalevu, ka vakavukui me da yalomatua cake sara, me savai kina na lomada, ka vakarautaki vua na Turaga, e na nona tadu lesu mai (*DBY,* 88).

E sega ni dua tale na noda bisinisi eke, me da taracake ga ka tauyavutaka na Saioni ni Kalou. Me caka me vaka na loma kei na lewa ni Kalou [raica na V&V 105:5], ka me qaravi me tautauvata kei na kena ivakarau kei na lewa ka a taracake o Inoke, me vakavinakataka tiko ga, ka qai kau bulabula i lomalagi, me vu ni kena qai dau cavuti e muri, ni sa yali o Saioni [raica na Mosese 7:69]. E na dua na gauna e muri, e na qai kau lesu tale mai, ka me da vakavakarau kina o keda, me vaka ga na veivakarautaki a vakayacora o Inoke vei ira na wekana, me da veitata kina kei Saioni e na kena vakalesui mai lagi, e na kena vakatikori tale e vuravura, me mai tiko kina e na kena iserau kei na kena iukuuku kece ga (*DBY,* 443).

Eda sa nanamaki ki na siga e na vakarautaka kina na Turaga na kena tara tale na Jerusalemi Vou, me vakarautaki kina na kena mai cokotivata kei na Koro i Inoke, e na gauna e na mai tauyavutaki kina e vuravura [raica na Mosese 7:62–64]. Eda namaka tu ni da na marautaka vakavinaka na siga oya, ke da sa waraka beka mai na ibulubulu, se bula voli ga e vuravura. Eda sa nanamaki kina, e na vakanuinui kei na yalodei ka tu vei ira na gone me baleti ira na nodra itubutubu, ni da na tu e kea e na siga e lesu mai kina o Jisu; ia ke da sega kina, eda sa na lako vata tiko mai: se vakaevei na noda ilakolako, eda na tiko ga kina e na nona tadu mai (*DBY,* 120).

Na inaki ni kena taracake o Saioni, me ra vakasavasavataki kina na luve ni Kalou, e na veicakacaka e so ni veivakabulai era na qarava.

Eda sa soqoni vata mai . . . me baleta vakatabakidua na noda vakasavasavataki, me da vatutalei sa lumilumisa e na valetabu ni Kalou. E noda inaki ni mai tiko eke, me da tauyavutaka e vuravura na Matanitu ni Kalou. Sa kilikili gona kina, me vakarautaki kina na cakacaka bibi oqo, me da laki vakasoqoni mai na veimatanitu kei na veivanua kece ga e vuravura [me soli kina vei keda] na veicakacaka kece ni Matabete tabu ni Luve ni Kalou, ka lavaki ki na nodra torocake vakayalo na Yalododonu, me ra vakarautaka kina na nona tadu mai (*DBY,* 121).

Me qaravi rawa eke na noda veivauci, vua na [gonetagane] vei [tamana], vua na marama vei watina, vei ira na gone vei rau na nodra itubutubu, ka vakayacori tiko vakakina, me yacova ni sa vinaka cake sara na isema ni veitabatamata, mai na cakacaka tabu ni veivauci, me yaco sara vei Atama na Tamada; o koya gona sa vakaroti kina vei keda me da vakasoqoni vata mai i Saioni, ka biuti Papiloni mai [raica na V&V 133:5, 7, 14], ka me da dau

vakasavasavataki keda, me taracake kina na Saioni ni noda Kalou, e na kena taracake na veikoro kei na veivaletabu, me vueti kina na veivanua, mai na butobuto era sotava tu e na veilekutu ni bula oqo, me yacova sara ni sa savavuka vakadua sara o vuravura, ka cokonaki me itikotiko tabu ni Kalou, kei ira na nona agilosi (*DBY,* 407).

Sa vakarautaka mai na Turaga me ra tarai Saioni cake kina na Yalododonu.

Eda bau vakasamataka li, ni kevaka eda gadreva me da bula e Saioni me tawamudu, e dodonu me da rawata vakataki keda? Ni o ira vakayadua sara e tauyavu e na vuravura tawamudu ni Kalou na nodra Saioni, era a tuva, ra butuka na kena iyalayala, ra cokonaka, ka vakavinakataka ga vakaiira, ka sa nodra ivotavota beka me ra kena itaukei? (*DBY,* 118).

Ke da sa lewa me sa tauyavu o Saioni, eda sa na qarava ga o keda, ka na tekivu na cakacaka bibi oqo e lomada yadudua. Ni gadreva na tama e na dua na vuvale me Saioni na nona vuvale, me idusidusi o koya e na cakacaka yaga oqo, ka na sega ni qarava rawa ke sega ni yalona dina na kena tara o Saioni. Ni se bera ni vakavatukanataka na veivakasavasavataki e na nona vuvale, me savai koya rawa mada, e na qai vukei koya na Kalou me vakasavasavataka na nona matavuvale (*DBY,* 118).

Sa qarava mai na Turaga na nona itavi e na cakacaka oqo; sa mai biuta vakavolivoliti keda kina e na veivunika, e na witi, lewe ni manumanu, na vauvau, na vutika ni manumanu, na silika, vuanikau, kei na veika kece sara me taracake kina, me ukutaki ka vakalagilagi kina o Saioni e na veisiga e muri, ka sa noda itavi ga me da moica na veivunika oqo me qaravi kina na noda gagadre, me vaka eda sa kila tu oqo, kei na veivakavukui mai lagi, ka na takavi keda e na noda dau yalodina. Oqo na sala e na vakalesui Saioni mai kina na Turaga, ka sega ni dua tale na sala (*DBY,* 294).

E sega ni qai dua tale na ka e vinakati, e na veicakacaka kece ni liga ni Kalou e vuravura, me tauyavutaki kina o Saioni, ni ra sa lewa mai na tamata me ra tauyavutaka. E vakatau tiko ga vei keda na noda tauyavutaka e vuravura na Saioni ni Kalou, e na yavu vata ga ka tauyavu kina na loga ni witi, se me tara ka tawani kina na vale. E sega ni dau yali kina na veika me rawa kina na sila, witi, kei na veikauvuata tale e so, ka na taracake rawa ga e vuravura na Saioni ni Kalou mai na kena taurivaki vakamanini na veiyaya e so sa tu rawa oqo (*DBY,* 118).

Lavaki na solibula, kei na sasaga vagumatua, e na kena taracake o Saioni.

Sa gadrevi tu me ra kila vakayadua na Yalododonu e na Gauna Oqo na sala me taracake kina o Saioni. E na uasivi cake sara na Koro o Saioni, e

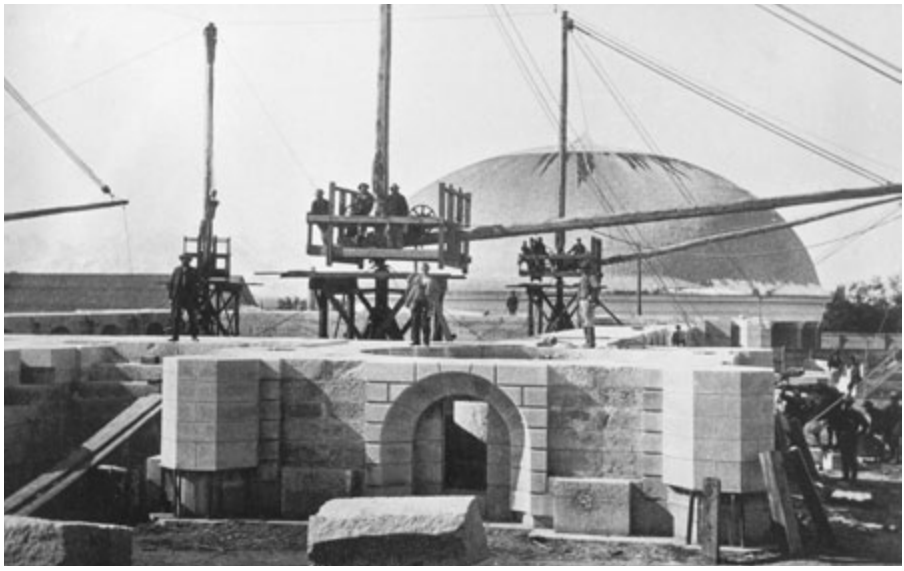

Na itaba ni kena se qai tara tiko na Valetabu e Salt Lake. A solibula mai o Peresitedi Young e na kena tauyavutaki o Saioni, ka vunautaka kina ni "inaki ga ni noda bula, me da taracake kina na Saioni ni noda Kalou" (*DBY*, 88).

na kena totoka kei na talei, mai na veika kece ga sa yaco e dela i vuravura. Ni na kautani mai vuravura na kena cudruvi, ka na taviraki mai matada na veika ca kece ga sa tu kina. O cei beka e na qarava na cakacaka dredre oqo? E na tukuna beka na Turaga ni na vueta na iTeki e lomadonu i Saioni, me ukutaka ka sega ni vakaitavi e na nodra biu kina? Sega. E na sega ni mai tara Valetabu eke, se Valetabanikau, se Vakatunuloa ni soqo, se me teivaki na veikau vuata, me cula na itatara draunikau se kote vutinimanu-manu, se me tulituli e na parasa se kaukamea, ka ni da sa kila rawa tu na veika oqo. . . . Me da tarai Saioni tiko ga, ke da dau vakayacora na noda itavi (*DBY,* 120).

Au rawa ni raica e na noda ivavakoso na turaga kei na marama e so—o ni sa le vica wale—o ni a cemuri mai na iTeki e lomadonu i Saioni [e Jackson County, Missouri; raica na V&V 57:2–3]. Tarogi ira mada se ra sa bau sotava mai na rarawa se na leqa; qai kerea me ra wanonova mada na vanua totoka oqo ka sa yalataka vei ira na Turaga, ke ra dau yalodina e na nona ivakaro, ka dau muria na nona sala me vaka sa lavaki vei ira; ka qai tarogi ira me baleta na veivakalougatataki ka dodonu beka me nodra. Ke ra tusanaka mai na nodra dui vakasama, era vakalasikata kina ni rairai mamada cake na ivua i Jisu, ka rawarawa na nona icolacola, ka na ka talei sara na nodra dau talairawarawa ki na nona ivunau, me da dau lomavata ka duavata kina; ia mai na nodra qaciqacia e so vei keda, ka okati me qaravi kaloulasulasu, e na nodra yalokocokoco, ka rau tautauvata vinaka, kei na gagano ni lomadra, era a biutani kina ka vakacemuri mai na nodra veivale (*DBY,* 113–14).

Me da vakavinakataka mada na noda vakasama, me yacova ni sa taleitaki ga vei keda na veika vinaka, na veika domoni ka savasava, ka dau gadreva tiko ga na noda kila ka, ka na yaga vakalevu sara e na kena taracake o Saioni, ka na oka kina na kena tara na veivale, veivaletabanikau, veivaletabu, veisalatu, kei na veika kece sara e dau gadrevi ka kilikili e na vakasama vakavuli ka rawa ni buli vakaukamea, ka dau gadreva tiko ga me kila na inaki cecere kei na yavu ka buli kina na veika kece sara, me da kila rawa kina na ibalebale ni noda bula,. kei na veisala e so me vakaikuritaki kina na veika e so sa tu volekati keda oqo (*DBY,* 247).

Eda sa mai tu oqo me da tarai Saioni cake. Me da cakava beka vakaevei? . . . Me da dau duavata e na noda sasaga. Me da duavata e na noda vakabauta na veika kece eda cakava, me vaka na lomana e duabau ga; ka me vakayacori e na yaca ni Turaga na veika kece sara eda vakayacora, me da kune kalougata kina e na veika kece sara eda vakayacora. Sa tu e matada na noda cakacaka, ka sega ni vakamacalataki rawa na kena dredre (*DBY,* 284).

Era nanuma e so na Yalododonu e na Gauna Oqo ni sa cava na cakacaka e na nodra sa muria na Kosipeli, ra sa solibula e na dui nodra biuta na nodra vuvale, se na nodra itubutubu beka, na watidra, na luvedra, na nodra iteitei, nodra dui qele, se na veika tale e so era dau vakamareqeta; se qai kena itekitekivu ga oqori. Na noda vakasavasavataki keda ka cokonaka na kena taracake na Saioni ni Kalou . . . e se qai tekivu sara ga e na noda sa yacova mai na tikina oqori (*DBY,* 444).

Nsa veika kece sara ka okati me baleta na kena taracake o Saioni, e vinakati kina me da qarava na veicakacaka dredre, ka bibi. E okati me ka lialia sara na noda nanuma me da tara cake e dua na matanitu, ka da sega ni buno kina; sa gadreva vakalevu kina na nodra oga o ira na noda lewe ni isoqosoqo yadudua, e na veika ni vakasama, na kena bunotaki vakayago, se na veika vakayalo, sa i koya duadua ga oqori na sala me taracake kina na Matanitu ni Kalou (*DBY,* 291).

Ke da vinakata me da taracake na Matanitu ni Kalou, se tauyavutaki Saioni e vuravura, me buno sara kina na yadreda, e na cakacaka ni ligada, ka vakatulewataka e lomada, me tuvai kina na veika kei na veisala e so me qaravi rawa kina na vatavatairalago oqori (*DBY,* 291).

Sa dau tu ga e mataqu na veika e baleti Saioni. Eda na sega ni waraki ira na agilosi, se na ilawalawa i Inoke me ra mai tarai Saioni cake, me da sa na taracake sara ga o keda. Me da teivaka kina na witi, da tara na noda veivale, da vakabaitaka na noda veiwere, me da teivaka na veiloganivaini kei na veimoli, ka me da rawata kina vakaikeda na veika kece sara me tiko vinaka ka marau kina na noda ilawalawa, me taracake kina o Saioni e vuravura, me savai ka vakavinakataki mai na kena dukadukali. Me vakalougatataki kina na veika e drodrova yani na veika kece sara eda qarava; e na qele eda teivaka, e na veivale eda tara, kei na veika kece sara eda taukena tu; ia kevaka eda na

tagutuva na noda veiwekani kei na veika e so e dukadukali tu, ka qarava ga na kena tauyavu na Saioni ni Kalou e lomada, e na noda veivuvale, e na noda koro, kei na noda matanitu raraba, eda na vorata rawa kina na vuravura oqo, ni sa i keda dina ga na turaga ni vuravura oqo; ka na kadre ka tubu mai kina na veikau vuata ka rawa ni da kania, me ukutaka ka isalusalu talei ka tubu mai kina, ka na sega na cogadrogadro kei na co ca (*DBY,* 443–44).

Sa vakalougatataki au vakalevu na Turaga; sa dau vakalougatataki au e veigauna; me tekivu mai na gauna au tekivu tarai Saioni cake kina, sa noqu vakalevu mai na kena kalougata. Au rawa ni talaucaka vei kemuni na veika e vuqa, me vakavatukanataki kina na nona lomani au na Kalou, ka so era na rairai kaya beka e lomadra na wekaqu, "Au sega ni vakabauta na veika e so oqo" (*DBY,* 452).

Meu rawata e na noqu bula na noqu yalomatua vakayalo, ia e na laki tiko vakacegu sara kina na noqu itikotiko, kei na noqu marau vakaiau, e na noqu duavata kei ira, ke ra dui bulataka na nodra lotu na turaga kei na marama yadudua, me ra serauni ka vakaiukuuku kina e na Kosipeli, me ra gugumatua, ra yalomalumalumu ka yalodina; ka dau marau voli ga e na mata ni Turaga, me ra qarava tiko ga na veika sa vakacolati vei ira, ka me kua sara ni dua na tikina me ra butusevata (*DBY,* 119).

Sa na qai rawa kina na sautu, na marau, na vakacegu, e na veisauka ni koro kei na noda veivuvale. Sa na oti na veibeitaki vakaveilewai, e na sega ni dua na ka dredre me lasika ki na Matabose e Cake se na Veilewai Vakabisopi; se na mataveilewai, sa na sega tale ga ni basika na veicati, na veiqati (*DBY,* 119).

Eda sa na qai taukeni Saioni kina, ni da sa na yalosavasava kece sara (*DBY,* 119).

Sa yavutaki mai lomaqu na kena qaravi na loma ni Kalou, me taracake kina e vuravura na nona Matanitu, me tauyavutaki kina o Saioni kei na kena ivakaro, ka me ra vakabulai kina na tamata kece ga; kau rawa ni kaya kina, e na vosa dodonu ka dina, ni sega ni bau vakalasikati e na noqu vakasama na veika au na rawata mai na veika au dau qarava, seu na levu se lailai na veika au na vakaisalataki kina, keu na rawata rawa, seu na vutuniyau, seu dravudravua. Au sega mada ni dau vakasamataka vakabibi na veika oqo, se meu kauai kina vakalevu. Na veika kece sara au sa mai vakayacora, au qarava ga ni noqu itavi meu cakava na lewa ni Kalou, meu ogataka na kena tauyavu na Nona Matanitu e vuravura . . . ni ka savasava, tabu ka vakalou na ivakavuvuli e so ni Kalou sa vakatakilai mai vei keda, me baleta na nodra vakabulai na lewe i vuravura kece ga. E na kunei kina na veika dokai ka na tokona na kakavaka yani na bula vakalou, me veituberi mai na rarama ki na rarama, mai na qaqa ki na bula qaqa cake, mai na bula vakaiukuuku ka vakaiukuuku tiko ga, me da kila ka, ka kila ka tiko ga vakalevu, mai na kena soli vei keda na lewa, ka qai vakaikuritaki tiko ga na noda lewa (*DBY,* 452).

Me iUlutaga ni Vuli

E Saioni o ira na yalosavasava.

- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young ni ibalebale ni Saioni? (Raica tale ga na V&V 97:21.)
- O cei soti beka e dodonu me ra vakaitikotiko e Saioni, ka kunei beka e vei o Saioni? (Raica tale ga na Same 102:16; 4 Nifai 1:15–17; V&V 109:39.)

Sa inaki ga ni noda bula oqo me da vakasavasavataka na noda bula, ka taracake na Saioni ni noda Kalou.

- E vunautaka o Peresitedi Young, "E inaki ga ni noda bula, me taracake kina na Saioni ni noda Kalou." Na cava beka e dodonu me da qarava na lewenilotu raraba, me baleta na taracake kei Saioni? Me da cau yadudua beka vakaevei e na cakacaka oqo?
- Na cava beka na "ivakarau kei na lewa" ka taurivaka mai o Inoke e na kena taracake ka vakavinakataki o Saioni? (Raica tale ga na Mosese 7:10–11, 17–21.) Me da dau taurivaka beka vakaevei na kena ivakarau oqori e na noda dui vuvale, e na tabana levu se tabana e na gauna oqo?
- Me ra dui tara beka vakaevei na veivuvale na nodra Saioni?

Na inaki ni kena taracake o Saioni, me ra vakasavasavataki kina na luve ni Kalou, e na veicakacaka e so ni veivakabulai era na qarava.

- Me da vakasavasavataka vakaevei na noda dui bula, kei na nodra bula na noda dui vuvale?
- Na cava na vuna "sa vakaroti kina vei keda me da vakasoqoni vata mai i Saioni, ka biuti Papiloni"? (Raica tale ga na V&V 44:4–6; 133:14.) Na cava beka e vakaibalebaletaki ki na Papiloni vakayalo, ka da biuta rawa beka vakaevei?
- E vakaibalebale beka vakaevei na kena taracake o Saioni, kei na veicakacaka e so ni matabete tabu?

Sa vakarautaka mai na Turaga me ra tarai Saioni cake kina na Yalododonu.

- Na cava beka sa vakarautaka vei keda na Turaga, me rawa ni da cau kina e na kena tauyavutaki o Saioni?
- E tauyavutaki taumada o Saioni "e lomada yadudua." Na isolisoli se taledi cava soti beka sa tu oqo vei iko, me veivuke e na nomu tarai Saioni cake?

Lavaki na solibula, kei na sasaga vagumatua, e na kena taracake o Saioni.

- A vakatakilai e na gauna e se qai tekivu vou kina na Lotu, na vanua me tara kina na iteki e lomadonu (raica tale ga na V&V 57:2–3). Me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, na cava beka e vakalatilati ki na nodra rawata na nodra ivotavota o ira na Yalododonu, ka me tauyavutaki Saioni kina e na gauna oya?
- E na vakarautaka beka vakaevei na Turaga, na kena tauyavutaki o Saioni? (Raica tale ga na V&V 105:5–6.)
- Na cava na vuna e rui bibi kina me da "vakavinakataka mada na noda vakasama" e na kena ogataki na tara nei Saioni?
- E vunautaka o Peresitedi Young, ni dodonu me da sasagataka vata na kena tara o Saioni. Me da rawata beka vakaevei na duavata vakaoqori e na noda veivuvale, veikuoramu, na tabana levu se veitabana?
- Na cava beka na vuna e lavaka kina na Turaga "me da qarava na veikacaka dredre, ka bibi" e na noda gadreva me da tauyavutaki Saioni?
- Me vaka a vakamacalataka o Peresitedi Young, "Sa vakalougatataki au vakalevu na Turaga; . . . me tekivu mai na gauna au tekivu tarai Saioni cake kina, sa noqu vakalevu mai na kena kalougata." Na isolisoli cava beka sa virikotori tu me baleti ira era dau maroroya na nodra veiyalayalati e na kena tauyavutaki o Saioni? (Raica tale ga na Aisea 51:11.)

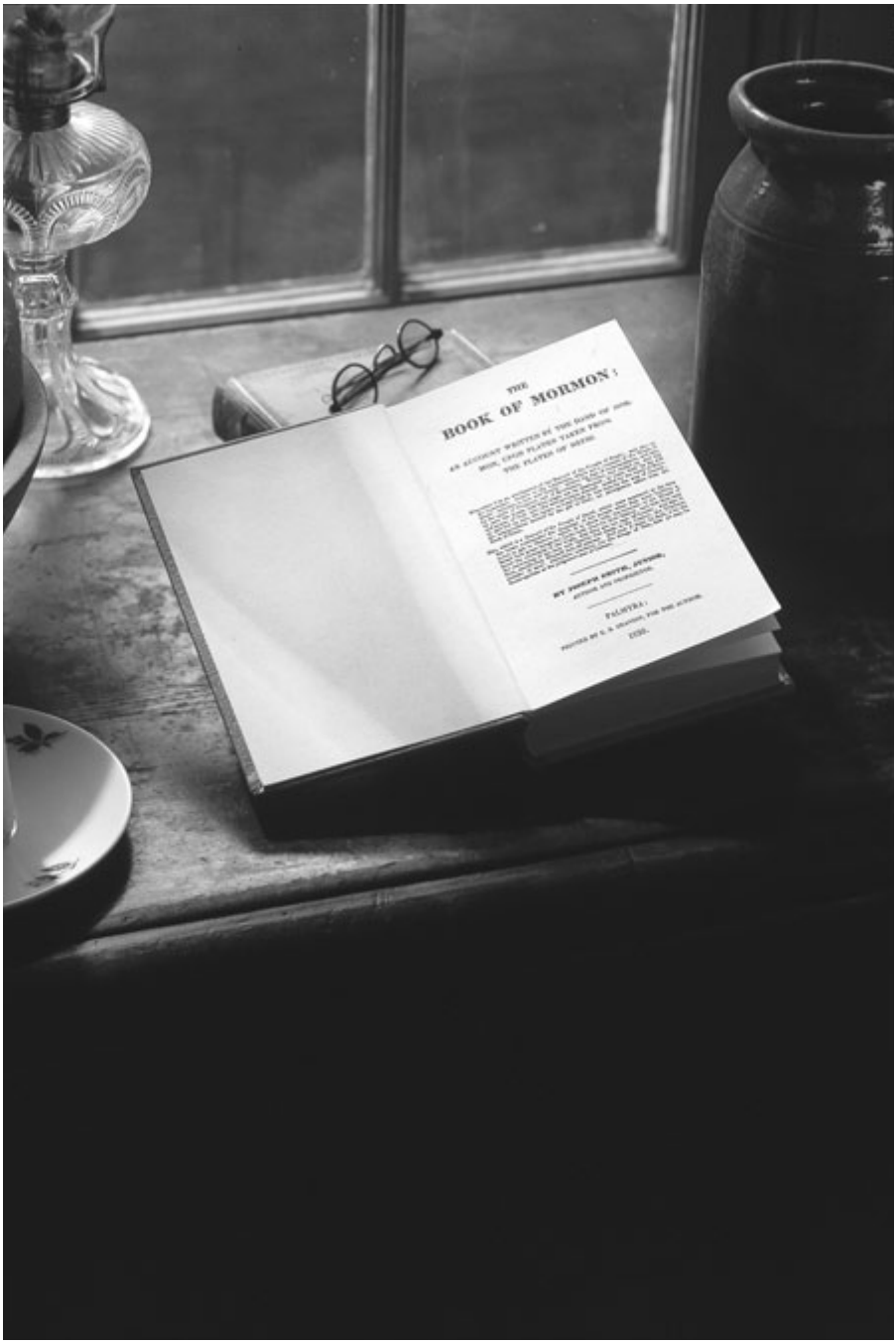

Ni dau wilika ka masulaka na iVola i Momani, a qai vakadinadinataka kina o Brigham Young na dina ni ivola. A vunautaka tale ga, ni kevaka era vakamuri koya e so tale, "e na [nodra] yalodina kei na yalododonu, [era] na kila kina ni ka dina kece na itukutuku e na iVola i Momani" (*DBY*, 109).

Na iVolanikalou

*E na veibogi kece sara, sa dau qiria o Peresitedi Brigham Young na lali ni masumasu, ka vakumuni ira vata kina na nona matavuvale, me ra lagasere ka rogo ivunau, me ra vuli mai na vosa ni Kalou, ka me qaravi tale ga na nodratou masu vakavuvale. Sa dau vakaliuca na kena vulici na ivolanikalou, ka vakatauvatana ki na "ivakatakarakara ni liga idusidusi," ka tukuna tiko na sala me da muria. E dusi tiko beka i vei? Ki na waitovure ni veivakararamataki" (*DBY, *127). A vunau ka veivakadreti kina vei ira na Yalododonu: "O ni dau wilika beka na iVolanikalou, kemuni na wekaqu, me vaka o ni a vola mai e na dua, se rua, se lima sara na udolu na yabaki sa oti? O dau wilika beka, me vaka ga o duri tu e tikidra ka ra volavola oqori? Ke sega ni vakakina na nomu nanuma, sa dodonu me vakakina, mo ni vakamatautaki kemuni kina ki na kena yalo, kei na ibalebale ni vosa ni Kalou sa volai tu oqori, me vaka ga na nomuni dau taubale e veisiga se na nomuni veitalanoa, se na nomuni veitalanoa kei ira na nomuni tamata cakacaka, se o ira e na nomuni dui vuvale" (*DBY, *128).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Eda na dau vakauqeti ka tuberi e na noda dui b ula, mai na noda vuli ka bulataka na ivakavuvuli ni ivolanikalou.

Sa nomu isolisoli, ka nomu itavi tale ga, mo qarava na nomu bula, me rawa kina ni o dau kila na veika ni Kalou. Sa tu oqo vei keda na Veiyalayalati Makawa kei na Veiyalayalati Vou, na iVola i Momani, kei na Vunau kei na Veiyalayalati, ka sa mai rawata vei keda o Josefa, ka sa iyau talei vua ka lako voli e na butobuto. Me vaka na valenicina ki na wasawasa, se na "ivakatakarakara ni liga idusidusi," ka tukuna tiko na sala me da muria. E dusi tiko beka i vei? Ki na waitovure ni veivakararamataki (*DBY,* 127).

Au vakabauta dina na veivosa ka volai tu e na iVolatabu. . . . Au vakabauta vakakina ni dina na ivakavuvuli ni veivakabulai ka volai tu e na ivola oya, ka na veilaveti vakalevu sara vei ira ka ra dau bulataka, se matanitu, veimataqali, ka ra bula tu oqo e dela i vuravura. Na veivakavuvuli kece sara ka volai tu e na iVolatabu, e na veilaveti cake ki na bula uasivi, vei ira ka ra dau vakamuria; e na veivakavukui vei ira, me ra yalomatua, ka sobuti ira na yalololoma vakarisito, me ra kila vinaka kina na veika era gadreva tu o ira na vakaloloma, se o ira ka ra sotava tu na rarawa se na leqa e so. O ira vakayadua era dau vakamuria na ivakavuvuli ka volai tu e na iVolanikalou, era na dau dina ka dodonu tiko ga, ka me ra dau yalosavasava ka tiko vakacegu e vale, kei na veivanua kece ga era tiko kina. Dau vakamuria na ivakavuvuli mai na iVolatabu, ni ra uasivia cake kina e na vakawati na turaga, kei ira na marama, ka dau talairawarawa kina na luveda; me ra tiko marau kina na veivuvale, ka tiko sautu kina ka marau na veimatanitu, e na nodra laveti mai na veika ni bula e vuravura oqo (*DBY,* 125).

Meu kaya ga me da taura na ivola oqo [na iVolatabu] me noda idusidusi, me lewai kina na veika me da vakayacora; au okata me yavu ni noda vakabauta. Ni na dusimaki kina na sala ki na bula, me vaka ga na liga dusisala e na yasa ni sala, me da yacova kina e dua na koro, se na mape ka vakaraitaki tu kina na veiulunivanua, veiuciwai, se na vanua e tiko kina e dua ga na vanua e dela i vuravura, ka da gadreva me da raica, ka da sa vakabauta ga ni tiko; o koya gona, au na rawa ni kaya kina ni o ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, sa tu vei ira na vakabauta matata ka rawa ni kunei vei ira na lewe i vuravura (*DBY,* 125).

Eda okata na iVolatabu . . . me idusidusi . . . ka dusimaka tiko na sala ki na dua na vanua eda na lakova yani. Oqo na ivakavuvuli dina, eda sa dau vunautaka mai. Ke o ni na vakamuria na kena ivakavuvuli, ka dau dusimaki mai na ivunau sa tukuni tu e na ivola, e na dusimaki iko ki na vanua mo laurai kina me vaka o sa raica rawa tu, mo drau na veitalanoa rawa kina kei Jisu Karisito, me ra rairai kina vei iko na agilosi, mo dau tadra, ka raivotu, ka dui kila na Kalou vakaikemuni. E nomu itito ko li? Io; ni na vakadeitaka na nomu muria voli na imawe ni yavadra na qase mai liu. O na raica kina na veika era a raica mai, ka yalomatua e na veika sa tu vei ira (*DBY,* 126).

E sega ni veisaqasaqa na ivakavuvuli e so ka vakatakilai tu e na iVolatabu, na iVola i Momani, kei na Vunau kei na Veiyalayalati [a se bera ni oka me ivolanikalou e na gauna ni itukutuku oqo na Mataniciva Talei]; ka na sega

tale ga ni na veisaqasaqa na ivakavuvuli ka dau vunautaka o Josefa na Parofita, kei na kena era vunautaka voli edaidai na vakaitutu vakabete, ke ra dau bula me ra tuberi tiko ga mai na Yalo ni Turaga, ka vu ni nodra butuseva e so (*DBY,* 126).

Eda vakabauta na iVola i Momani, kei na Vunau kei na Veiyalayalati, ka solia na Turaga vei Josefa Simici, ka qai solia sara o koya ki na Lotu. E tiki tale ga ni noda vakabauta, ni kevaka eda sega ni vakaivotavota e na Yalo ni Turaga, ka da mataboko tu vakayalo, ka sega ni kila kina na veika e so mai vua na yalo dauvakatakila, eda sa na vakamoce ga ki na veivola oqo, se vakaevei sara beka na kedra levu. Ke tu taucoko vei keda na ivakatakila ka sa soli me tekivu mai na gauna i Atama, ka sega ni vakaivotavota tiko e na yalo dauvakatakila, me dau tu ga vei keda, e na ka dredre sara na noda laki vakabulai e na matanitu silesitieli ni Kalou (*DBY,* 128).

Sa soli na ivola Vunau kei na Veiyalayalati vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, me baleta vakatabakidua na nodra bula e veisiga, kei na veika e so me ra dau qarava (*DBY,* 128).

E lewe ni iVolatabu na ivakavuvuli ni bula tawamudu.

Na iVola oqo, e na kena Veiyalayalati Makawa kei na Veiyalayati Vou, e vunautaka tiko ga e dua na itukutuku me tekivu mai na iVakatekivu me yacova na iVakatakila (*DBY,* 126).

Na ivakavuvuli eda vunautaka tiko e ivakavuvuli ni iVolatabu, ka ivakavuvuli ka sa vakatakila mai na Turaga me baleta na nodra vakabulai na luve ni Kalou, ia ke ra sa cakitaka tale o ira ka ra dau vakabauta mai liu, ka ra sa kila vinaka tu na veika era vakayacora oqori, e na nodra galuvaka na itukutuku dina, ka vakawalena na Nona ivakaro o Koya sa Kaukaua Sara (*DBY,* 126).

Sa ivola dina na iVolatabu. A rairai cala tu beka na vakavakadewa e so e loma ni ivola, ka sa mai biu tani na veika talei e so e na kena tabaki ka vakadewataki na iVolatabu [raica na 1 Nifai 13:24–27]; ia eda sa kila vinaka sara, mai na veitukutuku e so ka vola e dua vei iratou na i Apositolo, ni kevaka e a volai taucoko sara na veika a tukuna ka vakayacora na iVakabula, e na lailai o vuravura [raica na Joni 21:25]. Meu kaya kina ni sega ni kila vinaka tu o vuravura. Era na sega ni kila na veika eda sa vola tu, se na nona ivakarau na iVakabula, me vaka sa tasereki tu e na iVolanikalou; ia e dua na ka rawarawa duadua e delai i vuravura oqo, ka dua dina na ivola matata na iVolatabu, ke da sa kila vinaka na veika e volai

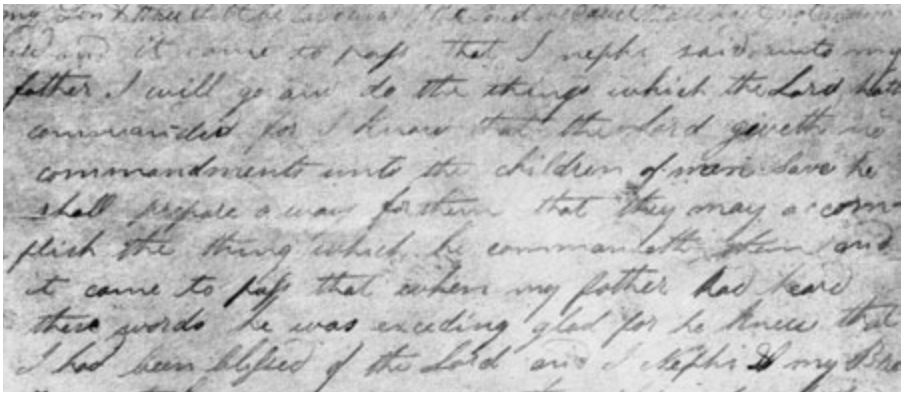

Na itaba ni iwase ni itukutuku volai mai na iVola i Momani.

kina, ni kevaka e vakadewataki sara vakadodonu [raica na Yavu ni Vakabauta 1:8], e ka dina kece sara, ka sega ni dua na ka e vunitaki e na veika dina, vei ira ga na lecaika. Sa vakarautaki na ivakatakila yadudua ni Turaga me baleti ira na ibulibuli ni ligana ka ra yalowai sara e na veika vakayalo, ka na vakatakava na bula vei ira vakayadua ka ra vinakata me ra ciqoma (*DBY,* 124).

Eda vakabauta na Veiyalayalati Vou, o koya gona, eda vakabauta vakakina na ivakatakila e muri oqo, na raivotu, na nodra veiqaravi na agilosi, kei na isolisoli ni Yalo Tabu, ka vakakina na veiyalayala e so ka volai kina, me vaka ga sa volai tu (*DBY,* 124).

Eda dau vakarokorokotaka sara, ka vakabauta vakabibi na iVolatabu (*DBY,* 124).

Ni da wilika na iVolatabu, eda rawa ni raica ni sega ni volai wale ga na Kosipeli e na Veiyalayalati Vou, ka ni volai tale tu ga e na Veiyalayalati Makawa. E a se raica rawa mai o Mosese kei ira na Parofita, ka tukuna rawa mai na vukitani e na Lotu. Era raica ni ra na sega dau veiriti kei na Turaga o ira na luve ni tamata e na veigauna e so, ka na solia vei ira o Koya na ivakavuvuli dina kei na Matabete; era raica tale ga ni ra na veisautaka na veicakacaka vakalotu e so mai na levu ni nodra ivalavala ca, me ra dau voroka kina na nodra veiyalayalati, ka talaidredre ki na Nona ivakaro [raica na Aisea 24:5], me yacova ni sa kautani mai vuravura na Matabete, ka ra biu laivi tu na lewena e na nodra veilecayaki kei na butobuto ni ra sa vukitani mai vua (*DBY,* 124–25).

Eda sa vakatusa i Lomalagi o keda na Yalododonu e na Gauna Oqo, vei ira na kai lomalagi, kei ira tale ga na lewe i vuravura, ni da sa vakabauta e na vuniyaloda taucoko na iVolanikalou, e na kena sa soli mai vei

keda, me vaka eda yalomatuataka ka kila e na kena vakadewataki, kei na kena yalo kei na ibalebale ni Veiyalayalati Makawa kei na Veiyalayalati Vou (*DBY,* 125–26).

E tukuna na iVola i Momani . . . ni dina na iVolatabu, ka qai vakadinadinataka tale ga; ka rau veivakadeitaki na ivola e rua, e na dina ni itukutuku ka lewedrau. E itítoko kei Juta na Veiyalayalati Makawa kei na Veiyalayalati Vou [raica na Isikeli 37:15–19]. O ni rairai nanuma tiko beka ni ratou a laki tiko vakalekaleka e Jerusalemi na mataqali o Juta, ka a veivakalougatataki vakalevu sara na Turaga vei Juta, ka vakavuna na kena tu oqori na itukutuku e so e na Veiyalayalati Makawa kei na Veiyalayalati Vou. Ia, e vei beka ga na itítoko nei Josefa? O ni rawa beka ni vakamacalataka na vanua e tiko kina? Io. O ira ga na kawa i Josefa era a kosova mai na wasabula ki na vanua oqo [na vanua o Amerika], ka sa mai tawa kina na vanua oqo, ka tu e na iVola i Momani se na itítoko nei Josefa na veika era a maroroya mai vakaitukutuku, ka sa tu oqo e na liga i Ifereimi. E vei li o ira na kawa i Ifereimi? Era sa veicurumaki tu oqo e na veivanua kei vuravura. Sa kacivi ira tiko na Kalou me ra soqoni vata mai, ka sa vakaduavatataki ira tale, ka ra sa vakadewa tiko i vuravura na Kosipeli (*DBY,* 127).

Sa dau matata vinaka na itukutuku ni ivolanikalou, ka kilai rawarawa, mai vei ira era dau gadreva na Yalo ni Turaga.

Eda sega ni tautauvata kei ira era bula e na vica na udolu na yabaki sa oti—era vakararavi vua na Parofita, se vei ira na Parofita, se na nodra ciqoma na ivakatakila, me ra kila kina na loma ni Turaga, ka sega ni tu vei ira na nodra ivolatukutuku o ira ka ra sa liu yani, me vaka sa tu vei keda e na gauna oqo na kedra itukutuku o ira mai liu, kei na ivakadinadina ni Yalo Tabu; ka kena ikuri, era na marautaka sara vakalevu o ira era gadreva na kena ivakadinadina, me da cega na ivola oqo ka wilika na veika eda vakabauta, ka vuli mai na veika eda saga oqori, na gagadre ni lomada—na itatase ni noda sasaga—kei na bula vakaiukuuku ka tiko yani e na taudaku ni bula ogaoga oqo; me mai yaga vakalevu sara kina vei keda, mai vei ira ka bula e liu (*DBY,* 128).

Era sa dau vakataroga na lewe vuqa, "Na cava na ibalebale ni malanivosa oqo ni ivolanikalou, se me keimami kila beka vakaevei na ibalebale ni itukutuku oqo, se na kena oya?" Au gadreva kina, kemuni na wekaqu turaga kei na marama, me da kila vinaka tu na ibalebale ni veika kece sa virikotori mai, ka sega ni dau muria na veivakasama veiveisau, se na ituvatuva vakatamata e so (*DBY,* 128).

Au tarogi kemuni mada, baraca B, se meu vakabauta beka vakaevei na iVolatabu, ka o ni vakabauta beka vakaevei o kemuni, kei ira vakayadua na tisaipeli ni Turaga o Jisu Karisito? . . . Au vakabauta sara ga na kena itukutuku ka sa volai kina oqori. Au sega ni vakabauta na vakavakadewa vakatamata ni kena itukutuku, me vakavo ga ke cakacaka yaco kina na yalo ni Turaga. Au sega ni vakabauta ni dodonu me ra dau tu na dau vakavakadewa vakaivolatabu, se o ira me ra dau vakamacala mai na iVolanikalou, me ra veisautaka tale na kena ibalebale macala ka volai kina (*DBY,* 126).

E matata tale ga na veivosa ni iVolatabu, me vaka ga na kena kilai vakarawarawa na ivakatakila au se qai wilika wale ga oqo vei kemuni [raica na V&V 58], ke o ni vakavukui mai na Yalo ni Kalou—na Yalo Dauvakatakila, kei na kena vakarautaki na Kosipeli ni bula tawamudu, me baleti ira tale ga na malumalumu (*DBY,* 128).

Ia e lewe ni iVolatabu, na ivosavosa ka dau taurivaki e na vica na senitiuri sa oti; se vakaevei sara beka na ivosavosa ka lewena tu, sa kena ivakarau ga oqori. Meu na kaya ga ni ivakavuvuli ka vunautaki e na Veiyalayalati Makawa kei na Veiyalayalati Vou me baleta na lewa ni Kalou me baleti ira na luvena e vuravura oqo; na itukutuku ni nona cakacaka me baleta na nodra vakabulai ki na bula tawamudu; na veicakacaka vakalotu e so ka sa virikotora mai me ra vueti kina; na isolisoli ni Luvena kei na nona veisorovaki—e ka dina kece sara, ka da vakabauta vakayadua o keda na Yalododonu e na Gauna Oqo (*DBY,* 129).

Ni da vakasamataka ka kila mai, eda na qai raica kina na rawarawa ni kena kilai na Kosipeli, na matata ni kena ituvatuva, e na veitikina kei na ivakavuvuli ka qasoso vinaka kina me baleti keda na tamata, ka vakavuna na kena kilai rawarawa ka matata vei ira era dau gadreva na veika dina, e na kena soli yani, ka ra vakarautaki ira kina o ira na yalodina me ra ciqoma (*DBY,* 129).

Me da bula e na ivakarau ni bula ka me dau vakatulewa ka volavola kina i lomada na Yalo dauvakatakila, ka me dusimaka vei keda na veika me da vakayacora. . . . Ia, ke da via vakayacora na veika oqo, e dodonu me da vakataki ira na gonelalai; ni sa tukuna o Jisu ni da na sega ni rawata na matanitu mai lomalagi ke da sega ni vakayacora vakakina. Sa ka rawarawa dina sara! Kauta tani mai na nomu bula kei na nomu vuvale na yalokocokoco, na veiqati, na veicudruvi, na yaloveiriti, na levaleva, kei na veikaseti, mai na kedra maliwa tale ga na wekada kei na noda itokani, mai na kedra maliwa na lewe i vuravura kece ga, e na veivanua kece ga era dui tu kina. Me da bula e na kena ivakarau me savasava ka dodonu vinaka kina na lomada (*DBY,* 36).

Me iUlutaga ni Vuli

Eda na dau vakauqeti ka tuberi e na noda dui bula, mai na noda vuli ka bulataka na ivakavuvuli ni ivolanikalou.

- Me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, na cava na ibalebale ni noda vulica na ivakavuvuli ni Turaga, me vaka e volai tu e na ivolanikalou? Na cava soti beka e yalataka o Peresitedi Young vei ira era na dau vakamuria na ivakavuvuli ni iVolatabu kei na ivola e so ka okati me ivolanikalou?
- E na veisala cava soti beka, e na dau veituberi kina e na noda bula edaidai, na ivolatukutuku ka sa vica vata na udolu na yabaki na kena dede? Sa bau veituberi beka vakaevei ki na nomu bula na ivolanikalou?
- Na cava na vuna, me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, e a soli kina na Vunau kei na Veiyalayalati? Sa dau veitokoni beka vakaevei na Vunau kei na Veiyalayalati e na nomu "bula e veisiga, kei na veika e so mo dau qarava"? (Raica tale ga na V&V 4:3–4; 84:43–44; 86:11; 121:41–42, 45.)

E lewe ni iVolatabu na ivakavuvuli ni bula tawamudu.

- E vakamacala me baleta na iVolatabu o Peresitedi Young, ni "vunautaka tiko ga e dua na itukutuku me tekivu mai na iVakatekivu me yacova na iVakatakila." Na cava beka e vunautaka tiko oqori?
- Sa veivuke beka vakaevei na ivolanikalou, mo kila kina na nona "ivakarau na iVakabula"?
- Na cava beka na ititoko i Juta kei Josefa? Rau veisemati beka vakaevei na iVolatabu kei na iVola i Momani? Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na kena inaki, ka biu kina na ititoko nei Josefa ka "sa tu oqo e na liga i Ifereimi"?

Sa dau matata vinaka na itukutuku ni ivolanikalou, ka kilai rawarawa, mai vei ira era dau gadreva na Yalo ni Turaga.

- Na cava beka e vakasalataka o Peresitedi Young vei ira ka ra dau vakaliuca na ivakamacala vakatamata ni ivolanikalou?
- Na veika talei cava soti beka eda sa mai donuya oqori, mai na kena sa tu vei keda na kedra ivolatukutuku na parofita ni ivolanikalou?

- A sureti keda o Peresitedi Young, me ulabale na noda rai mai na ivosavosa dredre ka tu e na ivolanikalou, ka me da vulica kina na ivakavuvuli kei na ivakaro bibi ka tu kina, me tuberi keda e na noda bula. Na ivakavuvuli cava beka e tukuna tiko oqori? Na cava beka na vuna e bibi kina vei keda edaidai na ivakavuvuli oqori?
- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, e dau matata ka kilai rawarawa beka vei cei na veimalanivosa ni ivolanikalou?
- E vunautaka o Peresitedi Young me da dau "bula e na ivakarau ni bula ka me dau vakatulewa ka volavola kina i lomada na Yalo dauvakatakila, ka me dusimaka vei keda na veika me da vakayacora." Me buroro beka vakaevei e na noda bula na yalo dauvakatakila, me rawa ni da kila vakavinaka kina na itukutuku sa volai tu e na ivolanikalou?

Na Matabete

*A dua o Peresitedi Brigham Young ka tabaki me lewe ni i Apositolo Le Tinikarua e liu, e na nodra qai digitaki e na itabagauna oqo. Me ikuri ni isolisoli ka vakalougatataki kina e na nona tabaki, a tukuni ni "sa soli vua na Matabete Tabu, me kitaka kina na veicakacaka mana e vuqa e na yaca i Jisu; me cemuri ira tani na tevoro, vakabulai ira era tauvimate, vakaturi ira cake na mate, dolava na matadra na mataboko, ka me vakalakova tale ga na veivanua, ka sokota na veiwasawasa e vuqa" (*HC, *2:188–89). E vakamacala kina ni a soli vua na matabete oqori, e na "ivakarau uasivi ni veiliutaki, na kena ivakaro kei na kena cakacaka vakalotu," ka kaya ni "kevaka e kilai vinaka," e na solia vei ira na yalododonu na kaukaua me rawa ni ra "dolava kina na valeniyau ni Turaga, me noda na veivakalougatataki sa vakarautaki tu kina" (*DBY, *130, 131).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa vakatulewataka tiko na Turaga na nona cakacaka mai lomalagi kei vuravura e na matabete.

Ke dua e taroga, e na nona via kila na ibalebale ni nona Matabete na Luve ni Kalou, me tukuni ni oqo na ivakaro ka yavutaki kina na veivuravura mai na gauna e liu, edaidai, ka tawamudu. Na ivakarau ka ra buli kina na veivuravura, kei na nodra mai tawani vei ira na lewena, me vakatikori ira e na nodra itikotiko—na nodra veisiga, veimacawa, veivula, kei na yabaki, na veitikiniyabaki, kei na veigauna me ra na qai lobi tale kina me vaka na ivola-vivigi, ka me ra cabeta kina na ivakatagedegede cecere cake ni bula (*DBY,* 130).

Na Matabete ni Luve ni Kalou ka sa mai tu oqo e na keda maliwa, e lewa ka ivakarau uasivi ni veiliutaki, ka sa i koya duadua ga oqo na sala me vakavotaki kina na vuvale vakatamata mai na veika dukadukali ni vuravura oqo ka ra vakalolomataki tu kina na lewena, ka vakadeitaki ira ki na bula marau kei na vakacegu me tawamudu (*DBY,* 130).

A mai biu i vuravura na Matabete e na so na gauna. Ka ni a soli vei Atama, vei Seci, vei Inoke, Noa, Eparaama ka vakakina vei Loti, ka vakadewai mai na nodra gauna na Parofita, ni sa mai oti na nodra gauna na qase e liu. E veiliutaki na Matabete oqo, me vakatulewa e na Matabete kece, ni sa cecere duadua vei ira kece (*DBY,* 131).

Ni da vakamacalataka na ivakaro vakasilesitieli, se Matabete, eda vosa tiko me baleta na ivakavuvuli ni bula, na ivakarau uasivi ni veiliutaki, na ivunau

kei na veicakacaka vakalotu e so, ka na vakarautaki keda mai na dua na matamata ki na kena ka tarava, mai vua tale na ivakatawa ki na dua tale, me yacova ni da sa yacova yani na iserau ni Tamada, ka noda Kalou (*DBY,* 130).

E sega ni vu ni veicati vei rau na iliuliu e rua—o Karisito kei Piliali [na vunica]; na noqu lewe ni lotu Quaker, lotu Wesele, se lotu "Momani," na nona sa mai tauyavutaka ga na Kalou na nona Matanitu e vuravura, ka vakasuka lesu mai na Matabete, me soli kina vei ira na turaga na lewa kei na kaukaua, me ra veiqaravi tiko e na yacana (*DBY,* 76).

Sa vakailigaliga mai na Kosipeli e na Matabete Tabu, ka sa vakasukai tale vei ira na luve ni tamata. Sa tu oqo vei keda na idola ni Matabete oqori; eda sa mai taukena tu; e rawa ni da dolava, ka rawa tale ga ni da sogota na veika e vuqa. Me da rawata kina na bula tawamudu, ka rawa tale ga ni da veiqaravi e na kena cakacaka (*DBY,* 130–31).

Ke o marautaka e na momona ni nomu vakasama ni sa vakasuka tale mai na Kalou na Matabete tabu, sa tauyavutaka tale e vuravura na nona Matanitu, sa vakalesuya mai na ivakavuvuli taucoko ni Kosipeli, ka sa dodoliga mai me vakasoqona tale na Mataqali i Isireli, sa nomu ivotavota vinaka oqori, ka vaka ni o lako cake sara i lomalagi mo laki vakadinadinataka kina vakaiiko (*DBY,* 429).

A sega ni tu e vuravura e na veigauna kece sara na ivunau; ni a soli tu me kena isosomi na ivunau kei na ivakaro tale e so, me ra vakavinakataki kina na luve ni tamata, me ra vuli kina, me ra liutaki kina, ka me vakatovolei ira e na veika me ra cakava, ke ra na lewai ira vakaiira; ka sa mai vakavurea na kena vakadewai mai vei keda na nodra ivakavuvuli na noda qase, ka dewa mai na ivakaro e so oqori (*DBY,* 130).

E sega ni dua na ivalavala ni dua na Yalododonu e na Gauna Oqo—sega ni dua na itavi lavaki—ka sega ni soli na kena gauna, me baleta vakatabakidua na Matabete, se na kena icolacola tale e so. Ni okati kina na veika kece sara, se na noda vunau, na veika eda qarava, se na veika tale e so me baleta na kena qaravi vakavinaka na bula oqo (*DBY,* 133).

Sa na sega tale ni laiva na Turaga Kaukaua me kau tani tale mai vuravura na nona Matabete (*DBY,* 131).

Ni ra curu yani ki na vuravura ni yalo o ira na iTalatala Qase, ka ra taura tu na Matabete oqo, era na kauta tiko na kaukaua vata ga ka ra dau vakayagataka voli e na bula vakavuravura oqo (*DBY,* 132).

Sa dau cauraki vakawasoma na kaukaua sa tu vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo. E tiko li vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo na kaukaua, se tiko e na Matabete? E tiko e na Matabete; ka ra na tekivutaka rawa na nodra cakacaka eke, ka sotava na kena lagilagi, ke ra bula kilikili e na Matabete, me ra vakaiukuuku kina, me ra bula vakatukatuka, ka rawata na bula tawamudu, ni ra na laki uasivita sara na veiqaravi ka vakayacora e dua ka sega ni soli vua na idola ni Matabete e vuravura, ni ra curuma yani na vuravura ni yalo (*DBY,* 131–32).

Sa dau "dolava na valeniyau ni Turaga" na idola vakabete, me da vakaivotavota kina e na isolisoli vakayalo e vuqa.

Sa soli mai vei keda na Matabete kei na kena lewa, me dolava vei keda na valeniyau ni Turaga, ke da kila vinaka na kena ibalebale, me rawa kina na veika talei e vuqa. Ia, e dau vakalatilati vei keda na noda malumalumu kei na veileqa e so ni bula vakavuravura oqo (*DBY,* 131).

Era a buluta vakadua beka e na nodra vakamatei Josefa? Sega. Sa tu oqo e na keda maliwa na bula "Vakamomani," sa tu tale ga vei keda na Matabete, sa tu tale ga e vuravura e na gauna oqo na idola e vuqa ni Matanitu; a sega ni mai yali e na nona sa bale o Josefa. Ke ra na vakamatei au tale ga na tamata ivalavala ca, sa tudei tu ga e na Lotu na idola e vuqa ni Matanitu (*DBY,* 134).

Na veicakacaka vakalotu ka dau qaravi e na vale ni Kalou e baleta vakatabakidua na nodra vakabulai na tamata. O keda wale ga, mai vei ira kece na lewe i vuravura e na gauna oqo, eda kila tiko, ka tu vei keda na idola ni veivakabulai ka soli me baleti ira na luve ni tamata, ka soli mai lomalagi mai vua na Kalou sa Kaukaua Sara; ni ra tu oqo o ira ka ra taukena tu na lewa e so oqo me baleta na vakabulai ni tamata, e dodonu sara me dau qaravi vakakina. Sa kilikili gona kina me tara na veivaletabu, me vakayacori kina na cakacaka ni veivakabulai, ni sa kilikili me qaravi na noda vakabulai, ka vakasama bibi me dau vunautaki vei ira na Yalododonu (*DBY,* 396–97).

Eda sa tukuna tiko oqo na veika dina, ka sega ni lasu, ni o koya ga e vakabauta ni Parofita ka talai dina mai vua na Kalou o Josefa Simici, ka veitabaki tale ga vua, me mai lewa na idola ni Matabete tabu, ka vakayacori me vaka na lewa ni Luve ni Kalou, kei na kaukaua me taracake kina na Matanitu ni Kalou e vuravura, me ra vakasoqoni tale kina na Mataqali i Isireli, ka me veituberi vei ira era sa vakabauta, ka dau talairawarawa kina, me ra laki rawata na bula, me vakasukai tale na veika e vuqa ka mai kautani e na vuku ni ivalavala ca—ni o koya ga e vakabauta na veika oqo, e na nona vakabauta na Turaga, ka dau talairawarawa ki na nona ivakaro me yacova sara na itinitini ni nodra bula, e na sega ni boko tani na yacadra mai na nona ivola ni bula na Lami, me ra rawata kina na isala vakaiukuuku, ka bula vakatukatuka kei na bula tawamudu (*DBY,* 5).

E lavaki me da ivalavala dodonu, me qai vakavatukanataki rawa kina na kaukaua vakabete.

O koya vakayadua ka vakaivotavota e na Matabete, ka dau yalodina kina nona itavi, e na nona dau lasava me vakayacora tiko na veika ni Kalou ka sa lavaki vua, ka qai dau vakayacora e na nona gauna ni bula taucoko na veika sa dau vakacolati vua, sa na rawata me nona ivotavota, ka me vakavukui tiko ga mai na loma ni Kalou e veigauna; me kila vinaka kina na veika dodonu se cala, e na veika vakalou, mai na veika e so e sega ni vu mai vua

na Kalou. E na tiko ga vua na Matabete—na Yalo ka cakacaka tiko e lomana, me vakaikuritaki tiko ga me yacova ni sa vaka na waitovure ni wai ni bula; me tautauvata na vunikau ni bula; me yacova ni sa itakataka tudei ni nona kila ka kei na veivakavukui (*DBY,* 132).

O ira ka ra sa digitaki me ra liganicakacaka ni Matabete tabu, ka sa vakacolati e na itukutuku ni bula tawamudu vei ira na kai vuravura kece ga, e dodonu me ra dau vakavatukanataka e na nodra ivosavosa kei na itovo, na nodra doka na ilesilesi bibi ka sa soli oqori vei ira, me ra italatala ka nona mata o koya Sa Cecere Sara (*DBY,* 130).

Ni sa tu oqo e vuravura na Matabete tabu, ka sa vakasukai tale mai vei ira na tamata na ivakarau taucoko sara ni Matanitu ni Kalou, sa lavaki kina me da talairawarawa vakamatailalai ki na veitiki ni lawa kei na ivakavuvuli kece sara, kei na veicakacaka vakalotu yadudua ka sa vakalasikata mai na Turaga (*DBY,* 132).

Ke vagolei vakadodonu tiko na nomuni vakabauta, ka tudei tale tiko ga na yalomuni, me savasava ka dodonu tu na nomuni bula, mo ni dui qarava vinaka tiko na nomuni ilesilesi me vaka sa lavaki e na Matabete, ka o ni sa vakalougatataki kina, e na sobuti kemuni vakayadua na Yalo Tabu, ka na dredre sara vua e dua me dabui kemuni, se kauti kemuni ki na leqa, ka tautauvata vinaka kei na vutikanimanumanu, ka sega ni tara na yameyame ni bukawaqa (*DBY,* 132).

Me yacova sara ni sa kaliraki tani mai lomada na yalokocokoco kei na viavialevu, me da gadreva tiko ga na veika ni bula raraba, eda na sega ni qacoya tiko na noda itavi e na Matabete tabu, me vaka sa namaki vei keda (*DBY,* 133).

E ivurevure ni noda kalougata yadudua na matabete tabu, ki na noda veivuvale tale ga.

Sa vakasukai tale mai na Matabete qo, ka da na veisemati e na kena lewa kei ira na dui tubuda e na cakacaka ni veivauci, me yacova ni sa qai dodonu vinaka sara na keda isema mai vei Atama na Tamada, me yacova yani na ivakataotioti kei vuravura [raica na V&V 128:18] (*DBY,* 400). Au vakatakekere kina oqo vei kemuni na iTalatala Qase kei Isireli e veisiga, e na gauna au rawa ni dau vakayacora rawa kina, mo ni dau bulataka na nomuni vakabauta vakalotu—me ra bula e na itovo ka kilikili me ra veitomani tiko kina kei na Yalo Tabu; sa na qai veiraurau kina me ra dauveilewai kei Isireli, me ra veiliutaki ka Bisopi, me ra iTalatala Qase iliuliu, me ra lewe ni Matabose e Cake, ka ra italatala ni Kalou, me ra kauti ira na nodra dui vuvale kei na wekadra e ligadra, ka muria tiko ga na sala ni dina kei na ivalavala savasava, me ra yacova sara na Matanitu ni Kalou (*DBY,* 136–37).

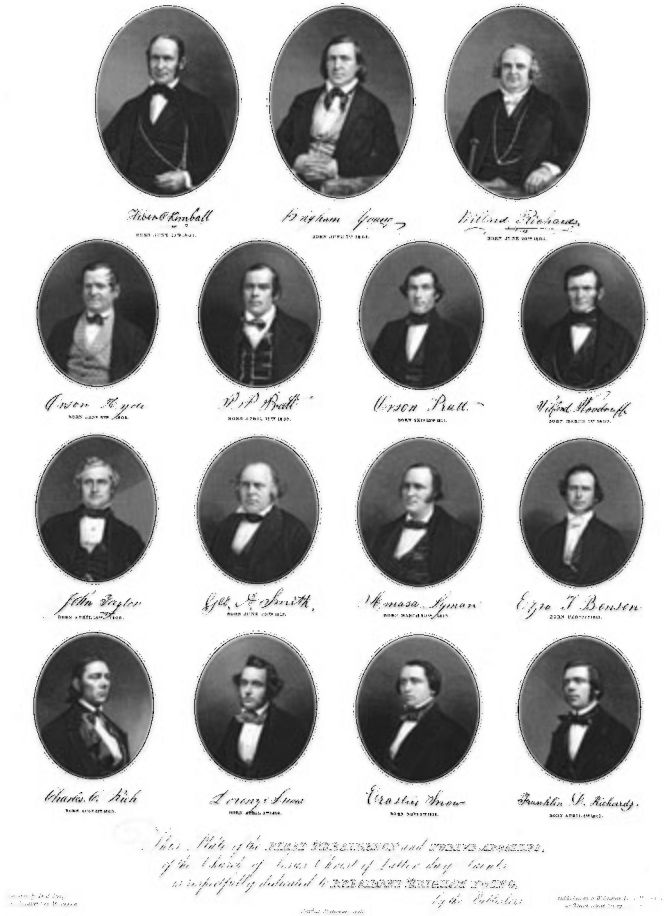

O iratou na Mataveiliutaki Taumada kei na Kuoramu
ni i Apositolo Le Tinikarua e na yabaki 1853.

Me iUlutaga ni Vuli

Sa vakatulewataka tiko na Turaga na nona cakacaka mai lomalagi kei vuravura e na matabete.

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na ibalebale ni matabete? (Raica tale ga na V&V 84:17–22.)
- Me vakaevei beka na noda veiqaravi ki "na kena qaravi vakavinaka na bula oqo" e na cakacaka ni matabete? Me vakavatukana vakaevei beka e na veika mo qarava mai vale na veika e tukuni oqori, e na lotu, e koronivuli, kei na nomu cakacaka?
- Na cava beka e na solia na matabete me ra laki qarava na italatala qase yalodina e na vuravura ni yalo?

- E na veisala cava soti, eda bulataka kina na lewe ni Lotu na ivakavuvuli kei na lewa ni matabete? (Raica tale ga na V&V 20:38–60.) Sa vakavatukana beka vakaevei ki na nomu bula na matabete? Me yaga vakalevu cake vakaevei na ilesilesi kei na kaukaua vakabete e na nomu bula, kei na nodratou bula na nomu matavuvale?

Sa dau "dolava na valeniyau ni Turaga" na idola vakabete, me da vakaivotavota kina e na isolisoli vakayalo e vuqa.

- Na cava na vuna e a sega ni kau tani kina mai na Lotu na idola ni matabete, e na nona mate o Josefa Simici na Parofita?
- E yaga vakaevei na idola ni matebete me "dolava na valeniyau ni Turaga," me ra vakaivotavota kina na tamata yadua e na bula tawamudu?
- Na cava beka e a vunautaka o Peresitedi Young me baleta na idola ni matabete? (Raica tale ga na V&V 107:18–20, 35; 132:7.) Na cava beka e vakatarai vei ira na italai ni Turaga me ra vakayacora, e na vuku ni idola e so oqori?

E lavaki me da ivalavala dodonu, me qai vakavatukanataki rawa kina na kaukaua vakabete.

- Me vakavatukana vakaevei na nona ivakarau ni bula na lewe ni matabete yadua, ki na nona veiqaravi e na vukuna na Turaga? Na cava na vuna e sa rui bibi kina vakalevu na noda dui bula dodonu? (Raica tale ga na V&V 107:99–100; 121:41–46.)
- Me ra dau doka beka vakaevei na nodra itutu kei na nodra ilesilesi o ira "ka ra sa digitaki me ra liganicakacaka ni Matabete tabu"? Na isolisoli cava soti beka era na vakaivotavota kina o ira era dau qacoya ka qarava vakadodonu na nodra itavi?
- E rau veicati beka vakaevei na yalokocokoco kei na kaukaua vakabete? Na cava na vuna me kaliraki tani kina mai lomada na yalokocokoco kei na viavialevu, kevaka eda gadreva me da qarava vakavinaka na matabete? (Raica tale ga na V&V 121:37.) E na veisala cava soti beka eda sa rui vakaleqai keda kina edaidai mai na yalokocokoco? Me da dau vorata beka vakaevei na yalokocokoco?

E ivurevure ni noda kalougata yadudua na matabete tabu, ki na noda veivuvale tale ga.

- Sa vakadeitaki ka vaqaqacotaki vakaevei na nomudou bula vakavuvale e na vuku ni matabete? Na cava na vuna sa rui dau bibi kina na kaukaua vakabete e na kena tauyavutaki na vuvale tawamudu? (Raica tale ga na V&V 128:18; 131:1–4; 132:19.)
- Na cava beka e rawa ni ra vakayacora na lewe ni matebete, me ra "me ra kauti ira na nodra dui vuvale kei na wekadra e ligadra, ka muria tiko ga na sala ni dina kei na ivalavala savasava"?

Na iSoqosoqo ni Veivukei kei na Noda Dui Colaivua

E a yaga vakalevu sara na iSoqosoqo ni Veivukei ni Marama ka tauyavutaka o Josefa Simici na Parofita, me ra qaravi kina na vakaloloma, ka ra vukei tale ga na marama e Nauvoo mai na yabaki 1842 ki na 1844. A mai tu vakawawa na veiqaravi ni iSoqosoqo ni Veivukei me vica na yabaki, ni oti na nona labati o Josefa. A qai tekivuna tale o Peresitedi Brigham Young e na 1854, na iSosoqoso ni Veivukei e na vuku ni nodra veiqaravi na marama me baleti ira na vakaloloma, e na veivanua e so e Utah. E na gauna e vakauta kina na matanitu o Amerika na mataivalu i Johnston i Utah e na yabaki 1857, era a laki tarovi tale na mataisoqosoqo ni veitabana levu, ka oka kina na iSoqosoqo ni Veivukei. E na mua ni yabaki 1867, a qai lewa o Peresitedi Young ni na sega ni ra na qaravi rawa na dravudravua, ke ra sega ni se tauyavu vinaka tu na marama. A mani kerei ira kina na bisopi me ra tauyavutaka tale na iSoqosoqo ni Veivukei: "Kemuni na noda Bisopi, era tu oqori vei kemuni e lewe vuqa na marama yalomatua, ka ra watimuni . . . ; biuti ira me ra tauyavutaka na nodra iSoqosoqo ni Veivukei ni Marama e na veitabana levu. Era bula tikivi keda tu oqo e vuqa sara na marama, ka tu vei ira na veitaledi e so, ka dodonu me ra veivuke vei keda e na veika oqo. Era na nanuma beka e so ni ka wale ga oqo, ia e sega ni vakakina, o ni na qai raica ni ra na tutaka na sasaga oqo o ira na marama. Mo ni qai dau vakasama vakavuku vei ira, e na veika o ni sa sotava oti mai, ni veivuke vei ira, ni veituberi ka vakatulewa vakamaqosa vei ira, era na golevi ira na dravudravua, ka saga na veisala e so me ra vukei kina, ka vakatinitaki na kena totolo, mai na kena e na rawata na Bisopi" (DEN, *14 Tis. 1867, 2). Era sa dau cakacaka vata na marama e na gauna oqo, me ra laveta cake na nodra dui vuvale kei na nodra itikotiko, ka taracake na matanitu ni Kalou.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Era dau veivuke na marama e na iSoqosoqo ni Veivukei, me ra veiqaravi vei ira na dravudravua, vei ira na tauvimate, kei ira era vakaloloma tu.

Au via vunau vakalekaleka ga e na vukudra na marama. Au nuitaka ni o ni na tauyavutaka na nomuni iSoqosoqo ni Veivukei, e na nodra vakatulewa na nomuni Bisopi, ka mo ni vakarautaki kemuni vinaka e na nodra veiliutaki na nomuni iliuliu vakabete (*DBY,* 218).

Mo ni raica me ra veiliutaki vei kemuni o ira na marama ka ra sa rawati ira vinaka tu, ka kere ivakasala mai vei ira na turaga ka ra tu vinaka tale ga; ka qai dui goleva ga na veika me baleti kemuni, mo ni vakaitovotaki kina e na itovo vakaturaga ka kilikili kei kemuni (*DNSW,* 28 Epr. 1868, 2).

Ke o ni laiva me qara veivuke e dua na marama me baleti ira era vakaleqai se vakaloloma tu, e na laki rawata dina na veika e saga oqori, me vakabibi ke kere veivuke sara ga vei ira na marama. Ke o ni na vakamuria na sala oqori, o ni sa na dau vukei ira kina era vakaloloma tu, me uasivita sara na nodra golevi tu e na gauna oqo (*DEN,* 14 Tis. 1867, 2).

Meu tukuna mada eke vei kemuni na Yalododonu e na Gauna Oqo, ke o ni dau lomasoli ka yalololoma e na nodra vakani o ira na vakaloloma, e na sega sara ni dua na gauna mai muri, mo ni na leqa kina e na kakana, se o ira na luvemuni. Sa na dodonu kina veika era sa vakayacora oqo; sa dodonu ga me tauyavutaki na iSoqosoqo ni Veivukei ni Marama, me vakavinakataki na lomadra na yada kei ira na luveniyali, mai na nodra vakalougatatataki e na veisolisoli e vuqa sa sovaraki tu oqo vei ira (*DBY,* 217).

Kemuni na marama, o ni bau raica beka e na nomuni itikotiko e so na gone ka ra vakaisulu vakaca tu, ka sega ni vakaivava? Ke vakakina, au sa vakadreti kemuni oqo na lewe ni iSoqosoqo ni Veivukei ni Marama mo ni laki vukei ira e na veika e so ka ra vinakata tu oqori, ka vakasukai ira lesu sara i vuli. Ke o ni raica ni ra leqa tu e so na marama gone, se uabula, se qase cake sara, ka ra vakaloloma tu, bau raica vei ira na ka me ra cakava, me ra qarava rawa kina na nodra bula; ia mo ni kua ni via vukei ira na tamata vucesa, ni na vakatubuleqa vakalevu sara vei kemuni na nomuni saga me ra vukei o ira na tamata vucesa, ka sega ni ra dau qaravi ira vakaira (*DBY,* 217).

Mo ni veivuke vei ira era vakaloloma tu e na nomuni itikotiko. Oqo na nodra itavi ka rawa ni ra na vakayacora o ira na lewe ni iSoqosoqo ni Veivukei ni Marama, ke ra sega ni dau qarava na Bisopi (*DBY,* 218).

Na ceuceu nei Eliza R. Snow (1804–87). A vakatokai vakawasoma me "daunivucu kei Saioni," a isevu o koya ni liganicakacaka ni iSoqosoqo ni Veivukei e Nauvoo. A vakaitavi tale ga me ikarua ni peresitedi raraba ni iSoqosoqo ni Veivukei, me 20 na yabaki na kena dede.

Mo ni goleva mada na nomuni itavi e na iSoqosoqo ni Veivukei e na koro oqo, kei na veikorokoro ni veiulunivanua. Ni raica mada na ituvaki ni nomuni dui bula! Mo ni raica mada, ka qai lewa se rawa ni o ni na tekivuna, mo ni kila rawa kina na veika e rawa ni o ni na qarava, mo ni qai tekivutaka na veika e rawa ni o ni vakayacora oqori me ra vukei kina na wekada era vakaloloma tu (*DNW,* 14 Oks. 1869, 2).

Me dau maroroi vinaka tu na itukutuku ni nodra veiqaravi na iSoqosoqo ni Veivukei ni Marama, me ra qai kila ga o ira ka dau gugumatua ka yalodina e na kena qaravi na veika era vakasalataki kina, me ra dau qacoya tiko kina na nodra ilesilesi e na vuravura oqo (*MS,* 31:269).

Era na dau vakatetea tiko na cakacaka ni Kalou o ira na marama ka ra bulamanini.

Au via kerei ira na marama me ra goleva mada na iSoqosoqo ni Veivukei. Sa ka marautaki dina meu vakaraitaka eke ni ra sa oga vakalevu sara e na veika me baleti keda. Eda kerea ga me ra tosoya cake tiko ga. Sa dodonu me golevi e na iSoqosoqo ni Veivukei e vuqa sara na veisau. Sa gadrevi gona kina o ira na noda marama yalomatua me ra veituberi vei ira na noda goneyalewa, me ra kakua sara ni dau siova na dodomo ni veika vakayago, se na veika vakavuravura, me ra yalani ira tiko ga ki na veika e so e yaga dina sara vei ira. Ni sega ni dau vakaiyalayala na gagano ni lomada. . . . E ka rawarawa sara me butuseva mai na gagano ni lomada, ia ke da yalomatua, e na dodonu tiko ga na noda lewa, ka raica kina e vuqa sara na ka me da vinaka cake kina (*DBY,* 218).

Kemuni na marama, ke o ni idewadewa ni noda vakaogai e na bula dinau, o ni na beitaki li e na veika oqori? Au vakabauta ni vakakina, o ni na tarogi dina kina, me vaka ga na nomuni ivalavala. Era dau vakasabusabu tale ga na tagane, me vakaiira ga na marama? Io, era dau vakasabusabu dina, ka dau sesewa tale ga vakalevu (*DBY,* 213).

E na dau manini o koya na dauqaravivuvale vinaka, me bula mamaqi, ka dau vakavulici ira na luvena e na kena qaravi vakamaqosa na nodra vuvale, kei na veika me dau qaravi vakavinaka kina na veika kece ga e soli vei ira (*DBY,* 213).

Mo raica gona me ra dau mamaroi na luvemuni, e na madrai kei na veikakana tale e so. Ke vo tu na kemudou madrai, laki solia vei ira na vakaloloma, me ra kakua ni vakasabusabutaka o ira na luvemuni. Me kua tale ga ni ra vakasabusabutaka na isulu, me botani tale e na isulu vinaka, me maroroi ke rawa, ka qai laki solia e na vanua e kumuni kina na veika me baleti ira na dravudravua (*DNW,* 29 Me 1861, 2).

Tovolea me da dau yalomatuataka na veika kece sara sa vakalougatataki keda kina na Kalou, ka me da vakayagataka vakadodonu na noda gauna, na noda taledi kei na veika kece sara e rawa ni da vakatorocaketaka kina na nona Matanitu e vuravura (*DBY,* 53).

Sa noda bula sara ga na gauna eda tiko kina oqo, e noda iyau, e noda yavu vakailavo, ka noda kalougata, ka dodonu gona me vakayagataki sara vakavuku (*DBY,* 217).

Kemuni na noda marama, ke o ni na daunanuma na veika au cauraka oqo, o ni na qai kila kina ni noda yavu vakaiyau ga e na vuravura oqo na gauna; me kilai kina ni koula ga na nomuni gauna, e iyau dina, o ni na qai kunea kina na nomuni vakacegu, nomuni tiko vinaka, kei na nomuni marau, ke dau taurivaki vakadodonu. Me da nanuma tiko na veika oqo, me kua ni da dabe roqoliga, ka vakasavuliga, ni sa itavi ni turaga yadudua, kei na marama yadudua sara, me ra qarava na veika kece sara e rawa ni ra qarava, me taracake tiko kina na Matanitu ni Kalou e vuravura oqo (*DBY,* 214).

Me ra dau "qacoya, vakatorocaketaka, ka rokova [na marama] na bula era taukena tiko oqo."

Era sa bula tu oqo na marama e so, era se gone, se uabula, se qase cake beka, ka ra sa sotava mai na veika ni vuli e so e na nodra dui bula. . . . Me tekivu ga e na noqu kaya vei ira oqo na ganequ, sa nodra itavi dina e na mata ni Kalou, e na vukudra na nodra dui vuvale kei ira na wekadra iliuliu vakalotu, me ra qarava tiko ga na itavi sa vakacolati vei ira, me vaka e rawa ni ra qarava vakakina, me rawa kina ni ra qacoya, vakatorocaketaka, ka rokova na bula era taukena tiko oqo (*MS,* 31:267).

Me ra dui qarava mada ga na marama na veika e baleti ira, me ra sauni ira vinaka, ke so vei kemuni era dau nanuma ni sega ni dua na betena, e na nodra lecaika ka duidui e na nodra vakabauta, au kaya oqo vei kemuni, ni o ni sega beka ni kila na viavialevu se dokadoka ka cala vua na Turaga, o ni rairai lecaikataka tale ga na veika vakalomalagi, kei na veika totoka ka sauni vinaka tu e na mataveiwekani vakalou. Ke o ni na raica rawa beka na agilosi, o ni na raica na kena totoka ka talei. Mo ni sauni kemuni vinaka me vakataki ira na agilosi, e na daumaka ni nodra bula, ka rui totoka (*DBY,* 215).

Na Ivi, e yaca se itutu ka soli vua na isevu ni tinada, ni o koya ga ka sa buli mai me mai tinada na lewe i vuravura kece sara. A vosa tiko oqo me baleta na mataivavakoso ka buli me vakataka ga ka nakiti mai oqori (*MS,* 31:267).

Ni vosoti au kina na marama, meu kaya ga, ni sa soli vakalou mai vei keda me da mai bula marau, ka mai kune rarawa, ka sotava tale ga na veigauna marau. Eda na dau marautaka li na veika e sega ni taleitaki? Sega; na veika totoka ga ka vinaka (*MS,* 31:267).

Mo ni raica e na nomuni dui cakacaka na veika tuvai vakamatau, kei na bula maqosa. Mo ni dau samaka vinaka na nomuni veikoro kei na nomuni itikotiko. Me samaki na nomuni veivale, ka sauna na lomamuni e na loloma ni Kalou (*DBY,* 200).

Meu kaya gona kina vei kemuni na marama, ke sa tu vei kemuni na veitaledi uasivi e so, mo ni tu mai ka seraka mai na nomuni rarama. Mo ni vakadinadinataka vei ira na wekamuni, kei ira e na nomuni itikotiko, ni o ni rawa ni veivakavulici vei ira na wekamuni marama, o ni nanuma ni ra lecaika ka tu vakaloloma tu (*DNW,* 15 June 1859, 2).

Me vaka sa dau iwewenigusuqu vei ira na wekaqu marama e na iSoqosoqo ni Veivukei ni Marama, ni ra sa tu maliwai keda oqo na noda marama ka ra uasivi tale ga e na veika vakafika se veika vakailavo me vakataki ira tale ga na turaga; ka sa dodonu tale ga me ra vuli e na veitabanivuli kece, me ra tuberi cake kina ka vakadeitaki e na veika e so sa soli vei ira. Keitou vakabauta ni ra dau yaga vakalevu sara na marama, me ra laki duri ka volivolitaki mai na loma ni kaude, me ra vuli lawa se vuniwai, se me ra laki yaga e na kena qaravi na veika vakailavo, me rawa ni ra qarava vakavinaka kina na cakacaka ni baqe, me ra vakatorocaketaka kina na nodra bula, ka yaga vakalevu cake e na veivanua era sa bula kina, ka sega wale ga ni nakiti me ra dau tataviraki, sava iyayanikana, samaki idavodavo, se vakasucugone (*DBY,* 216–17).

Sa vakavatukana vakalevu sara na veika yaga era sa qarava mai na marama. O ni rawa ni kila beka na veika era na rawata rawa na marama tina, kei ira na goneyalewa kei Isireli? Se, e ka dredre sara. Ka na dau muri ira tiko ga na veika vinaka era sa qarava mai, me yacova yani na icavacava ni vuravura tawamudu (*DBY,* 216).

Me iUlutaga ni Vuli

Era dau veivuke na marama
e na iSoqosoqo ni Veivukei, me ra veiqaravi vei
ira na dravudravua, vei ira na tauvimate,
kei ira era vakaloloma tu.

- Na veivakalougatataki cava beka sa yalataka tu o Peresitedi Young vei ira era "dau lomasoli ka yalolololoma e na nodra vakani o ira na vakaloloma"? Na isolisoli cava tale beka e rawa ni da dui rawata, se rawata na noda veivuvale, se na noda veivanua, e na noda veiwasei e na noda iyau? Na cava na vuna e kilikili kina me dau vakayacori e na lomasoli?
- Na cava beka e vuna, me dau "vakatubuleqa vakalevu sara vei kemuni" na nodra vukei o ira era dau vakasavuliga? Na cava na vuna e bibi kina na ivakavuvuli me da dau cakacaka?
- E veivakadreti o Peresitedi Young vei ira na marama me ra "veivuke vei ira era vakaloloma tu e na [nodra] itikotiko." Na mataqali gagadre cava soti beka e tu vei keda na tamata? Na cava soti beka o ni dau gadreva, se

ra gadreva o ira ka ra tu volekati kemuni? Mo ni veivuke beka vakaevei vei ira era vakaloloma tu e na nomu vuvale, e na nomu tabana levu se tabana, kei ira e na nomuni itikotiko?

- Me ra "tekivutaka [beka vakaevei na iSoqosoqo ni Veivukei] na veika e rawa ni o ni vakayacora oqori me ra vukei kina na wekada"? E na gauna cava soti beka o ni sa dau raica kina, ni yaga vakalevu cake na veika era qarava vata na marama e na iSoqosoqo ni Veivukei, mai na nodra dau veiqaravi yadudua e na veika oqori?
- Mo veitokoni beka vakaevei e na cakacaka ni iSoqosoqo ni Veivukei? Na veivakalougatataki cava soti beka o ni sa rawata mai na iSoqosoqo ni Veivukei?

Era na dau vakatetea tiko
na cakacaka ni Kalou o ira na marama
ka ra bulamanini.

- E veivakadreti o Peresitedi Young vei ira na iSoqosoqo ni Veivukei, me ra veituberi vei ira na goneyalewa e na nodra qarava na veika me baleti ira, me duidui mai na veika kece ga e lomadra, ka sega ni yaga vei ira. O ni na kila rawa beka vakaevei na duidui ni "nanuma ni lomada" kei na "gagadre dina ni lomada"? Me rawa beka vakaevei ni da dau marautaka vakalevu cake na veika eda sa taukena tu oqo, ka sega ni garova na veika tale e so era taukena tu na tani?
- Na cava beka na vuna e bibi vakalevu kina me da bula manini ka mamaqi vakailavo? E tara rawa beka vakaevei na matanitu ni Kalou mai na nodra dau bula manini na Yalododonu? Mo mamaqitaka beka vakacava na nomu iyau?
- A vakamacala o Peresitedi Young me baleta na noda "yavu vakailavo," "kalougata," kei na noda "iyau." E na vuku ni cava beka e sa rui yaga kina vakalevu na noda gauna? Me da qarauna beka vakaevei, me dau vakayagataki vakavuku na noda gauna?

Me ra dau "qacoya, vakatorocaketaka, ka rokova
[na marama] na bula era taukena tiko oqo."

- Me da "qacoya, vakatorocaketaka, ka rokova [beka vakaevei] na bula [eda] taukena tiko oqo"?
- Me da "raica [beka vakaevei] e na [noda] dui cakacaka na veika tuvai vakamatau, kei na bula maqosa"? Na cava beka na vuna e ka bibi kina na bula lewai vakamatau, kei na savasava? Na cava beka e ibalebale ni

"sauna na lomamuni e na loloma ni Kalou"? Me ra "sauni [ira] vinaka [beka vakacava na marama lewenilotu Yalododonu e na Gauna Oqo me vakataki ira na agilosi, e na daumaka ni nodra bula, ka rui totoka" na kedra irairai?

- Na cava beka na vuna e bibi kina vei ira na marama me ra vakaikuritaka tiko ga na nodra taledi? Na taledi cava soti beka e tu vei iko, mo ni vakacabora ki na kena taracake na matanitu ni Kalou? Mo veivuke beka vakaevei e na kena tosoi ki liu na matanitu ni Kalou, e na veika o dau qarava e veisiga?

Na iTuvatuva Vakaveiliutaki kei na Veiliutaki Vakalotu

*E na ika 77 ni nona yabaki ni bula, a mai tuva vakavinaka sara o Peresitedi Brigham Young na veiqaravi vakabete, me matata vinaka kina na nodra veiqaravi, me ra vakaduavatataki kina na Yalododonu, me vakasoqoni ka wanonovi tiko ga na qele ni sipi nei Isireli. A vosavinakataka sara na nona ivukevuke, o Elder George Q. Cannon na iotioti ni nona sasaga o Peresitedi Young. A vakamacalataka kina na cakacaka bibi a mai qarava o Peresitedi Young, ka "tuva vakavinaka kina na veiqaravi vakabete, ka se sega mada ni vakayacori vakakina, mai na kena tauyavu na Lotu e vuravura. Sa mai vakamacalataka kina na itavi ni i Apositolo, . . . na Vitusagavulu, . . . Bete Levu, . . . iTalatala Qase, . . . se na matabete e ra, e na kena matata, lagilagi, kei na kena qaqa—na nona kaukaua na Kalou—e na sala ka na vakamatatataki tu vakaitukutuku, me kua ni vakacalai kina e na ka sa sobuti e na Yalo ni Kalou" (*CHC*, *5:507).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa vakatakila na Kalou na nona lewa vua na Peresitedi ni Lotu, me baleta raraba na Lotu.

E na kena virikotori na yavu vakaivunau e na kena cavuikalawa ka taracake tiko ga e vuravura na Matanitu ni Kalou, kei na kena vakatakilai mai na lomana kei na nona lewa, e duabulu ga na gusuna, ka na vakadewai kina vei ira na nona tamata. Ni gadreva na Turaga me vakatakila vei ira na nona tamata e dua na raivotu, e na nona gadreva me dusimaka vei ira na yavu vou e so ni nona ivakavuvuli, se me veivunauci vei ira, sa gusuna ga o koya ka sa lesia ki na itutu, se ilesilesi oqori. E qai vakaikuritaki ga e na itutu se ilesilesi tale e so e na Lotu, me ra vakani kina vakayalo na isoqosoqo vakalotu i Karisito, ka ra vakavinakataki kina na Yalododonu, kei na veika tale e so, o ira na peresitedi yadudua, na veibisopi, italatala qase, bete, ivakavuvuli, dikoni, kei ira na lewenilotu yadudua, ni ra duri ka veiqaravi vakaveiliutaki e na nona itutu kei na nona ilesilesi vakaitalatala e na Matabete, me vunautaka kina na itukutuku ni bula tawamudu, ka ra ivakatawanisipi ni lomanibai se qelenisipi ni Kalou e vuravura raraba, me ra

veitovaki tale ga e na kena laveti na ligadratou na Mataveiliutaki e na Lotu raraba (*DBY,* 137).

Me da vakaivotavota ka vakamareqeta tiko na yalo ni veiqaravi e na Kosipeli, me vakaliuci taumada na vakasoqoni nei Isireli, vueti o Saioni, ka vakabulai o ira na lewe i vuravura, ka dodonu me lomadratou vakakina na lewe ni Mataveiliutaki Taumada, kei ira na iTalatala Qase kei Isireli, kei ira vakayadua na vakailesilesi e na Lotu, kei na Matanitu ni Kalou (*DBY,* 137).

E kena vakatovolei na yavu ni ivakavuvuli kece sara, me vakabau kina na lewa e vakatauci, sa dodonu me duavata ga na vakasama, vakabauta, kei na lewa. Mai na nodratou Kuoramu, me ratou duavata na Peresitedi iLiuliu e na nodratou lewa; me duavata tale ga na nodratou lewa na i Apositolo Le Tinikarua, me qai yavutaki kina na lewa maqosa, me baleta na veika era na qarava yani, me vaka o ni sa dau wilika tu e na Vunau kei na Veiyalayalati. Ni veigauna kece sara o ni raica ni ra duavata sara na veikuoramu oqori e na nodra vakatulewa, mo ni raica kina na kena dina [raica na V&V 107:27]. Me ra soqoni vata tiko na iTalatala Qase, e na yalodina kei na dodonu; ni ra sa duavata e na ka era veivosaki kina oqori, mo ni kila sara kina na kena dina (*DBY,* 133).

Sa veiliutaki e na Lotu oqo na Turaga sa Kaukaua Sara, ka na sega sara ni laiva mo ni kau vakatani e na nomuni qarava tiko na nomuni itavi. Mo ni qai lesu tale kina i vale, ka laki moce e na vakacegu, me vaka na gone dramidrami e na nona keveti tiko vei tinana, ka mo ni vakacegui kina e na vakasama ni kevaka era na kauti kemuni vakatani o ira na nomuni iliuliu, e na taviraki ira tani vakatotolo na Turaga mai na dela ni vuravura oqo. Era saga tiko na nomuni iliuliu me ra dau bulataka na nodra vakabauta, e na veisala e so era rawata (*DBY,* 137).

Sa tu vei iratou na i Apositolo Le Tinikarua na idola vakabete, me taracake kina e vuravura na matanitu ni Kalou.

Na idola ni matabete tawamudu, me vaka na lewa ni Luve ni Kalou, e rawa ni vakamatatataki e na ilesilesi ni i apositolo. Ni matabete taucoko, na idola kece, na isolisoli kece, na edaumeni kei na veika kece sara ka yavu ni noda lesu tale ki na iserau ni Tamada kei koya na Luvena, e yavutaki, e lewai, se meu kaya ni lewe ni itavi vakaveiqaravi ni i apositolo (*MS,* 15:489).

Ni keitou sa suka mai Missouri, keirau a seresere voli kei taciqu ni oti na neirau vunau; ni keimami sa veisukayaki tale, a qai kaya mai o Baraca Josefa Simici, “Mai, tou mai lako vata i vale.” Keitou a mani laki lagasere voli vua me dua na gauna dede, ka veitalanoa tiko. A qai vakamacala vei keitou me baleta na Le Tinikarua, kei na Vitusagavulu, me kena imatai ni gauna meu rogoca kina na nona ivakamacala. A kaya kina, “Kemudou na noqu itokani liuliu, au sa na kacivi iratou mada na i Apositolo Le Tinikarua. Au vakabauta

ni datou sa na qarava rawa, na nodratou digitaki na i Apositolo Le Tinikarua, ka digitaka tale ga na Kuoramu ni Le Vitusagavulu, mai vei ira ka ra a lako i Saioni . . . ." E na mua ni Janueri se Feverueri ni yabaki 1835, . . . keitou a mani soqoni vata kina e veisiga, ka qai kacivi iratou kina na i Apositolo Le Tinikarua o Baraca Josefa [e na 14 Feverueri] (*DBY,* 141–42).

E kacivi na i Apositolo me baleta na kena taracake na Matanitu ni Kalou e vuravura raraba; sa tu na idola ni kaukaua oqo vua na i Apositolo, ka sega ni dua tale e vakaivotavota kina. Ke dua na i Apositolo e vakayacora na nona ilesilesi, sa na gusuna tiko na Turaga vei ira na tamata e na veigauna kece (*DBY,* 139).

Au sa tovolea oqo meu vakamacalataka vakalekaleka vei kemuni na taciqu iliuliu na ivakarau ni lewa ni Matabete. Ni dua e sa tabaki me i Apositolo, e sega ni vakaiyalayala na nona Matabete, ia sa sega ni tubu na nona veisiga, se yaco koso na nona bula, me vaka ga na Matabete i Melikiseteki; ni ivakamacala oqori e baleta ga na nona Matabete, ka sega ni baleti koya vakatamata (*DBY,* 141).

Sa itavi ka isolisoli ni i Apositolo Le Tinikarua me ratou dusimaki tiko ga mai vua na Yalo Tabu e na veigauna kece, ka dau tokoni tiko mai vua na Yalo ni Dauvakatakila, me rawa ni ra kila ka yalomatua kina me baleta na nodra ilesilesi; ni sa koya tale ga oqori na itavi ka isolisoli ni Mataveiliutaki ni Lotu (*DBY,* 139–40).

Sa tu vua na i Apositolo nei Jisu Karisito na Turaga na idola ni Matabete tabu, ka sa dregati ki uluna na kena kaukaua, sa vakadonui kina vua me vunautaka na itukutuku dina vei ira kece ga na tamata, ke ra vinakata, sa na daumaka vei ira; ke sega, sa na bilitaki vei ira na ivalavala ca oqori (*DBY,* 136).

Mo ni raica gona kina, ni okati e na lewa vakaveiqaravi ni i Apositolo na Matabete lailai, ni o koya ka taura tu na itutu oqori, sa tu vakakina vua na lewa me qarava na itavi ni Bete Levu, me vaka e lewena na Matabose e Cake, me Peteriaki, me Bisopi, iTalatala Qase, Bete, iVakavuvuli, ka Dikoni, kei na itutu kece sara e na Lotu, mai na kena e liu ka yacova na kena iotioti, ka sa lavaki me nona itavi (*DBY,* 140).

O ni sa na wilika e na ivakatakila ka vakaibalebaletaki kina, ni gauna eratou a lesi ka tabaki kina na Le Tinikarua, sa tu tale ga vei iratou na kaukaua kei na lewa ka soli vei iratou na Peresitedi iLiuliu; ia ke o ni qai wilika tale e muri, o ni na raica ni sa dodonu me tu tale na kena ikuri e so vakaitavi kei na kena ikuri vakacakacaka ka sala vata kei na Matabete oqo [raica na V&V 107:22–26]. Eratou vakaivotavota tale ga na Le Vitusagavulu e na kaukaua kei na lewa vata ga oqo; [era vakaivotavota e na lewa ka vakacolati vakailesilesi vei ira, me baleta na] tauyavu, taracake, vakatulewataki, vakatikori ka tuvai vakavinaka na Matanitu ni Kalou, me uasivi cake sara e vuravura. Sa tauyavu oti na Kuoramu ni Bete Levu, ka ra kunei vakalevu tu e na gauna oqo. E noda isoqosoqo ga—era na tiko ga e vale; ia

era na dau veilakoyaki ka vunau o ira na Vitusagavulu; ka vakakina o ira na Bete Levu, e na kena vakacolati vei ira. Era taura tale ga na Matabete vata ga oqori, ka ra taura tu na Vitusagavulu kei iratou na Le Tinikarua, ka ratou taura tale ga na Mataveiliutaki Taumada; ia, era sa vakatikori li e na kena lewa, kena kaukaua, kei na idola ni Matabete oqo? Sega, e sega ni soli vei ira. Era na Bete Levu tikoga ni Kalou; ia, ke ra qacoya na nodra [ilesilesi] ni Matabete, e na qai soli vei ira e na dua na gauna na lewa taucoko kei na kaukaua ka rawa ni soli mai vei keda na tamata (*DBY,* 140).

E itutu e na Matabete i Eroni na bisopi, ka tu kina na lewa me baleta na itavi vakaveiqaravi e so e na veika vakayago kei na bula vakayalo.

E itutu ni Matabete lailai [i Eroni] na Bisopi [iLiuliu]. Sa i koya na vakaitutu levu duadua e na Matabete i Eroni, ka na . . . donuya na nodra veiqaravi na agilosi, ke tu vua na vakabauta, ka dau bula e na veisiga me rawata ka vakayagataka kina na isolisoli ka a nona o Eroni (*DBY,* 143).

Sa ilesilesi ka itavi ni Bisopi, me veiqaravi tiko ga e na Lotu e na veigauna kece; e sega ni lavaki vua e na nona ilesilesi me laki vunau e veivanua tani, ka me tiko voleka ga e vale; e sega ni namaki me veilakoyaki i vuravura raraba, me dau tiko volekati ira ga na Yalododonu (*DBY,* 144).

Me ra idusidusi vinaka na Bisopi, e na veika kece sara, e na nodra veitabana levu (*DBY,* 144).

Ke qarava vakavinaka na Bisopi na nona itavi, me vaka sa namaki me nona itavi ka nona ilesilesi, ka qacoya tiko ga, e na sega sara ni dua tale e na nona Tabana Levu me tu wale tu ga, ka sega ni vakaitavi vakavinaka. E na dau raica ni sa kilikili tu na nodra bula, me ra yalomalumalumu tiko vua na nodra Kalou. E na sega ni vo tale e dua e na nona Tabana Levu, ka rau na sega ni veikilai vinaka, ka na kila vakavinaka tale ga na bula era dui donuya tu na nona lewenilotu, na nodra itovo, kei na ivakarau ni yalodra [raica na 1 Timoci 3:1–4] (*DBY,* 145).

Me veivakaturi na Bisopi me ra vakaitavi o ira e vakabauti ira, ka sa kila vinaka tu ni ra lewenilotu yalodina, me ra ivakatawa ni matamata cecere ni koro, ka me ra raici ira era sotava tu na leqa (*DBY,* 145).

Me ra dui qarava vakavinaka na Bisopi na nodra Tabana Levu, ka raica ni ra tiko vinaka tiko na lewena turaga, se marama yadudua, ka ra veiqaravi vakavinaka tiko e na yalodina; era dau qaravi vinaka tiko na tauvimate kei ira na malumalumu, ka sega ni dua e vakaloloma tu. Me daululoma na Bisopi, ka veivukei e na nona Tabana Levu, me dau vosa veivakacegui ka veivakauqeti eke, ka veivukei ka veivakasalataki e kea, ka veivunauci sara e na dua tale na tikina, e na kena gadrevi vua, me kua kina ni dau veitotaki, ka vakatulewa vakadodonu e na vukudra yadudua na tamata kece ga, ka me dau veinanumi ka saga vagumatua sara me ra qaravi na tamata kece ga, me

dau wanonova kina na qelenisipi ni Kalou, me vaka e dua na ivakatawanisipi dina, me kua kina ni ra mai basuraki mai na veimanumanu kila, na oliva kei na koli, ka ra na sikabotea mai na qelenisipi (*DBY,* 144–45).

Meu kaya kina vei kemuni na Bisopi, . . . oqo na nomuni itavi ka ilesilesi. Me kua sara ni dua na tikina e na nodra itikotiko na Yalododonu e na nomuni Tabana Levu, o ni sega ni kila na veika e vakayacori kina (*DBY,* 146).

Me ra dau raica na Bisopi, e na nodra veiqaravi na nona dauveituberi, me ra dau cau tiko ga na veivuvale yadudua sara e na nodra Tabana Levu, ka rawa ni ra veivuke mai, ka dodonu me ra solia na veika e dodonu me ra kania e na siga ni lolo, me baleti ira na dravudravua (*DBY,* 145).

Sa na veituberi na lewa e so ni veivakadodonutaki ni veilewai vakalotu, ki na nodra vakalesui tale me ra ivalavala dodonu o ira era butusevata na kena ivakavuvuli.

E na sega ni vakatautaki vei keda na lewa vakailiuliu me da veiliutaki kina, me vakavo ke da sa dau veiliutaki me vaka ga e veiliutaki vei keda na Kalou (*DBY,* 146).

Ia, ni sa mai tauyavutaki e vuravura na Matanitu vakalomalagi, era na mai veiqaravi kina, me baleta na ivunau kei na cakacaka vakalotu, me baleti ira na yaloqa, ka dau vakadrecike vakalevu, me ra maroroi kina o ira era gadreva tu me ra ivalavala dodonu, ka sega ni rawata rawa; ka sa tu maliwai ira na nona tamata na kaukaua kei na lewa me baleta na veika bibi oqo (*DBY,* 146).

O ni sa dau sotava beka na Bisopi na veika dredre e so? E duatani beka vakalevu na veika era nanuma tu na mataveitacini vakabete e na nomuni Tabana Levu? "Io." Na cava beka e dodonu me ra vakayacora e na veika oqori? Me ra vakamuria ga na ivakaro sa virikotori tu vei ira, me ra laki duavata tiko ga kei ira na mataveitacini vakalotu. Au kila ni rawa ni da vakadinadinataka ni vu ni veileti na duidui ni noda vakasama na veimataacini vakalotu, ka sega ni vakavu mai na noda yaloca, se na noda inaki ca, ka da veileti ka veiqati kina me yacova ni laki ca sara na noda veimaliwai, ni ra sega ni veivakameautaki kina vakaiira, ka vakavuna na nodra ivalavala ca taucoko. Ni da ivalavala dodonu tiko mai e na ciwasagavulu-kaciwa na gauna, ka dua wale ga na cala eda qai cakava, sa kena ivakarau me da vakadikeva tiko ga na ivalavala ca e dua eda vakayacora oqori, ka vakanadakuya sara na veika vinaka eda sa kitaka mai. Ni bera ni da qai vakalelewa me baleti ira e so na wekada, me da dau vakaliuca tiko ga na gagadre ni tamata yadua, kevaka e tawakilikili, e dodonu me vakayacori na veivunauci, ka me golevi e dua na ilakolako me vakasukai koya lesu tale ki na ivalavala dodonu (*DBY,* 149–50).

Au via raica me dau cakacaka yaco na Yalo Tabu ki na Matabose e Cake kei ira na Bisopi, kei ira kece ga na daunilewa, me rawa ni ra kila vinaka kina na veika me baleti koya oqori, me rawa ni ra vakatulewa vakatotolo ka vakadodonu kina e na vukuna. . . . Au vinakata me tu rawa tu vei ira na Bisopi kei ira na vakaitutu vakalotu na kaukaua, kei na vuku vakalou, me ra kila kina vakavinaka na veika dina e a yaco, ka ra na vakatulewa kina e muri (*DBY,* 133).

Me kena ibalebale ga, e rawa ni o na vosataka se vunauca e dua na iTalatala Qase, me kua ni kila ni o cudru, se vakavinavinakataki koya tiko. Era tu tale ga e so vei keda, ka na voroki rawarawa sara na yalodra, e na nomu veivunauci; ni ra yalomalumalumu sara tu vakalevu me vakataki ira na gone dramidrami, me vaka era na waicala mai na yameyame ni buka. Me kua soti ni kaukaua sara na nomuni veivosataki; me vakamalumutaki ga na vosa ni nomu veivunauci, me veiraurau ga na vosa ni nomu veivunauci kei na yalona. E so o na vosa tiko vei ira e na loma ni siga taucoko, ka ra sega ga ni kila na ka o vakamacalataka tiko. Eda duidui vakalevu sara. Me veisotari ga na veika me caka vei ira (*DBY,* 150).

Ni o ni dau veivakalewai vakaikemuni—ke ra tukuna mai na tacimu vakalotu, "E cala na ka o a cakava," e dodonu ga mo vakawelewele, ka yalovakavinavinakataka na nona veivunauci, ka vakadinadinataka vakalekaleka na nomu cala, yalovinakataka na veivunauci, ka vakatusa ni o dau baleca vakawasoma, ka sega ni vakasamataka tu, ka mo kaya kina, "Au gadreva wale ga na nomuni veivuke, mo ni taura na ligaqu, ka dau veitauriliga vata, me daru veivukei ka veitokoni kina." Me baleta beka na nomuni malumalumu? Io. O ni namaka li me dua e tawa cala e na vuravura oqo? E na dravusakulukulu sara ni o raica e na nomu bula vakavuravura oqo (*DBY,* 150).

Meu kaya gona kina vei kemuni na turaga kei na marama wekada, ni o ni vunauci mai vua e dua na nomu iliuliu, mo kua sara ni vakasamataka ni kemu meca o koya, ka mo okata ni nona loloma e dua na nomu itokani, ka sega ni nona cakacaka e dua na kemu meca. Ke ra kemu meca dina na nomuni peresitedi ni veitabana e so, era na weletaka sara na cala o ni vakayacora. Ia, me vaka o ni nona daulomani na Turaga, o ni na dau vunauci e na veigauna [raica na Iperiu 12:6]; mo ciqoma e na yalomarau (*DBY,* 133).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa vakatakila na Kalou na nona lewa vua na Peresitedi ni Lotu, me baleta raraba na Lotu.

- E dau vakayagataka vakaevei na Turaga na Peresitedi ni Lotu, kei na Matabose ni Mataveiliutaki Taumada, kei na Kuoramu ni i Apositolo Le Tinikarua, me veiliutaki kina e na Lotu? Me ra dau vukei beka vakaevei

mai vei ira na vakaitutu tale e so ni Lotu? (Raica tale ga na V&V 107:21–38; 132:7.)

- Na cava na vuna e dodonu kina me dau tudei tu ga na noda vakabauta kei na noda veitokoni ki na mataveiliutaki ni veikuoramu e so e na Lotu? (Raica tale ga na V&V 107:27.)
- Na cava na vuna e na sega ni vakalaiva kina na Turaga me kauta vakatani na Lotu na noda parofita? Na cava beka sa yalataka tu o Peresitedi Young me baleti ira era sa dau qarava na nodra itavi? (Raica tale ga na V&V OD 1.)

Sa tu vei iratou na i Apositolo Le Tinikarua na idola vakabete, me taracake kina e vuravura na matanitu ni Kalou.

- Na cava soti beka na ka e oka e na idola vakabete ni ilesilesi vakaiapositolo?
- Na cava beka na nodra itavi na i Apositolo? (Raica tale ga na V&V 107:23–24, 33, 58.)
- Me veivosakitaki na kena vakatauvatani na ilesilesi ni i Apositolo, kei na itutu tale e so e na Matabete i Melikiseteki, kei na Matabete i Eroni. (Raica tale ga na V&V 107:58.)
- Na cava soti beka na itavi ni Vitusagavulu edaidai, e na nodra veiqaravi e na ruku ni nodratou vakatulewa na Mataveiliutaki Taumada, kei iratou na Kuoramu ni Le Tinikarua? (Raica tale ga na V&V 107:34.)

E itutu e na Matabete i Eroni na bisopi, ka tu kina na lewa me baleta na itavi vakaveiqaravi e so e na veika vakayago kei na bula vakayalo.

- Na idola cava soti, se kaukaua, kei na lewa ka soli vua na bisopi? (Raica tale ga na V&V 84:26–27; 107:13–17.) Na cava soti na itavi ni bisopi, e na nona itutu vakaperesitedi ni Matabete i Eroni? e na nona itutu me iliuliu bete levu e na nona tabana levu?
- Me vaka e vakamacala kina o Brigham Young, na cava beka e dau cakava na bisopi ka "dui qarava vakavinaka na Bisopi na nodra Tabana Levu"? (Raica tale ga na 1 Timoci 3:1–7.)
- Me da dau veivukei vakaevei o keda, ni da dauveituberi vakavuvale, se dausiko vuvale, e na kena wanonovi na Lotu?

Sa na veituberi na lewa e so ni veivakadodonutaki ni veilewai vakalotu, ki na nodra vakalesui tale me ra ivalavala dodonu o ira era butusevata na kena ivakavuvuli.

- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young me baleti ira era dau ivalavala ca?

- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni "vu ni nodra veileti, na duidui ni nodra vakasama na [mataveiwekani], ka sega ni vakavu mai na nodra yaloca, se na nodra naki ca." Na cava beka ns nona ivakasala me baleta na kena vakameautaki na duidui e so eda dau donuya?
- Na cava beka e dau gadreva o Peresitedi Young me raica e na matabose ni veivakadodonutaki? (Raica tale ga na V&V 107:71–84; 134:10.) Me ra vukei beka vakaevei e na "kaukaua kei na vuku ni Kalou" o ira era dau vakatulewa e na matabose ni veivakadodonutaki? (Raica tale ga na V&V 121:41–42.)
- E na veisala cava beka, e rawa ni ra "kila kina vakavinaka" o ira era veilewai e na matabose ni veivakadodonutaki, na veika e so e baleti ira era vunauci tiko?
- Na cava beka e kaya o Peresitedi Young me baleta "na [tauci ni] vosa ni nomu veivunauci, me veiraurau ga na vosa ni . . . veivunauci kei na yalo[dra]"? (Raica tale ga na 3 Nifai 18:28–32.)
- Me vakaevei beka na itovo ni noda veiciqomi e na vuku ni nodra veivunauci na noda iliuliu, me vaka sa vakamacala mai kina o Peresitedi Young? (Raica tale ga na V&V 95:1.)

Me Daudokai na Siga ni Vakacecegu (Sabato) kei na Sakaramede

*Ni ra sa laki bogi-dua oti e na Bucabuca ni Salt Lake, A qai vosa vakalekaleka o Peresitedi Brigham Young ki na itikotiko ni vuda vakalotu me baleta na kena dau vakatabui na siga ni Vakacecegu (Sabato). Ni tu mai matadra na veikauloa me ra vorata yani, me teivaki na kedra kakana, kei na cakacaka bibi tale e so sa tu e matadra, a qai "tukuna vei ira na veitacini vakalotu . . . me kua ni ra dau qarava na nodra cakacaka oqori e na veisigatabu, ni kevaka era na vakayacora tiko ga, e na vakalimataki vei ira na ka era na vakayalia kina, mai na veika e dodonu me ra rawata, ka me ra kua ni vakasasa manumanu se siwa e na siga oya." A vakamacalataka tale ga ni "na vakayacori na nodra soqoni e na veisabato, e na vanua era donuya oqori, kei na veivanua kece ga era na vakacegu tiko kina" (*WWJ, *25 July 1847). A veivunauci tiko ga e veigauna o Peresitedi Young vei ira na Yalododonu, me ra vakatabuya tiko na Sabato, me "dauvakananumi kina na noda Kalou kei na noda vakabauta savasava" (*DBY*, 165).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Kunei na kalougata vakayago kei na isolisoli vakayalo mai na kena vakatabui na siga ni Vakacecegu (Sabato).

Mo ni goleva mada na ivola oqo (na ivola na Vunau kei na Veiyalayalati), o ni na wilika kina ni dodonu me ra dau soqoni vata na Yalododonu e na siga ni Vakacecegu [raica na V&V 59:9–16]. . . . O ira vakayadua ka sa vakatokai me ra Yalododonu e na Gauna Oqo, era sa vakaroti mai na ivakatakila ka sa virikotora mai na Turaga, ni dodonu me ra soqoni vata e na siga oqo. Sa lavaki vei keda me da vakasoqoni vata e na siga oqo, me da veivutunitaka ka vakatusa tiko na noda ivalavala ca, ka laki vakayagataka na [sakaramede], me ivakananumi ni nona mate ka vakararawataki na noda Turaga ka iVakabula (*DBY,* 164).

Ni ra soqoni vata na tamata me ra sokalou, e dodonu me ra biuta tani mada na lomaocaoca vakavuravura e na kena vanua dodonu, me davo

Sa dau lavaki vei keda me da qarava na cakacaka vakalotu oqo na sakaramede, "me da dau vakadinadinataka [kina] vua na Tamada . . . ni [da] sa vakabauta ka dau gadreva me da dau muri koya . . . vakatabakidua" (*DBY*, 171).

dodonu kina na nodra vakasama, me ra qai qarava kina na Turaga, me ra kacivi koya e na yaca i Jisu, ka me ra votai kina e na nona Yalo Tabu, me rawa ni ra rogoca ka vakasamataka kina na veika ni vuravura tawamudu, me ra kila tale ga na sala me ra vakavukui kina e na loloma ni noda Kalou. Sa nakiti me tadola e na gauna oqori na nodra vakasama, me ra raica kina na veika ni Kalou sa dau tabogo tu, ka dau vakatakila e na cakacaka yaco ni nona Yalo Tabu (*DBY,* 167).

Me ra vakadirorogo na lewe ni ivavakoso yadudua, ni da mai soqoni vata oqori me da qarava kina na Kalou. Mo dau nanuma mo dau vakadirorogo, kua ni vakasolokakana, veivosaki, se yamasamasa e na nomu idabedabe (*DBY,* 167–68).

Ni da biuta mada vakalekaleka na noda veiwere, e na noda laki soqoni vata, me da qarava kina na noda Kalou, au rawa ni vakadeitaka eke vei kemuni ni na vuavuaivinaka cake kina na nodra veiwere, ka vinaka cake mai na kena vua, ke da tiko ga e na noda veiwere. E rawa beka ni da na suisui kina ka teitei ka ogataka tiko, me kua ga ni da guilecava ni Kalou ga e na vakatubura na noda itei; ia ni da soqoni vata tiko, eda na bulabula cake vakayago ka vakayalo tale ga, eda na mata bulabula cake, ka na cokaidrauna mai na veika kece sara e tu volivoliti keda oqo, me da yalomatuataka cake na kena yaga (*DBY,* 167).

Me vakatabui [na Sabato] me yaga vakayago vei keda, ka me baleta tale ga na noda bula vakayalo. Ni da raica na nona vakusakusa e dua na dauteitei, me qarava na nona tatamusuki, me vakumuna tiko na kedra kakana na manumanu, me birika na nona bai, se me vakasoqona tale na nona manumanu e na siga ni Vakacecegu, au okati koya ni malumalumu sara e na vakabauta. Sa takali sara mai vua na yalo ni lotu. E rauta vakavinaka me da qarava ga na noda cakacaka e na ono na siga [raica na Lako Yani 20:9–11], ia, ke da via qito, me da qito e na loma ni dua na siga e ono oqori; ke da via vakatakakana se sarasara, mo lako e na dua na siga e ono oqori, ka mo tiko ga e na sokalou e na ikavitu ni siga (*DBY,* 165).

Me da vakacegu mai na cakacaka, . . . me kua tale ni da lomaocaocataka na ka me da cakava e na Sabato; ke sa vinakati me saqa na kakana, mo vakasaqara; ia, e na uasivi cake me kua ni da lomaleqataka tiko. Ia, e na kena vakamareqeti na Sabato me vaka sa virikotori tu e na ivunau i Mosese, au na sega ni na vakayacora rawa me vaka sa virikotori oqori; ni ka dredre dina sara. Ia, sa lavaki e na veiyalayalati vou, me da dau nanuma me vakatabui e dua na siga e na loma ni macawa, me siga ni noda vakacegu—me ivakananumi ni nona vakacegu na Turaga, kei ira tale ga na Yalododonu; me yaga tale ga vei keda, ka ni a virikotori mai e liu me yaga vakatabakidua vua na tamata. Ni sa volai tu e na ivola oqo (na iVolatabu), ni a buli na Sabato me baleta na tamata. Me yaga vua. Me vakalailaitaki sara na cakacaka e na siga oya; ka me maroroi me siga ni vakacegu, me da soqoni vata kina e na veivanua ka sa vakarautaki vei keda, me vaka sa lavaki

e na ivakatakila [raica na V&V 59:10–12], me da vakatusa kina na noda ivalavala ca, me da kauta kina na noda ikatini kei na isolisoli kece sara, ka soli keda kina vua na Turaga (*DBY,* 164).

Mo ni nanuma vinaka sara na taciqu vakalotu, o ira era dau vakatasisisi, se gade e na tolili se lako vakasarasara e na siga ni Vakacecegu—ka sa takalevu sara tiko edaidai na veika oqo—era malumalumu sara e na vakabauta. E na dua na gauna lekaleka e muri, sa na drodro laivi vakalalai na yalo ni lotu e tu vei ira, ka me ra dau veivakalewai vei ira na tacidra vakalotu, e na malumalumu e so ni ivakavuvuli ni Lotu, na leqa lalai ni nodra isoqosoqo, ka ra na biuta sara kina na Matanitu ni Kalou e na dua na gauna e muri, ka tini sara ki na rusa. Au nuitaka tu ni o ni na nanuma na veika oqo, ka mo ni laki vakaraitaka vei ira na wekamuni (*DBY,* 165).

Ke da dravudravua se vutuniyau, kevaka eda dau luluqa e na noda qarava na noda masu kei na lotu ni sakaramede, eda sa na vakaweleweletaka kina na Yalo ni Turaga, ka na qai luvuci kina e na yalo butobuto (*DBY,* 170).

Sa kena dodonu me da mai soqoni eke e na veisiga ni Vakacecegu vakaveitaravi, kei na soqoni ni Tabana Levu, . . . me da veivakavulici, me da vosa, cabo masu, lagasere, ka veivunauci. Na cava beka na kena inaki? Me da nanuma kina na noda Kalou, kei na noda lotu savasava. E bibi sara beka na ivakarau e so oqori? Donu; ni ka rawarawa sara me da dau lecava—ka rawarawa sara ni da lako vakatani, ni dodonu me dau voqa tiko ga e daligada na Kosipeli, me vakarua, se vakatolu e na veimacawa, raica, me kua ni da lesuva tale na noda kaloulasulasu (*DBY,* 165).

Sa teivaka tu e lomada na Turaga na tikina vakalou, ka gadreva na yalo vakalou ka tawavuca rawa oqori me dau vakani tiko. E na vakamamautaki rawa beka e na kakana vakavuravura? Sega; ni na bula tiko kina na yago oqo ke tiko kina na yaloda, me vakarautaki kina vei keda na sala me da dau caka vinaka. Na tikina vakayalo oqori ka tiko e lomada, e gadreva na kakana mai na kena iVurevure ka vu mai kina. E sega ni ka vakavuravura, se vakayago, e vu mai lomalagi. E na veivakamamautaki wale ga ki na tikina vakayalo ka tu e lomana na tamata na veiyavu ni bula tawamudu, se ivakavuvuli ni Kalou kei na veika vakalou, me vakacegu kina (*DBY,* 165).

Ni da lako mai ki na *Tabernacle* e na dua na siga e veimacawa, me da mai sokalou ka goleva na veika sa vinakata na Kalou, ka muria na veika eda gadreva e yaloda e na so na gauna; ka muria tiko ga na yaloda e na veigauna tale e so, e ka wale sara; e sega sara na betena, ka veiqaravi veicavilaki ga vua na Kalou. E dodonu me da dau vakamuria ga na lewa ni Kalou, ka qarava e na veigauna na kena vakayacori na nona inaki, se qaravi e na *Tabernacle*, se dua tale na vanua (*DBY,* 166).

Na siga Monite, Tusite, Vukelulu, Lotulevu, Vakaraubuka, se na Vakarauwai, e dodonu me vakalagilagi kina na Kalou, me vaka ga na veika

e dau vakayacori e na Sigatabu, me kua ni da taqugu kina e na veika eda goleva [raica na V&V 59:11] (*DBY,* 166).

Me da vakataudeitaki ka veivakaukauataki e na noda soqoni vata.

Sa qai rawa edaidai [e na Sabato] me da soqoni vata ka mai veivosaki, me da vakataudeitaki ka veivukei kina (*DBY,* 167).

Ni soli tu oqo vei keda na gauna me da dau veivosaki kina, me da dau cavuta ga na veivosa e veivakacegui ka veitovaki. Ni o vakauqeti mai na Yalo sa savasava ka dodonu, me cila tale ga na nomu rarama; ia ke o veretaki ka vorati mai vei Setani, mo katona tiko ga e lomamu na nomu vakanananu—mo qamugusu tiko ga; ni vakavuana na vosa, se vinaka se ca (*DBY,* 166).

Ni [dua na tamata] e tekivutaka se tinia na soqoni e na masu, me ra vakamuria tiko na veivosa kece sara e cavuta o ira na turaga, se marama, se gone e na ivavakoso, ka ra tukuna ni ra Yalododonu, me kua sara ni dua tale na vosa e na tebenigusudra, se i lomadra, na kena ga ka cavuti tiko e na nona masu o koya ka masu tiko, e na vukudra na ivakavakoso (*DBY,* 170).

Ke dua vei kemuni e nanuma ni sa rui matemate na nomuni soqoni, me vaka era sa dau vakavoqataka vakavuqa na tacida vakalotu, sa nomuni itavi mo ni vakabulabulataka na soqoni oqori, vakayacora na veika e so me cakacaka yaco kina na Yalo kei na kaukaua ni Kalou e na veisoqoni e na nomuni vanua (*DBY,* 170).

Au kerea meu vakasala kina vei ira na taciqu vakalotu ka ra dau vosa vei ira na ivavakoso vakalotu e na so na gauna me ra dau vunau ga vakalekaleka, ke sega ni sobuti ira tiko na bula kei na yalo ni soqoni, me lekaleka sara na nodra vunau, ni sega na gauna e na noda Lotuvakayabaki me ra talimagimagi vakayadua na italatala qase era vunau kina, ni soli vakalailai ga na gauna me da vosa kina vakalekaleka e na noda wasea na noda ivakadinadina, ka vunau kina vakalekaleka, me ra vakayaloqaqataki kina na Yalododonu, me ra tokoni kina na wekada malumalumu, me da saga me ra vakataudeitaki kina o ira era sotava tu na bula veilecayaki, me ra tosoya tiko ga na Matanitu ni Kalou (*DBY,* 167).

Kemuni na tacida kei na ganeda, me bau dua ga na noqu kerekere vei kemuni. Ni o ni dau vosa, mo ni tovolea me rogoci ka kilai na veika o ni via tukuna. . . . Ke sega ni dua na ka yaga mo ni tukuna, ni yalovinaka ka rogoca na noqu vosa, ni dabe toka ga. Ke sa dodonu mo ni vosa, ni tukuna sara; ia ni sa laki oti, mo ni tinia sara. Me lewai vakavinaka tu na dui yalomuni e na ivakavuvuli ni bula tawamudu, me vaka o ni Luve ni Kalou, ka dau gadreva na veika dina ka dodonu (*DBY,* 167).

Sa noqu gagadre ga vua na Tamaqu ka noqu Kalou, ni na dau ciqoma o Koya na noqu vosa e na veigauna au vosa se vunau kina, me yaga tale ga vei ira era rogoca tiko na noqu vosa (*DBY,* 168).

Laurai tu oqori o Rachel Ridgeway Grant (e liu e matadratou), na peresitedi raraba ni iSoqosoqo ni Veivukei, kei iratou na nona ivukevuke kei na liganicakacaka e na yabaki 1875.

E na veigauna meu vunau kina vei ira e na ivavakoso, au . . . dau kerea ga vua na Kalou na Tamaqu Vakalomalagi, e na yaca i Jisu Karisito, me solia mai vei au na nona Yalo Tabu, me vakadeitaka kina i lomaqu na veika e so e vinakata meu vunautaka (*DBY,* 168).

u dau vinakata me ra vakarorogo vinaka na ivavakoso, kei na nodra veitokoni e na vakabauta; au gadreva tale ga na vuku ni Kalou kei na nona Yalo Tabu, me vakadeitaka i lomaqu na nona vosa, meu qai veivakavukui

rawa kina vei ira na lewe ni ivavakoso. E dina beka niu sa dauvunau vakawasoma mai e na tolusagavulu-kavitu na yabaki sa oti, e vakavudua sara meu sega ni madua me vaka na gone, e na noqu duri e matadra na ivavakoso; au na sega ni kila na gauna e na qai yali kina vei au, keu na bula tiko ga meu yacova sara yani na yabaki i Mecusela. Au sa kila vinaka tiko na vuna e so. Niu dau raici ira yani na wekada yalomatua, sa dau votu sara mai vei au na mata ni Kalou kau qarava tiko. E sega sara ni dua vei keda e vakuai mai na isolisoli vakalou; e dina ni da mai vakaisulutaki e na yago qele, eda sa ivakatakarakara ga ni noda Kalou, ia e na sasanuki sara na yago qele oqo mai na ivotavota ni bula vakalou eda sa rawata mai vua na Tamada. Oqo gona na vu ni noqu dau madua (*DBY,* 168).

Ni dua e vunau tiko vei ira na ivavakoso, ke vica wale sara na iyatuvosa e cavuta kina, ka rairai yakusurasura sara beka na veika e so e cavuta kina, ia ke sa savasava tu vua na Kalou na yalona, e na yaga vakalevu cake sara na veika e vica wale ka cavuta oqori, mai na vosa madila ka sega ni sala vata kei na Yalo ni Turaga, ka na yaga vakalevu tale ga e na iserau ni Kalou, vei ira na nona agilosi, kei ira vakayadua na ivalavala dodonu. E na kena cabori na masu, ke vica wale sara na vosa e cavuti me qaqa ni masu ka rairai cacavukavuka vakavosa beka, ia ke sa savasava tu ga vua na Kalou na lomana, e na yaga vakalevu cake sara na masu ka cabori oqori mai na gusu madila nei *Cicero* [e dua na kai Roma, ka dauserekali mai na imatai ni senituri B.K.]. E dau vakabibitaka beka na Turaga, na Tamada taucoko, na itautau ni noda vosa? E vakadonui cake vua na Turaga na vosa rawarawa ga ka cabo me qaqa ni noda masu, ka sega ni vakaliuci na vosa vakaiukuuku, na dokadoka, na vosa madila ka ra dau cabora na tamata. Ni dau raica o koya na yalovinaka, na yalodina, kei na yalomalumalumu me vaka na gone, sa vakavatukana ki na ivakavuvuli tudei—"Oqori na yalo ni bula e na noqu matanitu—kau sa solia vei ira na luvequ" (*DBY,* 169).

Au vakabauta ni sa noda itavi me da vakadadamuria na veika vinaka kece ga, na ivalavala totoka, na itovo vakaturaga, na ivakarau dau qoroi. Me da dau vakadadamuri ira ka dau momona na nodra vosa, ka vakadikeva vinaka vakaikeda na veivakasama e so, e na kena vosa rakorako, me vakabibiki sara ni da veivotai tiko e na ivakavuvuli bibi ni Kosipeli ni sautu vei ira na tamata. Au dau vakayagataka e na noqu vosa na veivosa rakorako au rawa ni cavuta (*DBY,* 169).

[Ia,] au vakabauta ga . . . ni vakaevei sara beka na noqu maqosa vakavosa ka rawa ni ra cavuta o ira era sa vuli vinaka tu, e na rekitaka vakalevu ga na lomaqu na vosa e so me vaka era dau cavuta na gone, e na vosa rawarawa sara, ka sega ni taleitaka na matuavosa ka ra dau cavuta e so vei keda. Na kena e talei duadua vei au, me da dau cavuta ga na veivosa rawarawa (*DBY,* 169).

Sa soli na siga ni lolo me ra vukei kina na vakaloloma, ka me vaqaqacotaka tale ga na ivakadinadina.

O ni sa kila vakavinaka tu ni da dau lolo e na imatai ni Lotulevu e na veivula [sa qai veisau oqo ki na imatai ni Sigatabu]. E vica tu beka vei keda e na gauna oqo eda kila vinaka mai na itekitekivu ni siga oqo? Ni se bera ni dau saumi na ikatini, era dau vukei ga na dravudravua mai na ilavo e so era solia. Era a cabeti Josefa e na nodra gadreva na veivuke, mai Kirtland, sa vakarota sara me dua na nodra siga ni lolo, ka sa lewa tale ga na kena siga. Me dau vakayacori e na veivula, me vaka ga sa caka tiko e na gauna oqo, ka ra kauta kina ki na lotu ni lolo na kakana ka dodonu me ra kania e na siga oya, me vaka na valawa, se lewenimanumanu, se bata, se vuanikau sara, kei na kakana tale e so, me ra laki solia vua ka sa digitaki me qarava, me qai veisoliyaka vei ira na dravudravua (*DBY,* 169).

E na gauna ni lotu ni lolo, era qai soqoni yani na Yalododonu me ra laki talaucaka kina na lomadra, e na nodra vakabauta na Kosipeli savasava (*DBY,* 169).

O ni sega li ni vakaivotavota e na yalo veivakavukui, e na yalo ni kila ka, kei na vakavatukana ni veivakacegui ni Yalo Tabu, me ra dau duri kina na wekada ka vakatusa na veika vakalou era sa vakadinadinataka vakaiira? E sega li ni vakavurea ki na nomuni vakasama na veika e so oqori na nona loloma uasivi na Turaga, me vakatakila kina vei kemuni na yavu e so ni Kosipeli? E sega li ni vakadeitaki kina na nomuni vakabauta, mo ni vakataudeitaki sara kina, ka ivakadinadina tale ga ni o ni luvena dina na Kalou? Sa dau yaco me vakakina. O koya gona, ke dua e vakatusa na veika vakalou, e na veivakaukauataki tiko vei ira na tacida vakalotu, me vaka ga e a dau yaco mai liu, ni ra vakamuria na ivakaro me ra dau, "Veivakavulici wasoma kina vakaikemudou," "veivakaukauataki tiko vei ira na tacida vakalotu," kei na veivosa tale e so (*DBY,* 170).

Ni da vakayagataka na sakaramede, me da vakananuma kina na iVakabula, ka vakavouia na noda veidinadinati ka vakayacori vua na Tamada Vakalomalagi.

Meu kaya kina vei kemuni na tacida kei na ganeda, sa noda itavi ka sa lavaki tu vei keda, mai vua na Tamada mai Lomalagi, me vaka na yalo ni noda vakabauta, e na veidinadinati eda sa vakayacora vua na Kalou, kei na noda veiyalayalati vakatamata, me da dau qarava na veicakacaka ni vale ni Kalou, me vakabibi sara e na siga ni Vakacecegu (Sabato), me da dau vakayagataka na Sakaramede ni iVakayakavi ni Turaga. Ka qai tiko tale ga e na soqoni ni Tabana Levu kei na soqoni ni Kuoramu (*DBY,* 171).

E na cakacaka vakalotu [sakaramede] eda qarava eke . . . , eda vakaraitaka kina vua na Tamada ni da daunanumi Jisu Karisito, na Tuakada; eda vakatusa vua ni da vinakata me da taura na yacana. Ni da qarava tiko na veika oqori, au gadreva me vagolei kina na vakasama kei na noda bula. Au vinakata me qarava na bula taucoko ni tamata, e na nomu tiko e na soqoni (*DBY,* 171).

Au vakauqeti kemuni kina na taciqu kei na ganequ, mo ni dau vakaivotavota e na veisiga Sabato e na cakacaka vakalotu oqo, ni [o ni] soqoni vata mai. . . . Au masulaka vakabibi tale ga, kemuni na wekaqu, mo ni dau vakasamataka sara vakatitobu na cakacaka vakalotu oqo, ka gadreva tiko na Turaga e na yalomuni taucoko, mo ni qai rawata kina na kena veivakalougatataki, ni o ni vakamuria tiko e na veidokai. Mo ni tuberi ira na luvemuni me ra dau doka; ka me ra kila tale ga na kena bibi me dau qaravi e veigauna. Ni da na laki rawata na bula tawamudu mai na noda dau qarava e na yalodina, me vaka ga na ivakavuvuli tale e so kei na cakacaka vakalotu ka sa virikotori tu me veivakasavasavataki kina na tamata kece ga, me ra vakalougatataki kina mai vei Jisu, ka vota vei ira na yalona, me dau tuberi ira ka vukei ira e na nodra laki rawata na bula tawamudu. Me dau vakamatatataki vei ira na luvemuni na bibi ni cakacaka vakalotu oqo (*DBY,* 171–72).

Eda [vakayagataka na sakaramede] me da daunanuma kina na nona mate na iVakabula; sa dau lavaki na veika oqori vei ira na nona tisaipeli, me yacova na nona lesu tale mai, veitalia sara na dede ni nodra wawa. Veitalia na iwiliwili ni itabagauna era sa mai bula kina, ka sa lako tale yani, sa lavaki tu vei ira era vakabauti koya me ra kana madrai ka gunu waini [se gunu wai edaidai] me ra dauvakananuma kina na nona mate, kei na veika rarawa e a sotava, me ra vakayacora tiko ga me yacova na nona lesu tale mai. Na cava beka na vuna e lavaki kina vei ira na veika oqo? Me ra dau vakadinadinataka vua na Tamada, vei Jisu kei ira na agilosi, ni ra sa vakabauta ka dau gadreva me ra dau muri koya e na nodra sa mai sucu vou, me ra dau muria tiko ga na nona ivunau, me ra taracake na nona Matanitu, me ra dau doka na yacana ka qaravi koya vakatabakidua, me veiraurau kina me ra laki kania ka gunuva vata tale kei koya e na Matanitu ni Tamana. Oqo na vuna era dau vakayagataka kina na Yalododonu e na Gauna Oqo na sakaramede ni iVakayakavi ni Turaga (*DBY,* 172).

E vakavu vakaevei na yaga ni cakacaka vakalotu oqo ki na noda bula? Mai na noda vakamuria ga na ivakaro ni Turaga. Ni da dau vakamuria na ivunau nei Tamada Vakalomalagi, ke davodonu tu na noda kila na ibalebale ni cakacaka vakalotu e na vale ni Kalou, eda sa na qai rawata na veika e so e yalataki me baleta na noda doka na nona ivunau (*DBY,* 172).

Sa isolisoli bibi sara vei keda me da torova yani na Turaga, kei ira na agilosi, kei ira na wekada, ka vakadinadinataka vei ira ni da daunanuma tiko ni a mai mate e na vukuda o Jisu Karisito na Turaga. Me vakavatukanataki kina vua na

Tamada ni da daunanuma na noda veiyalayalati, ni da dautaleitaka na nona Kosipeli, ka da daugadreva me da muria tiko ga na nona ivunau, ka doka tiko ga na yaca ni noda Turaga o Jisu e vuravura (*DBY,* 172).

Me iUlutaga ni Vuli

Kunei na kalougata vakayago kei na isolisoli vakayalo mai na kena vakatabui na siga ni Vakacecegu (Sabato).

- Na cava beka na inaki ni nona vakarota vei keda na Turaga me vakatabui kina na siga Sabato? Na cava beka na yaga ni noda dau vakatabuya na Sabato? (Raica tale ga na V&V 59:9–16.)
- A vakamacalataka o Peresitedi Young, "Sa kena dodonu me da mai soqoni eke." Na cava beka e tukuna me da vakayacora ni da "soqoni vata na tamata me ra sokalou"? Na veika cava soti beka e rawa ni na dau vagolei keda vakatikitiko, mai na noda dau soqoni vata e na Sabato me da qarava kina na Kalou?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka e dau yaco "vakalalai" ni da talaidredre e na ivunau, ka sega ni dau vakatabuya na Sabato? Ke da vakamuria na itukutuku oqori nei Peresitedi Young, na taro cava soti beka me da dau tarogi keda kina, me da qai kila kina na rakorako ni veika e so eda na qarava e na Sabato? (Me kena ivakaraitaki: E qaravi beka e na itavi oqo me baleta na noda bula vakayalo? E susugi cake beka kina na noda vakabauta? E veitokoni beka ki na noda vukei ira na wekada?)
- Na cava beka na vuna e vakabibitaki kina vei keda me da dau sokalou vua na Turaga e na veisiga kece, ka sega ni qarava wale ga e na Sabato? (Raica tale ga na V&V 59:11.) Me duidui se vakatauvatani beka vakaevei na noda sokalou e na loma ni macawa, mai na noda sokalou e na Sabato? Me da qarava beka vakaevei e na veisiga na veika e so ka "vakalagilagi kina na Kalou"?

Me da vakataudeitaki ka veivakaukauataki e na noda soqoni vata.

- Na cava na vuna e bibi kina na noda soqoni vata e na Sabato, me da sokalou kina? Me vakaevei beka na inaki ni lomada e na noda veiki-davaki, me da veivosaki, se veituberi e na noda veisoqoni e so ni siga ni Vakacecegu? (Raica tale ga na V&V 43:8–9.) Sa dau vukei iko beka vakaevei na nomu veimaliwai kei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo?
- Na ivakasala cava beka sa solia tu o Peresitedi Young vei ira era sa dau sureti me ra dau vosa e na soqoni ni Lotu? E bibi cake beka vakacava na

veivakauqeti ni Yalo Tabu, mai na gusumadila? Na cava beka e dau lavaka vei ira na lewe ni ivavakoso? Me da "vakabulabulataka" beka vakaevei na noda soqoni? (Raica tale ga na V&V 50:21–24.)

Sa soli na siga ni lolo me ra vukei kina na vakaloloma, ka me vaqaqacotaka tale ga na ivakadinadina.

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na vu ni kena virikotori mai liu na siga ni lolo?
- Na veika cava soti beka eda na rawata mai na noda daulomasoli e na isolisoli ni lolo?
- Sa soli vei keda na sala me da dau soli ivakadinadina e na Sigatabu. Na cava beka na ibalebale ni noda soli ivakadinadina? Na cava beka e bibi kina me da dau wase ivakadinadina, ka rogoca tale ga na nodra ivakadinadina na wekada? E dau yaga vakaevei vei ira na wekada na noda dau vakatusa na veika vakalou? Me dau yaga beka vakacava vei keda na veika oqori? Sa vakataudeitaka beka vakaevei na nomu vakabauta, mai na nodra ivakadinadina na tani?

Ni da vakayagataka na sakaramede, me da vakananuma kina na iVakabula, ka vakavouia na noda veidinadinati ka vakayacori vua na Tamada Vakalomalagi.

- Na tikina beka ka bibi duadua, eda dau vakayacora e na lotu ni Sigatabu, na noda dau vakayagataka na sakaramede. Na cava beka na vuna e dau lavaka kina na Turaga me da dau doka na sakaramede? (Raica tale ga na V&V 27:2.)
- Na cava beka eda dau yalataka, e na noda vakayagataka na sakaramede? (Raica na qaqa ni masu ni sakaramede e na V&V 20:75–79, se na Moroni 4; 5.) Na cava beka na ibalebale ni noda taura na yaca i Karisito? Na cava beka sa yalataka na Turaga vei ira era dau doka na sakaramede? Me da vakaivotavota beka vakaevei e na veivakalougatataki oqori?
- Me vakataudeitaka beka na noda yalodina tiko e na veisiga ni loma ni macawa vua na iVakabula, na noda sa vakayagataka mai na sakaramede? (Raica tale ga na V&V 59:9–12.)

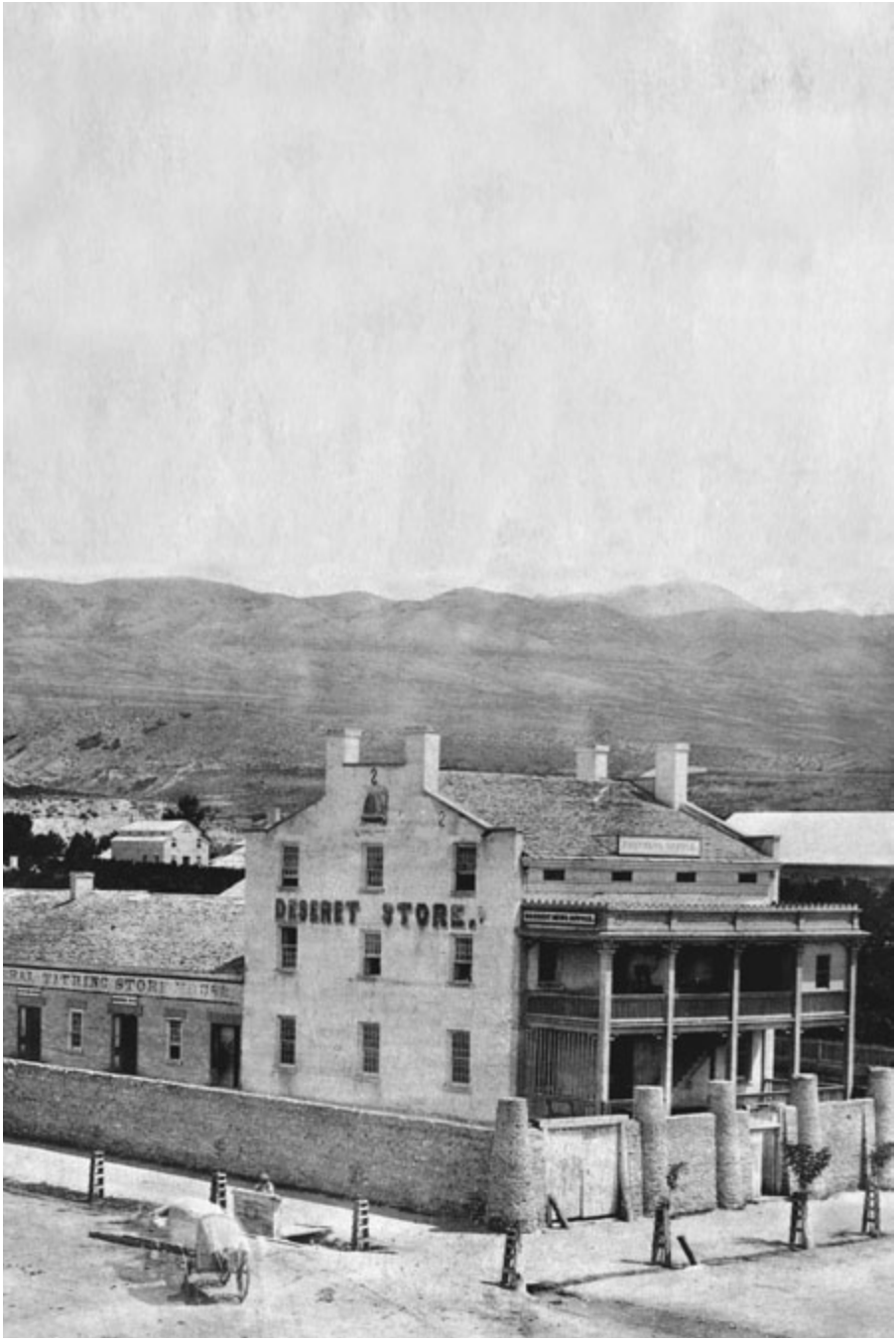

Na Sitoa ni iKatini e Salt Lake City e na yabaki 1860. A vunautaka o Peresitedi Young ni "ivunau ni vuravura tawamudu [na saumi ikatini], ka sa vakatikora na Kalou e na vukudra na tamata, me ra vakabulai ka qai rawata kina na bula vakalou" (*DBY*, 177).

Saumi Katini ka Dau Bula Sausauvi

*Veitalia sara na veika dredre sa dau sotava mai o Peresitedi Brigham Young, sa dau kila tu ga, "ni sega ni dua na ka" e solibula kina (*DNW, *24 Oks. 1854, 1) ni veika kece sara e nona ga na Kalou, ka na veivakalougatataki e na veika kece sara eda solia se vakacabora vua, ka vakarautaki keda kina ki na bula vakalou. A dau nanuma tu ni veika kece sara eda okata tu oqo ni solibula, e sala wale ga me da solia kina e dua na tikina ka "sega soti ni vinaka sara, me da rawata kina e dua na ka uasivi cake" (*DNW, *24 Oks. 1854, 1). E vunautaka o Peresitedi Young ni rawa ni da vakaitavi e na cakacaka ni Turaga mai na noda dau vakamuria ga na ivakaro me baleta na ikatini kei na sausauvi—ka da vakadinadinataka kina ni nona ga na Tamada mai Lomalagi na veika kece sara eda taukena tu oqo, ka da vakasuka ga vua e dua na iwase ni noda iyau.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Ni da saumi katini, e soli kina vei keda na sala me da cau kina ki na cakacaka ni Turaga, e na noda vakasuka tale vua e dua na iwasewase lailai ni nona iyau.

Au vakabauta ni sega tale ni dua vei keda e na Lotu qo me se sega ni kila vinaka tiko na noda itavi e na saumi katini, ka sega kina ni lavaki tale na ivakatakila e na veiyabaki e muri oqo me baleta na tikina oqori. Sa tu ga na iVunau—sauma na ikatini (*DBY,* 174).

Sa levu sara na kena vakatarogi mai, ka rui vakatuburarawa vakalevu: sa ivakaro me da sauma na noda ikatini . . . me tara kina na Vale ni Kalou, me vakatetei kina na kosipeli, ka me vukei kina na cakacaka ni matabete. Ni so era curu vou mai e na lotu, sa dau vakataroga se wili tale ga na nona isulu, nona idinau, nona qele, kei na veika tale e so. Sa ivakaro ga me da solia . . . na ikatini ni kena isau, se ilavo e rawata [raica na V&V 119:4] (*HC,* 7:301). E lawa ni vuravura tawamudu na saumi katini. E sega mada ni dua

na gauna e vakatikora kina na Turaga sa Kaukaua Sara na nona Matanitu e vuravura, ka sega ni vakatikora vata me ivakaro vei ira na lewena me ra saumi ikatini, ka na sega ni na vakayacora tale ga e na dua na gauna mai muri. E ivunau ni vuravura tawamudu, ka sa vakatikora na Kalou e na vukudra na tamata, me ra vakabulai ka rawata kina na bula vakalou. E virikotori na ivakaro oqo e na Matabete, ia eda na sega ni vinakata me dua e vakayacora, me vakavo ga ni sa qai lomadra dina (*DBY,* 177).

E sega ni vakasauraratataki na tamata me ra saumi ikatini, me ra vakamuria ga na lomadra e na ivakavuvuli oqo, ka ra sa cikevi wale ga kina ni sa ka dodonu me ra dau qarava e na vukudra na nodra Kalou (*DBY,* 177).

Eda sega ni kerea vua e dua me saumi ikatini, me vakavo ga ke sa lomadra dina; ke o sa vinakata mo saumi ikatini, mo vakayacora e na yalodina (*DBY,* 177).

E dodonu me da dau sauma vakayadua na noda ikatini. Me sauma na yada dravudravua na ikatini ni nona toa, ke vinakata me vakatinitaki tale vua na kena isau, me qarava rawa kina na nona bula (*DBY,* 178).

Sa dina sara ni ra dau sauma vakadodonu cake na nodra ikatini o ira na dravudravua, me veidutaitaki vata kei ira na vutuniyau. Eda na vutuniyau vakalevu sara kevaka era na saumi ikatini na vutuniyau. Era sa dau yalodina ka sauma e na kena gauna dodonu na nodra ikatini o ira na dravudravua, ia, era sega ni dau sauma rawa na nodra ikatini o ira na vutuniyau—sa rui tu vakalevu vei ira. Ke tiko wale ga vua e tini na dola, e na sauma rawa na dua na dola; ke tiko ga vua e dua na dola, e na sauma rawa na tini na sede; e na sega sara ni mosi vua. Kevaka e sa rawa e duanadrau na dola, e na rairai sauma beka e tini na dola. Ia ke sa tu vua e duanaudolu na dola, sa na vakadeuca toka ka kaya, "Au sa na sauma beka ga; ni dodonu ga me saumi;" ka sa na sauma sara na nona tini se duanadrau na dola. Ia, vakasamataka mada ke dua na vutuniyau o koya oqori, me na sauma kina na tininaudolu, e na vakadeuca tiko vakavica ka kaya, "Au sa na waraka beka ga me yacova ni sa na qai so tale mai na kena ikuri, meu na qai sauma vakalevu sara." Me ra qai waraka, ka waraka tiko, me vakaikoya na wekada mai Natuicake; ka a wawa ka wawa, me waraka tiko ga, me yacova na siga sa kacivi yani mai na vuravura oqo, ni sa vakaoqo na nodra ilakolako na lewe vuqa sara vei keda. Era wawa ka wawa tiko ga, me yacova sara, ni sa tadu mai o koya ka vakatokai me yacana o Mate, ka lako sara yani i tikidra, ka kauta tani na nodra icegu, ka ra sa takali sara kina ka sega ni rawa tale ni sauma na nodra ikatini, era sa rui bera vakalevu sara, sa vakaoqori ga na ka e dau yaco (*DBY,* 175).

E sega ni noqu itavi meu na duri ka kaya ni rawa niu na solia vua na Turaga na noqu iyau, ni sega ni dua na ka au na rawa ni solia Vua, ke da raica sara vakadodonu. Sa rairai tu beka vei au e so na ka. Na cava beka na vuna? Ni sa raica mai na Turaga ni kilikili me vakasucumi au mai ki na

vuravura oqo, ka sa dau wanonova na noqu vakaiyautaki au e na veika e so au dau gadreva, ka vakatokai me noqu (*DBY,* 176).

Ni lako mai na noqu Bisopi me mai fikataka vakailavo na noqu iyau, a qai taroga se me cava me noqu ikatini. Au a mani kaya ga vua me taura ga e dua na ka e tu vei au, ni sega ni ka bibi vei au na veika oqori; na noqu ose, bulumakau, vuaka, se na cava ga e via taura; ni ka bibi ga vei au na cakacaka ni noqu Kalou, e na yaga raraba ni nona Matanitu cecere (*DBY,* 176).

Ke da dau bulataka na noda vakabauta vakalotu, sa dodonu me da dau saumi ikatini (*DBY,* 176).

Eda sega ni da taukena ga na noda bula, ni da sa voli oti e na keda isau, eda sa nona na Turaga; na noda gauna, noda taledi, noda koula kei na siliva, noda witi kei na valawa, noda waini kei na waiwai, noda bulumakau, kei na veika kece sara eda taukena ka tu oqo e vuravura, e nona taucoko na Turaga, ia e vinakata e dua na kena ikatini, me taracake kina na nona Matanitu. Se levu beka na noda iyau, se lailai, e dodonu me da dau sauma vua na noda ikatini (*DBY,* 176).

Ni dua e vinakata me vakaiyau, me solia mada na veika vinaka duadua ka tu vua. Sa solia mai vei au na Turaga na veika kece au taukena tu oqo; ni sega ga ni dua na ka e noqu, e sega ni dua na tiki ni ilavo lailai sara e noqu. O ni na rairai taroga beka, "O tauca beka na vosa oqori mai na vu ni yalomu?" Io, e vaqori sara ga na lomaqu. Na kote kau tokara tu oqo e sega ni noqu; au a mai taukena ga e na nona solia mai vei au na Turaga e na sala dodonu, kau daramaka kina; ia ke gadreva me taura tale, kei na veika kece sara e tu e loma, sa soli tu vua me vakayacora vakakina. E sega ni dua na noqu vale, e sega na noqu vanua ni teitei, na ose, na asa, na kena qiqi . . . na veika kece ga sa nona, ka sa solia mai vei au, ia ke vinakata tale, me qai lewa ga na gauna e taura kina, ke mai kerea, se taura ga e na gauna e vinakata kina (*DBY,* 175).

Sa nona kece ga na Turaga, eda sa veiqaravi ga vua na tamata vakayadua (*DBY,* 178).

Au na sega ni namaka na siga meu sa na qai lewai au ga vakaiau, me yacova sara niu sa laki vakaisalataka e na matanitu silesitieli nei Tamaqu mai Lomalagi. Au se sega mada ni taukena e dua na ka, kau taukena sara ga vakaiau, kau sega ni namaka niu na lewai au vakaiau, me yacova niu sa qai lewai au dina vakaiau, ni veika kece sara ka tu oqo vei au e soli wale ga meu qarava (*DBY,* 177).

Sa noda itavi me da saumi katini, ka veitokoni vei ira na ivakatawa ni ilavo mai na ikatini.

Oqo gona e dua—na tamata—ka sa bulia mai na Kalou, sa tuva, tauyavutaka, ka bulia,—na veitiki kei na iwasewase yadua ni noqu bula, mai na

doka ni uluqu ki na qeteqete ni yavaqu, sa vakarautaka mai na Tamada mai Lomalagi; ka vinakata wale ga na ikatini ni noqu mona, ni utoqu, noqu sala ni dra, na ua, kei na sui ni yagoqu, me taracake kina na veivaletabu, me vakatetei kina na nona cakacaka, kei na nodra tokoni na kaulotu kei na nodra dui vuvale na kaulotu, me ra qaravi kina na dravudravua, kei ira era sa qase sara, o ira na gera kei na mataboko, kei na nodra vakasoqoni lesu mai na veimatanitu, ka me ra laki maroroi tiko e na nodra sa vakasoqoni tale. A sa kaya oti kina, "I luvequ-tagane, mo solia wale ga na ikatini ni nomu bula ki na cakacaka vinaka ni nodra qaravi na wekamu, e na kena vunautaki na Kosipeli, kei na nodra vakacurumi mai ki na Matanitu na lewe i vuravura; mo vakadavora rawa na nomu lewa me baleta na nodra qaravi o ira na vakaloloma; me liutaki kina na nodra cakacaka o ira e rawa ni ra cakacaka; ka sa rauta vinaka sara na ikatini ni veika e rawa oqori, ke qaravi vakamaqosa, ka lewai vakavinaka ka maninitaki, e na kena vakatetei tiko ga e vuravura na noqu Matanitu" (*DBY,* 176).

Ke lavaka na Turaga na ikatini ni ka au rawata me vagolei ki na kena tara na veivaletabu, na veivalenilotu, valenivuli, e na nodra vuli na luveda, nodra maroroi mai na veiyasa i vuravura o ira na vakaloloma, ka vakakina o ira na qase, o ira na lokiloki, na gera kei ira na mataboko, ka mai tara kina na veivale me baleti ira, me ra vakacegu kina e na nodra sa yaco i Saioni, ka me ra tokona kina na Matabete, e sega tale ni noqu ilesilesi meu taroga na lewa sa virikotora mai o Koya sa Cecere Sara e na vuku ni veika oqo, se meu taroga na nodra lewa na nona italai, era sa veiliutaki kina. Ke sa lavaki ga meu sauma na noqu ikatini, sa noqu itavi meu vakayacora vakakina (*DBY,* 174).

Au taleitaka vakalevu na kena cavuti me [saumi ikatini], ni vakaivolatabu na kena ibalebale qori, ka vinaka cake vei au meu vakayagataka, mai na dua tale na vosa. Sa virikotora mai na Turaga na saumi ikatini; a dau vakayacora e na gauna i Eparaama, kei Inoki kei Atama, ka sega sara ni ra dau guilecava na nodra ikatini o ira na nona tamata, se na nodra isolisoli e so ki na lotu. E rawa ni o ni dui wilika ga vakaikemuni na veika sa lavaka tu na Turaga. Meu kaya ga vakalekaleka, vei kemuni vakayadua sara o ni vakatokai tu me Yalododonu e na Gauna Oqo—ke da dau vakaweleweletaka na noda saumi ikatini, se na isolisoli tale e so, eda na vakaweleweletaka tale ga na veika tale e so ka na vakavuna na noda tubu tiko vakayalo, me yacova ni sa yali vakadua sara mai vei keda e na dua na gauna na yalo ni Kosipeli, me da sa bula tale tu vakabutobuto, ka sega ni kila tale na sala me da muria (*DBY,* 174).

Sa gadreva na Turaga na ikatini ni ka kece ga sa soli mai vei au; sa noqu itavi gona meu sauma na ikatini ni ka au rawata mai na noqu manumanu kei na veika kece tale e tu vei au, ka dodonu me ra cakava vakakina na tamata kece ga. E na rairai lasika beka na taro, "Me vakayagataka ivei na

ikatini?" Me tara kina na valetabu ni Kalou; me vakatetei kina na iyalayala kei Saioni; me ra vakau kina na iTalatala Qase e na ilakolako ni kaulotu, me ra laki vunautaka kina na Kosipeli, ka me ra qaravi tiko kina na nodra dui vuvale. Ni oti e dua na gauna lekaleka, eda sa na qai rawa ni laki curuma na veivaletabu, me da laki vakaivotavota kina e na veivakalougatataki e vuqa, na isolisoli vakalomalagi, ni da talairawarawa tiko ki na ivakaro me baleta na saumi ikatini. Ni na duri na veivaletabu e na veiulunivanua oqo, e na veibuca ni Yasana kei na veibuca ni Yasana ka tarava, me yacova sara ni sa na robota yani na veibuca ni veidelana oqo. Eda namaka tiko me tara na veivaletabu e so e na vuqa sara na veibuca. Eda na lakova beka na *Endowment House*, ia, me da rawata rawa mai vua na noda Bisopi na noda ivolatara, ni da sa sauma tiko mai na noda ikatini (*DBY,* 178).

Sa noqu itavi meu vakatulewataka vakavinaka na kena vakayagataki na ilavo ka kumuni e na nodra saumi ikatini na Yalododonu, ka sega ni ra vosa kina o ira vakayadua na iTalatala Qase ni Matanitu, ka ra nanuma ni ra taukena na umailavo mai na ikatini (*DBY,* 178).

Kevaka o ni laiva me vakacilava na tevoro ina nomu vakasama niu sega ni veiliutaki tiko vakadodonu vei kemuni, ka o ni laiva me tiko ga kei kemuni na veivakasama oqori, au yalataka ga vei kemuni ni na vakavuna na nomuni vukitani na vakasama oqori. O ni vakalaiva tiko mo ni dau vakatitiqataka na veika sa vakatakila mai na Kalou, o ni sa na luluqataka na masu e na dua na gauna i muri, ka besetaka na Saumi iKatini, ka dau veivakadiloi tiko vei ira na vakaitutu e na Lotu. O ni na tukuna tale tiko na veika e so era dau cavuta na vukitani, "Sa sega ni dau vakayagataki tiko vakadodonu na umailavo ni Saumi iKatini" (*DNSW,* 29 Oks. 1876, 1).

Ni da bula sausauvi, eda lomasoli me da solia kece na veika e noda, ka vakadeitaka tale ga ni nona na Tamada mai Lomalagi na veika eda taukena tu oqo.

Au sa dau raica mai e na raivotu na isoqosoqo lewenilotu Yalododonu e na Gauna Oqo, ka raica ni ra sa vakarautaki me dua na vuvale levu vakalomalagi, ka dui qarava yadudua na lewena na nodra itavi e so e na mamakutu, me ra saga tiko na kena yaga ki na isosoqoso raraba, ka sega ni nanuma ga na nodra dui rogo se dokai vakayadua kina; ka sa rui totoka sara vakalevu na veika e so au sa raica rawa, me vakalasikati e na vakasama vakatamata, kei na veika uasivi e yaco e na kena taracake na Matanitu ni Kalou, kei na kena drodrovi vuravura na ivalavala dodonu. Eda na rawata beka na veika talei oqori? Eda sa vakarautaka beka e na

gauna oqo, me da laki vakamuria na ivakarau ni lewa vakapeteriaki, ka ra na bula kina o ira era yalodina, ni bera ni ra qai okati me ra nona na Kalou? Eda sa vakadinadinataka vata mai ni sa na takali na bula vakavuravura oqo, ka na takali vata kei na kena ogaoga, vakanuinui, yalokocokoco, vakaliuci ni iyau, dokai ni itutu, kei na bula veilecayaki vakayago, ka sa na lesu tale na yalo vua na Kalou, ka a solia mai, eda sa na vakamuria ga na veika kece sara e lavaka mai vei keda, me rawa kina ni da laki bula vata e na noda vuvale levu; ni na raraba sara na gagadre ni lomada, ka na duavata ga na lomada. Na cava beka na vuna eda na sega ni bula kina vaqori e na vuravura oqo? (*DBY,* 181).

Eda na donuya beka na gauna, me da vakarautaki ka tuvai kina me dua ga na noda vuvale? E na yaco vakakina. Eda na kila rawa beka na kena sala? Io. . . . O ni nanuma beka ni da na duavata rawa? Ni da sa lesu tale vua na Tamada ka noda Kalou, eda na laki diva li me da vakavuvale vata kina? E sega li ni na ulu ni noda sasaga, ka noda gagadre, me da okati me da luvena tagane na Kalou, se luvena yalewa o Koya sa Kaukaua Sara, me da vakaivotavota e na nona vuvale, kei na yavu ni vakabauta ni nona vuvale, me da vakaivotavota e na veika e nona na Tamada, me da vakaiyautaki kina, e na veika sa taukena, e na nona kaukaua, e na nona itutu cecere, e na nona kila ka kei na vuku? (*DBY,* 179).

Ni da sa duavata kina, eda na duavata vua na Turaga. Ni na duidui tiko na kedra irairai. Ka so vei keda e na roka dravu, se karawa me vaka na roka ni takali, se butobuto tale ga na yalokanimatada. E na duidui na keda ibulibuli yadudua, e na veika eda dau cakava, e na noda ivakarau kei na noda sasaga me da vakumuna, veivotayaka, se vakayagataki ni noda gauna, noda taledi, noda iyau kei na veika kece sara sa solia mai vei keda na Turaga e na noda ilakolako e na bula oqo, ni na duidui tiko ga na veika e baleti keda, me vaka ga na duidui ni keda ibulibuli. Sa vinakata ga me dusimaka vei keda na Turaga me da dau muria na nona ivakarau, ka talairawarawa ki na nona vosa. Me vauci keda kina vakayadua me da laki vuvale vata (*DBY,* 180).

Eda via raica taucoko na kena sa tauyavutaki na noda itabatamata, ka ra na gugumatua, ka yalodina, ka bula manini na lewena yadudua (*DBY,* 180).

Kua ni dau diva e dua na ka o na sega ni rawata, mo bula manini ka lewa vinaka na veika ni nomu bula (*DBY,* 180).

Ni solia na Turaga na nona ivakatakila, ka dusimaka kina na noda itavi, me da dau sausauvi e na veika e noda, me rawa ni ra kila kina na ibalebale ni veika kece sara, ni ra sa vakamuria tiko na veivosa ni ivakatakila oqori, ni na lavaki kina me ra solia na veika kece sara e sega ga ni nodra, vua na kena itaukei dina. Sa vakakina na kena ilakolako edaidai (*DBY,* 178).

Sa tukuna mai na Turaga na lomana, me ra veiyalayalati vua o ira na nona tamata, me vaka e a vakayacora o Inoke kei ira na wekana, ka lavaki taumada vei keda, ni bera ni da qai raica na kena tauyavu na iTeki ni Lomadonu kei Saioni, ka ni na vakavatukanataki kina na kaukaua kei na lagilagi ni Kalou, ka ra vakaivotavota ga kina, ka sotava na kena marau o ira na yalosavasava (*DBY,* 178).

E dua tale tiko na ivakatakila [e rairai beka ni Vunau kei na Veiyalayalati 42] . . . ka vakamacalataki kina ni namaki vei ira yadudua era lako i Saioni, me ra sauva na nodra iyau kece ki na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu e na Gauna Oqo. E dua na ivakaro taumada na ivakatakila oqo . . . ka a soli mai vei keda e na noda sa tauyavu rawa mai vakalotu, me dua na isoqosoqo, me Matanitu ni Kalou e vuravura. Au a se raica rawa mai na gauna oya, ka nanuma tale ga edaidai, ni dua oqo na ivakatakila ka na soli mai muri, me ra tugana i lomadra ka kila vinaka sara na lewenilotu, kevaka era vinakata mai vu ni yalodra, ka okata me baleti ira, ka nodra isolisoli, me ra vakalougatataki kina, me ra dau nanuma ka vakamareqeta sara (*DBY,* 179).

Sa vakaiyautaki tu vakalevu na vuravura, na koula kei na siliva e na loma kei na dela ni qele, ka veivotayaka na Turaga vei ira na tamata yadudua—vei ira na tamata ivalavala ca, ka vakakina vei ira na ivalavala dodonu—me vakadikeva ga na sala era na taurivaka kina, ia e nona kece ga. Sa solia tu vei keda e dua na kena iwase levu. . . . Ia, e sega ni noda, me da tovolea ga me da kila na sala e vinakata na Turaga me da vakayagataka kina, na veika sa soli tu oqori vei keda. Ke sivia tale na ka eda cakava, me da malele ki na imatau se na imawi, eda sa na kalawaca yani na ivakarau tawadodonu ni bisinisi. Sa noda bisinisi ga me da qarava ga na veika sa gadreva tu na Turaga me da vakayacora, mai na veika sa solia tu vei keda, ka me vakayagataki e na sala sa virikotora mai, se da solia taucoko sara, se na kena ikatini, sa na kena tubu ga (*DNW,* 23 Epr. 1873, 4).

Se vakaevei sara tale na dede ni noda bula, me da qai kila rawa ni sega ga ni dua na ka eda taukena tu me da qaravi koya kina na Turaga—ni sa nona ga na Tamada mai lomalagi na veika kece ga; ni Nona na veiulunivanua oqo; na veibucabuca, na veikaulelevu, na veiuciwai, na qele; me vakalekalekataki ga, na vuravura kei na ka kece sara sa tu kina, e na kena lagilagi? [raica na V&V 104:14–18, 55] (*DNW,* 20 June 1855, 5).

Na cava ga eda sa bau solia vakatabakidua vua? E sega sara ni dua na ka. Eda sa solia ga na veika e so, me da rawata kina e dua na ka vinaka cake, e na veigauna kece sara eda sa vakauqeti kina; eda sa solia vua na noda lecaika me da rawata kina na vuku, kei na noda yalowai, me da rawata kina na veika vakayalomatua (*DNW,* 24 Oks. 1854, 1).

Me da vakasamataka mada ke sa tukuni mai vei keda me da biuta tani na veika kece sara eda taukena tu oqo, eda na okata beka oqori me solibula? E na maduataki vakalevu o koya ka kaya ni vakakina; ni sa i koya ga oqori na sala me rawata kina na kila ka, na yalomatua, na kaukaua, kei na lagilagi, me cokonaki koya ki na nona laki vakaisalataki, me rawata na nona matanitu, nona itutu vakatui, kei na lewa vakamatanitu, me laki vakaiukuukutaki kina e na lagilagi kei ira na Kalou ni vuravura tawamudu. Ke sega oqo, eda na sega sara ni rawata na veika eda nanamaki tiko kina (*DNW,* 3 Oks. 1854, 2).

Meu kaya vei kemuni na ka mo ni cakava, mo ni laki rawata kina na bula cecere vakalomalagi, ka na dredre sara ni o na laki rawata, me vakavo ke o vakamuria na sala oqo. Ke tu e so na ka o ni dau taleitaka, ka na vakalatilati mai na nomuni solia vakatabakidua vua na Turaga, mo vakatulewataka mada na ka oqo e na kena itekivu, me rawa ni taucoko kina na veika o qarava tiko (*DNW,* 5 Jan. 1854, 2).

Na cava beka e vakataotaka tiko na noda bula savasava me vakataki ira na lewenilotu i Inoke? Meu vakamacalataka vakalekaleka ga vei kemuni. E vu ga ni o ni sega ni tomana tiko na nomuni bula, mo ni laki rawata kina: oqo ga na vuna taucoko. Ke se sega ni yaloqu taucoko tiko na qarava na cakacaka qo, au na solia taucoko na noqu gauna, noqu taledi, na noqu buno, kei na noqu iyau, me yacova sara ni sa qai yaco na lomaqu meu bula vakakina; meu raica ni na vakayagataki na ligaqu ki na cakacaka ni Kalou, me yacova ni sa qai muria yani na yaloqu (*DNW,* 5 Jan. 1854, 2).

Au sa mai kaya qo vei kemuni na sala mo ni muria, mo ni laki bula kina vakalou. Me dau liu ka cecere tiko na noda vakanananuma na Turaga; na kena qaravi tiko ga na nona cakacaka kei na matanitu, ka lavaki kina me da dau vakaliuca tiko ga (*DNW,* 5 Jan. 1854, 2).

Me iUlutaga ni Vuli

Ni da saumi katini, e soli kina vei keda na sala me da cau kina ki na cakacaka ni Turaga, e na noda vakasuka tale vua e dua na iwasewase lailai ni nona iyau.

- Mo raica mada na iyatuvosa yadudua ka vakayagataka kina o Peresitedi Young na malanivosa "ikatini," ka qai vola na veika kece ka cavuta me noda icolacola e na saumi ikatini. Na cava beka e okati me ikatini, ka sa lavaki beka vei cei na kena saumi? (Raica tale ga na V&V 119:3–4.)
- Na cava beka na vuna e kaya kina o Peresitedi Young ni sega ni dua e na rawa ni solia? (Raica tale ga na Mosaia 2:19–24; V&V 104:14–18, 55.) O cei beka na ivurevure ni veika taucoko sara eda taukena tu oqo, me wili

tale ga kina na veika eda sauma me noda ikatini? Me vakaevei na noda itovo ni rai, me baleta na ciwa na ikatini ni veika e taukena na Turaga, ka sa soli tale ga me da qarava? (Raica tale ga na Jekope 2:17–19.) E na yaga vakaevei beka na itovo ni rai oqo, me da kila vinaka kina na ibalebale ni Malakai 3:8–12?

- Ni wilika vakavinaka na 2 Veigauna 31:5–6. E na gauna cava beka era dau sauma kina o ira oqori na nodra ikatini? Me vakaevei beka na noda itovo ni rai me baleta na ikatini?

Sa noda itavi me da saumi katini, ka veitokoni vei ira na ivakatawa ni ilavo mai na ikatini.

- Na cava beka na ibalebale ni nona kaya o Peresitedi Young ni sa vinakata na Turaga na "ikatini ni . . . iwasewase ni noqu bula"? E na veisala cava soti beka e rawa ni o "solia kina na ikatini ni nomu bula" me taracake kina na matanitu ni Kalou? O sa kune kalougata beka vakaevei e na nomu sa solia mai na nomu gauna kei na nomu taledi, me tara cake kina na matanitu ni Kalou, me ikuri ni nomu dau saumi ikatini?
- Na cava beka eda na laki sotava, me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, ni da sega ni dau saumi ikatini? E na vakamawe vakaevei ki na Lotu kei ira na lewenilotu yadudua na kena sega ni saumi na ikatini?
- Na cava beka e kaya o Peresitedi Young ni vakayagataki kina na umailavo ni saumi ikatini? O cei soti beka e dau qarava na kena vakayagataki na ilavo mai na ikatini? (Raica tale ga na V&V 120.) E vakaevei beka na itovo ni rai nei Peresitedi Young me baleta na noda via taroga na lewa ni kena vakayagataki na umailavo ni ikatini?

Ni da bula sausauvi, eda lomasoli me da solia kece na veika e noda, ka vakadeitaka tale ga ni nona na Tamada mai Lomalagi na veika eda taukena tu oqo.

- Na cava na kena ibalebale ni da "vakaivotavota e na veika e nona na Tamada," o keda "na isoqosoqo lewenilotu Yalododonu e na Gauna Oqo"?
- Na cava na vuna e tukuni kina me baleta na ivakavuvuli ni bula sausauvi e "ivakatakila ka na soli mai muri, me ra tugana i lomadra ka kila vinaka sara na lewenilotu, kevaka era vinakata mai vu ni yalodra, ka okata me baleti ira, ka nodra isolisoli, me ra vakalougatataki kina, me ra dau nanuma ka vakamareqeta sara"?

- Na cava beka na vuna e solia kina na Turaga i ligada me da taukena na iyau? Na cava beka na ka e lavaki vei keda, ni da dau qarava na iyau ni Kalou? Me vaka e vakamacalataka mai o Peresitedi Young, na cava beka e tukuni ni "noda bisinisi," e na vuku ni ikatini kei na veika me da sauvaka? E na tukuni beka vakaevei ni cala tale ga na noda vakayacora vakasivia, me vaka ga na noda dau vakayacora vakalailai ga?
- Na cava beka e dodonu me da sauva vua na Kalou, ke da namaka me da vakaivotavota e na veika taucoko e nona? Na cava beka na vuna? (Raica tale ga na V&V 84:38.) Mo vakamacalataka vakamatata na veisala e so e rawa ni o sauva kina na veika o taukena, se na veika e baleti iko, vua na Tamada mai Lomalagi? Mo qai rawata kina vakacava na kena kalougata, kei iratou e na nomu vuvale, o ira na lewenilotu, kei ira na nomu veikilai?

Yalomatua e na Vuku ni Veiyalayalati Vou ka Tawamudu ni Bula Vakawati

*E na vulaitubutubu ni yabaki 1847, a veitalatala kina o Peresitedi Brigham Young kei na nona matavuvale e Winter Quarters, ka kauti ira kina ki na muaira ni vanua na imatai ni ilawalawa Yalododonu. E na nona ivola vei Mary Ann na watina, me vakamacalataka kina na sasaga ni ilawalawa oqo "me ra cokonaki ki na ilakolako," a kaya kina: "Na noqu daulomani, na noqu itoma e na bula drakidrakita oqo, . . . sa mai iwewenigusuqu e veisiga na vakavinavinaka e na talei ni ivola o dau vola mai, me vakabibi na veika vinaka o dau vakayacora ka vakakina na nomu dau lomasoli. Sa dau qaqa ni noqu masu e veisiga na veika me baleti iko, kei kemudou na noqu matavuvale, kei ira taucoko sara na wekadaru. Au sa kila deivaki tu oqo ni sa solia mai vei au na Turaga na matavuvale vinaka duadua beka e na vuravura oqo" (*MAAY*). E na nona vakasama o Peresitedi Young, sa inaki ni kosipeli me cokonaki ira na Yalododonu ki na bula tawa mudu, na bula ka na laki yavutaki e na bula vakawati kei na matavuvale. Sa yavu ni kena rawa na "vuravura, na agilosi, kei na Kalou" na veiyalayalati vou ka tawamudu ni bula vakawati (*DBY*, *195*).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa yavu ni bula tawamudu na veiyalayalati vou ka tawamudu ni bula vakawati.

Sa ka tawamudu [na vakawati tawamudu] sa sega na kena itekivu se kena itinitini. . . . E rawa beka ni da na vakamacala e na so na ka e vauci kina; ni sa yavu ni veivuravura, veiagilosi, kei na veikalou" e vuqa; me ra laki vakaiukuukutaki kina e na lagilagi, e na bula vakatukatuka, kei na bula tawamudu na veika bula kece ga. Ni sa i koya ga oqori na ivau ka semati kina na itekitekivu ki na itinitini ni Kosipeli savasava ni Veivakabulai—na nona Kosipeli na Luve ni Kalou; ni sa tawayalani mai na vuravura tawamudu e liu ki na vuravura tawamudu mai muri (*DBY,* 195).

Me ra dau lako vakadodonu na tama kei na tina, era sa lewena na Lotu kei na Matanitu oqo, me ra muria tiko ga vakadodonu na kosi, ka saga tiko e na nodra igu taucoko sara me kua tale ni ra vakacalai e na dua na ka, me ra caka dodonu tiko ga e na nodra gauna taucoko ni bula; se dua ga se duanadrau na luvedra, ke ra dau vakayacora tiko ga na veiitovo dodonu, me ra vauci ira yani vua na Turaga e na nodra vakabauta kei na masumasu, au sega ni kauai ki na vanua era lakova na gone oqori, ni ra sa na semati tiko ga me tawamudu kei ira na nodra itubutubu, me ra na qai lesuva tale na ivurevure ni nodra bula, ka ra a vu mai kina (*DBY,* 208).

Era sa lewe levu sara na noda cauravou e na gauna oqo, ka dodonu vinaka me ra sa vakawati, ia era se dawai tu ga. . . . Me ra dau nanuma na noda cauravou kei ira na goneyalewa na nodra itavi me baleti ira, na nodra itavi vua na Kalou, i vuravura, vei ira na nodra itubutubu, kei na veitabatamata sa bera mai, me baleta na nodra vakabulai ka bula kei ira na Kalou, me vakalagilagi kina o Koya ka da qarava tiko (*DNSW,* 25 Okt. 1870, 2).

Au sa solia kina oqo na nomuni ilesilesi yadudua na cauravou kei Isireli, ka sa dodonu mo ni vakawati, mo ni lako e na gauna sara ga oqo ka laki vakawatitaka sara e dua na goneyalewa ka kilikili me vakawati, mo ni laki viribaitaka na nomuni itikotiko e na koro, ni teivaka na kena were kei na veimoli, ka tara na nomuni vale. Oqo na ilesilesi au sa vakacolati kemuni kina na cauravou kei Isireli (*DBY,* 196).

E sega sara ni dua na cauravou e na noda vanua, ka na sega ni rawa ni lako sara i Igiladi me laki vakawati vakavinaka kina, ke kila vinaka tiko na ibalebale ni bula; ni sega sara ni dua na goneyalewa e na noda vanua ka dau taleitaka na Kosipeli, ka gadreva tu na kena veivakalougatataki, ka na vinakata me vakawati tani tale; ni ra na dawai tu ga me yacova sara ni ra sa qai vakawati e na kena sala dodonu, [kevaka] sara mada ga era na bula dede tiko me vakataki Sera, ni bera ni qai sucu mai o Aisake na luvena [raica na iVakatekivu 17:17]. Era le vuqa sara na tacida vakalotu era sa sasaga na nodra vakawati na luvedra ka ra sega ni nanuma na veika oqo, ka ra vakawalena sara. Au nuitaka ni da na kila na veika e so oqo, e na kena ibalebale ka kilai kina mai lomalagi (*DBY,* 195–96).

E dua na talaidredre ka vakayacora mai na vuvale ka vakatokai me yavusa i Isireli, na nodra dau gole tani ki na veivuvale tale e so, se na veimatanitu tani, me ra laki duguca kina na watidra. Sa okati mai oqori me dua na cala levu sara ka ra vakayacora mai na kawa i Eparaama, na kawa i Aisake, kei Jekope, ni ra lako me ra laki vakawati e na veivuvale tani, ni sa vakatabuya mai na Turaga, ka veivakaroti kina vakamatata, e na ivunau bibi ka dodonu [raica na iVakatekivu 28:1–2]. A vakaroti ira kina me kua ni ra vakawati kei ira na kai Veimatanitu Tani, ia era a qai talaidredre kina ka vakayacora tiko ga [raica na iVakatekivu 24:3] (*DBY,* 196).

O rau na veiwatini vou, ka vuda vakalotu, o Sarah Farr Smith kei John Henry Smith e na yabaki 1866. A vunautaka o Peresitedi Young me baleta na vakawati tawamudu, ni "ivau ka semati kina na itekitekivu ki na itinitini ni Kosipeli savasava ni Veivakabulai . . . ; ni sa tawayalani mai na vuravura tawamudu e liu ki na vuravura tawamudu mai muri" (*DBY*, 195).

Ni qarauna vinaka, o kemuni na tina ni yavusa o Isireli, ni kakua sara ni vakauqeti ira na luvemuni goneyalewa, me vaka era sa vakavulica kina e vuqa e na gauna oqo, me ra vakawatitaki ira era sega ni lewe ni yavusa o Isireli. Sa ka rarawa dina na nomuni vakayacora oqori; ni sa na kau tani mai vei kemuni na nomuni isala vakatui, ka na yaco dina sara, me vaka ga sa dina ni bula tiko oqo na Kalou (*DBY,* 196).

Era sa wawa tu oqo me ra sucu mai vuravura, ka mai vakayago vakatamata, o ira na lewe vuqa era sa yalododonu ka yalosavasava, ia, na cava na nomu itavi? . . . Sa itavi ga ni turaga kei ira na marama yalododonu, me ra vakarautaka na yago vakatamata me baleti ira na yalo ni tamata era wawa tu me ra lako mai (*DBY,* 197).

Me ra vakamuri Karisito na tama, e na itovo ni nodra loloma, veituberi, ka dau qarava na veika ni nodra bula vakavuvale.

Meu kaya mada qo ki na Mataveiliutaki Taumada, vei ira na i Apositolo, vei ira yadudua na Bisopi e Isireli, ka veivakadreti vakakina ki na veikuoramu, me vakabibi sara vei kemuni na iliuliu. Me vinaka na nomuni ivakarau e mata i [watimu] kei ira na luvemu, e matadra tale ga na wekamu kei ira na noda lewenilotu, me rawa ni o ni na dau kaya kina: "Mo ni vakamuri au, niu sa dau vakamuri Karisito." Ni da cakava vakakina, sa na qai vinaka sara, ka savasava tale ga na noda vakasama (*DBY,* 198).

Me ra loveca na tagane vakawati, se itubutubu, na yalona ki na lewa ni Kalou, ka veidusimaki vei [watina] kei ira na luvena e na ivakavuvuli bibi oqo ni noda vakatulewataki keda vakavinaka, e na nona itovo kei na ivakavuvuli, me vakakina vei ira na wekana, ka dau vakaraitaka vei ira na sala me ra dau yalodoudou ka tudei kina, e na kena vakamalumalumutaki na itovo viavialevu ka sakasaka. E na qai vorati mai na ivakarau oqori na ivalavala tawakilikili ka dau veivagolei ki yaloda (*DBY,* 198).

Me kua sara ni dua na siga e na nomu bula e sega ni sobuti iko kina na Yalo Tabu; mo ni kakua ni vakacauoca na tamata e na nomuni masulaka me ra vakaivotavota tale ga na watimuni e na isolisoli oqo, me qai cakacaka vakina vei ira na luvedra lalai na Yalo Tabu e na nodra se tiko voli ga e na kete i tinadra. Ke o ni vinakata mo ni vakadinadinataka na kena duri cake e dua na matanitu ka vakavatukanataki kina na Yalo Tabu kei na nona kaukaua, oqo ga na sala me da rawata kina (BYP, 8 Epr. 1852).

Ke sega ni da dauvosota me da veituberi vei ira na luveda, me ra vakavulici ka dusimaki e na vuku ni veika dina sa vakatakilai mai vei keda, eda na cudruvi kina, ni da okati me da itubutubu, e dina ga ke tukuni ni da tamadra e na dua na tikina (*DBY,* 207).

Me ulu ni vuvale na tama, me taukena na nona matavuvale; me okati iratou me [nona matavuvale] me vaka era na dau okati kina mai vei ira na agilosi (*DBY,* 197–98).

Sa nona ivotavota na tagane vakawati me raica na sala me vakarautaka kina ki na nona matavuvale na veika e so me ratou tiko vinaka kina, me dau qarauna tiko na lomana kei na yalona, kei na sala me dau dokai kina, mai vei iratou na nona matavuvale, ka vakakina mai vei ira na tacina vakalotu, kei ira na ganena, kei ira tale ga na wekana (*DBY,* 198).

Ni da dau matavinakataki ira na [gone], se vakayacora na veika vinaka, kei na itovo vinaka ka savasava, e na vaqaqacotaka na kedra ivau vei keda o ira na luveda, ka na sega sara ni cagutu rawa; ka na cemuri ira mai vei keda na itovo vakaloloma kei na yaloca, me gutuva kina na ivau savasava vakayalo, ka na vauci ira tiko vei keda kei na veiyalayalati tawamudu ka da

okati taucoko kina. Ke ratou dau talairawarawa vei au na noqu matavuvale . . . e na yalovinaka, ka vakasakiti na nodra bula e matadra na tamata, me vaka era sa wanonovi kina mai lagi, sa na vakamocetaki kina na veika kece sara e dau veivagolei vakatani (*DNW,* 7 Tis. 1864, 2).

Me dau saga na tama . . . dau veivakayalovinakataki ka raica me malaude tiko na yalo i tinadra, me vakacegui kina na yalona, me kakua kina ni vakasevai na ivakarau ni yalona vua ka veimaroroi vakayago vua, me vakavatukana tiko ga e na nona bula na nona lomana na Kalou kei na ivalavala dodonu, me rawa ni qai vakatuburi ira kina na nona kawa ka ra sa votai mai vakayalo ka nodra isolisoli na itovo vinaka ka lavaki ki vua sa vakarautaki mai me laki dabeca na itutu vakaveiliutaki, me nodra tui na tui ka nodra turaga na veituraga (*DBY,* 199).

Mo ni vakawati taucoko sara . . . o kemuni na tagane e na noda vanua, qai laki cakacakataka na ligamuni ka teivaka na qele, se laki cakacaka e na volau vakabisinisi ni buli kaukamea, se dua tale na cakacaka vinaka ni veivoli me rawa ni o ni qarava vakadodonu kina na nomuni bula, kei na nodra bula o ira era vakanuinui tu ki na nomu buno; mo ni dau yalovinaka, ka vakaliuca na veika dina ka savasava; me ra qai qaravi kina na marama, me ra maroroi, dokai ka lomani, me yaco me ra vakarokorokotaki sara na tina ni itabatamata, na tagane kei na yalewa era sa vinaka cake sara e na ituvaki ni nodra bula vakayago kei na vuku, mai vei ira na tamadra. E na yaco kina na veisau levu e na noda vanua, ka na vakavuna na veika vinaka e vuqa, ka tawayalani sara na kena yaga (*DBY,* 194–95).

Me vakavinakataka mada na tagane vakawati na nona valenikuro kei na kovate ni iyaya, na nona rumu ni moce, e na vukudratou na nona matavuvale, me vakavinakataka cake na nona were, kei na kena sala, me ra ukutaka tiko na nodra itikotiko kei na sauka ni vale, me caka vinaka na sala, ka teivaki na veivunikau me ivakacagicagi (*DBY,* 198).

Me ra dau yalololoma na marama tina,
ka veituberi kina nodra veivuvale, ka idusidusi vinaka
kina vei ira era bula maliwai ira.

Niu vakananuma na itavi kei na icolacola ka ra vakaivotavota kina na tinada, kei na ganeda, kei na veika yaga e vuqa e rawa ni ra vakavurea, au sa okati ira me ra wakatu ka yalo ni noda mai bula eke. Sa dina ga ni liu mai na tagane. A mai biu e vuravura o Atama na Tamada me tui ni vuravura, ka me dau lewa. Ia, a mai vukei koya vakalevu o Ivi na Tinada, e na nona sa qai buli. Era lewe vuqa tu vei keda era nanuma vakatani, ni ra okata me ka ca; au vakabauta o au ni dua dina na ka uasivi (*DBY,* 199).

Sa itavi ni tina me dau wanonovi ira na luvena, ka veituberi vei ira e na nodra se gone oqo, ni veika kece sara ni yalo e dau sotavi e na gauna ni

gone, e dau guiguilecavi dredre. O ni sa kila tale ga vakaikemuni, e na veika o ni sa sotava mai, ni veika e so o ni se kila e na mataka caca ni nomuni bula vakayago, e na dau bibi tiko ga e na nomuni vakasama me yacova mai na siga oqo. Sa dau wele na gone e na yalovakacegu me baleti tinana, ni o ni dau raici koya e na veiwekani dina, se vakaevei sara beka na kena irairai, ka na dau nanuma tiko ga ni tina vinaka ka totoka duadua o tinana, vei ira taucoko sara na tina e vuravura. Era dau vakararavi ka vakanuinui vakatabakidua ga na gone vei ira na tinadra, ke ra dau saga vagumatua na tina, e rawa ni ra vakadewa ki na nodra bula na luvedra na ivakarau ni bula e so era gadreva me baleti ira (*DBY,* 201).

O ni se rairai nanuma tiko beka na veika o ni wilika e na iVola i Momani, na kedra itukutuku na lewe ruanaudolu na cauravou, ka ra tuberi mai e na nodra bula me ra dau vakabauta, ni kevaka era dau vakararavi vakatabakidua vua na Kalou, ka dau qaravi koya tiko ga, e na sega sara ni vorati mai na kaukaua tale e so. O ni rairai nanuma tale ga na nodra a lako i na buca ni ivalu, e na yalodoudou, kei na vakabauta e tudei vinaka tu, ka ra sega ni bale rawa mai vei ira na kedra meca. E vakavatukanataki na nodra kaukaua kei na bula vakabauta, ka ra tuberi kina mai vei ira na tinadra (*DBY,* 201).

Sa ilesilesi ni yalewa vakawati, kei koya na tina, me ra kila vinaka tiko na ka me caka e na veika e so e kau mai ki na nodra veivale, me saga vagumatua tiko ga me dau taleitaki vakalevu mai vei watina kei ira na luvena, me dua o koya na Ivi e na nona parataisi lailai ka sa vakarautaka mai, me vakaivotavota kina e na nona loloma kei na veitokoni nei watina, me vakavolekataki yani vua o ira na luvena, e na loloma ka kaukaua cake mai na mate, me nona ivotavota tawayalani (*DBY,* 198).

Era dau yalorarawa e vuqa vei ira na marama wekada ni ra sega ni vakaluveni. O ni na yacova yani na gauna ni bula mai muri, era na vakavolivoliti iko kina na luvemu e milioni vakamilioni. Ke o tudei tiko ga ki na nomu veiyalayalati, o na yaco mo tinadra na veimatanitu e vuqa (*DBY,* 200).

E sega ni noqu ivakarau meu dau veivunauci vei ira na marama ka ra dau beci ira na watidra, ia meu bau kaya vakalekaleka ga eke—ni dau talairawarawa vei watimuni; au sa vakanuinui sara e na vakasama oqori. Au se sega ga ni vakasalataka vua e dua na marama me muri watina tiko ga e na nodra lako vua na Tevoro (*DBY,* 200–201).

Era iyaya ni cakacaka yavala na marama, e na liga i Koya sa buli ira mai, me ra veituberi e na ilakolako ni veimatanitu. . . . O ni na qai raica kina, na veika e so au via vakadeitaka tiko vei kemuni, ni o ira ga na tina na misini ka vakabulabulataka na tamata, ka vukea na nodra ilakolako kei na nodra bula na tamata e vuravura oqo (*DBY,* 199–200).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa yavu ni bula tawamudu na veiyalayalati vou ka tawamudu ni bula vakawati.

- A vakamacalataka o Peresitedi ni "ka tawamudu [na vakawati tawamudu] . . . . me ra laki vakaiukuukutaki kina e na lagilagi [na veika bula kece ga]." Me da vakacabora beka vakaevei na noda bula vakawati, ki na inaki tawamudu oqori? Na cava soti beka e rawa ni o dau vakayacora e veisiga, me vakaliuci tiko ga e na nomu bula na vakasama oqori?
- Na cava beka e tukuna o Peresitedi Young ni ilesilesi ni cauravou yadudua? O na oka beka vakacava ki na vakasama oqori?
- Na cava beka e vakaibalebaletaki e na veika e tukuna o Peresitedi Young me ra "vakawati vakavinaka" kina na cauravou? Na isolisoli cava beka e na nodra o ira era cokonaka na noda "qisi [keda] me dua na matanitu levu"? (Raica tale ga na Eparaama 2:9–11.)
- E "dua na cala levu sara" ka ra vakayacora mai e so na kawa i Eparaama, Aisake, kei Jekope, na nodra vakawati e na taudaku ni veiyalayalati vou ka tawamudu ni bula vakawati. (Raica tale ga na iVakatekivu 28:1–2.) Na isolisoli cava beka era na vakuai kina o ira e ra vakawati e na taudaku ni veiyalayalati vou ka tawamudu ni bula vakawati? Na cava beka e rawa ni o vakayacora mo vakadeitaka kina ni na kilikili tiko ga mo vakaivotavota e na veiyalayalati ni vakawati oqo, ka na vakanamata tiko ki na kena isolisoli e na gauna mai muri?
- Na cava beka na "itavi . . . ni turaga kei ira na marama yalododonu"? Na cava beka e vuna, e itavi bibi kina ni vakawati e na veiyalayalati vou ka tawamudu, na kena vakarautaki na yagodra na luvena vakayalo na Kalou? Me rau lewa beka vakaevei e dua na veiwatini na gauna me rau vakayacora kina na itavi bibi oqo, me vaka sa lewa ni Kalou e na vukudrau? (Mo raici koya tale ga na nomu bisopi se peresitedi ni tabana, e na vuku ni veivakasala e so ka virikotori tu e na *General Handbook of Instructions.*)

Me ra vakamuri Karisito na tama, e na itovo ni nodra loloma, veituberi, ka dau qarava na veika ni nodra bula vakavuvale.

- Na ivakarau cava beka me ra dau vakaraitaka yadudua na tama, vei watina kei luvena? Na cava beka e ibalebale ni nona muria e dua na Karisito? Me "loveca [vakaevei e dua] na tagane vakawati, se itubutubu, na yalona ki na lewa ni Kalou"? Na veika cava soti beka o sa vulica rawa mai vei ira na tama, era sa dau solia na nodra bula ki na lewa ni Kalou?
- Na ivakavuvuli cava beka me ra dau vakavulica na itubutubu vei ira na luvedra? (Raica tale ga na V&V 68:25.)

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, me vakaevei beka na itovo ni nona veiliutaki na itubutubu turaga e na nona vuvale? (Raica tale ga na V&V 121:41–46.) Me vakaevei beka na ivakarau me dau vakayacora e dua na turaga ki na nona vuvale? Na ivalavala cava soti beka e rawa ni "gutuva . . . na ivau savasava vakayalo, ka na vauci ira tiko vei keda kei na veiyalayalati tawamudu"? E dau veivakauqeti e dua na turaga ka vuabale tu e na yalololoma kei na Yalo Tabu, me rau qacoya tiko na nodrau itavi na marama watina kei na luvena?
- Na cava beka e kaya o Peresitedi Young ni na yaco, ke dau qarava e dua na tama yalodina na nona itavi vakavuvale? (Raica tale ga na V&V 83:1–2.) Me rawa beka vakaevei ni qai "yaco kina na veisau levu"?

Me ra dau yalololoma na marama tina, ka veituberi kina nodra veivuvale, ka idusidusi vinaka kina vei ira era bula maliwai ira.

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava soti beka na itavi se ilesilesi ni ni yalewa vakawati se tina?
- Na vosa ni veivakacegui cava beka e a cavuta o Peresitedi Young e na vukudra era sega ni vakaluveni?
- Era sa dau veidusimaki beka vakaevei vei iko o ira na marama Yalododonu e na Gauna Oqo, se kina nomu vuvale, se nomu itikotiko? Me vakabulabulataki beka vakacava e na gauna mai muri na veika e so era cakava oqori?
- Na cava beka e ibalebale ni nona kaya o Peresitedi Young, "Au se sega ga ni vakasalataka vua e dua na marama me muri watina tiko ga e na nodra lako vua na Tevoro"? Me kila beka vakaevei e dua na marama vakawati ni vakamuri Karisito tiko o watina? Na isolisoli cava beka e na takavi ira na tagane se yalewa vakawati, era soli ira vata ki na lewa ni Kalou?
- A kaya o Peresitedi Young ni ra na "me ra veituberi [na marama tinada] e na ilakolako ni veimatanitu." Me ra rawata beka vakaevei na marama na veika talei sa yalataki oqo?

Tuberi ni Matavuvale

*"Me da bula e na kena ivakarau, me labuebue tiko ga e lomada na yalo ni lotu, me qai noda kina na vakacegu, na marau, kei na bula sautu, me ra cadra cake kina na itubutubu turaga kei na marama vinaka, na gone vinaka, na veivuvale vinaka, na veikoro vinaka, na itikotiko kei na vanua vinaka. Oqori gona na veika eda nanuma tu ni inaki ni noda bula, kau kila ni dodonu me ra dau saga tiko ga na Yalododonu e na Gauna Oqo" (*DBY, *204).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E yavu vakalou na vuvale, me baleta na noda bula e na gauna oqo kei na vuravura tawamudu sa muri mai.

Ke ra Yalododonu dina o ira yadudua era okata me ra Yalododonu e na Gauna Oqo, e na parataisi kina na noda veivuvale, ni na sega ni dua tale na ka voqa, se vakilai, se yaco, na kena vakacaucautaki ga na yaca ni Kalou, ni da dui qarava tiko ga na noda itavi, ka dau vakamuria tiko na ivunau (*DBY,* 203).

Ni rau laki qarava na nodrau edaumeni na turaga kei na marama veiwatini, ka rau laki vauci [e na valetabu me baleta na vuravura tawamudu sa bera mai], ka qai sucu tale e muri e so na luvedrau, era na laki vakaivotavota e na Matanitu o ira na luvedrau oqori, ka vakakina na kena isolisoli kei na veivakalougatataki ka sa soli vata mai, ka sa ira wale ga oqori era na [laki vakaivotavota kina] e na vuravura oqori (*DBY,* 195).

Me qaravi rawa eke na cakacaka ni veivauci . . . o koya na marama vei tagane na watinia, na gone vei ira na nodra itubutubu, kei na cakacaka tale e so e dau qaravi kina, me yacova ni sa taucoko vinaka sara na isema ni noda kawa mai na kena qaravi na cakacaka ni veivauci, me da vau vata yani vei Atama na Tamada; raica, sa vakaroti kina me da soqoni vata ka drovaki Papiloni, ka vakasavasavataki keda, me da taracake kina na nona Saioni na noda Kalou, . . . me yacova sara ni sa cokonaki vinaka na vuravura me itikotiko ni noda Kalou kei ira na agilosi (*DBY,* 407).

O Edward Martin kei na nona vuvale e na yabaki 1870. E a kavetani o Edward e na ilakolako dredre ka kalouca vakalevu ni *Martin Handcart Company* e na yabaki 1856. A qai bula mai kina, me qai yaco e muri me dua na dauveitaba e Salt Lake City.

Me ra veituberi na itubutubu vei ira na luvedra, me ra dau talairawarawa ki na ivunau ni Kalou.

Ni da raica na gonedramidrami ni veikeve tiko o tinana. Na cava e mai cakava eke na gone oqori? Na cava beka na inaki ni nona sucu mai na gonedramidrami oqo? . . . O ni raica eke na yavu, na itekitekivu, na sorenikabula ka sa mai vakayago, ka sa lewai tu me tubu ka torocake tiko ga, me yacova sara ni sa laki turaga [se marama] uabula, me qai yacova sara ni sa laki agilosi, me tubu tiko ga me yacova sara ni sa laki rawata na bula vakalou. Ia qo ga na yavu. . . . Oqo ga na itekitekivu ni noda vuli, oqo ga na itikotiko ni noda ulunivanua ni bula (*DBY,* 205–6).

Au sa dau vakasamataka vakawasoma mai, ka tukuna voli ga, "Sa bibi sara me ra veivakarautaki na marama tina e na bula vakaivakarau, ni sa i ira ga na qasenivuli taumada e na dua na bula, ka dau momona sara vei ira na gone na itovo era veidusimaki kina." Me ra qaqarauni sara me kua ni ra vakacalai e na dua na ivakavuvuli o ira na gone! Me kua sara ni ra veivakavulici e na dua na ka, me vakavo ni ra sa vakadinadinataka vakaiira na kena dodonu. Me kua tale ga ni rogo vei ira e dua na vosa baleca, me vakabibi sara ke vakarorogo tiko na luvena (*DBY,* 206–7).

Me ra dau veivakavulici na tina, ni ra veikeve tiko ga vei luvedra, me ra dusimaka vei ira me ra dau vakaliuca na Turaga, ka dau vakamuria na nona ivunau (*DBY,* 206).

Ke o ni dau bulataka na marama tina na nomuni vakabauta vakayalo, mo ni qai dau muria oqori e na nomuni veivakavulici vei ira na luvemuni, e na nomuni lomana ka doka na Kalou, me ra kila vakavinaka na itovo kei na ivakarau me ra vakabulai kina, ni ra tuberi e na sala e dodonu me lako kina, ia ni sa qase cake mai, e na sega sara ni muri vakatani [raica na Vakaibalebale 22:6]. Au yalataka vei kemuni na veika oqo, me vaka ga ni rarama tiko ga edaidai na cila ni siga, ni sa ivakavuvuli ni vuravura tawamudu. Eda dau vakawalena na noda itavi oqo (*DBY,* 206).

Mo susugi ira na luvemuni me ra dau lomana ka doka na Turaga; mo raica vinaka na nodra ivakarau ni bula, nodra itovo, ka qai dau nanuma e na nomu veituberi vei ira, mo kua kua sara ni veivunauci e na dela ni cudru, veidusimaki me ra taleitaki iko, me kua ga ni ra dau domobulataki iko kina, ka dau qarauna vinaka ni ra vakavulici na luvemu ka sa solia mai vei iko na Kalou e na nodra se gone, me ra dau vakaliuca na ivakatakila ni Kalou, kei na talei ni ivakavuvuli ni lotu savasava oqo, me ra dau lomana tiko ga e na nodra sa uabula cake, me kua kina ni ra laiva na kena ivakavuvuli (*DBY,* 207).

Mo ni veivakavulici na itubutubu vei ira na luvemuni e na ivunau kei na ivakarau, me dau vagolei tiko ga ki na iTikotiko Vakatui ni loloma na nodra kerekere, me dusimaki vei ira na sala ni bula, me rawa mai na veivunika na

veika me baleta na nodra bula, me ra vakavulici tale ga e na lawa ni bula, me ra cokonaki kina e na bula vinaka, me rawa kina ni ra dau veivuke vei ira na wekadra. Ni ra tuberi tiko e na ivakavuvuli ni Kosipeli, me tukuni vei ira ni ivakavuvuli dina, ni ivakavuvuli dina ka soli mai lomalagi me da rawata kina na bula, ka sa umani e na Kosipeli na yavu dina kece ga vakalomalagi, se vakavuravura, se na kena me baleti eli; mo ni dau tuberi ira tale ga, ni sa vakalesui tale mai vei keda na idola ni bula tawamudu, sa dodonu kina me ra dau talairawarawa ka vakamuria na cakacaka vakalotu kei na kena ivunau me baleta na Matabete savasava oqo, ka sa vakatakila ka vakalesuya mai na Kalou, me ra rawata kina na luvena na bula vakalou (*DBY,* 207).

Ke sega ni da dau qarauna me ra tuberi na luveda, me ra vakavulici ka vakaroti e na ivakavuvuli dina, eda sa na cudruvi kina, ni da okati keda ga kina o keda na itubutubu (*DBY,* 207).

Ni ra dau ivakarau vinaka na itubutubu, era sa na vakadavora tiko na sala dodonu vakaivakarau e na vukudra na nona matavuvale.

Me kua sara ni da veivakavulici, ka duidui sara mai na noda ivakarau (*DBY,* 206).

Me kua ni da vakayacora e dua na ka, eda sega ni vinakata me ra vakayacora o ira na luveda. Me da idusidusi vinaka tiko ga, me da namaka tiko me ra vakamuri keda. Eda dau nanuma beka na tikina oqo? Sa dau vakawasoma ni ra lavaka na itubutubu me ra talairawarawa na luvedra, me ra itovo vinaka, dau rakorako na nodra vosa, dau rakorako na nodra isulusulu, me rogo vinaka na domodra, se me ra yadra na matadra, ia era dau cudrucudru voli ga ka veivosataki o ira na itubutubu! Sa qai veiyawaki sara, ka veisaqasaqa! (*DBY,* 208).

Ke ra dau ivakarau vinaka na itubutubu vei ira na luvedra, me ra dau itovo vinaka, ka kilikili kina me ra vakadadamuri mai vei luvedra, ka veivakadonui kina na Tamada mai Lomalagi, era na vukica na ua kei na loka ni yalodra na luvedra, me ra gadreva vakalevu cake kina na ivalavala dodonu, ka vakanadakuya na veika ca (*DBY,* 208).

Me rau dau lako vakadodonu o tama kei tina, ka rau sa lewena na Lotu se na Matanitu oqo, ka rau saga tiko e na nodrau igu taucoko me rau kua sara tale ni cakava e dua na cala, me rau dau ivalavala dodonu tiko ga e na nodrau bula; ke dua se duanadrau na luvedrau, ke tudei tiko ga na nodrau veidusimaki vei ira, ka vauci ira yani vua na Turaga e na vakabauta kei na masumasu, au sega sara ni kauai ki na vanua era goleva na gone, era sa na vauci tudei tu ga vei ira na nodra itubutubu, ka na sega sara ni tawasei mai vei ira na nodra itubutubu e na vuravura tawamudu, ni ra na lesu vakayadua tale ki na tobu era a vure mai kina (*DBY,* 208).

Era na dau taleitaka na luveda na veika dina, ke da dau bulataka tiko ga na noda vakabauta vakalotu. Me ra goleva na itubutubu na sala, me rawa ni ra qai kaya kina e muri na luvedra, "Au se bera mada ni bau raica me veicavilaki o tamaqu, se me lawakitaka tale e dua na wekana; se bera vakadua ni tara vakailoa o tamaqu e dua na ka, ka sega ni nona, sega sega sara! Sega, ia a kaya ga, 'Luvequ tagane, se luvequ yalewa, dau lomadina, mo tudei, dau bula savasava, daululoma, dau gugumatua ka cakava na veika vinaka kece ga.' " Na nodra veivakadreti vaqori na itubutubu vei luvedra e na sega sara ni yali mai vei ira, ka na tudei tu ga e na nodra bula, me vakavo ga ke ra sa dautalaidredre ki na Yalo Tabu (*DBY,* 209).

E rawa ni da veituberi, veidusimaki, se vagolea mai vei keda e dua na sulisuli gone, ka na kala mai vei keda, ke da vakayacora vakavuku. Ia keda biuta vakavolivoliti ira na gone na veika e so e na vakabulabulataki ira, ka vunauci ira vakadodonu me vakasamataka tiko na ivakarau dodonu e so, sa i koya beka ga oqori e na veidusimaki vakadodonu tiko ki na nodra bula (*DBY,* 209).

E yavu ni veivuvale vinaka na itovo maqosa kei na lewa loloma.

Me da rawa na gagadre ni lomada mai na yalomatua vakayalo, kei na veivakabobulataki sa tu vakavolivoliti keda, ni da bula vakaivakarau, sa dodonu me inaki tiko ni noda bula, me da bunotaka mada, ni bera ni da qai caramaka kina na sala me ra qai tubucake ka sega ni ivalavala ca o ira na luveda, me ra rawata kina na bula tawamudu (*DBY,* 203).

Na cava beka o dau yalataka vua na luvemu goneyalewa, ke cakava e dua na ka o kerea vua? O a yalataka beka vua e dua na nomu iloloma ke dau itovo vinaka? "Io." O sa bau daunanuma beka? "Sega, au guilecava sara ga," e kaya o Na. Ke dua na ka ca e cakava, o sa yalataka beka na veivunauci? "Io." O dau vakayacora beka na veika o sa tukuna qori? O sega ni dau cakava, ka sa kila kina na gone e na nona vakasama ni na dau tukuna o tinana na veika lasu e so—ni kaya me cakava e dua na ka, se dua tale beka na ka, e sega ni dau cakava. E ka rawarawa sara me ra kila na tina me ra dau vakayagataka na nodra gauna vei ira na luvedra, me kua kina ni ra dau nanuma cala. Mo vakasamataka vakavinaka na ka o tukuna, ni bera ni o cavuta. . . . Ke o vinakata mo solia vei ira na iloloma, sa vinaka; ke o yalataka me vunauci, mo nanuma vinaka tiko, ia, dau qaqarauni vinaka! (*DBY,* 210).

Me kua ni ra dau veivakasauraratataki na itubutubu vei ira na luvedra, me ra tuberi ira ga, ka soli vakasama vei ira, ni se savasava sara tu ga na nodra vakasama. E na rairai kilikili beka e na so na gauna me ra vunauci, ia me ra veisusugi na itubutubu e na vakabauta, me kua ni vakaliuci tiko na qanuya, ka veituberi e na itovo vinaka, me ra kila kina na veivakavuvuli dodonu ka savasava (*DBY,* 208).

Au rawa ni vakaraitaka vei kemuni e so vei keda e na ivavakoso oqo, ka ra cemuri ira tani na luvedra mai na nodra dau veivakanakuitataki e na kau. Ni sa laki momosi tale, sa na yali vakadua mai lomadrau na loloma vakaveiluveni, ni ra na vinakata cake na gone me ra yali tani mai vei tamana, ka sega ni via tiko volekati koya (*DBY,* 203).

E na veika ni bula kece eda dau goleva e veisiga, e na kena ivakarau kei na kena mataqali, me ra tudei tiko ga na Yalododonu e na Gauna Oqo e na nodra ivakarau kei na nodra itovo, me vakabibi sara o ira era vakaitutu e na Matanitu ni Kalou, ni ra tiko ga e vale, se ra lako tani mai kina. Me kua ni ra veisau e na nodra bula, me ra sotava kina na veika momosi e na gauna e so, me vakawiwitaki kina na nodra bula . . . , me ra yalolailai ka rarawa vakalevu kina e na nodra veivale, me ra kilavaki vakalevu kina, ka sega ni dau taleitaki mai vei ira na nodra dui vuvale. Me kua ni cadra mai lomada na curdru, ka me da kakua sara ni dau cavuta na veivosa ka vakavatukanataki kina na noda cudru. "A vosa vakayalovinaka sa ivakamalumu ni cudru; ia na vosa vakararawa sa vakatubura na cudru" [Vakaibalebale 15:1]. "Sa lecava na loloma na daucudru, ka sa vaka na waluvu na cudru waqawaqa" [Vakaibalebale 27:4]; ia na "nona yalomatua na tamata sa vakaberabera[taka] kina na nona cudru, ka sa ka e rogo vinaka kina ni sa sega ni cudruvaka na cala" [Vakaibalebale 19:11] (*DBY,* 203–4).

O ni na raica votu, o ni na rogoca ka vakadinadinataka e vuqa sara na nodra veileti na tamata—o ni na sotava tiko e so, ke sega ni o kemuni taucoko—meu vosa vakalekaleka kina e na vuku ni nomuni bula mai muri, me kua kina ni ra dauveiqati na luvemuni. Dau lomavinaka, me kena itekivu ka kena yavu. Mo ni kakua sara ni dau cudrucudru se levaleva. . . . Era sa rui yavavala vakalevu e na bulabula ni yagodra, ni via momosi sara tu ga na nodra sui e na kaukaua e tu vei ira. Era sa rui bulabula vinaka—me ra tudei kina, kaukaua, ka dau veituyaki, ka ra vinakata me ra vakayagataki, me ra dau veiqati kina na gone. Mo ni kakua ga ni cudru o kemuni. Mo ni lomani ira, ka saga mo ni dau vosavinakataki ira. Dau vosa vakamalua ka vosa vakavinaka vei ira (*DBY,* 209–10).

E na veika e vuqa au sa sotava mai, au raica kina na tikina dredre duadua beka na vosa veileti kei na veiqati ni tamata yadua, na yalewa vata kei ira na yalewa, o ira na gone vakataki ira, o ira na gone kei ira na nodra itubutubu, o ira na veiganeni, ka vakavu ga mai na nodra dau vinakata me ra veilomani vakaiira (*DBY,* 203).

Me iUlutaga ni Vuli

E yavu vakalou na vuvale, me baleta na noda bula e na gauna oqo kei na vuravura tawamudu sa muri mai.

- Na cava na vuna e bibi kina me vauci na vuvale me tawamudu? (Raica tale ga na V&V 128:18.) Me vukei keda beka vakaevei e na noda veimali-

wai kei ira na noda lewe ni vuvale, na noda kila tiko na bibi tawamudu kei na vakalou ni vuvale?

- Na cava beka e rawa ni o vakayacora me vaqaqacotaki kina na ivau ni veiwekani vakavuvale, e na veitabagauna kece sara? Me laki tarai ira beka vakacava na tubumu, kei ira na nomu kawa. na veika o cakava?

Me ra veituberi na itubutubu vei ira na luvedra, me ra dau talairawarawa ki na ivunau ni Kalou.

- E itavi beka nei cei na veivakavulici vei ira na gone? Me ra tekivu veivakavulici beka e na gauna cava na itubutubu, me ra dau ivalavala vinaka na luvedra? Na ivakasala cava beka e a solia o Peresitedi Young vei ira na itubutubu, ni ra isevu ni nodra qasenivuli na gone?
- E kaya o Peresitedi Young me ra dau "susugi ira na luve[dra o ira na itubutubu] me ra dau lomana ka doka na Turaga." (Raica tale ga na V&V 68:25–28.) Mo ni tuberi ira beka vakaevei na luvemuni, me ra dau lomana ka doka na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito?
- Na ivunau cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young me baleti ira na itubutubu, e na nodra veivakavulici vei luvedra? Na cava beka e na yaco ke ra sega ni dau veivakavulici vinaka na itubutubu vei ira na luvedra?

Ni ra dau ivakarau vinaka na itubutubu, era sa na vakadavora tiko na sala dodonu vakaivakarau e na vukudra na nona matavuvale.

- Na cava na vuna e na kaukaua sara kina na veivakavulici mai na veika e laurai e na noda ivakarau? Na ivakarau cava beka o vakaraitaka tiko vei ira na gone era tu vakavolivoliti iko?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young "ni ra na lesu vakayadua tale [na gone] ki na tobu era a vure mai kina." Me dau veivakacegui beka vakaevei na ivakavuvuli oqo, vei ira na itubutubu, ka ra butusevata tu na luvedra? Na cava beka e rawa ni ra vakayacora na itubutubu, me ra vukei kina na gone era sa lakosese voli, ka ra vinakata me ra lesu tale ki na nodra veivuvale?
- Na yavunilewa vinaka cava beka o sa bau raica vei rau na nomu itubutubu? Na yavunilewa cava soti beka o vinakata tu me ra vulica mai vei iko na luvemu? Mo vakavulica beka vakacava na yavunilewa e so oqori? Na ivakadinadina cava beka o sa bau dau raica, ni ra sa vuli tiko vei iko e na yavunilewa o ira na luvemu?
- Me yaga beka vakaevei vei ira na luvemu na "ivakarau dodonu," me ra tudei tiko kina e na ivalavala dodonu? Na ivakarau dodonu cava soti

beka sa dau yaga vakalevu ka veivakadeitaki e na nomu vuvale? Na ivakarau dodonu cava soti beka o via tauyavutaka e na nomu vuvale?

E yavu ni veivuvale vinaka na itovo maqosa kei na lewa loloma.

- E duidui beka e na cava na noda "veivakasauraratakí" vei ira na luveda, kei na noda "[vei]tuberi" vei ira? E momona beka vakacava na noda veituberi vei ira na luveda, ni da veivakavulici e na ivalavala dodonu?
- Na cava na vuna e lavaki kina me tudei na noda "ivakarau kei na nodra itovo" e na noda veimaliwai kei ira na wekada, me vakabibi sara na noda veiwekani kei ira na luveda?
- Sa dau itovo ni noda bula vakavuvale na veiqati kei na veiba. Na cava beka na vuna e na veivakaleqai kina ki na noda veivuvale na ivakarau e so oqo? (Raica tale ga na Mosaia 4:14.) Na cava beka e kaya o Peresitedi Young ni vuna levu e dau yaco kina na itovo e so oqo e na noda veivuvale? Mo vakavinakataka mada vakaevei na nomudou veirogorogoci, kei na nomudou veiyaloni vakavuvale? Na cava beka o sa bau cakava mai, ka sa yaga vakalevu tiko e na nodra dau vakavatukanataka na lewe ni vuvale yadudua, na nodra veilomani?

Dau Lomavinaka, Yalomalumalumu, ka Yalodina

*A dau yavutaki na bula nei Peresitedi Brigham Young e na ivakavuvuli rawarawa sara ka dina. Mai na veika a sotava e na nona se cakacaka voli vakamatai, ka dau saumi voli na nona cakacaka, a dau raica kina na bibi ni cakacaka yalodina, me ra dau viria na bai ka na dredre sara ni bale, era na vakacobara na katuba ka na tu dede, ka sega ni biuta mai na nodra vanua ni cakacaka, ni tiko voli ga e na nodra taga na iyaya ni cakacaka ka nona o koya na itaukei ni cakacaka. Me veivakaroti kina vei ira e na veitagede ni bula me ra dau "waqaca vakavinaka na matadra, me raica ka kila vinaka na itovo vinaka kei na yalodina" (*DNW, *2 Tis. 1857, 4). E veivakauqeti tale ga o Peresitedi Young vei ira na Yalododonu e na gauna oya, ka ra sotava tu na veika dredre, me vaka na veivakacacani, na dravudravua, na viakana, ka dau yalovinakataka na nodra sotava na veileqa e vuqa oqori, e na yalomalua, ka ni sa dau veivakaukauataki vei ira na Turaga, e na gauna era sotava kina na drakidrakita ni bula e so. Sa dusimaki e na nona vosa kei na nona bula ni sa noda itavi ga me da dau yalodina ka vakavinavinakataka na veika oqori, e na noda vakavinakataka cake na veika e vuqa sa vakalougatataki keda kina na Turaga.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Eda na yavutaki e na bula vakavinavinaka, ni da kidava na ligaloloma ni Turaga e veigauna.

Au sega ni se kila se dua tale na ivalavala ca, e ca vakalevu cake mai na noda sega ni dau vakavinavinakataka na veika e baleti keda (*DBY,* 228).

Meu bau vakamacala mada me baleta na veika dredre eda sota kaya tiko. O ni kila vinaka na noqu ivakasala me baleta na veika e so oqo, ni kevaka e dua vei keda e rerevaka na mate e na viakana, me yalovinaka me lako, ki na vanua e vutuniyau tu kina na veika ni bula. Au sega ni vakasamataka rawa na kena leqataki tiko na viakana, ni kevaka sara eda sa kania na iotioti ni noda asa, mai na bati ni daligana ki na samosamo ni nona iroiroi ni lago, au na sega ni ririkotaka vakalailai na mate e na viakana. Era lewe vuqa sara era sega ni se cakacaka tiko e na gauna oqo, ia eda sa na tadolova yani na

vulaitubutubu, eda na sega ni sotava tale na veika dredre e so, me vakavo ga na kena e na vinaka kina na noda bula. Au vakavinavinakataka vakalevu na ligaloloma ni Turaga, ka sa vakavatukanataki vakalevu vei keda; au sa marautaka vakalevu kina na veika dredre eda sotava oqo ka vakarautaka mai vei keda, me vaka ga na noqu dau marautaka na veika kece sara ni bula au sa dau donuya mai. Au a sa tukuna oti vei kemuni e na vica na yabaki sa oti, na noqu nanuma me baleta na nodra yalololoma na Yalododonu, na nodra vakabauta, nodra vakavinavinaka kei na yalomarau, kei na nodra dau vakadinadinataka na ligaloloma ni Turaga, kei na veitatabei ni nona veinanumi vei ira na nona tamata. Era lewe vuqa sara na tamata era sa dasilana yani na veika dredre e so oqori, ka voleka sara ni ra vosacataka na Kalou, o koya ka lomani ira mai. Era vinakata ga na koula kei na siliva, mai na witi kei na sila, kei na valawa qaqi, kei na veikakanadraudrau uasivi, ka se bau tubu mai e vuravura oqo. Era dasilana ga, ka vakawalena sara na isolisoli tale e vuqa ka sa vota vei ira na Turaga na nodra Kalou (*DNW,* 6 Fev. 1856, 4).

Eda marautaka vakalevu ga ni sa dau lomani keda na Turaga, ni da a buli mai e na malumalumu, me rawa kina ni da qai kaukaua cake sara ka bula uasivi. Me ra dau marautaka na Yalododonu na veika kece ga—e na nodra vakacacani, ni sa kilikili me ra vakasavasavataki vakayalo, me ra vakarautaki tale ga na ivalavala ca ki na nodra vakarusai; e na veimate kei na veika mosimosi, e dina ga ni dredre sara ni ra dau vosota, me da kila kina na veika rarawa e vuqa, na veika rarawa, kei na veika voravora kece ga e rawa ni ra sotava na tamata, ni da na qai vuli ga mai na kena vakavatukanataki ki na noda bula na veika dredre e vuqa. Sa dodonu kina me da marautaka sara vakalevu ni sa kadre tu e vuravura oqo na vakabauta, ka sa veiliutaki kina vakatui na Turaga, ka sa vakatulewa tiko vei ira na lewe i vuravura. O ni na vaqaqa beka seu dau marautaka na nona vakacolasau tiko na Tevoro, ka veivakamavoataki vakalevu vei ira na lewe i vuravura? Au na vakadonuya na tikina oqori, io, au marautaka vakalevu, au sa vakavinavinakataka vakalevu na tikina oqori, me vaka ga na noqu dau marautaka na veika kece ga. Au marautaka niu sa vakamavoataki tale ga mai vua. Au marautaka niu dravudravua tale ga. Au marautaka niu sa mai yalolailai vakalevu. E na vuku ni cava? Baleta ga niu na laveti cake tale e muri. Au marautaka na noqu dravudravua niu na vakavutuniyautaki tale; niu sa dau kune rarawa, niu na vakacegui, ka vakarautaki meu vakaivotavota e na talei ni bula marau tawayalani, ni na ka dredre sara me taleitaki na bula marau, me vakavo ga ni da sa kila ka vosota tiko mai na kena veibasai (*DBY,* 228).

Eda dau vakamacala me baleta na veivakatovolei kei na veika dredre eda sa mai sotava e na bula oqo; ia, mo vakasamataka mada ke o na rai ki na vica na milioni na yabaki e muri, e na nomu sa vakaraitaka na nomu yalodina ki na nomu vakabauta, mai na vica wale sara na yabaki o bula kina oqo, ka vakaivotavota kina e na bula tawamudu, ka vakaisalataki kina e na bula lagilagi e na iserau ni Kalou? Qai raica lesu tale mada na nomu

bula e na vuravura oqo, mo ni raica na druka, na nomuni baini, na veika rarawa . . . ; o ni na bukani kina mo ni kailavaka, "e ka wale sara? Na veika e so oqori e baleta wale ga e dua na gauna lekaleka, ia eda sa mai tu oqo eke. Eda sa dau yalodina mai e na gauna lekaleka sara ni bula vakavuravura oqo, ia eda sa mai vakaivotavota tu oqo e na bula tawamudu kei na lagilagi, ka soli kina vei keda na kaukaua me da torocake tiko ga ki na vuku tawayalani, ki na itagede yadudua sara ni bula, me ra sotava kina na matamamarau ni veivakadonui ni Tamada ka noda Kalou, kei Jisu Karisito na tuakada" (*DNW,* 9 Nov. 1859, 1).

E dua tale na tikina meu na vakamacala kina vakalekaleka, ia ke da na sega ni vulica na veika e so sa tu, eda na sega sara ni laki rawata na Matanitu Silesitieli. Eda mai vakasoqoni oqo e na dua na inaki, me da kila kina na veika me da cakava e na bula oqo, me da vakaivotavota tale ga e na kena kalougata. Kevaka eda na sega ni kila rawa na veika oqo, me da qai laki vakaivotavota rawa beka vakaevei e na iyautalei na bula tawamudu; ni o koya ga sa yalodina e na veika e vica, e na laki lewa na veika e vuqa [raica na Maciu 25:21]. . . . Ni da sa kalougata mai na kena sa vakawa vakalevu na noda manumanu, ka vakawalena kina na isolisoli sa solia vei keda oqo na Turaga, eda sa na qai vakavuna na Nona cudru, me da na qai totogitaki kina. Na tama cava beka e vuravura oqo, e na dau solia na veivakalougatataki vua e dua na luvena tagane e na yalomarau, ni na vakasabusabutaka tiko o luvena, ka laki taurivaka wale e na veimauilavo? E na bureitaka vua o tama na nona isolisoli, ka na solia vua e dua tale na luvena, ka ganita me nona. E daululoma cake na Turaga mai vei keda na tamata; ia e na laki tinia ga na Nona isolisoli, kevaka eda na sega ni dau marautaka, ka dau qarauna vakavinaka, ni da sa mai taukena. Me ra maroroya na tamata kece ga na nodra manumanu, na bulumakau kei na ose, ni rawa ni na lewai o koya e sega ni vakayacora vakakina, me vaka sa kena dodonu (*DNSW,* 29 Okt. 1865, 2).

Na cava beka na noda itavi? Sa noda itavi me da vakavinakataka tiko ga na isolisoli kece sa solia mai vei keda na Turaga. Ke solia vei keda na qele, mo teivaka; ke solia me da taravale, vakavinakataka sara; ke soli vei keda na watida kei na luveda, mo vunauci ira e na sala ni Turaga, ka laveti ira mai na bula vakavuravura ka butobuto, vakaloloma, ka sa luvuci tu. . . . E na nona ligaloloma, sa kacivi ira kina na Yalododonu e na Gauna Oqo mai na bula vakavuravura, ka vakasoqoni ira mai na veimatanitu, ka solia kina vei ira e dua na nodra itikotiko e vuravura. E nodra isolisoli beka na veika a vakayacora oqori? Io, e dua na isolisoli levu vei ira na tamata na nodra vagalalataki mai na nodra bula ivalavala ca o ira na tawadodonu, mai na veika voravora ka uetaki e vuravura. E na veivakalougatataki oqo, me da vakavatukanataka kina vua na Tamada mai Lomalagi ni da dauveiqaravi yalodina; ka me kena ikuri, ni da vakalougatataki tale ga e na noda vakasuka tale vua na veika sa vakaiyautaki keda kina. . . . Sa qai matata kina ni sega ni

noqu na veika e tu oqo vei au, meu na vakasuka tale vua na Turaga e na gauna e vinakata kina; ni sa nona, ka na nona tiko e na veigauna kece ga. E sega ni noqu. Au sega ni a taukena mai (*DN,* 20 June 1855, 4).

E sega ni dua sara na ka e na bula oqo [se] na veika e sotavi e na loma ni dua na aua, ka na sega ni yaga vei ira era na dau vuli kina, me ra vakavinakataka kina na veika e so era sa sotava mai (*DNW,* 9 Julai 1862, 1).

Era dau vakararavi ga vua na Turaga o ira era dau yalomalumalumu.

Me da vakamalumalumutaka na yaloda me vakataki ira na gone lalai—me da yalomalumalumu me vakataki ira na gone, me vakalasikati kina vei keda na vatuka ni yalo ni Kosipeli, me da qai tubu rawa kina, me da vakaikuritaki e na kila ka, e na vuku, kei na yalomatua (*DBY,* 228).

Eda na sega ni rawata vakaikeda e dua na ka, na kena ga e solia vei keda na Turaga (*DNW,* 28 Okt. 1857, 5).

Ni dua e yalomatuataka na veika sa tu oqo, . . . ke raica ni vakayalovinakataka tiko na Kalou kei ira na tacina vakalotu, me vuabale kina e na marau, ka yalomalumalumu cake kina vakalevu, ka laivi koya ga ki na lewa ni Kalou. Ni dua e dau dokadoka ka viavialevu, e na vakasinaiti tiko e na veicavilaki kei na veika wale, me vakaleqai koya kina; ia e na sega ni yaco vakakina ke sa vakabauta tiko ga na Kalou (*DBY,* 228).

O cei beka e dodonu vakalevu sara me vakavinavinakataka na nona Kalou—o koya ga e sega ni tu vua na gagano vakatani, se na kusikusima ca me vorata, se o koya e dau saga e veisiga me vorata yani, me qai vakidacalataki e na ivalavala ca? Sa na vorati ga na nona kaukaua, na nona vakabauta, se na nona vakatulewa, ka na qai lasika kina na nona cala e na nona ivalavala ca, e dina ga ni sa dau saga tiko ga, e na veisiga kei na veibogi, me vorata rawa. O cei beka e dodonu me vakavinavinaka kina vakalevu? Me dau lako voli ga e na salatu ni bula yalomalumalumu o koya e sega vua na gagano ni yalo me veivorati kina, me kua sara ni boletaka na nona yalododonu vei tacina. Sa noda ilesilesi, mai na ivau vakaveiwekani vakatamata, me da veitokanitaki ira era dau caka cala. Me da dau vosota na veika oqo me yacova ni sa lewa na Turaga me wasei ira na witi vinaka mai na witi ca—ni ra sa vakasoqoni vata na ivalavala dodonu, ka ra vau me ra vakamai o ira na ivalavala ca [raica na V&V 86]—me ra wasei tani kina na sipi mai vei ira na me [raica na Macaiu 25:31–34]. O ira e sega na gagano vakayalo me ra veivorati kaya e veisiga, e na veiyabaki, me ra dau lako voli ga e na salatu ni bula yalomalumalumu, ke ra sa vakacalai e na ivalavala ca o ira na tacida se ganeda, mo vakasinaiti e na yalololoma—e na yalo ni veiwekani vakaveitacini, se yalo vakaagilosi—mo ni kakua kina ni kauai ki na nodra malumalumu oqo (*DNW,* 22 Oks. 1860, 1).

Era na vakasinaiti e na yalomarau o ira na yalomalua kei na yalomalumalumu, ka dau kune vakacegu e na veigauna (*DBY,* 228).

Era dina e na vukudra o ira sa yalodina, era dina vei ira na wekadra, kei koya na Turaga.

Me ra dau lomadina na tamata kecega, me ra yalodina e na mata ni Kalou, me ra doka na nodra ilesilesi, kei na inaki ni nodra mai bula e na vuravura oqo. O ni na taroga se rawa beka vakaevei oqori? Io, e na kautani na lomaqa mai na ivakavuvuli eda sa mai vakaivotavota kina oqo (*DBY,* 232).

E dodonu me da dau vuli, me da vakatovotovo, vakadidike, ka kila vinaka tu na ivakarau ni nodra veimaliwai na agilosi. Ni sa yacova e dua na gauna me ra bula dodonu ka yalodina na lewenilotu oqo, o ni na sega ni raica e dua na dravudravua; ni sega e na vakaloloma tu, ni sa tu vei ira na veika ni nodra bula. Na tagane, yalewa kei na gone yadudua, era na rawata na veika me baleti ira, ni ra sa qai yalodina. Ni ra dau lawaki e vuqa na noda lewenilotu, era sa na dravudravua kina o ira na yalodina, ni ra na dau qaravi ka vakaiyautaki ga na vutuniyau mai na veika e dodonu me nodra na dravudravua (*DBY,* 232).

Au sa dau tovolea meu tabonaka na nodra bula vakailawaki na lewenivanua, kau tovolea kina me ra yalodina e na nodra bula. Keu na sauma e dua na dautaravale ka saumi koya e na tolu na dola e na dua na siga, ka tara e na tolu na siga e dua na katuba ni vale, ka rawa ni dua ga na siga ke cakava e dua ka lomadina, se dua-veimama beka na katuba, au na sega ni via sauma vua na tolu na dola me baleta na nona cakacaka ni siga oya. Ia e so vei keda oqo era sega sara mada ga ni vakatulewa, se kila na veika dodonu se cala, me ra saumi kina e na cakacaka era sega ni cakava; ka ra nanuma oqori ni cakacaka e na yalodina; ia era sa butako tiko, me vaka sa takalevu tu oqo e vuravura (*DNW,* 2 Tis. 1857, 4).

Me ra tovolea mada na [tamata cakacaka kece ga] me ra vinaka cake tiko. . . . Sa laurai vakalevu sara vei ira na lewenilotu na veika vinaka ka torocake. Me da gadreva vakalevu sara vua na Turaga na vuku . . . me da vinaka cake tiko ga, me yacova na ivakatagedegede dina ni bula e na veika eda cakava kei na veivosa eda cavuta; me yacova niu sa na sauma e dua me tara na bai, e na cakava e na yalodina, ka na vakakina vei ira na daucakacaka taucoko. Ke dua e sega ni cakacakataka rawa na kena isau, e na sega ni kerea, se taura. . . . Era sega ni dau yalodina o ira kau vakamacalataka tiko oqo; e nodra inaki ga me ra maroroya vinaka na veika era sa taukena tu, ka qai binia tale vakalevu vei ira, se ra rawata vakailawaki se sega, era na masulaka tiko ga me vakalevutaki tale vei ira (*DNW,* 2 Tis. 1857, 5).

E na ca sara vei ira era dau tusanaka ni ra Yalododonu, ka sega ni dau yalodina. Dau yalodina taumada e na veika e baleti kemuni, o ni na qai yalodina rawa kina vei ira na tacida vakayalo (*DBY,* 231–32).

Me ra tuberi na luveda e na yalodina, me ra susugi cake tiko e na vakasama me kua ni ra dau taura vakailoa e dua na pini ka sega ni nodra;

me kua ni ra biuta vakatani e dua na ka, me biu lesu vakadodonu na veika kece sara. Ke ra kunea e dua na iyaya, me ra qara sara na kena itaukei. Ke vakasabusabutaki tu e dua na nona iyaya na wekana, me vakayagataka vakavinaka, me kua ni vakasabusabutaki, ka me ra dau yalodina kina vakaveiwekani (*DNW,* 23 Okt. 1872, 5).

E taka ga mai vei ira era lomavinaka na veika vinaka e so e caka—ka na yaco ga na veicakacaka vinaka e vuqa mai na gagadre savasava. Dau vakamuria na nomu yalayala, ka dau goleva vakavinaka na veivosa e so o sa dau tukuna. Au sega ni via veiwekanitaka e dua ka na dau voroka na yalayala ka sa vakayacora mai. Ni ka rawarawa sara na veika rawarawa, e na kena matata vinaka, na yalodina, na ivalavala dokai, na ivalavala dodonu, na loloma vakalou, na veilomani, na yalovinaka, me da caka vinaka tiko ga, me kua kina ni da vakacala e dua! E rawarawa vakaudolu mai na bula lawaki! (*DBY,* 232).

E vinaka cake sara na yalodina; na bula dodonu, me da vakauai keda ka cata na ca, mai na bula lawaki. Na sala rawarawa duadua beka me muri e na vuravura oqo na bula e na yalodina,—me da tudei tu e na iserau ni Kalou; ni ra sa qai kila rawa o ira na tamata, era na vakamuria sara (*DBY,* 232).

Me iUlutaga ni Vuli

Eda na yavutaki e na bula vakavinavinaka, ni da kidava na ligaloloma ni Turaga e veigauna.

- E vakarota o Peresitedi Young ni dodonu me ra dau marautaka tale ga na Yalododonu na witi kei na sila, kei na veikakanadraudrau, ka sega ni koula wale ga kei na siliva. Na cava beka e dodonu me da dau vakavinavinakataka yadudua? (Raica tale ga na V&V 59:7, 21.) O sa bau dau vakavatukanataka beka vakaevei na nomu vakavinavinaka vua na Kalou, vei iratou na nomu vuvale, kei ira tale e so na wekamu?
- Na cava beka na vu ni nona vunautaka o Peresitedi Young vei ira na Yalododonu me ra marautaka na nodra sotava na veika dredre kei na veivakacacani, na veimate e so e tauvi ira, na mavoa, kei na veika rarawa? E rawa beka vakaevei na veika vinaka mai na noda sotava na dredre e so oqori? Me da vakalougatataki beka vakacava mai na noda sotava na veika dredre kei na rarawa? Me da dau vakavinavinakataka beka vakaevei, ka marautaka na drakidrakita e so ni bula eda dau sotava?
- A kaya o Peresitedi Young, "Eda mai bula oqo e na dua na inaki, me da kila kina na veika me da cakava e na bula oqo, me da vakaivotavota tale ga e na kena kalougata." Na cava beka e na yaco, ni da sega ni vakavatukanataka na noda vakavinavinaka, mai na noda tovolea me da vakayagataka vakavinaka na isolisoli sa tu oqo vei keda? (Raica tale ga na Mosaia 2:20–21.) Na cava beka e rawa ni da vakayacora, me da vakavatukanataka kina na noda

yalovakavinavinaka, e na vuku ni noda isolisoli? Me "da vakavinakataka tiko [beka vakacava] na isolisoli kece sa solia mai vei keda na Turaga"?

Era dau vakararavi ga vua na Turaga o ira era dau yalomalumalumu.

- A vakamacalataka o Peresitedi Young na kena bibi me da dau yalomalumalumu me vaka na gone, me "vakalasikati kina vei keda na vatuka ni yalo ni Kosipeli," me qai tubu kina na kila ka, kei na vuku. Na ivakadinadina cava beka o sa raica e na nomu bula vakaiiko, kei na nodra bula na wekamu, me baleta na tikina sa vakamacalataki tiko oqo? Na itovo ni bula cava e tu vei ira na luveda, me da vakamuria na uabula, me da yalomalumalumu kina?
- E vunautaka o Peresitedi Young, "Eda na sega ni rawata vakaikeda e dua na ka, na kena ga e solia vei keda na Turaga." Me da kila rawa beka vakaevei na lewa ni Turaga me baleta na noda bula? Me dusimaki keda beka vakaevei na Turaga, mai na noda yalomalumalumu? (Raica tale ga na Mosaia 3:19.) Sa veituberi beka vakaevei na Turaga e na nomu bula, ka vukei iko mo vinaka cake?
- E tukuna o Peresitedi Young, "Me dau lako voli ga e na salatu ni bula yalomalumalumu o koya e sega vua na gagano ni yalo me veivorati kina, me kua sara ni boletaka na nona yalododonu vei tacina." Me vakavuna beka vakacava na yalodokadoka na noda boletaka na noda kaukaua ki na nona malumalumu tale e dua? Na isolisoli cava soti beka era na sotava o ira era sa yalomalumalumu? (Raica tale ga na Ica 12:27.)

Era dina e na vukudra o ira sa yalodina, era dina vei ira na wekadra, kei koya na Turaga.

- Me ra idusidusi beka vakaevei na agilosi, e na itovo ni nodra veimaliwai na vuvale kei na veikorokoro?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni na sega ni raica e dua na dravudravua; ni sega e na vakaloloma tu, ni sa tu vei ira na veika ni nodra bula, ke ra yalodina na lewe ni itikotiko. E na dau yaco beka vakaevei na veika oqori? Me vakamawe beka vakacava e na noda itikotiko na lomadina? E na vakavatukana vinaka beka vakacava na bula e na lomadina?
- Me da tuberi ira beka vakaevei na luveda me ra dau lomadina? Na cava na vuna e vinakati vakabibi kina me da dau lomadina e na veika kece sara ni noda bula?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava na vuna "e rawarawa vakaudolu [kina] mai na bula lawaki" na noda dau lomadina, ka "sala rawarawa duadua beka me muri e na vuravura oqo"?

E veivakauqeti o Peresitedi Brigham Young vei ira na Yalododonu me ra vakaitavitaki ira e na vakatovotovo vakavanua e so, kei na soqo ni marau. E rawa ni laurai e na itaba oqo mai na yabaki 1858 na *Social Hall* e Salt Lake City, ka ra dau vakato rocaketaka kina ka veiwasei e levu na Yalododonu e na nodra taledi.

Bulamarau ka Veimaliwai Vakavinaka

Sa kila deivaki tu o Peresitedi Brigham Young ni da na rawata ga na marau dina mai na noda dau ivalavala dodonu, ia sa kila tu ni da na kunemarau tale ga mai na veivakalasai vinaka e vuqa. Sa dau taleitaka vakalevu na veivakatasuasua e so, na danisi, kei na veika tale e so ni veivakamarautaki, ka sa vakarautaki tu vei keda na Yalododonu, me ra taleitaka kina na nodra gauna ni vakacagicagi na Yalododonu, ni ra vakabauta na kena yaga vei ira raraba na lewe ni vanua. A laki qarava e Salt Lake City na kena tara na Social Hall, se na Valenisoqo, ka dau caka kina na danisi kei na vakatasuasua. Ni vakamacala me baleta na Valenisoqo, a kaya kina: "Oqori na noda valenimarau, e sega ni laki qaravi kina na sakaramede. Me da vakayagataka e na inaki ka a tara kina. . . . O ni sa kila tu na yalo e dau kunei e na vale oqori. Era tu kina na kovana, turaganilewa levu, vuniwai, loya, dauveivoli, se o ira era siko ga, kei ira tale e so, ka ra sega beka ni lewena na noda lotu, ka vakaevei beka na vosa era qai tukuna yadudua kina? 'Au se sega ni bau marautaka vakadua na soqo ni marau me vaka au mai donuya eke; era sega ni marautaka vakalevu na Yalododonu e dua na vanua ni marau me vaka oqo. . . . Na veika kece sara e na kena gauna, kei na veika kece ga e na kena vanua dodonu" (DNW, *26 Maj. 1862, 1).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E kunei na marau dina e na noda dau ivalavala dodonu ka dauveiqaravi.

Na cava beka na inaki ni bula era dau vakanamata kina na tamata? Na bula marau. Ke o solia vei au na lagilagi, solia vei au na kaukaua, solia vei au na iyau, solia vei au na yaca rogovinaka, solia mai na veiwekani kei ira na noqu lewenivanua, mo solia vei au na veika kece oqo, e na sega ga ni kena ibalebale niu na vakamarautaki kina, e vakatau tiko oqori mai na sala e rawa kina na veisolisoli e soli vei au oqori (*DBY,* 235).

Eda qara taucoko tiko na bula marau; eda nanamaki kina, eda nuitaka tiko e na noda bula, sa inaki tale ga ni noda bula. Ia, eda dau bula beka e

na kena itovo ka veiraurau kina me da vakaivotavota e na bula marau, ka da gagadre taucoko kina vakalevu? (*DBY,* 236).

E vei beka kina na marau, na marau dina? E sega ni dua tale na vanua e rawa kina, mai vua ga na Kalou. Ni da sa vakaivotavota e na yalo ni lotu savasava oqo, eda na kune marau ni da yadra mai e na mataka, eda na marau tiko e na sigalevututu, ka marau tiko ga ni sa laki dromu tale na siga; ni sa tu vei keda na yaloveilomani kei na duavata, me da marautaka kina na yalo oqori, ni sa vu mai vua na Kalou, ka dau marautaka vakalevu sara na Kalou, ni sa i koya ga na ivurevure ni veika vinaka kece ga. O ira vakayadua na Yalododonu e na Gauna Oqo, sa tugani mai lomadra na loloma ni Kalou, ni sa mai vakabokoci na nona ivalavala ca, e na nona papitaiso, ka vakayacori vua na veitabaki, sa qai kila rawa na nona vakasinaiti e na marau, na sautu, kei na bula vakacegu. E na rairai sotava tiko beka na bula rarawa, na lasu, na vakaloloma, se tu beka e valeniveivesu, me vaka beka sa donui koya tiko, e na dau marau tiko ga. Oqo na veika keitou sa sotava oti mai, ka rawa ni ra vakadinadinataka o ira yadudua sara na Yalododonu e na Gauna Oqo (*DBY,* 236).

Na cava beka na nomuni nanuma, o kemuni na Yalododonu, e na nomuni sa vakasinaiti e na kaukaua kei na loloma ni Kalou? O ni sa dau marau vakalevu sara, e na marau vakayago oqo (*MSS,* 15:48).

E qara tu o vuravura na marau. E na sega ni rawa mai na koula kei na siliva, e na bula sautu ga kei na veilomani (*DBY,* 235).

Na cava beka e na vakavuremarau vei keda? Na ka ga e na vakavurevakacegu vua (*DBY,* 235).

Ke da yalomamarau tiko, sa na cilavi ka vakaiukuuku na noda bula, ka na yawaki keda sara na rarawa (*DBY,* 235).

Ni dua e ligakaukaua ka dodonu, sa qai rawata kina na marau (*DBY,* 235).

E nodra vakasama lasu na lewe i vuravura, me ra nanuma ni na sega ni yaga vei ira me ra talairawarawa ki na ivakavuvuli vakalomalagi, ni na vakalatilati e na nodra tiko vinaka, kei na veika ni marau; ni sega na vakacegu dina, ni sega tale ga ni marautaki e dua na ka vakalomalagi, se vuravura, vei ira wale ga era qarava na Turaga. Eda na kune ka vinaka kei na marau mai na noda veiqaravi vua, ka na sega ni rawa e na dua tale na vanua. E tu kina na vakacegu kei na sautu, ni vuabale kina na yaloda e na marau, kei na vakacegu kei na lagilagi, ni ka taleitaki dina sara vua e dua, ni dredre sara vua me kila na veika e so sa vakarautaki tu me baleti ira na yalodina (*DNW,* 15 Julai 1857, 4).

Sa vakarautaki mai me da marautaka tale ga na veika e taleitaka na Kalou, me da taukena tale ga na veika e taukena tu, me da vakaivotavota e na kaukaua ka tu vua, e na veika talei kece sara sa vakarautaki vua—na veika kece sara era solia ki na nona lewa o ira na luvena yalodina, me ra marautaka vata kina kei Koya na veika e vuqa; ka na vakavure yalovakacegu

Na matabani mai American Fork, e Utah, e na yabaki 1866. Era dau taleitaka vakalevu na ivakatagi na Yalododonu, ka sa tu e na veitikotiko e vuqa na veimatabani.

na veika e so oqo vua ka sa vinakata tu me vakavukui e na veika vakayalo (*DBY,* 237).

E dua ga na sala me ra kunemarau kina na Yalododonu e na Gauna Oqo, me ra dau bulataka ga na nodra vakabauta, se me ra dau vakabauta na veivakavuvuli ni Kosipeli i Jisu Karisito, me ra vakamuria na kosipeli ni veisereki e na yalodra dina, ni da na qai vagalalataki kina. Ke da vakamuria vakaitikotiko na lawa ni Kalou, ka gugumatua e na kena cakacaka vakalotu ni veivakabulai, eda na qai rawata kina na bula marau eda gadreva tiko vakalevu (*DBY,* 236).

Me vaka au sa dau vakananuma mai vakawasoma, ka dau cauraka tale ga e na noqu vosa, sa ka marautaki sara vei au na noqu biuta na noqu vuvale se suka tale kina, ke sa nakiti kina e na noqu itavi, ni sa ivurevure ni noqu marau kei na vakacegu meu vakayacora ga na veika sa lavaka vei au na Kalou, kau sa kila vinaka tu ni noqu itavi, se cava sara beka na ka e lavaka oqori vei au na Turaga meu qarava. E na kunei e na sala oqo na marau kei na vakacegu (*DN,* 6 Fev. 1856, 4).

E na marau dina o koya na turaga se marama, se o ira na kawatamata, ka ra dau vakamuria na isolisoli ni Kosipeli ni Luve ni Kalou, ka ra dau kila tale ga na sala me ra vakavinavinakataka kina na nona isolisoli (*DBY,* 236).

Eda via raica na tamata matamamarau, kei na mata vakanuinui ki na bula marau e na veigauna mai muri (*DBY,* 236).

Meu kaya gona kina, ke o via sotava na veika talei, mai lewena na lotu ni Yalododonu e na Gauna Oqo, ka qai bulataka na ivakavuvuli i Jisu Karisito (*DNSW,* 30 June 1874, 1).

O koya ga e dau taleitaka na nona sotava na veivakavulici ki na Matanitu ni Kalou e na vuravura oqo, ka dau lomana na Kalou mai vu ni yalona e loma, sa i koya sara ga na tamata ka na bula marau duadua e na vuravura oqo (*DBY,* 235).

E rawa ni vakaikuritaka na noda bula vakayago kei na bula vakayalo na yalo dodonu ni marau.

Me da tovolea me da marautaka na veika e so ni bula oqo—ni da lakova tiko na noda ilakolako e na bula oqo. E sega ni dua tale na ka marautaki, sega na veivakacegui, sega ni dua tale na isolisoli, se vakanananu ni tamata, ka na vakalasikati mai na noda raivotu, ka rawa ni rokataka se veivakamarautaki, se me veivakacegui ka vu ni sautu, se me laveta cake na vakanananu ni tamata, me vaka na veika sa virikotora tu na Turaga me baleti ira era sa nona. Ni sega ni dau bureitaka vei ira na bula vakacegu. Ka sega ni se vakatakila mai e dua na ivunau, kau sa bau kila tu oqo, me sega ni na veivakacegui, ka veivakalagilagi, me veilaveti ki na lomada kei na noda bula, me biu tani kina na yalo ca, ka lolovira, vakaveiqati ka vakatubuleqa. Sa dau gadreva na Turaga me da bula e na kena ivakarau me da sotava kina na icavacava ni bula lagilagi ka okati ki na vuravura vakasilesitieli, me da vakamoce kina ki na veika ca, vakaloloma, butobuto, ka vakavureleqa ka sa mai robota tu oqo na lewe i vuravura (*DBY,* 237).

E tu beka na ka ca me baleta na veivakamarautaki? Keu raica ni rau marau tiko na luvequ tagane kei na luvequ goneyalewa, ni ra veitalanoa, ra laki veisiko, laki vodo ose, lakova na soqo ni marau se danisi, e dua beka na kena ca oya? Au dau saravi ira vakavoleka, keu rogoca e dua na vosa, se me ra matacataka, se vakacauoca ki na veika vakalou, se ra vakayacora ga e dua na ka tawakilikili, au na vakila sara ga, ka kaya kina vei ira, "Ke o ni kila ni na sega ni kauti kemuni ki na veika vinaka, ke ka ca oqori; ni na sega ni laki tase ki na waitovure ni bula kei na vuku tawayalani, mo muria wale ga na sala ka na laki tase e na bula tawamudu" (*DBY,* 237).

Sa soli vei ira na Yalododonu me ra tovolea na veika vinaka kece ga, e na vuku i vuravura kei na kena iyau kece sara e nona na Turaga [raica na V&V 104:14], ka sa yalataka na veika e vuqa vei ira na nona Yalododonu gugumatua; ia me dau golevi e na yalo vinaka ka savasava, ka sega ni yaco e na veiqati kei na yalokocokoco—ka sega ni vakayacori e na yalo

kusikusima, me vakayacori ga e na yalo ni Kosipeli; ni na cila rarama vinaka kina vei keda na siga; eda na sotava e veisiga na marau, e na totoka kece ga na veika kece ga, me ivurevure ni noda marau, me da taleitaka, ka kune vakacegu kina na Yalododonu (*DBY,* 237).

Sa tuvai tu e na lewa ni bula ni tamata na noda bula marau. Au sa qai raica meu kua ni dau lomaleqataka na veika au sega ni vakatulewa e na kena yaco. Keu rawa ni dau cakava na veika vinaka, au na cakava vakakina; ia keu na sega ni vakayacora rawa e dua na tikina vaqori, au sa na tovolea meu yalovinakataka na kena sega tiko. E na ivurevure ni noqu marau e na siga oya (*DBY,* 236).

Dau tovolea mo dau marau, ni soli vei iko na kena sala (*DBY,* 235).

Eda sa marautaka vakalevu oqo na noda gauna galala. Eda dau soqoni vata e na sokalou ka qarava na Turaga e na seresere, e na masumasu, e na vunau, lolo, kei na noda mai duavata e na Sakaramede ni iVakayakavi ni Turaga. Eda sa mai sotava tu oqo e na noda sa mai bula vakaitikotiko—me baleta beka na cava? Me rawa ni vakacegu kina na noda vakasama, ka vakamarautaki kina na noda bula, me vaka sa kena dodonu, me golevi vakatautauvata kina na veika me baleta na noda bula, me rawa ni vakabulabulataki kina na ivakarau ni noda bula raraba (*DBY,* 240).

Au sa dau kaya vakawasoma mai vei ira na wekada e na veivanua ni soqo, ke ra sega ni sala vata kina kei na yalo ni Turaga, me ra dui tiko ga e vale (*DBY,* 240).

E na nomu veitaratara vakaitikotiko, se na bula vakaisoqosoqo cava ga o sotava tiko, me lutu galugalu ka sega ni nanumi tale na yalobutobuto, yaloveileti, vosakudrukudru, yalorarawa, kei na yalo ca—na vua ca kece ni vakasama; me vakarusai sara, me kua ni vakaraitaki yani vei ira na wekamu. Ia ni o ni dau sotava na marau, na veivakararamataki kei na vuku, na veika dina ka savasava, mo kauta yani vei ira na wekamu, ni ra na laki kunea kina na veika vinaka, me vakadeitaka kina na yalodra na wekamu (*DBY,* 240).

Me da dau lakova na veivakamarautaki vinaka, ka sala vata kei na ivakarau ni kosipeli.

Au a tara [na] vale ni vakatasuasua me ra guta mai na wekada gone e na noda itikotiko, me ra laki vakamarautaki kina na gonetagane kei ira na goneyalewa, me kua ga ni ra veilakoyaki vakalevu e na nodra vakasaqara na marau. Ni se bera sara ni tara, au a kaya vei ira na Bisopi, "Ni se vakarautaka rawa oqo na nomuni soqo ni marau, na nomuni vanua ni veivakalasai, me ra mai kune marau kina na wekada" (*DBY,* 243).

E ca beka na veika e vakatasuasuataki e na kena vale; e na valenisoqo; e valenilotu; e na noda itikotiko; e vuravura? Io, era dau nanuma ca vakawasoma

e na veivanua oqo o ira e so. E dau ca tale ga na lomadra e so ni ra veitalanoa wale ga, ke ra vinakata me ra caka ca e na nodra tiko kina (*DBY,* 243).

E rawa ni vakatasuasuataki e na kena vale na nodra bula e so, na veika ca kei na kena itatase, na bula dodonu kei na kena laki tini vinaka kei na veika talei e rawa kina; na malumalumu kei na caka cala ni tamata, na vakaturaga ni bula savasava, kei na cecere ni ivakavuvuli dina. E rawa ni tara na vata ni vakatasuasua me veivuke ki na ivunau e so e talaucaki mai na itutu ni vunau, me vakataudeitaki kina ki na nodra vakasama na lewe ni itikotiko na veivakararamataki vakayalo mai na noda bula savasava, ka me domobulataki kina na ivalavala ca, ka ririkotaki tale ga na kena itinitini. Na ilakolako ni ivalavala ca, me oka kina na kena votovotoa kei na kena veiqakilo, me vakalasikati kina na kena dai kei na veivakabobulataki, kei na sala me dau vakanadakui kina (*DBY,* 243).

E dau taleitaki sara vei keda na nona vakatoboicutaki vakadua na nona bula o koya ka vakatasuasuataki tiko; au sega ni dau duavata kina. Au sega ni taleitaka me dau vakatakarakarataki vei ira na watida kei ira na luveda na laba kei na veiliumuritaki, ka na laki vuaviritaki kina o koya, au sega ni vinakata me vakasamataka tiko na gone na vakadomobula ni . . . iseleiwau, na dakaileka, se na deqa, me ra laki tadra tiko kina na veika vakadomobula. Au vinakata me vakatasuasuataki ga na veika e vakayalovinakataki ira era sarava; kau gadreva me ra dau digia o ira era dau vakatasuasua na mataqali drama ka na vakatorocaketaka na vakasama ni bula rarawa, me laveta cake tale ga na nodra digidigi vakaitalanoa na lewe ni itikotiko oqo (*DBY,* 243–44).

Ke o via danisi, mo danisi; ni laki tini na danisi e na vakarau tale ga na yalomu ki na soqoni vakayalo, ke o ni Yalododonu. Ke o ni gadreva mo ni kerea e dua na ka vua na Kalou, sa dodonu mo vakalasikata na nomu gagadre oqori e na danisi, me vaka e dua tale na ka mo qarava, ke o ni Yalododonu (*DBY,* 243).

[Ia,] o ira era na sega ni qarava rawa na Kalou e na yalosavasava e na nodra danisi, me ra kua ga ni danisi (*DBY,* 243).

Au vinakata me kilai vakamatata sara, ni sega ni noda itovo ni sokalou na veika tawayaga kei na danisi. Ni na rairai tarogi beka, Na cava ga na betena? Au na kaya ga kina, me rawa ni bau vakavolekati kina na yagoqu ki na noqu vakasama. Ni dau vakacolati na noqu vakasama me vaka na dautakau, e na veigauna; na vuna gona au dau galeleta kina na veika e so oqo ni veivakawelei—meu biuta tani kina na veika kece sara, ka kuretaki au kina, me vakaukauataki kina na yagoqu, me vakacegu vakakina na noqu vakasama. Me icavai beka? Meu kaukaua cake kina, meu vakavoui ka vakasavasavataki, meu bulabula cake, ka vakayavalati, me kua kina ni kasere na noqu vakasama (*DBY,* 242).

Era sa lewe vuqa tu na wekada turaga kei na marama, era se bera vakadua ni curuma na valenisoqo se na vale ni vakatasuasua, mai na nodra

lewa na nodra qase kei na ivakaro ni nodra vakabauta lasu vakalotu, me yacova sara ni ra sa mai oka vata kei ira Yalododonu e na Gauna Oqo, ia sa mai yalodra sara na veisoqo ni marau vaqo, me vakataki ira na luveda. E yaco oqo e na nodra sa mai vesuki ka sega ni tarovi mai na veika ni veivakalasai vaqo, ka nakiti me vakabulabulataka na yalodra kei na yagodra, ni sa muduki koso na nodra bula e lewe vuqa vei ira, ni ra sega ni dau vakaukauayago, ka vakararamataka tale ga na nodra vakasama. Ni ra vinakata vata tu me vakani vakayago ka vakayalo me ra bulabula vinaka kina. Na veitiki ni yago kei na vakasama ni tamata, e isolisoli mai vua na Kalou. Mo kakua ni kaya kina ni veika e vakayagataki e na vakatubukawa ka savasava tiko kina na yago kei na noda vakasama e vu mai eli (*DBY,* 242).

Ke o via danisi, veitaucici, . . . se veitavi, mo kitaka, me ka ni vakaukauayago, ka me vakacegu kina na nomuni vakasama (*DBY,* 243).

O ira era sa dau doka mai na nodra veiyalayalati ka veiqaravi tiko ga vua na nodra Kalou, ke ra gadreva me ra vakaukauayago e na veisala me cegu kina na nodra vakasama ka vakaocari kina na yagodra, me ra lako ka laki danisi, me vakaliuci tiko ga na Kalou e na nomuni vakasama e na veika oqo, kei na veika kece ga, ni na vakalougatataki ira kina (*DBY,* 242).

Me tiko e na loma ni noda lotu na veika kece sara eda dau qarava, na veicakacaka ni veisiga eda qarava. Oqo na noda vakabauta, ka da tovolea me da dau vakatovotovotaka. Ia sa dau vakasorova na Turaga na veika e vuqa ka sega ni veivakaroti kina. A sega ni vakaroti au na Turaga meu dau danisi, ia au sa dau danisi mai; o ni sa kila vinaka tiko, ni sa dolavi tu vei vuravura na noqu bula. Ia e dina ni sega ni veivakaroti na Turaga meu cakava, ia sa dau vakasorova ga e na noqu cakava. Au se sega mada ni rogoca na nona vakaroti ira na taciqu me ra veitavi, ia sa dau vakalaivi ira kina. Au sega tale ga ni se bau rogoca na nona veivakaroti me da tara na vale ni vakatasuasua, ia sa laiva vei keda e na noda tara, kau rawa ni vakamacalataka na vuna e vakayacora vakakina. Ni sa ka bibi sara na veivakamarautaki kei na veika tale e so eda goleva oqori, me da tiko vinaka kina, me vaka ga na veika bibi tale e so eda dau goleva e na noda bula (*DBY,* 238).

Au kila ni o ira era dau vakatara me ra butubutu e yavadra, se vakasausau, vakalugusu, se kitaka e so tale na ivakarau sosa ka maumaue e na veivanua ni vakatasuasua, ni sega ni veiganiti kaya, era vakayacora e na dela ni yalowai, ka ra sega ni kila tu na ibalebale ni matamamarau me veilaveti kina vua e dua na wekana, se na matarurubu me cudruvaki kina e dua na tamata (*DBY,* 241).

[Ia] me seresere ga e na marau na yaloda, me vakabulabulataki kina na veitiki ni yagoda; ni sa inaki ga ni noda soqoni me vakaukauataki, me vakavinakataki cake kina (*DBY,* 240).

Me iUlutaga ni Vuli

E kunei na marau dina e na noda dau ivalavala dodonu ka dauveiqaravi.

- Na cava beka na inaki ni nodra gadreva na marau na tamata? Na cava beka e vu ni nodra rawata kina e so? Me da kunea beka evei na marau dina? Me ivurevure ni marau beka vakaevei na kosipeli, ni ra sotava tu na "bula rarawa, na lasu, na vakaloloma, se tu beka e valeniveivesu"?
- Era vakabauta tu e vuqa ni na vakalatilati e na nodra bula na nodra vakamuria na ivunau ni Kalou, me vakalatilati tale ga ki na nodra marau. Na veika cava soti beka o sa sotava mai, se o sa raica, ni vakavatukanataki kina ni cala na vakasama oqori—ni da na kune marau ga mai na noda talairawarawa ki na ivunau, ka na sotava na rarawa mai na noda talaidredre?
- E vakaevei beka na nomu nanuma e na nomu sa mai kila ni o "vakarautaki mai [mo] marautaka tale ga na veika e taleitaka na Kalou," ka rau vinakata na Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito mo kune marau tale ga?
- Na cava beka e tukuna o Peresitedi Young ni sala duadua ga era na kune marau kina na Yalododonu e na Gauna Oqo? O sa dau kune marau beka vakaevei mai na nomu dau bulataka na kosipeli?

E rawa ni vakaikuritaka na noda bula vakayago kei na bula vakayalo na yalo dodonu ni marau.

- Na cava beka na vu ni nona vakauqeta o Peresitedi Young na vakatovotovo ni veivakalasai? (Raica tale ga na V&V 136:28.) Me yaga beka vakaevei na noda vakatovotovo ni veivakalasai, me "veivakacegui, ka veivakalagilagi, me veilaveti ki na lomada kei na noda bula"?
- Na cava soti na icolacola e tu ni bera ni da qai vakaitavi e na veivakalasai, me vakavurekalougata kina vei keda na veika e so oqori, e na veika vakayalo kei na veika vakayago?
- A vunautaka o Peresitedi Young ni dodonu me vakayacori na veivakalasai e na kena yalo dodonu. Me da rawata beka vakaevei na Yalo ni Turaga e na noda veivakalasai e so?

Me da dau lakova na veivakamarautaki vinaka, ka sala vata kei na ivakarau ni kosipeli.

- Na cava beka na vuna e bibi kina me da vakaitavi e na veimataqali vakatovotovo e so, me oka kina na noda vakamarautaki kei na veivakalasai? Na cava beka e a tukuna o Peresitedi Young ni vinaka kina

na ivakatagi, danisi, kei na vakatasuasua? Na cava beka e vakamacalataka me baleti ira era nanuma tu ni vanua ni ivalavala ca na veivale e so ni vakatasuasua kei na veivalenisoqo?

- Na cava beka me da nanuma e na noda digidigi me baleta na veivakamarautaki e kilikili kei keda? Mo vakadeitaka beka vakaevei ni "vakaliuci tiko ga na Kalou e na nomuni vakasama," ni o ni vakaitavi tiko e na veivakamarautaki kei na veika e so ni veivakalasai? Me ra dau idusidusi vinaka beka vakaevei na itubutubu e na vukudra na luvedra, mai na veivakamarautaki era dau malele kina?
- Na cava na vuna e vakabibitaki kina na veika ni marau, me "sa ka bibi sara na veivakamarautaki . . . me vaka ga na veika bibi tale e so eda dau goleva e na noda bula"?
- Mo veivuke beka vakaevei e na kena qaravi na veivakatovotovo yaga e so ni veivakamarautaki, e na vukumu kei ira na luvemu, kei ira e na nomu itikotiko?

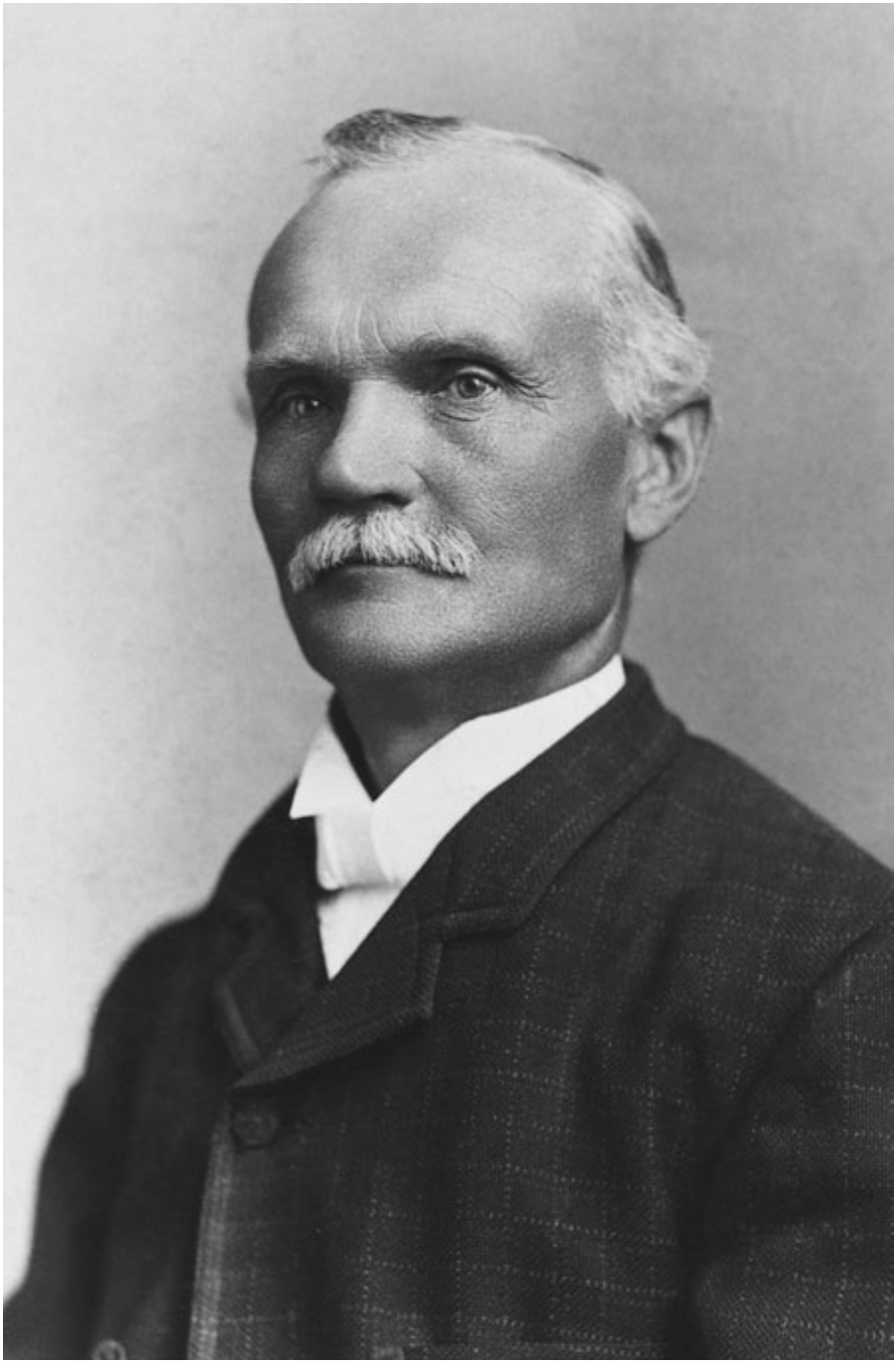

Na itaba kei Karl G. Maeser, na isevu ni qasenivuli e Brigham Young Academy, me qai veisau na yacana e muri me Brigham Young University.

Vuli e na Vakadidike kei na Vakabauta

E dina ni a vuli o Peresitedi Brigham Young me 11 wale ga na siga, sa kila deivaki tu ga na bibi ni vuli e na veika vakavuravura, kei na vuku ni Kalou. E sega ni bau vakacauoca e na nona vuli vakaivola, mai na ivolanikalou, kei na ivakatakila ni Turaga, ka vunautaka kina vei ira na Yalododonu me ra tara na veikoronivuli e so, ka me ra dau gadreva na vuli. A tauyavutaka e na yabaki 1850 na University of Deseret, ka qai veisau e muri na yacana me University of Utah; a qai tauyavutaka e na yabaki 1875 na yavunivuli e Provo, Utah, ka qai veisautaki e muri me Brigham Young University. A tauyavutaki na Brigham Young College mai Logan, Utah e na yabaki 1877, me ra tuberi kina na qasenivuli me baleta na veikoronivuli taucoko e na itikotiko ni Yalododonu e na Gauna Oqo e na vanua oya. Me sala vata kei na nona yalodina e na veika ni vuli, a qarava tale ga na valenivuli vakavuvale volekata na nona itikotiko e na 12 na yabaki e muri, me yacova ni sa laki tini na nona bula. A dau vunautaka o Peresitedi Young, e dua ka tauyavutaka mai na univesiti, ka dua na qasenivuli momona e na nona bula, ni kevaka e noda gagadre me da ucuya na Tamada Vakalomalagi, e dodonu me da vakaikuritaki tiko ga e na kila ka kei na vuku.

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa okati "ni noda itavi me da vakadidike," me da vuli, ka dau bulataka na ivakavuvuli e so ni vuravura tawamudu.

Ni ra vakaliuca na lewe i vuravura e na nodra sasaga vakayalo kei na sasaga vakayago na veika e cacawale, sa dodonu vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, era sa vakaivotavota ka vakavukui e na ivakavuvuli ni kosipeli savasava, me ra dau vakadidike ka vakasaqaqara vakavuli, me ra qai vakatovotovotaka e na nodra dui bula, na ivakavuvuli e so ka nakiti mai me tudei, me ra tubu tiko kina e na vuravura oqo, me vakakina e na bula sa bera mai (*DNW,* 20 Julai 1854, 1).

E sega wale ga ni ra vakavulici na tamata e na lotu i Jisu Karisito me ra kila yani na veika ni Kalou, me tudei kina e yalodra na veika uasivi ka savasava, ni na veivakarautaki tale ga e na veika veivakauqeti ka talei, me ra

torocake kina e na kila ka kei na vuku, e na veitabana yadudua sara ni cakacaka vakaukamea, na cakacaka ni liga se sains se yavu vakavuli, ni vu mai vua na Kalou na veika e vuqa e maqosa kina na ligada, se na vuku e so ni vakadidike, ka virikotori tu me ra vakavinakataki kina na nona tamata (*DBY,* 247).

Na veimaqosa kei na veika vakavuli ni vakadidike, ka ra vulica na luve ni tamata, e lewe ga ni Kosipeli. E vu mai vei na kila ka, ka yavu ni noda rawata na tamata na veika cecere e vuqa, kei na veika dredre sa rawa mai e na vakadidike vakavuli kei na cakacaka ni kaukamea e na loma ni vica na yabaki sa oti? Eda sa kila deivaki tu ni vu mai vua na Kalou na vuku, ia e na vuku ni cava ga era sega ni dau vakaliuci koya tiko kina? Ni ra vakamatabokotaki e na veika ga e baleti ira, ka ra sega ni kila vakavinaka kina na veika e yaco dina tiko. O cei beka e vakavulica vua na tamata me taurivaka na kaukaua ni livaliva? E a kila rawa beka vakaikoya na tamata? Sega, e a soli vua na kena ivakamacala mai Vua Sa Cecere Sara. Sa vu tale ga mai vua na veika kece sara ni vuli e na ligamaqosa kei na cakacaka ni vakadidike, e dina ga ni dau cavuti kina o koya eke, se mai kea. Ia, era kila beka mai vei na veika e so oqori, e vu beka ka ra taukena ga vakaiira? Sega, e dodonu me ra kila tiko, ke ra sega ni vakatubura rawa e dua na co, se na drauniuluna vulavula se loaloa [raica na Maciu 5:36] ka sega ni cakava ga na kena ibulibuli, era na vakanuinui ga Vua Sa Cecere Sara, me vakataki ira na dravudravua kei ira na yalowai. Eda rawata beka vakacava na kila ka, me buli rawa kina na veimisini e so ni iyaya, ka rui vakasakiti sara e na gauna oqo? Mai lomalagi. Eda kila beka vakaevei na veivuravura ka tu e na raraba kei lomalagi, se na kena buli na vakadodoirairai me ilovi kina na rabailevu ni lomalagi? . . . Mai [vua na Kalou], na ivurevure ni nodra kila ka na daunivakadidike e na veika e bula e lomalagi, kei ira na daubuli kaukamea, era bula mai e na vuravura oqo (*DBY,* 246).

Na dredre levu beka ga eda na sotava e dau vakatokai me lecaika, se na kena vinakati me ra vakavukui na tamata (*DBY,* 247).

Na lotu ka ra ciqoma tu na Yalododonu e na Gauna Oqo, ke sega soti beka ni matata sara na kena ivakavuvuli, e dau vakauqeta na kena qaravi vagumatua na kila ka [raica na V&V 88:118]. E sega ni dua tale na kawatamata era tu oqo ka dau gadreva vakalevu cake me ra raica, rogoca, se kila vakavinaka na ivakavuvuli dina (*DBY,* 247).

Mo vakayagataka kina na nomu maqosa ni vuli, mo vulica vakatotolo sara kina, ka vakasoqona e na kaukaua ni vakasama, ka yavutaki e na ivakavuvuli ni vakabauta, ka o ni rawata rawa, ka qai vakadewa vei ira na tamata na nomu kila ka (*DBY,* 247).

Me da vakavulica na noda vakasama me rawa ni da marautaka kina na veika vinaka, e totoka ka savasava, ka dau qara tiko ga na vuku ka na vukei keda me da tarai Saioni cake kina, . . . ka saga tiko ga me vakayacori na lewa

ni Turaga e na veisiga kece ni noda bula, me vakavinakataki tiko ga na noda vakasama e na veika vakavuli kei na buli kaukamea, ka dau saga tiko ga vagumatua me da kila na yavu kei na ituvatuva ni veika buli kece ga, me da kila vinaka kina na ibalebale ni noda bula, kei na sala me vakaikuritaki tiko kina na isolisoli sa soli me noda (*DBY,* 247).

Sa noda ilesilesi me da torocake tiko ga e na loloma vakarisito, e na kila ka, me baleta na vuravura tawamudu.

Oqo ga na ka me da dau bunotaka, me noda bisinisi, ka noda ilesilesi—me da torocake tiko ga e na loloma vakarisito, e na kila ka, e na veisiga yadudua, kei na veiyabaki (*DBY,* 248).

E na sega ni cavuka na noqu vuli niu se bula tiko oqo, se na noqu sa na tadu yani ki na vuravura ni yalo; niu sa na laki vakavinakataka sara e kea; niu sa na vakayago tale, au na vulica e udolu na ka e na dua na iwasewase ni udolu kau a dau vulica kina; kau na sega ni laki vakacavara e kea na noqu vuli; ni na tosoi tiko ga na noqu vakadidike (*DBY,* 248).

Eda na sega beka ni donuya na gauna, ka na sega ni vinakati kina me da vuli, se na kena sa na sega ni vakaibalebale na noda bula. Au sega ni namaka meu bula donuya na gauna, ni na sega kina na kaukaua kei na vuku e cecere cake, me da vakauqeti ka torocake kina na noda bula (*DBY,* 248).

Ke da bula vakadede beka me vakataki Mecusela . . . ka vakayagataka na noda bula e na vaqaqara e na veivakavuvuli ni bula tawamudu, eda na raica, ni da sa yacova yani na vuravura tawamudu e baleti keda, eda na qai raica kina ni se gone sara na noda bula me yacova yani oqori, ni se qai tekivu wale ga na noda vuli e na veika ni vuravura tawamudu ni Kalou (*DBY,* 249).

Eda na rairai taroga beka kina, me cava ga e vei na noda vuli? Meu solia ga kina na noqu vakasama: sega, sega sara (*DBY,* 249).

Eda sa vulica mai na veika eda sa sotava mai ni taura na gauna na kena vulici na veitabana e so ni cakacaka vakaukamea, kei na ivakavuvuli kei na vakasama e so ka da vinakata me da maqosa sara kina. Na voleka ga ni nodra goleva na tamata e na nodra vakasama na kena inaki dina, na kena totolo na nodra vakaikuritaka na nodra kila na veika dina. Ni ra sa lewa vakavinaka na lomadra, era na qai lewa vakavinaka tale ga na nodra vatavatairalago kei na nodra vakanananu e na kena itagede me ra rawata kina na inaki era sa goleva tiko. Ia ni ra vagolei ki na vakanananu se na yalo ka na vakataotaka na nodra vakasama mai na iulutaga era saga tiko me ra vakadidike ka vuli kina, ka ra na sega ni lewa rawa kina na lewa ni nodra vakasama (*DBY,* 250).

Na ivalavala dodonu tudei ga ka tawaveisau e na bula oqo, e na rawata rawa kina e dua na vuku dina (*DBY,* 245).

Me da qarava na noda vuli, kei na nodra kila na luveda, e na veika e vulici tu e vuravura, kei na veika ni Kalou.

Me ra vakavulici na luveda, me ra vuli e na veika vakavuravura kei na veika ni Kalou; me laveti cake na nodra vakasama, me rawa ni kila vakavinaka kina na vuravura eda bula kina oqo, na cagi eda ceguva, na wai eda gunuva, kei na veivunika ni noda vuravura (*DBY,* 251).

Mo raica ni ra vakavulici vinaka na luvemu e na yavu ni nodra vosa vakaitaukei, ka me ra qai lakova yani na veika ni vuli torocake; me ra vulica sara vakavinaka na ivakavuvuli dina ni nodra bula mai na tamadra. Ni ra sa qai kila vakavinaka na nodra vosa, me ra qai vulica tale ga na veivosa e so, me ra kila vakavinaka cake na nodra itovo, na nodra ivakarau vakavanua, na nodra lawa, na matanitu kei na ivola vivinaka ni veimatanitu, ni veimataqali, kei na dui vosavosa. Me ra vuli tale ga e na veika e baleta na cakacaka ni liga kei na sains, kei na sala me taurivaki kina me baleta na nodra bula vakavuravura oqo. Me ra vulica mada na veika e na vuravura oqo, na loma ni qele, kei na lomalagi e cake (*DBY,* 252).

Na veika kece sara sa mai rawa, na itovo vakasakiti, na torocake ni vuli e na fika, ivakatagi, kei na sains kei na cakacaka ni liga, e nodra vakadua na Yalododonu, me ra dau goleva e veigauna na iyau vakavuku sa tu vei ira e na veika ni vuli, ka soli me baleti ira era gumatua ka vosota na vulica (*DBY,* 252).

Au sa dau taleitaka na nodra dau goleva na luveda na kena vulici ka vakatovotovotaka na vakatagi kei na sere. Me ra vulica vagumatua na veitaba ni vuli e tu, me rawa ni da rawaka kina vakalevu na lewenilotu e na gauna mai muri, mai vei ira na veimatanitu kece ga e vuravura, e na veika ni vuli vakaivolatabu, e na vakadidike vakavuku kei na kena yavu vakavuli (*DBY,* 256).

Era tu eke e drau vakadrau na cauravou, ka rawa ni ra se vuli, ka vinaka cake sara mai na nodra dau vakaotigauna wale ga. Me ra vuli vakavosa, me ra saga na kila ka kei na yalomatua; ia ni ra saga tiko oqori, me ra saga tale ga mai vua na Kalou na nona veivakavukui, me ra kakua sara ni dau guilecava, ka dau raica na veisala e so me vakayagataki kina, me rawa ni o matau vinaka kina e na veigauna taucoko sara ni bula (*DBY,* 252).

Lako, laki koronivuli ka dau vakadidike. . . . Au vinakata na veikoronivuli me vakarautaki kina na nodra vakasama na tamata, ka kauti ira kina me ra vuli e na veika ni ligamaqosa, kei na vakadidike vakavuli. Me ra kau i vuli na noda gone era sa qase cake toka, kei ira tale ga era se gone; e sega ni dua tale na ka au via vulica me vaka na vulica na veiwainimate, na itei, na veika e loma ni qele, na veimataqali vatu, meu rawa ni kila vinaka kina na veika kece sara au butuka, kei na cagi au dau ceguva, se na wai au gunuva, kei na veika tale e so (*DBY,* 253).

Me da dau vuli e na veika titobu vakavuli.

Me da dau vuli vakabibi e na veika me baleta na noda vuravura. Me da kila vinaka na veivosa e so, ni da gadreva me ra talai na daukaulotu ki na veimatanitu kei na veiyanuyanu e na loma ni wasabula. Eda nuitaka me ra kila vinaka tu na vosa vakavaranise o ira na daukaulotu ka ra lesi i Varanise, ka me ra kila vinaka tu na vosa ni vanua era lesi kina o ira ka lesi i Jamani, Itali, Sipeni, kei na veivanua kece ga (*DBY,* 254).

Eda vinakata tu me ra kila vakavinaka na kena jiokarafi, na itovo vakavanua, na lawa ni vanua kei na veimatanitu. . . . Sa vakaroti na veika oqori e na ivakatakila ka soli mai vei keda [raica na V&V 88:78–80; 93:53]. E vakavulici kina vei keda me da vuli mai na veiivola vinaka sara, me da kila vinaka kina na jiokarafi ni vuravura, me vaka ga na noda kila vinaka tu na noda veisenikau, ka da kila vinaka vakavuvale na veika e baleti ira na tamata—me yacova sara na kena sa volai tu—me vaka na veika eda donuya tiko na veivuvale kei ira na wekada (*DBY,* 254–55).

Eda tiko oqo e na koronivuli levu, ka dodonu me da gumatuataka na vuli, me da via kila yani na veika kei lomalagi kei vuravura, me da wilika na ivola vivinaka, e dina ga niu na sega ni vakatura me wiliki na ivola kece ga, ni sega ni ra vinaka taucoko ga na ivola. Dau wilika na ivola vinaka, mo ni vulica mai kina na vuku kei na yalomatua, e na kena levu ga o rawata rawa, ka me veivuke kina na Yalo ni Kalou (*DBY,* 248).

Meu vakasalataki kemuni kina mo ni dau wilika na ivola ka veiganiti me da wilika; mo wilika na itukutuku makawa, ka qara mai na veiivola vinaka o raica rawa (*DBY,* 256).

Ni ka taleitaki sara na noda kila na yavu kece me baleta na vakadidike vakavuli kei na vakatovotovo ni ligamaqosa, me kilai vakavinaka sara kina na ivakarau ni bula e vuravura oqo, e na veisau lalai e na cagi kei na veika veivukiyaki e so e vakavolivoliti keda tu! E na taleitaki dina sara, sa tawayalani na ivakavuvuli dina e dolavi kina me da vakadikeva yani! Ni se qai butuki ga oqo na baravi ni wasabula vakaitukutuku me baleta na vuravura vakayago oqo, ka sega ni se oka kina na veika e tu mai lomalagi, na veika me baleti ira na agilosi kei ira na lewe ni lomalagi, kei na nodra itikotiko dina, kei na ivakarau ni nodra bula, kei na nodra laveti ki na bula me cecere cake (*DBY,* 255).

Na yavu ga e nakiti me da votai kina e na vuku ka rawa ni da rawata, na ivakatakila sa solia mai na Turaga o Jisu Karisito. E vuqa na ivakavuvuli oqori e rawa ni kunei e na ivola ka vola o ira ka ra sa dau vakadidike vakatitobu e na iulutaga e so, ka dolava kina na nodra vakasama na ivakatakila i Jisu, se ra kila beka se sega (*DBY,* 257–58).

E na sega ni veisaqasaqa na noda vakabauta kei na yavu ni sains e na kena veitikina. E rawa ni laurai e na vakadidike ni vatu, me kena ivakaraitaki, ni tiki ni sains tale ga; au sega ga ni kaya kina ni dina taucoko sara na nodra

O ira era veiqaravi e na Brigham Young Academy e na yabaki 1885.

vatavatairalago na parofesa, se na nodra ivakamacala, ia e dina ga na kena yavu; ni ka dina—e tawamudu; ni lasutaki sara na kena tukuni ni a veibuli na Turaga e na vuravura oqo e na veika e sega ni a tu rawa [raica na Eparaama 3:24; V&V 131:7]. E sega ni dau veibuli na Kalou ni sega ni tu rawa e liu; e sega ni yavu ka tu buli rawa kina na vuravura, se na kena tu oqo, se me laurai kina mai muri. E tu mai matada na vuravura tawamudu; ka lewena tu na veika vakavatuka; ia ke da kila tu na veika me baleta na Turaga kei na nona ivakarau, eda kaya ga ni a taura na veika e so ka bulia kina na vuravura. Au sega mada ni kila na dede ni kena sa buli mai, kau sega sara ni kauai kina. . . . Ke da kila vinaka na ilakolako ni veibuli, e na sega ni ka kurabuitaki vei keda, ni na matata ka vakaibalebale dina sara vei keda, ni sega ni dua na ka vuni, vei ira ga era lecaika tu. Eda sa mai kila na veika oqo mai na veika eda vulica e na noda mai bula e vuravura (*DBY,* 258–59).

Sa dolavi vei keda me da vakadidike e na vuku ni Kalou.

Sa dua na isolisoli vua na tamata me vaqara na vuku ni Kalou me baleta na vuravura oqo, kei na veika e lomalagi. Sa ka taleitaki dina na vuku; na vuku dina, na veika dodonu, kei na yalomatua e dau vakavurevakacegu (*DBY,* 262).

O koya ga ka goleva e yalona dina na vuli me vuku kina, ka qara vagumatua tiko ga na yalomatua, e na yaco e muri me qaqa e Isireli (*DBY,* 261).

Me kaburaki yani i lomamuni na vuku, me qai tatamusuki kina e na kena levu. E yaga cake sara vei iko mai na koula kei na siliva kei na iyau talei e vuqa kei vuravura. Me tovure mai lomamuni na vuku, mo ni qai mai vakaikuritaka (*DBY,* 261).

Ni da vakarautaka mai na iyaya me tara kina e dua na vale se valetabu, e rawa ni vakarautaka vakakina na tamata na nona vakavukui me tawayalani. Eda na lakova na veivanua e tu kina na iyaya ni vale, ka vakarautaka na kena tara; me da lakova kina na itikotiko ni vuku tawamudu ka laki saga e kea me da rawata, ni uasivita na vatutalei na kena isau [raica na Jope 28:18] (*DBY,* 261–62).

Ni sa laki cava na noda saga me da vuku mai na ivola vinaka e vuqa, e na se vo tiko na ivurevure rawarawa duadua; "Ia kevaka sa lailai na vuku vua e dua vei kemudou, me kerea vua na Kalou" [raica na Jemesa 1:5] (*DBY,* 261).

Ke veiraurau na nomu bula mo veitokani kina kei na Yalo Tabu, . . . o ni na raica sara na duidui ni noda vuku na tamata kei na vuku ni Kalou, o ni na qai veidutaitaka rawa kina vakavinaka, ka kila rawa kina na kena yaga dina (*DBY,* 323).

Me ra dau vakatovotovotaka na Yalododonu [yadudua] e na Gauna Oqo na ivakarau vinaka kei na nodra tukuna na veivosa dodonu kei na caka vinaka, me ra kila kina ni Kalou na Kalou, me ra dau vakamuria vakamatailalai na nona ivunau, ka dau tovolea me ra dauloloma dina, ka levea na ivalavala ca ka dau taleitaka na veika kece ga e vakadonuya na Kalou (*DBY,* 261).

E duabau ga na ivurevure ni nodra vuku na tamata kece ga, oqori ga na Kalou, na Waitovure ni vuku; e dina ga ni ra na dau okata na lewe vuqa ni ra kunea na veika vovou e na nodra dui vuku, e na vakanananu se na nodra vakasama vakaiira, sa dodonu ga me ra vakavinavinaka vua na Tamada mai Lomalagi me baleta na veika kece sara (*DBY,* 259–60).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa okati "ni noda itavi me da vakadidike," me da vuli, ka dau bulataka na ivakavuvuli e so ni vuravura tawamudu.

- Ni ra "vakaliuca [tiko] na lewe i vuravura . . . na veika e cacawale," me ra vakayagataka beka vakaevei na Yalododonu e na Gauna Oqo na nodra gauna kei na nodra igu? Na cava beka na "veika e cacawale"? Mo vola mada e so na "ivakavuvuli oqori ka nakiti me tawamudu, ka . . . vakaikuritaki tiko ga . . . e na bula sa bera mai."
- E na vukui cei beka eda rawata kina na veika vinaka kece vakavuli? O cei ga era dau vakaliuca na tamata e na nodra rawata na veika e so oqori?
- E veivakauqeti vakaevei na kosipeli vei ira na lewe ni Lotu, me ra "torocake kina e na kila ka kei na vuku"? Na cava beka e vuna e "sega ni dua tale [kina] na kawatamata . . . ka dau gadreva vakalevu cake me ra raica, rogoca, se kila vakavinaka na ivakavuvuli dina"? Na cava beka na vuna e vinakati kina me da dau gadreva tio ga na vuli?
- Me da "vakavulica [beka vakaevei] na noda vakasama me rawa ni da marautaka kina na veika vinaka, e totoka ka savasava"? Na cava beka e rawa ni qai yaco mai na kena dau "vakavinakataki tiko ga na noda vakasama"?

Sa noda ilesilesi me da torocake tiko ga e na loloma vakarisito, e na kila ka, me baleta na vuravura tawamudu.

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, e na gauna cava beka me qai mudu kina na nona bula vakavuli e dua na tamata?
- Na sala cava beka me da dau muria, me da lewa vinaka kina na noda vakasama, me da rawata rawa kina na vuku dina?

Me da qarava na noda vuli, kei na nodra kila na luveda, e na veika e vulici tu e vuravura, kei na veika ni Kalou.

- A vakaroti keda o Peresitedi Young commanded me da veivakavulici vei ira na luveda. Na cava beka me da vakavulici ira kina? Me da veivakauqeti beka vakaevei ki na nodra vuli na luveda?

- Me veidutaitaki tiko vakaeve na noda gadreva na veika vakavuli kei na vuku mai vua na Kalou? E rawa dau vakaduavatataki beka vakaevei na tikina e rua ka dau gadrevi oqo?
- E na nodra vakavulici na luveda, na cava beka e dodonu me nodra itavi na qasenivuli? na nodra itavi na qasenivuli? na nodra itavi na uabula tale e so?

Me da dau vuli e na veika titobu vakavuli.

- Na cava beka na vuna e nakiti kina vei keda me da dau gadreva na "veika titobu vakavuli"? Na cava beka e dodonu me da dau vulica? Na cava beka na vuna e vinakati kina, me kua ni da wilika wale ga na ivolanikalou?
- A vakauqeti keda kina o Peresitedi Young "me da vuli mai na veiivola vinaka sara." Na mataqali ivola cava beka e vosa tiko kina oqori? Me da kila vakaevei na ivola vinaka, mai na ivola ca? Na ivola cava beka sa yaga vakalevu mai e na nomu dau vulica, ka rawa ni o na okata ni "veiivola vinaka sara"? Mo rawata tale beka vakaevei na vuku, me ikuri ni nomu vulica na ivola vinaka sara?
- Na cava beka na na ivurevure ni "e na vuku ka rawa ni da rawata"? Me da vuli vakavinaka beka mai na ivurevure oqori?
- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, e vakaveiwekanitaki beka vakaevei na lotu dina kei na "yavu ni sains"?

Sa dolavi vei keda me da vakadidike e na vuku ni Kalou.

- E vakamacalataka o Peresitedi Young ni "yaga cake sara vei iko [na vuku ni Kalou] mai na koula kei na siliva kei na iyau talei e vuqa kei vuravura." Me "ka taleitaki" ka "vakavurevakacegu" beka vakaevei na vuku dina"?
- O cei beka me da gole vua, me da rawata kina na "vuku tawamudu"? Me da vakarautaka beka vakacava na noda saga na vuku tawamudu? Me vakalasikati beka vakaevei vei keda "na duidui ni noda vuku na tamata kei na vuku ni Kalou"?

A vunautaka o Peresitedi Young me ra dau lewa maqosa na Yalododonu
e na veika kece sara me baleta na nona bula.

Dau Lewa Maqosa

A qai mai kila o Peresitedi Brigham Young e na nona veiliutaki e na ilakolako i Saioni, ni kauti ira tiko na nona tamata ka kaukaua tu na yalodra, ni ra na dau sotava na veika vinaka kei na veika rarawa. E na yabaki 1848, a sotava na mataqiqi ka veiliutaki kina, ka ra tiko kina e 2,000 vakacaca na Yalododonu, e dua na qele ni bafalo. E dina ga ni a sa digitaka oti o Peresitedi Young e so na nona lewe ni keba me ra dauvakasasa manumanu, me ra vakamatea mai na kedra, ia me rauti ira ga, era a biuta tale ga na nodra matailakolako e so tale, ka ra laki vanalaki ira vakaveitalia, me ra vakasabusabutaki tu ga na manumanu mate e na buca, ka sega ni vakayagataki me kakana. A qai vunauci ira oqori e na nodra ivakarau [raica na JTB*]. A qai vakamacalataka e muri, "Tovolea mo ni dau lewai kemuni vinaka" (*DNW, *15 Oks. 1860, 1). "Mo ni rawata na veivakalougatataki vivinaka, kei ira na wekamuni, mai na nomuni lewa vakavinaka na nomuni bula, [ni] o ni sega ni dau lewa vinaka na gagano [ni lomamuni, ka] vakamalumalumutaka na nomuni bula ki na ivakavuvuli sa vakatakila mai na Kalou, o ni na sega ni yacova rawa na bula mamarau, na bula vakaiukuuku, na bula vakacegu me tawamudu o ni namaka tiko" (*DNW, *15 Oks. 1860, 1).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Me da lewai keda vakavinaka ka vakarorogo ki na lewa ni Kalou.

E tiko beka na veika e yaloda? Io, e isolisoli oqori, e ivakarau ni bula vakalou ka soli ki na tamata kece ga mai lomalagi kei na vuravura oqo,—na isolisoli ni digidigi, me da vinakata e dua na ka, se me da besetaka (*DBY,* 264).

Mo raici ira mada na wekada e so, e na itagede ni bula era tu kina, ni sa ilutua ni nodra bula na veika e lomadra. E rawa ni o ni na dau taleitaki ka lomani mai vei ira, ia e sega ga ni o na vakarerei ira rawa, se kuitataki ira, se vakamai ira sara, era na sega ga ni vakayacora na veika e so e sega ni lomadra. E rawarawa cake vua na tamata me mate, me muria tiko ga na lomana. Mo tovolea ga mo veidusimaki ki na yavu ni lomadra me ra dau goleva na veika dodonu, o ni na qai vakadodonutaka kina na vakamawe, kei na yavudei ni lomadra (*DBY,* 264).

Sa solia mai vei keda na Kalou na noda lewa, ka dodonu me da raica ni yavutaki tiko ga e na nona lewa o Koya sa Kaukaua Sara. Me ra dau tudei tiko ga na tamata e na veika dodonu. Sa nodra ivakarau mai na itubutubu me ra veivorati ki na yalo i luvedra me yacova sara ni sa vakamalumalumutaki, me laki vakatawayagataki sara na yalo vakaturaga, kei na kaukaua vakalou ka ra taukena tu na gone, me ra vuki me ra yalowai ka rerere. Me dau vakamareqeti na itovo vinaka ni tamata, me moici vakadodonu ka vagolei vakavuku, me kua ni golevi na sala kadua, ni rawa ni ra na qaqa kina e na veika dodonu. Me kua ni voroki na yalodra na wekada, mo vagolea ga e na sala dodonu, me kila kina ni isolisoli talei dina, ka vatavatairalago cecere ni tamata me dua e bula e na ivakatakila i Jisu Karisito, sa na qai vakalou kina na yalo ni tamata e na kena vorati na veika ca ni bula vakayago, me yacova sara ni sa mai bula e lomada na Kalou, me lomada kina na veika vinaka e gadreva me vakayacora (*DBY,* 264).

Tovolea mo dau lewai iko vinaka; mo tovolea mo vakamalumalumutaka na nomu bula ki na liga ni Kalou, me vaka na tete e na ligana na dautulituli (*DBY,* 265).

Me ra dui saga na tamata yadua, e na yaca i Jisu Karisito na Turaga, me vorata na veitemaki e sotava–me lewa vinaka tu na veika ni nona bula, me vakatulewa tiko na Yalo sa solia na Kalou vei kemuni; mo ni qai veivosaki, ni bula, cakacaka, veilakoyaki, mo cakava na veika e so, ka dau veivosaki ka veimaliwai kei ira na wekamuni me vaka sa dodonu (*DBY,* 265–66).

Me da lewa vakavinaka na noda bula me yacova ni da sa moica me "vakarorogo ki na lawa i Karisito" na veika kece ga eda goleva.

Na kena totolo ga ni nona vorata e dua na vakasama me kitaka, tukuna, se vakasamataka na veika ca, ni tu vua na rarama me vakadodonutaka na nona lewa, na totolo tale ga ni nona vakaukauataki ka vukei me vorata kina na veitemaki kece ga (*DBY,* 266).

Na veika e vuqa, ka udolu vakaudolu, e yaco e na gauna ni nona bula e dua na tamata, ke ka vinaka se ca, e vakatau tiko mai na nona yadrava, ka kauai kina (*DBY,* 267).

O na sega ni laki rawata na bula tawamudu, me vakavo ni sa vakarorogo na nomu gagano vakayago ki na yalo sa tiko oqori e lomamu, ka a solia mai na Tamada mai Lomalagi. Au vakaibalebaletaka tiko ki na Tamamudou vakayalo, na yalo ni tamata yadudua ka sa mai vakaisulutaki oqo e na yago qele. Me dau vakarorogo vakavinaka na yagoda ki na yaloda, ke sega, e na sega ni laki rawata na yagoda na bula tawamudu. . . . Mo saga vagumatua, me yacova ni o sa bula vakarorogo sara e na lawa i Karisito (*DBY,* 266).

Au saga tiko meu vuli vakaiau. O bau tovolea tiko na veika oqo? Ke da rawata e na noda bula, eda sa na qai lewa rawa kina na noda vosa kei na

veika eda cakava, ka vakakina, na veika era cakava na wekada, me vakatau tiko mai na momona ni noda veiwekani. Kevaka eda bula rarama tiko, eda sa na vakarautaki kina vakatikina me da rawata na veika sa vakarautaka tu na Tamada na Kalou cecere, vei ira era sa vakarautaka na nodra bula me ra laki vakaivotavota e na isolisoli talei e vuqa—e na veivakararamataki, na kila ka, lagilagi, na kaukaua, kei na veika talei e vuqa e gadreva tu me solia vei ira na luvena e na vuravura oqo, me cokonaki ira kina itikotiko serau e na rarama tawamudu (*DBY,* 266–67).

Au sa dau kaya vakawasoma mai ni isolisoli levu duadua beka sa solia mai na Kalou vei keda na tamata, na vakasama vinaka, momona, ka tudei, me da vakatulewataki keda kina vakavinaka (*DBY,* 265).

Ni sega sara ni dua e na mai bula vakavinaka e vuravura oqo, me vakalagilagi kina, se vakalagilagia kina na Kalou, ke sega mada ni dau vakatulewataki koya vakavinaka, se lewai koya vinaka. Me lewai koya rawa mada vakavinaka e dua na tamata, ni bera ni qai yaga na nona kila ka e na kena taurivaki me qarava vakavinaka kina na nona vuvale, na nona itikotiko, na nona vanua, se na tikina sa lesi me veiliutaki kina (*DBY,* 265).

Me yacova yani na gauna eda sa na qai vakamalumalumutaka kina na gagano ni lomada, me vakalasikati ga na yaloda kei na noda vakanananu ki na lewa ni Kalou, e sega ni da se rawata na veiliutaki vakadodonu vei ira na wekada, me laveti tiko me qaqa na Matanitu ni Kalou. Me da vakamalumalumutaki keda me da dau vakarorogo, ka vuli tiko ga me yacova ni da qai veisautaka, ka noda itavi ga me da bula me cava ki na lawa i Karisito (*DBY,* 267).

Eda saga tiko ga me da lewai keda vakavinaka, ia ke da goleva tiko ga e na noda igu taucoko ka sega ni yalolailai kina, eda na vorata rawa na veika dredre ni bula (*DBY,* 265).

Me da lewa vinaka na gagano ni lomada kei na ivakarau ni yaloda.

O ni sa dusimaki e na ivakarau dodonu ni bula. Tovolea sara mo vakamalumalumutaka na gagano ni yalo dauveisaqasaqa, mo kauta tani na veika kece sara o sa kila tu ni cala, ka tokona ga na veika vinaka cake (*DBY,* 265).

Eda veisaqasaqa tiko kei na ca e na bula vakatovotovo oqo, me da dau vorata e na noda dui bula, ke sega, eda na sega ni laki vorata rawa e na veitikina tale e so eda veiqaravi kina (*DBY,* 265).

E na sega ni vakayaloyalolailaitaki e dua na tamata yalododonu, ni na saga tiko ga me vorata na gagano ca ni lomana, kei na ivalavala tawadodonu e so e na nona vuvale, kei na nona itikotiko (*DBY,* 267).

O Edward Martin kei na nona vuvale e na yabaki 1870. E a kavetani o Edward e na ilakolako dredre ka kalouca vakalevu ni *Martin Handcart Company* e na yabaki 1856. A qai bula mai kina, me qai yaco e muri me dua na dauveitaba e Salt Lake City.

Era na kaya e so na turaga ni ra daucudrucudru, ka ra na dau tovolea me ra vakaiulubaletaka na veika era dau cakava, ka ra maduataka vakalevu. Meu kaya ga, e sega tale ni dua na tagane e na loma ni vale oqo, ka dau lomaqa vakalevu cake mai vei au. Ia, e sega ni dua sara vei keda, e na sega ni vorata rawa na gagano ni lomana, ke dau saga tiko ga e lomana. Ke o vakila ga ni sa curumi iko mai na gagano vakayago e so, mo lako sara ki na dua na tikina vakatikitiki ka na sega ni rogoci rawa mai na domomu; laki masulaka na veivakaukauataki mo vorata rawa kina. Me vaka ga au sa dau kaya vakawasoma vei ira na iTalatala Qase, ni dau masu vakavuvale; ia ke sega ni yalomuni na masu e na gauna ni masu, ka sega ni via teki na durumuni, mo qai kaya kina, "Lutu sobu yani duruqu;" mo tekia, ka tiko sobu kina me yacova ni sa cakacaka vei iko na Yalo ni Turaga. Ke vakamalumalumu na yalo ki na yagoda, sa na vakadukadukalitaki kina; ia ke vakamalumalumu na yago ki na yaloda, e na savai sara ka vakatabui tiko ga (*DBY,* 267).

Mo kakua ni dau cudru me dredre kina vei iko na masu; mo kua ni dau cudru, mo sega ni veivakani kina vei ira na kemu meca—o koya sara ga na kemu meca dredre, ke o na sotava na gauna e dodonu mo vakayacora kina. E tiko na cudru cala, kei na cudru dodonu. E sega ni dau laiva na Turaga me tu e lomana na cudru cala; ia e tiko ga e lomana na veileti kei ira na veimatanitu, ka na tauvuloni ira, ka na sega ni dua tale na kaukaua me tarova na ligana (*DBY,* 269).

Ni vakacudrui na yaloqu mai na nodra cakacaka e so tale, meu na tarova na noqu cudru me vaka ga na kena vakavarailetaki e dua na ose kila, kau na dau rawata vakavinaka. Era dau kaya e so ni vakalomavinakataki ira na nodra dau leva, me vaka era dau vakamacalataka e so, ni ra talaucaka na nodra cudru e na veivosa ni veirukaki ka tawakilikili. E cala oqori. Ni na sega ni o lomavinaka kina, ni na ca sara kina vakalevu na yalomu. Ni o kaya ni vinaka cake vei iko, o sa tokona tiko ga na ka lasu. Ni vuloni ka buli vakavosa e na loma ni tamata na yalo ca kei na cudru, ka cavuti e na veivakacacani vei ira e so, ka sega ni tarovi se vakataotaki, e na yameci tale na bula ka se qai mai boko ga, e na veika wale e so, me yacova sara ni sa vakamai na ilakolako ni bula (*DBY,* 266).

Meu kerei kemuni tale, kau vakaroti au vakakina meu kakua ni dau cudru. Me kua ni rise mai lomamuni na cudru. Kua Brigham, mo kua ni dau cudru e lomamu, me kua, kua sara! E dina ni o sa lesi beka mo veivunauci se mo veivosataki, mo kua ga ni dau cudru, sega, me kua sara ! (*DBY,* 265).

Mo tarova sara na nomu cudru, kei na yalolevaleva, ka dau qarava ga na Turaga e na yalomarau, e na lomamuni dina. Mo kua ni namaka tiko na veivakabulai, me vakavo ni o sa vakavatukanataka na veivakabulai oqori e na kena ivakavuvuli kei na ivakarau. Ke o ni gadreva meu yalololoma, mo dau lomani au tale ga. Ke o namaka mo rogoca na veivosa rogovinaka mai vei au, kei na ivalavala vinaka, mo solia tale ga na isolisoli talei o dau gadreva tu; oqori ga na sala o ni na vakabulai kina (*DBY,* 268–69).

Ke o vakacalai e na yalocudrucudru, sa na vakamai na ilakolako ni bula oqo, . . . o sa na yameci ira kina era veileti tiko kei iko. Ni sa laki dredre na bula, ka vaka o via kacabote e na kena dredre, tukuna ga i lomamu me kacabote, ka qai veiwalitaka tale na veitemaki oqori mo vosaca. Ke o na dau cakava tiko na veika oqori, o sa na qai lewa vakavinaka kina na nomu bula, me rawa kina ni o na vakamanoataka, ka lewa vakavinaka na yamemu—mo ni dau vosa ga e na gauna e dodonu mo ni vosa kina, ka galu e na gauna e veiganiti kaya (*DBY,* 269).

Eda vinakata na yalo, na kila ka, na kaukaua, kei na ivakavuvuli eda sa taukena tu me lewai vakavinaka kina na yaloda; e sega ni leqa na kena tu vakalevu vei keda na [cudru] kevakaka eda na dau lewa vakavinaka mai na Yalona o Koya sa Kaukaua Sara. Sa moici tu na bula ni tamata yadudua e vuravura oqo me laki vakalagilagi, me totoka, me vinaka sara ka me kila ka eke, ka me laki rawata na bula vakatukatuka kei na bula tawamudu e na bula sa bera mai. Ia, o ira yadudua era na rawata oqo, me ra vakasavasavataki mada e na iserau ni Kalou, ka me vakarorogo vakatabakidua ki na Yalo ni Kalou. Keu sa na dau vakarorogo ki na Yalona Sa Kaukaua Sara, au sa na okati meu tui. Au sa toroicake sara e na kena lewai vakavinaka na noqu bula (*DBY,* 264–65).

Me da qarauna na noda vosa.

Ke rawa ni o lewa vakavinaka na nomu vosa, o sa na qai vakaukauataki kina mo yavutaka kina vakavinaka na nomu lewa, ka qai yaco tale mo dau vakaukauataki mo lewa vakamaqosa kina na nomu vakanananu kei na vakasama vakayalo (*DBY,* 267–68).

E rawa ni o na lewa vakavinaka na yamemu, me kua ni dau ceburaka mai e dua na ka ca, me vakarorogo vinaka sara ki na nomu lewa maqosa, kei na vakasama sa solia vei iko na Kalou, mo yalomalua tiko ga i na ivakavuvuli ni Kosipeli savasava (*DBY,* 268).

Eda dau rogoca vakavuqa na nodra vakaiulubale o ira e so e na vuku ni nodra itovo sakasaka, kei na veivosa tawakilikili era cavuta, e na nodra dau kaya, "Au sega ni viavia dodonu," me ra vakavinakataki ira kina e na tikina ka sega ni dodonu me ra vakavinavinakataki kina. Ni labuebue mai lomaqu na vakasama ca, meu tuvia, ka tabonaka, ka sega ni vakatovotovo ka vakalecalecava, e na noqu nanuma ni o sega ni viavia dodonu mai na nomu vakayacora sara. Me kua ni kaburaki mai yamemu na veika caca e tu e lomamu, ia mo vakarota na yamemu me tiko lo, me yacova ni sa qai vorati na gagadre ca mai na veika vinaka, me yacova ni sa seyavu tale na cudru, me vakayavalati tale na yamemu mai na Yalo Tabu, me veivakalougatataki ka cavuta na veivosa e so ni loloma (*DBY,* 266).

Ke vaka era dau vakawalena e so na yaca ni Kalou, me ra tarova sara ga nikua, ni mataka, kei na macawa mai qo, ka vakayacora tiko ga me yacova

sara ni sa qai tu vei ira na kaukaua me ra vorata kina vakadua na itovo ca oqori; era na vakaukauataki kina me baleta na nomu vosa (*DBY,* 268).

Era vakauta e so na kedra itukutuku na wekadra, na italanoa e so era veivolitaki kina e na veika era sega ni kila kina e dua na ka, na ka ga e kaya o Nei Sala, ni a kaya o Tavale Vani, me baleta na veika e kaya o Nei Beta, ni a tukuna o Nei Ruci, se na nona tadra e dua; ni qai yacovi iko mai na italanoa oqori, e sa mai bulitaki me vaka e italanoa dina, mo mai vakaotigauna kina e na nomu tukuna na veika e so e sega na betena, mo kauai kina. E dau tekivutaki na itukutuku ni cala e dua, ia ni qai wavoki vakavica na italanoa oqori, sa laki ukutaki e na veicavilaki kei na kakase—sa laki ukutaki tale ga e na yalo ni veivakacacani. Ni qai laki tomana e muri e dua, e na nona kaya, "E dina qori—e dodonu tiko na sala o muria, o donu vinaka tiko o iko, e cala ga o koya kadua," ni ra sega ni kila kina e dua na ka, ka ra laki vakabukana kina na nodra veimaliwai ca. Ni se bera ni da veivakacacani, me da waraka mada ni sa qai vakamatatataki na cala ni dua na tama, na tacida, se ganeda, na watida yalewa se tagane, se na wekada. Ke sa vakatakilai mai lagi e dua na cala, mo waraka ni vakatakila mai vei iko na Yalo Tabu ni cala dina oqori. Me vakatakila mai na Tamada ni cala dina tiko o koya o vakasamataka se talanoataka tiko. Kua ni vosavakacacana e dua. Ke o sa kila na ka dina, ka rawa ni veivakadodonutaki vua e dua ka cala tiko, sa qai kena gauna mo lelewa kina vua (*DBY,* 268).

E sega ni dua na tagane se na yalewa e vuravura oqo ka dau butako, ka na sega ni tarova na itovo oqori . . . ke ra gadreva dina. Sa vakakina o koya e daulasu, e rawa ni tarova na nona lasu, me kua tale ni lasu vakadua, me dau tukuna tiko ga na veika dodonu. Me tu wale ga vua na yalo, me cakava kina, e na qai rawa kina vua ka daulasulasu me vosataka na veika dina, o koya na daubutako me kua tale ni butako, kei koya e dau vosaca me tarova vakadua na vosa ca (*DBY,* 264).

Ni soli tu oqo vei keda na gauna me da dau veivosaki kina, me da dau cavuta ga na veivosa e veivakacegui ka veitovaki. Ni o vakauqeti mai na Yalo sa savasava ka dodonu, me cila tale ga na nomu rarama; ia ke o veretaki ka vorati mai vei Setani, mo katona tiko ga e lomamu na nomu vakanananu—mo qamugusu tiko ga; ni vakavuana na vosa, se vinaka se ca (*DBY,* 166).

E dua na ivosavosa makawa, ka dau uasivi e na veigauna. O koya oqo, "Vakasama vakarua ni o se bera ni vosa, ka vakasama tale vakatolu ni bera ni o cakava e dua na ka." Ke da dau vakasamataka vakamalua na veika me da cakava, ni se bera ni da vakayacora, ka da sa kila rawa tu, ka tu vei keda na kaukaua me da vakayacora kina na veika vinaka, eda sa na qai levea rawa kina . . . dukadukali (*DBY,* 268).

E isolisoli tale ga, ka ra vakaivotavota kina e so vei keda, ka ra yalomatua tu me ra kua kina ni dalaga ka cavuta e dua na ka, me ka yaga, me yaga tale ga vei ira, se o ira na wekadra, se me yaga vakatautauvata vei ira (*DBY,* 268).

Me iUlutaga ni Vuli

Me da lewai keda vakavinaka ka vakarorogo ki na lewa ni Kalou.

- E vunautaka o Peresitedi Young ni yaloda e "ivakarau ni bula vakalou." A kaya tale ga ni isolisoli na yaloda, ka iloloma mai vua na Kalou. Me dau veisau beka vakaevei na loma ni tamata me vakalou? (Raica tale ga na Mosaia 3:19.) Me ra "moic[a] vakadodonu" vakaevei na itubutubu kei ira na veiliutaki, na yalodra na gone, kei ira tale e so, ka sega ni "voroki na yalodra na wekada"? Sa bau yaga beka vakaevei na nodrau veituberi na nomu itubutubu, se na nomu iliuliu, me davo vakadodonu kina na lomamu?
- Na cava beka na ibalebale ni da bula e na "liga ni Kalou, me vaka na tete e na ligana na dautulituli"? Me da dau vakarorogo vakatabakidua beka vakacava ki na lewa ni Turaga, ia me tiko ga vei keda na vakatulewa me baleti keda vakayadua ga?

Me da lewa vakavinaka na noda bula me yacova ni da sa moica me "vakarorogo ki na lawa i Karisito" na veika kece ga eda goleva.

- E vakaikuritaki beka vakaevei mai na noda dui rawa na veitemaki eda sotava, me da rawa kina na veitemaki kece ga mai na noda kaukaua? A vunautaka o Peresitedi Young ni dodonu me "vakarorogo na no[da] gagano vakayago ki na yalo sa tiko oqo e loma[da]," me "laki rawata [kina] na yagoda na bula tawamudu." Eda cokonaki beka vakaevei mai na noda muria na itovo vakayalo, e na noda laki rawata na bula vakalou?
- Na "isolisoli talei" cava e lewai keda me cokonaki keda kina vua na Kalou?
- Na cava beka na vuna e lavaki kina me da dau lewai keda vakavinaka, ni bera ni da qai veiliutaki vei ira na wekada?
- Na cava beka na ibalebale ni vosa nei Peresitedi Young e na nona vunautaka ni "isolisoli levu duadua beka sa solia mai na Kalou vei keda na tamata, na vakasama vinaka, momona, ka tudei, me da vakatulewataki keda kina vakavinaka"? Me da lewai keda vakavinaka beka vakaevei, ka qarauna tale ga ni da vakarorogo tiko ga me da vakayacora kina na lewa ni Tamada?

Me da lewa vinaka na gagano ni lomada kei na ivakarau ni yaloda.

- Na "gagano ni yalo dauveisaqasaqa" cava beka e dodonu me da dau vakamalumalumutaka? Me da vakamalumalumutaka beka vakaevei na gagano ni yalo kei na veika e so oqori eda dau cakava?

- Me da kila vinaka beka vakacava na "cudru dodonu," me vaka e a vakaraitaka na iVakabula e na so na gauna, kei na "cudru cala"? (Raica tale ga na 2 Nifai 1:26.)
- Na cava beka e na yaco mai na noda vakasorova na yalocudrucudru? (Raica tale ga na Jemesa 3:5–6.) Na cava beka e vakasalataka o Peresitedi Young me da lewa vinaka kina na noda cudru? Me vakamalumalumutaki beka vakaevei na noda cudru mai na noda soli keda ki na Yalo Tabu?

Me da qarauna na noda vosa.

- Me da "vakaukauataki [vakaevei, me da] lewa vakamaqosa kina na no[da] vakanananu kei na vakasama vakayalo"?
- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young me baleti ira era vosaca ga, me kua kina ni ra dau viavia dodonu?
- Me da lewa vakavinaka beka vakaevei na yameda, ni da temaki me da (1) vakawalena [kina] na yaca ni Kalou, (2) kaseti ira na wekada, (3) veivakacacani se vakamaduataka e dua tale (raica tale ga na V&V 136:23–24), se me da (4) vakasewasewana se vakavelavelataka e dua na lewe ni noda vuvale, se noda itokani? (Raica tale ga na V&V 52:16.)
- Na cava beka e dodonu me da cakava ke tu vei keda na vakanananu ca me baleta e dua tale?

E vunautaki e na Vosa ni Vuku na kena laukana na veikakana bulabula e so, me vaka na covuata, ka yaga vakalevu sara ki yagoda.

Muria na Vosa ni Vuku

*E lotu rawarawa vei Peresitedi Brigham Young na kosipeli i Jisu Karisito. Ni volavola e na yabaki 1867 vei rau na nona cauravou ka rau kaulotu tiko, a qoroqoro vakalevu o Peresitedi Young e na vukudra na Yalododonu e Salt Lake City, e na nodra dau vakamuria na Vosa ni Vuku: "E sega mada ga ni tu vakalevu na ilavo vei ira na dauveivoli ka ra vakaitikotiko e na Whiskey St., me ra sauma rawa kina na nodra rede. Era sa vakavatukanataka ga na lewe ni vanua na nodra talairawarawa ki na ivakaro sa soli mai e na Vosa ni Vuku, me ra talairawarawa kina e na veika vakayago ka vakayalo tale ga. E sega ni vakayacori mai e na veivakasaurarataki, ka sega tale ga ni veiyalayalatitaki. Sa vakaraitaka ga vakamatata na ivakavuvuli, ka ra vakavatukanataka mai o ira na lewenilotu me ra ciqoma ka dau vakamuria e na yalodra dina. Sa donuya tu na Vanua oqo na sautu kei na bula vinaka" (*LBY, *88). A vunautaka ni a vakatakila mai na Turaga na Vosa ni Vuku, me vakavinakataka kina na itovo ni noda bula vakayago oqo, me momona cake kina na noda veiqaravi e na matanitu vakavuravura oqo ni Kalou, ka me veivuke e na noda vakayacora na inaki ni noda buli mai.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Eda vakabauta ni ivakaro ni Kalou na Vosa ni Vuku.

Ni sa tauyavutaki na koronivuli ni parofita, e dua na ivakatakila ka solia e liu na Turaga vei Josefa na Nona italai, na Vosa ni Vuku. Era a lewe vica wale na lewe ni koronivuli e na gauna e tekivutaki kina, me tekivu veivakavulici kina na parofita e na ivunau, me vakarautaki ira e na nodra lako yani i vuravura raraba, me ra laki vunautaka kina na kosipeli vei ira kece ga na tamata. . . . A tekivu veivakavulici na parofita e na ivakarau ni bula, me ra cokonaki vinaka kina e na nodra qai laki qarava na cakacaka bibi era sa lesi kina (*DNSW,* 25 Fev. 1868, 2).

O kemuni na Bisopi, na iTalatala Qase e Isireli, kemuni na Bete Levu, na Le Vitusagavulu, na i Apositolo Le Tinikarua, na Mataveiliutaki Taumada, kei kemuni na Yavusa i Isireli, mo ni vakarorogo sara, O kemuni na noqu tamata! ni dau vakamuria na vosa ni Turaga, ni talairawarawa ki na Vosa ni Vuku, ni dau veitokoni, ni tokona tale ga na vuvale ni vakabauta (*DBY,* 183).

Au sa kila tu ni ivakatakila oqo me baleta na veitikina bibi oqo e sega ni soli me ivakaro. Sa dina sara, ia eda sa vakaroti tu me da vakamuria na vosa kece ga sa lako mai na gusu ni Kalou (*DBY,* 182–83).

Sa vosa lo vei au na Yalo Tabu meu kerei ira vakayadua na Yalododonu e na Gauna Oqo, me ra dau vakamuria na Vosa ni Vuku, me ra biuta vakatikitiki na ti, na kofe, kei na tavako, me ra vakatabuya tale ga na yaqona ni vavalagi. Oqo na ka sa vakadeitaka vei au na Yalo Tabu. Ke sa vakasolokakanataka na Yalo ni Kalou na veika oqo vua na nodra iliuliu, me baleti ira na nona tamata, ka ra qai talaidredre kina ka ra sega ni via vakamuria, sa na vakaevei li na kedra itotogi e na vuku ni nodra talaidredre? Sa na nodra ivotavota na bula butobuto, kei na mataboko ni vakasama e na veika vakalou, sa na takali mai vei ira na yalo ni masu, era na vakaiyaragitaki ga e na yalo ni vuravura me vaka ga na levu ni nodra talaidredre, me yacova sara ni ra sa vukitani vakadua mai vua na Kalou kei na nona sala (*DBY,* 183).

Me dau vakabulabulataki na nona bula e dua na tamata, ka me dau vakacerecerei; ia e na gauna eda vakacuruma kina ki na dua na ivakarau na ka me vorata se me vakabulabulataka mai na kena iyalayala dodonu, e na qai tinia koso ga na bula. Au sega ni vuniwai, ia au sa kila ga na veika oqori. . . . Ia kevaka o vakamuria na ivakasala oqo, o na bulabula vinaka sara ka na maucokona vinaka na nomu bula, e na vakaikuritaki na nomu vuku, na nomu marau, kei na nomu vakacegu (*DBY,* 183).

Na Vosa ni Vuku oqo ka sa nanumi ni sa mai bulagi, ka sega ni se ivakaro tudei tu vei keda, e vaka ga na ivakaro tale e so ni Kalou, ka sa veivauci tu ga vei keda edaidai, me vaka ga mai liu. Eda na rawata kina na bula, na bula tawamudu—na bula ni gauna oqo kei na bula sa bera mai (*DBY,* 184).

E ivakaro vakalou me baleta na noda bula oqo na Vosa ni Vuku.

E vakatabui e na Vosa ni Vuku oqo na kena gunuvi na waikatakata kei na tavako. Au sa dau rogoca vakawasoma na nodra veileti e so ni ra tukuna ni sega ni cavuti kina na ti kei na kofe; e dina oqori; ia na waikatakata cava ga era dau gunuva tiko e na gauna e soli kina na ivakatakila oqori? Na ti ga kei na kofe. Eda a sega ni dau gunuva wale ga na wai katakata, na ti ga kei na kofe—na gunu ka dau taurivaki vakavuqa tu (*DBY,* 182).

Me isosomi ni kena qaravi e na dua ga na siga na cakacaka ni rua na siga, ke ra yalomatua cake sara [na Yalododonu], ni ra vinakata me ra bula balavu ka bulabula vinaka, e dodonu me ra vakaceguya mada na yagodra, ni ra sa tavoraka e na cakacaka, ni bera ni ra sa qai dadaga vakalevu e na oca. Ni ra sa wawale, era dau tukuna e so ni ra dau vinakata na ivakabulabula e so, me vaka na ti, na kofe, se na yaqona ni valagi, na tavako, se dua tale na ka e tu kina na wainimate ni veiduvani, ka dau taurivaki me vakabulabulataka tale na dadaga ni yagodra, me kaukaua cake tale. Ia e rawa ga ni ra rawata mai na vakacegu, ka sega na betena na veika e so e taurivaki oqori. Cakacaka vakalailai, mo dadaga vakalailai, kana vakalailai, eda na qai vakavukui cake kina, me da bulabula cake, ka da tamata vutuniyau cake, mai na sala eda muria tiko oqo. E dau ka dredre sara me laurai e dua tale na gunu bulabula vinaka cake mai na wai kudukudua, na kena ka dau drodro sobu mai na

waitovure, kei na waicevata ni noda veiulunivanua. Oqo ga na ka me da gunuva. Me da gunuva tiko ga e veigauna. . . . E na rairai dau rogo beka ni ra bulabula cake o ira era dau vakatavako se gunu yaqona ni valagi, au na kaya ga oqo vei kemuni ni da na bulabula cake sara ke da vakatabui keda kina, me ra qai rawata kina na veivakalougatataki ka yalataki vei ira era dau vakamuria na ivakaro sa virikotori tu e na "Vosa ni Vuku" (*DBY,* 187).

Ni da dau lako ki na veitikotiko ka laki vakacegu vakalekaleka e na nodra vale na tacida vakalotu, era na cauraka mai vei keda, "Baraca Brigham, me keimami vakaraitaka mada vei kemuni kei iratou na nomuni ilawalawa na lomai keimami." Au qai dau solia me ra vakayacora vakakina, me ra solia mada ga e dua na tiki ni madraisila; e dau vinaka cake vei au oqori mai na pai na keke kei na veikakana kamikamica e so. Mo ni solia mai e dua na kakana ka na vinaka ki na noqu bula, me vagalalataka tu na noqu vakasama kei na noqu bula, me ciqoma kina na Yalo ni Turaga, ka me vagalalataki au mai na mosi ni ulu kei na momosi ni yago tale e so (*DBY,* 189).

O ira na kai Amerika, era sa vakamatei ira tiko ga e na nodra vanua mai na nodra ivalavala tawakilikili e so kei na kakana uro e so. Na kakana e dodonu me kania e dua e na veimama ni aua, era lubata vakadua ga e na loma ni tolu na miniti, me ra qai tiloma tiko na kedra kakana me vaka [na koli] e na ruku ni teveli, e na kena viritaki yani vua e dua na lewe ni manumanu, me lubata mada ni bera ni o cavuta rawa e dua na vosa. Ke o ni vinkata e dua na veivakavoui, ni vakayacora mada na ivakasala au sa veivakadreti kina oqo. Kua mada ni o ni dau kania na veimataqali kakana e so e na dua ga na kana, mo ni vakamuria ga oqo, mo ni na veitaqomaki kina e na mate veitauvi, na mate dewa, kei na mate (*DBY,* 189).

O ni sa kila beka ni nomuni isolisoli, me tiko ga vei kemuni e na veigauna na lewa me baleta na nomuni bula? Mo ni vulica na kena taqomaki na yagomuni me bula ka kaukaua vinaka tiko, me rawa ni o ni qai laki lewa vakavinaka kina na nomuni vakasama (*DBY,* 190).

E dau vakasamataki ga na tikina ka na vakatukatuka se na tikina ka sega ni dau laurai e matada, na kena ka na buno e na vakasama; me qai qarava na vo ni cakacaka na yagoda qele, ka buli mai ka vakarautaki me baleta vakatabakidua na tikina oqori, me qaravi rawa kina na veika e so sa oga kina na vakasama. Me rau cakacaka vata ga na yago kei na vakasama, me rau dui oga vakatautauvata, ka na vakavo ga e na vica wale sara na gauna, o na qai raica kina e so na tamata yalodei, era bulabula vinaka tu, ka ra kaukaua sara vakayago, kei na vakasama tale ga (*DBY,* 191).

Dau qarauna vinaka na yagomuni; dau qarauna vinaka na nomuni icegu, ni o ni sa na qase cake sara, o ni na qai vinakata tale na bula kaukaua kei na qaqa o ni vakasabusabutaka tiko oqo. Ni maroroya na nomuni bula. Me yacova ni o ni sa qai kila ka dau vakatovotovotaka na veika oqo, o ni se sega ni sotia vinaka se dauveiqaravi vinaka (*DBY,* 193).

Me kua ni da vakawalena na noda ilesilesi, ni da vakayagataka na veika e so ka dau veivakamavoataki. E na laki yavu ni mate e na bula ni tamata, me

ra qai vakadewa yani vei ira na nodra kawa, me vakavuna me ra laki sucu kina e vuravura na itabatamata bula gogo. E na malumalumu na nodra sui na gone qori, na nodra ua, na masela, kei na nodra ivakarau ni bula, ka na sega na betedra, se vei ira na wekadra, ka ra na sega ni vakarautaka yani na nodra bula (*DBY,* 185–86).

E na tokona na noda laki qarava vakavinaka na inaki ni noda bula oqo, na noda dau vakamuria na Vosa ni Vuku.

E ivakasala vinaka ka gadreva na Turaga me ra vakamuria na nona tamata, me ra tiko kina e vuravura me yacova ni sa laki qaravi oti na nodra itavi. Oqo ga na inaki ni Turaga, e na nona solia mai na Vosa ni Vuku. O ira ka ra na vakamuria, era na kila ka vakalevu, ka vakavukui, me vinaka cake na bulabula ni yagodra, me ra bula vinaka cake ka kaukaua tiko na yagodra kei na nodra vakasama, me yacova sara ni sa dede na nodra bula e na vuravura oqo. Era na vakalougatataki kina, ke ra vakamuria na nona vosa e na yalovinaka kei na yalorawarawa, me ra yalodina tiko ga vua na Turaga (*DBY,* 184).

Eda raica kina ni rairai e imatai beka ni ivakavuvuli era ciqoma na iTalatala Qase e na Lotu oqo, e baleta na veika me ra kania, na veika me ra gunuva, kei na ivakarau ni nodra bula, me vakaduavatataki kina vakayago ka vakayalo tale ga. Oqo ga na inaki cecere ka sa virikotora mai na Turaga e na vuku ni Kosipeli ni bula kei na bula tawamudu, ka ra mai qarava na nona italai (*DBY,* 186).

O koya ka dau vakayacora e dua na itovo ka sega ni vinaka, ka veisaqasaqa kei na veika vinaka, e na kena ivakarau kei na veika e vakavuna, e sega wale ga ni okati me kena meca ga, e meca tale ga vakaitikotiko, me vakatau tiko mai na kena vakamawe na itovo. O koya ga ka sega ni laiva na ivakarau sega ni vinaka oqori, me vinaka cake kina na nona itikotiko, e rawa ni kainaki ni nuiqawaqawa ki na kena vakavinakataki na ivakarau ni bula e na nona vanua (*DBY,* 186).

E sega ni vunautaki e na Lotu kei na Matanitu oqo na vakavakarau ki na mate; e vunautaki ga na kena vakarautaki na bula, me da laki vakavinakataki keda tale e na bula sa bera mai, me da laki sotava kina na bula vakalou, e na vuku, rarama, kila ka, kaukaua, lagilagi, kei na bula vakaiukuuku. Me da vakadedetaka ga na bula oqo ki na kena iyalayala, mai na noda vakamuria na veivakavuvuli yadudua sara ni bula, me lewai vakavinaka kina na noda cakacaka, noda vuli, vakacegu, kei na veivakalasai, me da vakarautaka kina e dua na bula vinaka. Me da veivakavulici e na ivakavuvuli e so oqo vei ira na luveda, me ra vakavulici e na matakacaca ni nodra bula me ra tauyavu e na bulabula ni yago, e na kaukaua kei na lewa ni bulabula ni yago, e na dui yagodra (*DBY,* 186).

Me iUlutaga ni Vuli

Eda vakabauta ni ivakaro ni Kalou na Vosa ni Vuku.

- Eda cokonaki vinaka beka vakaevei ki na cakacaka ni Turaga, mai na Vosa ni Vuku?

- A vakamacalataka o Peresitedi Young, ni "da sa vakaroti tu me da vakamuria na vosa kece ga sa lako mai na gusu ni Kalou," ka vakakina na Vosa ni Vuku. (Raica tale ga na V&V 89:2.) E veivuke beka vakaevei ki na nomu vakamuria na ivakavuvuli ni Vosa ni Vuku, na nomu sa mai kila ni ivunau, ka sega ni ivakaro dodonu wale ga? Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young ni na isau ni noda talaidredretaka na Vosa ni Vuku?
- Na cava beka o nanuma ni ibalebale ni nona kaya o Peresitedi Young, e na nona kaya, "rawata kina na bula, na bula tawamudu" na Vosa ni Vuku?

E ivakaro vakalou me baleta na noda bula oqo na Vosa ni Vuku.

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na inaki ni Vosa ni Vuku? (Raica tale ga na 1 Korinica 3:16–17; V&V 89; 93:35.)
- Na cava beka na ivakaro nei Peresitedi Young me kua kina ni dau dadaga vakalevu na yagodra? Mo taurivaka beka vakaevei e na nomu bula na ivakavuvuli ka vauci e na nona ivakaro?
- E vu vakaevei mai na noda talairawarawa ki na Vosa ni Vuku, me "rau cakacaka vata [kina] na yago kei na vakasama"? Me yaga beka vakaevei vei iko na nomu cakava oqori? E cokonaki keda beka vakaevei na Vosa ni Vuku, me tiko kina kei keda na Yalo Tabu?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young, "Me kua ni da vakawalena na noda ilesilesi, ni da vakayagataka na veika e so ka dau veivakamavoataki." E vakataotaka beka vakaevei na noda ilakolako, na kena vakayagataki na veika vaqori?

E na tokona na noda laki qarava vakavinaka na inaki ni noda bula oqo, na noda dau vakamuria na Vosa ni Vuku.

- E tokona beka vakaevei, ki na noda laki vakacavara na inaki ni noda sucu mai e vuravura oqo, na noda dau bulataka vakaikeda na Vosa ni Vuku, se na noda vakamuria na lewe ni Lotu?
- E vaqaqacotaka beka vakaevei na noda bula vakayalo na noda vakamuria na Vosa ni Vuku? E veivakamavoataki vakayalo beka vakaevei na nodra talaidredre ki na Vosa ni Vuku?
- E momona vakaevei beka na noda veiqaravi, mai na noda dau vakamuria na Vosa ni Vuku?
- Mo vakamuria beka vakaevei na ivakaro nei Peresitedi Young, me "vakadedetaka ga na bula oqo ki na kena iyalayala, mai na noda vakamuria na veivakavuvuli yadudua sara ni bula, me lewai vakavinaka kina na noda cakacaka, noda vuli, vakacegu, kei na veivakalasai"? E momona beka vakacava na noda bula, mai na noda vakamuria vakavinaka na Vosa ni Vuku?

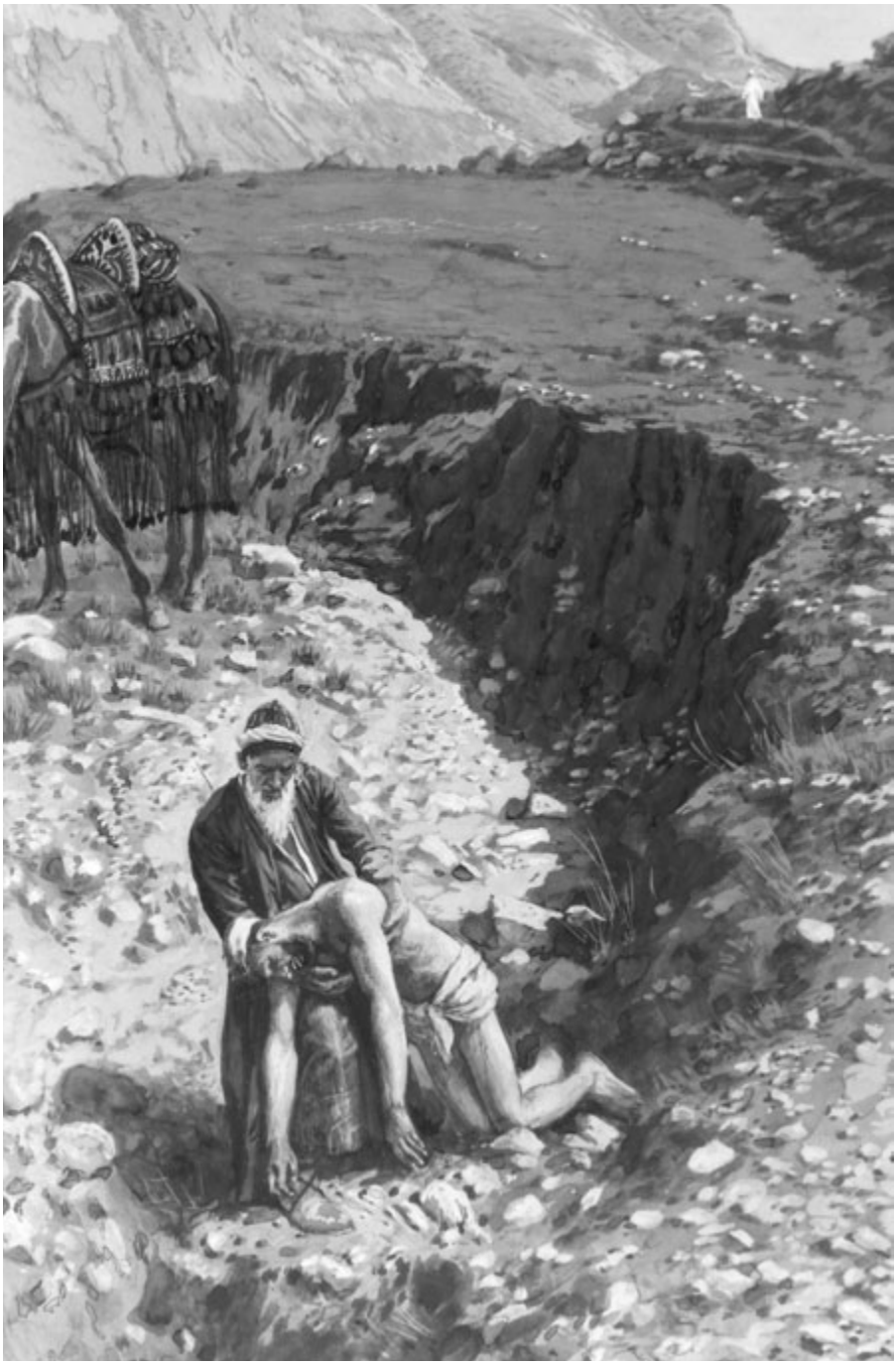

A taurivaka na iVakabula na kena italanoa na Kai Samaria Vinaka, me vunauci keda kina, me da dau lomani ira na wekada.

Vakaikuritaka e na Nomu Bula na iTovo Vakarisito

*Sa kila tudei mai o Peresitedi Brigham Young na yaga ni loloma vakarisito, "sa vu mai vei Karisito na loloma sa uasivi sara," me matata kina na noda ilakolako ni bula. E vakavatukanataki e na veika e vakayacora vei Lucy Groves na nona yalololoma, kei na nona dauveiqaravi: E na ilakolako ki na muaira, a qaqi Lucy na yava ni nodratou qiqi, me ramusu sara kina na yavana, kei na vica na sui e bati ni saresarena. A qai vauca vinaka o Peresitedi Young na yavana ramusu, ka qai masulaka. E na vica ga na siga e muri, a qai ramusu tale vakarua na yavana, ni butuka o luvei Lucy. Ni sa vutugu yani o Lucy e na ikalawa kece ga ni bulumakau ka dreta voli na nodratou qiqi, a qai kerei watina me ratou lutu tani mai na ilakolako ni qiqi, ka me ratou tu laivi mada mai. A mani kaya o Peresitedi Young ni na sega ni biuti iratou tu mai e na tutu ni sala, e na vanua rerevaki oya. A mani veivakaroti vei ira e vica me ratou musuka na yava ni idavodavo nei Lucy, me lili tiko ga na idavodavo mai na duru ni vale ni qiqi, ka me galala vinaka tiko na kena lili na meteresi kei na sivirigi ni idavodavo, me vaka ga na yameke. A qai masulaki Lucy tale o Peresitedi Young, ka lako voli ga e na yasa ni qiqi me vica na siga, me raica kina ni sega tale ni dua na leqa e sotava. E qai vola e muri o makubui Lucy tagane, "Mai na nona ivakarau loloma oqori, a vakavuna kina na nona lomani me tawamudu mai vei Lucy, kei ira na nona kawa e muri" (*HRF, *157–58).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Mo vakaisulutaki e na ivau ni loloma vakarisito.

E sega ni da mai tu taudua ga eke, se da buli mai na veika tani, mai vei ira na lewe i vuravura tale e so. Eda lewena, ka tiki ni vuvale vakatamata, o koya gona, sa tu kina na noda icolacola vakaikeda (*DBY,* 271).

Me ra kila na Yalododonu e na Gauna Oqo ni veika e baleti ira na tacidra vakalotu, e baleti ira tale ga, ke sega, era na sega ni laki vakabulai e na matanitu sileitieli ni Kalou (*DBY,* 271).

E na veivakalougatataki na Turaga vei ira era vakasinaiti tu e na loloma vakarisito, ka ra daulololoma ka caka vinaka (*DBY,* 280).

Loloma Vakarisito. E dua ga na ivalavala savasava, na itovo ni bula, se ivakavuvuli, kevaka e na dau vakamareqeti mai vei ira na Yalododonu, e na itakataka ni nodra vakabulai na udolu vakaudolu na wekada. Au na goleva vakalekaleka mada na loloma vakarisito, se na loloma, ka na vakavurea vei keda na yaloveivosoti, na vosota vakadede, na veilomani, kei na yalovosota (*DNW,* 11 Jan. 1860, 1).

Me tu vei keda na loloma vakarisito; ka dodonu me da solia na noda igu e na noda vueti ira mai na luvedrau tagane kei na yalewa, o Atama kei Ivi, ka me ra mai rawata na veivakabulai e na iserau ni Tamada na noda Kalou. Ke da na dau vakayacora tiko, e vakarabailevutaki na noda loloma vakarisito me vaka na loloma dina vakalou, me vakavatukanataki tiko e na nodra bula na lewenilotu (*DBY,* 273).

Mo lomana na wekamu me vaka na nomu lomani iko [raica na Maciu 22:39]; mo vakayacora na veika e so vei ira na wekamu, o vinakata me ra cakava vei iko [raica na Maciu 6:12] (*DNW,* 20 Maj. 1852, 3).

E ka lialia sara ni ra tukuna e so ni ra lomana na Kalou; ni ra sega ni lomani ira na wekadra [raica na 1 Joni 4:20] (*DBY,* 271).

Me tekivu na noda cakacaka ni loloma kei na veivukei mai na noda dui vuvale, ka da dui lewena, ka qai tosoya yani vei ira tale e so (*DBY,* 271).

Mo dau tudei, ka yavutaki tiko ga e na ivakavuvuli dina. Kua sara ni vakabukana e lomamuni na yaloca, se na veicudruvi; ka sega ni nona ivakarau e dua na Yalododonu (*DBY,* 273).

Au kaya tiko beka, Lomani ira na kemu meca? Io, e yavutaki mai na ivakavuvuli e so. Ia, e sega ga ni vinakati mo vinakata na veika ca era dau vakayacora; e dodonu ga mo lomani ira e na vakanananu ni o gadreva mo veisautaki ira mai na nodra ivalavala ca, me rawa ni ra vakabulai kina e na nodra talarawarawa ki na Kosipeli (*DBY,* 272).

Era dau caka cala beka e so na wekamu? Era dau cakava dina. Era lako mai na veiyasai vuravura na lewe vuqa, me ra mai vakavanua eke, ka ra namaka tu o ira na itaukei ni vanua me ra mai vakamuria sara na nodra itovo, na nodra ivakarau, kei na itovo vakavanua, ke sega, era na daunanuma ni sega ni dodonu me ra dau veitokani kei ira. Meu kaya tale, "ke ra sega ni cakava, vakasamataka, se raica na veika e so me vakai au o ira na tagane, na yalewa, se na gone, gone yadudua era tu oqo, era sa ivalavala ca." Sa lavaki kina vei keda na loloma vakarisito, ka na dau ubia na ivalavala ca e so e tu (*DNW,* 11 Jan. 1860, 1).

E dodonu me ivakadinadina vinaka ni nomu sa lakova tiko na sala ni bula, kevaka o sa dau lomana na Kalou e na yalomu taucoko, kei ira tale ga na wekamu (*DBY,* 271).

Mo qarauna me lako tiko ga ki na bula tawamudu na sala o muria tiko, mo kauti ira kina e levu na kainomu. Kauti ira yani e na bula ga era dui bula kina, mo kilai ira vinaka e na bula era dui donuya tu, ka golevi ira me veiraurau vinaka kei na nodra bula, ka raici ira me vaka sa dau raici ira na Kalou (*DBY,* 274).

Yalololoma. Mo daululoma me vaka sa daululoma na Tamada mai Lomalagi. E vakatauca na uca vei ira na ivalavala vinaka, me vakakina vei ira sa dau ivalavala ca; ka vakacilava na siga vei ira na tamata ca kei ira era dodonu [raica na Maciu 5:45]. Me drodrovi ira na ibulibuli kece ga ni ligadra na yalovinaka, e na veigauna eda rawata kina; ia me kua ga ni o soro ki na yalo kei na ivalavala tawa dodonu (*DBY,* 272).

Kauta tani na yalo cacaveiwekani, ka dau yalololoma ga. Mo veivunauci, ni dodonu me yaco na veivunauci; ia mo dau saga taumada mo veisautaka na vakasama, ni bera ni qai tau na ikuita (*DBY,* 277).

Ke vinakati mo vunauca e dua, kua ni veivunauci vakasivia, me sivia na iwali loloma ni veivukei ka o taukena tiko, mo vauca kina na wekamu [raica na V&V 121:43] (*DBY,* 278).

E se sega ni veisautaka mai na lomaqu e na vukudra na tamata yadudua, era tagane se yalewa, e tautauvata beka na neimami vakabauta se sega. E rawa li ni o mai tiko kei au? E rawa niu na laki tiko yani kei iko; kau sega ni kauaitaka se o duavata e na noqu vakabauta, se sega (*DBY,* 278–79).

E na noda [veimaliwai] kei ira mai tautuba ni lotu—kua ni kaya vei ira ni ra Kai Veimatanitu Tani—me dau uasivi sara na noda ivakarau, me ra vinakata me ra dau vakadadamuria; ni o ira yadudua vei ira ka dau yalodina, era na dau kaya, "Au kila ni o dina, au vakabauta niu na laki tiko yani kei iko" (*DBY,* 279).

Ni da dau yalomalua ka yalololoma, itovo vinaka ka yalodina, ni da vakasinaiti tu e na vakabauta kei na lomadina, ka sega ni dau caka cala, eda sa bula tiko me vaka sa lavaka vei keda na Kalou; ni na veiovici na veika vinaka e na dau cakava na veitamata yadudua, me totoka kina na nona bula, me serau kina e na rarama na kedra ivatuka, ka taleitaki vakalevu sara na itabamata era bula donuya, mai na uasivi ni bula e kunei kina. Era na lomani mai vua na Kalou, mai vei ira na agilosi savasava, kei ira na tamata vinaka kece ga e vuravura, ia era na dau sevaki, qoroi, dokai, ka rerevaki mai vei ira na ivalavala ca (*DBY,* 280).

Daucaka Vinaka. E suitu ni noda lotu na yalololoma me baleti ira kece ga na tamata, me da daucaka vinaka vei ira na tamata kece ga, ni ra vinakata me da vukei ira e na veika vinaka e so (*DBY,* 272).

Me da dauveilomani, me ra veiqaravi o ira era kaukaua tu vei ira era sa malumalumu, me ra tokoni cake tale, ka me ra dauveituberi o ira era kila vinaka tu na sala, vei ira era se malumalumu tu vakayalo, me yacova ni ra sa qai raica vinaka tale na nodra ilakolako (*DBY,* 271).

Mo daumasulaki ira e rawa ni o vukei ira e na yalololoma vakalou (*DBY,* 279).

Ni o raica ni sa tekivu me sisi e dua na wekamu, mo masulaki koya, me lesuvi koya tale na Yalo ni Kosipeli, me vaka e a taukena mai liu. Ke o ni vakila e lomamuni na Yalo oqo, masulaka tiko me serau cake tiko na rarama o a cilavi kina e na Kosipeli, mo vakabulai iko kina kei na nomu vuvale (*DBY,* 272).

Mo vakasamataka mada ke ra lewe tini e na nodatou itikotiko era dau tevutavoi, se kere kakana e na veivalevale, ka le ciwa vei ira era tamata vucesa,

ka dau kerekere ga me ra vakaliataka kina na nodra dui bunotaka na nodra bula, me ra veivakacolati ga vei ira era dau lomasoli ka yalololoma, me dua wale ga vei ira era cabe yani ki na nomu vale e dodonu me vukei; e vei beka e vinaka, me soli na kakana vei ira taucoko na le tini, me rawa kina ni vukei kina o koya e le duabau ga ka vakaloloma dina, se me ra vakuai taucoko na le tini, ni o sega ni kila se o cei vei iratou e vakaloloma dina? O ni na kaya taucoko sara, me soli taucoko sara vei iratou na le tini na nomu isolisoli, me kua kina ni bureitaki vua ka dodonu me vukei na nomu ka ni loloma. Ke o na dau vakayacora vakakina, e na sega ni vakatautaki na nomu kune kalougata, se o lomana e dua e dodonu me lomani, se sega ni dodonu me lomani, e na dua ga na vakanananu, me ra vukei tiko ga na vakaloloma (*DBY,* 274).

Kua ni veivakamelei; dau vakatulewa vakadodonu.

Kakua ni dauveivakadiloi, mo kua kina ni vakalewai [raica na Maciu 7:1]. Me kua ni dua e vakalewai wekana, me vakavo ga ke sa tu vua na vakasama vakarisito [raica na Moroni 7:16–18]. Me dau vakasamataka sara vakatitobu na tikina oqo; na kena dau rogo vakavuqa vei keda—"Sa cala mai o ka, sa sega ni dodonu kina me okati me Yalododonu, e na okati ga me Yalododonu ke sega ni vakayacora na veika oqori." O kila beka vakaevei?. . . Mo kakua ni dau veivakalewai vei ira oqori, ni o sega ni kila tu na ituvatuva ni Turaga me baleti ira; mo kakua gona ni kaya ni ra sega ni Yalododonu. . . . Ni o koya e kaya ni sega ni Yalododonu e na Gauna Oqo e dua tani tale, e na vuku beka ni malumalumu e tu vua, ka vakaraitaki kina ni sega vua na Yalo ni Kalou. Ni vakasamataka vinaka na veika oqo, kemuni na wekada turaga kei na marama; ni dau vola sara, me matata tiko e na nomuni vakasama; ni dau kauta ka wilika tiko ga e veigauna. Keu dau vakalelewa vei ira na taciqu kei na ganequ, ka sega ni yavutaka na noqu veivakamelei mai na ivakatakila i Jisu Karisito, e sega mai vei au na Yalo i Karisito; ke a tu vei au, au na sega ni dau veivakadiloi vua e dua (*DBY,* 277–78).

E luvuca na lomaqu na rarawa niu raica e lewe vuqa na iTalatala Qase kei Isireli, ka ra lavaka me ra vakamuria na nodra ivakarau na tamata kece ga, me ra vakarautaki tale ga mai na nona ivakarau. Me kua ni da dau veivakalewai vei ira na wekada, ka lavaka me ra muria vakadodonu sara na noda ivakarau, se me ra mai davoca na nodra idavodavo [raica na Aisea 28:20], me ra vakalekalekataki se vakabalavutaki tale o ira, ke sega ni rauti ira vinaka na idavodavo (*DBY,* 279).

Ke ra raica e dua na tacida se ganeda ka cala tiko, ka sega ni lako vata kei na nodra ivakarau ni bula na nona ivakarau, era sa na nanuma sara ni sega ni dodonu me Yalododonu, ka ra sega ni via veitokani kaya e na nodra nanuma, ni kevaka era dodonu tiko o ira, me tautauvata vinaka sara kei ira na nodra vakabauta (*DBY,* 279).

Me da dau veirogorogoci. E duidui na noqu rai mai na nomu itovo ni rai. E sega ni duavata kei iko na noqu vakatulewa e na veika kece sara, ka duidui tale ga mai vei au na nomu lewa. Ni o veivakamelei vua e dua, mo

Era dau tokoni vakailavo na ilakolako e so ni qiqibiligi mai na nodra cau na Yalododonu ki na *Perpetual Emigrating Fund*, ka a tauyavutaka o Peresitedi Young me vukei ira na Yalododonu ka ra dravudravua sara, me ra toki rawa kina i Saioni.

vakatulewa vakadodonu me vakatau tiko mai na lomana. Me kua ni vakayacori e na vuku ni veika era tukuna, se na veika era cakava, me ra lewai kina na tamata kece ga e na nona siga namaki na Turaga; ia me nanumi kina na veivosa e cavuti kei na veika e cakava, na vakanuinui ni lomana, me ra lewai kina na wekada oqo [raica na V&V 137:9] (*DBY,* 273–74).

Me ra kila mada na Yalododonu e na Gauna Oqo ni sega ni ivalavala ca na nodra malumalumu na tacidra. Ni ra cakava na tacida se ganeda e dua na cala ka ra sega ni nakita, mo kua ni okata ni nodra ivalavala ca. Me da tovolea me da dau veilomani; me vakamalumalumutaka na yalocudrucudru se na noda levaleva na yaloveilomani se yalololoma, me da dauvosota tiko ga, ka yaga vakalevu e na noda bula vakaveiwekani (*DBY,* 273).

Mo qarava na Turaga, kua ni dau veivakadiloi vei ira na wekamu [raica na V&V 88:124]. Mo ni dau vakarautaka e na nomuni bula na ivakarau dodonu, me kua ni o ni vakadiloi kina, veitalia ga na nodra malumalumu na wekamu vakalotu, ni sa dui tu ga na veitikina me da qarava e na noda bula (*DBY,* 280).

O ni na rairai raica beka, se o ni nanuma ni o ni sa dau raica e udolu na nodra cala na wekamu vakalotu, ia era tautauvata vinaka ga kei kemuni; ni ra lewe ni lewemuni, ka sui ni suimuni; era nona tale ga na Tamamuni mai lomalagi; eda sa Luvena vakayadua sara, ka dodonu me da marautaka na tamata yadudua sara, e na ivakarau ni bula era dui bula kina (*DBY,* 271).

Mo ni dauveidokai; ni kakua sara ni vosabeca e dua. Era dau nanuma e so me ra bala i eli e so na wekada, mai na nodra levataki ira beka e na dua

na ka, ka ra nanuma ni sega ni dodonu me ra vakaitikotiko e vuravura oqo. Oi kemuni na yalowai! o ni sega mada ni daunanuma ni ra ibulibuli ni Kalou o ira o ni vosabeci ira oqori, me vakataki kemuni ga! Sa dau rai baleta na nodra malumalumu na Kalou; ka ra sa dau vakadonui mai vua, ni ra dau vakayacora na veika dodonu e na veigauna e so. Me vakacaucautaki ga na Kalou e na nomu sa qai mai kila na veika dina e vuqa, mo ni vuabale tiko ga e na yalolololoma kei na yalovinaka (*DBY,* 274).

Me veivakalougatataki na Kalou vei ira na yalomalumalumu kei ira na yalododonu, me dau yalolololoma vakakina o Koya e na vukuda, e na malumalumu e so e tu e na noda bula. Ia ni da nanuma tiko na malumalumu vakatamata e tu vei keda, me da dauveilomani kina vei ira kece ga na tamata (*DBY,* 272).

O koya ga e dau loloma dina, e na lomani [raica na Maciu 5:7] (*DBY,* 273).

Au vakavinavinakataka ni sega ni noda ivotavota me da lewai vuravura, e na bula eda donuya tiko oqo; ke sega, eda vakacacana na veika kece ga. E se lailai sara vei keda na vuku, ni da sega ni kila ka tu vakalevu e na veika ni Kalou; me dau vakatulewa tiko na yaloda ki na veika vakayago, ne yacova sara ni da sa qai vakamalumalumutaka na gagano ni lomada, me taucoko kina na bula ni tamata, me duavata kei na vakasama kei na loma ni Kalou. Ka dodonu tale ga me tu vei keda na isolisoli vakalou ka taurivaka na Kalou me raica rawa kina na veika sa bera mai, me da vakadeitaka kina ka kila vinaka na itatase ni ka eda cakava, me yaco sara i na vuravura tawamudu, sa na qai dodonu kina me da veilewai se vakalelewa (*DBY,* 278).

Dou veitokoni e na vakabauta, kakua sara ni veileti.

Ke da dau veivakabauti ka veidinadinati vakaikeda, ka vakabibi vua na Kalou, sa na dau vakadeitaki vei keda na kena soli mai na veika eda kerea, ni da dau kere veivuke vua, me da dau vakayacora kina na veika e so eda vinakata me vakayacori vei keda, e na veika kece sara eda vakayacora, e na veigauna kece ga ni noda bula? Me vakavuna me da kitaka na veika e vuqa, ka sega ni kena wale ga ka vinakati. Ke gadreva vei iko na tacimu mo drau lako vata e na imatai ni maile, o na lakova vata kaya e na kena ikarua; ke saga vei iko na nomu kote, o na solia tale ga vua na nomu sote [raica na Maciu 5:40–41]. Me vakauqeti keda na ivakavuvuli oqo, me da dau saga vagumatua na veika e baleti ira na wekada, e na vukuna na Kalou e vuravura oqo, kei na veika kece ga e gadreva vei keda na Turaga; ka me da dau tu vakarau me da qarava e na veigauna kece ga (*DBY,* 275).

Ke da sega ni dau veivakabauti, ka dau veivuvutaki, sa na vakarusai kina vakadua na noda bula sautu. Kevaka eda yavutaki e na bula veivakabauti dina, sa na qai taucoko sara kina na noda marau (*DBY,* 275).

Na cakacaka daru sa mai lesi kina oqo me ra veivakabauti tale na tamata; ia niu dau rogoca ni sega ni ra dau vakayacora na wekada vakalotu na veika era sa dau yalataka, au na okata oqori me nodra rogo ca. E dodonu me da

dau dina e na veika eda yalayala kina. Ke sa mai drakidrakita na noda veiwekani, se tu na veika e so e vakacacana na noda veiwekani, e dodonu me da veitalanoa kina, me veivosakitaki sara vakamatailalai, me da taqomaka ka veivosakitaka vakaikeda ga, ka da na raica ni na wali vakavinaka sara na noda leqa e na sala oqo, mai na kena sala tale e so; ka da na raica ni vu ni nodra veileti e na veigauna or ira e vuqa na lewe i vuravura, na nodra sega ni dau veirogorogoci vinaka; kevaka e tu e dua na inaki se na lewa cala, ke dau veivosakitaki sara vakasavasava, e dau vinakata o koya ka cala dina me vakadinadinataka (*DBY,* 276).

Ke duidui na nodrau lewa e rua na ito, me ra soqoni vata yani ka kauta yani me ra laki vakamatatataka na veika dredre e so era sotava oqo, ka me ra dau yalomalumalumu sara, ka kaya kina, "Baraca (se sista) au via vakadodonutaka; io meu vakacalai au sara, mo vakadodonutaki ga." O kila beka ni na vakadonui e na bula dodonu o koya e dau vakayacora na ivakarau oqori vua na wekana? Sa na mai vakavinakataki kina na nodrau lewa, ka rau sa duavata kina, me qai kacivi ga e dua tale, me mai vakadeitaka vei rau na kena dodonu (*DBY,* 276–77).

E dau yaco na veiqati me vakavuveisei vei ira na tamata, ka ra na sega ni veivakabauti kina na wekada vakalotu, ni ra na siqe na ito e rua e na veika e yaco, e na nodra sotava beka e dua na veileti lailai, ni qaciqacia, se lecaika, ka ra qai vakalevulevuya tiko me ra muduki tani kina mai na Lotu. Sa dau kau vakawasoma mai vei au na veika vaqori. Ni o vakadikeva na tikina dredre oqori, ka qai raica ni a tekivu mai na dua na veileti me baleta e dua na ka lailai wale; sa yaco ga mai na leqa oqori mai na dua na tikina somidi wale. Mo kakua ni vakamanamana me laki yaco na veika dredre, mai na dua na veileti lailai wale sara (*DBY,* 277).

Ke ra vakauta na kemu vosa o ira e so na wekamu, ka o nanuma ni ra cala mai na nodra vosavakacacani iko, mo kua sara ni kaya vei ira ni o sa mai rogoca na nodra vosa, me kua sara ni lasika e na nomu bula na veika era a cakava, me vaka ga era a sega ni cakava vei iko na veika oqori (*DBY,* 277).

Me tekivu oqo, me da dau bula e na dua na kena ivakarau, me veivakadeitaki vei ira kece ga na tamata ka da veitaratara yani, ka veimaliwai kei ira; ka dau vakamareqeta na veivakabauti eda sota kaya, me isolisoli talei duadua, ka rawa ni vakaivotavota kina e dua vei keda. Ia keu vakavurea na nodra veivakabauti vei au o ira na wekaqu, mai na veika vinaka au dau cakava, sa na qaqa ni masu ga meu kua ni vakacacana tale e muri (*DBY,* 276).

Me iUlutaga ni Vuli

Mo vakaisulutaki e na ivau ni loloma vakarisito.

- Na "icolacola vakaikeda" cava beka e tu e matada yadudua na lewenilotu, se o keda na lewe ni vuvale vakatamata? Me yaga beka vakaevei na loloma dina vakarisito, me rawa kina ni da "vueti ira mai na luvedrau tagane o Atama kei Ivi, kei ira na luvedrau yalewa"?

- Na cava na vuna eda sega ni rawa ni lomana dina na Kalou, ke sega ni dalomani ira na wekada? Na cava na vuna e bibi kina me da dau "raici ira [na wekada] me vaka sa dau raici ira na Kalou"? Mo tomana beka vakaevei na ivakarau ni bula oqo?
- Sa dau vakamacalataki na loloma vakarisito, se "[na loloma sa] vu mai vei Karisito," e na veisala e so (raica, me kena ivakaraitaki na Moronai 7:45–47). Na sala cava soti beka e vakabibitaka vei keda o Peresitedi Young, me da vakavatukanataka kina na loloma dina vakarisito e tu vei keda? E na sala cava beka e rawa ni o vakaraitaka kina vakalevu na loloma vakarisito vei ira o ni veimaliwai kei ira? E na sala cava beka era sa vakavatukanataka vei iko o ira na tani na nodra loloma vakarisito?

Kua ni veivakamelei; dau vakatulewa vakadodonu.

- Na cava beka e veivakadreti kina o Peresitedi Young me baleta na noda dau veivakamelei? Mo vakadadamuria beka vakaevei na ivakasala oqo e na nomu bula veimaliwai kei ira duidui vei iko e na vakasama, kei na veika era dau cakava?
- Na cava beka e na yaco mai na noda dau veivakalewai vakatawadodonu vei ira na wekada? Na cava beka e rawa ni vukei keda e na noda dau veivakamelei vakadodonu, ke da donuya e dua na gauna e dodonu kina me da vakamelea e dua tale? (Raica tale ga na Moroni 7:14–18.) Na cava beka na vuna e vakabibitaki kina vei keda me da dau vakavatukanataka na noda loloma titobu e veigauna?
- E na yaga beka vakacava na noda daunanuma ni da luve ni Kalou, me vukea na noda veiwekanitaki vei ira na noda dui vuvale, o ira na noda itokani, kei ira na noda veikilai?

Dou veitokoni e na vakabauta, kakua sara ni veileti.

- Me da taracake beka vakaevei na noda veivakabauti vakaikeda? Na cava beka e na qai rawata vei keda? Na cava beka e na yaco mai na noda dau sega ni veivakabauti vakaikeda?
- Na cava beka e dau vu ni veiqati? (Raica tale ga na 2 Nifai 26:32–33.) Na cava na veiqati, ka me da dau levea beka vakaevei? Na cava beka o sa dau vakayacora mai liu, mo levea rawa kina na veiqati? E veivakadreti beka vakaevei vei keda o Peresitedi Young, me baleta na noda ivakarau e na gauna eda sotava kina na veileti se na veiqati?
- Na cava beka e vu ni nona vakamacalataka o Peresitedi Young, ni "isolisoli talei duadua, ka rawa ni vakaivotavota kina e dua vei keda" na nodra veivakabauti vei keda o ira na wekada? Na cava beka e rawa ni o kitaka, me vakaikuritaka tiko ga na nodra veivakabauti vei iko o ira na tani?

Mo Bula Manini, Dausasaga, ka Qarava Vinaka na Nomu Bula

*Sa kila tu o Peresitedi Brigham Young na bibi ni cakacaka vakaukaua, me ra cokonaki kina na Yalododonu e na kena tara na matanitu ni Kalou. A vakaroti ira kina na vuda vakalotu, "Me isosomi ni noda qara tiko ga na veika me vukei keda kina na Turaga, me da vakasamataka mada na ka e rawa ni da cakava ga me baleti keda" (*DBY*, 293). Rau dau cakacaka vata o Peresitedi Heber C. Kimball, na itokani vinaka, ka iVukevuke tale ga nei Peresitedi Young e na Mataveiliutaki Taumada, me vica vata na siga e na veiwere, ka qai dau vakananuma tale e muri na veigauna oqori e na nona kaya: "Keirau dau buno vata kei [Baraca] Brigham, ka dau cakacaka vata e veigauna, me keirau ya limasagavulu na sede na keirau isau e na dua na siga, ka keirau qai laki vaqara ga na vanua me keirau vakaitikotiko kina, keirau laki ya vitusagavulu-kalima na sede ke keirau laki musu co me kena na manumanu; keirau dau tekivu mai na matakacaca ka qai laki cegu ni sa laki dromu tale na siga, ka dau laki cegu sara e na ciwa na kaloko ke kilai ni na tau na uca. Keirau dau soqona vata na veicovuata ka laki vesuka e na kena ivau, me keirau saumi kina e na tolusagavulu-kalima na lita na witi, keirau dau kolabuka, ni yaco tu i toloi keirau na ucacevata, ka tinikawalu na sede dua na ibinibini levu, ka qai saumi ga e na sila, me vitusagavulu-kalima na sede na kena ivotavota ka rauta ni tolusagavulu na lita na kena levu" (*DNW*, 30 Julai 1862). A qai dau veivakadreti o Peresitedi Young me baleta na bibi ni bula manini, na ligakaukaua, kei na gugumatua, e na nona kaya: "O ira era na laki vakaivotavota e na bula tawamudu, era dau vakayacora sara na veivosa e so era rogoca" (*DBY*, 290).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Me da dau cakacaka vagumatua ka vakayagataka vakavinaka na noda gauna, e na noda veiqaravi ki na noda matavuvale, kei na kena taracake na matanitu ni Kalou.

Na cava beka na noda iyau? Na noda gauna. Mo lewa ga na kena vakayagataki. Sa soli vei iko na gauna; ia ke vakayagataki vakavinaka e na kena vakatetei na dina e vuravura, sa na wili tiko vei iko, o sa na

vakalougatataki kina; ia ke da vakasabusabutaka na noda gauna, eda na laki tarogi tale kina e muri (*DBY,* 290).

Eda na laki vakamacalataka na veisiga eda vakasabusabutaka eke (*DBY,* 290).

Mai na gauna sa votai tu vua na tamata e vuravura oqo, e sega sara ni vinakati me vakatawayagataki se vakasabusabutaki. Ni da sa mai cegu vakalekaleka, se gade voli, e sega ni nakiti me da vakawelewetaka tale e dua na miniti, ni dodonu me da dau saga vagumatua tiko e na veiminiti ni veisiga me da vakavinakataka na noda vakasama, me vakaikuritaki vakalevu sara na noda vakabauta na Kosipeli savasava, e na loloma vakarisito, e na dauvosota, e na caka vinaka, me da tubucake tiko ga e na ivakavuvuli dina, me vaka sa parofisaitaki ka volai tu (*DBY,* 290).

E sega ni sala vata kei na ivakavuvuli kei lomalagi na vakawelewele kei na vakasabusabu. Mo vakamaninitaka na veika kece sara o rawata, me rawa ni o qai vukei ira kina na nomu itokani kei ira na kemu meca (*DBY,* 290).

E lavaki na cakacaka dredre e vuqa e na kena taracake o Saioni [raica na 2 Nifai 5:17]. E veivakalaboci wale ga ke da tukuna wale tiko ga na kena taracake o Saioni, ka sega ni ogataka; ni vinakati kina na noda sasaga e na veiwasewase yadudua sara ni mataisoqosoqo eda dui lewena, se ogaoga e na vakasama, se me bunotaki, se me ogataki vakayalo, oqori duadua ga na sala me taracake kina na Matanitu ni Kalou (*DBY,* 291).

E sega li ni lavaki e na kena taracake na Matanitu ni Kalou e vuravura me da ogataka tiko ga e veigauna? (*DBY,* 290–91).

Oqo ga na iyau levu duadua ka da vakaivotavota kina—na sala me da vagolea vakadodonu kina na noda sasaga, me vakayagataki sara vakavuku na veiaua taucoko ni noda bula, e na vukudra na watida kei na wekada (*DBY,* 290).

Me da laki kelia mai ulunivanua na koula, me mai ta kina na sala, ke da na vinakata me da butuka na sala ka ta e na koula. Era sa dau butuka tiko na veisalatu koula o ira na agilosi, ka teivaki tiko e loma ni nodra parataisi na kau ni bula, ia era a laki rawata mai na koula me mai biu kina. Ni ta na noda veisala e na koula, e dodonu me da laki saga mai vakaikeda, ka mai taya kina na gaunisala. Kevaka eda na laki marautaki Saioni, e na kena totoka kei na iukuuku, eda na rawata na kena marau oqori ni da a taracake mai. Kevaka eda na laki marautaka na Saioni ka da namaka tiko oqo, eda na rawata oqori e na noda sa laki vueta cake, ka cokonaka vakavinaka. Ke da sega ni vakacavara na cakacaka oqori o keda na tamata vakayadua, eda na tara kina na kena yavu me baleti ira na luveda, kei ira na nodra kawa na luveda, me vaka e a qarava mai o Atama. Ke da vinakata me da laki vakabulai e na waqa, me vaka na nodratou vakabulai o Noa kei na nona vuvale, e na rawa ga oqori mai na noda a taracake o keda. Ke vunautaki na Kosipeli ki na veimatanitu, e vakavu oqori mai na nodra vunautaka na iTalatala Qase kei Isireli . . . ki na veiyasa i vuravura kece ga (*DBY,* 291).

Na sitoa taukeni vata e so e Salt Lake City e na rauta na yabaki 1869.
A vakauqeta sara o Peresitedi Young na ligayavavala, na bula manini, kei na nodra rawati ira vinaka na Yalododonu.

E sega ni tukuna vei au na noqu vakabauta ni na vakarautaka vei keda na Turaga na vuaka vavi, na madrai vakabata, kei na veika tale e so; e na cokonaki keda ga me da qai laki rawa ni tatamusuki e na veicovuata, me da laki betia na veta ni vuata kei vuravura, ni da laki tara na noda veivale, me da laki rawata mai na tiki ni kau me ta kina e dua na kisi, ia ni sa yaco mai na gauna ni tatamusuki, me da laki qoqona mai na soreniwiti se na sila, sa kena inaki me da mai maninitaka—me maroroi tiko ga na witi me yacova ni sa tawa tiko na noda lololo e na kakana ni dua, rua, lima, se vitu na yabaki, me yacova ni sa maroroi tu vakalevu na veimataqali sila, me ka ni bula vei ira na tamata kece ga, ka ra maroroya mai na wekada me buli kina na kedra madrai, kei ira tale ga era na mai vakaruru e na vanua oqo (*DBY,* 291–92).

Sa vakaiyautaki vuravura vakalevu na Turaga, me baleti keda.

Meu kaya ga vei kemuni na taciqu kei na ganequ vakalotu, me da vakasoqona mai na veivunika ka tu vakayauyau tu oqo me baleta na noda dui bula, ka vukica me noda gagadre ni bula kei na marau [raica na V&V 59:18–20]. Me kua ni da veilecayaki tiko, kei ira era lecaika tu, ia me da dusimaka ga vei ira na lecaika na sala me ra kunea kina na vuku (*DBY,* 294).

Sa qarava mai na Turaga na nona itavi; sa vakarautaka kina vei kemuni na veivunika ni witi, na lewe ni manumanu, na vauvau, na vutikanisipi, na silika, na veivuanikau, kei na veika kece ga me taracake kina, me ukutaki, ka vakalagilagi kina na Saioni ni gauna e muri oqo, ka sa noda itavi ga me da moica na veivunika oqo me rawa kina na veika eda gadreva, se vinakati me baleti keda, me vaka eda sa mai kila rawa edaidai, ka vakavukui kina mai lagi e na vuku ni noda yalodina. E na sala oqo e na vakalesui Saioni kina na Turaga i vuravura oqo, ka na sega ni kitaka e na dua tale na sala (*DBY,* 294).

Sa noda itavi ga me da qacoya tiko ga ka gumatuataka tiko na veika kece sara ni noda bula, me taracake kina na Nona Matanitu, me da tataqomaki kina mai vei ira na keda meca, me da lewa vakavinaka sara na noda bula, ka kitaka na veika kece sara e rawa ni tauyavutaki kina e vuravura na Matanitu ni Kalou, me da vakasavasavataki, ka vakarautaki kina, me da laki bula e na Nona iserau (*DBY,* 294–95).

Ni bulabula vinaka tu na qele e na veibuca oqo, ka tu vei keda na itei me teivaki ki na qele, e sega ni dodonu tale me da kerea vua na Kalou me mai vakani keda, se me surevaka tiko ga vei keda na kakana me da kania. E na sega ni vakayacora vakakina o Koya, au na sega tale ga ni vakayacora vakakina o au, ke a o au na Turaga. E rawa ni da na vakani keda ga eke; ia ke mani yaco e na dua na gauna me da leqa kina e na kakana, sa na qai kena gauna me vakani keda na Turaga e na mana (*DBY,* 294).

Era dau veiqati na tamata, era veiba, ka saga na veisala e so ni veileti, me ra kocova kina na iyau vakavuravura e vuqa. . . . Ia, vakacava mada ke da saga e na noda igu kece sara me da kelia mai loma ni qele, na kena iyau e vuqa, kei na kena e tu e delai vuravura, me da mai vakayagataka, eda leqa tale beka e na so na ka? Eda na sega ni leqa, e tu vakalevu na veika kece sara, e na rauti keda vinaka, ka vo tale. Me laurai ga na kena sa tu rawa oqo, o kemuni na Yalododonu e na Gauna Oqo, kei kemuni ka sega ni se okati me Yalododonu e na Gauna Oqo, ni raica mada na veika sa tu oqo e vuravura. Au nuitaka ka dau masulaki kemuni, o kemuni e na taudaku ni Lotu, ka vakakina vei kemuni ka dau okati kemuni mo ni Yalododonu e na Gauna Oqo, ni da na mai sotava vakalekaleka eke na sautu, me da tara kina na lovonibukawaqa, me da dolava na veiqara ni veivatu talei, me da taya na noda sala ni sitima, me cukiraki na qele, me da goleva ka sega ni vakataotaki tale e na veivoli; me da rawa ni qarava kina na bisinisi ni kena ukutaki o vuravura (*DBY,* 295).

Me da maninitaka na iyau vakavuravura sa vakarautaka vei keda na Turaga.

E sega ni vakaiyautaki e dua na matanitu se vanua mai na veika e tawa tu e na loma ni nodra valeniyau, mai na bulabula ga ni kena qele, kei na nodra ligakaukaua na lewena (*DBY,* 297).

E tina ni iyau ga ni vuravura oqo na gauna, kei na nodra gugumatua o ira na lewena, ka da sa vakavinavinakataka ga vua na Kalou e na vuku ni kena vakayagataki na gauna me yaga vei keda, ka na tarogi keda e na vuku ni noda vakayacora vakadodonu na tikina oqori; e na sega ni vinakata wale ga me da vakalesuya tale vua na itukutuku ni noda mai vakayagataka vakavinaka na maqosa oqo; ni na sega ni lavaka wale ga o koya me da vakalesuya vua na itukutuku ni veika eda mai cakava, e na vakadikevi vakakina na veivosa eda cavuta, kei na vakanananu ni lomada (*DBY,* 301).

Na yavu vakailavo ga e tu e vuravura oqo me baleti ira na tagane kei na yalewa cakacaka, na nodra sui kei na nave. . . . E cakacakataki na kena tara na veivalenilotu, na valetabu, na vale ni veilewai, na veivale talei e so ni sere kei na veivalenivuli vivinaka; e cakacakataki na nodra tuberi na luveda, me ra kila kina na veitabanivuli e so, me ra kila vinaka kina na nodra dui vosa kei na veivosa tale e so, e na veitiki ni kila ka e rawa ni ra vuli kina na luve ni tamata (*DBY,* 300).

Kua ni vakasabusabutaka e dua na ka. Dau bulamanini, maroroya na ka kece ga, ka qai kerei ira na wekamu me ra veivuke e na nomu kania na veika e so o sa rawata mai (*DBY,* 292).

Mo raica vakavinaka na ka kece ga, dau tomika na veika kece ga e lutu tu, me kua sara ni vakasabusabutaki e dua na ka (*DBY,* 292).

Kua ni nanuma, ni tu vakalevu na kemuni kakana, me ra vakasabusabutaka kina na luvemuni e dua na kubu, se meme ni madrai. Ke dua vei keda e tu vua e milioni vakamilioni na ivakarau witi kei na sila, e sega ni se vutuniyau o koya, me . . . taviraka kina e dua na kena ivakarau ki na buka me kama; me laukana mada na kakana taucoko mai na dua na ka bula, me dewa tale kina i na qele, me yaco kina na inaki ka teivaki mai kina. Mo daunanuma, kua sara ni vakasabusabutaka e dua na ka, dau maroroya vinaka na veika kece ga (*DBY,* 292).

Ni na yaga sara vei keda na noda dau vakamareqeta na isolisoli ni Kalou vei keda; ia keda goleva na kena veibasai, eda sa na tagutuva kina na kaukaua kei na lagilagi sa nakita mai na Kalou me noda. Mai na noda lewa maqosa, na noda manini, kei na vakatulewa me vaka sa vakalougatataki keda kina na Kalou, eda sa dau maroroya kina na keda kakana, na noda qele ni manumanu. . . noda veivale kei na qele, ka vakaikuritaka tiko ga, me da kaukaua ka rogo vakalevu kina, o keda na tamata yadua, ka me rogo vakakina na Matanitu raraba ni Kalou (*DBY,* 292).

Mo maninitaka sara na ilavo o dau rawata mo bula rawa kina, me ratou bula marau ka vakacegu tiko kina na nomu vuvale, ka dau maroroya na kena vovo (*DBY,* 292).

Ke o via vutuniyau, mo maroroya ga na veika o rawata. E rawa tale ga ni rawailavo na tamata yalowai; ia e na dau maroroilavo ga na yalomatua, ka dau vakayagataka me yaga ki na nona bula (*DBY,* 292).

Me da tara na veivale totoka kei na yavu ni itikotiko uasivi.

Me ra tara na noda lewenilotu na veivale vivinaka, me ra teivaka na veivaini kei na veimolimoli vivinaka, me ta na sala vinaka, me tara na veikorokoro totoka, ka tu kina na veika vivinaka me baleti ira na lewe ni vanua, na veisala rairai totoka ka viribai tu e na veivunikau vakarurugu, na veimataniwai tovure, na veiuciwai karisitala sese, kei na veikauvuata, kei na veikautei, kei na veikau se, ka na tubu ka bula vinaka e na draki eda sa mai donuya oqo, me parataisi sara na noda itikotiko e na veiulunivanua, me vakavinavinaka kina na yaloda vua na Kalou nei Josefa, ka dau vakasinaiti kina e na yalovakavinavinaka, me iwewe kina ni gusuda, "me kakua ni yaco na noqu lewa, me yaco ga na nomuni lewa, kemuni Tamaqu" (*DBY,* 302).

Mo ni ukutaka na nomuni veilomanibai, na nomuni veivale, kei na nomuni veiwere; mo ni ukutaka na nomuni koro. Me da marautaka, ka me da rawa ka kina vakalevu. E vuravura vinaka na vuravura oqo, e vinaka na veivunika ke da vakayagataka me yaga vei keda, e na lomadina kei na yalododonu. Me da marautaka ga, ka qai saga e na noda igu, me da bulabula vinaka tiko ga, me dau vakaiyau, ka totoka tu na keda irairai, me

E siviyara tiko oqori o William Carter e na nona itikotiko, e St. George, Utah, e na yabaki 1893.

da taqomaki keda tiko vakavinaka e na veisala e so, me veiraurau kina na noda bula me vaka sa lewai mai, ka dau gugumatua e na veika vinaka kece ga (*DBY,* 302).

E na vakaikuritaki tale ga na noda iyau mai na veika vinaka kece eda sa rawata, ka sega wale ga ni baleta na noda tiko vinaka (*DBY,* 302).

E dodonu vei kemuni na marama vakawati, mo ni kerei watimuni me tea na kau rurugu kei na veikau vuata, me ukutaki kina na nomuni lomanibai e na veisenikau sala kei na veikau se, e na nomuni veiyasa ni vale; ia ke ra sa rui osooso vakalevu na watimuni, mo ni qara ga vakaikemuni, ka qai mai tea kina. Era na rairai kaya beka e so, "Sobo, e vakacevaceva wale ga na noqu vale, ka sega ni veiraurau meu teivaka kina." Io; e kilikili sara me vakayacori vakakina. Mo qusia vinaka ka qai palasitataka tale, ka qai kauta mai na veisenikau sala me mai vakaruguta tu na nomu katuba, ni ra kaya kina o ira era lakosivita mai, "Sa dua na vale vakacevaceva vinaka!" Oqori sara ga na kena gauna, au nuitaka ga mo ni dau vakayacora na veika e dodonu mo ni dau goleva (*DBY,* 200).

Mo ni tara na veivale vivinaka; mo ni vulica na taravale; mo ni mekeniki se daunibisinisi vinaka, mo ni kila rawa kina na itaratara ni vale, na valeniyaya, na lololo, kei na kena teivaki e dua na were, se na susu manumanu, ka qai dau maroroya vinaka e na nomuni tara na kena vale kei na veika kece sara e vinakati kina, me bula rawa tiko me yacova ni sa laki

dromu tale na vulaililiwa; mo ni vakadinadinataka kina ni sa dodonu ga me nomuni na veika vakaiyau sa vakarautaki tu e na bucabuca oqo, kei na veika e qai vakatakava mai (*DBY,* 302).

Au sa curuma na veivale e so ka sega ni vakarautaki kina na veika me baleti ira na marama itaukei ni vale, e sega ni bau dua na vata me ra vakatavara kina na yalewa na itakitaki ni wai, me ra qai dau biuta tu ga e na dela ni qele, ia era na vakawadrava tiko na watidra e na veiyabaki, ka sega sara ni bau nanuma me caka e dua na vata, me dau tava kina na itakitaki ni wai. E rawa ni ra cakava, era vakaweleweletaka ga (*DBY,* 198–99).

Me ra vakavinakataka na nodra valenikuro o ira na tagane vakawati, kei na imamaroroi ni iyaya, kei na nona rumu ni moce, me vinaka vei iratou na nona vuvale, me dau vakavinakataka na nona lomanibai, na sala e dau muria, me totoka cake kina na nomuni itikotiko kei na kena sauka, me caka vinaka kina na kena sala ka teivaki na veikau rurugu (*DBY,* 198).

Me da rawata vinaka na noda bula vakavuvale kei na noda bula vakaitikotiko.

Keitou vinakata e na gauna oqo mo ni dau rawata vakavinaka na veika e baleti kemuni [raica na V&V 78:14]. Mo ni rogoca sara na veika oqo o kemuni na kawa i Isireli! ni rogoca tale ga na wekadra, nodra itokani, kei kemuni na kedra meca, na veika oqo sa lavaka na Turaga vei ira na nona tamata (*DBY,* 293).

Oi kemuni na Yalododonu e na Gauna Oqo, mo ni raica na veisala e so mo ni qarava rawa kina na nomuni bula. Ke o ni sega ni rawata rawa nikua na veika o ni namaka kina, ni tovolea mo ni vakuai kemuni e na veika e so o ni na sega ni volia se sauma rawa; ka vakamalumalumutaka ga na yalomuni mo ni bula ga e na veika e so o ni rawata rawa (*DBY,* 293).

O cei beka e dodonu me vakacaucautaki? O ira ga era rawata vakavinaka na veika e baleti ira, se o ira ka ra dau vakararavi ga ki na loloma levu ni Turaga, me ra vukei kina? E sega ni veisotari ke da namaka vua na Turaga me solia vei keda na veivuata e so, ni da se sega ni tea mai na kauvuata; se me da vakabulai mai na viakana ni da se sega ni siviyara ka kakaburaki; me da qai cikeva kina vua na Turaga me da vakabulai mai na veika e so eda leqa kina, se me da kerei koya me vakabulai keda mai na noda lialia, talaidredre, se na noda vakasabusabu (*DBY,* 293).

Me vakavatukanataka na noda vakabauta na Kalou, ni daru saga vagumatua sara na veika me baleta na nodaru bula, me levei kina na leqa; ia na itikotiko ka ra dau cakacaka vata na lewena, e lomadra kei na ligadra, me ra qarava rawa kina na veika e so oqo, ni na vakavatukanataki kina na veika era saga (*DBY,* 293).

Kemuni na taciqu vakalotu, mo ni dau vuli. Sa dina ga ni sa vuqa sara na ka o ni sa vulica rawa mai; ia mo ni vakuria tiko ga na nomuni vuli; mo ni vulica mo ni rawata vinaka na veika me baleta na nomuni dui bula; mo ni maroroya ki na nomuni lololo na witi kei na valawa, mo ni vakarautaka ki na siga ni lauqa levu. Kemuni na marama wekada, ni kakua ni kerea vei watimuni me volitaka na iotioti ni ivakarau witi, me voli kina mai na sitoa na ka o gadreva tiko, mo ni vukei watimuni ga me maroroi ki na lololo na veika me baleti kemuni, me vakarautaki kina na lauqa levu mai muri, me sa tiko rawa ga vei kemuni na kakana ni dua se rua na yabaki (*DBY,* 293).

Ni kakua sara ni dau taroga na ka me vakarautaka vei keda na Turaga, me da vaqaqa ga se cava e rawa ni da rawata vakaikeda (*DBY,* 293).

Na veika kece sara era sa rawata mai na Yalododonu e na Gauna Oqo, era sa rawata mai na sasaga dredre, kei na yalodina ka sega ni guce rawa (*DBY,* 294).

Me iUlutaga ni Vuli

Me da dau cakacaka vagumatua ka vakayagataka vakavinaka na noda gauna, e na noda veiqaravi ki na noda matavuvale, kei na kena taracake na matanitu ni Kalou.

- Na cava beka na ivakasala nei Peresitedi Young, me baleta na kena taurivaki na "veiminiti ni veisiga"? (Raica tale ga na Alama 34:33.) Na cava beka na vuna e isolisoli talei kina na gauna? Na ivakavuvuli cava beka e vakavuna mo dau taurivaka kina vakavinaka na nomu gauna?
- Na cava na vuna e sega ni duavata kina kei na "ivakavuvuli kei lomalagi" na vakawelewele kei na vakasabusabu? (Raica tale ga na Vunau kei na Veiyalayalati 42:42.)
- Na cava na vuna e lavaki kina na veimataqali cakacaka kece ga e na kena taracake o Saioni? E na veisala cava soti beka me da ogaoga kina e na vakasama, e na buno ni yadreda, kei na veika vakayalo, me da tokona kina na kena taracake o Saioni?

Sa vakaiyautaki vuravura vakalevu na Turaga, me baleti keda.

- E na "vakalesui Saioni [vakaevei] na Turaga i vuravura oqo"? E na veisala cava soti beka, e rawa ni da vukea kina na kena taracake o Saioni?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young, ni rawa ni keli "mai loma ni qele, na kena iyau e vuqa, kei na kena e tu e delai vuravura, me da mai vakayagataka." Na cava beka ga era dravudravua tu ga kina e lewe vuqa e vuravura oqo? Na cava beka e rawa ni da qarava e na noda veivuvale, e

na isoqosoqo ni Lotu, kei na noda veikorokoro, me da veivotai kina e na veika e so sa vakalougatataki keda kina na Turaga? (Raica tale ga na Jekope 2:18–19; V&V 104:14–18.)

Me da maninitaka na iyau vakavuravura sa vakarautaka vei keda na Turaga.

- Na cava na ibalebale ni kena tukuni vei keda me da "kua sara ni vakasabusabutaka e dua na ka, dau maroroya vinaka na veika kece ga"? Me da vakadadamuria beka vakaevei na ivakasala nei Peresitedi Young me baleta na iulutaga oqo, me tawa tiko ga na noda lololo, ka cokonaki keda vinaka tiko ki na leqa vakasauri eda na sotava e na gauna mai muri?
- Eda na "tagutuva [beka vakacava] na kaukaua kei na lagilagi sa nakita mai na Kalou me noda"?
- Me da vakadadamuria beka vakaevei na ivakasala nei Peresitedi Young, ni "Rawa tale ga ni rawailavo na tamata yalowai; ia e na dau maroroilavo ga na yalomatua"?

Me da tara na veivale totoka kei na yavu ni itikotiko uasivi.

- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young ni dodonu me ra vakayacora na Yalododonu, me rawa ni "parataisi [kina] na nod[r]a itikotiko e na veiulunivanua, me [vuabale kina e na] vakavinavinaka [na yalodra]"? Na cava beka me da cakava, me cokaidrauna cake kina na noda veivale kei na veikoro? (Raica tale ga na V&V 82:14.) E yaga beka vakacava na itikotiko savasava, ki na noda bula vakayago, kei na bula vakayalo?

Me da rawata vinaka na noda bula vakavuvale kei na noda bula vakaitikotiko.

- Na cava beka e vakarota o Peresitedi Young, me katoa kina vakalevu na noda bula? Na cava beka na vuna e dau dredre kina e na so na gauna me vakamuri na ivakasala oqori? Na sala cava soti beka e rawa ni da cokonaka kina vakavinaka na noda bula?
- Railesuva tale mada na ivakasala nei Peresitedi Young me baleta na noda dau qarava na noda bula, ka qai raica na veika o sa qarava mai, mo qaqarauni kina ki na nodratou bula na nomu vuvale e na gauna ni leqa. Mo vatavatairalagotaka na sala mo dou tiko vinaka kina vakavuvale, se tiko vinaka kina vakaitikotiko.

- E vakavatukanataki beka vakacava na noda vakabauta, mai na noda cakacaka vagumatua? E veiwekani beka vakacava, ni veidutaitaki na noda qarava vinaka na noda bula, kei na noda vakanuinui ga ki na nona lomavinaka na Karisito?
- E cikevi ira na Yalododonu o Peresitedi Young, me ra dau qarava vinaka na nodra bula, ka vakaroti ira tale ga me ra dau duavata e na nodra itikotiko. E duavata beka vakacava na noda sasaga me da qarava vakavinaka na noda bula, kei na kena taracake tiko na noda itikotiko? O sa bau tokoni beka vakaevei mai na nodra veivuke na wekamu, mo qarava vinaka kina na nomu bula?

A dau vunautaka o Peresitedi Brigham Young me dau vakacabori na nodra iyau vakavuravura me taracake kina na matanitu ni Kalou.

iYau Vakavuravura kei na Matanitu ni Kalou

*E turaga maqosa o Peresitedi Brigham Young, ka sega ni dau vakasabusabu, ni dau saga vagumatua me qarava na veika e gadrevi e vale, kei na veika me baleti ira na wekana. A dau taravale, tauyavutaki bisinisi, ka teivaka na veiwere. Ia a sega ni dau vakaliuca e lomana na veika vakavuravura, ka vakarota kina ni "sa rui vakaliuci e lomada na veika e sega na betena, ka cacawale" (*DNW, *16 Julai 1856, 2). "Au kila vinaka sara ni veika vakavuravura kece ga, mai na ivakatekivu, ki na ivakataotioti, . . . e sega ni vakabetena ki na nodra marau na tamata yadua" (*DNW, *11 Jan. 1860, 1). E vunautaka o Peresitedi Young ni dodonu me dau soli na noda iyau vakavuravura, me taracake kina na matanitu ni Kalou.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Me tiko ga e lomada na veika ni Kalou, me da kakua ni vakaliuca na veika vakavuravura.

Niu wanonovi ira yani na lewe i vuravura, ka raica na nodra malumalumu, au rawa ni kaya beka ni vakavatuka ni nodra lialia na tui, o ira na iliuliu, kei ira na vakaitutu cecere, ka vakakina o ira e dodonu me ra yalomatua cake, ka vinaka ka vakaturaga; ia niu raica na nodra dau vakayacora na veika lialia e vuqa; ka ra dau gadreva, vinakata se diva vakalevu ka veiqatitaka na veika ni bula oqo, au dau vakasamataka ga, Ni yavu lialia, ni o ni dau vakaliuca na veika vakavuravura! . . . O koya ga e dau vakaliuca na iyau kei vuravura oqo, kei na veika e so ka vakaiyalayala wale ga na kena yaga, mai na veika ni Kalou, kei na yalomatua ni vuravura tawamudu, se tagane se yalewa, e sega nni rai tiko na matana, me raica rawa kina, ka sega tale ga na daligana, me rogoca rawa, se na vakasama, me kila sara na veika bibi ni bula oqo (*DBY,* 306–7).

Au dau vakadikeva na vuravura vakatamata, ka raica ni ra veikocokoco, veisugusugu, veiqati, ka ra dui sasagataki ira yadudua na lewena, me ra dui vakacerecerei ira ga vakaiira, ka qarava wale ga na veika e baleti ira, ka dau biuta vakatikitiki na veika e so me baleta na vanua, ka dau dasilana kina na uludra na wekadra—era saga, lalawataka, ka dau vere lo tiko e na nodra yadra tiko e veisiga, ka qai tatadrataka ni ra sa laki moce, "Meu rawa beka vakaevei na wekaqu? Meu butakoci koya beka vakacava, meu toso cake

kina ka dokai vakalevu?" Sa dua dina na ka lialia. . . . O koya ga ka dau saga me butuki ira na wekana, me rawa ni dokai kina ka vakalagilagi, e sega ni dodonu me okati vata kei ira na matatamata yalomatua (*DBY,* 307).

Eda na sega ni kune marau duadua ga mai na iyau, e dina ni da na logalogavinaka kina, ni dodonu me da volia ga kina na veika yaga ni noda bula. Ni da rawata na noda iyau e na butako, se na veisala tawadodonu tale e so, e na vakataotaka wale ga na noda yalomarau, me da ririkotaka tiko ga ni da na tobo ka totogitaki. Ni dua na tamata e rawata vakailawaki na nona iyau, e na vakamosiyalo ga vua ka nona, ni na dau vakasamataka ni rau na veikalikali tale e na nona sa na mate, ka na dua tale e na taukena. Na cava beka me ra vakanuinui kina e na kena sa na laki cava na nodra bula e vuravura oqo ni rarawa? Era na lecaika dina me baleta na vuravura oqo; ni ra sega ni raica rawa e dua na ka, na mate wale ga, kei eli? Era sega sara ni kila na bula vakacegu kei na marau tawavakaiyalayala (*DBY,* 314).

E sega ni vakamamautaka na yalo ni tamata na nona taukena taucoko na koula kei na siliva kei vuravura. Nai isolisoli wale ga ni Yalo Tabu ni Turaga, e na vakatakava vei keda na yalovinaka kei na yalovakacegu, ka vakamamautaka na noda vakasama. Me kua ni da saga na koula kei na siliva, dau rai ga i lomalagi ka qara na vuku, me rawa ni o vukica kina na veivunika sa tu oqo me yaga vei iko, e na gauna ga oqori, o sa na qai taukena kina na iyau taleitaki dina (*DBY,* 305).

Sa tu na iyau kei vuravura, na koula kei na siliva e loma ni qele kei na dela i vuravura, me vakatau vua na Turaga na nona solia vua e dua oqo, se o koya oya—o koya ka dau ivalavala ca se yalododonu—me raica mada na nodra laki vakayagataka, ia e nona taucoko ga. Sa vota vakalevu mai vei ira na lewenilotu oqo, eda sa rawata kina na veivale lelevu vivinaka e na vanua oqo, ka vuqa sara era sa vakaiyautaki vakalevu cake. Ia, e sega ga ni noda, me da dau tovolea tiko ga me da raica na sala e virikotora na Turaga me da taurivaka kina na noda iyau, ka qai dau saga me da vakayacora vakakina. Ke da basuka yani na iyalayala, se gole vaka ki na imawi se na imatau, eda sa butuka yani na sala ni bisinisi tawadodonu. Sa noda bisinisi ga me da kitaka na veika sa virikotora na Turaga me da qarava mai na iyau sa votai vei keda, ka vakayagataka me vaka sa nona lewa, se da vakalesuya taucoko tale vua, se dua ga na kena ikatini, se na meramera ni noda iyau ka dau vo tu (*DBY,* 305).

O ira vakayadua sara era dau qara na marau mai na nodra iyau, se na nodra itutu, era na butusevata na kena sala dina, ni ra na kune vakacegu na lewe i vuravura mai na nona Kosipeli duadua ga na Luve ni Kalou, ka me ra sotava tale ga na marau vakalomalagi e na gauna oqo, kei na gauna tawamudu sa bera mai (*DBY,* 315).

Eda na sotava na rarawa mai na noda dau vakaliuca na ilavo, me takali kina vei keda na Yalo Tabu.

O kila beka ni nomu taukena na nomu iyaya e vaka ga na vakaturubuto ni bogi, se na tegu ni matakacaca, ni se bera ni cilava mai na siga ni sigalevu

tutu, o na sega ni lewa rawa, e na dua ga na gauna lekaleka sara! Me vaka ga ni Kalou ke sega ni vakavatuka mai, ka soli kina na kena lewa (*DBY,* 305–6).

Eda sega ni vakanuinui kina tudei ni veika vakavuravura; ni sa dau veiveisau tu ga, ka na vakavureyalorarawa ga vei ira era dau vakararavi kina (*DBY,* 306).

Sa duatani na veivagolei nei Setani, vua ka vakalou ki na ilavo! (*DBY,* 306).

Au domobulataka vakalevu cake na nodra yalokocokoco na iTalatala Qase, mai na noqu dau rerevaka na lewenilovo kei eli (*DBY,* 306).

O ira na yalokocokoco era dau vinakata me ra rawati vuravura, ia era dau yalorirriko vakawasoma, ka dau vatavatairalagotaka e veigauna na sala me ra rawata kina na veika oqo, na veika oya, se na kena tale kadua (*DBY,* 306).

Sa daukocova na tamata na veika e vuravura, ka sega wale na betena. Era kocokoco vakalevu sara e lomadra. Sa dina ga ni a buli mai na veika kece sara e na vuravura oqo me veivakacegui vei keda, ka ra sa dau marau vakalevu kina e so, ia era na sega ga ni vakamarautaki kina na Yalododonu e na Gauna Oqo. E sega ni vakatakavi mai me iyau wale ga na marau, e rawa wale ga oqori mai vua na Yalo mai Lomalagi (*DBY,* 306).

O ira vakayadua na Yalododonu e na Gauna Oqo, ka ra vagolea na nodra vakasama ki na sasaga ni rawailavo, e na batabata e lomadra na veicakacaka tabu e na vale ni Kalou. Era na dau vakawalena na nodra masu, ka sega kina ni via solia na nodra isolisoli; sa na vakacauocataki vakalevu na nodra saumi ikatini; ka me ra vakanadakuya kina na nodra Kalou, me tabogo kina vei ira na isolisoli vakalomalagi e vuqa—e yaco ga na veika oqori mai na nodra dau garova e lomadra na veika vakavuravura, ka na dau kavoro ga e ligadra, ni na takali vakadua e na noda taurivaka (*DBY,* 315).

Eda na vakaiyau e na noda dau vosota na cakacaka, me da vakaivotavota tale ga e na iyau vakalomalagi.

Eda sega ni vutuniyau dina mai na noda taukena tu na iyau vakavuravura, e sega ni nakiti me da vutuniyau kina, ni sa votai vakatautauvata kina na tamata, o ira sa lotu kei ira na ivalavala ca; o koya na Yalododonu kei koya na tawadodonu. Sa dau vakacilava na matanisiga vei ira na ivalavala vinaka, kei ira na ivalavala ca; sa dau vakatauca tale ga na Turaga na uca vei ira na tamata vinaka kei ira na tamata ca [raica na Maciu 5:45]; sa dau vakavatukanataki na veika oqo e matada, kei na veika eda dau sotava e na noda bula e veisiga yadudua. A kaya kina na Tui o Solomoni mai na gauna mai liu, o koya ka sa dauqoroi e na nona vuku, ni sega ni tauca na cere o ira na daucici, ka sega ni kaukaua e na ivalu o ira na qaqa, ka ra sega tale ga ni dau vutuniyau o ira na yalomatua [raica na Dauvunau 9:11]. Eda sa dau raica na dina ni veivosa oqori e na veika eda dau sotava e veisiga. Era dau qaqa e na ivalu o ira na malumalumu, o ira ka dau

sautaninini tu e na rere, kei ira tale ga na mamadua; ni ra na suguta na nodra iyau o ira na lecaika, na yalowai, kei ira na lialia (*DBY,* 308).

E okati me vutuniyau dina o ira era ligamaqosa me ra rawata na veika vinaka me baleti ira, mai na veivunika sa tu rawa oqo. E vakaturubuto wale ga na kaukaua kei na yalovakaturaga, e vakaturubuto wale ga na veika e solia na iyau, e na laurai ga na iyau e suidra kei na nodra sala ni dra na milioni vakamilioni era dau cakacaka e na nodra igu. Me ivurevure dina ni kaukaua na cakacaka vagolei vakadodonu ka na laki qaravi rawa kina na veika e gadrevi me baleta na noda bula. Era na vakacerecerei kina vakatui na iliuliu era vuli, me veivakalougatataki vei ira na italatala vakalotu, kei ira na iliuliu vakapolitiki, me ra qarava kina na nodra bula na milioni vakamilioni na luve i vuravura gonetagane, se goneyalewa (*DBY,* 309).

E na veirauti vinaka na ikatolu, se dua na ikava ni isolisoli me baleta na bula oqo, ke vagolei vakadodonu na buno ni yadremu. Era nanuma e so ni ra na vakavutuniyautaki mai na nodra cakacaka vagumatua—ka dau cakacakataka ga e tinikaono mai na ruasagavulu-kava na aua; ia e sega ni dau yaco vakakina. E vuqa sara vei ira na wekada dina era na sega ni lakova rawa na nodra soqoni. Sa rauti keda vinaka na siga ono ni dua na macawa me da cakacaka kina (*DBY,* 311).

Oqo na noqu ivakasala vei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo edaidai. Tu vakadua mada, kua ni dau wariri. Au sega ni vakabauta niu rawa ni raica e dua e na noda itikotiko ka sega ni gadreva na iyau, ka na dau vinakata me tu vua na veika kece sara me vakacegu ka marau kina. O kila li na sala mo rawata kina? "Ia," e kaya mai e dua, "keu sega ni kila, au diva tu ga meu kila; ia e sega ga niu kune kalougata tiko—keirau veimecaki sara qori." Au na vakamacalataka na vu ni kena yaco qori—o sa rui dau vakusakusa wale ga; o sega ni dau vakasamataka vakabibi vakaivolatabu, ka rui osooso vakalevu ka sega ni lakova kina na soqoni vakalotu, o sega kina ni dau masu e veigauna mai na nomu wariri, ka sega ni dau wilika kina e veigauna na iVolanikalou. E sega ni sala dodonu oqori me da rawata kina na noda iyau. Au cavuta tiko ga me "vutuniyau," me tubera yani na nodra vakasama, me yacova ni da sa qai rawata na iyau ni vuravura tawamudu, e na matanitu silesitieli ni Kalou. Eda dau diva me da vakaiyautaki e na veika vakavuravura, me da rawata kina na veika vinaka e so me baleta na bula oqo. Ke da gadreva dina, me da vakadeitaka sara na sala me da laki rawata kina. Meu cavuta mada e na kena ivakamacala rawarawa duadua—na kena ka rawarawa duadua sara, ka matau tale ga vei keda—"Dau vukica i cake na nomu veleti," me rawa ni tawa kina na nomu ivotavota, ni vakatauci mai lagi na veivakalougatataki me baleti iko (*DBY,* 310).

Ni ra cakacakataka [na tamata yadua] na yavu ka na dolava vei ira na katuba ni bula tawamudu, sa macala vakasigalevu tu ni ra na rawata tale ga na gagadre vuni ni lomadra, e na kena gauna ga; ke sega ni ra rawata nikua, e na qai rawa beka ni mataka; ke sega ni rawa e na gauna oqo, e na qai nodra beka e na nodra gauna ni bula mai muri (*DBY,* 309).

Me da rawati keda vinaka, ka veinanumi vei ira na dravudravua e na veika eda rawata.

Era tamata ni Kalou na dravudravua, ka na soli me nodra na vuravura oqo (*DBY,* 316).

Sa dodonu me kania na kequ o koya ka viakana se vakaloloma, ka dodonu me dau marautaka na neirau veiwekani; ka tamata yalovinaka, me vaka ga na noqu dokai ira ka tu vakalevu vei ira, se o ira na ravouvou kei vuravura. Meu dau rokovi ira vakatautauvata, me vakatau mai na ivakarau ni nodra bula, ka sega ni baleta na itutu era tawana (*DBY,* 317).

Era sega ni dau guilecava na nodra veiyalayalati o ira na dravudravua, ia era sega ni kauai na dravudravua nei Setani e na veika era sa yalataka (*DBY,* 317).

Me ra dau yalodina na dravudravua, me ra yalosavu na vutuniyau, ka me ra lalawataka na sala me ra veivuke kina vei ira na dravudravua, me ra taracake na Matanitu ni Kalou, e na gauna vata ga oqori, era na vakaiyautaki ira kina, ni oqori ga na sala me taracake kina na matanitu ni Kalou (*DBY,* 317).

Ke soli vei ira na dravudravua na nodra iyau na vutuniyau ka sega tu ni vakayagataki, era na vakasabusabutaka ga e na veika vakasisila e so, ka ra na vakaleqai ga kina. Oqo gona na vuna e sega ni dau lavaka kina na Turaga me ra solia taucoko na vutuniyau na nodra iyavu vei ira na dravudravua. A lako dina vei Jisu e dua na cauravou, me taroga vua se cava me cakava me vakabulai kina, a qai tukuna ga vua, "mo volitaka na ka kecega sa tu vei iko, ka solia vei ira sa dravudravua, ko na qai vakaiyau mai lomalagi; ia mo lako mai, mo muri au," era nanuma kina e vuqa ni a kaya vua na cauravou me solia na veika kecega e nona, ka ni a sega ni lavaka o Jisu me kitaka oqori, a sega tale ga ni kaya me cakava vakakina, a kaya ga me "solia vei ira sa dravudravua" [raica na Luke 18:18–23] (*DBY,* 317–18).

E ka vakamadua sara, vua na tamata yadua, na tagane se yalewa ka tu vinaka tu na nona bula, ka qai sega ni vukei ira na wekana, na wekana dravudravua, me ra qai raica na veika e so me yaga vei ira (*DBY,* 318).

Me da solia na noda iyau me taracake kina na matanitu ni Kalou.

Na cava beka e betena na iyau? Me veivakalougatataki, me da rawata kina na veika vinaka. Me da vakayagataka sara na veika sa tu oqo vei keda, me taracake kina na nona Matanitu, me vakatetei kina e vuravura na ivakavuvuli dina, me vakavatukanataki kina vei keda e vuravura, na talei ni isolisoli ni Saioni ni Kalou (*DBY,* 307).

Ia, ke o rawata na udolu se milioni, e na nomu ligakaukaua kei na veisala dodonu, se lailai se levu, sa nomu itavi mo dau taurivaka vakadodonu na veika e soli vei iko, mai na nomu kila, me taracake kina na Matanitu ni Kalou e vuravura (*DBY,* 313–14).

Ke da sa rawata e vica na drau na milioni na tikinisiliva, ka qai solia me taracake kina na Matanitu ni Kalou, ka me ra vukei kina na ibulibuli ni ligana, me vakalagilagi na Kalou, eda sa na votai vakatautauvata kina e na veivakabulai kei koya na tamata vakaloloma, ka dau kere veivuke e veivale; na vutuniyau yalododonu ka vakaivotavota vata e na ivakatakila nei Jisu Karisito, kei koya na dravudravua yalododonu (*DBY,* 314).

Me da vakatawa ka masumasu, ka lewa vakavinaka na veika eda cakava, se na veivosa eda cavuta, ka bula vakavoleka tiko ga vua na noda Kalou, me kua ni kinoca kina na sore ni ivakavuvuli dina sa tu vei keda na noda lomana na vuravura oqo, me da cokonaki keda tiko ga, me da solia na noda iyau kece ga, kei na noda bula, e na vuku ni Matanitu Vakalomalagi (*DBY,* 314).

Dou qarauna, o kemuni na noda tagane e Isireli, ni qarauna mo ni kakua ni lomani vuravura, se na veika vakavuravura e na ivakarau era tu kina oqo, mo ni vakanadakuya kina na Turaga na nomuni Kalou, e na nomuni viavialevu kei na dokadoka. Me kua ni da dau kauai ki na siliva kei na koula, se na iyau ka dau vakasaqara na vuravura ivalavala ca oqo, mai na qele kei na veivatu eda butuka tu (*DBY,* 314).

Keu taukena beka e milioni na ilavo kei na iyau vakavuravura e so, e na sega ni vagalalataki au mai na ka e dodonu meu qarava, ni se tu vei au na kaukaua meu qarava rawa kina, me vaka e lavaki vua ka dravudravua duadua e na nodra itikotiko, ka sega ni vagalalataki kina. Na isolisoli ga e soli vei keda, e soli vata mai kei na kena icolacola; ni soli vakalevu vei keda na vuku kei na rawa ka, sa vakacolati vata kina me da vakayagataka na vuku kei na rawa ka oqori, me vakatetei kina na ivalavala dodonu, me vakamalumalumutaki na ivalavala ca kei na rarawa, ka me vakatorocaketaki na nodra bula na tamata. Rau sa vakaicolacola vata o koya ka soli ga vua e dua na taledi, kei koya ka votai e na lima na taledi [raica na Maciu 25:14–30]. Ke sa vakasinaiti tu o vuravura e na noda kalougata, sa vakasinaiti vakakina e na kena icolacola (*DBY,* 315).

Me iUlutaga ni Vuli

Me tiko ga e lomada na veika ni Kalou, me da kakua ni vakaliuca na veika vakavuravura.

- Na cava beka na vuna eda na okati kina me da lialia, ni da dau vakaliuca na veika vakavuravura? Me da vakaliuca beka vakaevei na veika ni Kalou?
- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na vuna e soli kina vei ira e so me ra vakaiyau vakalevu? Na cava beka na kedra itatase o ira era sega ni dau "kitaka na veika sa virikotora na Turaga me [ra] qarava mai na iyau sa votai vei [ira]"? O kila beka vakaevei ni o sa vakamuria tiko e dua na "sala ni bisinisi tawadodonu"? Na cava beka o sa sotava mai, ni o dau tovolea mo vota na nomu iyau, e na nomu saga mo bulataka tiko na kosipeli?

Eda na sotava na rarawa mai na noda dau vakaliuca na ilavo, me takali kina vei keda na Yalo Tabu.

- Na cava beka na vuna, eda na laki kune rarawa kina, mai na noda dau vakararavi ga e na iyau vakavuravura? Na ivakadinadina cava beka o sa rawa ni raica, ni dodonu me da kauai tale ga me vakataki Peresitedi Young, me baleta na nodra yalokocokoco na tamata? Me da levea vakacava na leqa e so vaqori?
- Na cava beka e na yaco vei ira era "vagolea na nodra vakasama ki na sasaga ni rawailavo"? Me veivakacalai beka vakaevei vei keda na noda matailavo, me da vakayawaka kina na valetabu, na masumasu, se na saumi katini?

Eda na vakaiyau e na noda dau vosota na cakacaka, me da vakaivotavota tale ga e na iyau vakalomalagi.

- Na cava beka na "vutuniyau dina"? (Raica tale ga na V&V 6:7.)
- Na cava beka e vakarota o Peresitedi Young vei ira ka dau vakaotia na nodra gauna, e na nodra dau qara na iyau vakavuravura?
- Na cava beka me da cakava me da rawata kina na "iyau ni vuravura tawamudu, e na matanitu silesitieli ni Kalou"?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young: "Tu vakadua, kua ni wariri. . . . E sega ni sala oqo mo vutuniyau kina." Na cava beka na ibalebale ni nona vosa? Mo vakadadamuria beka vakaevei na nona ivakasala e na nomu bula?

Me da rawati keda vinaka, ka veinanumi vei ira na dravudravua e na veika eda rawata.

- Me vakaevei beka na noda itovo ni rai, me baleta na noda veivuke vei ira na dravudravua? Na cava e a lavaka na Turaga mai vei ira na dravudravua? mai vei ira na vutuniyau? (Raica tale ga na Mosaia 4:16–28.)
- Na cava beka na vuna, e bibi kina na nomu bula vakaivakarau, mai na iyau vakavuravura?
- Na cava beka na noda itavi me baleti ira na wekada ka ra dravudravua tu?

Me da solia na noda iyau me taracake kina na matanitu ni Kalou.

- Na cava beka na nodra icolacola o ira era vutuniyau vakavuravura?
- Me ra cau vata beka vakaevei na vutuniyau kei ira na dravudravua, e na kena taracake na matanitu? Na isolisoli cava beka sa vakarautaki tu me baleti ira era cakava vakakina?

Na itaba kei Elder Thomas C. Griggs, ka a kaulotu
i Peritania e na yabaki 1880.

Na Qaravi ni Kaulotu

*Era le vica wale, era a cau vakalevu ki na cakacaka ni kaulotu, me vakataki Peresitedi Brigham Young. E vakaciriloloma dina na italanoa ni nona lesu tale yani i Kirtland, e Ohio—mai na nona yabaki-dua e na kaulotu—me talaucaki kina na dredre ni nona veiqaravi, kei na nona solibula ki na cakacaka oqo: "Ni keimami vakasoqoni mai i Kirtland [e na vula o Sepiteba ni 1833], kevaka e dua tale e dravudravua cake vei au—sa na sega sara ga ni tu tale vua e dua na ka. . . . Rau wili tiko vei au na luvequ e rua kau qaravi rau tiko—sa kena levu sara ga oqori. Au dawai tale ga. 'Baraca Brigham, e tiko beka na nomu ivava?' Sega; au sega ni vakaivava tiko, au dara tiko oqo na ivava kerei. E sega tu na noqu isulu ni liliwa, e dua ga na kote cula e vale, kau sa daramaka tiko e na tolu, se va na yabaki. 'E tiko na nomu tarausese balavu?' Sega. 'Na cava o qai cakava? O sega ni dau daramaka?' Sega; au a kerea mai na kena meu mai daramaka, ni bera niu qai volia e dua na noqu. Au sa veilakoyaki mai ka dau vunau, ka solia vakadua na noqu iyau. E lailai sara na noqu iyau e na noqu se qai tekivu vunau. . . . Au sa veilakoyaki ka vunau me yacova sara niu sa dravudravua sara e na isulu meu daramaka e na noda laki vakasoqoni; ia a kaya mai o Josefa: 'lako cake mai'; kau sa lako cake e na kena totolo duadua" (*DNSW, *9 Maj. 1867, 2).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E na vunautaki na kosipeli vei ira kece ga na tamata.

Sa kacivi au na Turaga ki na cakacaka oqo, kau sa kila tiko niu na laki qarava. Ni da na vakadewa yani na Kosipeli ki na veimatanitu; ni sa vukitani e dua na matanitu, eda na goleva tale na kena ikarua, ka laki vakasoqoni ira mai na yalododonu, ka sega ni lomaleqataki ira na kena vo, me yacova na noda sa cabeta yani me iVakabula e na Ulunivanua o Saioni, me da qarava kina na cakacaka tabu e so ni vale ni Kalou e na vukudra [raica na Opetaia 1:21] (*DBY,* 319).

Me vunautaki ga na Kosipeli i vuravura raraba, me kua ni ra qai vakaiulubale kina na tamata ivalavala ca (*DBY,* 319).

Sa dodonu gona kina me ra qai ciqoma ga, se besetaka, na ivakavuvuli tawamudu, me ra vakarautaki kina me ra vakabulai, se me ra vakarautaki ki na nodra vakarusai (*DBY,* 319).

Eratou sa veisureti tiko vei keda na Tamada mai Lomalagi, kei Jisu na Tuakada ka iVakabula kei vuravura, kei na lewe i lomalagi kece ga, me ra veivueti ki na veimatanitu e vuravura, kei ira na milioni vakamilioni era sa moce tu, ka ra se sega ni ciqoma na ivakavuvuli ni kosipeli (*DBY,* 319).

Sa vakalesuya tale mai na Turaga na Matabete e na noda gauna, me baleta na veivakabulai vei Isireli. Sa lewa beka me vakabulai ira tale e so? Io; e na vakabula na Yavusa i Iso, kau nuitaka tu niu na donuya e na bula oqo na kena tauyavu na Ulunivanua o Saioni, me ra cabe kina o ira na ivakabula me ra veivakabulai vei ira na dravudravua, kei ira na vakaloloma ka ra dau vakararawataki keda—o ira ka sega ni ivalavala ca ki na Yalo Tabu. Me da saga ga me da vakabulai keda mada, me da vakabula na Yavusa i Isireli, na Yavusa i Iso, kei ira na Veimatanitu Tani—o ira kece ka rawa ni da vakabulai ira (*DBY,* 319).

Au na marautaka sara niu sa kila ni . . . o ira vakayadua na lewe ni veiyanuyanu, kei na veivanua lelevu, o ira na turaga kei ira na tamata wale, na lecaika kei ira na yalomatua, era sa vulica na ivakavuvuli ni bula tawamudu, ka sa soli vei ira na lewa e na Matabete tawamudu ni Luve ni Kalou (*DBY,* 320).

E na yaco mai na gauna ni ra na vakavulici na tui kei ira na ranadi, kei ira na vakaitutu lelevu e vuravura; ia e na duatani na sala ni kena vakavulici vei ira na vutuniyau, mai na sala e vakavulici kina vei ira na dravudravua, ia e duavata ga na Kosipeli. Eda na sega ni vakavulica e dua tale na Kosipeli; e duadua tiko ga e na gauna tawamudu mai liu, ki na gauna tawamudu mai muri (*DBY,* 320).

Era sa vunau tale ga na iTalatala Qase e na veimatanitu e Iurope, ka sa dolavi vei ira na kena katuba. E sogo vei ira e so na matanitu, ni sega ni vakadonui tu vakalawa; ia e na vakavuna na Turaga na veisau e so e na veimatanitu oqori, me yacova ni sa tadola tale na katuba, me vunautaki kina na kosipeli vei ira kece ga na tamata (*DBY,* 320).

Eda na vakasoqoni ira vata na tamata dravudravua, na tamata wale, kei ira e vica era sa vuli vinaka tu; ia me ra vakasoqoni mada ga o ira na dravudravua ka ra gadreva me ra vueti mai na ca; ka sa vakamawe tu vei ira na nodra veivakatotogani na vakaitutu lelevu ka dokai; era sa gadreva tu na veivakabulai, ka sa dolavi kina na daligadra me ra rogoca na ivakavuvuli dina. Ke o vakasamataka na veika e so e baleti ira era sotava vakalevu tu oqo na bula sautu, sa tabonaki tu na daligadra; era na sega ni rogoca e dua na ivakavuvuli dina (*DBY,* 321).

Ni o kacivi mo laki vunautaka na Kosipeli ki na veivanua tani, sa dolavi kina na kaulotu, mo tovolea na sala mo vakabulai ira kina na tamata yadudua. Sa dodonu ga me ra vakabulai kece sara o ira era sa vauci vata e na ivau ni loloma veivakabulai. E sega sara ni dua na tamata me vakuai kina, e na nona sasaga taucoko sara na iTalatala Qase e na bula oqo, me vakabulai koya ki na Matanitu ni Kalou, o ira beka ga ka sa ivalavala ca vua na Yalo Tabu (*DBY,* 321).

Me ra vakamatatataka e na nodra vakasama kei na lomadra na daukaulotu na ilesilesi era na qarava, ka dau saga vagumatua me ra veisureti mai vei Karisito.

E sega tale ni dua na tagane se yalewa e na Lotu oqo, e se sega tiko ni qarava na nona ilesilesi. Me ra qarava tiko ga na ilesilesi oqori e na nodra gauna taucoko ni bula, me dau caka vinaka tiko, me vakatetea sara na veika dodonu, me dau vunautaka na ivakavuvuli dina, ka me ra dau dusimaki tiko ga, e na nodra bula se na nodra bula o ira era tu tikivi ira, me ra dau bulataka tale ga na ivakavuvuli oqori, me ra rawata kina na bula tawamudu (*DBY,* 322).

Niu curu mai na Lotu qo, au a tekivu kaulotu sara, kau kauta kina na noqu lewe ni vunau, ka tekivu veilakoyaki e veivalenilotu. E noqu lewe ni vunau na ivakavuvuli dina, ka noqu iulutaga na Kosipeli ni veivakabulai, me noqu valenilotu o vuravura raraba (*DBY,* 322).

E sega ni vinakati me dua e kaulotu, me vakavo ga ke sa yalona dina (*DBY,* 322).

O ira na tacida ka ra sa lesi ki na veitabana ni kaulotu mai vanua tani, e dodonu me ra goleva e na yalomarau (*DBY,* 322).

Dou lako yani ki na veivanua kece ga, ka laki vunautaka kina na Kosipeli, mo vuli vakalevu mai na veika o sa dau qarava, ni o vakavukui kina, ka yalomalumalumu e na iserau ni Kalou, mo qai rawata kina na Yalo Tabu, me veidusimaki ka liutaki iko, ka vakavulici iko e na veika mai liu, na veika ni bula e na gauna oqo, kei na veika e so sa bera mai na kena gauna (*DBY,* 322).

Dau vakanuinui ga vua na Kalou, ka me da vakanuinui tiko ga vua, me dolava kina vei iko na sala, ka sovaraka vakayauyau mai vei iko na veivakalougatataki, me marautaka na yalomuni na ivakavuvuli dina. Au na sega ni yalataka na veika vinaka ke o ni muria na sala tawadodonu; me idusidusi ga na nomuni bula e na veika vinaka (*DBY,* 322).

Meu vakamatatataka mada e na nodra vakasama na tacida vakalotu, ni o koya e cavuikalawa yani e na yaca ni Turaga, ka dau vakanuinui tiko ga vua e lomana taucoko, e na sega sara ni lailai vua na vuku, me sauma rawa kina na taro e tarogi vua, se me soli ivakasala ka kilikili me baleti ira na tamata, e na veisala ni bula, kei na nodra vakabulai, ka na sega sara ni vagalui rawa, me tawamudu. Mo lako e na yaca ni Turaga, mo ravi vua na Turaga, ka dau masu vagumatua vua na Turaga, mo kua ni vakacauoca kina, mo kakua ni kauai i vuravura. E na dolavi vei iko o vuravura—ka na dau dolavi tu ga e matamu—ia, ke o dau bula me sala vata voli kei iko na Yalo Tabu, o na kila vakalevu cake kina e levu na ka, e na dua na siga ka drau sala vata kina ki na tinikarua na siga drau na veikalikali kina, mo ni kila sara kina na duidui ni vuku vakatamata, kei na vuku ni Kalou, mo veidutaitaka rawa kina e vuqa na ka, mo dau kila vinaka sara na veika e bibi dina (*DBY,* 323).

Ke sega ni ra lako yani na iTalatala Qase e na liga savasava kei na yalosavasava, e vinaka cake me ra kua mada ga ni lako. Mo ni kakua ga ni nanuma ni o ni na qai laki vakasavasavataki kemuni e na nomuni yaco i na

Uciwai na Missouri, e na Mississippi, e na Ohio, se na matavura ni Wasawasa Atalanitika; mo ni lako yani eke e na liga savasava kei na yalo savasava, mo ni savasava mai na doka ni ulumuni ki na qeteqete ni yavamuni; me qai vaqori tiko na ivakarau ni nomuni bula e na veiaua [raica na Same 24:4]. Mo ni lako yani e na yavu oqori, ka cakacaka tale ga e na yavu oqori, ka qai lesu mai e na savasava, me vaka na tikiniveva vulavula savasava. Oqo na ivakarau ni nomuni lako; ke o ni sega ni vakayacora vakakina, e na laki momosi ga na yalomuni (*DBY,* 323).

Era na vakavolekataki sara na iTalatala Qase vua na Turaga mai na nodra veilakoyaki, kei na sasaga me ra kaulotu. E dodonu me ra dau bulataka na nodra vakabauta vakalotu, me ra qai cavutu kina e na yalosavasava kei na liga savasava, me ra qai laki vunautaka na kosipeli e na kaukaua ni Kalou ka sa vakalesui mai lomalagi. Me kua ni ra tara, se tovolea na ivalavala ca, ia ni ra lesu tale mai, me ra kauta lesu tale mai na nodra yalosavasava, me vakarautaki ira e na nodra mai veisotari tale kei ira na Yalododonu e na yalo dina ni veilomani (*DBY,* 325).

Ke o lako e na ilesilesi mo laki vunautaka na Kosipeli e na wele kei na veiwali e lomamuni, mo ni raica na veika oqo se na veika oya, mo qai raica kina na veika e so e na vuravura oqo, ka sega ni davo donu tiko na nomuni vakasama—io, meu kaya ni davo donu—e na kauveilatai i Karisito, o ni na lako ga ka lesu wale mai. Mo ni lako yani ka tagi tiko ga, ka kauta voli yani na kosipeli savasava oqo, ka vuabale tu e na kaukaua ni Kalou, ka vakasinaiti tu e na vakabauta na veivakabulai vei ira na tauvimate, ke o ni tara wale ga e ligamuni, me vakasevi sara ka cemuri na yalovelavela e so, me ra mamarau tale kina na vakaloloma, o na suka vata tale mai kei na nomu ivauvau, o ira o ni sa rawata ki na matanitu [raica na Same 126:5–6]. Me vakaliuci tiko ga e na nomuni vakasama na veivakalotutaki, mo ni cakacaka vagumatua sara, me ra lesu kina vei Karisito na tamata kece ga (*DBY,* 325).

Mo vakaacabori ira [na wekamu dina] vua na Turaga na Kalou kei Isireli, qai biuti ira tu ga e vale; ni o sa yaco i Igiladi, ki na veimatanitu, se na vanua cava tale o lesi kina, ni o masulaki iratou na nomu vuvale, dau masulaki ira sara . . . kua ni kauti ira vakavoleka mai, me vaka o na tawana e na nomu kato. Dau masulaki ira e na veivanua ga era dui tu kina. Mo nanuma tiko ga—kevaka era na bula tale, sa vinaka sara; ia ke ra qai mate, sa vinaka tale ga; keu na mate, sa ikoya; ia, keu na bula, sa rauta vinaka; ni da sa nona kece ga na Turaga, eda na veisotari tale e na dua na gauna lekaleka mai muri (*DBY,* 324).

Ni ra marautaka dina na yalo ni kaulotu, me ra vakayacora rawa kina na nodra ilesilesi, na itavi e matana na Turaga, kei ira na tamata, sa na qai vakavatukanataki vei ira na gauna talei duadua ni nodra bula (*DBY,* 328).

E veisautaki keda ga na Yalo Tabu, e sega ni rawa mai na ivakamacala se na ituvatuva vakavosa, me ra ciqoma kina na kosipeli i Jisu Karisito.

Au se qai lakova ga vakalekaleka na noqu ilakolako ni vunau vei ira na tamata, sa qai vakadeitaki vei au na yavu dina oqo, se da na vakadinadinataka

O ira na kaulotu mai Echo Canyon, e Utah, e na yabaki 1867. Era vunautaka taumada na kosipeli na kaulotu e Igiladi, Iurope, kei na veiyatuyanuyanu ni Pasifika.

beka na ivunau mai na iVolatabu, me yacova sara na siga ni lewa, me ra kila kece na tamata, e na sega ga ni veisautaki ira. Se mo wilika beka na iVolatabu mai na iVakatekivu ki na iVakatakila, ka vakadinadinataka vakaivolatabu na veitiki ni vunau o vakaraitaka vei ira, e na sega ga ni veisautaki ira rawa na tamata. Ni na cilava ga na nodra vakasama na ivakadinadina mai na kaukaua ni Yalo Tabu, me ra kila rawa kina na dina—me veisautaka mai na yalodra me ra veivutuni. E sega tale ni dua na kena sala takoso. Sa dau iwewe ni gusuqu niu vinakata cake meu iTalatala Qase ga, e na vanua qo, se na veivanua e so, ka qai cavuta ga e lima na vosa ka veitokoni kina na Yalo Tabu, ni na vakabetena cake, mai na noqu talimagimagi e na vunau, ka sega ni veitokoni kina na Yalo Tabu. E dina oqori, ka da sa kila vinaka tu (*DBY,* 330).

Me cavutu o koya e dua ka na vakadinadinataka vakavinaka na veivosa e cavuta, mai na veivoqa ni vosa e vuqa sa cavuti tu e na ivakatakila, me qai tomani koya ka na cakacaka yaco na Yalo Tabu e na nona vosa. Oqo na nona vosa na Turaga, "qai tukuna vei ira na veika me ra vakabauta—na veika e dodonu me ra kitaka—na ivakarau dodonu ni bula, ka veivakabulai,—e dina beka ni na sega ni cau rawa mai vakaveivosaki, se na kena vakavatukanataki vua na nona malumalumu, me vakararavi kina ki na kaukaua ni Turaga, me vaka sa dau vakadinadinataki vei ira vakaoqo, o na qai raica rawa kina ni o koya e vakatusa na nona ivakadinadina e na kaukaua ni Yalo Tabu, e na veisautaki ira, ka vakacurumi ira mai ki na lotu e le vuqa cake na lewenilotu yalodina ka yalododonu, mai vua ka dau vakamacala wale vakaivunau (*DBY,* 330).

E sega e na veiba se na veileti na kaukaua me veivakabulai, me vaka na kena vakatusai na dina ka vakatakila mai na Turaga vua na iTalatala Qase e na veituberi ni Yalo Tabu. Au kila ni o ni na duavata kei au e na tikina oqo; me vaka au sa raica rawa mai. Au sega ni via vakalatilati vei ira na iTalatala Qase, ni ra tugana e lomadra na veika e so me tokoni ira e na nodra taqomaka na nodra vakabauta, au sega tale ga ni via vakataotaka na nodra vulica na ivakavuvuli e so me baleta na Lotu, kei na itutu vakaveiliutaki. Na levu ni nodra kila ka na iTalatala Qase, na kena vinaka vei ira (*DBY,* 330).

E vakabetena cake na yalo dina, e na nodra cilavi e na rarama kei na kila ka, mai na veivosa ukutaki vakamaqosa (*DBY,* 333).

E dodonu me tokoni mai vua na Yalo Tabu na dauvunau me veivotai kina ki na loma ni tamata yadudua e na vosa ka veirauti kaya, ka na gadreva ga na Yalo Tabu o koya ka vuavuaivinaka e na vosa ni vunau ni Kalou, me lagilagi kina na Kalou [raica na V&V 50:17–22] (*DBY,* 333).

Ni sega sara ni dua sa dauvunau e na kosipeli, e talai mai lomalagi, ka sega ni vakayacora e na kaukaua ni Yalo Tabu. Ke sega na kaukaua oqo, e na sega ni veivakararamataki na vunau (*DBY,* 333).

Ke dua na iTalatala Qase e vunau e na kosipeli, ka sega ni kila e lomana ni tu vua na kaukaua me vunau kina e na sala me da rawata kina na bula kei na veivakabulai, me qarava na veicakacaka vakalotu me vaka sa vakadonui tu, ka me qarava e na kaukaua ni Kalou, e na sega ni dokai vakalevu mai na nona ilesilesi, ka na sega tale ga ni yaga vei ira na tamata, kei na kena tosoi tiko ga ka vakarokorokotaki cake na cakacaka ni matanitu ni Kalou. Mai na ivakamacala au sa wilika e na ivakatakila ni Kalou vei keda na tamata, kei na ivakatakila ni Yalo Tabu vei au, e na sega ni dua e vunautaka vakavinaka na Kosipeli, me taukeni, vakalougatataki, ka dokai mai lomalagi, ke sega ni vunau e na kaukaua ni Kalou, me vakatakila kina na nona ivakavuvuli vei ira na tamata (*DBY,* 336).

Mo gumatua tiko ga e na nomu veiqaravi, me tiko ga vei kemudou na yalo ni vunau kei na kosipeli.

Au kerea mada na veika oqo: me ra vakasamataka tiko na iTalatala Qase, ka ra sa suka mai e na kaulotu, me ra kila ni ra se kaulotu tiko ga eke, me vaka ga na nodra a tiko mai Igiladi, se na duatale na yasa i vuravura (*DBY,* 328).

Eda sa dau kacivi ira na tacida vakalotu me ra lako ka laki vunautaka na Kosipeli, me ra lako ka laki qarava vagumatua sara e na kena yalo, e na masumasu, e na veitabaki, e na nodra vunau ka veivakavulici vei ira na tamata me ra vakabulai kina mai muri. Ni oti e vica na yabaki, ni ra lesu tale i vale, era na luvata ga na nodra isala kei na nodra kote ni vunau, ka kaya, "Biu vakatikitiki mada eke na lotu, au sa na saga mada e na gauna oqo na veika e baleta na neitou bula vakavuvale." Oqo e dua na vakasama lialia sara. Ni dua e suka mai na kaulotu, ka laki vunautaka kina na Kosipeli, e dodonu me tu vakarau tale ga me cabeta mai na itutu ni vunau oqo me mai

vunau, me vaka ga e a tiko mai Igiladi, Varanise, Jamani, se na veiyanuyanu e na wasabula. Ni sa mai tiko tale e vale me macawa dua, vula dua, yabaki dua, se yabaki tini, e dodonu me bula tiko ga e lomana na yalo ni vunau kei na yalo ni Kosipeli, me taladrodro yani vei ira na tamata na veika vinaka e cakava, na ivakavuvuli, na ivunau, kei na nona idusidusi. Ke sega ni yaco vaqori, e sega ni vakayacora tiko na nona ilesilesi (*DBY,* 328–29).

Mo yalodei e na nomu lesu tale i vale. Mo qarauna me savasava tiko ga na nomu bula, me tekivu sara mai na doka ni ulumu ki na qeteqete ni yavamu, mo dau yalosavasava,—ke sega, o ni na lesu tale e na yalolailai, kei na yalorarawa, o nanuma ni o na sega ni via rai cake tale e na yalodei (*DBY,* 328).

O ira vakayadua na iTalatala Qase yalodina ka ra sa vakatusa mai na dina ni cakacaka oqo vei ira na udolu vakacaca na tamata e na veivanua lelevu, kei na veiyanuyanu e na wasabula, era na raica na vua ni nodra buno, se ra cavuta ga e lima na vosa, se vica na udolu. Era na sega beka ni raica na vuana e na gauna oqo, ka vakavuqa era na sega ni raica rawa, me yacova yani na ikatolu ni Yabakiudolu; ia na talei ni noda ivakadinadina, e na vakadewai sobu tiko ga mai vua na tama, ki na luvena tagane (*DBY,* 329).

Me iUlutaga ni Vuli

E na vunautaki na kosipeli vei ira kece ga na tamata.

- A vakamacalataka o Peresitedi Young, ni sa vunautaki na kosipeli vei ira na tui kei na ranadi, e na "e na duatani na sala ni kena vakavulici vei ira na vutuniyau, mai na sala e vakavulici kina vei ira na dravudravua." Na cava beka na kena ibalebale e duidui kina na nodra vakauqeti na tamata mai na duidui ni imoimoi ni veivakavulici? Me da moica beka vakaevei na ivakarau ni noda veivakavulici, e na nodra tuberi na veitamata e so, ka sega ni vakatanitaki kina na ivakavuvuli dina ni kosipeli?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni "na vakavuna na Turaga na veisau e so e na veimatanitu," ka sega ni vakatarai vakalawa kina na kena vunautaki na kosipeli. Sa mai yaco beka vakaevei na parofisai oqori?
- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, o cei beka e "dodonu ga me ra vakabulai"? (Raica tale ga na V&V 18:10–16.)

Me ra vakamatatataka e na nodra vakasama kei na lomadra na daukaulotu na ilesilesi era na qarava, ka dau saga vagumatua me ra veisureti mai vei Karisito.

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, sa tu na ilesilesi ni tagane kei na yalewa yadudua e na Lotu oqo. Na cava beka na noda ilesilesi? Na cava beka me caka, me talekatoa kina na sasaga ni kaulotu? Na cava beka o sa qai raica mai na nomu sasaga ni kaulotu, ka na yaga vakalevu e na nomu veisureti me ra lako vei Karisito na tamata kece ga (Raica tale ga na Moronai 10:32.)

- A vunautaka o Peresitedi Young ni dodonu me dau yalodra na kaulotu na cakacaka ni kaulotu. Mai na veika sa vakamacalataki tu e na iwase ni ivola oqo, na cava beka e lavaki kina?
- Na cava beka e yalataka o Peresitedi Young vei ira era na laki vunautaka e na yalodina na kosipeli, ka dau vakararavi vua na Kalou? Na cava na vuna me da dau gadreva kina na veitomani ni Yalo Tabu e na noda veiwasei e na kosipeli?
- Na cava na vuna e vakabibitaki kina me ra dau savasava vinaka tu na daukaulotu, ni se bera ni ra qai tekivutaka na nodra veiqaravi vakatabakidua vakaulotu? Na cava beka e vakasalataka o Peresitedi Young, me baleta na nodra bulakilikili tiko na kaulotu e na nodra veiqaravi, kei na nodra suka tale i vale?
- Na cava na vuna e lavaki kina me dau "donu tiko" vua na iVakabula, o Jisu Karisito, na nodra vakasama na daukaulotu? Na cava beka na ivakasala nei Peresitedi Young me baleta na nodra bulakilikili na kaulotu e na nodra dau kaulotu, kei na nona vakasama me baleta na nodra dau vakanananu i vale na daukaulotu?

E veisautaki keda ga na Yalo Tabu, e sega ni rawa mai na ivakamacala se na ituvatuva vakavosa, me ra ciqoma kina na kosipeli i Jisu Karisito.

- Na cava na vuna era dau katoa vakalevu cake kina na daukaulotu ka ra vakatusa na ivakavuvuli ni kosipeli e na kaukaua ni Yalo Tabu, mai vei ira ka ra dau veivakavulici ga e na ivakavuvuli vakaivunau, ka vakamacala e na veika era kila vakaiira? Na cava na vuna e sega ni dau vinaka kina na veiba e na veiwasei vakosipeli?
- Na cava na vuna e sega ni ra vakararamataki kina o ira era dau vunau, ka sega ni sala vata kei ira na Yalo Tabu?
- Na cava beka e yalataka o Peresitedi Young vei ira era dauvunau "na kaukaua ni Kalou, me vakatakila kina na nona ivakavuvuli," ka dau vakanuinui Vua?

Mo gumatua tiko ga e na nomu veiqaravi, me tiko ga vei kemudou na yalo ni vunau kei na kosipeli.

- Na cava beka na vuna e "vakasama lialia sara [kina]" na nodra dau biuta vakatikitiki na nodra lotu o ira na daukaulotu, ni ra sa lesu tale i vale?
- Ni da sa vakacegui mai na noda ilesilesi, me da dau vakabulabulataka beka vakacava na "yalo ni vunau kei na yalo ni Kosipeli, me taladrodro yani vei ira na tamata e na veika vinaka e cakava, na ivakavuvuli, na ivunau, kei na nona idusidusi"?
- Na cava beka e yalataka o Peresitedi Young vei ira na daukaulotu yalodina, ka ra vakadinadinataka mai na cakacaka ni Turaga?

Tudei na Yalododonu e na iSolisoli ni Yalo Tabu

A dau vakasaqara o Brigham Young e na nona se cauravou voli ga, na lotu ka tu taucoko kina na isolisoli ni kosipeli, me vaka e volai tu e na Veiyalayalati Vou. Ni se bera ni qai papitaiso, a qai vakadinadinataki vua na dina ni Lotu e na kena cilavi na nona vakasama mai vua na Yalo Tabu (raica na DNW*, 9 Fev. 1854, 4). E na imatai ni gauna e rau sota kina kei Josefa Simici e Kirtland, a qai soli vei Brigham Young na isolisoli ni veivosa tani (raica na* MHBY-1*, 4–5). E dina ni a dua na gauna bibi vua oqori, a dau vakaliuci ga na isolisoli e so ka sovaraki vua, kei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo. "Ke da sa lewena na nona lotu na iVakabula, eda sa na votai tale ga ki na isolisoli e so ka a dau laurai tu e liu. E sega beka ni ra raivotu taucoko, e sega beka ni ra tadra taucoko, e sega beka ni ra vakaivotavota taucoko e na isolisoli ni veivosa tani, se na kena vakadewa, ia e na soli vakayadua vei ira me nodra ivotavota, ka veivakalougatataki kina o Koya ka solia mai (*DNW*, 27 Fev. 1856, 3).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E solia na Turaga na Yalo Tabu me vakadeitaki keda, ka da vakalougatataki kina, kei ira na noda vuvale, kei na Lotu.

E soli na isolisoli ni Kosipeli me vaqaqacotaka na nodra vakabauta o ira era sa lotu (*DBY,* 161).

Sa tarogi vei keda ke dau vakavatukanataki vei ira na vakabauta na ivakatakilakila e so e na gauna oqo, me vaka sa dau yaco mai liu. Me da kaya kina ni sa yaco tiko vakakina. Era sa rai na mataboko, ra cici tale na lokiloki, era rogo rawa tale na didivara, sa vakavatukanataki tiko na isolisoli me parofisai, na veivakabulai tale ga, na isolisoli ni raivotu, na isolisoli ni veivosa tani kei na kena vakadewa. A kaya o Jisu ni na laurai vei ira na vakabauta na ivakatakilakila e so oqo [raica na Marika 16:17]. Sa dau laurai e na Nona Lotu kei na Matanitu na ivakatakilakila e so oqo, e na veitabagauna taucoko sara e tauyavu kina na Lotu dina (*DNSW,* 19 Me 1868, 1).

Au sa vakamacalataka ni a lesia o Karisito e na Nona Lotu na i Apositolo kei na Parofita; a lesi ira tale ga na dauvunau, na ivakatawa, kei ira na

ivakavuvuli; ka vakatikora tale ga na isolisoli ni Yalo Tabu, me vaka na duivosavosa, nodra vakabulai na tauvimate, ka me ra dau kila na veiyalo tani e so; ka vakakina na isolisoli vakayalo tale e so. Ia, me taroga mada e na gauna oqo i vuravura raraba, se o cei beka sa vakatakilai mai vua e na raivotu ni sa mai veisautaka na Turaga na itutu taucoko sara oqo, kei na isolisoli vakayalo e na nona Lotu? Au sega ni raica mai. Sa vakatakilai ga mai vei au e na raivotu ni dodonu me tiko e na Lotu, ka sega ni dua na lotu e lotu dina, ke sega kina na veika oqori (*DBY,* 136).

Mo vakasamataka mada ke o dau vakamuria na cakacaka tabu ni Kosipeli, ka sega ni dau vosataka na veivosa tani e so edaidai, veitalia mada oqori. Mo vakasamataka mada ni sega vei iko na yalo ni parofisai, veitalia ga. Mo vakasamataka mada ni o sega ni ciqoma na isolisoli ka sala vata mai na cagi kaukaua, me vaka na siga ni Penitiko, e sega ni bibi sara mo rawata oqori. Sa tu na kena inaki dina e na siga ni Penitiko, a dua na gauna dredre oqori. A nakiti me vakavatukanataki vei ira na tamata na kaukaua cecere nei koya Sa Kaukaua Sara, me dolava na matadra na tamata, me ra kila rawa kina ni sa sauma na dinau o Jisu, ka ra sa mai vakoti koya, e na nona mate, ka yaco kina me iVakabula kei vuravura. A lavaki e na gauna oqori na ka e a yaco me vagolea kina na nodra vakasama na tamata (*DBY,* 161–62).

Vakabauta. Ni o sa vakadinata na ivakavuvuli ni Kosipeli, ka rawata kina na vakabauta, ka isolisoli ni Kalou, sa na qai vakuria vei iko o koya na nomu vakabauta, me vakuri na vakabauta e na vakabauta. E solia o Koya na vakabauta me nona iloloma vei ira na nona ibulibuli; ia sa tu ga vei ira na ibulibuli ni ligana na lewa me ra vakabauta ni dina na kosipeli, se lasu (*DBY,* 154).

Na iSolisoli na Veivakabulai. Au sa tu oqo meu vakadinadinataka na veigauna e vuqa era vakabulai kina e na kaukaua ni Kalou na tagane, yalewa, kei ira na gone, mai na veitabaki, kau raica kina na nodra laki laveti mai na matamata ni mate e vuqa, era vueti kina mai na iyalayala ni vuravura tawamudu; ka so vei ira era sa lecaiyalodra tu, ni sa vakanadaku na yalodra mai na yagodra, ka qai lesu tale mai. Au vakadinadinataka niu sa raica na nodra vakabulai na tauvimate mai na veitabaki, me vaka na nona yalayala na iVakabula (*DBY,* 162).

Niu veitabaki vei ira na tauvimate, au namaka me drodro mai vei au na kaukaua veivakabulai ni Kalou, me laki vakabulai kina na tauvimate, me soro kina na mate. Au sega ni kaya ni ra bula taucoko sara o ira au veitabaki kina e na veimasulaki; ia sa vuqa sara era sa vakabulai mai na noqu veiqaravi (*DBY,* 162).

Ke da vakarautaki keda vinaka, ni da liganicakacaka savasava ni Turaga, e na drodrova kina na yago i koya ka veimasulaki na kaukaua vakayalo nei Koya Sa Kaukaua Sara, me tarai koya yani na tauvimate, me vakabulai sara kina na tauvimate; sa dro vakadua na mosi ni ulu, na fiva, se na mate tale e so (*DBY,* 162).

Au sa dau lakovi vakawasoma, kau lako e na so ga na gauna, ni sa isolisoli ni tama yadudua, ka iTalatala Qase e Isireli, me tu vua na vakabauta me

vakabula rawa kina na nona vuvale, me vaka ga e noqu isolisoli meu vakabauta niu na veivakabulai rawa ki na noqu vuvale; ia ke sega ni dau qarava, sa sega ni vakayacora tiko na nona isolisoli. Me vakatauvatani ga ni mai kerei au meu kolata na nona buka me ratou vakayagataka vakavuvale, ni kevaka e tu vua na vakabauta, e na sega ni vinakata meu biuta tu na veicakacaka au qarava tiko, ka laki vakayacora na nona kerekere (*DBY,* 163).

Ke da tauvimate, kerea ga vua na Turaga me vakabulai keda, ka me qai qarava na veika kece sara e kilikili me vakayacora, me vaka au sa kila tu e na ivakavuvuli ni Kosipeli ni veivakabulai, e vaka ga niu kerea tale ga vua na Turaga me vukea na kena bula na noqu witi kei na sila, kau sega ni se siviyarataka na qele ka teivaka na itei. Au vakabauta, ni dodonu ga meu vakayacora na veika kece sara e dodonu me caka, kau sa kila rawa tu, kau qai kerea ga vua na Tamada mai Lomalagi, e na yaca i Jisu Karisito, me vakadeitaka na vakabulai ni yagoqu (*DBY,* 163).

Ia, mo vakasamataka mada ni da lakova tiko na veiulunivanua, . . . ka dua se rua vei keda e tauvimate, ka sega ni tu vei keda na wainimate me rau vakabulai kina, na cava beka me da vakayacora? Mai na noqu vakabauta, me da kerea ga vua na Turaga sa Cecere Sara me . . . veivakabulai ki na tauvimate. Sa noda isolisoli oqori, ni da donuya na gauna eda sega ni da vakayacora rawa na ka e dodonu me da cakava. Ni sa na qai qarava rawa na Turaga na nona itavi, kei ira na nona italai. Sa noqu itavi ga meu qarava, ni rawa niu vakayacora vakakina (*DBY,* 163).

Eda veitabaki vei ira na tauvimate, ka vakanuinui ni ra na vakabulai, ka masulaka vua na Turaga ni na vakabulai ira, ia eda na sega ga ni tukuna sara ni na vakabulai ira o koya (*DBY,* 162).

Parfisai, Raivotu, kei na Vuku. E rawa ni ra dauvakatakila na tagane se yalewa, ka ra na vakadinadinataki Jisu, ka okati me yalo ni parofisai, me ra raica rawa na vakasama kei na loma ni Kalou me baleti ira, mo vorata na veika ca, ka dau vakayacora ga na veika vinaka (*DBY,* 131).

Au sa kila vinaka tu ga, ni kevaka o na vakamuria na ivakavuvuli i Jisu Karisito kei ira na nona i Apositolo, me vaka e volai tu e na Veiyalayalati Vou, era na vakaivotavota kece sara e na Yalo Tabu na tagane se yalewa kece ga. . . . Era na kila kina na veika sa yaco tu oqo, na veika mai muri, kei na veika e so sa yaco oti mai. Era na kila kina na veika mai lomalagi, na veika e dela i vuravura, kei na veika e loma i vuravura, na veika vagauna, na veika tawamudu, me vakatau ki na nodra ilesilesi kei na nodra dui isolisoli [raica na V&V 88:78–79] (*DBY,* 161).

Mo saga vagumatua mo dau kila na loma ni Kalou. Mo kila rawa beka vakacava? E na veika ni nomuni bula yadua, e rawa ni o ni kerea vakadodonu sara ga vua na Turaga; ia e na veika ni bula raraba [ni Lotu], sa na vakataudeitaki mai na lomana e na kena sala sa virikotori tu, me kilai kina e na itukutuku raraba oqori ni sa vakavurei mai na kena sala dodonu (*DBY,* 136).

Ke vakatakila na Turaga Sa Kaukaua Sara vua e dua na Bete Levu, se vua e dua tale ka sega ni iliuliu levu, na veika dina e so, se na veika sa oti yani, kei na kena ka se bera mai, ka vakaraitaka kina vua na veika me baleti ira na nona lewenilotu e na ruasagavulu-kalima na yabaki mai muri, se na ivakavuvuli vou, ka na qai oka e na lima na yabaki mai muri, se tini, se ruasagavulu, me ivunau ni Lotu kei na Matanitu, ia e se sega ga ni vakatakilai mai vei ira na lewenilotu, ka me vakatakila vua e na veivakauqeti ni duavata ga na Yalo Tabu, e dua vata ga na italai, e dua vata ga na domo, ka dua vata ga na kena kaukaua, ka solia kina vei Josefa na raivotu, e na nona se bula voli mai, sa na okati oqori me isolisoli vua na Bete Levu oqori, se o koya na lewenilotu oqori, ia me kakua sara ni vakaraitaka vua e dua tale e vuravura, me yacova ni sa qai vakatakila na Kalou e na kena sala dodonu ga, me ra qai vakalougatataki kina na lewenilotu raraba. O koya gona oqori, ni o rogoca ni ra kaya na iTalatala Qase ni sega ni dau vakatakila mai na Kalou vua na Peresitedi ni Lotu na veika era sa kila tu, ka qai tukuna na veika talei e vuqa, mo kila vinaka sara, ni ka dina vakalou, ni ivakatakila e tiko vua e vu mai vua na Tevoro, ka sega ni vu mai vua na Kalou. Ke ra dau vakavukui mai na kena sala dodonu, na kaukaua ga ka vakatakila vei ira na veika e so oqo, e na dau tukuna tale ga vei ira me ra dau taqomaka vinaka na veika sa tukuni mai vei ira, era sega kina ni vinakata tale me ra vakatakila tale vua e dua (*DBY,* 338).

E so Tale na iSolisoli. Na kena soli vei keda me da raica na veika e so e matada, e isolisoli tale ga me vaka na isolisoli ni veivosa tani. A solia mai na Turaga na isolisoli oqori, me da qai lewa kina na kena vakayagataki ki na raivotu; e rawa ni da vakayagataka na veika e raici e mata me vakalagilagi kina na Kalou, se me da vakarusai kina.

Na kena soli vei keda me da dauveitaratara e isolisoli ni Kalou, me vaka tale ga na isolisoli ni parofisai, e na kilai na veiyalo e so, na veivosa tani, veivakabulai, se isolisoli cava tale, ia sa soli vakararaba tu vei keda me da rai, me da kila na ikanakana ni kakana, kei na vosa, ka sega ni okati me veivakurabuitaki tale ga me vakataka na isolisoli ni Kosipeli, ka dau soli vakararaba ga vei keda.

E rawa ni da taurivaka na isolisoli e so oqo, kei na isolisoli taucoko sara sa solia mai vei keda na Kalou, me vakacaucautaki ka vakalagilagi ga kina na Kalou, me da qaravi koya kina, ka rawa tale ga ni da taurivaka me da vakayacora kina na veika beci me baleti Koya, kei na Nona cakacaka. . . . E dodonu vinaka na ivakavuvuli e so oqo me baleta na isolisoli ka soli vei keda me vakayagataki ga, ki na me da dau vosota tiko ga ka qai rawata e muri na veivakacerecerei, ka na sega sara ni na tini koso na isoqosoqo eda sa lewena oqo, e na tudei tu ga me yacova yani na vuravura tawamudu.

Ni da vakayagataka vakavinaka sara na isolisoli sa soli mai vei keda, eda na vakaivotavota kina e na tucake tale vakayago, e na yago ka da taukena tu oqo, ka tawana tu na yaloda, ia ni sa vakaturicake tale, e na savasava sara ka talei; me qai bula tiko me yacova yani na vuravura tawamudu (*DNW,* 27 Oks. 1856, 2).

A tauyavutaki na nodra keba na dravudravua e na sauka ni Mississippi River mai Nauvoo e na yabaki 1847, me vaka e vakatakarakarataki tiko e na iyaloyalo oqo. Era a taqomaki na dravudravua e na nona vakavukaca vei ira na Turaga na moa, me kedra kakana.

E veivakadeitaki na cakacaka mana vei ira era dau lomana ka qarava dina na Kalou.

Na cakacaka mana, se na veika vakurabuitaki ka vakavatukanataki e na kaukaua ni Kalou, e sega ni baleti ira na tawa vakabauta; me baleta ga na nodra vakayalovinakataki na Yalododonu, me vaqaqacotaka na nodra vakabauta o ira ka daulomana, rokova, ka dau qarava na Kalou, ka sega ni baleti ira e tautuba ni Lotu (*DBY,* 341).

O ni sa rairai vakasamataka beka na veika au sa tukuna oqo, ni sega ni veika mana ka vakaraitaki e matana e dua, ka na vakadinadinataka kina ni vu mai vua na Kalou, se mai vua na Tevoro; ia, ke sa lewa na Turaga me vakabula na tauvimate e dua ka masulaka, e na vakayacora rawa o koya oqori; ia, e yaco beka oqori me vakaraitaki kina vei ira na tamata ca ni talai mai vua na Kalou o koya ka veiqaravi oqori? Sega, sa vakalougatataki ga kina o koya na Yalododonu, e sega ni baleti ira na tawalotu, e sega ni dua na vuna me ra rogoca; e nodra ga na Yalododonu, ka virikotori me yaga vei ira, o ira duadua ga (*DBY,* 340).

E virikotori tu na yavu ni Kosipeli, ni veika veivakurabuitaki ka dau vakayacori, e na vakavureleqa ga vei ira. Ni o rogoca ni ra vakamacalataka

e so na veika era sa raica—ni ra sa raica mai na cakacaka mana lelevu ka veivakurabuitaki e so, ka ra sa vakabauta sara ga, mo nanuma tiko ni "ra vakabauta na tevoro ka sautaninini," ni ra sega ni nakita [raica na Jemesa 2:19]. Ni sa rogo mai na voqa ni domona na iVakatawa Vinaka, era na vakabauta ka katona sara o ira na yalodina. E ka vinaka sara ni da sa kila mai na kilakila ni lomada, ka raica e na matada vakayalo, me da vakila kina na taleitaki ni bula ni yalo. E sega sara ni dua na tamata, me vakavo ga ke dauyalewa se dautagane [raica na Maciu 12:39], o koya na dauveidauci, se o koya ka qaravi kaloulasulasu, e na dau vinakata [lavaka] na cakacaka mana, se dua tale na kena itukutukuni, ni sega ni na lavaka e dua na tamata yalodina, ka yalododonu (*DBY,* 340).

O ira era tukuna ni ra sa raica mai na veika e vuqa, era kila ka vakavukui kina vakalevu e na Lotu, ka ra sa vakatusa e matadra na ivavakoso lelevu, e na yaca ni nodra Kalou na kawa i Isireli, ni ra sa raici Jisu, se na veika tale e so, era sa dau biuta na Matanitu oqo, ni bera ni ra vakayavalati kina o ira ka ra dau bula e na vakabauta [raica na Alama 32:21] (*DBY,* 342).

E veivakurabuitaki ki na tamata na veika sa vakarautaka mai na Turaga, me yacova sara ni ra sa qai kila vakavinaka. E sega na cakacaka veivakurabuitaki, vei ira ga era lecaika kina. Ni okati na cakacaka veivakurabuitaki ni ka e yaco, ka sega ni kilai na vuna, ia e sega ni vakakina. E tu na vu ni veika kece sara eda raica; ia keda raica e dua na ka e yaco ka sega ni kila na vuna, eda sa dau vakatoka me cakacaka veivakurabuitaki (*DBY,* 339).

E ka rawarawa sara vei au meu vakabauta ni kevaka au na siviyarataka na noqu qele ka tea kina na witi, e na kena gauna dodonu, au na tatamusuki e na witi; e yaco oqo me vaka sa kena ivakarau ga. Sa vakakina na veika mana ka vakaraitaka o Jisu e na nona tiko voli e vuravura. E na vakamau mai Kena e Kaleli [raica na Joni 2:1–11], ni ra sa laki vakamacara na waini, era a qai laki taroga vua na iVakabula e na ka me ra cakava. A qai vakaroti ira o koya me ra tawana na saqa e na wai, ni ra sa vakasinaita, era a qai taloca vakalailai, ka raica sara ni sa vuki me waini. Au vakabauta ni a waini dina oya; au sega ga ni vakabauta ni a caka e na vakasama ni ra sa vakayacora tiko e na gauna oqo o ira na ivalavala ca, ka ra kitaka e na vakasama ni saikoloji, na baioloji vakalivaliva, se na veika vakainaki tale e so, me veivagolei kina vei ira na tamata ni sa waini na wai, se na veika, ka vaqori na kena ivakarau. A vukica na iVakabula na wai me waini. Sa kila vinaka tu na sala me taurivaka kina na veivunika, me laki curu kina ki na wai, e na veivunika ni waini. Sa vakavolivoliti keda tu oqo na veivunika e vuqa; eda dau kania, gunuva, ka sa kila vinaka tu o Jisu na kena vakayagataki, ka sega ni cakacaka mana kece na veika e vakayacora oqori, vei ira ga era lecava tu, ka sega ni kila dina na veika e yaco oqori. E vaka tale ga kina na marama ka a vakabulai mai na nona tara na bele ni nona isulu [raica na Maciu 9:20–22]; a vakabulai koya na nona vakabauta, ia e sega ni cakacaka mana vei Jisu. Ni kila vinaka tu na kena ivakarau, e dina ni ra a drigiti koya yani o ira na lewe vuqa, e matana kei ira mai muri, kei ira

mai yasana ruarua, ka dredre sara vua me lako rawa i liu, a kila vinaka sara na gauna ka tarai koya kina, a vakila ni a biuti koya na nona kaukaua, me vakataroga kina se o cei a tarai koya. E sega ni cakacaka mana vua oqori. A nona ga na kaukaua ni bula kei na mate; ni tu vua na kaukaua me solia kina na nona bula, ka tu tale ga vua na kaukaua me bula tale mai na mate [raica na Joni 10:17–18]. Oqo na ka e kaya, ka dodonu me da vakabauta na veika oqo ke da kila vinaka tiko na itukutuku ni nona bula na iVakabula, kei na veika era a kaya na i Apositolo me vaka sa volai tu e na Veiyalayalati Vou. A tu ga vei Jisu na kaukaua oqo, ka taukena tale ga. A solia vua na Tamana; sa nona iyau, ka soli tu vua na kaukaua me solia kina na nona bula, ka me vakabulai koya ga mai na mate. Sa tu ga vua na sala kei na ivurevure ni wai bula, ni kaya vei ira na tamata, "Mo ni bula," era na rawata dina sara na bula (*DBY,* 340–41).

Ke tu vei keda na vakabauta me da vakila kina ni tu vei keda na ivurevure ni bula, e rawa ni da vakarota na mate veitauvi, "Mo lako tani e na yaca i Jisu, me drodrova tale na nona bula o koya oqo na bula kei na vakacegu mai vua na Kalou, me vorata kina na mate oqo"; e na rawata na veika oqo na noda vakabauta e na veitabaki, e na veiqaravi kina cakacaka vakalotu ni Kosipeli savasava (*DBY,* 342).

E tevuka vei keda na Yalo Tabu na veika vuni ni matanitu, vei ira era dau gadreva na isolisoli tale e vuqa, ka dau vakamuria na ivunau.

Na cava beka na veika vuni? Eda sega ni kila, ni sa tiko beka e na taudaku ni noda kila vakatamata. Ni da veivosaki e na veika e baleta na veika vuni, eda na veivosaki tiko e na veika ni vuravura tawamudu ka tabogo tu vei keda; ni veika kece ga e sa kilai tu, e sega ni okati me ka vuni; ia na veika kece sara sa kilai tu, e soli vei keda me da kila, ni da lakova tiko yani na ikabakaba ni noda kila ka. E ka vuni na kena ka tu tawamudu e na taudaku ni noda kila vakatamata (*DBY,* 338–39).

Ke da vakadikeva vakavoleka sara na iulutaga oqo, eda na qai raica ni somidi wale sara na veika ni Matanitu e sa vakatakila mai, vei ira tale ga na tisaipeli. Ke da sa vakarautaki me da irova yani na veika vuni ni Matanitu, me vaka sa dau lewa tu na Kalou, eda sa na qai kila ni kena meramera wale sara sa soli mai e na vanua oqo, kei na kena mai kea. Sa vakatakila mai na Kalou vei ira na nona tamata e vuqa na ka, e na cakacaka ni nona Yalo Tabu, ia sa dau sogota tale, e na vuqa sara na gauna, na veika sa vakaraitaka oqo ki na vakasama. E na solia vei ira na nona italai me ra raica vakalekaleka na veika ni vuravura tawamudu, ia sa dau sogota tale na raivotu oqo, ka me biu tu me vaka mai liu, me rawa ni ra dau bula ga e na vakabauta, me vaka sa kila tu o koya na i Apositolo, me kua ni ra dau bula mai na veika e laurai e matana votu, e na vakabauta ga [raica na 2 Korinica 5:7] (*DBY,* 339).

E na kena totolo ga ni nomu vakadinadinataka e matana na nomu Kalou, ni sa dodonu me soli vei iko na veika vuni, kevaka o na vakatoka oqori me yacana, mai na Matanitu vakalomalagi—ni o vakasinaiti tu e na veivakabauti vua na Kalou—o na sega tale ga ni o na vakatanitaka e dua na ka sa tukuna vei iko na Kalou—ni o na sega ni vakaraitaka vua na wekamu na veika ka sega ni dodonu me vakatakilai, e na kena totolo ga ni o vakarautaki me vakacolati vei ira na veika ni Kalou, ni sa tawayalani tu na veika oqo, me soli vei iko [raica na Alama 26:22] (*DBY,* 93).

Kemuni na taciqu, ni vunautaka ga na veika eda vakabauta, ni da veivosakitaka na yavu vakaivunau eda sega tiko ni kila, ke tu mada na vuna me da vakabauta kina [kevaka mada ga] eda sa vakavulici kina, ka kila tu na kena dina, mo ni vakatikitiki mai kina, me da vunautaka ga vei ira na noda lewenilotu na veika eda sa kila deivaki tu (*DBY,* 338).

Ke da bula vakavakarau kina, sa levu sara na tikina sa vunautaki mai vei ira na wekada vakalotu ka ra sa rogoca mai e na vica na yabaki, me vakarautaki ira yani ki na matamata qiqo ki na Jerusalemi Vou, me vakarautaki ira tale ga ki na isoqosoqo ni agilosi savasava (*DBY,* 339).

Oqo ga na veika vuni ni Matanitu ni Kalou e vuravura, me da kila kina na sala me vakasavasavataki ka vakavinakataki kina na gagano ni lomada, na vanua eda butuka tu, na cagi eda ceguva, na wai eda gunuva, na veivale eda tiko kina kei na veikorokoro eda tara, me ra kila kina o ira era mai sikova na noda vanua na talei ni noda bula, ka vakadinadinataka tale ga na kaukaua ka rui vou sara vei ira (*DBY,* 339).

Ke o kaya ni o vinakata na veika vuni, na ivunau, kei na ivakatakila, meu kaya ga ni sega ni dau laki dromu tale na Sigatabu, vei kemuni ka lako mai ki lotu, me sega ni sovaraki vei kemuni na ivakatakila nei Jisu Karisito, me vaka ga na uca ka dau tau ki na qele (*DBY,* 343).

Me iUlutaga ni Vuli

E solia na Turaga na Yalo Tabu me vakadeitaki keda, ka da vakalougatataki kina, kei ira na noda vuvale, kei na Lotu.

- Na cava soti beka na isolisoli ni Yalo Tabu? Na cava beka na vuna e bibi kina me vakasukai tale mai e na Lotu dina i Jisu Karisito? (Raica tale ga na 1 Korinica 12:4–11; V&V 46:10–26.)
- Me da kila beka vakaevei ni sa dau vakavatukanataki e na noda bula na isolisoli ni Yalo Tabu? Me da vakayagataka beka vakaevei me ra kune kalougata kina na wekada?
- O cei beka e soli vua me kila na isolisoli vakayalo kei na veika e so e yaga kina e na Lotu? (Raica tale ga na V&V 46:27; 107:18.) E duidui beka vakaevei na kena taurivaki na isolisoli vakayalo e na ilesilesi vakalotu, mai na kena taurivaki na isolisoli oqori e na noda dui bula, se na noda dui vuvale?

E veivakadeitaki na cakacaka mana vei ira era lomana ka qarava dina na Kalou.

- Na cava beka na cakacaka mana? Na cava beka na kena inaki?
- Na cava beka na kena ibalebale me da rogoca "na voqa ni domona na iVakatawa Vinaka," ka me da "vakila kina na taleitaki ni bula ni yalo"? Me vakadeitaka beka vakaevei na noda vakabauta kei na noda ivakadinadina na veicakacaka mana e dau yaco? E veivagolei beka vakaevei na vakasolokakana ni Yalo Tabu, mai na kena vakavatukanataki vakalevu na kaukaua e so? Me da galeleta cake beka vakacava na veika mana e so e yaco tu e na noda dui bula? (Raica tale ga na 2 Nifai 27:23; Ica 12:12.)

E tevuka vei keda na Yalo Tabu na veika vuni ni matanitu, vei ira era dau gadreva na isolisoli tale e vuqa, ka dau vakamuria na ivunau.

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na vuna e vakatakila ga kina na Kalou ni "somidi wale sara na veika ni Matanitu e sa vakatakila mai"? (Raica tale ga na V&V 78:17–18.)
- Me da vakadinadinataka beka vakaevei ni sa "dodonu me soli vei iko na veika vuni"? (Raica tale ga na V&V 76:5–10.)
- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava soti beka na veika vuni me baleta na matanitu ni Kalou? (Raica tale ga na V&V 84:19–22.) E yaco beka vakacava, me dua na ka e okata e dua vei keda ni ka vuni, ka ivakavuvuli rawarawa sara vua e dua tale? Na cava beka na vuna eda dau temaki rawarawa kina me da dau soli vakasama wale ga e na veika e so eda sega ni kila vinaka?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young, "Ni sega ni dau laki dromu tale na Sigatabu, . . . me sega ni sovaraki vei kemuni na ivakatakila nei Jisu Karisito, me vaka ga na uca ka dau tau ki na qele." Me da vakarautaki keda beka vakaevei ki na ivakatakila e so oqori, ni da dau vakayagataka tiko na sakaramede, ka vakatabuya tiko ga na siga ni Vakacecegu (Sabato)?

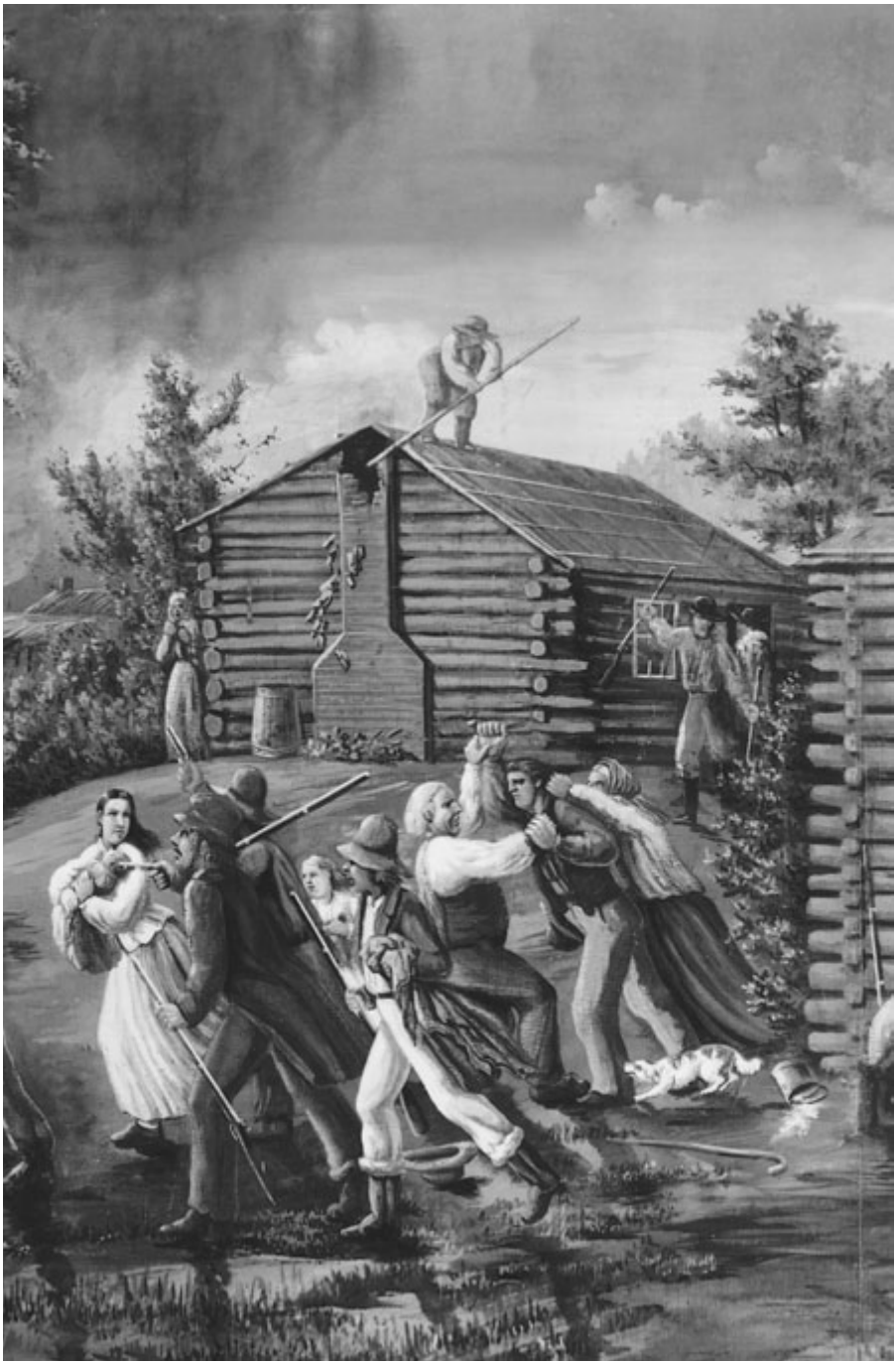

Me vaka e vakatakarakarataki tiko e na iyaloyalo oqo, era a cemuri na Yalododonu mai vei ira na dauvakacaca, ka vakalala kina na nodra veivale e Kirtland, Ohio; mai Jackson County, e Missouri; kei Nauvoo, e Illinois.

Noda Vukei mai na Veivakatovolei, Veivunauci, kei na Veivakacacani

*E kila tu o Peresitedi Brigham Young na inaki ni Kalou, ka qai vakayagataka na veika sa kila oqo, e na veika rarawa e so e sotava mai, kei ira na Yalododonu. A kaya kina o Peresitedi Young: "Au sa rogoca na nodra vakamacalataka na veika e so era sa sotava e na vuku i Karisito. E ka ni marau ni sega ni dau soli vei au na gauna meu vakamacala kina. Sa vuqa sara na ka au sa sotava mai, ia, e na vuku ni veika rarawa au sotava e na vukuna, au dau vakatauvatana e lomaqu na veika rarawa au sa sotava mai, vei ira na ivavakoso, ni vakataki koya ka daramaka voli e dua na kote makawa, sa kadresu ka duka tu, me qai lako mai e dua ka mai solia vua e dua na kote vou, na kote vinaka cake ka totoka. Oqo gona na noqu vakatauvatana na veika au sa sotava mai e na vuku ni Kosipeli—au sa mai luvata kina na noqu kote makawa, ka daramaka sara e dua na kote vou" (*DBY, *348).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E dau veivakatovolei na Turaga me da vakadinadinataki keda kina vua, ni sa dodonu me da vakaivotavota e na matanitu silesitieli.

E dodonu me ra vakatovolei na nona tamata na Kalou sa Cecere Sara. Sa volai tu ni ra na vakatovolei e na veika kece ga, me vaka ga na nona a vakatovolei o Eparaama [raica na V&V 101:1–4]. Ke lavaki vei keda e na ulunivanua o Moraia me da vakacabora kina e so na noda Aisake, e sega ni ka dredre oqori; ni ka rawarawa sara oqori ka rawa ni da vakayacora. Au kila ni sa soli beka vei ira na Yalododonu, me soli vei ira na veivakatovolei kece ga era na gadreva. Ia, ke tu vei kemuni na rarama ni Yalo Tabu, o ni na qai raica vakavinaka kina ni sa dodonu ga me da sotava na veivakatovolei vakayago (*DBY,* 346).

Eda bula donuya tiko oqo na gauna ni veivakatovolei, me da vakadinadinataka kina ni kilikili, se sega ni kilikili kei keda na bula sa vakarautaki mai muri (*DBY,* 345).

O ira vakayadua sara na tamata era na laki vakaisalataki e na lagilagi, e na bula vakatukatuka, kei na bula tawamudu, e dodonu me ra sa lakosivita

yani na veika dredre kece ga sa lavaki tu me ra na vorata o ira na tamata kece ga, me ra qai laki rawata kina na nodra bula lagilagi kei na bula vakalou. Na veika dredre kece ga ka rawa ni da dau sotava na tamata, e na soli vei ira e vica, me cokonaki ira ki na bula mai muri, e na iserau ni Turaga. Ke soli vei keda na lagilagi ka a rawata o Eparaama, e dodonu me da rawata e na sala ka a rawata kina o koya. Ke da vakarau tu me da laki sotava na kawatamata i Inoke, Noa, Melikiseteki, Eparaama, Aisake, kei Jekope, se o ira na luvedra yalodina, kei ira tale ga na Parofita yalodina, kei na i Apositolo, e dodonu me da sotava tale ga na veika kece ga era sa sotava yani, me da kila kina, ka vakavukui, ka qarava rawa na noda edaumeni, ka na cokonaki keda me da laki rawata kina na matanitu silesitieli nei Tamada na Kalou. . . . E bibi sara ki na nomu laki rawata na veivakabulai na nomu sotava rawa yani na veivakatovolei kei na veika dredre e so (*DBY,* 345).

Ke vakabalavutaki na noda bula me laki yacova sara na duanaudolu na yabaki, e rawa ni da na bula ka vuli tiko ga. Na bula veiveisau ka da sotava yani, eda na vuli kina, ka dusimaka vei keda na ivakarau dodonu ni bula, ka me veivakarautaki tale ga ki na noda laki vakaivotavota vata kei ira na yalododonu (*DBY,* 345).

Ke a sega ni cala mai o Atama, ke ra bula tiko ga e vuravura o ira na nona kawa, era na sega ni dau kila na ivalavala ca, se na veika ni bula wiwi mai na kena kamikamica, era na sega ni kila vakakina na ivalavala dodonu, ni vu duadua ga mai na kena ivakarau dodonu, ni sega ni dua na ka eda na laki rawata, ke sega ni vakavatukanataki rawa vei keda na kena veibasai. Ke ra dau yalomatuataka na veika oqo na Yalododonu ni ra sotava yani na veika dredre e vuqa, me okati me nodra solibula, era na qai kila ni isolisoli talei duadua beka ka rawa ni soli vei ira. Ia, ke soli vei ira na ivakavuvuli talei e vuqa, kei na marau dina, ka sega ni vakavatukanataki vata kei na kena veibasai, era na sega ni kila kina na bula marau, e na sega tale ga ni vakavatukanataki vei ira na marau dina. Ni ra na sega ni kila na rarama mai na butobuto, ni ra sega ni se kila na butobuto, ka me ra vakuai kina e na nodra kila na rarama dina. Ke sega ni ra na tovolea rawa na veika wiwi, me ra qai kila vakaevei na veika kamikamica? Era na sega sega sara ni kila [raica na V&V 29:39] (*DBY,* 345–46).

Eda na mamarau vakalevu cake sara ni da sotava tiko na veivakatovolei; ka ni na dau votai vakaiyauyau sara na Yalo Tabu ni Kalou vei ira era sa dau yalodina [raica na 1 Pita 3:14] (*DBY,* 347).

Meu kaya ga vei kemuni na Yalododonu e na Gauna Oqo, ni vinakati wale ga me da vuli mai e na veika ni Kalou. Laiva me ra lasu tiko ga na tamata lasulasu, me ra veirukaki voli ga o ira sa dau veirukaki, ni ra na yacova kina na veivakarusai. E vinakati wale ga me da toso ki liu, ka cabe cake tiko ga, ka dau doka na ivunau ni Tamada na Kalou; ka na vakasesei ira na keda meca o koya (*DBY,* 347).

Eda sa sotava mai na veika e vuqa, ka rawa ni da vakatoka, ni veivakatovolei, kau vinakata me ra kila vakakina o ira vakayadua sara na taciqu vakalotu, ni sa ka talei ka marautaki dina vei au na veika au sa sotava

mai; ia eda sa rairai solibula beka e na veika e vuqa, ka sotava mai na veivakatovolei kei na veitemaki e vuqa, ka sega ni vakatitiqataka sara oqori. Ni da sa mai sotava na veitemaki, ka da yalovinaka ga e na kena sa mai vakacacani na noda iyau e vuqa. Ni o au tale ga, e na lima na gauna au lakova mai kina na veibuca oqo, au sa biuta tu yani na veika sa solia vei au na Turaga, e na iyau vakavuravura, kau rawa ni kaya, me vakatauvatani kei ira au bula kaya mai noqu vanua, e sega ni iyau lailai wale (*DBY,* 347–48).

Ia, e na veika me baleta na veivakatovolei, ni vosoti au kina, e sega ni dauvakatovolei o koya na tagane se yalewa ka tu vua na yalo ni noda lotu; ia o koya ga na tagane se na yalewa, ka saga tiko me veiraurau na nona ivakarau ni bula kei na ivakavuvuli ni Kosipeli ni Luve ni Kalou, ka tovolea tale ga me kubeta tiko na yalo vakavuravura, e na dau sotava na veivakatovolei kei na rarawa, ka rui momoto sara ka mosimosi, ka na dau sotava tiko ga e veigauna (*DBY,* 348).

Mo kakua ni soro vua na tevoro, ka mo vakaivotavota e na icolacola i Karisito, o ni na qai kaya kina ni sa rui rawarawa na nona ivua ka mamada na nona icolacola. Na veika oqo au sa mai kila e na veika au sotava mai e na noqu bula (*DBY,* 347–48).

E dau veivuke na Turaga me ra yalomalumalumu kina o ira era dau domodomoqa, e na nona veivunauci e na nodra sotava na veivakacacani.

Ni da raici ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, eda na rairai taroga kina, e dua beka na yaga ni veivakararawataki era sotava tiko? Io, ke ra na dautalaidredre. E yaga beka na nona vunauci na luveda tagane se yalewa? Io, kevaka era dautalaidredre [raica na V&V 105:6]. Ia, vakaevei ke ra dau talairawarawa ki na veika kece sara rau dau vinakata na nona itubutubu, e dodonu beka me dau vunauci tiko ga? Ke tiko beka na kena inaki, au sega ni kila mada na kena ibalebale. Au se sega ni raica na vuna e dodonu kina me vunauci e dua na gone talairawarawa, kau sega tale ga ni se raica na vuna me vunauci kina mai vua na Turaga o ira na nona tamata dautalairawarawa. Era sa dau vunauci beka na noda lewelnilotu? Io, sa vakayacori vakavinaka vei ira (*DBY,* 350).

O ira era na vakanadakuya na ivunau savasava ni Kalou, era na dau sotava na veivakatovolei, ka rui dredre dina sara. E na vakila kina na nona rarawa o Koya sa Kaukaua Sara. O ira na yalomalua, ka ra luvena vinaka, era na vakaivotavota e na isolisoli talei e vuqa nei Tamada na Kalou. Mo dau yalomalua, ka me vagolei tiko ga na nomu vakabauta vua na Turaga sa Kaukaua Sara [raica na V&V 101:16] (*DBY,* 351).

Eda na vakalougatataki vakalevu cake mai na veivakararawataki, kei na veika voravora eda sa dau sotava, me uasivi cake ke da a vakaitikotiko ga e na noda dui koro ka da cemuri mai kina—me vinaka cake sara mai na kena a soli ga vei keda me da laki tawana na noda dui veiwere, iteitei, sitoa, iqaqi, veimisini kei na veika kece sara eda a taukena tu mai liu (*DBY,* 346).

Me vaka e vakaraitaki e na iyaloyalo oqo, era dau yaloca tu na vakailesilesi e na veitaqomaki, ka dau sevaki ira na Yalododonu.

Era na vakacacani na yalododonu mai vei ira era dau ivalavala ca, e na dau veitovaki na Kalou vei ira era sa Nona, me toso tiko ga na Nona cakacaka.

Mo kakua ni rere, ni kevaka e dina na nona vosa na Turaga, o sa na dau vakatovolei e na veika kece sara; se mo ni dau marau, ka masumasu me kakua sara ni mudu, ka dau vakavinavinakataka na veika kece sara, ka vakakina na kena butakoci na nomuni iyau, ni sa tuberi keda tiko ga na liga ni Turaga, ka dautuberi keda tiko ga. Me ra vakasavasavataki ira yadudua na tagane kei na yalewa e na iserau ni Turaga, kei na veika kece sara sa vakarautaka mai o Koya sa Kaukaua Sara, e na yaga vakalevu sara vei ira (*DBY,* 347).

Sa tuberi ira na nona tamata [na Kalou] ki na veiyasa i Amerika, ka ra sa dau dusimaki vakalevu e na veivakasewasewani. . . . Sa lewa tiko na Turaga. O ni na rairai taroga beka se cava na nona inaki kina. O ni sa kila taucoko tu ni dodonu me ra vakasavasavataki na Yalododonu, me ra qai rawata kina na matanitu silesitieli. Sa volai tu ni a sa vakavinakataki tu na bula i Jisu mai na veika dredre e a sotava [raica na Iperiu 5:8–9]. Na cava beka na vuna eda vakasamataka kina e na so na gauna, ni da na laki vakaivotavota e na nodrau matanitu kei koya na Tamada, ka sega ni se sotava na veivakatovolei oqori? (*DBY,* 346).

E na sega ni vakavinakataki na bula nei Josefa, ke a bula tiko me yacova yani na yabaki udolu na dede ni nona bula, ke a sega ni sotava na veika dredre e vuqa. Ke a bula tiko me udolu na nona yabaki ni bula, ka liutaki ira kina na

nona ilawalawa, ka qai sega ni vakacacani e na nona vunautaka na Kosipeli, e na sega ni vakavinakataki sara na nona bula, ke a se yabaki [tolusagavulukawalu]. E rawa ni o na qai vakasamataka, ni ra sa sotava mai na noda lewenilotu na veika dredre e vuqa, kei na veika rarawa, me ra vakasevi kina mai na nodra veivale, ka buturaki, ka duiveiseyaki, ka vakamavoataki, ka vakaluvaiwaletaki, mo ni kila kina ni sa tosoya tiko ga o Koya Sa Kaukaua Sara na nona cakacaka, ka na vakatotolotaka tiko ga (*DBY,* 351).

Ni o veivakararawataki ki na "Vakabauta Vakamomani" o sa na caqeta tiko ga i liu, e na sega ni vakacacani mai kina. Sa lewa vakakina o Koya na Turaga Sa Kaukaua Sara (*DBY,* 351).

Ke da sotava na veivakararawataki me vaka na kaukaua ni liga kaukamea, era na guta mai vakalevu na noda ivakavuvuli vakalotu o ira na udolu vakaudolu era na curu mai i na lotu, ka ra na lakova mai na tamata vinaka, kei ira na tamata ca e vuravura, ka ra duivosavossa kina, ka vakavurea tale ga na nodra dui vakabauta, ka ra na mai ciqoma na udolu vakaudolu ka ra sega ni se kauai kina oqo (*DBY,* 351).

E na veigauna ga era na veivakacacani ka veisaqasaqa kina kei ira na noda lewenilotu, era na vakacerecerei keda kina, me vakamalumalumutaka kina na ligadra na Yalododonu e na Gauna Oqo. E na veigauna kece tale ga era na saga kina me ra vakalailaitaki keda, era na qai vakuria tiko ga. E na veigauna kece ga era na saga kina me ra voroka na nodra vakabauta, kei na nodra ivakarau savasava na noda lewenilotu, e na veivakaukauataki na Turaga ki na duru ni yava malumalumu, ka veivakadeitaki vei ira ka tu veilecayaki tu na nodra vakabauta, kei na nodra kaukaua mai vua na Kalou, e na rarama, kei na vuku. Era na vakaikuritaki tiko ga na noda lewenilotu e na yalododonu kei na kaukaua vakalou, mai na kaukaua ga ni sasaga ni Tevoro me vakarusa (*DBY,* 351).

Ke o ni biuti keimami tu ga, era na talai yani na iTalatala Qase ki na veiyasa i vuravura kece ga, me ra laki vakasoqoni mai na kawa i Isireli e na veivanua era dui tu kina; ia ke o ni veivakacacani tiko ga vei keimami, keimami sa na rawata kina vakatotolo cake, ni keimami na yalo dadaga vakalevu sara ni keimami tu wale, ka na dau kedru beka, se moce vakalekaleka, me keimami cegu kina. Ke o ni vakalaivi keimami vakalekaleka, me keimami wele tiko kina; ia ke o ni vakacacani keimami, keimami na duri mai e na veibogi me keimami laki vunautaka kina na Kosipeli (*DBY,* 351).

Me iUlutaga ni Vuli

E dau veivakatovolei na Turaga me da vakadinadinataki keda kina vua, ni sa dodonu me da vakaivotavota e na matanitu silesitieli.

- Na cava beka na vuna e vakatoka kina o Peresitedi Young na bula oqo me "gauna ni veivakatovolei"? (Raica tale ga na Eparaama 3:22–26.) Eda na cokonaki beka vakaevei, mai na veika dredre eda dau sotava, me da laki rawata kina na matanitu silesitieli?

- Na cava beka na vuna e lavaki kina na bula veibasai, na veika vinaka, kei na veika ca? (Raica tale ga na 2 Nifai 2:11–14.)
- Na cava beka na vuna e rui taleitaka kina o Peresitedi Young na veika dredre e a donuya mai, kei ira na Yalododonu e liu? Sa bau vukei iko beka vakaevei na veika dredre o sa sotava, me vakataudeitaki kina e na nomu sa mai Yalododonu e na Gauna Oqo?
- Na cava na ibalebale ni noda "vakaivotavota e na icolacola i Karisito"? (Raica tale ga na Maciu 11:28–30.) Me vukei keda beka vakaevei na noda vakaivua e na icolacola i Karisito, me da yalomamarau tiko ga e na gauna eda sotava kina na veika dredre? (Raica tale ga na Mosaia 24:13–15.)

E dau veivuke na Turaga me ra yalomalumalumu kina o ira era dau domodomoqa, e na nona veivunauci e na nodra sotava na veivakacacani.

- Na cava na vuna e dau vunauci keda kina e na so na gauna na Turaga? (Raica tale ga na V&V 101:2–8.) Na cava e bibi me baleta na noda vunauci? Me yaga beka vakaevei na ivakavuvuli oqo, vei ira na itubutubu kei na gone me ra tauyavutaka na veivuvale vinaka?
- A kaya o Peresitedi Young ni ra na "vakalougatataki vakalevu cake [na Yalododonu] mai na veivakararawataki, kei na veika voravora [era] sa dau sotava, . . . ke ra vakaitikotiko ga e na [nodra] dui koro ka [ra] cemuri mai kina—me vinaka cake sara mai na kena a soli ga vei [ira] me [ra] laki tawana na [nodra] . . . veika kece sara [era] a taukena tu mai liu." Na cava na kena ibalebale e vinaka cake kina na noda totogi e na vuku ni noda talairawarawa, mai na noda dui wele tu ga e na noda ivakarau tawadodonu?

Era na vakacacani na yalododonu mai vei ira era dau ivalavala ca, e na dau veitovaki na Kalou vei ira era sa Nona, me toso tiko ga na Nona cakacaka.

- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni ra na vakacacani o ira na talaidredre, ia a tukuna tale e vica na ka me baleti ira na talairawarawa—me vakataki Jisu Karisito, Josefa Simici, kei ira na daukaulotu—era sa dau vakacacani mai. Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na vuna e dau laiva kina na Kalou me ra veivakacacani na ivalavala ca vei ira na yalododonu?
- A kaya o Peresitedi Young ni "na vakatotolotaka tiko ga" na cakacaka ni Turaga na veivakacacani ki na Lotu. Na cava beka na itovo ni noda rai me baleta na veivakacacani eda sotava e na vuku ni ivakavuvuli dina? Na cava beka e rawa ni da cakava me da tuberi ira kina na luveda, me ra dau rawa na veivakacacani?

Veiliutaki Vakavuravura kei na Matanitu ni Kalou

*O Peresitedi Brigham Young—na dautawavanua, na turaga vuku, ka isevu ni kovana kei Utah—a dau doka vakalevu ka veiqaravi e na yalodina ki na nona matanitu. E na vula o Julai ni yabaki 1846, ni ra vakavakarau tiko na Yalododonu ki na nodra ilakolako mai Iowa ki na Bucabuca ni Salt Lake, era a kerei mai na matanitu levu e Amerika me ra veivuke ki na ivalu kei Mexico. E dina ga ni a sega ni dau veitokoni mai na matanitu vei ira na Yalododonu e na veika dredre era a sotava mai Missouri kei Illinois, a lewa ga o Peresitedi Young me ra kacivi na lewe ni Mormon Battalion, me ra laki veivuke e na ivalu, ka yalataka vei ira oqori ni ra na sega ni volekata yani na waqawaqa ni veivaluvaluti ke dau vinaka na nodra ivakarau. A laki yaco e muri na yalayala oqo. Era rawailavo tale ga mai na nodra curu oqo na sotia ki na Mormon Battalion me veivuke vei ira na Yalododonu e na nodra ilakolako i na muaira. Ra cavutu kina mai na Veikeba kei Isireli e limanadrau vakacaca na tagane, e na ilakolako dredre sara ka 2,000 na maile na kena balavu mai California ki na Wasawasa Pasifika. A vakamacalataka o Peresitedi Young me baleti ira ka ra bole oqori, "Ni veigauna kece au nanumi ira kina na veituraga e na ilawalawa oqori, au dau vakasamataka tale ga, "me vakalougatataki ira na Kalou me tawamudu.' Eda sa mai vakayacora oqo ki na Matanitu me ivakadinadina ni noda yalodina" (*DBY, *476). Sa dau veivakauqeti mai e na veigauna o Peresitedi Young vei ira na Yalododonu, me ra dau yalodina ki na nodra matanitu, me ra vakamuria na kena ivakavuvuli, ka me ra digitaki o ira na tamata savasava me ra tawana na itutu vakamatanitu, kei ira na yalosavasava, kei ira na tamata dokai .*

iVakavuvuli i Brigham Young

Me yavutaki e na ivakavuvuli vakalou na matanitu vakavuravura, me tudei kina.

Ke saqata e dua na matanitu na ivakaro e so sa virikotori tu, ka veivakacolati kina vei ira e so na nona lewe ni vanua, se vua e dua tale na matanitu, me laki sevubale sara kina na bilo ni nona ivalavala ca, e na veika

e so era sa vakayacora mai, ka tu kina na kena lewa, e na veitaviraki na Kalou vei ira ka ra tawana tu na itutu ni veiliutaki, me ra guilecavi kina; me kauti ira tale e so, ke ra dravudravua se vakalolomataki tu, o ira ka dau kaseti ka vosacataki e na veimatanitu kece ga, me solia vei ira na kaukaua kei na vuku; era na vakaikuritaki ka bula sautu, me yacova ni ra sa vuki me matanitu levu e vuravura oqo (*DBY,* 357).

Era sa dau laveti ka vakacerecerei vakatamata o ira na veimatanitu lagilagi ka kaukaua, e na lewa ni Kalou, me yaco kina na nona inaki vuni, ka ra taviraki tani tale ga, ka vakarusai vakadua mai na nona lewa. E dusimaki na veisau lelevu oqo, ka veivakarautaki ki na kena vakasukai mai na nona Matanitu e na veisiga e muri, ka tudei tu ga, ka tubu cake tiko ga e na cecere kei na kaukaua, me yacova sara ni sa qai yaco mai na gauna sautu ka savasava, ka gauna ni veiwekani vakalotu ka vakapolitiki, me vakasinaita sara na lomadra na tamata dravudravua, me ra rika kina e na marau e na vukuna o Koya Sa Savasava Sara e Isireli, ka sa na qaqa e veivanua kece ga na nona Matanitu (*DBY,* 357).

Na matanitu ka veiliutaki kina na Kalou, [e] matanitu ka tauyavutaki ka qaravi na kena lawa e na yalododonu, ka tu vei ira na kena vakailesilesi na kaukaua ka vu mai Vua Sa Kaukaua Sara (*DBY,* 354).

Ni sa mai tauyavu e vuravura na Matanitu ni Kalou, se na matanitu vakalou, sa na kautani mai vuravura na ivakarau e so ka sa dau vakayacori tu oqo (*DBY,* 354).

E sega ni soli me dua na matatamata me bula ka veisaqasaqa ki na dua tale, ka ra veivakasauraratataki me ra vakadadamuria na ivakarau ni nodra bula; e na sega ni soli me dua na matalotu me veivakacacani ki na dua tale na lotu, e na vuku ni duidui ni nodra vakabauta, se na ivakarau ni nodra sokalou. E na taqomaki vakayadua sara na tamata e na nodra goleva na nodra dui lotu, kei na nodra isolisoli vakaitikotiko, ka na sega ni soli ki na dua na yasana, se matanitu, se itikotiko, se vua e dua na tamata me veivakatotogani ki na nona dodonu e dua tale; me kua ni tubu tiko e dua na matalotu vakarisito me veivakacacani ki na dua tale (*DBY,* 354).

O koya ka na donuya na kena tauyavu vakadua e vuravura na Matanitu ni Kalou, e na qai vakadinadinataka na kena tauyavu na matanitu ka na veitaqomaki ki na nodra dodonu yadudua na tamata. Ke a sa veiliutaki tiko oqo na matanitu oya . . . o ni na raica na nodra taqomaki vinaka na Lotu Katolika mai Roma, na Lotu Katolika mai Kirisi, na *Episcopalian*, na *Presbyterian*, na Lotu Wesele, na lotu *Baptist*, na *Quaker*, na *Shaker*, na Idu, na Muselemani, e na veivanua ni nodra sokalou, kei na kena soli me ra sokalou vua, se na ka era qarava, e na veigauna era nanuma ni dodonu me ra vakayacora, ka sega ni veivakatotogani vei ira tale e so. E dua beka e dau vosa vakadodonu sara, ka vakatulewa tu vakavinaka, e na gadreva e dua tale na galala ka vinaka cake? (*DBY,* 355).

E rawa beka vakaevei me duri e dua na matanitu ka [digitaki e na galala]? E dua wale ga na sala e na duri rawa kina. E rawa ni na lako tiko ga; e na sala cava beka? E rawa ni duri tiko ga, me vaka sa duri tiko ga na matanitu mai lomalagi, e na yavu tudei ni dina kei na yalosavasava; oqori ga na sala ka tudei tiko kina na veimatanitu kece ga (*DBY,* 355).

Me ra yalomatua ka yalodina o ira era dau veiliutaki.

Au dau marautaka na matanitu ka veiliutaki vakavinaka, au vinakata tale ga me veiqaravi tiko vakavuku ka vakadodonu. Ke qaravi vakatani na matanitu vakalomalagi, e na tini me dua na matanitu vakasisila duadua e na dela i vuravura oqo. Veitalia sara na vinaka ni dua na matanitu, ke ra sega ni veiqaravi kina o ira na tamata yalododonu, e na laki tasevu ga me dua sara na matanitu ivalavala ca (*DNW,* 3 June 1863, 2).

E sega ni dodonu me dua e veiliutaki, me veiqaravi, se vakatulewa, me vakavo ke sa . . . vakamalumalumutaki koya ki na lawa, ka vakavatukanataka e na nona vakamuria vakavinaka mai na lawa ka vauci koya tiko, ni sa dodonu me itaukei ni lawa oqori (*DBY,* 357).

[E vinakati e na matanitu vinaka e dua na ilailiu, ka] rawa ni rogoca na lomadra na tamata, me vaka na bula era dui bula kina, na veika kece ga e rawa ni vakamacalataki me baleta na kena qaravi vakadodonu na Matanitu. E dodonu me kila tiko na imoimoi ni veiliutaki ka na yaga vakalevu ki na nona matanitu. Me kila rawa tu, ka sa dau nona ivakarau tale ga me vakayagataka vakavuku na lewa ni veilesi, me vaka sa vakatikori vua e na yavutu vakaveiliutaki, me digitaki ira ga na tamata vinaka, ka tu vei ira na kila vakaveiliutaki, me ra tawana na veitutu cecere e so. Me kua ni dau vakayacora wale ga na itavi sa virikotori tu me baleti ira e na nona iwasewase ni veidigidigi, me dau veitokoni tale ga e na veika e dodonu me ra kila, ka me ra veivakadodonutaki tale e na veika me ra lewa. O ira vakayadua na vakailesilesi vinaka e na veimatanitu galala, era na dau saga tiko ga na nodra tiko vinaka na tamata kece ga, veitalia ga se isoqosoqo vakapolitiki cava era lewena (*DBY,* 363).

Me ra dau nanuma na tamata na lomadra, na veiwekani vakacakacaka, na nodra vakabauta me ra digitaka ga na tamata vinaka duadua e rawa ni ra raica me nodra Peresitedi, ke dau kana pateta vakamasima—e dua ka sega ni vinakata me cecere cake sara mai vei ira ka ra digitaki koya, ka vinakata ga me dau bula me vakataki ira, me vakaisulu tu ga me vakai ira, me dau duavata sara kei ira e na veika vinaka kece ga (*DBY,* 363).

Eda vinakata me ra veiliutaki e na noda matanitu o ira ka bibi cake vei ira na matanitu, ka ra dau lomana tale ga, me vinaka cake mai na koula, siliva, na nona irogorogo, se na nona qoroi (*DBY,* 364).

Sa itavi ni lewe ni Lotu me ra lewenivanua vinaka.

E yavu ni veimatanitu vinaka ka dodonu na noda lewai keda vinaka vakaikeda, se matanitu vakalomalagi se matanitu e vuravura. . . . Na matanitu ka ra qarava na tamata ivalavala ca, e na qai laki tasevu ga e na rarawa vei ira na lewena, ia e na tawamudu vei ira na tamata ivalavala dodonu, ni na qai yacovi lomalagi sara na kena kaukaua (*DBY,* 355).

Ke da bulataka na noda lotu, me da rokova na noda Kalou kei na nona Matabete, eda sa na qai doka kina na veimatanitu kei na lawa kece ga e tu oqo e vuravura. . . . E na veivanua kei na veimatanitu e so, kei na veiliutaki e vuravura, e kunei kina na lawa, na cakacaka vakalotu, kei na ivakaro vinaka ka buli me baleti ira na tamata (*DBY,* 358).

Eda bula tiko beka vakapolitiki o keda? Io, eda politiki dina. Ia na isoqosoqo vakapolitiki cava beka o lewena tiko, se o na digidigi kina? Meu kaya mada vei kemuni o koya me da digitaka: me da digitaka ga na tamata ka na dau tokona na ivakavuvuli ni bula galala vakaitikotiko, kei na kena vakalotu, o koya ka kila vakalevu cake sara e vuqa na ka, ka yalovinaka ka vinaka tu na nona vakasama me rawa ni vakatulewa kina vakadodonu; eda na sega ni kauai se isoqosoqo vakapolitiki cava e lewena, se *whig*, *democrat*, . . . *republican*, . . . se cava tale. Oqo na noda politiki (*DBY,* 358).

Me vakataki ira tale ga na noda lewe ni vanua vinaka, me ra saga me ra laveti ira na tamata vakaoqori ki na itutu lelevu, ka rawa ni ra na dau kila na nodra icolacola kei na nodra itavi me baleti ira na noda lewe ni vanua vinaka; ka ra na vakila na bibi ni veivakabauti ka sa nodra, mai na nodra digidigi na tamata ka ra digitaki ira me ra veiliutaki e na lawa (*DBY,* 362).

O cei beka eda vinakata me ra mai vakatawana na itutu lelevu ni veiqaravi vakamatanitu? Me da biuta me ra kovana o koya duadua na tamata ka dodonu me tawana na itutu oya, me peresitedi, se iliuliu vakapolitiki, me tawana tale ga na veitutu e so ka dodonu me ra biu kina o ira eda veivakabauti kina, ka itutu vakaicolacola tale ga; ni da sa raici ira rawa mai, me da qai masulaki ira, ka solia vei ira na noda veidinadinati, ka veivagolei me ra vakayacora ga na loma ni Kalou, me ra qai taqomaki ira tiko ga, kei ira na tamata e na yalododonu kei na savasava (*DBY,* 358).

Me iUlutaga ni Vuli

Me yavutaki e na ivakavuvuli vakalou na matanitu vakavuravura, me tudei kina.

- Na cava beka na vuna e lavaki kina me yavutaki na veiliutaki vakamatanitu e na ivakavuvuli ni Kalou, me qai rawata rawa na veika sa

vinakati kina? Na cava na itatase ni veiliutaki vakamatanitu ka sega ni yavutaki e na ivakavuvuli dodonu? (Me kena ivakaraitaki ni veika e dau yaco e na tikina oqo, mo vakasamataka mada na tubu kei na lutu ni nodra matanitu na Nifai kei na nodra matanitu na Leimani, e na veitabagauna e so ni iVola i Momani.)

- Me vaka e vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na inaki ni veiliutaki vakamatanitu vakavuravura? (Raica tale ga na V&V 134:1.)
- E na duidui beka vakaevei na noda itabatamata, ke sa tauyavutaki e vuravura na matanitu vakalou? Na cava beka e nanuma o Peresitedi Young ni isolisoli galala levu duadua ka rawa ni kunei e na veiliutaki vakamatanitu vakalou? (Raica tale ga na V&V 134:4, 7, 9.)

Me ra yalomatua ka yalodina o ira era dau veiliutaki.

- Na ivakarau cava soti beka e dodonu me tu vua e dua na iliuliu vakamatanitu? Ke ra yalomatua na vakaitutu vakamatanitu, ka ligakaukaua, na cava na vuna e dodonu tale ga kina me ra dau yalodina ka yalosavasava?
- Na cava na vuna e bibi kina me sotava mada na bula lewai e dua ka nakiti tu me qai veiliutaki, ni se bera ni qai soli me veiliutaki? Na cava na vuna e bibi kina me ra dau vakavatukanataka o ira na iliuliu ni ra sa dau talairawarawa mai ki na lawa?

Sa itavi ni lewe ni Lotu me ra lewenivanua vinaka.

- Na cava na vuna e bibi kina na "noda lewai keda vinaka vakaikeda," ki na veiliutaki vakamatanitu e vuravura? E vakatau vakaevei na lako vinaka ni dua na matanitu, mai na nodra ivalavala dodonu o ira ka ra veiliutaki?
- Na cava na vuna e bibi kina me da dau digidigi ni sa soli tu vei keda? Mo lewa vakacava beka na nomu digidigi vakapolitiki?
- Mo vakayavora vakavinaka beka vakaevei na nomu itavi vakalewenivanua vinaka? (Raica tale ga na V&V 134:5–6.)

Ni se bera ni lesu tale vei Tamana, a laki rairai vei Meri o Jisu Karisito
e na nona sa vakaturicake tale mai na mate.

Noda Kila na iBalebale ni Mate kei na Tucake Tale

*E na lotu ni veibulu vei Elder Thomas Williams e na ika 13 Julai 1874, a vakamacala kina o Peresitedi Brigham Young me baleta na mate: "E butobuto loaloa na loma ni buca, ka vakaturubuto dina sara o mate! Ni da takali mai na bula oqo, ka da vakatoka me bula vakayago, me da cabeta yani na bula qalala, eda sa na laki vulagi sara kina vakalevu. Sa rui buca loaloa ka butobuto! E ka vou vakalevu na sala oqo, ka da na dui curuma vakaikeda. Meu kaya ga vei kemuni na noqu itokani kei kemuni na taciqu, ke rawa wale ga ni dolavi me da raica na veika kece ga, ka vakakina na noda laki sotava ka kila na veika e vuqa e muri, ni ka wale sara na vakaturubuto loaloa kei na buca butobuto, ni da na dau laki raica tale e muri, ka vakasamataka ni da sa kosova oti, na cava beka na vuna e rui yaga kina vakalevu ki na noqu ilakolako ni bula oqo, niu sa lakova mai na bula rarawa, na momosi ni yalo, na lolosi, na mavoa, kei na cudru kei na bula drakidrakita, meu lakova yani na bula kau na laki marautaka vakalevu sara, me vaka e rawa mai na bula ka sega ni vakavatukana, se vakayago. Sa galala tu na yaloqu, au sa sega tale ni viagunu, au sega tale ni viamoce, sa oti tale ga na viakana, ka sega na wawale ni yago, niu cici, seu taubale, cakacaka, meu lako, se lesu tale mai, niu cakava oqo, seu cakava oya, se cava tale e lavaki vei au, au sega tale ni bau vakila na oca kei na rarawa, niu bula vinaka tu, kaukaua vinaka tu na noqu icegu, kau marautaka tiko na iserau nei Tamada vakalomalagi, e na kaukaua ni nona Yalo Tabu. Au via tataunaka ga vei ira na wekaqu, ke o ni vinakata mo ni dau bulataka na nomuni vakabauta vakalotu, mo bula tiko mo vakasinaiti tiko ga e na vakabauta na Kalou, me cilavi iko tiko ga na rarawa ni vuravura tawamudu, mo ni raica ka kila kina vakaikemuni na veika e so oqo" (*DNSW, *28 Julai 1874, 1).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E duidui sara na marau vakavuravura, mai na "marau, lagilagi kei na vakacegu kei na talei ni bula" ka vakanadakui kina na bula e vuravura oqo, e na yalovakacegu kei na sautu.

Sa ivurevure ni marau levu vei ira na wekana kei ira na nona itokani, na nona sa bale e dua e na vakacegu, ka rawata kina na lagilagi e na nodra sa tucake tale. E sega ni vakatauvatani rawa na vuravura oqo, kei na veika kece

ga sa tu kina, kei na veika kece ga vakavuravura ka baleta na vuravura oqo, kei na lagilagi, reki, na vakacegu, kei na marau ka na sotava na yalo ka gole yani e na yalovakacegu (*DBY,* 370).

Na nodra lolositaki na mate ka ra yalododonu, e vu mai na lecaika kei na malumalumu ka teivaki tu e loma ni yagoqele, ka tauyavutaki kina na vale oqo, ka vakaitikotiko kina na yalo. Se vakaevei sara beka na momosi ni yaloda, se na veika dredre eda sotava mai, eda dau malele vakalevu ki na noda bula e vuravura, ka besetaka sara ni biuti keda e dua vei ira na lewena. Eda dau taleitaka me da vaqaqacotaka tiko ga na noda ivau ni veiwekani vakavuvale eda bula kina oqo, ka sega sara ni vinakata me da veitalatala (*DBY,* 370).

E ka dina sara ni ka mosimosi sara me da veitalatala kei ira na noda itokani. Eda tamata ga, ka vuabale tu e na veika vakayalo, me da dau veinanumi, ka yalololoma, ka rui mositi keda sara na noda sa na veikalikali vakadua kei koya e dua na noda itokani. Eda vinakata me ra tiko ga e na bula vakayago oqo, e dina ni ra na sotava kina na veika rarawa e vuqa. E sega li ni da na okati e na vakasama oqori ni da sega ni dau veinanumi? Se me da na marau ga e na nodra sa mai talaci na wekada voleka e so, ka ra sa dau cakavinaka mai e na nodra bula, me yacova sara ni ra sa laki qase sara (*DBY,* 371).

Ia, ke da kila wale ga na veika sa baleti keda, me da titiro yani ki na vuravura tawamudu, ka vagalalataki kina mai na malumalumu vakayago, na mataboko, kei na yalovakawelewele ka da ologi kina oqo vakayago, eda na sega tale ni nanuma me da tagi se lolosi (*DBY,* 370).

Mo bula tiko e na kena ivakarau, ni o sa na laki yadra mai na moce e na vuravura ni yalo, mo na qai kaya dina ga, "Au na sega ni vakavinakataka tale na noqu bula, ke a soli vei au me laki bula tale." Au kaya gona kina vei kemuni, e na vuku ni Yavusa o Isireli, e na vuku i Saioni ka da na taracake tiko, mo ni dau bula e veisiga mai na gauna oqo, me yacova yani na ivakataotioti ni nomu bula, me vinaka tiko ga na nomu ivakarau, me rawa ni ra na laki marautaka vakalevu o ira na italai savasava era na vakadikeva. Mo ni bula vakalou, ka na sega ni o ni na rawata rawa, ke o ni sega ni bula savasava (*DBY,* 370).

Ni gauna eda sa na mate kina, sa na veikalikali na yalo mai na yagoda, me lesu tale i na qele na yagoda, ka lesu tale na yalo ki na vuravura ni yalo.

Na veitamata yadudua sara era vakaivotavota tu e na ivakavuvuli ni bula tawamudu, me dau okata na yagona, me vakavuravura me vaka ga na veika kece e vuravura. Ni na suka tale na yagoda ki na qele, e vuravura ka tinada. Sa dina ga ni ka dredre sara vei ira e so me ra vakasamataka ni na veikalikali vakalekaleka na yaloda mai na yagoda, ka ra sotava mai na milioni vakamilioni na vakasama vakaoqo e na nodra bula. Ke ra kila wale ga na inaki ni gauna vakatovotovo oqo, kei na ivakavuvuli dina ni bula tawamudu, e ka wale sara na veika rarawa e sotava na yago, ka yacova me mate (*DBY,* 368).

Sa ka talei sara vua na Turaga na nona vakarautaka mai na yago qele eke, ka vakacuruma kina na yalo, me qai yaco me tamata. Ni oti ga e dua na gauna lekaleka, sa na suka tale na yago oqo, ka vakavatuka tu oqo ki na kuvu ni qele e vuravura na tinana, na yago oqo o rawa ni vakatara, raica, se taura. E na mate li na yalo? Sega. . . . E na bula tiko ga na yalo, ni sa kakaseresere na yago oqo ki na qele, ka lesu tale i na vuravura ni yalo na yalo ka solia mai na Kalou ki na yago qele (*DBY,* 368).

E lewe ni yagoda na veika e laurai ka vakavatuka tu, me vaka o ni sa kila kece; o ni kila tale ga ni a sucu mai i vuravura na yagoda. Era na vakaivotavota kina e na veivunika ka vakarautaki mai me baleti ira, me ra tubu cake kina, me yacova sara ni ra sa uabula, ka qase cake sara, ka ra na laki vuca tale me lesu tale me kuvu ni qele. Ia, me kena itekivu, e dina niu sa vakamacalataka mai vakawasoma, ni itovo ni bula na mate, ka veiganiti kei na yago malumalumu oqo, ka me laki vuca tale e na kena sa takali mai na yago na yalo. Ke a sega oqori, e na tawamudu tale ga na yago oqo, e na gauna e rau veikalikali kina kei na yalo, ka sega ni vuca rawa, e na kena sa biuta mai na yalo (*DBY,* 368).

Sa isevu ni tucake tale o Jisu Karisito.

E isevu ni veivakaturi cake o Jisu mai na luvena vakayago na Kalou, me vaka o ni sa kila rawa tu. A sega tale ni dua mai na gauna e liu e vakaturicake mai na mate, me oka kina o Inoke, Ilaija, o Mosese, se dua tale ka sa bula oti e vuravura, se vakaevei sara na uasivi ni nona bula eke, me yacova sara ni sa laki vakayadrati na yago i Jisu Karisito e na ibulubulu mai vua na agilosi. Ni sa i koya sara ga na imatai ni mate ka vakaturicake tale. Sa i koya ga na iTaukei ni tucake tale—na imatai ni tamata ka a bula tale e vuravura, ni sa vakaivotavota e na lagilagi ni veivakaturicake tale (*DBY,* 374).

E sega ni veivakurabuitaki vua na kena yaco. Ni sa tu ga e na qeteqete ni ligana na lewa me baleta na bula kei na mate; e tu vua na lewa me vakadavora na yagona e na ibulubulu, ka tu tale ga vua na lewa me tucake kina mai na mate. Oqo na ka e a mai tukuna, ka dodonu me da dau vakabauta kevaka eda vakabauta na itukutuku me baleta na iVakabula, kei na nodra vosa na i Apositolo, me vaka e volai tu e na Veiyalayalati Vou. E tu ga vei Jisu na lewa oqo, me lewai koya tiko ga; a solia mai vua na Tamada; me vakaiyautaki kina, ka sa tu ga vua na lewa me davo sobu kina e na ibulubulu, ka qai tucake tale mai na mate (*DBY,* 340–41).

Na dra ka vakadavea mai na Ulunivanua o Kalivari, e a sega ni curu lesu tale i yagona. E a sovaraki mai vua, ka laki sosomitaki na dra oqori e na dua tale na vunika, e na nona vakaturicake tale. E na vakakina vei ira na tamata yadua ka na vakaivotavota e na tucake tale; e na sega ni vakaturicake mai na dra e na yago, ka nakiti me rawa ga kina na bula e na yavu ni bula oqo. Ia ni sa laki waicala oqori, eda sa na qai rawata tale na yagoda e na kaukaua ni tucake tale, ka da vakatoka tu oqo me vu ni bula ni yagoda, ka vakaikuritaki mai na kakana eda kania kei na wai eda gunuva, e na qai

Era sa dau kosova voli ga na buca ni mate na Yalododonu, ni ra kosova tiko yani na veibucabuca, me vaka e vakatakarakarataki tiko e na droini oqo.

sosomitaki e na dua tale na vunika; ni na sega ni laki vakaivotavota e na Matanitu ni Kalou na lewe kei na dra [raica na 1 Korinica 15:50] (*DBY,* 374).

E na vakarautaki keda na noda yalodina, me da laki vakaturicake kina e na lagilagi, me cokotivata tale na yago kei na yalo.

Sa vakatakila mai na Kosipeli ni bula, me da vakabulai kina, ki na tamata yadua ka na ciqoma ni da mai tu vakawawa ga e na vuravura oqo, me da mai bula kina vakalekaleka, ka sotava kina na veivakatovolei. Na kena ivakarau kei na kena inaki e baleta wale ga na veisiga e vica wale, ni da a buli mai me da bula me tawamudu. Era na sega ni raisivita na veika ni vuravura oqo o ira na tamata ivalavala ca. Ia eda sa kila vinaka tu ni na taluva mai vei keda na yago ka tu vei keda oqo, eda sa na qai vakarau kina me da tokara kina na yagoda vakatukatuka—ni da biuta tani mai na yago oqo, eda na tokara kina na yagoda vakatukatuka [raica na Alama 11:43–44]. E na lesu tale na yago oqo ki na kuvu ni qele, ia e noda yavu ni vakanuinui kei na vakabauta ni da na taukena tale na yago oqo mai na kena veivunika—ni na vakasukai tale vei keda na ivakarau ni bula eda sa donuya tiko oqo, ia ke da na yalodina tiko ki na yavu ni [kosipeli] bula sautu, eda sa na cokonaki kina me da bula tiko ga me tawamudu (*DBY,* 372).

Ni sa biuta na yagoda na yalo, e na sega tale ni vakayago vakaoqo e na vuravura ni yalo, me yacova sara na gauna sa vakarautaka tu na Turaga, e na

nona lewa, me ra vakaturicake kina na mate [raica na V&V 93:33–34]. Ni sa na uvuca na nona davui o koya na agilosi ka taukena tu na idola ni tucake tale, sa na cokotivata tale na veitikiniyagoda yadudua, ke da dau vakarokorokotaka mai, ke ra duitutu sara beka, e na boto ni wasaliwa, ka tu tale e dua na tikina i na vualiku, ka dua tale i natuicake, ka dua tale e na muaira, era sa na vakaduavatataki tale e na gauna lekaleka sara, me vaka ga na sauriva ni mata, me qai tawana tale na yaloda. Eda sa na qai vakarautaki kina me da laki vakaitikotiko kei Tamada kei na Luvena, ka na sega ni da rawata mada, ke sega ni yaco e liu na veika oqo. E sega ni laki vakaitikotiko kei Tamada kei na Luvena na Yaloda e na gauna e veikalikali mai kina kei na yagoda, ni ra na laki tiko mada e na vuravura ni Yalo, ni sa vakarautaki tu kina na tikina me nodra. O ira ka dau doka na yagodra qele, ka dau lomana ka vakabauti Jisu Karisito na Turaga, me ra na luvata tani mada na yagodra vakatamata oqo, me ra qai tokara rawa kina na yagodra vakatukatuka. Me veisautaka rawa kina na yago oqo, me vakarautaki keda kina ki na noda laki bula e muri e na lagilagi nei Tamada (*DBY,* 372).

Ni rau sa laki veikalikali e na mate na yagoda kei na yaloda, na ka vakavuravura cava beka eda na laki rawata taumada? Na yagoda; oqori ga na imatai ni ka e gadreva vakalevu tu na yaloda, ni da sa kalawaca yani na ibulubulu. Me da laki rawata taumada na yagoda. Na yalona [na turaga se marama yalododonu] sa na rawa tu na yagona, ni sa na vakamalumalumutaki tu na yagona e na veitikina yadua ni yavu vakalou ka sa teivaka mai vua na Kalou. Ni sa savasava ka talei dina sara na yalo oqori, ka na lesu tale vua na Kalou e na savasava kei na lagilagi, me laki vakaitikotiko e na vuravura ni yalo e na savasava kei na lagilagi, ia, e na dua na gauna tale i muri, sa na qai soli vua me lesu tale ka laki vakaitikotiko tale e yagona. O [Jisu Karisito] ga, ka taukena tu na idola ni tucake tale, ka sa sotava tale ga na veika dredre oqori, e na qai lesi me vakaturacake na yagoda, ka sa na waraka kina na yaloda me laki curuma tale na yago[da]. Ia, ni da sa cokonaki vinaka me da laki taukena tale na yagoda, sa na qai vakavatukanataki kina na veika vakalou ka tu vua na tamata. Ni na mate wale ga na yago; sa bula tu ga na yalo (*DBY,* 373).

Eda sa mai vakarautaki tu eke me da buluti ira na wekada era sa mate me vaka na ivakarau ka sa virikotori kina e na Matabete. Ia, e so vei ira na wekada era dau laki bale mate tu e loma ni wasabula; era na sega ni maroroi rawa kina e na ibulubulu, ka ra na ologi beka ga e na laca ka luvuci yani i wai; ka na rairai tiko sara e na loma ni qio e na loma ga ni rua na miniti i muri, ia e na duri cake ga mai e na gauna ni tucake tale, ka vakaivotavota tale ga e na lagilagi taucoko ka dodonu me nodra, me ra vakaisulutaki tale na yago talei ka nodra na Yalododonu era sa vakaturicake tale mai na mate, me vaka ga era a maroroi e na ibulubulu, e na kisinimate koula se siliva, e na ibulubulu ka sa vakarautaki tu me baleti ira na mate (*DBY,* 373–74).

E na sega ni laki rawa e dua na nona iukuuku vakasilesitieli e na matanitu silesitieli, me yacova ni sa vakaturicake tale na yagona mai na mate (*DBY,* 375).

Na iyau talei duadua ga ka rawa ni daru rawata e na gauna oqo, o iko kei au, na nodaru vakadeitaka rawa oqo na nodaru sa na laki vakaturicake tale e na lagilagi (*DBY,* 372).

Me iUlutaga ni Vuli

E duidui sara na marau vakavuravura, mai na "marau, lagilagi kei na vakacegu kei na talei ni bula" ka vakanadakui kina na bula e vuravura oqo, e na yalovakacegu kei na sautu.

- E dina ga ni ka mosimosi sara na nona sa takali mai na keda maliwa e dua na wekada voleka, na cava beka na vuna e dodonu kina me da marau ga, ka kune vakacegu mai na nodra mate?
- Na cava beka e a vakasalataka o Peresitedi Young me baleta na noda bula vakatovotovo tiko oqo e vuravura? A vunautaka tale ga ni dodonu me da dau bula e na kena ivakarau dodonu, "me rawa ni ra na laki marautaka vakalevu o ira na italai savasava era na vakadikeva." Me da vakataudeitaki beka vakaevei, ni na ka marautaki vakalevu sara vei keda na Siga ni Veilewai Levu?

Ni gauna eda sa na mate kina, sa na veikalikali na yalo mai na yagoda, me lesu tale i na qele na yagoda, ka lesu tale na yalo ki na vuravura ni yalo.

- Na cava beka na vuna e okati kina na mate me "itovo ni bula"?
- Na cava beka e dau vunautaka o Peresitedi Young me baleta na yago, ni rau sa veikalikali kei na yalo?

Sa isevu ni tucake tale o Jisu Karisito.

- Na cava beka e vukea na nona vakaturicake tale o Jisu?
- Na cava beka e tukuni vei keda me baleti ira era sa vakaturicake mai na mate, mai na nona Tucake Tale na Karisito? E veisautaki vakaevei na yagoda e na noda vakaturicake tale?

E na vakarautaki keda na noda yalodina, me da laki vakaturicake kina e na lagilagi, me cokotivata tale na yago kei na yalo.

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, e na yaco vakaevei na veivakaturicake tale mai na mate? (Raica tale ga na Alama 11:43; Filipai 3:21.)
- Na cava beka na ibalebale ni noda dau doka na yagoda qele?
- Na cava na vuna e okati kina na "iyau talei duadua ga ka rawa ni [da] rawata e na gauna oqo" na "nodaru sa na laki vakaturicake tale e na lagilagi"?

Na Vuravura ni Yalo

Ni laki tauca na vosa e na lotu ni veibulu nei Elder Thomas Williams, a kaya kina o Peresitedi Brigham Young na veika oqo me baleta na vuravura ni yalo: "E na nodra sa dau vakasamataka vakawasoma na tamata na taro—'Au diva meu kila mada ga na vanua au na lakova!' E rawa beka ni o vakasaqara vei au? Io, o na lako ki na vuravura ni yalo, ka sa tiko kina e na gauna oqo o Baraca Thomas. Sa laki tiko e na gauna oqo e na bula ka cecere cake mai na bula oqo, au kaya oqori me baleta na yalona. 'Na cava ga na vuna e tabogo tiko kina mai mataqu? Na cava na vuna keirau sega ni veitalanoa rawa kina kei na yalona? Au diva tu meu raica tale na mata i watiqu tagane, se na mata i tamaqu, ka veivosaki tale kei koya!' E sega ni kena inaki mo vakayacora vakakina, e sega tale ga ni dodonu me dau yaco; ni rawa beka ni o na vagolei tani mai na inaki ni nomu bula oqo, ke soli vei iko na veika oqori, ni o na dau bula tiko ga e na vakabauta me ilutua ni nomu bula, me kua ni vakadredretaka na sala o muria e na nomu ilakolako, me kua tale ga ni waqawaqa sara na ivalu o na sotava, me kua ni vakacerecerei cake na nomu qaqa, ka rawa kina ni o butusevata na inaki dina ni nomu bula oqo. Sa dodonu ga me vakaoqo na veika eda sotava, me tabonaki keda kina na ilati sa tu oqo; me kua mada ni da se raica na Kalou, me kua ni da raici ira tale ga na agilosi, me kua tale ga ni da dau veivosaki, me vakavo ga mai na noda sa dau talairawarawa tiko ga e na veika sa lavaka vei keda, kei na noda vakabauti Jisu Karisito (DNSW, 28 Julai 1874, 1).

iVakavuvuli i Brigham Young

Era na lesu tale ki na vuravura ni yalo na yalodra era sa mate.

Ni sa mai davo tale na yago qele oqo, e vei beka o na lako kina? Ki na vuravura ni yalo (*DBY,* 376).

O ira kece na ivalavala ca era biuta na bula oqo ka lakova na vuravura ni yalo, era na laki ivalavala ca tale beka e kea? Io (*DNW,* 27 Oks. 1856, 3).

Ni ra biuta na yalo na dui yagodra, . . . era sa cokonaki tu me ra laki raica, rogoca, ka kila vinaka na veika vakayalo e vuqa. . . .O ni raica beka e na rumu oqo na yalo era tu kina? Sega. E vakacava beka ke tara na matamu na Turaga, mo qai raica rawa kina, o na raici ira rawa beka na yalo? Io, o na raica vakamatata sara me vaka ga na nomu raici ira tu oqo na tamata, me vakai koya na dauveiqaravi nei [Ilaisa] [raica na 2 Tui 6:16–17]. Ke na

vakatara na Turaga, ni a vakayacori ga mai na nona lewa, o na rawa ni raica na yalodra ka ra sa takali yani mai na vuravura oqo, me ra laurai vinaka sara, me vaka ga na nomu raica tu e na matamu oqo na tamata ka ra veimaliwai tu oqo kei keda (*DBY,* 376–77).

A dolava o Jisu na veivakabulai vei ira e na vuravura ni yalo.

E a isevu o Jisu, vei ira ka ra laki vunau vei ira na yalo e na valeniveivesu, ka kauta tiko na idola ni Kosipeli ni nodra vakabulai. A soli vua na idola oqori e na aua kei na siga ka lako kina ki na vuravura ni yalo, ka laki dolava kina na katuba ni veivakabulai vei ira na yalo e na valeniveivesu (*DBY,* 378).

Me da dau solibula vakalevu ki na lewa ni Kalou, me ra tokoni kina o ira era se bera ni rogoca mai na Kosipeli e na nodra bula e na vuravura oqo, ni vuna duadua ga, ni ra na sega ni laki veiqaravi e na cakacaka tabu ni vale ni Kalou e na vuravura ni yalo. Era sa na sivita yani na kena veivakatovolei, ka ra na sega ni laki vakaitavi e na kena bokoci na nodra ivalavala ca, kei na nodra laki rawata na bula vakalou, me ra na qai vakanuinui ga vei ira na wekadra e so, se o ira na luvedra kei ira na nodra kawa me ra qai mai veiqaravi e na vukudra, me ra laki duri cake kina e na matanitu silesitieli ni Kalou (*DBY,* 406).

Mo qai vakatauvatani ira na lewe i vuravura ka ra sa ciqoma e na gauna oqo na Kosipeli, kei ira era se bera ni rogoca, se me soli vei ira na idola ni veivakabulai, o ni sa na qai kila kina ni tiko e dua na cakacaka vakaitamera me laki qaravi e na vuravura ni yalo (*DBY,* 377).

Mo vakasamataki ira mada na milioni vakamilioni na milioni era sa mai bula oti, ka ra sa mate tale, ka ra sega ni rogoca e vuravura na Kosipeli, ka sega tale ga vei ira na idola ni Matanitu. Era a sega ni ki na bula vakasilesitieli, ka ni se sega tu na kaukaua me veivakarautaki vei ira, e na kena se sega tu na idola ni Matabete (*DBY,* 378).

O Tamadratou na vuvale Simici [tama i Josefa Simici] kei Carlos [Smith] kei Baraca [Edward] Partridge, io, kei ira vakayadua na Yalododonu vinaka, era sa laki osooso vakalevu tiko e na vuravura ni yalo, me vaka ga na nodaru osooso tiko o kedaru e na bula oqo. Era dau raici keda, ia eda na sega ni raica o keda, ke qawa vinaka tu na matada. Na cava beka era laki cakava tiko oqori? Era laki vunau tiko, ka vunau tiko ga e veigauna, ka vakarautaka mai na sala vei keda, me da vakatotolotaka kina na noda tara na veivaletabu eke, kei na veivanua tale e so (*DBY,* 378).

Na nodra ogaoga na tamata yalodina yadudua, e na dede tale ga me vaka na cakacaka e a mai qarava o Jisu, me vueti kece sara na veika e rawa ni vueti, me qai vakacabori vua na Tamada. E cakacaka vakaitamera ka tu oqo e matada (*DBY,* 378).

Na yalo ka bula tu e na yago qele oqo e na noda vuravura, ni ra na qai veitalatala, era sa na curu sara ki na vuravura ni yalo. Raica! Me ra laki vakasoqoni tale vakalewelevu e kea na yalo, ka ra veimaliwai tale, me vaka

era vakayacora tiko eke? Io, kemuni na taciqu, era laki tiko veivolekati tale e kea, ia ke ra na veimaliwai, ka dau kumukumuni vata, e na nodra dui yavusa kei na veimataqali me vaka era sa dau vakayacora eke, sa soli oqori vei ira. E sega ni vakatitiqataki ni ra rai tale tu ga, ra rogoca, ra veivosaki ka veimaliwai tiko vakaiira e na veika vinaka se ca. Ke ra laki vunau vei ira e na valeniveivesu vakayalo na iTalatala Qase kei Isireli e na veigauna mai muri, era na laki veimaliwai vata kina, me vaka ga era dau vakayacora na iTalatala Qase kei ira era dau ivalavala ca vakayago, ni ra laki vunau vei ira (*DBY,* 378).

E vuravura bula na vuravura ni yalo, ka rawa ni da torocake ka tubu tale kina.

Ni o tiko e na vuravura ni yalo, e na rawarawa vinaka sara na veika e qaravi kina, me vaka ga na kena o sotava tiko e na gauna oqo. Era na veikilai tale na yalo e na vuravura ni yalo—era na dau veitalanoa, raica, era na dau veitaratara tale vakaiira, me vaka ga na sala ni nodra veiwekani e na noda mai tu oqo e na yago qele. E kea tale ga, me vakataka eke, e na matata sara na veika kece, o na dau kila vinaka me vaka ga na nomu kila na veika dodonu eke. O ni na laki raica e kea ni ra bulabula tale ga na yalo ka da veivosakitaka tiko; era sega ni dau moce. O ni na qai kila kina ni ra saga tiko ga e na nodra igu—ni ra cakacaka ka bunotaka tiko na veika e baleti ira, me vakataki keda ga ka bula tiko e na vuravura oqo (*DBY,* 380).

Era veikilai tale vakaiira na yalo, me vaka ga eda veikilai vinaka tu oqo na tamata, e dina ga ni yavutaki na yago ni yalo e na veika talei ka sa raragi oti mai, ka sega ni vakavatukana ki na yagoda. Era dau lako, ra veivosaki, ka qarava tale ga na nodra dui soqoni; ka ra sa laki kumukumuni vata tiko mai na yalodra na turaga vinaka me vakataki Josefa kei ira na iTalatala Qase, era sa biuta yani na Lotu e vuravura me dua na gauna lekaleka, me ra laki bula e na dua tale na ivakatagedegede ni bula, me ra tokoni kina e na nodra lakova na veivanua ka laki vunautaka kina na Kosipeli, ka sa liutaki ira voli ga o Josefa, ka vakadreti ira tiko, dou lako yani na taciqu, ke ra vakalatilati ki na nomudou sala, dou lakovi ira yani ka laki vakaroti ira, dou dui lako. Sa tu vei kemuni na Matabete, o ni na rawa ni vakatalai ira tani, ia ke dua vei ira e via rogoca na Kosipeli, ni vunau vei ira (*DBY,* 379).

Meu bau kaya wale ga me baleta na noda veitalatala kei ira na wekada, kei na noda sa na bale tale ga o keda, au sa bau kila vakavoleka sara beka na veika ni bula e na vuravura tawamudu, kau dau vinakata vakalevu sara na veivuke vakayalo meu gadreva tiko ga meu tomana tiko na noqu bula, kau se bera ni bau vakayacora mai e na noqu bula, meu bula tiko ga. E sega ni vakamacalataki rawa na rarama kei na talei ni noda vale ka tarava. Eda sega ni laki vauci tale kina vakayago, me vaka eda sotava oqo, ni da na qarauna vinaka na veika eda butuka, ni da sa qase cake tiko, me kua kina ni da laki qiovuki kina, ka bale. Eda dau raica ni ra tatacake vakalevu o ira na noda itabagone, ka vakavuna na nodra bale. Ia, e kea, e duidui sara. Ni ra veilakoyaki vakarawarawa me vaka ga na liva ni siga. Kevaka eda via laki

sikovi Jerusalemi, se na vanua oqo, se vanua oya—kau vakabauta ni na vakatarai vei keda ke da gadreva dina—eda na tu sara kina, ka laki sarava tiko na kena veisala. Ke da via raici Jerusalemi, e na gauna e bula voli kina na iVakabula; se da via raica na Were o Iteni e na gauna a se qai teivaki kina, eda na rawa ni raica, ni da na raica e na kena buli mai vakayalo; ni a buli vakayalo taumada, ka qai vakavatukanataki vakavuravura e muri, ia se tiko ga vakayalo edaidai. Eda na laki raica tale ga na vuravura e na itekitekivu ni veibuli, se me da laki sikova na veikorokoro ga eda via laki raica e na vuravura oqori. Kevaka eda na via kila na ivakarau ni nodra buli na veiyanuyanu e na muaira oqo, se mai Jaina, eda na laki tiko sara kina; e dina sara, ni da na vakatauvatani ki na cila ni rarama e na matakacaca. . . . Sa vakatakila mai na Kalou na veika lalai e so, me baleta na nona veilakoyaki kei na nona kaukaua, kei na kena vakayacori kei na lidi ni livaliva, e vakavatukanataki kina na veika e rawata o Koya Sa Kaukaua Sara (*DBY,* 380).

Ni da lako yani ki na vuravura ni yalo, eda na laki vakaivotavota e na iwase ni nona kaukaua. Eda dau vakaleqai vakawasoma eke e na mate kei na malumalumu e so vakayago. Eda sa na vagalalataki sara e na vuravura ni yalo mai na veika kece ga oqo, ka me da rawata kina na marau, na bula, na lagilagi, kei na vuku; ka sa na dau vosa kina vei keda na Tamada, e na vosa vei keda o Jisu, ka ra dau vosa vei keda na agilosi, me da sotava kina na nodra veiwekani na yalododonu, kei ira na yalosavasava, era sa na laki waraka oqo na tucake tale e na vuravura ni yalo *DBY,* 380–81).

Mo vakasamataka mada, ni dua e tamata yaloca e veigauna—sa dau ivalavala ca vakalevu sara, ka na laki mate ni tu ga e na ivakarau ni bula oqori, e na goleva tiko ga na veika ca na yalona, e na nona sa na curuma yani na vuravura ni yalo. Ia, e na dua tale na vakasama, ke da dau saga tiko ga e na veigauna, mai na kaukaua kei na isolisoli taucoko sara ka sa solia mai vei keda na Kalou, me da vakavinakataka kina na noda taledi, me da vakarautaki keda kina me da laki bula e na bula tawamudu, ka laki maroroya tiko na yagoda na ibulubulu e na noda saga tiko na veika oqori, e na vakaevei beka na ivakarau ni yaloda e na gauna e cabeta yani kina na ivakatagedegede ni bula ka tarava? Era na tovolea tiko ga me ra qarava na veika ni Kalou, ia e sa na qaravi vakavinaka cake—me vuli tiko ga, ka tubucake tiko, ka vakaikuritaki vakalevu sara e na yalo vakarisito, ka yalomatua cake e na ivakavuvuli dina (*DBY,* 379).

Ke da yalodina tiko ga ki na noda vakabauta, ni da tadu yani ki na vuravura ni yalo, e na sega tale ni vakayavalati keda rawa o ira na agilosi era sa cemuri tani mai—o Lusefa kei na ikatolu ni lewe i lomalagi ka ra lako vata mai, kei na yalodra na tamata ivalavala ca era a mai bula tu e vuravura, ke ra tovata me ra vakarusai keda. E sega li ni isolisoli vinaka vei keda oqori? Io. Ni ra sa qali tu vua o ira na kena vo ni luve ni tamata, ka ra laki qali tale ga vua e muri, me vaka ga na nodra qali yani vua e na bula vakayago oqo (*DBY,* 379).

Era na vakasosataki [na yalodina] ka ra vakasaqarai mai vua na vu ni ca; ia ni da na yaco yani i na vuravura ni yalo, eda sa na laki lewa e kea na

E na loma ni gauna ni Nona mate kei na vakaturicake tale, a mani lako na iVakabula ki na vuravura ni yalo, me laki tauyavutaka kina na cakacaka ni veivakabulai e na vukudra era sa mate.

kaukaua i setani, ka na sega tale ni vorati keda vakadua, sa rauti au vinaka ga na noqu kila oqori (*DNW,* 1 Okt. 1856, 3).

Ke dua e papitaisotaki e na veibokoci ni ivalavala ca, ka qai mate e na dua na gauna lekaleka i muri, e na sega ni vakarautaki vinaka me laki sotava na bula vakaiukuuku ka yalataki vei ira era yalodina e na Kosipeli; ni sa dodonu me vulica mada e na bula vakayalo, na veitabana bibi e so ni vale ni Kalou, me cavuikalawa ka vakaikuritaki tiko ga e na dina, me vuku cake tiko ga, me yacova ni sa qai soli tale vua na yagona ka sa vakarautaka mai, me laki bula tale e na iserau nei Tamada kei na Luvena. Eda na sega ni curu yani ki na lagilagi ni bula vakasilesitieli e na ivakarau ni bula lecaika kei na butobuto vakayalo ka da bula kina oqo (*DBY,* 378–79).

Era lewe levu cake na wekada e na tai kadua ni ilati, mai vei ira e na tai ni bula oqo, ka ra na dau marautaki keda vakalevu cake mai vei ira na wekamu voleka, mai vei rau na nomu itubutubu kei na itokani e na vuravura oqo; o ni na marautaka vakalevu cake na nomuni laki sotavi ira, mai na nomu dau marautaki ira na wekamuni e na bula oqo; eda na qai kalawa yani mai na dua na ivakatagedegede, ka vakaikuritaka tiko ga na marau, ka tomana na veika o sa kila, kei na kena isolisoli, me uasivi cake tiko ga na noda itovo ni noda marau, ka yalomatua cake ni da goleva tiko ga na vosa kei na kaukaua ni bula (*DBY,* 379–80).

Ni da sa sivia yani na bula oqo, ka curuma yani na bula ka tarava, eda na sega ni laki tu ga e kea. Eda na toso tiko ga, ka tudei tiko ga e na caka vinaka, me da veiqaravi ka veiliutaki kina vei ira sa soli mai me da veiqaravi ka veiliutaki kina, ka qai goleva tale yani na kena ka tarava, kei na kena ka tarava tale, me yacova ni sa laki vakaisalataki sara mai vua na Turaga o ira vakayadua

era sa dau yalodina e na vuravura oqo, ka sa mai tase tale ga na cakacaka me baleta na vuravura oqo, ka sa vakacavara tale ga na iVakabula, o koya ka da vukea tiko mai, na nona itavi, ka me soli lesu tale vua na Tamada na vuravura oqo, kei na veika e baleta. Era na qai taura kina o ira na yalodina oqo na nodra isolisoli kei na nodra isala, sa na tauyavutaki tale ga vei ira na veika e nodra, ka soli sara vei ira, me ra qai toso tiko ga, ka vakaikuritaki tiko ga na nodra vuravura ka buli me baleti ira, me ra tosocake tiko ga ka tawamudu (*DBY,* 376).

Me iUlutaga ni Vuli

Era na lesu tale ki na vuravura ni yalo na yalodra era sa mate.

- Ni sa mate na yago, e na lako beka e vei na yalo? (Raica tale ga na Alama 40:11–14.) Na cava beka na vuna, eda sega ni dau veiraicimata kina, se veivosaki kei ira e na vuravura ni yalo?

A dolava o Jisu na veivakabulai vei ira e na vuravura ni yalo.

- Na cava beka na ibalebale ni "dolava o Jisu na veivakabulai vei ira e na valeniveivesu vakayalo"? (Raica tale ga na V&V 138; 1 Pita 3:18–19.)
- Ni sa dolava oti na Karisito na katuba ni veivakabulai e na vuravura ni yalo, sa laki vunautaki beka vakaevei e kea na kosipeli? (Raica tale ga na V&V 138:30.)
- Ke sega ni laki qaravi e na vuravura ni yalo na veicakacaka vakalotu ni bula vakayago, na cava ga na vuna e na laki vunautaki kina vei ira na yalo e kea na kosipeli? (Raica tale ga na V&V 138:58–59.) Na cava beka e rawa ni da qarava e na vukudra e na vuravura ni yalo, ka se sega ni vakaivotavota yani e na cakacaka ni veivakabulai? Me da dau qarava beka vakaevei e na yalodina na nodra vueti na mate, ke sega ni da tiko volekata na valetabu?
- E na laki vakamawe beka vakaevei ki na nomu bula e na vuravura ni yalo, na ivakarau ni nomu bula vakayago oqo?

E vuravura bula na vuravura ni yalo, ka rawa ni da torocake ka tubu tale kina.

- Na cava beka sa vunautaka mai o Peresitedi Young me baleta na bula e na vuravura ni yalo? E rawa ni vakatauvatani beka vakaevei na bula e na vuravura ni yalo, kei na bula oqo e vuravura? E na duidui beka vakaevei? Na ivakarau cava ni bula e na vuravura ni yalo o nanamaki vakalevu sara kina?
- Na kaukaua cava beka e tu vei Setani e na vuravura ni yalo?
- Na cava na vuna e se sega kina ni vakarau vinaka o koya ka se qai papitaiso ga, me laki vakaivotavota e na bula vakaiukuuku? Na cava beka e dodonu me vakayacora e dua, me vakarautaka kina na isolisoli oqo? E na laki rawata beka e vei veika oqori?

Na Veilewai ki na Vuravura Tawamudu

*"Au sa qai mai vakadinadinataka oqo," e vakamacalataka o Peresitedi Brigham Young, "ni na lewai e na veika kece sara eda vakayacora e na bula vakayago oqo, me vakatau mai na noda vakanananu, kei na gagadre ni lomada (*DNW, *17 Aug. 1869, 2; raica tale ga na V&V 137:9). E vunautaka tale ga ni ra na lewai vakayadua sara na tagane kei na yalewa: "E na lewai vakayadua sara na tamata kece ga . . . me vakatau tiko mai na veika e cakava, na nona vakabauta, na gagadre ni lomana, kei na nona yalodina, se lawaki e na mata ni Kalou; na itovo yadudua sara ka dau vakayacora e na laki vakadonui, se cudruvi kina, ka na tau vua na lewa me vaka na yavu vakalomalagi" (*DNW, *12 Sept. 1860, 2).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Eda na lewai mai na veika eda cakava, na veika eda tukuna, noda vakanananu, kei na noda goleva na dina.

Me da mai vakadinadinataki keda e vuravura oqo. E gauna ni vakatovotovo na bula ni tamata, me vakadinadinataka kina vua na Kalou, mai na noda lecaika, se malumalumu, ka vakacolasau kina o koya na tevoro, eda veiwekani dina kei Tamada, ka da dau cilavi mai na nona rarama, me rawa kina ni da veiliutaki vei ira na luveda—me yaco me da laki turaga ni veituraga, ka nodra tui na tui—me da veiliutaki vakadodonu sara ki na iwase ni noda vuvale, me da laki vakaisalataki kina e na lagilagi e na matanitu silesitieli, ka bula vakatukatuka, e na bula tawamudu (*DBY,* 87).

Au sega mada ni kila na gauna daru na veilewai kina; se na dede ni noda vakadavora tu na yagoda qele oqo me da lakova yani na vuravura ni yalo. Au sega mada ni kila ni da sa na waraka ga na noda lewai ni da sa laki davo oqori, ni sa vakaoqori na vosa mai na ivolanikalou; "na yasana sa bale ga kina na kau, sai koya ena no ga kina" [raica na Dauvunau 11:3], se meu cavuta e na dua tale na kena itukutukuni, eda na laki sotava na veilewai, e na vanua sa laki biuti keda kina o mate (*DBY,* 382).

E veivakatautauvatataki tale o mate, me rau tautauvata vinaka ga na tui vakairogorogo, kei koya na vakaloloma ka dau kerekere, ni rau na laki duri ruarua e na mata ni itikotiko ni veilewai nei Karisito, me rau laki sauma kina na nodrau ivalavala vakayago (*DBY,* 445).

Me ra dui vakabauta ga na tamata na veika e so era vinakata me ra vakabauta, ka dui goleva ga na lomadra, ni da sa galala tu me da digia na veika e so ni noda bula, se me da besetaka e dua na ka; sa tu na galala ki na tamata yadua me ra qarava na Kalou, se me ra vakanadakui koya. Sa tu vei keda na iVolanikalou, na dina vakalou, sa tu vei keda na galala me da vakabauta, se me vakalasuya. Ia, eda na kau cake e na dua na gauna me da laki lewai vua na Kalou, me baleta na veika kece sara oqo, ka me da laki vakaraitaka kina vua na noda veiqaravi, vua ka dodonu me lavaka vei keda na itukutuku ni noda bula vakayago (*DBY,* 67).

E tina ni iyau ga ni vuravura oqo na gauna, kei na nodra gugumatua o ira na lewena, ka da sa vakavinavinakataka ga vua na Kalou e na vuku ni kena vakayagataki na gauna me yaga vei keda, ka na tarogi keda e na vuku ni noda vakayacora vakadodonu na tikina oqori(*DBY,* 301).

Era na lewai yadudua na luve ni tamata, me vakatau mai na veika era sa dau cakava, se vinaka se ca. Ke vakasinaiti e na nona bula e dua na tamata na veika vinaka, e na saumi kina vua. Ia, ke vuabale e na nona bula na ivalavala ca, e na saumi vua na veika ca e dau cakava oqori. . . . Ni naica li, me ra qai kila kina na tamata, ni dodonu me ra yavutaka yani e na bula oqo na nodra qai laki bula vakalou e muri, me tawamudu sara, sa kena gauna oqo me ra lalawataka kina, ka vuataka mai na yavu ni lomada, me dokai ka vakalagilagi kina na Kalou, me vaka a vakayacora mai o Jisu (*DNW,* 13 Epr. 1854, 1).

O ira vakayadua sara era sa dau vakabauta, era tamata lomadina, ni ra dau vuataka e na nodra bula na ivalavala dodonu, ka ra sa digitaki ni Kalou, me ra na taukena na veika kece sara. O ira ka ra talaidredre ki na ivunau savasava ni Turaga, kei na cakacaka tabu ni nona vale, era na lewai e na veika era sa dau tukuna, ka ra na coko ga e na gusudra, me vaka sa dauyaco tiko oqo, ka na sega ni veiganiti kaya, ni na sega ni vakaivotavota kei ira na yalododonu (*DBY,* 383–84).

"Sa dina," e na kaya beka e dua, "e na sega tale ni dua na ka meu ogataka e na noqu bula, keu sa vakadeitaka rawa na bula lagilagi ka vinaka cake mai na kena oqo." Io, tovolea mada, de o koya beka qori na ka o gadreva tu, sa soli tu oqori me galala ni tamata yadua. Ni vunautaki na Kosipeli, sa tadu mai na vosa ni vunau, ka sa bula tale na ca, ka so sara era veivala kei [na kosipeli]—era na ciqoma e so, ka so era na besetaka; ia e nodra malumalumu oqori na tamata—sa tasereki ga vei ira na ivakavuvuli dina, ia era a sega ga ni duavata kina. Oqo na ivalavala ca ni vuravura. "Sa lako mai na rarama ki vuravura, a ra sa vinakata na butobuto o ira na tamata, ka cata na rarama, ni sa ca na nodra ivalavala" [raica na Joni 3:19]. A kaya vakaoqori o Jisu e na gauna a mai bula kina eke. Eda na rairai kaya beka, oqo ga na Kosipeli ni bula kei na veivakabulai, ni o ira vakayadua era na vakabauta, era na vakaivotavota e na lagilagi, e na dokai, e na bula vakatukatuka, kei na bula tawamudu; ia ke ra na vakanadakuya, era na rivarivabitaki sara kina (*DBY,* 384).

Ni cilava e dua na tamata na rarama ni vuku mai vua na Kalou, ka qai vakawalena, sa na tau kina vua na kena itotogi (*DBY,* 383).

Sa mai vakavotui vei keda na ivakavuvuli ni bula tawamudu, ka nakiti me da vakaukauataki ka taqomaki kina, me kua kina ni da vuca. Ke na goleva na kena veibasai, ka vakavatukanataka na yavu ka na laki tini e na mate, eda sa na bilitaki ga kina. Ke da sega ni rawata na veivakabulai ka da gadreva tiko, eda sa na vakadinadinataka ga ni da sa rawata vakaikeda na isolisoli ka veiraurau kei na noda ivalavala, ka da qarava oqori mai na galala ni digidigi ka sa soli mai vei keda, ni da na lewai ga mai na veivosa eda cavuta, se da na vakadonui kina, se tau vei keda na kena itotogi (*DNW,* 17 Aug. 1859, 1).

Eda na lewai mai na noda dui ivalavala "mai na ramase ni [noda] rarama."

Sa kena irairai vei au, me tekivu mai na noqu se gone me yacova mai na gauna oqo, ni rui ka lialia sara, me da dau tukuna ni ra lakosese vakadua na lewe i vuravura—meu vakamacalataki tamaqu tiko, kei tinaqu, kei rau na nomu itubutubu, se o ira na tubudaru, era sa dau bula mai vakadodonu e na veivakararamataki vakayalo sa cilavi ira mai; ia, ni sega ni ra oka tu e na veiyalayalati tawamudu, se na Matabete savasava, me ra na lako kina i eli ka laki kama kina me tawamudu. E ivakavuvuli lasu vei au oqori; se dau lasu ga mai liu, ka se lasu tiko ga oqo (*DBY,* 384).

Me ra kila na tagane se yalewa yadudua na itovo ni Kalou, ni bera ni ra qai okati me ra tawalotu. E rawa ni ra daucaka cala; era na tawadodonu, se ivalavala ca sara, ka se bera ni rogoca mai na yavu ni veivakabulai, era se sega tale ga ni kila vinaka mai na itukutuku ni Luve ni Tamata, se ra bau rogoca mai na yacana na iVakabula, se na itukutuku ni nona mai bula vakavuravura, ka ra vakavulici ga me ra tawalotu, e na ivakavuvuli ni nodra qase kei na vuli e koronivuli; ia, ke tauri sara vakavosa, ni dua e tukuni ni ra tawalotu, sa dodonu me ra sa kila vinaka tu na veika vakalou (*DBY,* 384).

Ia, e na bula vakavuravura, era le milioni vakamilioni e na vuravura oqo era bulataka tiko vakavinaka, na veika era sa vakararamataki kina—me vaka era sa kila vinaka tu e na nodra bula. Au sa dau tukuna vakawasoma vei kemuni, ni na veiraurau vinaka ga na ka era na laki sotava, mai na veika era sa vakayacora yani; ni o ira vakayadua sara, era dau bula me vaka era sa vakavulici kina vakavinaka, ka rawa ni ra na kila vakaiira, era na rawata na sautu, na lagilagi, na vakacegu, na marau kei na isala sa vakarautaki tu me baleti ira, ka uasivita sara na veika era sa namaka yani. Era na sega sara ni laki lutu vakayalo (*DBY,* 384).

Ke tu na lawa vei ira [e so na tamata], se o cei beka e a virikotora mai, me ra dau saga tiko e na nodra igu taucoko, era na laki rawata kina na kena lagilagi ka sega ni ra namaka, mai na kena ivakamacala au na solia vei ira; o ni sega ni kila rawa na veivakalagilagi ni Kalou e na vukudra, o ira na ibulibuli ni ligadra (*DBY,* 385).

Meu kaya ga vei ira yadudua na bete e dela i vuravura oqo, au sega ni kauaitaka se ra lotu vakirisito, se tawalotu, se Muselemani, e dodonu mo dau bula me vaka o sa vakararamataki kina; kevaka o ni na vakayacora vakakina, o ni na vakaivotavota e na lagilagi kece sara o sa namaka mai (*DBY,* 384–85).

O ira vakayadua na luve ni veivakarusai, era na vakaivotavota tale ga e na nodra matanitu lagilagi.

A nakiti me ra bula vata kei Jisu o ira na nona tisaipeli. Me ra qai lako i vei na kena vo? Ki na veimatanitu ka sa vakarautaki tu me baleti ira, ka ra na laki bula ka tiko kina. E na veivakaturi o Jisu, mai na veisorovaki sa qarava mai, ki na luvei Atama yadudua, na luvena tagane kei na yalewa, me vakavo ga vei ira na luvena na veivakarusai, ka ra na biu i eli. Era na sotava na kena vo na cudru ni Kalou—me ra sotava kina na veika sa lavaka vei ira na Turaga, se me vaka sa dodonu me ra sotava; ia ni ra sa laki sotava na cudru ni Kalou, me yacova ni ra sa sauma vakaoti sara na nodra ivalavala yadudua, era na sereki tale mai na valeniveivesu. E rerevaki beka na kena vunautaki na ivakavuvuli oqo? Era nanuma e so ni ka rerevaki; ia sa na yaco dina ga, ni o ira yadudua ka sega ni dau caka ca e na gauna sa lomani kina, ka sega ni oka kei ira na agilosi ni Tevoro, e na vakaturicake mai me soli vua na nona matanitu vakaiukuuku (*DBY,* 382).

Era na lewe levu cake era na dau yalodina, ka lewe lailai o ira era na vukitani mai vua. E dua na iwase vei ira oqo era na laki rawata na matanitu silesitieli, ka ra na sega ni rawata o ira na kena vo, ni ra sega ni vakarautaki yani ki na matanitu silesitieli, ia era na laki vakaivotavota ga e na matanitu e rauti ira, ka ra dau gadreva ka goleva yani e na nodra bula (*DBY,* 383).

Sa lesi mai na ivotavota ni bula vakaiukuuku oqori me veiraurau kei na nodra dui bula na tamata (*DNW,* 13 Aug. 1862, 2).

Eda wilika e na iVolatabu ni dua tiko na lagilagi ni matanisiga, dua tale na lagilagi ni vula, ka dua tale na lagilagi ni veikalokalo [raica na 1 Korinica 15:40–42]. E na ivola Vunau kei na Veiyalayalati [raica na V&V 76], e vakatokai na bula lagilagi e so oqori me tilesitieli, teresitieli, kei na silesitieli, ka cecere duadua. E duidui na vuravura ka ra tiko kina oqori, ka duidui tabana, se duidui na tikina, e na vale nei Tamada. Ia, o ira vakayadua na turaga ka ra na sega ni kila tu na kaukaua ni Kalou, kei na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, me ra dau dusimaki tiko ga mai vua e dua tale, ka ra vakamocera kina na nodra dui vakasama, ka vakabira ga na nodra dui vakabauta e na nona liga ni kote tale e dua, era na sega ni laki vakaivotavota e na matanitu silesitieli, me ra vakaisalataki kina me vaka era na nuitaka yani; ia e rawa ni ra na yaco tale ga me ra Kalou. Ni ra na sega ni lewai ira rawa vakaiira, me ra qai lewai ira tale na wekadra, me dau tukuni tiko ga vei ira na veika kece sara, me vaka na gone. Era na sega ni vakatulewa rawa e na veika me baleti ira, ni na lewai ira tiko ga o Jemesa, o Pita, se dua tale. Ni ra na sega ni Kalou, ka na sega ni ra na vakaisalataki e na nodra iukuuku lagilagi, ka sega ni rawata na bula vakatukatuka, kei na bula tawamudu. Era na sega ni vakaititoko kina vakailiuliu e na matanakilagi, e na itutu vakatui, kei na kaukaua ki na matanitu silesitieli. O cei ga e na rawata? O ira ga era sa dau yalodina ka vakauqeti e na yalomatua vakalomalagi, ka ra

cavukalawa tiko ga vakaveiqaravi e na vukuna na nodra Kalou, ka biuti ira vakaveitalia tu mai na kena vo, ka dina tiko ga e na veika era qarava, e dina ga ni ra na lako vakatani ki na kena veibasai o ira na kena vo (*DBY,* 382–83).

Ke ra namaki tale ga me ra lako yani ki na iserau ni Tamada kei na Luvena o ira na ivalavala ca, ka ra caka ca tiko ga, me ra veitauriliga yani kei ira era sa vakabauta ni ra na vakabulai—ka sega ni na veivakuai kina o Jisu vua e dua, era na laki sotava kina na veika rarawa sara, ka mosimosi cake, mai na nodra sotava na rarawa ni drano bukawaqa kei na sulifure. O koya ka dau nanuma tu ni na vakarusai ga na gone ka mate ga ni se gone lailai, ka sa dodonu me biu i eli, ia na laki vakabulai o koya na dauveibutakoci, ka dau ivalavala vakasisila, na daubutako, na lasulasu, na daubulului vakailasu, na daulaba, kei ira tale ga ka dau vakayacora na veika dukadukali e so, mai na nodra sa veivutuni ni se bera ga ni mate, e na okati e na yavu vata ga oqori me ra vakasauraratataki yani ki na iserau nei Tamada kei na Luvena, ka na laki tautauvata ga kei eli vei ira, ke ra mani curuma rawa yani (*DBY,* 385).

E vakalou na cudru ni Kalou. E na sega ni yalani rawa, ni na sega ni vagalalataki e na dua na gauna o ira na tamata ka dodonu me ra cudruvi, ka me vakarautaki tiko ga na nodra eli. E na vakaevei beka na dede ni gauna era na laki tiko kina e eli, au sega sara ni kila, se na caucaudre ni rarawa era na laki sotava. Ia ke da fikataka mada na ivalavala ca era sa bilitaki kina, eda na qai kila rawa kina na ivakatagedegede ni rarawa era na laki sotava. Ni na laki saumi ga vei ira na veika tawadodonu era a cakava e na nodra se bula voli. E ka tawamudu na itotogi ni Kalou, ia e sega ni kena ibalebale ni na tawamudu sara na cudruvi ni dua na tamata ka sa totogitaki e na nona ivalavala ca (*DBY,* 383).

Me iUlutaga ni Vuli

Eda na lewai mai na veika eda cakava, na veika eda tukuna, noda vakanananu, kei na noda goleva na dina.

- E vunautaka o Peresitedi Young ni "gauna ni vakatovotovo na bula ni tamata." Na cava beka me da "vakadinadinataka [tiko] vua na Kalou" e na noda gauna ni bula?
- Na cava beka eda na lewai kina e na gauna ni veilewai? (Raica tale ga na Alama 12:14; 41:3.)
- O cei beka era sa cavuti ni ra tamata digitaki ni Kalou?
- A tukuna o Peresitedi Young ni da "na lewai ga mai na veivosa eda cavuta." Me da kila rawa beka vakaevei ni da na "laki vakadonui, se cudruvi kina"?
- Sa dau vunautaka o Peresitedi Young ni da na lewai e na vuku ni noda vakayagataki gauna. Na cava beka na vuna e rui bibi kina na kena

vakayagataki vakadodonu na noda gauna? Mo lewa beka vakaevei na nomu vakayagataka na nomu gauna e na gauna oqo? Na cava beka o sa bau raica me baleta na nodra vakayagataka vakadodonu na gauna, o ira na lewe ni Lotu, o ira na nomu itokani, se o ira na wekamu?

Eda na lewai mai na noda dui ivalavala "mai na ramase ni [noda] rarama."

- Na itovo cava ni nodra bula na tamata, e na vakamalumutaka na lewa ni Turaga me baleti ira? Me da taurivaka beka vakaevei na ivakavuvuli oqo, me da veilaveti kina vei ira ka duidui sara mai vei keda na nodra vakabauta?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, era na rawata beka vakaevei na tamata e na bula mai muri na "sautu, na lagilagi, na vakacegu, . . . ka uasivita sara na veika era sa namaka yani"?

O ira vakayadua na luve ni veivakarusai, era na vakaivotavota tale ga e na nodra matanitu lagilagi.

- Na cava na vuna era na sega ni laki rawata kina o ira era mate ga e na nodra ivalavala ca, me ra laki vakaitikotiko kei Tamada kei na Luvena? (Raica tale ga na Momani 9:3–4; V&V 88:22.)
- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni ra na "na laki vakaivotavota ga [na luvena na Tamada Vakalomalagi] e na matanitu e rauti ira, ka ra dau gadreva ka goleva yani e na nodra bula." Me da kila beka vakaevei ni sa veidonui tiko na noda bula kei na matanitu eda gadreva tiko?
- Sa dau vunautaka o Peresitedi Young ni o keda vakayadua sara na tamata, me vakavo ga o ira na luvena na veivakarusai, era na laki vakaivotavota kece sara e na matanitu ni lagilagi. Na cava beka e vakavatukanataki eke me baleta na nona tudei na Tamada Vakalomalagi e na lewa dodonu kei na loloma vakalou? Na cava beka e tukuni kina me baleta na nona lomani ira na luvena?

Veivakabulai e na Vuku i Jisu Karisito

*A taroga o Peresitedi Brigham Young, "Era na mate vakayalo beka e so na wekada? O na levea beka vakacava na cudru nei Koya sa Kaukaua Sara? E na veigauna mai liu, me vaka au sa dau kaya kina, me vaka au sa dau vakavoqataka mai e veigauna e na noqu bula, e na veivanua kece ga au dau vunau kina, au sega ni dau vakarerei ira e na veika me baleti eli, kei na nodra sa na cudruvi. Au sa dau saga mai vakavuqa—au a tovolea e na siga ni Vakacecegu (Sabato), kau tovolea tale ga nikua meu goleva na tikina oqori—na rarawa era na sotava o ira na ivalavala ca. Era na sotava dina na veika rarawa; ia au na sega ni goleva tale e dua na ka, na nodra vakabulai wale na tamata" (*DBY*, *388). Sa dau vunautaka o Peresitedi Young ni "ra na tucake tale na tamata kece ga" (*DBY, *391). A dau vakamacala me baleta na veivakabulai, ka na "tarai ira na tamata kece ga" (*DBY, *389). Ka dau vosa tale ga me baleta na nodra rawata na bula tawamudu o ira era dau "vakamuria vakadodonu na veika sa lavaki tu e na [lawa] ni Kalou, ka dau sasaga voli ga e na yalodina" (*DBY, *387).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Ni na drodrova yani na tamata kece ga na veivakabulai nei Jisu Karisito.

Mo ni raica mada na nona yalovinaka, na nona vosota vakadede, na lomavinaka, kei na qaqaco vinaka ni nona itovo ni veiwekani vakaitubutubu ni Tamada, ka noda Kalou, e na kena vakarautaki na sala, ka cokonaki mai na yavu me ra vakabulai kina na luve ni tamata—e sega ni o ira wale ga na Yalododonu e na Gauna Oqo—e sega tale ga ni o ira wale ga ka ra vakavulici mai e na yavu taumada ni lawa vakasilesitieli, me ra vakabulai kina na tamata kece ga. E veivakabulai ka oka kina na tamata kece ga—me ra vueti kina na tamata taucoko (*DBY,* 388).

Era na lewevica li era na taqomaki? O ira ga e na sega ni vakalasuya se cakitaka na kaukaua kei na nona bula na Luve ni Kalou—o ira kece ka ra sega ni vakacala na Yalo Tabu (*DBY,* 387).

E na vakaivotavota na veimatanitu kece ga e na isolisoli oqo; sa okati taucoko ki na nona Veivueti na iVakabula. Sa mai sotava kina na mate e na

vuku ni tamata yadua; era sa na tu vakadua ki na qeteqete ni ligana, ka na veivakabulai vei ira yadudua, me vaka sa tukuna mai, me vakavo ga o ira na luve ni veivakarusai; ka sa tu e na qeteqete ni liga i Tamada na ibulibuli kece ga ni ligana. Sa na veivueti o koya ki na noda vuravura, na tamata kece ga era bula kina, na veimanumanu e tu e delana, na ika e loma ni wasawasa, kei na veimanumanu kila, na ika e wasawasa, kei na veimanumanu vuka e lomalagi, na veimanumanu lalai, kei na veika qasi kece ga, kei na veika kece ni vuravura moqimoqili oqo,—sa tu taucoko e na qeteqete ni ligana na iVakabula (*DBY,* 388).

Sa volai tu e na nona iVola ni Bula na Lami na yacadra na luvena tagane kei na luvena yalewa o Atama. E na dua beka na gauna me ra kau tani mai kina? Io, ni ra yaco me ra luvena na veivakarusai, ka sega tale ni dua na gauna. Sa soli tu ki na tamata yadua me ra biuta tiko ga e kea me tawamudu. Ke ra vakawalena na isolisoli oqori, e na bokoci tani mai kina na yacadra, ia e na sega ni yaco rawa e liu. Sa volai tu kina na yaca ni vuvale vakatamata, ka na biuti ira tiko ga e kea, me yacova sara ni ra sa kila yadudua na ivakavuvuli dina, ka rawa ni ra na saqati koya tale, ka rawa tale ga ni vakacala na Yalo Tabu; me ra qai bala sobu sara kina i eli, me qai boko kina vakadua na yacadra mai na nona iVola ni Bula na Lami (*DBY,* 387–88).

E na ka taleitaki sara me da kila ni da sa vakabula kece na ka sa solia mai vei keda na Tamada na kena [lewa]. A kaya o Jisu ni sega ni lakosese mai vua e dua na tacina, o ira ga na luve ni veivakarusai. Me da vakabula sara na veika bula kece ga sa biu mai i ligada (*DBY,* 388).

E virikotori mai na noda lotu me baleti keda yadudua na lewe ni vuravura oqo. E na sega ni totogitaka e dua na kena iwase me ra laki tagiyaso voli me tawamudu, e dodoliga ga yani ki na nodra vakabulai na luvena tagane kei na luvena yalewa o Atama kei Ivi, me vueti ira tani mai na valeniveivesu, me dolava na katuba, ka sereka na dali era sa vesuki kina, me ra laveti kina na tamata yadudua era na laki rawata na bula tawamudu (*DBY,* 389).

A waraka tu o lomalagi na nodra vakabulai na tamata. Sa dau tagi na lomalagi e na vukudra na tamata, ni ra sa rui domodomoqa, ka yalokaukaua, e na nodra tawa vakabauta, ka dau lokuyara vakalevu e na vakabauta kei na cakacaka (*DBY,* 388–89).

Ni vakatakila mai na Kalou vei Josefa Simici kei Sidney Rigdon, ni sa vakarautaki tu na nodra tikina na tamata kece ga, me vakatau tiko mai na rarama era sa cilavi kina, kei na nodra vakuai ira mai na ivalavala ca, ka dau vakatovotovotaka tiko ga na veika vinaka, era vakacauoca kina na lewe vuqa, ka ra vukitani sara e so mai na lotu, ni na sega ni cudruvi ira na Kalou na tawalotu kei ira na gone, ka vakarautaka ga na nodra vakabulai, e na kena gauna dodonu, vei keda na tamata kece ga, me lomani ira vakalevu kina na yalodina kei na yalosavasava, kei ira era sa lomadina, se ra lewena e dua na matalotu se sega. Sa ivakavuvuli vou ki na itabatamata oqo, ka lewe vuqa era a vakatarabetaki kina (*DBY,* 390–91).

E sega li ni vakanananu lagilagi ni sa virikotori tu na veimatanitu, na veitikina vakaiukuuku, ka nodra ivakavakacegu na luvena tagane kei na luvena yalewa o Atama, me vakavo ga o ira na luve ni veivakarusai? Era na sega ni vakaitavi e na imatai ni tucake tale na tamata kece ga, ka vuqa tale beka ga era na calata tale na kena ikarua, ia era na vakaturicake yadudua sara (*DBY,* 391).

E na vuku ni Veisorovaki i Karisito, era na vakabulai vakayadua e na matanitu silesitieli o ira ka ra dau yalodina e na cakacaka vakalotu ni kosipeli.

Sa dolavi na [bula vakalou] vei ira era sa bula mai liu, kei ira era bula tiko e na gauna oqo. Sa yaco mai na Kosipeli. Sa vakatetei yani i vuravura na itukutuku dina, kei na rarama, kei na yalododonu, ka ra vakabulai wale ga e na matanitu silesitieli ni Kalou o ira era vakabauta na kena ivakavuvuli. E vuqa vei ira ka ra na sega ni vakabauta, e na vuku ni nodra lecaika, e na ivakavuvuli ni nodra qase, vakasama vakatevoro, kei na ivakavuvuli lasu ni tubudra, era na laki rawata ga na matanitu vinaka ka talei, ka ra na sotava na veika talei e vuqa, ni ra na ciqoma tale ga na veika e vuqa, ka uasivi cake mai na kena e vakasamataka tu na tamata, ke sega ni vakatakilai vakayalo mai vua (*DBY,* 389).

Sa talaucaki tu na veimalanivosa oqo [raica na V&V 88:21–24] na vosa ka a tauca o Jisu e na nona kaya, "Sa vuqa na tikina e na vale nei Tamaqu" [Joni 14:2; V&V 98:18]. Au sega ni na tukuna rawa ga na kena levu; ia e sa tukuni vakamatata ga na kena e tolu oqo: na matanitu silesitieli, na kena ka cecere duadua; na teresitieli, na kena e rukuna; kei na tilesitieli, na kena ikatolu. Ke da saga vagumatua me da dau wilika na veika sa tukuna mai na Turaga vei ira na nona tamata e na veisiga e muri oqo, eda na qai raica kina ni sa vakarautaka na veika e baleti ira kece sara na lewe i vuravura; na veitamata yadua ka sa dau gadreva ka saga mai, me vorata na ivalavala ca, ka saqata na veika tawa savasava e na nona bula, me bula kina e na sala, me veidonui kina e na lagilagi ka na laki soli vua. Oi keda kece eda sa vakaivotavota mai e na ivakavuvuli taucoko ni nona Kosipeli na Luve ni Kalou, se na Matanitu vakalomalagi ka sa yaco mai oqo i vuravura, era sa na vakaivotavota tu e na lawa oqori, na veicakacaka vakalotu, na ivunau kei na ivakatakila ka na vakarautaki, mai na noda dau talairawarawa kina, ka me da laki taukena kina na matanitu silesitieli, me da cabeta yani na iserau nei Tamada kei na Luvena (*DBY,* 391).

Se vakaevei sara na kena irairai—keu sa rawa ni kila e dua na dina ni sa vakarautaki na lomadra na tamata me ra vakayacora na lomana na Tamada mai Lomalagi, e dina beka ke ra qai laki butusevata tale, ka tarabe beka, e na vuku ni malumalumu ga vakatamata, era na vakabulai ga (*DBY,* 389).

Ke da rawata na veivakabulai e na kena sala sa vakarautaki vei keda, sa dodonu me da dau yalodina e na noda vakasama kei na vakanananu ni lomada, e na noda veimaliwai vakaveiwekani, e na sasaga eda dau goleva, e na veika eda sa dau tukuna, e na veigacagaca kece sara ni noda bula, ka

sega ni dau ririko ka kauai ki na ivakavuvuli lasu kece ga, na itukutuku lasu eda na dau sotava (*DBY,* 389).

E dina ni duavata ga na noda gagadre vakatamata, ia me nanumi ga ni ka ni tamata yadua na veivakabulai; me da dui saga vakaikeda na tamata. E vakaibalebaletaki na veika au tukuna oqo ki na veika tale e so, kau na sega ni vakamacalataka rawa eke, ia meu tukuna mada ga e dua na kena idusidusi. Era lewena tu oqo na Lotu e so era dau nanuma me ra laki vakabulai mai na nodra yalododonu e so tale na tamata. Era na dau butusevata e so na nodra ilakolako. Era na tadu yani e so e na gauna e sogo kina na matamata, e na tasogo kina vei iko na katuba; mo qai kerea kina e dua ka sa dau yalodina mai, e na loloma levu nei Jisu Karisito, ka ra sa curuma yani na matamata silesitieli, me ra laki dolava vei iko na matamata; ia e sega ni nodra itavi me ra cakava oqori. Sa na vakaoqori na ka e na yaco vei ira ka ra dau vakanuinui ni ra na laki vakabulai e na vuku ni nodra yalododonu, kei na nona sasaga o Baraca [se Sista] Oya. Meu kaya tale mada vei kemuni, mo ni dau vakabulabulataka e na nomuni bula na yalododonu kei na yalodina, ka pasipote duadua ga ki na marau vakasilesitieli (*DBY,* 390).

Ke muri cala beka o Baraca Brigham, me sogolati kina vua na katuba ni Matanitu vakalomalagi, e na sega ni dua tale e bilitaki kina, o Baraca Brigham duadua ga. O au duadua ga na tamata e vuravura oqo, se lewe i lomalagi, se na lewe i eli ka na bilitaki kina (*DBY,* 390).

E na yaco vakakina vei ira yadudua na Yalododonu e na Gauna Oqo. E ka ni tamata yadua na veivakabulai. O au beka ga e rawa niu saga na noqu vakabulai. Ni sa soli mai na veivakabulai, au rawa ni na besetaka se ciqoma. Ia, niu sa ciqoma, au sa na goleva vakatabakidua e na yalomalumalumu na Vuna, e na noqu gauna taucoko ni bula, kei ira tale ga era sa lesi mai me ra vunauci au; ia e na noqu besetaka, au sa na muria ga na lewa ni lomaqu, ka biuta vakatikitiki na nona lewa o koya na noqu Dauniveibuli (*DBY,* 390).

E sega tale ni dua e na laki vakabulai tale vakasivia; o ira vakayadua era na vakabulai, se vakabulai e na gauna mai muri, era na rawata ga na bula, ka na qai sagai tale tiko ga me rawa na veika kece sara, ka vinakati me vakatovotovotaki kina na igu ni tamata yadua (*DBY,* 387).

E na vanua e rau vakaitikotiko kina na Kalou kei Karisito, oqori sara ga na matanitu—na matanitu silesitieli (*DBY,* 388).

O ira vakayadua na tagane kei na yalewa, era na vinakata me ra laki vakaidabedabe e na matanitu silesitieli, era na raica, ni ra na dau sotava na veika dredre e na veisiga kece ga (*DBY,* 392).

Ia, e na vukuna o koya ka na laki vakabulai e na matanitu silesitieli ni Kalou, ka sega ni se vakarautaki e na nona laki vakaitikotiko e na vanua savasava ka vinaka, e ka lialia sara ka sega ni dodonu; kevaka e dua beka e bula tiko ka nanuma ni na laki bula rawa e na iserau nei Tamada kei na Luvena e na na nona dau valataka ga, ka sega ni bulataka na nodra vakabauta vakalotu, era na

vakacalai kina, o koya gona, mai na kena totolo ga ni da lewa rawa na veika e so me vinaka cake kina na noda lotu, na kena vinaka cake vei keda (*DBY,* 392).

Sa ivakarau ga kei lomalagi me vakasoqoni na ka kece ga; me ra vakabulai o ira vakayadua sara e rawa ni ra vakabulai (*DBY,* 387).

Me ra kila vakavinaka tiko na tamata ni rawa ni ra na vakabulai o ira vakayadua sara na tamata e vuravura oqo, me ra laki rawata kina na bula e na Matanitu ni Kalou, kevaka e gadreva me yaco vakakina (*DBY,* 387).

O ira kece ga era sa mai bula oti e na vuravura oqo, se me ra qai mai bula e muri, e na soli vei ira na galala me ra ciqoma na ivakavuvuli ni Kalou. Era na tiko kei ira o ira na i Apositolo, Parofita, kei ira na italatala e kea, me vaka era sa tu oqo vei keda edaidai, me veidusimaki vei ira e na veisala ni dina kei na yalododonu, ka me dusimaki ira lesu tale vua na Kalou. Era na rawata vakayadua na veivakabulai kei na bula tawamudu (*DBY,* 387).

Kevaka eda sa duavata e na noda vakabauta, ka da sa duavata vakakina e na noda laki rawata na noda inaki me da rawata na matanitu silesitieli, kau na laki rawata beka o au, e na noqu sasaga ga, na matanitu oqori, e na yavu vata ga oqori, o ni sa na rawata tale ga o kemuni, kei ira kece ga era sasaga kina (*DBY,* 387).

E na laveti ira na Luvena yalodina o Tamada Vakalomalagi, me ra laki bula e na nona iserau, e na kaukaua kei na lagilagi.

Era sa votai vakatautauvata beka e na isolisoli e vuqa o ira na tamata yadua? Sega, e sega sara ni dina? Eda na laki tautauvata beka e na matanitu silesitieli? Sega [Raica na V&V 131:1–4.] Era vakaturaga cake e so na yalo mai vei ira tale e so; ka sa dodonu me ra votai vakalevu cake e so mai vei ira na kena vo. E na laki tu tale ga na duidui e na vuravura ni yalo me vaka o ni sa raica tu eke, ia e duavata ga na nodra itubutubu, o koya na Tamada duadua ga, na Kalou duadua ga (*DBY,* 391).

Sa inaki, na gagadre, na lomana, kei na vakasama ni Turaga me ra bula vakalou na lewe i vuravura kece ga, me laki tawana na itutu vakatui, na veimatanitu, na veitikina, kei na itutu ka dodonu me nodra. . . . Me ra vakavolekati mada ki na ivalavala ca, kei na ualoka ni bula vakayago, me ra vakadinadinataki ira kina; sa na qai tokoni ira kina na Kosipeli, me laveti ira, ka vakaduavatataki ira, me cilava na nodra vakasama, ka vakaduavatataki ira ga e na vuku i Jisu na Turaga, me duavata kina na nodra vakabauta, masumasu, vakanuinui, nodra sasaga kei na gagadre (*DBY,* 391–92).

Na kedrau duidui na yalododonu kei koya na ivalavala ca, na bula tawamudu se na mate, na marau se na rarawa oqo, vei ira era sa na laki bula vakalou e na sega tale ni vakaiyalayala na veika e nodra, e na laki vakurivi tiko ga na nodra isolisoli, ka sega ni mudu na nodra matanitu, nodra itutu vakatui, nodra veiliutaki, nodra ivotavota, kei na kaukaua sa lesi vei ira, ka ni ra na torocake tiko ga me tawamudu (*DBY,* 63).

O cei beka e rawa ni vakamacalataka na nona bula vakalou na tamata? O ira ga era kila vinaka tu na ivakavuvuli dina ni vuravura tawamudu—na ivakavuvuli ka baleta na bula kei na veivakabulai. E na sega ni yali mai vua na tamata na nona isolisoli ka taukena tu oqo, e na nona sa vakaturicake ki na bula vakalou; ia, ni goleva tiko ga na sala ni bula, e na qai vakaikuritaki tiko ga na nona kaukaua, me vinaka cake tiko ga na nona bula e na ikalawa yadudua sara ka na kalawaca yani (*DBY,* 392).

E oka ki na matanitu Silesitieli na matanitu eda bula kina oqo na lewenilotu; eda vakarautaka e na matanitu oqo na bula e na kedrau iserau o Tamada kei na Luvena. Me da bula kina e na kena ivakarau, me da laki rawata kina na kena lagilagi. Sa yalataka mai vei iko na Kalou. Sa yalataka mai vei iko o Jisu, kei ira na i apositolo kei na parofita e na gauna mai liu, kei ira e na noda gauna oqo, ka ra sa yalataka mai vei iko ni o sa na laki saumi e na veika kece ga o gadreva e na yalododonu e na mata ni Turaga, ke o bula tiko me veidonui kei na isolisoli e so oqori (*DNW,* 31 Okt. 1860, 1).

Sa icavacava ni nona bula na tamata na nona laki rawata na veivakabulai, ka vakakina vei ira na agilosi, kei ira na Kalou; oqori na bula tawamudu—na bula edaidai, na bula mai liu, na bula tale ga e muri. E rawa ni da laki vakaivotavota e na bula oqo o keda na tamata, kevaka eda na dau vakamuria sara vakadodonu na veika sa lavaki mai e na lawa ni Kalou, ka dau gugumatua tiko ga (*DBY,* 387).

Ke tu vei iko na koula kei na siliva, me kua ni vakataotaki iko, kei na nomu itavi. Au na tukuna vei kemuni na veika mo ni vakayacora, mo ni laki rawata kina na bula vakalou, o na sega ni rawata, ke o sega ni muria na sala oqo. Ke dau vagolei vakatani na lomamu mai na veika e so, ka vakataotaka sara na nomu vakacabora vua na Turaga, mo vakacabora mada e liu na veika oqori, me rawa ni qai taucoko kina na veika taucoko o sa vakacabora. . . . Ke se sega ni yaloqu taucoko tiko na qarava na cakacaka qo, au na solia taucoko na noqu gauna, noqu taledi, na noqu buno, kei na noqu iyau, me yacova sara ni sa qai yaco na lomaqu meu bula vakakina; meu raica ni na vakayagataki na ligaqu ki na cakacaka ni Kalou, me yacova ni sa qai muria yani na yaloqu. . . . Au sa mai kaya qo vei kemuni na sala mo ni muria, mo ni laki bula kina vakalou. Me liu ka cecere tiko na noda vakananuma na Turaga; na kena qaravi tiko ga na nona cakacaka kei na matanitu, ka lavaki kina me da dau vakaliuca tiko ga (*DNW,* 5 Jan. 1854, 2).

E na sega ni laki vakabulai e dua na tamata ka lako yani ki na iserau nei Tamada, e na vuku ga ni Kosipeli i Jisu Karisito—ka tautauvata kina kei ira tale na kena vo. Sa tu na yavu ni nona veiqaravi na Turaga, na nona sala, kei na nona cakacaka; e na qai vakacavara sara. Sa saga tiko ga e na nona igu o Jisu me vakasavasavataka ka vueta na vuravura, me vakalesui ira tale na tacina kei na ganena ki na iserau ni Tamada. Me da saga vata kei koya na kena vakasavasavataki na lewe ni vuvale yadudua ni tamata, me da vakarautaki kina e na bula e na nona iserau na Kalou e na nona Matanitu (*DBY,* 389).

Me iUlutaga ni Vuli

Ni na drodrova yani na tamata kece ga na veivakabulai nei Jisu Karisito.

- E na sala cava beka e vakatokai kina na veivakabulai mai vei Jisu Karisito me "veivakabulai ka oka kina na tamata kece ga—me ra vueti kina na tamata taucoko"? E vakavatukanataki beka vakaevei e na nodra vakabulai kina na tamata kece ga, "na itovo ni veiwekani vakaitubutubu" ka tu vei Tamada Vakalomalagi vei ira na Luvena? O kune marau beka vakaevei mai na nomu kila na veika oqo?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni ra a vukitani e le vuqa, e na nona vakatakila na Kalou vei Josefa Simici kei Sidney Rigdon, ni rawa ni ra na vakabulai na tamata kece ga. Na cava beka na vuna e dredre sara kina vei ira na lewenilotu e so na ivakavuvuli oqori? Me da qaqarauni beka vakaevei e na gauna oqo, e na nodra ivakavuvuli e so na noda parofita kei na i apositolo?

E na vuku ni Veisorovaki i Karisito, era na vakabulai vakayadua e na matanitu silesitieli o ira ka ra dau yalodina e na cakacaka vakalotu ni kosipeli.

- Na cava beka o nanuma ni ibalebale ni nona vosa o Peresitedi Young e na nona kaya ni "ka ni tamata yadua na veivakabulai"? Na cava beka na vuna e lavaki kina me "vakatovotovotaki kina na igu ni tamata yadua"? (Raica tale ga na 2 Nifai 25:23.)
- Me veidutaitaki mada na veika e vosa kina o Peresitedi Young, me baleti ira oqori, ka ra "era dau nanuma me ra laki vakabulai mai na nodra yalododonu e so tale na tamata," kei na nona italanoa vakaibalebale na iVakabula me baleti iratou na goneyalewa vuku kei iratou na goneyalewa lialia. (Raica tale ga na Maciu 25:1–13; V&V 33:17; 45:56–57.) E kaya tale ga o Peresitedi Young ni da sa "saga vata kei koya na kena vakasavasavataki na lewe ni vuvale yadudua ni tamata." Ni da sa mai kila ni "ka ni tamata yadua na veivakabulai," me da veivuke beka vakaevei vei ira na wekada e so me ra lako yani vei Jisu Karisito, ka laki vakaivotavota e na bula tawamudu?
- Na cava beka na vuna era na gadreva tale ga na tamata yalodina na loloma i Jisu Karisito, me vakakina o keda yadudua sara, me da qai laki rawata kina na matanitu silesitieli?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na ibalebale ni kena tukuni me da ciqoma na veivakabulai ka sa vakarautaki mai vei keda? Na cava beka na kena ibalebale ni da besetaka na noda vakabulai? Na veika cava soti beka o sa sotava mai, o sa mai kila kina na kena bibi me da dau vakamalumalumutaki keda tiko ga ki na lewa ni Kalou?

- Na cava beka na vuna e ka "lialia kina ka sega ni dodonu" kina me da dau nanuma ni rawa ni da na laki vakaitikotiko e na iserau ni Kalou, ka sega ni vakarautaki vakavinaka kina? (Raica tale ga na Momani 9:4.) Eda na vakarautaki vakavinaka beka vakaevei, e na noda dau veiqaravi e na yalodina e na Lotu i Jisu Karisito me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, me da laki rawata kina na matanitu silesitieli? E lavaki beka vakacava e na vakavakarau oqo me da "dau sotava na veika dredre e na veisiga kece ga"?

E na laveti ira na Luvena yalodina o Tamada Vakalomalagi, me ra laki bula e na nona iserau, e na kaukaua kei na lagilagi.

- Na cava beka na ibalebale ni nona vosa o Peresitedi Young, e na nona kaya ni rawa ni "vakaduavatataki ira ga e na vuku i Jisu na Turaga" na kosipeli? (Raica tale ga na Joni 17; 4 Nifai 1:15–17; V&V 38:27.)
- Sa dau vunautaka o Peresitedi Young ni "sa saga tiko ga e na nona igu o Jisu me vakasavasavataka . . . me vakalesui ira tale na tacina kei na ganena ki na iserau ni Tamada. Me da saga vata kei koya." E na veisala cava soti beka eda saga vata kina kei Koya na "kena vakasavasavataki na lewe ni vuvale yadudua ni tamata"?

Na Veicakacaka ni Valetabu

*Ni sa caucaudre cake tiko ga na veivakacacani, ka sa macala vakasigalevu tiko ga me ra sa na biuti Nauvoo na Yalododonu, a saga vagumatua sara o Peresitedi Brigham Young me qarava na nodra cakacaka vakalotu na Yalododonu e na valetabu, ni se bera ni ra cavutu mai kea. A vakamacalataka e na nona itukutuku ni a qarava e na dua na siga, "era qarava rawa na nodra edaumeni e duanadrau vasagavulu-katolu na lewenilotu e na Valetabu. . . . E vaka tu oqori na veivakauqeti ka vakavatukanataki vei ira na Yalododonu me ra vakayacora na nodra cakacaka vakalotu, me vaka keitou sa vakauqeti vakakina, me keitou veiqaravi e na vukudra; ka meu sa qarava vakatabakidua ga na cakacaka ni Turaga e na Valetabu e na bogi kei na siga, ka meu dau moce vakalekaleka me lailai mai na va na aua e veisiga, ka qai dau yaco rawa ga vakadua i vale e na veimacawa" (*HC, *72:567). Ni yaco yani i na muaira o Peresitedi Young, a laki butuka sara na qele me tara kina na valetabu vou. A liutaka na kena tara e va na valetabu e Utah—e Salt Lake City, St. George, Manti, kei Logan; ia, a se bula donuya ga na kena tara oti na St. George. E na 1 Janueri 1877, ni malumalumu sara tu na yavana, ka me lave vata kei na nona idabedabe ki na loma ni rumu, a qai tauca na vosa vei ira na ivavakoso ka ra soqoni vata yani me ra laki vakatabuya na taba vale e ra ni Valetabu e St. George, ka kaya kina: "Eda sa mai sotava tu oqo na veika talei e vuqa, ka sega ni dua tale e dela i vuravura oqo e sa bau donuya mai. . . . Niu dau vakasamataka na bibi ni vakasama oqo, au dau diva ga me veivakayadrati vei ira na tamata na lidi ni yaseyase yameivitu" (*DNSW, *16 Jan. 1877, 1).*

iVakavuvuli i Brigham Young

E vale ni Turaga na valetabu, ka dau qaravi kina na veicakacaka e so me ra qai laki bula vakalou kina na Yalododonu.

Era na rairai taroga beka e so na vu ni noda tara valetabu. Eda tara valetabu ga ni se sega mada ni dua na vale e na dela i vuravura oqo e vakaduri e na yaca ni Kalou, me veiraurau kei na ivakarau ni nona bula, ka na dau vakatoka e veigauna me nona vale. Sa tu e vuravura na veivanua e so e rawa ni sirova mai na Turaga me mai tiko kina, ke lomana dina. E rawa

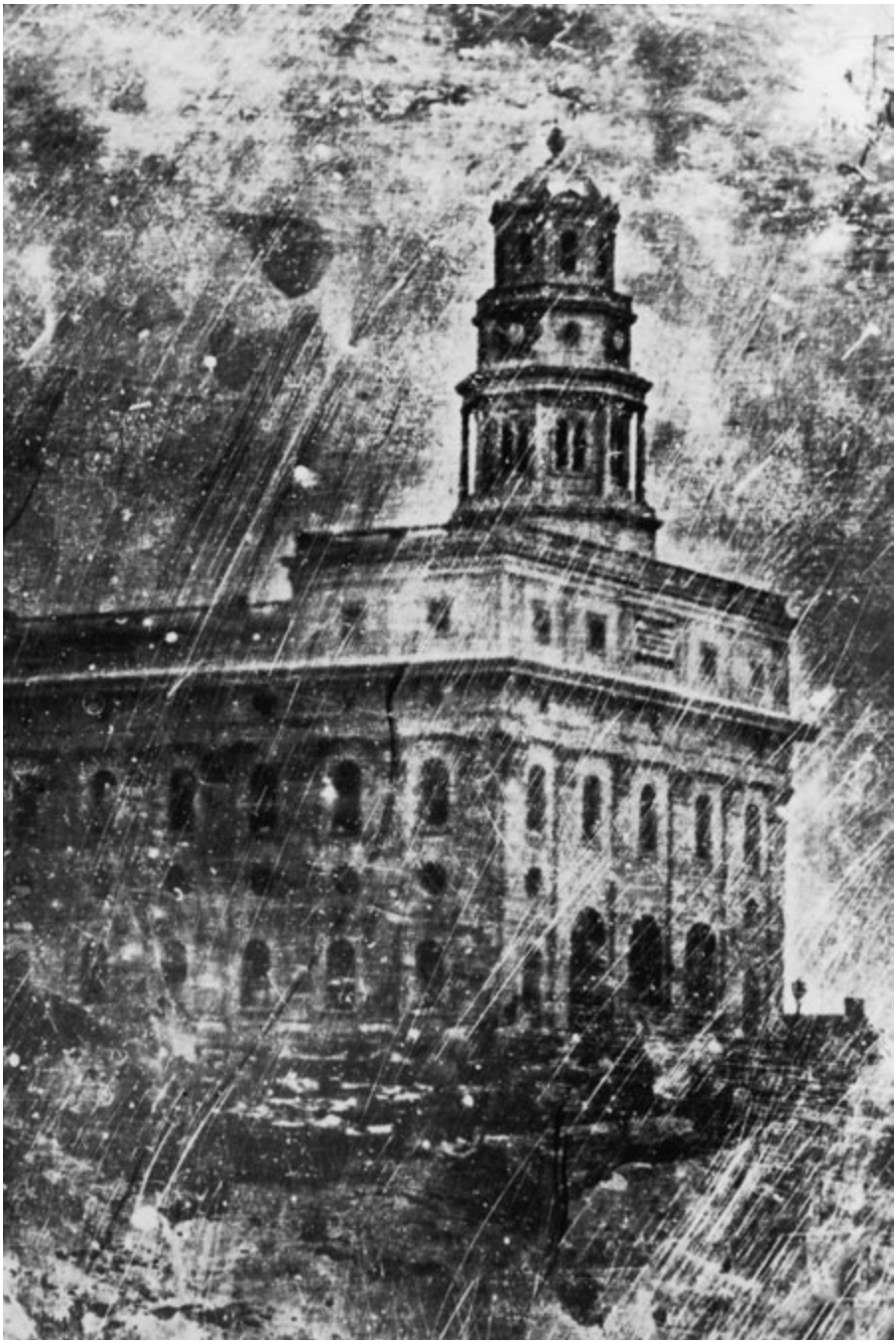

Na qavu ni itaba ni Valetabu e Nauvoo ka se tiko oqo. Ratou a veiqaravi kina e na bogi kei na siga o Peresitedi Young kei ira na nona itokani e na Le Tinikarua me ra vakaivotavota kina na Yalododonu ka veiganiti kei ira, na nodra edaumeni e na Valetabu e Nauvoo, ni bera ni ra qai cavutu e na ilakolako ki na Bucabuca ni Salt Lake.

ni kunei oqori e na dela ni veiulunivanua, na veiqara vatu, se na veivanua e so ka se bera ni butuka yani na yava qeleqelewa ni tamata ivalavala ca (*DBY,* 393–94).

Sa dau lavaka vei ira na nona italai me ra tara vua e dua na vale, me dau lako kina, me mai vakaraitaka kina na lomana (*DBY,* 394).

"E dau lavaka beka vei keda na Turaga me da tara valetabu?" Au rawa ni kaya ga ni sa daulavaka o Koya me vaka ga sa daulavaka mai e na veivanua tale e so. Ke o ni na taroga tale, "Baraca Brigham, o bau kila tu na dina ni veika oqo; sa bau vakatakilai beka vei iko mai lomalagi na tikina oqori?" Meu na kaya ga vakaidina, au sa dau raica votu ga e na veigauna kece (*DBY,* 411).

Eda sa na tara valetabu. Sa soli mai na ivakaro oqo vei ira na luve ni tamata (*DBY,* 393).

Eda na sega ni vakayacora . . . rawa na cakacaka tabu e so ni Kalou, e na kena inaki dina, me baleti ira na tamata, . . . me yacova ni da sa tara na valetabu me qaravi kina na inaki oqori (*DBY,* 394–95).

Era na kaya e so, "Au na sega ni via kitaka, ni da tekivu tara valetabu ga, sa tekivu me caucaudre cake mai na veisaqasaqa nei eli. Au vinakata meu raica ni veisaqasaqa kina o eli (*DBY,* 410).

Eda sa tara vakaoti na valetabu e Kirtland kei na kena mai Nauvoo; a sega li ni da sotava kina e veigauna na veisaqasaqa nei eli, ni da taravale tiko? Sa dau yaco vakakina, e veimacawa kei na veisiga (*DBY,* 410).

Au sa lewa oqo, e na veivuke ni Turaga kei ira na nona tamata, meu tara na nona vale. O na taroga beka, "E na mai tiko beka kina?" Me qai lewa ga o Koya na ka me cakava; e sega ni noqu itavi meu vakatulewa vua na Turaga. Ia, me da tara ga na nona vale, ke qai lomana e muri, me qai mai sikova, ka me tiko na nona itikotiko, se me vakarautaki na nodra itikotiko na nona italai, ke ra talai mai vua. Au sa tara rawa na noqu vale, ka lewe levu vei kemuni sa vakayacora vakakina, e sega li ni kilikili me da tara sara na vale ni Turaga? (*DBY,* 411).

Eda gadreva beka na valetabu? Io, me vakarautaki keda ki na matamata ni koro ka ra tiko vakacegu kina na Yalododonu. Na veicakacaka vakalotu ka lavaki kina . . . e na sega ni laki [qaravi] e na dua tale na vanua. Sa dodonu ga me tara na valetabu, ka sega ni vakayacori kina na veisoqo wale e so, na soqoni ga ni Matabete, me laki moici ka vakarautaki kina vakavinaka na Matabete kei na kena ivakarau dodonu, kei na kena veitarataravi [Eroni kei na Melikiseteki], me qaravi kina vei ira na Yalododonu na veicakacaka tabu ni Matabete, me rawata kina na bula vakalou (*DBY,* 394).

E inaki ni valetabu na cakacaka tabu e qaravi kina—me baleta na kena vakarautaki kei na veituberi ki na Matabete (*DBY,* 412).

Eda sa dau taleitaka na noda curuma na valetabu, ka tara e na yaca ni Kalou, ka laki qarava kina na veicakacaka ni nona vale, ka sala vata kei na

kena idola kei na isolisoli ka vakarautaki keda ki na "bula" [raica na V&V 132:22]; eda na sotava tale ga na isolisoli ni noda qarava na veika me baleti ira na tamada kei na tinada, o ira na tukada kei na buda, vei ira ka ra sa moce tu, ka se bera ni rogoca na Kosipeli (*DBY,* 394).

O ira ga ka ra sa vakaivotavota vata kei keda e na cakacaka ni valetabu, era na kila vakaiira na talei ni noda sa liga ni cakacaka vata kei koya na noda Turaga ka iVakabula; ni da vakaivotavota e na itavi ni cakacaka bibi oqo ni veivakabulai; ka sa dolavi tu vei keda me da kila ka talairawarawa ki na ivakavuvuli dina, ka me da rawata kina na marau ka kunei wale ga mai na Kosipeli, ka sega ni qarava wale ga na veicakacaka vakalotu oqo e na vukuda, ia me da cakava na veika sa dodonu me qaravi e na vukudra na noda itubutubu kei ira na tubuda, ka ra sa moce tu, ka se bera ni rogoca na Kosipeli, me ra mai gunuva kina na wai ni bula, me ra lewai tale ga e na nodra ivalavala e na bula oqo, me vakataki ira kece ga na tamata [raica na 1 Pita 4:6]. Sa dua dina na isolisoli talei, na noda kalougata, ka ra na sega ni kila na tamata, o ira ga era vakaivotavota kina. Eda sa na marautaka vakalevu mai na noda vakabauta, kei na kena vakatakilai mai vakayalo vei keda ni sa vakadonui mai vua na Turaga na noda veiqaravi. Eda sa dau marautaka vakalevu na noda veiwekani; era sa marautaka vakalevu na qase, na itaba uabula, kei ira na itabagone, ka kune marau mai e na vuku ni cakacaka lagilagi oqo (*DBY,* 419–20).

Sa noda itavi ga me da vakayacora na veika e so sa lavaka na Turaga me da qarava, ka qai laiva ga vua me qai itatase. Sa noda itavi ga me da dau cakacaka e na yalovinaka; ia ke lavaki me da na tara na valetabu ka milioni vakacaca na kena isau vakailavo, ka gadrevi kina na noda gauna kei na noda veiqaravi, me da solia laivi yani e na yalomarau, ke sa vakarota na Turaga e na yalololoma me da vakayacora vakakina. Ke laiva na Turaga me ra vakacemuri keda mai kina o ira na keda meca, sa dodonu ga, me da cavutu ka laiva tu mai e na yalomarau, me vaka ga na noda dau marautaka na veivakalougatataki e baleti keda. E sega ni noda itavi me da viakila na veika e vakayacora na Turaga, se vakayagataka vakaevei na cakacaka ni ligadra na nona tamata. Ia, ni sa veivakaroti ga, sa nodra itavi na nona tamata me ra vakamuria na nona vosa. E dodonu me da dau yalomamarau e na noda tara na valetabu oqo, kevaka mada ga eda sa kila rawa tu ni da na sega ni curuma e na kena tara vakaoti, me vaka ga na itovo ni noda marau ke da mai curuma tiko e na noda bula eke, me udolu vakacaca na yabaki na kena dede (*DBY,* 411).

Mo qarava ga na kena cakacaka, de qai sega ni caka. Eda sega ni vinakati ira era dau vosakudrukudru e na valetabu qo. Ke o na sega ni tekivutaka e na yalomarau, mo qarava na kena cakacaka taucoko sara e na yalomarau, ka qai cavutu i California, na kena totolo ga na kena vinaka. Mo goleva ga na nomu vakabauta vakalotu, ka mo qarava tiko ga. Ke sega ni vakaliuci e na nomu bula, e na nomu cakacaka, kei na nomu iyau na itavi ni

E imatai ni valetabu me tara vakaoti e Utah na Valetabu e St. George, ka vakatabui tale ga e liu.

veivakabulai, e na vukumu, kei ira na wekamu era se bula tiko, kei ira era sa mate, me ilutua ka yavu bibi duadua ni nomu bula, mo lako sara! Laki sauma na nomu dinau, ke tiko e so, ka qai gole e na vakacegu, ka vakadinadinataka vua na Kalou kei ira na nona Yalododonu ni o dau vakayacora na veika o tukuna, mai na veika o dau cakava (*DBY,* 417–18).

Eda . . . sa mai marautaka tu oqo ni sega tale ni dua e bula tu oqo e vuravura, me tekivu mai na gauna i Atama, me ra mai tara vakaoti na nodra valetabu, me ra mai vakaivotavota kina na nona tamata e na veicakacaka tabu ni vale ni Kalou. Kemuni na wekaqu, o ni kila beka na veika oqo? (*DBY,* 393).

E soli vei keda mai na noda edaumeni, me da lesu tale kina e na dua na siga, ki na iserau ni Turaga.

Na veicakacaka veivakarautaki . . . ka qaravi [e na Valetabu e Kirtland], e dina ni qai muria mai na nodra veiqaravi na agilosi, kei na nona mai vakaraitaki koya kina o Jisu na Turaga, e ivakatakarakara wale ga ni veicakacaka dina ni vale ni Turaga; ia, era lewe vuqa ga, mai na nona veicuqeni na Tevoro, era daunanuma ni ra sa rawata taucoko, ka sa tautauvata kei na Kalou na veika era sa kila; era sa vukitani, ka liu sobu i eli.

Ia, mo ni vakadeitaka tiko na taciqu vakalotu, ni ra le vica, e vica wale sara na iTalatala Qase e Isireli, ka ra bula tiko oqo e vuravura, era kila tiko na ibalebale ni vosa edaumeni. Ke ra kila vinaka, e dodonu me ra qarava e liu, me ra qarava taumada, ni sa kilikili me tara taumada na valetabu (*DBY,* 415–16).

Meu vakalekalekataka ga vei kemuni na kena ivakamacala. E nomu edaumeni na nomu qarava yadudua na veicakacaka vakalotu e na vale ni Turaga, ka dodonu mo qarava, ni sa laki cava na nomu bula oqo, mo qai lesu rawa kina ki na iserau ni Tamada, ka lakosiviti ira kina na agilosi era yadrava tu na matamata (*DBY,* 416).

O cei beka sa qarava, ka sa kila vinaka na ibalebale ni edaumeni, e na ivavakoso oqo? . . . Sa tu vei kemuni na lewa ni edaumeni oqo, ka ra sa lewe vuqa era sa goleva tale ga, ka na sega tale ni nanuma na Tevoro, e na veika kece ga sa virikotora mai me vukei koya, ni na vakarusa tale e vuravura na Matabete, ke vakamatei ira ga e lewe vica, ni sa na dredre sara me vakayacora. Sa tekivu dodoka tale na Turaga na ligana e na iotioti ni gauna, me vueti ira na nona tamata, o ira na lomadina, ka na sega ni vakataotaki koya rawa o Lusefa (*DBY,* 416).

Sa dodonu sara me ra laki goleva tale na Yalododonu na nodra cakacaka tabu e na vale ni Kalou, ni bera ni qai cava na nona gauna ni bula lekaleka oqo, me rawa ni ra vakarautaki kina me ra laki lakosiviti ira na yadra era duri tu e na matamata ni matanitu silesitieli, ka yacova sara yani na iserau ni Kalou (*DBY,* 395).

Na veicakacaka vakalotu ka dau qaravi e na vale ni Kalou e baleta vakatabakidua na nodra vakabulai na tamata. O keda wale ga, . . . eda kila tiko, ka tu vei keda na idola ni veivakabulai ka soli me baleti ira na luve ni tamata, ka soli mai lomalagi mai vua na Kalou sa Kaukaua Sara; ni ra tu oqo o ira ka ra taukena tu na lewa e so oqo me baleta na vakabulai ni tamata, e dodonu sara me dau qaravi vakakina. Sa kilikili gona kina me tara na veivaletabu, me vakayacori kina na cakacaka ni veivakabulai, ni sa kilikili me qaravi na noda vakabulai, ka vakasama bibi me dau vunautaki vei ira na Yalododonu (*DBY,* 396–97).

Au dau nanuma e na so na gauna meu veivunauci vakabibi vei ira na tagane kei ira na yalewa, ka ra laki vakayacora na veiyalayalati e so, ka sega mada ni kila na bibi ni veiyalayalati era qarava, ka ra sega ni bau dau kauai ki na kena vakamuri (*DBY,* 396).

Era lako na iTalatala Qase ki na veivanua e so me ra laki vunautaka kina na Kosipeli ni bula kei na veivakabulai, ka dau suka tale mai, ka sega tiko ni kila na bibi ni veiyalayalati. Sa volai tu e na iVolatabu ni o ira vakayadua sara era dau vakayacora na nodra bubului, ka sotava kina na kena dredre [raica na Dauvunau 5:4–5]; e na sala oqori, o na vakadinadinataka kina vei ira na tamata kece ga, kei koya na Kalou, ni o vakasinaiti tu e na dina (*DBY,* 396).

E rawa ni veisemati na cakacaka tabu ni veivauci, vei ira na kawa i Atama yalododonu, e na lewa dodonu ni matabete.

E vuqa sara na veicakacaka ni vale ni Kalou e dodonu ga me vakayacori e na valetabu, ka sa vakaduri vakatabakidua me baleta na inaki oqori. E tu tale ga na veicakacaka vakalotu e so ka sega ni dau vakayacori ga e na loma ni valetabu. O ni sa kila ni so o ni sa qarava mai—na papitaiso, na veitabaki me soli kina na Yalo Tabu, . . . kei na isolisoli tale e vuqa ka sa soli mai vei ira na tamata, ka sa soli me da qarava, ka sega ni lavaki me qaravi ga e na valetabu. Sa tu tale ga na isolisoli e vuqa, ka na sega ni soli mai, kei na veicakacaka vakalotu ka na sega ni vakayacora me vaka na lewa sa vakatakila mai na Turaga, ka na vakayacori ga e na valetabu ka sa tara mai e na kena inaki oqori. Ni da goleva yani na cakacaka ni veivauci [me baleti ira na mate], na veicakacaka vakalotu e na Matabete tabu, me ra semati kina na Matabete mai vei Atama na Tamada, me yacova mai na gauna oqo, me ra vauci kina na gone vei ira na nodra itubutubu, ka vauci e na vukudra na tubuda, kei na kena tale e so, e na qaravi wale ga oqori e na valetabu. Ni vakayacori na cakacaka tabu oqori e na veivaletabu ka na tara, era na vauci [na gone] vei ira na nodra [nodra itubutubu], kei ira ka sa moce tu, me yaco sara yani vei Atama na Tamada. E dodonu me na vakayacori oqo, ni sa mai cagutu e vuravura na isema ni Matabete. Sa kau tani mai vei ira na tamata na Matabete, ia era a biuta e liu na tamata na Matabete. Era a talaidredre ki na lawa, era veisautaka na veicakacaka vakalotu, ka vakarusa na veiyalayalati tawamudu [raica na Aisea 24:5], ka mani biuti ira kina na Matabete; ia e qai yaco ga ni ra sa biuta oti na Matabete. Sa qai vakalesui tale mai na Matabete oqo, ka da na semati kina vei ira na tubuda mai na kena lewa, e na cakacaka ni veivauci, me yacova sara ni sa qai maucokona na keda isema vei Atama na Tamada, me yacova mai na icavacava ni gauna [raica na V&V 128:18]. E na sega ni vakayacori e na dua tale na vanua na cakacaka oqo, e na loma ga ni valetabu; ka ra na laki vauci ga na gone vei ira na nodra itubutubu ka ra se bula tiko, e na loma ga ni valetabu. . . . O ira tale ga na itubutubu, ni ra sa laki qarava oti na nodra edaumeni ka vauci me baleta na gauna oqo kei na vuravura tawamudu, ka qai sucu tale e so na luvedra; era sa na vakasucumi e na loma ni veiyalayalati, ka ra na laki vakaivotavota tale ga e na matanitu, me ra laki taukena kina na idola ni matanitu. O ira na gone ka sa bula tu, ka se bera ni ra vakaivotavota na nodra itubutubu e na taucoko ni veiyalayalati, me ra na laki vauci tale vei ira e na valetabu, me ra qai laki rawata kina na Matabete. Sa dina sara ni rawa ni ra na vakaivotavota tale ga e na cakacaka vakalotu, me ra qarava na nodra edaumeni, ka qai vakalougatataki vata kei ira na nodra itubutubu; ia, era na sega ni laki taukeni ga mai vei ira na nodra itubutubu e na vuravura tawamudu, me vakavo ga ke ra sa vauci oti vei ira. Ia, e na sega ni

maucokona sara na isema oqo ni noda kawatamata, ke sega ni dau vakayacori na cakacaka ni veivauci (*DBY,* 399–401).

Ke a sega na veika sa vakatakilai mai me baleta na cakacaka ni veivauci, era na sega ni vauci rawa vei ira na nodra itubutubu o ira na luvedra ka sucu e na taudaku ni veiyalayalati (*DBY,* 397).

Me qaravi rawa eke na noda veivauci, . . . me yacova ni sa vinaka cake sara na isema ni veitabatamata, mai na cakacaka tabu ni veivauci, me yaco sara vei Atama na Tamada; o koya gona sa vakaroti kina vei keda me da vakasoqoni vata mai i Saioni, ka biuti Papiloni mai [raica na V&V 133:5, 7, 14], ka me da vakasavasavataki keda, me taracake kina na Saioni ni noda Kalou, e na kena taracake na veikoro kei na veivaletabu, me vueti kina na veivanua, mai na butobuto era sotava tu e na veilekutu ni bula oqo, me yacova sara ni sa savavuka vakadua sara o vuravura, ka cokonaki me itikotiko tabu ni Kalou, kei ira na nona agilosi (*DBY,* 407).

Me iUlutaga ni Vuli

E vale ni Turaga na valetabu, ka dau qaravi kina na veicakacaka e so me ra qai laki bula vakalou kina na Yalododonu.

- Na cava beka na vuna eda tara valetabu kina? Na cava na vuna e vu kina mai na tara valetabu na kena "tekivu me caucaudre cake mai na veisaqasaqa nei eli"? Na cava beka na ibalebale ni nona kaya o Peresitedi Young, "Au vinakata meu raica ni veisaqasaqa kina o eli"? (*DBY,* 410).
- E rawa beka vakaevei ni da "liga ni cakacaka vata kei koya na noda Turaga ka iVakabula," e na noda veiqaravi e na valetabu? Me da kila beka vakaevei ni sa "vakadonui mai vua na Turaga na noda veiqaravi"?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young, "Eda sega ni vinakati ira era dau vosakudrukudru e na valetabu qo." Na cava na vuna e lavaki kina "me da dau cakacaka e na yalovinaka," kei na yalovakarorogo, e na tara na veivaletabu, kei na sokalou e na valetabu? Na cava beka o sa vakayacora mai, mo yalomalumalumu ka sega ni dau vosakudrukudru kina, e na tara valetabu, kei na veiqaravi vakalotu e loma ni valetabu? Na cava beka na vuna me da dau "qarava e liu, me [da] qarava taumada" na cakacaka ni veivakabulai, e na lomada, ka dau vakayavalata tale ga?

E soli vei keda mai na noda edaumeni, me da lesu tale kina e na dua na siga, ki na iserau ni Turaga.

- Na cava beka e a vunautaka o Peresitedi Young me baleta na inaki ni edaumeni eda qarava e na valetabu?

- Na cava beka na vuna e dau rerevaki kina na veiyalayalati eda vaka-yacora, ka sega ni vakasamataka tiko na kena bibi? Me da kila beka vakaevei na ibalebale ni noda veiyalayalati, ka qai "dau kauai ki na kena vakamuri"? Me da vakaraitaka beka vakaevei vei ira na luveda na bibi ni noda veiyalayalati, eda sa qarava e na valetabu?

E rawa ni veisemati na cakacaka tabu ni veivauci,
vei ira na kawa i Atama yalododonu,
e na lewa dodonu ni matabete.

- Na cava beka na ibalebale ni noda vakarautaka me "maucokona na keda isema vei Atama na Tamada, me yacova mai na icavacava ni gauna"? Na cava beka na noda itavi e na kena qaqaco vinaka na isema oqo? (Raica tale ga na V&V 128:18.) Eda vakalougatataki beka vakaevei, kei ira na noda vuvale, e na gauna oqo kei na gauna mai muri, mai na noda semati oqori?
- E yaga beka vakaevei vei keda na cakacaka ni veivauci, me da "biuti Papiloni mai, ka me da vakasavasavataki keda, me taracake kina na Saioni ni noda Kalou"?
- Na cava beka e rawa ni o cakava, me vakaibalebale vakalevu cake ki na nomu bula na cakacaka ni veivauci mai na valetabu? E vakaevei beka na nomu nanuma, ni o sa qai kila, ni rawa ni tudei na nomu ivau vakaveiwekani kei ira na tubumu, kei ira na nomu kawa, kei na nomu vuvale e na gauna oqo? E yaga beka vakaevei na veika o sa mai kila oqo, mo nanuma kina mo dau bulataka tiko ga e veisiga na kosipeli?

Oqo e dua na itaba vou ni Valetabu e St. George. E na kena vakatabui na valetabu oqo e na vula o Epereli ni yabaki 1877, sa qai dolavi tale kina vei ira na Yalododonu na kena qaravi na nodra edaumeni o ira era sa mate.

Na Veiqaravi ni Valetabu

*Ni a laki vakatabui na Valetabu e St. George e na vula o Epereli ni 1877, a marautaka vakalevu sara o Peresitedi Brigham Young ni sa qai rawa ni ra qarava na Yalododonu na edaumeni e na valetabu me baleti ira na mate. A tukuna tale ga ni ra a "sotava vakalevu na kena kalougata," o ira era laki cakacaka kina, "ka sega ni sotava e dua tale na matatamata e vuravura na veika talei oqori me vica vata na senitiuri, ka da sa mai kila tu oqo" (*DBY, *419). "Me tekivu ga mai na kena tara vakaoti na valetatabu e St. George," a vola vei Lorenzo na luvena, "sa yaco sara vei ira na lewenilotu yalodina na yalo ni nodra vakabulai na mate, ka me qaravi e na vukudra na veicakacaka sa virikotori kina, ka me qaravi tale ga na cakacaka tabu me baleti ira ka se bula tiko ga, ka ra vakaogai vakalevu sara kina o ira e na veibuca oqo. Era sa mai vakila e na gauna oqo na Yalododonu na gagadre ni veiqaravi e so oqo, ka se bera vakadua ni vakilai e liu, me tekivu mai na tauyavu ni Lotu. Sa na qai vakavatukana sara na kena golevi, ka na vakilai tiko, ka vakayavalati cake na yalo ni cakacaka oqo e na veitabana ni Lotu kece ga" (*LBY, *288–89).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Sa solia na Kalou vei ira era sa mate na sala me ra vakaivotavota kina e na isolisoli ni valetabu.

Amai mate o tamaqu ni se bera ni qarava na nona edaumeni. Ka se sega ni ra vauci vua o ira na luvena. Kevaka o ni se nanuma tiko, e na noda tiko mai Nauvoo, eda a dau kusata na veika eda qarava, e na gauna lekaleka ka sa tara oti kina na valetabu. Era sa vakavakarau tu na dauvakacaca me ra vakarusai keda; era sa nanuma tiko me ra vakama na veivale, me vaka sa nodra cakacaka tiko e na dua na gauna balavu; ia eda a tara vakaoti na valetabu me vaka na ivakaro ka a soli vei Josefa, ka qai cavutu sara mai. E lekaleka sara na gauna e soli vei keda, ka sega ni da qarava rawa kina na veika oqo. O koya gona oqori na vuna era sega ni vauci kina vei tamaqu o ira na luvena. Ia, era na rairai lako sara beka i na vuravura tawamudu, se na vuravura ni yalo, ni bera ni qai qaravi rawa na tikina oqo; ia e na sega ga ni dua na kena duidui; era na qai qarava ga o ira ka ra na laki lewena na vuvale oqo, ke duanadrau sara na yabaki na nodra waraka (*DBY,* 401).

Era sa sucu mai vuravura e drau vakadrau na milioni na tamata, era mai tiko vakalekaleka e na bula oqo, ka qai takali tale yani, ka lecaika sara e na veika e

baleti ira, se na yavu ni veivakabulai ka sa vakarautaki tu me baleti ira. Era na kune vakacegu mai na nodra kila, ni lewa talei sa virikotori oqo mai Lomalagi, e na muri ira yani ina bula ka tarava, ka soli kina vei ira na bula tawamudu kei bula vakalou, e na itikotiko vakatui, e na veimatanitu, e na nodra kaukaua kei na lewa, ka tiko kina e na iserau ni Tamada na Kalou, e na vuku i Jisu Karisito, na Luvena (*DBY,* 404).

Eda vunautaka tiko oqo vei ira na Kosipeli ni Veivakabulai—vei ira era sa mate—mai vei ira era sa mai bula e na itabagauna oqo [raica na V&V 138:57] (*DBY,* 397).

E dola tu na katuba me ra ciqoma na Kosipeli o ira era sa bula vakayalo tiko. Ni davo tiko na yagona me bogi-rua e na ibulubulu, a lako kina o Jisu i na vuravura ni yalo, me laki vakaraitaka vei ira na tacida e kea, na kena tara cake na matanitu, me ra vakalesui tale na yalo me ra kila na dina, e na nodra tiko oqori e na vuravura ni yalo; a laki tavoca e kea na takia ni noda vakalotutaki, me vaka ga e a mai vakayacora e vuravura oqo. O ni sa na qai kila kina ni sa tu tale ga na sala me ra ciqoma e kea na ivakavuvuli dina o ira na yalo. O ni na taroga beka se ra na papitaiso beka e kea? Sega. Era na laki tabaki beka me soli vei ira na Yalo Tabu? Sega. E na sega ni laki qaravi e kea e dua na cakacaka vakayago, ia sa dau soli tu ga vei ira na rarama, lagilagi, kei na cakacaka yaco ni Yalo Tabu, me vaka ga sa dau sotavi e veigauna e na vuravura oqo; e tu e kea na lawa ka vauci kina na vuravura ni yalo, ka ra qali tu kina (*DBY,* 397).

E rawa beka ni da vukei ira? Io. Na cava beka na inaki ni noda tara valetabu? Eda na sega ni tara valetabu wale ga eke, ni kevaka sa lako vinaka, ka da kune kalougata na lomani tiko, eda na rairai tekivu tara tale yani e rua se tolu na valetabu, me toso tiko ga e na kena sa gadrevi na cakacaka, me baleta vakatabakidua na nodra vueti na wekada era sa mate. Ni sa vakatakilai ga mai vei au ni ra a mai bula ka takali yani e so na wekaqu, ka sega ni vakaivotavota e na isolisoli ni Kosipeli, se bau rogoca mada ga na kena vunautaki, ka ra tamata dodonu tale ga me vakataki au, ka dau ivalavala dodonu vakataki au, se dua tale ka mai bula e vuravura oqo, se tagane se yalewa; ka dau yalododonu, e na veika era sa vakavulici kina, me vakataki ira ga na i Apositolo se parofita ka a bula mai liu, au na lako ka laki papitaisotaki, vakadeitaki e na lotu, vakasavasavataki, ka lumuti, ka qarava na veicakacaka yadudua kei na edaumeni e na vukudra, me rawa kina ni dolavi vei ira na katuba ki na matanitu silesitieli (*DBY,* 403).

Sa ivakavuvuli taleitaki dina na ivunau oqo me baleta na veipapitaisotaki me baleti ira na mate, ka dua vei ira na ivakavuvuli lagilagi ka se bau vakatakilai mai ki na vuvale vakatamata, ni kunei kina na rarama, kaukaua, lagilagi, na dokai me da rawata kina na bula vakatukatuka (*DBY,* 399).

Sa le vuqa sara na wekaqu era sa mai moce tu [mate], kau sa papitaisotaki e na vukudra, me tekivu mai na kena tauyavutaki na Lotu—era tamata vinaka, yalodina, era vakaitutu dokai, ka dau vakavatukanataka vei ira na tamata kece ga na loloma vakarisito era vakaiyautaki kina, era dau

bula dodonu, ka bula savasava. Eda na sega ni laiva me ra lako i eli; e na sega ni laiva tale ga na Kalou me yaco vakakina. Sa rauta vinaka na yavu ni veivakabulai, me laveti ira kece ga, ka laki biuti ira e na dua na itokatoka ni bula, me ra kunea kina na marau kece ga era kila tu (*DBY,* 403).

Era sa lakosivita yani na drakidrakita [ni bula vakayago oqo], ka sa yawa sara mai na bula ka rawa ni ra dui qarava ga kina na cakacaka ni veivakabokoci ni nodra ivalavala ca, ka me ra laki rawata na bula vakalou, era sa na qai vakanuinui ga vei ira na wekadra, o ira na luvedra, se o ira na nona kawa na luvena, me ra laki qarava e na vukudra, me ra qai rawata kina na matanitu silesitieli (*DBY,* 406).

Na cava beka o nanuma ni ra na tukuna na tubuda, ke ra na vosa mai na ibulubulu? Era sega li ni na kaya vei keda, "Keimami sa mai davo tu oqo me vica na udolu na yabaki, e na vale oqo keimami mai vesu tu kina, ka waraka tiko na kena cadra mai na itabagauna oqo?" . . . Na cava tale beka era na vakasolokakanataka ki daligada, me da kila rawa kina na bibi ni cakacaka eda sa mai qarava tiko oqo. Era sa matawanono tu na lewe i lomalagi ki na le vica wale na tamata era tu oqo, ka qai veivakauqeti vakawasoma vei ira, me baleta na nodra vakabulai na tamata. Era sa matawanono vakakina mai eli o ira na tevoro vei keda, ka dau tovolea tiko me ra vorati keda, ka ra se lululu tiko ga na tamata kei ira na italai ni tevoro, ka sega ni vakasavasavataki ira, ka vakatakekere vua na Turaga, ka qarava tiko na cakacaka sa vakaroti keda kina, ka biuta tale ga ki na qeteqete ni ligada (*DBY,* 403–4).

E na veivakalougatataki vei keda na Tamada Vakalomalagi, ni da vakadidike ki na kena volai na kawa, me ra vakabulai kina na tubuda.

Au kila ni se tu na cakacaka me qaravi [e na ikatolu ni Yabakiudolu], ka sa saga vagumatua sara o vuravura me kasura na noda sasaga. Na cakacaka cava beka? Na kena tara na valetabu. Ni se bera mada ga ni da tekivu tara valetabu, sa tekivu me tauriyaragi vei keda o ira na lewe i eli. . . . Na cava beka me da vakayacora e na veivaletabu oqo? E tu beka e so na ka me laki qaravi kina? Io, eda na sega ni waraka kina na ikatolu ni Yabakiudolu kei na taucoko ni lagilagi ni Kalou e vuravura; me da tekivutaka ga e na gauna sa tara kina na valetabu, me qaravi kina na nodra vakabulai na tubuda; ka da na vaqara na kedra itukutuku vakavuvale, me da rawata rawa tu. Ni oti e dua na gauna, eda sa na rawata sara vakavinaka. Me da laki qarava e na veivaletabu oqo na veicakacaka ni Kosipeli i Jisu Karisito, e na vukudra na wekada (*DBY,* 402).

Eda veipapitaisotaki tiko oqo me baleti ira na mate . . . e na vukudra na tamada, na tinada, na tubuda, noda momo, noda nei, o ira na wekada vakadra, o ira na noda itokani, kei ira na noda veikilai mai liu . . . , ia sa tu vei ira e so na gagadre me ra vakasaqara na nodra kawa, me ra kunea mai na itukutuku vakaivola ni wekadra. Era se bera beka ni kila na kena ibalebale, ia sa veivakavuqeti vei ira na Turaga; ka na qaravi tiko ga mai vei tama vua e dua

tale na tama, mai na tamata ki na tamata, me yacova ni ra sa qai rawata na itukutuku ni nodra kawa na tubudra, me vaka e kunei rawa (*DBY,* 406).

Ni sa mai tauyavu e vuravura na nona Matanitu, ka vakaduri tale o Saioni, e na talai ira na nona tamata na Turaga, me ra ivakabula ni Ulunivanua o Saioni [raica na Opetaia 1:21]. Era na mai vakatakila na italai ni Kalou ka ra a bula mai liu e vuravura na veivanua era dui bula kina o ira ka se sega tu ni ciqoma na Kosipeli, me soli yani na yacadra, ka kaya, "Mo ni lako yani, o kemuni na italai ni Kalou, ka laki qarava na nomuni itavi, kei na veika sa soli tu vei kemuni; mo ni lako ka laki qarava na veicakacaka ni vale ni Kalou, e na vukudra o ira ka sa mai biuta na bula vakavuravura oqo, ka sega ni ciqoma na Kosipeli, kei ira vakayadua tale ga era na laki vakabulai; ni kauti ira cake mai me ra mai vakaivotavota e na matanitu silesitieli, teresitieli, se na tilesitieli," . . . ni na vakaivotavota na tamata yadua e na veika e rawata, e na veika era vakayacora mai e na nodra bula, se vinaka, se ca, se vakalevu se vakalailai (*DBY,* 407).

Sa kaya kina na Turaga, au sa solia na lewa ka soli vei Ilaijia na Parofita—au sa tukuna mai na yavu oqori me vagolea na lomadra na qase vei ira na luvedra, ka me vagolea na nodra vakasama na luvedra vei ira na nodra qase [raica na V&V 2; 110:13–15]. O koya gona, kemuni na luvedra, sa vagolei tiko li na lomamuni ki na nodra vakabulai na nomuni qase? O ni sa dau saga li vagumatua mo ni vueti ira mai ka ra sa mate, ka sega ni kila na Kosipeli, ka a dau saga tiko ga me solia vei kemuni na Turaga sa Kaukaua Sara na veika e baleti kemuni? Ni ra a mai sotava tale ga na noda qase na vosa veivakalougatataki ni sega ni ra na guilecavi o ira na luvedra. Oi kemuni na luvedra na noda qase, mo ni dau raica na veika bibi e so oqo. Mo ni dau curuma na nona valetabu na Turaga, ka laki veiqaravi kina e na vukudra na nomu qase (*DBY,* 408).

Eda na ivakabula ni Ulunivanua o Saioni,
e na noda qarava na veicakacaka ni valetabu
me baleti ira na wekada era sa mate.

Eda sa lesi, me vaka sa dau tukuni vei kemuni, me da vueta na veimatanitu kei vuravura. Era na sega ni vakavinakataki o ira na noda qase ke sega o keda; e na sega tale ga ni rawa me da vakavinakataki sara o keda, ke sega o ira. Me samati cake e na Matabete; me cokotivata mai na veitabatamata era a sucu mai i vuravura, me yaco sara yani ki na gauna i Atama na Tamada, me vakalesui na tamata kece ga e rawa ni vakabulai, ka laki vakatikori e na vanua era na laki vakabulai kina, ka dui rawata kina na nodra bula lagilagi e na matanitu ka soli vei ira. Me qarava na Matabete oqo; sa inaki ni Matabete oqo me qarava na veika oqori (*DBY,* 407).

E vakatakilai e na ivakavuvuli ni iVakabula, ka solia vei ira era vakabauta me ra taukena na ivakavuvuli me ra lakova kina na Ulunivanua o Saioni o ira na ivakabula, me ra laki veivakabulai kina . . . vei ira kece sara, me vakavo ga o ira era sa ivalavala ca ki na Yalo Tabu. Me ra curuma yani na

valetabu ni Kalou o ira na turaga kei na marama, ka tautauvata ni ra na laki kena duru [raica na iVakatakila 3:12], ka veiqaravi kina e na veiyabaki kece ga, e na vukudra era sa moce tu me vica na udolu na yabaki (*DBY,* 407).

Me laki qaravi rawa kina na cakacaka, e dodonu me udolu vakaudolu na valetabu, ka sega ni dua tu ga, ka ra na laki curuma kina na veivaletabu oqori o ira na turaga kei na marama, ka ra bula mai e na gauna ka vakatakila mai na Turaga (*DBY,* 394).

Oqo gona na ka me da vukei ira kina na lewe i vuravura oqo. Niu dau vakadikeva vakamalua, au na sega sara ni via cegu kina vakadede, meu dau veituyaki e na loma ni siga taucoko; ni da vakasamataka tiko, sa rui lekaleka sara na gauna, ka sa rui cakacaka dredre (*DBY,* 410).

Na matabete ka sa mai vakatikora tale na Turaga vei ira era gadreva, e baleta vakatabakidua na nodra vakarautaki o ira me ra laki kila vinaka na ivakavuvuli me baleta na lawa ni matanitu silesitieli. Ke da vakamuria na lawa oqo, ka taqomaka tiko vakavinaka, me kua ni luluqa, ka bulataka na kena ivakavuvuli, e na vakarautaki keda ki na matanitu silesitieli. E na so tale beka era na rawata? Io,na udolu vakaudolu na milioni na lewe i vuravura ka ra na rairai ciqoma, ka vakamuria na lawa eda vakavuvulitaka, kevaka e a soli vei ira. Ni na vakalesui Saioni tale mai na Turaga, me ra veiraici mata kina na ivakatawa, ka qai tauyavutaki kina o Saioni, era na lako yani i na Ulunivanua o Saioni o ira na ivakabula, me ra vakabulai ira kina na luvena tagane, se luvena yalewa o Atama, ka dodonu me ra vakabulai, mai na nodra qaravi (*DNW,* 16 Me 1860, 1).

Era na sega ni laki vakarautaki vinaka o ira na noda qase, ke sega o keda, ka sega tale ga ni rawa ni da vakavinakataki o keda, ke sega o ira. Era sa qarava oti mai na nodra cakacaka, ka ra sa mai moce tu oqo. Eda sa lesi kina e na gauna oqo me da qarava na noda itavi; ka na cakacaka bibi duadua e na qarava na tamata e vuravura. E dodonu me ra qaravi na milioni vakamilioni na tamata era bula mai e na vuravura oqo, ka ra mate tale, ka se bera ni vakavulici e na Kosipeli, me ra qai laki rawata kina na bula tawamudu (oqori o ira vakayadua ga ka ra na ciqoma na Kosipeli). Eda sa kacivi kina me da mai curu e na cakacaka oqo (*DBY,* 406).

O cei beka e na taukena na vuravura, kei na veika taucoko e tu kina? E sega li ni o ira ka sa vakarautaka mai na Turaga me nodra na isolisoli dokai oqori? Me ra lakova kina na Ulunivanua o Saioni ka me ra ivakabula, me ra qai cakacaka tiko ga e na gauna donuya na Yabakiudolu, me ra veivakabulai kina vei ira na wekadra (*DBY,* 407–8).

E na golevi e na ikatolu ni Yabakiudolu na tara valeta bu kei na kena qaravi na veicakacaka ni valetabu.

Eda saga tiko me da veivakabulai vei ira era se bula tiko, kei ira era sa mate. E rawa ni ra digidigi o ira ka ra se bula, sa kautani oqori vei ira era sa mate. E milioni vakamilioni vei ira era sa mate, a sega ni ra vakavulici e na Kosipeli, a

sega ni tu vei ira na Matabete, ka sega tale ga ni donuya mai na isolisoli tale e vuqa eda sa mai donuya tu oqo. Me da toso tiko ga ki liu e na yaca ni nodra Kalou na Isireli, ka laki qarava na veicakacaka tabu me baleti ira. Me yacova yani na Yabakiudolu, na veiyabaki e so ka ra na marautaka ka veiqaravi vua na Kalou, me da tara valetabu kina, ka veiqaravi e na vukudra era sa moce tu oqo me vica na drau kei na udolu na yabaki—o ira ka dodonu me ra ciqoma na ivakavuvuli dina ke a soli vei ira; me da qai laveti ira mai, ka semati ira ki na isema ka na vauci keda lesu tale me yaco sara vei Atama (*DBY,* 404).

Me vaka au sa dau tukuna vakawasoma mai vei kemuni, oqori gona na cakacaka ka na qaravi e na ikatolu ni Yabakiudolu. Me ra qarava na cakacaka oqori o ira na kawa i Eparaama, na kawatamata ka sa digitaki kina, na kawa vakatui, o ira na nona tamata na Turaga, ka veiyalayalati na Turaga kei ira. Era na cavuikalawa gona, ka veivakabulai ki na luvena tagane kei na luvena yalewa yadudua o Atama, ka soli vei ira e vuravura oqo na veivakabulai; kei ira tale ga na yalo e na vuravura ni yalo ka ra na laki vakavulici, ra veivosaki kaya, ka kau yani vei ira na ivakavuvuli ni bula tawamudu, me ra ciqoma tale ga na Kosipeli; ka ra na lewe levu na luvedra e vuravura oqo, ka ra na laki qarava e na vukudra na veicakacaka ni Kosipeli, ka baleta na bula vakayago oqo (*DBY,* 403).

Eda vakanuinui ga vua na Kalou. Au kila ni na vala o koya e na vukuda, me rawa ni da qai laki papitaiso kina e na vukudra ka ra vu mai vei Atama e na loma ni yabakiudolu; ni sa na duri kina e drau vakadrau na valetabu, ka ra udolu vakaudolu na tagane kei na yalewa era laki veiqaravi e loma, me baleti ira era sa moce tu, ka ra se bera mada ni bau rogoca se vakamuria mai na ivakavuvuli ni Kosipeli, me ra qai vakaturicake e muri, e na lagilagi ni tucake tale, me ra laki rawata kina na veimatanitu ka sa vakarautaka na Kalou me baleti ira. E na caucaudre sara na sasaga ni Tevoro me vakataotaka na noda sasaga, ia eda na sega ni kabakoro yani vua, e na noda dau talairawarawa ga ki na lewa, kei na noda vakabauta, na Kosipeli ni Luve ni Kalou. Sa dau veisaqasaqa o vuravura taucoko ki na ivakavuvuli oqo. Ia, e dua beka na kena leqa? Ke ra raica mada ga me vaka sa wanonova mai na Turaga, era na dau taleitaka vakalevu, era na sega kina ni saqata, ka ra na vakacaucautaka ga na Kalou, e na nona vakatakila mai na nona ivakavuvuli lagilagi (*DBY,* 401).

Me iUlutaga ni Vuli

Sa solia na Kalou vei ira era sa mate na sala me ra vakaivotavota kina e na isolisoli ni valetabu.

- Na "lewa talei" ni nodra vueti o ira era sa mate, ka se sega ni vakaivotavota e na taucoko ni isolisoli ni kosipeli, e "kune vakacegu" kina o Peresitedi Young. Na cava na vuna? Na cava beka na ibalebale ni lewa oqori vei iko, kei ira na wekamu lomani?
- E tekivutaki vakaevei, kei na gauna cava me laki tini kina, na kena vunautaki na kosipeli e na vuravura ni yalo? O cei beka e sa tomana tiko na cakacaka oqori edaidai? (Raica tale ga na V&V 138:57.)

- Na cava beka na ibalebale ni kena tukuni ni da vueti ira na noda mate, ka dolava vei ira na katuba ki na matanitu silesitieli? (Raica tale ga na V&V 138:58.)
- Na cava beka na vuna sa rui saqata kina vakaukaua o Setani na veiqaravi ni valetabu? Na ivakadinadina cava beka o sa rawata mai, ni na sega ni vakataotaka rawa o Setani na tara valetabu, se me tarova na kena cuqeni ka qaravi tiko ga na veicakacaka ni veivakabulai e vakayacori e loma?

E na veivakalougatataki vei keda na Tamada Vakalomalagi, ni da vakadidike ki na kena volai na kawa, me ra vakabulai kina na tubuda.

- A vakamacalataka o Peresitedi Young na gauna me laki cava kina na itukutuku ni noda kawa, se itukutuku vakavuvale. Eda na qarava rawa beka vakaevei? Na cava beka e rawa ni o kitaka vakaiiko, mo cau kina ki na nomudou itukutuku vakavuvale?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, o cei beka e "veivakavuqeti vei ira" na lewe vuqa, me ra kila rawa kina na veika e baleti ira na tubudra? Na ivakadinadina cava beka o sa raica rawa mai, ni sa vakayacori tiko na veika oqori edaidai?
- Na cava beka na "lewa ka [a] soli vei Ilaijia na Parofita"? (Raica tale ga na V&V 27:9; 110:13–15.)

Eda na ivakabula ni Ulunivanua o Saioni, e na noda qarava na veicakacaka ni valetabu me baleti ira na wekada era sa mate.

- Me da ivakabula beka vakaevei, ni Ulunivanua o Saioni?
- Na cava beka na vuna e dredre sara kina vei ira na wekada era sa mate, me ra rawata na bula uasivi, ke da sega ni qarava o keda na kena cakacaka? E na dredre beka vakaevei ni da rawata na bula uasivi o keda, ke ra a sega o ira?

E na golevi e na ikatolu ni Yabakiudolu na tara valetabu kei na kena qaravi na veicakacaka ni valetabu.

- Na cava soti beka na "cakacaka ka na qaravi e na ikatolu ni Yabakiudolu"? O cei beka e na kitaka?
- Me da vorata beka vakacava na sasaga nei Setani me vakataotaka na cakacaka oqo? E na cokonaki keda beka vakaevei ki na ikatolu ni Yabakiudolu na noda dau "talairawarawa ga ki na lewa, kei na noda vakabauta, na Kosipeli ni Luve ni Kalou"?

E qai kerea vakabibi o Josefa Simici, ka dau wilika vakavinaka sara na iVolatabu, me vukei koya na Kalou.

Noda Qara na Dina kei na Yavu ni Noda iVakadinadina

*A qai laki muridonu na nona vaqaqara o Peresitedi Brigham Young me baleta na ivakavuvuli dina ni Kalou, mai na nona ivakadinadina e dua na "tamata dravudravua vakavosa . . . ka kaya wale ga vua, 'Au kila, mai na veituberi ni Yalo Tabu, ni dina na iVola i Momani, ka Parofita dina ni Turaga o Josefa Simici.' " A kaya o Peresitedi Young, "E na cilava na noqu vakasama na Yalo Tabu ka vakavatukanataki vua e dua, meu volekata kina na rarama, na bula vakaiukuuku, kei na bula vakatukatuka" (*DNW, *9 Fev. 1854, 4). E na nona gauna ni bula taucoko, a dau saga vakaukaua sara me dau vakamuria na ivakavuvuli dina ni kosipeli, me kaya kina, "Niu qase cake tiko ga, au vinakata vakakina meu tudei dina sara e na noqu kila na Kalou, kei na ivakarau ni nona bula. Meu vakaikuritaki vakakina e na nona kaukaua o Koya sa Cecere Sara, ka me mana vakalevu kina e na kena vakatetei i vuravura na bula sautu kei na bula vakacegu, ka me ra kau vata mai . . . o ira era vakarorogo ki na ivakavuvuli dina, me ra kila vakaiira na Kalou kei na ivakarau vakalou, kei na nodra veiwekani kei lomalagi, kei ira na lewena. . . . Au masulaka niu sega ni na oka taudua ga e na tikina oqo, kei ira tale ga na Yalododonu, me da veiuasiviti cake na loloma vakalou, ka kila ka vakavinaka cake ka uasivi cake sara na noda bula e Matana" (*DNW, *10 June 1857, 3).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Era gadreva e vuqa na ivakavuvuli dina, ia era na vakamuria ga e vica wale.

Era sa dau gadreva na iwase levu cake ni tamata e vuravura me ra dau caka dodonu. Sa dina sara oqori. Sa tiko ki na tamata yadua na sala me raica kina, me dei tiko kina e veigauna, ke soli me yaco vakakina, me rorovi ira kina na dina kei na bula savasava [raica na Moronai 7:15–17] (*DBY,* 423).

O ira na tamata yalodina e vuravura taucoko era dau vinakata me ra kila na sala dodonu. Era sa dau vakasaqara mai, ka dau vakasaqara tiko ga. Era sa dau tu e vuravura e na veigauna kece o ira era dau gadreva dina e lomadra me ra kila na nona ivakavuvuli na Turaga. Era sa dau vakaraitaka mai o ira oqori na veika vinaka, ni ra sa rawata me ra vakayacora vakakina (*DBY,* 421).

Me yacova sara na siga era na vakayacora kina na ivalavala ca e na siga era dau lomani kina, e kila na loma ni tamata yadua na vakasama ka na gadreva dina me duri ka saqata na ivalavala ca ka dau vakamuria ga na ivakavuvuli dodonu. E sega ni dua e vuravura oqo, me ivalavala ca sara, me sega ni rokova na tagane se yalewa vakalou ni vakadikeva e lomana—na veika savasava ka dodonu—ka me dau vakanadakui ira na wekana e na ivalavala ca, ka ra ucui koya ga. E sega tale ni dua e vuravura oqo, e na tai oqo ni veivakabulai loloma, ka se sega mada ni ivalavala ca mai, me veisaqasaqa kina vua na Yalo Tabu ni Turaga ka me vakararamataka sara na nona vakasama, ka dau taleitaka wale ga na veika vinaka, na ivakavuvuli dina, kei na veika savasava (*DBY,* 421).

Sa volai tu ni rawa ni da raica rawa e matada, ka sega ga ni kila; ni tu na daliga me da vakarorogo, ka sega ga ni rogoca rawa, ka tu na yalodra ka sega ga ni kila rawa. Vei kemuni ka dau bula vakayalo, ka sa dolavi tu na matamuni vakayalo, . . . ka rawa ni kila, ni kaukaua ka sa solia mai vei kemuni na veika vakayago, e kaukaua vata ga ni Kalou mo ni kila kina na ivakavuvuli dina [raica na V&V 88:11–13]. E ka ni lomada na kaukaua ka muri vei rau. . . . Era sa kila tu na udolu vakaudolu, mai na veika ni lomadra, na veika ni gauna sa oti mai, na veika ni gauna oqo, kei na veika e so se bera tiko mai, ka tautauvata ga na nodra kila na roka ni tiki ni isulu mai na matadra vakayago, se na rai ni matadra. Ni kau tani mai vei ira na rarama oqo ni lomadra, era sa na butobuto sara me vaka ga mai liu, era na sega kina ni kila na ivakavuvuli dodonu, me ra gole tani sara kina mai na veika ni Kalou (*DBY,* 421–22).

E gadreva dina tu na ivakavuvuli dina na yalo ka tiko e loma ni yago qele oqo, sa dau vinakata vakalevu na rarama, kei na vuku, e dau taleitaka vakalevu na yalo savasava, na Kalou kei na ivakarau vakalou; me vaka sa rui dau duavata vakavoleka sara kei na yago, sa vakacokovatataki sara na yaloda, ka vinakati vakabibi sara na duavata oqori me rau rawata ruarua kina na taucoko ni bula marau [raica na V&V 93:33–34], sa qali dina na yalo ki na ivalavala ca ni yago, ka na vorati kina kei na kaukaua ni Tevoro, me vakavo ga ke sa dau vakararamataki tiko e na yalo, ka sa daucilava na tamata yadua ka sucu mai i na vuravura oqo, kei na kaukaua ni Yalo Tabu, ka da votai kina e na Kosipeli (*DBY,* 422–23).

E na veivanua kece ga ka sa vunautaki mai kina na Kosipeli i Jisu Karisito, e na gauna beka oqo se na gauna mai liu, sa dau vakasoqoni ira mai na veimataqali tamata ka ra taleitaka sara na ivakavuvuli dina, ka vakalou, ka ra dau vakauqeti kina vakayalo me ra vakamuria; ia era sa raica ni ra sa vakalolomataki sara e na kedra isema vakavuravura, ka ra leqataka vakalevu na veika vakavuravura e so era na vakayalia ke ra na vakamuria na kena ivakavuvuli, ka me ra nanuma kina ni sega ni ganiti ira, sa yaco sara kina na veisaqasaqa ni vinaka kei na ca. Era na lewe vica era na vorata na vakasama vakatamata, me ra muria ga na veidusimaki vakayalo; ka ra na lewe vuqa sara vei ira oqo era vukici tani mai na veika vakasisila era dau nanuma, ka ra kubeta matua tiko ga na veika vakavuravura era dau gadreva (*DBY,* 434).

Sa itavi ni tamata yadua me ra dui qara na vuku kei na ivakavatuka ni ivakavuvuli dina.

Na cava beka na inaki ni noda mai bula eke? Me da tovolea me da mai marautaka e vuqa na ka, ka me da vakaikuritaka na noda vuku kei na noda yalomatua (*DNW,* 27 Sept. 1871, 5).

E na sega ni cavuka rawa na noda vuli, me yacova beka ni da sa vukitani. . . . O rawa beka ni vakasamataka oya? (*DNW,* 27 Fev. 1856, 2).

Ke soli vei keda na kena sala, eda na vakasinaita na noda vakasama e na kila ka, ka vakatawana na yago qele oqo e na iyautalei, na vuku vakalomalagi (*MS,* Okt. 1862, 630).

Na veika tale e so eda na qai goleva e na noda veiqaravi vua na Kalou, ni sa kena inaki taudua ga me virikotori kina e vuravura na dina, me da vakaikuritaki kina e na kila ka, e na vuku, e na yalomatua mai na kaukaua ni vakabauta kei na vuku vakalou, me qai rawa kina ni da bula cecere cake, ka vuku vakalevu, mai na kena eda bula kina e na gauna oqo (*DNSW,* 25 Okt. 1870, 2).

E rawa vua e dua ka dau vakaliuca na bula vakavuravura, me veisautaka na veika e lomana oqori e vuravura, me saga kina na vuku kei na yalomatua vakayalo, me yacova ni sa qai kila vakaikoya na ibalebale dina ni veika sa tu oqo e vuravura, me kua kina ni dau malele ki na veika vakavuravura, me vakadodonutaka sara na nona itovo ni rai (*DNW,* 28 Nov. 1855, 2).

Me da vaqara kina na Turaga e na lomada dina, me da kali tani mai vuravura; ni sega ni dua na tamata e taleitaka oqo, oya, se na cava tale e tu, me vakavo ke nakita me goleva kina na veika dodonu; me tosoya tiko ga na bula ni tamata ki na vuravura tawamudu, me cokonaki ira me ra rawata na bula vakalou e na yagodra vakatukatuka. . . . Sa nodaru itavi gona, o iko kei au, me daru vuli ka vakavukui, me cokonaki kedaru kina ki na bula vakalou, kei na bula tawamudu e na veimatanitu ka sa vakarautaki tu oqo e na vuravura tawamudu (*DNW,* 14 Me 1853, 3).

O koya na tagane se yalewa ka gadreva dina na ivakavuvuli vakalou, e na nona sa rogoca na ivakavuvuli ni nona Kosipeli na Luve ni Kalou, e na kena vunautaka e na dina kei na ivakavuvuli matata, e dodonu me kerea vua na Tamada, e na yaca i Jisu, se dina na veika oqori. Ke ra sega ni vakamuria na sala oqori, era na tovolea tiko ka veileti ga vakaiira e na vakabauta ni ra tamata yalodina me vakataki ira kece ga e vuravura; ia, era sa lasutaki ira ga, era dau vakawalena na veika bibi e baleti ira (*DBY,* 430).

Mo waraka sara na gauna o sa vakasaqaqara, ka sasaga dina sara mo kunea na dina, mo yalomatuataka kina na veika keimami sa vunautaka tiko. . . . Ke cakacaka dina ni Kalou, e na tudei tu ga [raica na Cakacaka 5:38–39] (*DBY,* 435).

E nodra itavi ka isolisoli na Yalododonu e na Gauna Oqo me ra kila ni dina na nodra lotu (*DBY,* 429).

Me ra dui saga vakaira me ra kila, ni dina na cakacaka eda qarava tiko oqo. E sega ni vinakati mo ni tukuna ga ni dina, mo ni vakadinadinataka sara vakaikemuni; ia, ke o ni sa kila rawa, sa na isolisoli vakamareqeti sara vei kemuni na veika o ni sa vakadeitaka oqori vakaikemuni, me tautauvata ga ni a mai vakavulica vei kemuni na Turaga, e na nona lako sobu mai (*DBY,* 429).

Sa isolisoli talei dina, ka veivakadeitaki ni Kosipeli kivei ira na vakabauta dina, me ra dui kila vakaiira na dina (*DBY,* 429).

Au sega ni vinakata me ra lakovi au mai na tamata, se lako vei ira tale e so na tacida vakayalo, me ra laki rawata kina na nodra ivakadinadina ni cakacaka oqo; me ra dau goleva ga na iVolanikalou ni ivakavuvuli dina, ka dusimaki vakamatata kina vei ira na sala, me vaka ga na kena dusimaki vua na vulagi sa wawale tu na yaca ni koro. Era na dusimaki kina, me ra lako sara vua na Tamada e na yaca i Jisu, ka sega . . . ni dusimaki vua e dua tale na i Apositolo, se iTalatala Qase i Isireli, me ra laki rawata mai kina na itukutuku era gadreva tu. E rawa li ni ra na laki rawata na dina o ira yadudua era lakova yani na ilakolako oqo e na yalodina? E na vukitani beka na Turaga mai na lomadina ka vaqara tiko na dina? Sega, e na sega sara ni kitaka vakakina; e na qai vakadinadinataka ga vei ira, e na veidusimaki vakayalo ni nona Yalo Tabu, na ivakamacala dina ni tikina oqo. Ni dau dolava na vakasama ki na ivakatakila ni Turaga, sa na kila vakatotolo, ka vakamatata cake na veika e so e tukuni mai, ka vinaka cake mai na veika e dau raica na mata. E sega gona ni bibi na veika eda dau raica e matada—e rawa ni vakasesei na mata—ni sa tudei ka dina na veika e vakatakila mai lomalagi na Turaga, ka na dau tu dede sara vei keda (*DBY,* 429–30).

Me tu vei keda na ivakadinadina ni Turaga o Jisu me da kila vinaka kina na veika dodonu kei na lasu, na cakacaka ni rarama kei na butobuto, o koya sa talai mai vua na Kalou, kei koya ka sega ni lako mai vua na Kalou, ka me da qai kila kina na veika e vinaka se ca. . . . E sega tale ni dua na sala e tu, se na kena ilakolako, me dua e vuli kina me qai laki Yalododonu se Kalou, ka me cokonaki kina ki na bula silesitieli; me tiko mada e lomana na ivakadinadina ni yalo ni Kosipeli (*DBY,* 429).

Me tiko e lomadaru, o iko kei au, na ivakadinadina i Jisu, ke sega, e na sega wale na betena na nodaru vakalecalecava tiko ni daru italai ni Kalou. Me bula caucaudre tiko e lomadaru na ivakadinadina bula oqori (*DBY,* 430).

E na veivakadeitaki na dina vua ka yalodina, se vakaevei sara na kena itukutuku, ni na taudonu sara ki na noda bula e na gauna e ciqomi kina, me vaka ga eda sa veiwekani kaya mai e na noda gauna taucoko sara ni bula. Sa i koya oqori na nodra ivakadinadina na lewe vuqa na Yalododonu e na Gauna Oqo, ni ra se qai rogoca vakadua na kena vunautaki na Kosipeli, . . . e dina ga ni ka vou sara vei ira, sa vaka era sa kila rawa tu mai e na nodra bula, ka rairai era sa yavutaki mai e na "Vakabauta Vakamomani" mai na kena itekivu ni nodra bula [raica na Joni 10:27] (*DBY,* 432).

Sa isolisoli ni Yalo Tabu me da kila na ivakavuvuli dina.

Era na duri e na veivanua o ira e so, ka ra na dau vunautaka ni oqo na cakacaka ni Kalou, e parofita dina o Josefa, ka vakadinadinataka tale ga na iVola i Momani, ka kila tale ga na dina ni ivakatakila e so ka soli vei Josefa Simici, ka sa i koya oqo na iotioti ni itabagauna ka icavacava ni gauna, sa dodoka tale mai na Kalou na ligana me vakasoqoni Isireli e na iotioti ni gauna, me vueti ka taracake tale ga o Saioni. . . . Era sa kila beka vakaevei na veika oqo? Sa dau vakavulici na tamata e veigauna mai na cakacaka ni Yalo Tabu, ka sega ni kila rawa mai na nona vakasama vakayago. E vuqa sara na itukutuku bibi sa dau dewa mai na kaukaua kei na ivakadinadina ni Yalo Tabu. . . . Oqo duadua ga na sala e rawa ni vakadewai kina me da kila na veika vuni ni Kalou [raica na 1 Korinica 2:9–14; 12:3] (*DBY,* 430).

Na Yalo Tabu duadua ga . . . e rawa ni vakadinadinataka vei iko ni cakacaka dina ni Kalou oqo. E na sega ni vakalasuya rawa na tamata mai na nodra vuku vakavuravura, se veisaqasaqa kaya; era na sega ni kila mai na nodra vuku wale ga, me ra vakadinadinataka kina vakaiira, se vei ira tale ga na wekadra. E na sega ni vakadeitaki mai na nodra sega ni rawa ni veisaqasaqa kaya ni sa i koya oqo na Matanitu ni Kalou, ni sa vuqa tu na yavu kei na vakasama e vuravura, ka sega ni na cakitaki rawa mai na vuku vakavuravura, ka lasu kece ga. E na sega ni vakavatukanataki rawa na ivakavuvuli lagilagi ki na vakasama ni tamata, mai na nona kaukaua ga o Koya sa Cecere Sara, me veivakararamataki ki na vakasama ni tamata (*DBY,* 430–31).

Me da kila rawa beka vakaevei na domona o koya na iVakatawa Vinaka, mai na voqa ni domona e dua tani tale? E rawa ni dua beka me sauma vei keda na taro oqo? E rawa niu na sauma ga. E ka rawarawa sara. Vei kemuni yadudua na tamata vuku e vuravura oqo, meu kaya ga, e rawa ni vakacalai na matamuni, kei na mataqu tale ga; e rawa ni vakacalai na daligamuni, kei na daligaqu; e rawa ni vakacalai na ligamuni e na veika o ni tara, kei na ligaqu tale ga, ia, e ka dredre sara me veivakacalai na Yalo ni Kalou, e na nona sovaraka mai vua na tamata na nona ivakatakila, kei na rarama ni vuravura tawamudu—e sega ni dau veivakacalai na ivakatakila ni Kalou. Ni dua na tamata e tasereka na ivakavuvuli vakalomalagi, ni cakacaka vua na Yalo Tabu, era na rogoca na nona qele ni sipi [raica na V&V 29:7], e na coka na lomadra na tamata na Yalo ni Turaga, e na cinavi kina e lomadra na ivakadinadina ni Yalo Tabu, me ra raica ka kila kina vakaiira na ivakavuvuli dina (*DBY,* 431).

E duabulu ga na ivakadinadina—dua ga na ivakadinadina, e na vakadeitaki kina na nona Kosipeli na Luve ni Kalou, sa i koya oqori na Yalo ka veilaveti kina vei ira na nona tisaipeli. Mo vakayacora ga na lomana, eda na qai kila kina se veivakaroti o koya e na lewa ni Tamada, se na vukuna ga [raica na Joni 7:16–17]. Eda na qai kila ga na veika ni Kalou e na kena vakatakilai mai vua na Yalo Tabu (*DBY,* 431–32).

Dau gugumatua ka masumasu voli ga. Sa soli vei kemuni mo ni dui kila vakaikemuni ni bula dina tiko na Kalou, ka sa qarava tiko e na gauna oqo na nona cakacaka, ka sa kacivi keda me da Nona italai. Mo bulataka tiko ga na veika o sa kila oqo, o na qai vakaivotavota sara kina. Mo daunanuma na masu, ka me katakata tiko na yalomudou (*LBY,* 245).

E yavu ni noqu ivakadinadina na veika au sa sotava mai, e na noqu bula, me baleta na veika au raica e na nodra bula na wekaqu. . . . Sa dau veivakadeitaki na ivakavuvuli vakalomalagi ki na nodra dui vakatulewa yadudua na tamata, ka vakakina e na nodra vakabauta, me vakabibi sara vei ira era dau gadreva me ra dina tiko e na veika e vuqa me baleti ira, me baleti koya na nodra Kalou, kei na veika e baleti ira na wekadra. . . . Ke rawa ni ra ciqoma vakalalai na tamata na veika e vakavulici vei ira, sa kena ivakaraitaki oqori ni rawa ni vakaikuritaki tale ga na veika era ciqoma. Ke ra sa na ciqoma vakadodonu e lomadra na ivakavuvuli taumada, kei na kena ikarua, era na qai ciqoma tale ga na kena vo (*DBY,* 433).

E ka dina na noqu ivakadinadina. . . . au kila kina ni cila tiko na siga, au kila niu bula tiko vakatamata, ka vakadinadinataka tale ga ni tiko dina na Kalou, ka bula tale ga o Jisu Karisito, ka iVakabula kei vuravura. O sa bau lesu beka mai lomalagi ka vulica kina e so na ivakavuvuli ka veikasai kei na kena e so oqo? Au kila ni Parofita dina ni Kalou o Josefa Simici, ka a soli dina mai vua e vuqa na ivakatakila. O cei beka e rawa ni vakalasuya na ivakadinadina oqo? E rawa ni na veiletitaki, ia e sega ga ni dua e na vuravura oqo e rawa ni vakalasuya. Sa mai soli kina vei au e vuqa na raivotu; au sa raica ka rogoca vakaiau, ka vakadinadinataka tale ga na veika oqo, ka na sega sara ni dua tale e vuravura e rawa ni vakalasuya. Ni rawa ni vakalasui na mata, na daliga, na liga, kei na kilakila kece sara ni noda bula, e sega ga ni na vakalasui rawa na Yalo ni Kalou, ni na vakasinaiti sara na loma ni tamata e na vuku e na nona vakauqeti mai na Yalo oqori, ni sa na qai rai kina e na matana vakayalo, ka na raica rawa kina na veika e so ka na sega ni vakalasuya rawa na tamata. Na veika au sa mai kila tu oqo me baleta na Kalou, me baleti vuravura, kei na veiliutaki vakamatanitu, au sa vakauqeti kina mai lomalagi, ka sega ni rawata wale ga e na noqu kaukaua vakatamata, meu vakasuka ga vua na Kalou na lagilagi kei na veivakacaucautaki (*DBY,* 433).

Ni da sa kila na dina, e dodonu me da qarava na veika dodonu e na matanitu ni Kalou.

E dua na yavu taumada ni ivakavuvuli ni veivakabulai, me da kilai koya rawa mada na Tamada ka noda Kalou. E vakavulici e na iVolanikalou, ni sa i koya oqo na bula tawamudu, "me ra kilai kemuni na Kalou dina duaduaga, kei Jisu Karisito ko koya ko ni a tala mai [raica na Joni 17:3];" ka sa tukuni tale ga eke ni sega tale ga ni da na laki rawata na bula tawamudu ke da sega ni kila tu na veika oqo (*DNW,* 18 Fev. 1857, 4).

Sa tu vei keda na yalayala, ni na soli me vakaikuritaki vei keda na veika kece ga, kevaka eda na vakasaqara taumada na matanitu ni Kalou kei na kena yalododonu [raica na 3 Nifai 13:33]. Me kua kina ni da dau lomatarotaro, me da kila rawa mada na sala me da vakadonui kina mai vua na Tamada na Kalou; me da gadreva tale ga na sala me da vueti kina mai na veicala e vuqa ni vuravura oqo, mai na yalobutobuto kei na yalovakatitiqa, mai na yalowele kei na veika vakatani e vuqa sa takalevu tu oqo, me da kila rawa kina na sala me da taqomaki kina e vuravura oqo, ka dau vunautaka kina na kosipeli, me da taracake na matanitu, me tauyavutaki kina na Saioni ni noda Kalou (*DNW,* 11 Jan. 1860, 1).

Au . . . sa dau taleitaka vakalevu meu vakananuma vakawasoma, ka dau vakamacala me baleta na ivakavuvuli ni vuravura tawamudu. Me yavu ni noda vakabulai na noda sa kila tu na veika oqori, ka virikotori mai me veivakayalomarautaki ka veivakacegui vei keda. Na tikiqu beka ka tawamudu na nona bula, ka dau vakadeitaki mai na ivakavuvuli ni vuravura tawamudu, e a bula me mai vakarusai? E na laki cava koso beka na tikina oqori e na kena yavutaki tiko ga e na ivakavuvuli dina? Sega. . . . Mo vakatakerea na Yalo Tabu vua na Turaga, ka mo kua ni dau guce kina, me yacova ni sa mai bula e lomamu na nona Yalo Tabu, tawamudu na kena talei. Me caucaudre tawamudu e lomamu na cina ni Turaga, me vaka sa kena dodonu (*DNW,* 11 Jan. 1860, 2).

Sa tu oqo vei keda na vosa ni bula tawamudu, sa noda vakakina na isolisoli ni lagilagi, na bula vakatukatuka kei na bula tawamudu sa bera mai, ia o na dau saga beka mo rawata na isolisoli talei oqori? E rawa li ni o bula e na kena ivakarau, mo laki rawata kina na nomu idabedabe e na matanitu ni Kalou, se mo dau davo ga ka moce, ka qai laki tasevu sara i eli? (*DNW,* 1 Okt. 1856, 3)

Tovolea mo dau bula dodonu, me kua ni yavutaki e na yalotarotaro, ni sa rui ka talei ga, savasava, uasivi, e rairai vinaka ka daumaka sara, ka veivakabulai vakayalo; sa nakiti tu me mai vakamarautaka sara na lomada, me vakalevutaka na marau ni lomada, ka me vuabale sara kina na tamata, e na kena soli vua na rarama, lagilagi, kei na nona vakavukui (*DBY,* 428).

Me iUlutaga ni Vuli

Era gadreva e vuqa na ivakavuvuli dina, ia era na vakamuria ga e vica wale.

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka e vakavuna me ra "dau gadreva na iwase levu cake ni tamata e vuravura," me ra dau caka dodonu,`ka vakasaqara na ivakavuvuli dina?
- Na cava beka na vuna e dau laki vagolei vakatani kina ki na ivalavala tawadodonu na nodra bula na lewe vuqa, ni ra sa mai kila rawa na dina? Na cava beka sa yaga vakalevu vei iko, e na nomu bulataka tiko na ivakadinadina o sa qarava mai?

Sa itavi ni tamata yadua me ra dui qara na vuku kei na ivakavatuka ni ivakavuvuli dina.

- Na cava beka e dodonu me noda sasaga vakavuli? Na cava beka me da vakayacora, me kua kina ni da domona na veika vakavuravura?
- Me da kila beka vakaevei na ivakavuvuli dina ni Kalou? E na vukei keda beka vakaevei na noda ivakadinadina me baleti Jisu Karisito, me da kila kina na ivakavuvuli dina se lasu?

Sa isolisoli ni Yalo Tabu me da kila na ivakavuvuli dina.

- Na sala cava beka eda na kila kina na dina ni kosipeli, ni sa i Jisu ga na Karisito, ka da sa mai vakaitavi tu oqo e na cakacaka ni Turaga? Na veika cava soti beka o sa vulica kina ni rawa ni veituberi ki na nomu bula na Yalo Tabu, ke o dolava kina na katuba ni nomu bula?
- Na cava beka na vuna, e na sega ni vakadinadinataka se vakalasuya rawa kina na vuku vakatamata ni bula dina tiko na Kalou, kei na dina ni kosipeli? Mai na noda kilakila vakayago, e rawa ni da vakacalai tale ga, ia me vaka e vakamacalataka o Peresitedi Young, na cava beka e na "dredre sara me veivakacalai"?
- E rawa beka vakaevei me qaqaco kina vakaoqori na ivakadinadina nei Peresitedi Young? Me da vaqaqacotaka beka vakacava na noda ivakadinadina? Na cava beka mo dau vakayacora, mo ivakadinadina qaqa cake ni nona bula dina tiko na Kalou?

Ni da sa kila na dina, e dodonu me da qarava na veika dodonu e na matanitu ni Kalou.

- Na cava beka e yalataka na Turaga vei ira ka ra "vakasaqara taumada na matanitu ni Kalou kei na kena yalododonu"?
- Me vukei keda beka vakaevei na veika vakalou me da laki rawata kina na veivakabulai? Me da laki rawata beka vakaevei na "idabedabe e na matanitu ni Kalou"?

Na Matanitu ni Kalou kei na Veivakasoqoni vei Isireli

*E na Julai 26, ni yabaki 1847, ni se qai oti ga e vica na siga mai na nodra butuka yani na Bucabuca ni Salt Lake o ira na vuda vakalotu, a ratou laki cabeta e dua na delana lailai o Peresitedi Brigham Young kei na dua na ilawalawa ni matabete, e na vualiku ni vanua ka na tauyavu kina e muri na Salt Lake City. Eratou a laki vakayacana sara na ulunivanua oya me Ensign Peak, me vakaibalebale ki na vosa ni parofisai nei Aisea: "Ena vakarewataka ko koya na kuila vei ira na veimatanitu vakayawa . . . ka raica, ena vakusakusa ka vakatotolo na nodra lako mai" (Aisea 5:26). A qai vakamacalataka e muri o Peresitedi Young ni a sa raica oti mai e na raivotu na delana oya, ka volekata na vanua era na laki tiko sautu kina na yalododonu, e na tara kina e muri na matanitu ni Kalou, ka ra vakasoqoni kina e muri o ira na yavusa i Isireli e na gauna oqo. E na veiyabaki e vica i muri, era a laki vakatetea na daukaulotu ki na veiyasa i vuravura na kosipeli, me ra lakova mai kina na Bucabuca ni Salt Lake o ira era sa curu me ra Yalododonu. Sa qaravi tiko e na veimatanitu e vuqa na kena vakaduri na matanitu, kei na veivakasoqoni vei Isireli. A kaya kina o Peresitedi Young, "Sa rui ka bibi sara na veivakasoqoni vei Isireli, na iwase ni cakacaka bibi eda qarava tiko oqo, ka dau vakaosoosotaka e veigauna na noda vakasama, eda sa dau nuitaka me rawa vakavinaka ka me vakamawe tale ga" (*BYL*).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Era na saga na tamata ni Kalou me ra taracake na matanitu ni Kalou.

Era tamata kece ni Kalou o ira kece sara era sa mai tu oqo e mataqu, kei ira na vica na udolu ka ra bula tu e na veiyasa i vuravura. . . . E na kena totolo ga ni noda qarava na ivakavuvuli ni qaqa, ni rarama, ni vuku, ni yalomatua, kei na vutuniyau, na kena vakalomalagi, kei na kena vakavuravura, na kena totolo tale ga ni noda vakaivotavota tale ga kina o keda (*DBY,* 438).

E na taracake mai na Lotu oqo na Matanitu ka a raica o Taniela. O keda ga ka a raica mai oqo o Taniela, ka na tubu cake tiko ga me lewe levu ka

tete yani e na sautu [raica na Taniela 2:44]; ia, ke da sega ni dau yalodina, era na mai sosomitaki keda e so tale, ni sa i koya ga oqo na Lotu, kei na mata tamata ka na taukena na Matanitu me taumada tiko ga (*DBY,* 438).

E noda itavi ga me da laveti Saioni cake mai, me da qarava rawa kina na Matanitu ni Kalou, e na kena talei kei na totoka e vuravura oqo (*DBY,* 443).

Na matanitu eda tukuna tiko oqo, eda vunautaka ka saga tiko me vakaduri, e nona Matanitu na Kalou e vuravura, e sega ni matanitu ni lomalagi ka laki ciri tu e na kedra maliwa na veikalokalo, se matanitu ni matanisiga. Eda saga tiko me da tauyavutaka na Matanitu ni Kalou e vuravura, ka baleta dina na veika e yaga ka bibi me baleta na tamata—na veika e lomadra, na nodra vakabauta, na veika era dau gadreva, na nodra vakatutu, kei na veicakacaka kece sara ni ligadra—e oka taucoko kina, me qai rawa kina ni ra dusimaki mai kina vakayalo ka vakayago tale ga (*DBY,* 339).

Ni sa vakaduri vakaoti na Matanitu ni Kalou, ka sa tauyavutaki sara e na dela i vuravura, me liu taumada vei ira na veivanua kei na veimatanitu kece ga, e na qai veitaqomaki sara vei ira na tamata, me ra dau sotava kina na nodra dui bula dodonu, se vakaevei ga na veika era dui vakabauta, se na veika era dui vakatusa, se na veika era dau qarava se vakalou kina (*DBY,* 440).

Au sa raica oti e na vica na yabaki sa oti ni sa duri tu oqo na Turaga e na uli, ka vagolea tiko ga na ilakolako ni waqa o Saioni. . . . Ke sega ni vakamuria na noda cakacaka na laini sa vakaraitaka tu vei keda, e na ka wale sara na veika eda qarava. Au sa dau raica mai na veika oqo mai na kena ivakatekivu. E na veitabana se veiualesu kece sara ni noda bula, e dodonu me da dau cakacaka ga ka vakamareqeta sara na ivakavuvuli dina. Sa dodonu me da dui kila vakaikeda na veika e so e dodonu me vakayacori, ka qai goleva sara. E dina beka ni na rairai dredre sara e na rai vakavuravura me da na rawata, e dodonu me da saga tiko ga; ia ke da saga tiko e na noda igu taucoko, e na vakadeitaki mai na noda sasaga na nodra yalodina kei na yalodoudou, ka vakaisalusalutaki e na yalovosota kei na gugumatua. Ia, ke da sega tiko ga rawata e na noda sa saga mai vagumatua, e rairai sa na dodoka ga mai na Turaga na ligana, ka solia vei keda na qaqa (*DBY,* 441).

Ke da vakamuria o keda na ivakavuvuli era sa dau vakamareqeta mai, e rawa ni ra na qai veidusimaki ki na veimatanitu; ni da sa tara na noda cakacaka e na yavu dina, ka dina na noda ivakavuvuli, ka dodonu, ka savasava. Me da duri vata kina kei na ivakavuvuli oqori, me yacova ni sa qai laki dasilana sara na veika lialia, . . . me yaco me da ivakavuvuli vei ira na veimatanitu e na vuku (*DBY,* 441).

Na cava beka na itatase ni kena vakalesui tale mai na Kosipeli, kei ira na Yalododonu e na Gauna Oqo? Ke ra tudei tiko ga e na Matabete ka sa mai solia oqo vei ira na Kalou, e na veivakavoui vei ira na lewe i vuravura taucoko na Kosipeli; me vakasavasavataki kina na vuravura, me qai vakalagilagia na Kalou, me ra mai bula kina o ira na Yalododonu, e na iserau ni Tamada kei na Luvena (*DBY,* 438).

E oka me cakacaka tale ga ni matanitu ni Kalou na kena vakasoqoni tale o Isireli.

Sa tu e matada na noda inaki, me da veituberi kina vei ira na lewe i vuravura me baleta na kena tauyavutaki na Matanitu ni Kalou e na yalododonu, e na kaukaua kei na lagilagi, me vakacerecerei kina na yaca ni noda Kalou, me vakavuna tale ga na kena rokovi raraba na yaca eda bula rawa kina, me rawa ni dokai kina o koya, me dokai kina na nona cakacaka, me da dokai tale ga kina o keda, me veiganiti kaya na noda ivakarau, ni da sa luvena dina ga (*DBY,* 438–39).

E dodonu me da vakaduri . . . Saioni cake, me da vakasoqona na Yavusa i Isireli, ka vueta mai na veivanua kece ga e vuravura [raica na V&V 115:4–6]. Oqo dina na noda cakacaka, se da na bula tiko me da raica na kena vakavatukana, se sega. Sa tu oqori e na qeteqete ni ligamuni (*DBY,* 437).

Sa noda itavi me da raica ni vunautaki ki na Yavusa i Isireli na Kosipeli (*DBY,* 437).

Eda sa vakasoqona tiko oqo [1863] na kawa i Eparaama, ka ra cadra mai vei Josefa kei iratou na luvena, me vakabibi o ira na kawa i Eparaama, ka ra sa veilakoyaki na nona kawa vei ira na lewe ni veimatanitu e vuravura (*DBY,* 437).

O cei beka o ira na Isireli? O ira ga na kawa i Eparaama, ka ra vakaivotavota tale ga e na veiyalayalati mai vei ira na tubudra [raica na iVakatekivu 22:17–18]; kei ira na luve ni tamata era veimaliwali kaya, era a vakavulici tale ga e na dina, ka vakakina o Isireli. Sa dau kauai vakalevu sara na yaloqu e na vukudra o ira oqo, e na veigauna kece sara meu goleva kina na noda itikotiko ni dauyaloloma e na masu (*DBY,* 437).

Sa veiseyaki tu oqo o Isireli vei ira na veimatanitu kei vuravura; sa mai veiwaki vakalevu kina na dra nei Eparaama kei na nodra dra na lewe i vuravura. Sa veiwaki tale ga na kawa i Eparaama kei na nodra kawa na domodomoqa e vuravura taucoko (*DBY,* 437).

O ira oqori na itaukei ni veiyanuyanu [ni Pasifika] kei ira na itaukei ni vanua o [Amerika], era kawa vata mai na Yavusa i Isireli—mai na kawa i Eparaama, ka baleti ira na veiyalayalati oqori; o ira vakayadua oqori, e na dua ga na gauna i muri, era na laki vakabulai taucoko e na Matanitu ni Kalou, se ra na vakarusai vuvu, kei na veitabana (*DBY,* 437).

Me da vakaivotavota ka vakamareqeta tiko na yalo ni veiqaravi e na Kosipeli, me vakaliuci taumada na vakasoqoni nei Isireli, vueti o Saioni, ka vakabulai o ira na lewe i vuravura, ka dodonu me lomadratou vakakina na lewe ni Mataveiliutaki Taumada, kei ira na iTalatala Qase kei Isireli, kei ira vakayadua na vakailesilesi e na Lotu, kei na Matanitu ni Kalou (*DBY,* 137).

Photograph of the Salt Lake Temple in 1892. This temple stands as a monument to the faith and commitment of the early Saints.

E na sega ni vakarusai tale na matanitu ni Kalou.

Sa mai tauyavutaka na Kalou na nona Matanitu e vuravura, ka ra sa veisaqasaqa vagumatua kina o eli kei ira na tevoro ka ra lewena. Sa dalaga tu o eli, ka talai ira mai na nona tevoro kei ira na kena italai. Na cava beka me ra cakava? Me ra mai vakawabokotaka sara vakadua e vuravura na Matanitu ni Kalou. E ka dredre sara ni ra na rawata (*DBY,* 442).

Ke tu beka e so na tamata e na noda koro, se na veivanua tale e so, ka ra ririkotaka tiko na noda vakarusai, se sega, se na vorata rawa beka na Lotu oqo na veisaqasaqa e so, me yaco me kaukaua vakalevu sara e na vuravura oqo, me vaka era sa kaya mai e na parofisai o ira na italai ni Kalou, meu kaya gona kina vei ira na tamata era sa sautaninini tu oqori, ni kakua sara ni dau ririkotaka na veika e so oqori. Me dua wale ga na ka mo ni ririko tiko kina, na veika e baleti kemuni, de o ni na lako tani mai na rarama ka sa vota vei kemuni na Turaga, ka lakosese yani i na butobuto, mo ni lesuva tale na veika tawayaga e vuravura oqo, mo ni garova kina na veika dukadukali ni vuravura oqo (*DBY,* 442).

Ke tu vei ira na tamata na kaukaua me ra bokoca kina na matanisiga, me kua tale ni cila mai; ka tu tale ga vei ira na kaukaua me ra vakacavara na

vakayagataki ni veivunika, me vakataotaki kina vakalekaleka na bula e vuravura oqo, me ra tara kina na ibutubutu ni nona itikotiko vakaturaga o Koya sa Cecere Sara, era na qai nanuma beka me ra vakalatilati ki na itosotoso ni "Vakabauta Vakamomani," e na nodra saga me vakadaroi kina na inaki vakalomalagi sa tawaveisau rawa [raica na V&V 121:33]. Era na veivakacacani beka e so vei ira era vakabauta na kena ivakavuvuli, era na kacivaka ka tabaka na veitukutuku lasu e vuqa, me ra kune rarawa kina, me rau tovata beka o vuravura kei eli e na nodra saqata vata, me ra veivakacacani e na nodra igu, ia e na duri matua ka dei vinaka tu ga me duru ni vuravura tawamudu. E rawa ni ra veivakacacani na tamata vua na Parofita, kei ira ka ra dau tokona ka vakabauti koya, e rawa beka ni ra veicemuri sara vei ira na Yalododonu, ka vakamatei, ia, e na sega sara ni veisautaka vakalailai na ivakavuvuli ni "Vakabauta Vakamomani," ni na dei vinaka tu ga e na kena sa laki waicala tale na veivunika e na katakata caucaudre, ka sa ologi tale na lomalagi me vaka na ivola vivigi, ka sa waicala tale na vuravura vakavatuka oqo [raica na Aisea 34:4; V&V 88:95] (*DBY,* 442–43).

Eda na raica vua na gonedramidrami oqori ka se sucu voli ga vei tinana ni tamata bula, na i Apositolo, e dua na Yalododonu—raica, na veitabatamata ka ra vakaivotavota e na veimatanitu, e na nodra itutu vakatui, kei na kena lewa. Ia e virikotori mai na bula malumalumu ni gone oqori na veika bibi ka yaga vakalevu sara, ka sega ni na kilai rawa na kena yaga. Ke dina na veika oqori me baleti koya na gonedramidrami, na cava beka me da qai namaka ki na Matanitu gone oqo? Me dau namaka ga na veika e uasivi ka vinaka, e na veika qaqa ka kaukaua, kei na bula vakaiukuuku kei na lagilagi. Me vakaevei beka na noda vakamareqeta ka taqomaka na kaukaua ni gone oqo? Me vakaevei sara beka na igu ni noda taqomaka na noda vakabauta, kei na kena tokoni na kena lawa, kei na ituvatuva savasava! (*DBY,* 439).

Sa vakacegui kina na lomaqu. Au sa raici ira kina na tamata ni Kalou, ni ra sa dau vakasasataki, ra cemuri, ka vakasevi mai na kedra maliwa na tamata. Sa dau saga o vuravura kei na kaukaua kei eli me vakawabokotaki mai vuravura na Matanitu oqo. Era sa dau rawata kina na tamata ivalavala ca mai liu; ia na Matanitu oqo, era na sega ni vakabalea rawa (*DBY,* 442).

"Na Matanitu ni Kalou ga, ka sega tale."

Na ka yaga duadua ga na Matanitu ni Kalou [raica na Maciu 6:33]. E sega ni vakabetena vei keda na veika tale e so, e na bula oqo se na bula mai muri. Ke sega ni vakaduri rawa, e na vakatauvatani na veika kece tale e so me vaka ga na vunikau madu, ka sa vakarau tu me visa—me qai kama yavu sara, ka sega ni vo tale e dua na tikina, ka cagina yani ki na matanicagi vava na kena dravusa (*DBY,* 444).

Au vakasamataka tu, meu vakaivotavota ga e na Matanitu ni Kalou e vuravura oqo, ka sega tale. Ke sega, au na sega beka ni solia e dua na facigi me baleta na noqu ilavo, lagilagi, noqu dokai kei na kaukaua taucoko kei vuravura; me vaka ga na tegu e na dela ni co, sa na yali tale yani, ka na guilecavi sara, ka vaka tale ga na kasi ka na laki madu sara, ka yali sara yani. E veivakatautauvatataki tale o mate, me rau tautauvata vinaka ga na tui vakairogorogo, kei koya na vakaloloma ka dau kerekere, ni rau na laki duri ruarua e na mata ni itikotiko ni veilewai nei Karisito, me rau laki sauma kina na nodrau ivalavala vakayago [raica na iVakatakila 20:12] (*DBY,* 444–45).

Vei keda, na Matanitu ni Kalou ga, se sega tale.; me da na tokona tiko, se bale mate kina—e dina beka ni da na sega ni laki mate kina. E veivakacegui vakalevu vei ira na lewe vuqa ni ra rogoca ni da na sega ni mate e na noda dau saga; ia, eda na bula tale mai na noda sasaga oqori. Me da vakaduria tiko na Matanitu ni Kalou, me bula tiko ga; ia ke da sega ni na qarava rawa, eda na mate kina vakayago, ka mate tale ga me tawamudu. Mo muria gona kina na sala ni bula (*DBY,* 445).

Ke o solia e dua na ka me baleta na kena taracake na Matanitu ni Kalou, mo solia na veika vinaka duadua sara o taukena. Na cava beka na iyau taleitaki duadua, me vakacabori ki na Matanitu ni Kalou? Na taledi ga ka sa solia mai vei iko na Kalou. E vica beka? Na nomu taledi yadua. Sa rui taledi uasivi sara! Sa isolisoli talei tale ga! . . . Me da solia vakakina na veika e so eda maqosa kina, me taracake kina na Matanitu ni Kalou, o na qai rawata vakaoti sara (*DBY,* 445).

Me iUlutaga ni Vuli

Era na saga na tamata ni Kalou me ra taracake na matanitu ni Kalou.

- E vakaevei beka na nomu nanuma, e na nomu sa mai kila, e na nomu lewena na Lotu oqo, ni o vakaitavi e na sasaga ni kena taracake tiko ga na matanitu ni Kalou e vuravura? Na itavi cava soti beka e okati e na itavi oqo? Na isolisoli cava soti beka e na takavi keda mai na kena sa vakadeitaki tu e vuravura na matanitu ni Kalou?
- Me da vakadeitaka beka vakaevei na noda sasaga, ni da "vakamuria e na noda cakacaka na laini sa vakaraitaka tu vei keda" na Turaga? Na cava beka e na yaco e na noda cakava oqori?
- Me ra yaco beka vakaevei na lewe ni Lotu yadudua, se lewenilotu raraba, me ra "ivakavuvuli vei ira na veimatanitu e na vuku"?
- Na cava beka na "itatase ni . . . Yalododonu e na Gauna Oqo," kevaka eda na dau yalodina tiko?

E oka me cakacaka tale ga ni matanitu ni Kalou na kena vakasoqoni tale o Isireli.

- Me "veiganiti [beka vakaevei] na noda ivakarau, ki na noda itutu, ni da luvena na Kalou/ Me dokai beka vakaevei ka rokovi na Turaga kei na Nona cakacaka, mai na cakacaka ni ligamu
- O cei soti beka na lewe ni yavusa i Isireli? Mo vakaitavi beka vakaevei e na veivakasoqoni ki na yavusa i Isireli?

E na sega ni vakarusai tale na matanitu ni Kalou.

- Na ivakadinadina cava beka o sa raica tu edaidai, ni sa dau saga dina tiko o Setani kei ira na nona ilawalawa me ra vakarusa na matanitu ni Kalou e na gauna oqo? Me da veivakadeitaki beka vakacava ki na noda veivuvale, me ra vorata rawa kina na nodra sasaga oqori? Me da vakadeitaki beka vakaevei mai na noda sa kila tu, ni na sega sara ni vakarusai rawa na matanitu ni Kalou, me da vorata rawa kina na veitemaki, ka vosota rawa kina na veivakatovolei e vuqa?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na ka e dodonu me da rivarivabi kina, se ririkotaka vakaikeda, e na noda bula vakalewenilotu? Na cava beka e dodonu me da cakava me da qarauna kina, ni na sega ni yaco na veika eda ririkotaka oqo? Me veivuke beka vakacava na nomu vakabauta na Kalou, kei na nomu vulica na kosipeli, me vakaceguya kina na yaloririko ka tu vei iko?

"Na Matanitu ni Kalou ga, ka sega tale."

- Na cava beka na vuna e kaya kina o Peresitedi Young ni ka yaga duadua ga me da taukena na matanitu ni Kalou? Na cava beka o nanuma ni ibalebale ni "na matanitu ni Kalou ga, ka sega tale"?
- Na taledi cava soti se isolisoli o vakadonuya mo vakacabora e na kena taracake na matanitu ni Kalou?

E na lako mai o Jisu Karisito e na lagilagi e na o, me dolava kina na katuba vakagauna ni yabakiudolu.

Na Veisiga e Muri

*E na gauna e vakatikori kina o Brigham Young me i Apositolo, a soli vua na ivakaro me "lako yani ka laki vakasoqoni ira era sa digitaki, ni bera na siga namaki oya, sa na lako mai kina na Turaga" (*HC, *2:188). E na nona kaulotu i Igiladi, eratou laki tavoca kina kei ira na wekana na i Apositolo na sasaga ni veivakalotutaki, me tabaki vakaitukutuku, ka ra cokonaki na lewenilotu ki na nodra ilakolako vakabiuvanua ki na itikotiko liu ni Lotu e Amerika. E na nona ripote vei Josefa Simici na Parofita ka vakamacalataka kina na nodratou sasaga, a kaya kina o Elder Young: "Sa tete tiko ga na Kosipeli, era sa qolou tiko ga na tevoro e na domobula levu, na itukutuku ga au sa rawa ni tukuna, . . . era sa vau tiko ga na witi ca, sa vakasoqoni tale mai na witi, era sa sautaninini tu na veimatanitu, ka sa vakatoboicu tale ga na veivanua: 'e na kani na yatedra na tamata e na rere, ni ra sa waraka na veika sa voleka ni yaco e vuravura' " (*HC, *4:114). Ni veiliutaki tiko e na Lotu me rauta e vasagavulu na yabaki, a vunautaka o Peresitedi Young vei ira na Yalododonu me ra tomana tiko ga na nona cakacaka ni veivueti na Turaga, me kua ni ra dau yalolailai e na vuku ni veika rarawa e vuqa ka sa parofisaitaki me baleta na veisiga mai muri.*

iVakavuvuli i Brigham Young

E na veilecayaki sara o vuravura e na gauna mai muri.

Na veika kece sara eda sa rogoca ka sotava mai, e sega ni okati me ikau ni itukutuku ka na vunautaki. Ni sa na laki cagutu na nodra ivakadinadina na iTalatala Qase, me tukuna kina vei ira na Turaga, "Ni lesu mai vei au; meu sa na vunautaka ga na noqu itukutuku vei ira na veimatanitu e vuravura," na kena o ni sa rogoca tu oqo e na sega ni vakatauvatani mada ga me kena ikau, ki na ivunau ka na vunautaka e na yameyame bukawaqa kei na veivaluvaluti, na voravora ni draki, na uneune, na cagikaukaua, na uca, na vadugu ni kurukuru se na lidi ni yaseyase, kei na veivakarusai vakadomobula ka na yaco. Na cava beka na betena na kena vakarusai wale ga e vica na qiqi ni sitima ni vanua? O ni na rogoca na kena lutudromu i loma ni qele e vica na koro vakairogorogo era sa tu oqo, ka ra dau qoroya vakalevu na tamata, ka ra buluti vakadua kina o ira na lewena. E na vadugu na ua mai takali ka tubu me ulabaleta na kena iyalayala, me luvuca kina na veikoro lelevu e vuqa. Sa

na dewa i na veimatanitu na lauqa, ka ra na veibolebolei na veimatanitu mai vanua tani; me ra veiraravui ka veivakarusai sara, ka ra sega ni kauai ki na dra sa dave ka taladrodro tu, se na nodra bula na wekadra, se o ira na nodra dui vuvale, ka ra sega ni dui kauai tale ga ki na nodra dui bula (*DBY,* 111–12).

E se sega mada ni dua na gauna e na veitabayabaki e vuqa, me tekivu mai na kena vakarusai na lotu dina e na nodra sa mai bale na i Apositolo, ka gadrevi vakalevu kina na vakabauta kei na nodra gugumatua na veituraga kei na marama vakalou, kei na maqosa, me sala vata kei ira na vuku kei na kaukaua nei Koya sa Cecere Sara, me vaka na kena era sa gadreva tu o ira na wekada e na gauna oqo. A sega ni se bau lavaki vakadua mai kina; ni se sega vakadua ni dua na gauna mai na kena buli na vuravura oqo, mai na kena sa vakarusai na Lotu, ka kau tani kina mai vuravura na Matabete, ka rarawa vakalevu sara kina na kaukaua ni tevoro, me rarawa kina na kaukaua vakavuravura kei eli, ka vakacudrui, ka levaca vakalevu na Kalou, kei na bula ni Kalou e vuravura, me vaka sa vakayacori tu edaidai (*DBY,* 112).

Se veisaqasaqa tiko ga na Tevoro vei Jisu me vaka e a vakayacora e na gauna oya ka yaco kina na veileti mai lomalagi. Ni vakalevutaka tiko ga na Tevoro na kedra iwiliwili na nona tamata, mai na nona veivagolei me ra ivalavala ca na nona tamata, sa tosoya tale ga o Jisu Karisito na nona iwiliwili, kei na nona kaukaua, e na nona vukei ira na nona me ra dau yalomalumalumu ka yalododonu. Ni sa veidigidigi tiko ga na noda kawa tamata, ka ra saga tiko me ra kila se isoqosoqo cava e na qaqa (*DBY,* 112).

E na qaqa ga na dodonu e na gauna e laki cava kina o vuravura.

E na yaco mai na gauna me ra tekiduru kina na duru vakayadua, ka vakatusai koya na yame kece ga, me ra vakadinadinataki koya kina, ni ra na laki davo e na mata madua kei na yalomalumalumu o ira ka ra sa bula oti yani e vuravura, ka sega ni duavata kei na vakasama ni bula tiko o Koya Sa Cecere Sara, kei na nona dau solia mai vei keda na ivakatakila, era na davo vakatoboicu kina e na matamadua, me ra yalomalumalumu sara vua, era na kaya kina, "E tiko dina na Kalou! Kemuni na Kalou, keimami dau vakanadakui kemuni, ka beca na nomuni vosa, ka yalosesewa ki na nomuni ivakaru, ia keimami sa qai mai tekicuva qo e na madua, ni keimami sa qai mai vakadinadinataka ni dua dina tiko na Kalou, ni sa i Jisu tale ga na Karisito." E na yaco dina mai na gauna oqori, ni sa na vakakina. Eda sa vakabauta na Kosipeli ni Turaga o Jisu (*DBY,* 112–13).

Na cava beka me ra qai cakava? Era na qai rogoca ga na vuku nei Saioni kei ira na tui kei na iliuliu ni veimatanitu ka ra na cabe yani i Saioni, me ra laki taroga kina na sala ni Turaga, ka vakadidike e na vuku tawayalani kei na nodra yalomatua na nona Yalododonu o Koya sa Cecere Sara (*DBY,* 113).

Me ra na tekiduri kina ka vakatusa ni sa i koya na Kalou, ka sa noda Dauveivueti o Jisu Karisito, o koya ka sa vakararawataki e na vuku ni ivalavala ca kei vuravura; e na nona vakadavea na nona dra, sa vueti ira kina na turaga, marama, gone, na manumanu yavaiva, na manumanu vuka, na ika, kei na vuravura tale ga, kei na veika kece sara ka a raica ka rogoca mai o Joni ni ra veivakacaucautaki tiko mai lomalagi [raica na iVakatakila 5:13] (*DBY,* 113).

E na dua na gauna, e na vakatoboicutaki o vuravura me vaka sa tukuna mai na parofita, ka da raica na kena sa tekivutaki na nodra veiliutaki na yalododonu, me lako tani kina na ivalavala ca kece ga. Ia na kaukaua kei na yavu ni tevoro, ke rawa ni vakatokai me ivakavuvuli, e na sega sara ni soro vakalailai ki na nona cavuikalawa mai na iVakabula, me qai biligi lesu tale vakalalai, me da taura tale vakaukaua na vanua era sa kalawaca mai. Io, e na kaukaua ga ni vakasama ni vakabauta, kei na cakacaka vinaka, e na totolo cake ka tete vakalevu tiko ga na toso ni Kosipeli, me tubu ka bulabula cake, me yacova sara ni ra sa qai duavata na veimatanitu e vuravura ni sa dodonu me veiliutaki vakatui o Jisu, vei ira na kena tui, me vaka ni sa i koya ga na nodra Tui na Yalododonu (*DBY,* 113).

O ni sa vakasamataka beka ni sa iotioti ni gauna oqo ni nona veiliutaki e vuravura o Setani? Sa na lesu tale mai o Jisu me mai veiliutaki tale vakatui, mo ni kakua tale ni dau rere se yalolailai oi kemuni ka dau rere ka sautaninini e na vukudra na kemuni meca, ni kakua ni dau rerevaki ira, mo tovolea ga mo kakua ni dau vakacudruya na Kalou, mo rere ni voroka na nona ivunau, mo rere ni caka ca vua na wekamu, se vua e dua tale na ka bula e na dela i vuravura oqo, mo kakua tale ga ni dau rerecaki Setani kei na nona kaukaua, se o ira ka rawa ni vakamatea na yago, ni na veitaqomaki na Kalou vei ira na nona tamata (*DBY,* 114).

Ni sa cavuikalawa tiko na yabaki eda bula tiko kina, eda sa mai raica rawa oqo na kena vakayacori rawa na veika e vuqa ka sa dau parofisaitaki mai, kei na kena vakarautaki na nona lako tale mai na noda Turaga ka iVakabula, me mai bula e vuravura. Eda namaka me sa na taviraki tani na itikotiko lasu, kei na koro, vanua, matanitu se veiliutaki ka sega ni qarava na Kalou, ka sega ni vakamuria na ivakavuvuli ni dina kei na lotu, me vakarusai sara vakadua (*DBY,* 114).

E na yaco na duavata, na vakacegu, kei na veiqaravi ni valetabu e na ikatolu ni yabakiudolu.

E yaco e na Yabakiudolu na veika oqo—na nodra lomavata na lewe ni Lotu se Matanitu ni Kalou; na kena tubucake na Matanitu me voroka na veika kece sara e na veisaqasaqa kei na lewa mai lomalagi, na nona vesuki o Setani, ka na sega ni sereki vakailoa tale. E na tautauvata tu ga na veika taucoko tale e so, me vaka sa yaco tiko edaidai, ni da na dau kana, gunu, ka vakaisulu (*DBY,* 115).

Me ra bula savasava tiko ga na tamata, me qai savasava vakakina na qele era butuka tu. Me ra savasava na tamata, ka vakasinaiti e na Yalo ni Kalou, ka vakakina na veimanumanu yavaiva kei na kena era qasi e na dela ni qele, me ra vakasinaiti e na sautu; e na tubu bulabula na veika kece e teivaki e na qele, ka na kana na tamata mai na vuana. Na levu ga ni noda bula savasava, na lailai ni veiqati; na levu ga ni noda lomani ira na manumanu, na kena vakaikuritaki tiko ga na sautu, me yali vakadua sara na ivalavala vakamanumanu e dau vakavatukanataki ki na veimanumanu e vuqa. Ke ra sega ni via qarava tale na Tevoro na tamata e na gauna lekaleka ni nodra bula oqo, ke sa tu ki na ivavakoso oqo na kena yalo oqori, kei na kena vakatulewa, sa tiko rawa e na noda itikotiko oqo na Yabakiudolu. Me tu e lomadra na lewe ni koro oqo na yalo oqori, me ra vakaivotavota kina na lewe ni vanua oqo, sa na vakadinadinataki kina edaidai na Yabakiudolu. O ira taucoko sara na tamata . . . me ra vakaivotavota e na yalo oqori, me lasika kina na Yabakiudolu, me qai vakatetei kina e vuravura raraba (*DBY,* 115–16).

E na Yabakiudolu, ni sa tauyavu tu na Matanitu ni Kalou e vuravura e na kena kaukaua, lagilagi, kei na kena uasivi, ka sa mai vakamalumalumutaki kina na tubu ni ivalavala ca, ka sa veivakaleqai tu mai vakadede, sa na qai kena gauna me ra tara valetabu na nona Yalododonu na Kalou, me ra qai dau curuma tale ga, me yaco kina me ra duru ni valetabu ni Kalou [raica na iVakatakila 3:12], me ra qai veiqaravi e na vukudra na wekadra era sa mate yani. Eda na qai raica kina na nodra duri cake mai o ira na wekada, eda rairai a veikilai vinaka beka eke. . . . Sa na soli kina vei keda na ivakatakila, me da kilai ira tale na tubuda me yaco sara yani vei Atama na Tamada, kei Ivi na Tinada, me da qai laki curuma kina na veivaletabu, ka laki veiqaravi e na vukudra. E ra na qai vauci kina [na luvedra] vei ira na nodra [itubutubu] me yaco vinaka sara na kedra isema vei Atama, me maucokona kina na kedra isema ni Matabete mai vei Atama kei na ivakataotioti.

Oqo na nodra itavi na Yalododonu e na Gauna Oqo e na Yabakiudolu (*DBY,* 116).

E dodonu me da sava rawa na noda bula, ni se bera ni qai yaco mai o Jisu Karisito, e na iKarua ni Nona Lako Mai.

Mo kakua ni lomaleqa e na nanuma me vakatotolotaka na Turaga na nona cakacaka. Me tokadei ga na noda lomaleqa ki na vakasavasavataki ni lomada, na kena vakasavasavataki na noda gagadre, na noda vakarautaki ki na veika sa voleka ni yaco, ka sa toso vakavoleka tiko mai. Oqo ga na ka me da dau lomaleqa kina, oqo na iulutaga ni noda vuli, me lewe ni noda masu e veisiga, me da kakua ni nanuma me vakatotolotaki na nodra vakadrukai na ivalavala ca (*DBY,* 117).

Ke na vakamai beka o vuravura e na loma ni yabaki-dua mai oqo, se na loma ni yabaki-udolu, e sega ni dua na betena oqori, vei iko kei au. Sa tu oqo vei keda na vosa ni bula tawamudu, sa tu vakakina vei keda na sala ki na bula lagilagi, bula vakatukatuka, se na bula tawamudu, o na vinakata li mo vakaivotavota kina? (*DBY,* 117).

E dodonu me da vakaduria na Matanitu ni Kalou, me vueti o Saioni; me da vakasavasavataki keda me rawa ni da qai cokonaki kina me da qai kau cake ki na o me da laki duavata kei ira na nona Lotu na Ulumatua, kevaka eda na vinaka cake tiko ga e veisiga kei na veiaua, me da qai vakadonui kina ni da sa mate. Ia ke da bula tiko, e dodonu me da Yalododonu dina, e na veika eda cakava, me kua kina ni da taura sirita na lagilagi dina ni Kalou ka sa na vakatakilai mai (*DBY,* 444).

E sega ni noqu ivotavota meu kila na gauna ni Turaga; ni sa dau loloma dina o koya, sa dau vosota vakadede, ka dau veinanumi, ka na yaco galugalu tiko ga na nona cudru, me yacova ni sa qai mai oti vakadua sara na nona loloma, me qai tau mai na lewa vakaveilewai. Au na sega beka ni kila na kena sala, kau sega tale ga ni via kila e na gauna oqo. Sa kilikili ga me da kila na sala me da qarava kina na noda Kalou, ka dau bulataka na noda lotu, me da vakadonui tiko kina vua na Kalou (*DBY,* 117–18).

Me iUlutaga ni Vuli

E na veilecayaki sara o vuravura e na gauna mai muri.

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na veivakatovolei cava soti beka e yaco e na veisiga mai muri? Na cava beka na vuna e na tau kina e vuravura na lewa oqori?
- Na cava beka e kaya o Peresitedi Young ni vuna duadua e na tarovi kina na kena vakacacani na Lotu?
- E se caucaudre beka vakaevei e vuravura e na gauna oqo na ivalu mai lomalagi? Na cava beka e lavaki e na veisiga e muri vei ira na "na veituraga kei na marama vakalou"?

E na qaqa ga na dodonu e na gauna e laki cava kina o vuravura.

- Na cava beka era na cakava na ivalavala ca ni ra sa "rogoca ga na vuku nei Saioni"?
- Na cava beka e dodonu me da ririkotaka, e na gauna oqo, na "iotioti ni gauna oqo ni nona veiliutaki e vuravura o Setani"? Me kua beka vakaevei ni da dau rerevaka na meca ni yalododonu?
- E vakamacalataka o Peresitedi Young ni ra na "biligi lesu" na ivalavala ca, ka na "totolo cake ka tete vakalevu tiko ga na toso ni Kosipeli" mai na

"kaukaua ga ni vakasama ni vakabauta, kei na caka vinaka." Me rawa beka vakaevei ni "kaukaua ni vakasama" na vakabauta"? Me veivorati beka vakaevei na caka vinaka ki na ivalavala ca? Me da tovaka beka vakaevei na kena cavuikalawa na kosipeli, me "tete vakalevu tiko ga [na toso ni Kosipeli], me tubu ka bulabula cake"?

E na yaco na duavata, na vakacegu, kei na veiqaravi ni valetabu e na ikatolu ni yabakiudolu.

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na ikatolu ni Yabakiudolu? (Raica tale ga na V&V 43:30–31; 88:110.)
- Me savai beka na vuravura kei ira na lewena, ka me kune sautu tale ga?
- Na cava beka na nodra cakacaka na Yalododonu e na Gauna Oqo, e na gauna ni Yabakiudolu?

E dodonu me da sava rawa na noda bula, ni se bera ni qai yaco mai o Jisu Karisito, e na iKarua ni Nona Lako Mai.

- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni dodonu me da vakasavasavataki keda e na noda vakavakarau ki na iKarua ni Nona Lako Mai o Jisu Karisito. Me da savai beka vakaevei? (Raica tale ga na Ilamani 3:35; V&V 20:31.)
- Na cava beka na vuna me kua ni da lomaleqataka kina na iKarua ni Nona Lako Mai?

Na iTavi Vakaitubutubu

*A dau lomani ira na gone o Peresitedi Brigham Young, ka vakabauta na nodra savai tu e na iserau ni Kalou. E kunei vakalevu e na nona vunau vei ira na Yalododonu na ivakaro e so me baleta na nodra susugi na luvedra. Me kena ivakaraitaki, e dau taviraka ka sova e dua na luvena ki na vuloa na nona isevuni kei na kena veleti madrai kei na sucu, e na gauna ga e laki biu kina e matana. Sa dau rarawataka sara vakalevu o tinana. A qai vakasalataki tinana o Brigham: "Na gauna tale e tavia kina na veleti mai ligamu, vakaraviti koya sara e na idabedabe, kua sara ni kaya vua e dua na vosa [qai] tomana tale na nomu cakacaka." A qai vakayacora vakakina o tinana. A duri tu e yasa ni idabedabe na gone, ka wanonovi tinana tale mai, ka qai raica sara na veika e so sa lutu tu qori e na vuloa. A qai qasi yani ka laki tomika na isevuni kei na veleti, ka laki biuta lesu tale e na dela ni teveli. A sega vakadua tale ni vakalutuma na gone na veika oqori mai na teveli. A mani qai vakamacalataka o Peresitedi Young me baleta na veika a vakayacora oqori o watina, "E rawa ni a kanakuitataki koya, ka vakamavoataki koya sara beka, ka ra na rairai vakayacora vakakina o ira e vuqa; ia ke ra kila na ka me ra cakava, e rawa ni ra vakadodonutaka na gone oqori, ka sega ni vakayacora kina e dua na itovo kaukaua" (*LBY, *xxv). E vakadinadinataki ni dau bulataka o Peresitedi Young na yavu ka dau vunautaka, e na vosa nei Susa na luvena goneyalewa, e na nona kaya ni dua o koya na "tama vinaka. Sa rui dau yalo vinaka, ka nanumi tale e na so na gauna ni nona malumalumu, dau loloma, dauveinanumi, sa dau dodonu ka dei e na nona ivakavuvuli. . . . E sega sara ni dua vei keimami e dau rerevaki koya; ni keitou taleitaki koya taucoko" (*LSBY, *356).*

iVakavuvuli i Brigham Young

Era ivakatawa ni luvedra na itubutubu, me ra mai vunauci ira, vakavulici ira, ka qaravi ira.

Eda kedra ivakatawa na luveda; me da raica na nodra tuberi kei na nodra vuli, ia ke da sega ni muria na sala me ra vueti kina mai na veika tawadodonu era dau sotava, ni da na vakatovolei e na ivakarau bibi, eda na raica ni da mamada wale ga (*LBY,* xxiv).

Na vale nei Brigham Young, ka vakatokai me Beehive House, e na Koro o Salt Lake, e Utah, ka dau qarava kina kei iratou na nona vuvale na nodratou masumasu kei na vuli mai na ivolanikalou.

Sa itavi ni itubutubu e na mata ni Turaga me baleta na sala era na vakavulici ka tuberi kina na luvedra, ni "Raica, na gone era sa nona isolisoli na Kalou: kei na vua ni kete sa kena isau ni ka vinaka. Me vaka na gasau e na liga ni tamata kaukaua; sa vakakina na luvedra era sa cauravou tiko. Sa kalougata na tamata sa sinai kina na nona taga ni gasau; era na sega ni madua rawa [Same 127:3–5)" (*DNW,* 7 Tis. 1864, 2).

Kemuni na itubutubu, ni tovolea mo ni dau dokai ira na luvemuni; me ra tuberi cake e na veisusugi kei na veivakavulici ni Turaga. Me ra vakavulici e na ivakavuvuli dina, ka sega ni lasu, tuberi ira me ra dau lomana ka qarava na Kalou [raica na iVakarua 6:5]; tuberi ira me ra vakabauti Jisu Karisito na Luve ni Kalou, ka iVakabula kei vuravura (*DNSW,* 8 Aug. 1877, 1).

Era iyaya ni cakacaka yavala na marama tina, e na liga i Koya sa buli ira mai, me ra veituberi e na ilakolako ni veimatanitu. Me ra veituberi kina na tina e na veimatanitu kece ga vei ira na luvedra me ra kakua ni dau bukidruadrua, era na tamata bula mai na gone, ka sega sara ni laki vakayacora. Me ra tuberi ira na luvedra na tina, "Me ra valuti, valuti sara na kemuni meca, io na ivalu me tete yani!" e na qai tiko ga vei ira na yalo oqori. E na yaco sara, mo ni na raica na veika au vinakata tiko me kasa ki na nomuni vakasama, ni sa i ira ga na tina na iyaya ni cakacaka yavala ka na vakabulabulataka na tamata kece ga, me tuberi koya e na nona ilakolako, kei na nodra bula na tamata e dela i vuravura (*DBY,* 199–200).

E rawa ni da veituberi, veidusimaki, se vagolea mai vei keda e dua na sulisuli vou, ka na kala mai vei keda, ke da vakayacora vakavuku. Ia keda biuta vakavolivoliti ira na gone na veika e so e na vakabulabulataki ira, ka vunauci ira vakadodonu me vakasamataka tiko na ivakarau dodonu e so, sa i koya beka ga oqori e na veidusimaki vakadodonu tiko ki na nodra bula (*DBY,* 209).

Me ra veisusugi na itubutubu e na loloma kei na yalovinaka.

Me ra dau qarava ga na luvedra na itubutubu e na sala era vinakata me vakayacori vei ira, me ra dau ivakaraitaki vei ira ni sa dodonu mo ni Yalododonu ni Kalou (*DNW,* 7 Tis. 1864, 2).

Mo susugi ira na luvemuni me ra dau lomana ka doka na Turaga; mo raica vinaka na nodra ivakarau ni bula, nodra itovo, ka qai dau nanuma e na nomu veituberi vei ira, mo kua kua sara ni veivunauci e na dela ni cudru, veidusimaki me ra taleitaki iko, me kua ga ni ra dau domobulataki iko kina (*DBY,* 207).

E na veika ni bula kece eda dau goleva e veisiga, e na kena ivakarau kei na kena mataqali, me ra tudei tiko ga na Yalododonu e na Gauna Oqo e na nodra ivakarau kei na nodra itovo, me vakabibi sara o ira era vakaitutu e na

Matanitu ni Kalou, ni ra tiko ga e vale, se ra lako tani mai kina. Me kua ni ra veisau e na nodra bula, me ra sotava kina na veika momosi e na gauna e so, me vakawiwitaki kina na nodra bula . . . , me ra yalolailai ka rarawa vakalevu kina e na nodra veivale, me ra kilavaki vakalevu kina, ka sega ni dau taleitaki mai vei ira na nodra dui vuvale. Me kua ni cadra mai lomada na curdru, ka me da kakua sara ni dau cavuta na veivosa ka vakavatukanataki kina na noda cudru. "A vosa vakayalovinaka sa ivakamalumu ni cudru; ia na vosa vakararawa sa vakatubura na cudru" [Vakaibalebale 15:1]. "Sa lecava na loloma na daucudru, ka sa vaka na waluvu na cudru waqawaqa" [Vakaibalebale 27:4]; ia na "nona yalomatua na tamata sa vakaberabera[taka] kina na nona cudru, ka sa ka e rogo vinaka kina ni sa sega ni cudruvaka na cala" [Vakaibalebale 19:11] (*DBY,* 203–4).

Niu dau veilakoyaki e vuravura oqo, au raica ni lewe vuqa sara vei ira na itubutubu era vinakata me ra dau lewai ira ka liutaka vakaukaua na nodra bula na luvedra. Me vaka na veika e so au sa raica mai oqori, au sa dau raica ni levu sara na itubutubu era sega ni se lewai ira mada vakavinaka, ka ra qai dau nanuma me ra laki lewai ira na luvedra. Ke dua na tina e nanuma me liutaka vakaukaua na luvena, me tovolea taumada me lewai koya vakavinaka, me qai rawa kina ni laki vakatulewa me baleti luvena. Ke sega ni lewai koya rawa mada ga, me qai rawa vakaevei me lewa e dua na gone,—ka se yalowai sara vakalevu—me yalomatua cake, me vuku, ka vinaka cake mai vua ka sa uabula ka matua cake? (*DNSW,* 12 Julai 1870, 2).

Me kua ni ra dau veivakasaurarataki na itubutubu vei ira na luvedra, me ra tuberi ira ga, ka soli vakasama vei ira, ni se savasava sara tu ga na nodra vakasama. E na rairai kilikili beka e na so na gauna me ra vunauci, ia me ra veisusugi na itubutubu e na vakabauta, me kua ni vakaliuci tiko na qanuya, ka veituberi e na itovo vinaka, me ra kila kina na veivakavuvuli dodonu ka savasava (*DBY,* 208).

Me kua ni da laki vunauca e dua na gone, ka vakayacora tiko e dua na ka eda sega ni vinakata, ke sega ni se kila o koya na ka me cakava; ia ke ra sa tuberi vakavinaka e na veika e so, ka sa kila vinaka tu na veika e dodonu me ra kitaka, ka ra qai leva tale, sa dodonu ga me ra vunauci, ka sa dodonu vinaka sara me ra vakavulici ka vunauci kina (*DNSW,* 8 Julai 1873, 1).

Meu kaya ga eke vei ira na itubutubu, ni na laki vakamalumalumutaka sara na yalo voravora e dau tu vei ira na veivosa vinaka kei na ivakarau ni veilomani vei ira na luveda, ka na yaga vakalevu cake mai na ikuita, se na itotogi kaukaua tale e so e dau tau. Sa dina ga ni sa dau volai, "A kuita kei na vunau sa vakayacora na vuku: ia na gone sa biu wale tu me veitalia sa vakamaduataki tinana [Vakaibalebale 29:15]," kei na tikina, "O koya sa sega ni vakanakuitataka na luvena sa cati koya; ia ko koya sa lomani koya sa vakanakuitataka ni sa gone [Vakaibalebale 13:24];" e vakaibalebaletaki tiko na vosa cavuti oqo ki na . . . veivunauci vakadodonu ka yaga. O ira na gone

era se bula mai e na sigaramase ni loloma vakaitubutubu, kei na nodra veinanumi, ni qai dusimaki vei ira na nodra rarawataka na veika era cakava, ka qai tau kina e na dela ni loloma na vosa ni veivunauci mai gusudra na itubutubu, e na mosi vakalevu cake sara vei ira na nodra vunauci oqori, mai na veivunauci kaukaua ka rawa ni tau vei ira (*DNW,* 7 Tis. 1864, 2).

Au rawa ni vakaraitaka vei kemuni e so vei keda e na ivavakoso oqo, ka ra cemuri ira tani na luvedra mai na nodra dau veivakanakuitataki e na kau. Ni sa laki momosi tale, sa na yali vakadua mai lomadrau na loloma vakaveiluveni, ni ra na vinakata cake na gone me ra yali tani mai vei tamana, ka sega ni via tiko volekati koya (*DBY,* 203).

Era na sega ni vuli me ra talairawarawa na gone mai na beleti se na ikuita; mai na vakabauta kei na masumasu, kei na noda dau ivakaraitaki vinaka vei ira (*DNW,* 9 Aug. 1865, 3).

Au sega ni vinakata me vakilai na noqu lewa vakatama mai na ivalavala kaukaua; e na noqu yalomatua cake—kau vakavatukanataka kina vei ira niu rawa ni veituberi vei ira. . . . Ke sa mai biuti au na Turaga meu iliuliu ni dua na vuvale, meu qarava tiko e na yalomalumalumu kei na vosa, ka sega niu vakayacora kina na noqu veiliutaki voravora, meu itokani yalodina, ka tama yalovinaka ka yalololoma, meu iliuliu dauveinanumi ka yalomalua; meu dau dokai e na noqu itavi mai na noqu dau yalodina ka yalovosota, me rawa kina vei au, e na kaukaua ni Yalo ni Kalou, meu qarava na noqu itavi e na sala me ra laki rawata kina na veivakabulai o ira vakayadua au sa vakacolati meu mai qaravi ira (*DNW,* 23 Julai 1862, 2).

E na so beka na gauna, era na yaloca tu beka na luveda; ia e tiko ga vua na itubutubu na Yalo Tabu, e na lekaleka wale na kena tiko vei luvedra na yaloca. . . . Mo dau veiliutaki e na yalododonu, ka dau rerevaka ka lomana na Kalou, era na qai vakamuri iko tiko na luvemu (*DNSW,* 7 Epr. 1868, 3).

Ni da dau matavinakataki ira na [gone], se vakayacora na veika vinaka, kei na itovo vinaka ka savasava, e na vaqaqacotaka na kedra ivau vei keda o ira na luveda, ka na sega sara ni cagutu rawa; ka na cemuri ira mai vei keda na itovo vakaloloma kei na yaloca, me gutuva kina na ivau savasava vakayalo, ka na vauci ira tiko vei keda kei na veiyalayalati tawamudu ka da okati taucoko kina. Ke ratou dau talairawarawa vei au na noqu matavuvale . . . e na yalovinaka, ka vakasakiti na nodra bula e matadra na tamata, me vaka era sa wanonovi kina mai lagi, sa na vakamocetaki kina na veika kece sara e dau veivagolei vakatani (*DNW,* 7 Tis. 1864, 2).

"Me da bula e na kena ivakarau, me labuebue tiko ga e lomada na yalo ni lotu, me qai noda kina na vakacegu, na marau, kei na bula sautu, me ra cadra cake kina na itubutubu turaga kei na marama vinaka, na gone vinaka, na veivuvale vinaka, na veikoro vinaka, na itikotiko kei na vanua vinaka. Oqori gona na veika eda nanuma tu ni inaki ni noda bula, kau kila ni dodonu me ra dau saga tiko ga na Yalododonu e na Gauna Oqo" (DBY, *204).*

Me ra dau tudei e na nodra ivakavuvuli na itubutubu, ka me ra vakavulici ira na luvedra e na ivalavala dodonu.

E dodonu mo dau veiliutaki e na nodra vakasama na luvemu, kei na veika ni lomadra. Mo kua ni veikanakuitataki mai muri, mo dau tu e liu, ka qai kaya vei ira, "Ni muri au mai," o na sega ni dau vakayagataka kina na ikuita. Era na marautaka sara me ra muri iko, era na taleitaka na nomu vosa, kei na nomu ivakarau, ni o dau veivakacegui vei ira, ka vakamarautaki ira vakalevu. Ke ra via siosio vakalailai, mo tarovi ira ni sa tekivu toso vakatani. . . . Ni ra voroka na ivakaro, ka ra ulabaleta na iyalayala sa virikotori vei ira, eda na vinakata sara me ra tarovi. Ia ke o liu tiko vei ira, era na tarova, era na sega ni butuki iko yani; ia ke o tiko mai muri, era na drotani mai vei iko (*DNSW,* 8 Tis. 1868, 2–3).

Sa ka ni marau vua na gone na matadredredre ni tinana, ka sega ni vinakata na nona vakamatarurubu. Meu kaya kina vei ira na tina, ni kakua ni vakabiuta me ra siova na luvemuni na veika tawakilikili e so, ia dau lomani ira e na veika kece era vakayacora. Ke vinakati e dua na luvemu me lako ki na dua na vanua, ka sega beka ni vinakata me vakayacora vakakina, mo biligi koya vakamalua ki na vanua oqori, ka qai kaya, Qori luvena, mo dau yavala niu sa kaya yani vei iko. Era na gadreva tu na gone me ra dusimaki, ka vakavulici e na veikadodonu, e na kena sala malumu ka yavutaki e na loloma (*DBY,* 209).

Me kua ni da vakayacora e dua na ka, eda sega ni vinakata me ra vakayacora o ira na luveda. Me da idusidusi vinaka tiko ga, me da namaka tiko me ra vakamuri keda. Eda dau nanuma beka na tikina oqo? Sa dau vakawasoma ni ra lavaka na itubutubu me ra talairawarawa na luvedra, me ra itovo vinaka, dau rakorako na nodra vosa, dau rakorako na nodra isulusulu, me rogo vinaka na domodra, se me ra yadra na matadra, ia era dau cudrucudru voli ga ka veivosataki o ira na itubutubu! Sa qai veiyawaki sara, ka veisaqasaqa! (*DBY,* 208).

E rawa ni ra semati e na ivau ni veiwekani ka tawamudu na gone vei ira na nodra itubutubu.

Me rau dau lako vakadodonu o tama kei tina, ka rau sa lewena na Lotu se na Matanitu oqo, ka rau saga tiko e na nodrau igu taucoko me rau kua sara tale ni cakava e dua na cala, me rau dau ivalavala dodonu tiko ga e na nodrau bula; ke dua se duanadrau na luvedrau, ke tudei tiko ga na nodrau veidusimaki vei ira, ka vauci ira yani vua na Turaga e na vakabauta kei na masumasu, au sega sara ni kauai ki na vanua era goleva na gone, era sa na vauci tudei tu ga vei ira na nodra itubutubu, ka na sega sara ni tawasei mai vei ira na nodra itubutubu e na vuravura tawamudu, ni ra na lesu vakayadua tale ki na tobu era a vure mai kina (*DBY,* 208).

Me iUlutaga ni Vuli

Era ivakatawa ni luvedra na itubutubu, me ra mai vunauci ira, vakavulici ira, ka qaravi ira.

- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, era ivakatawa beka vakaevei na itubutubu vei ira na luvedra? Me laki vukea beka vakaevei na nomu vakasama na vakatakarakara oqori, e na nomu susugi ira na luvemu?
- Na cava beka na ibalebale ni nodra susugi na luveda, ni da "veidusimaki vakadodonu tiko ki na nodra bula"? Na veika cava soti beka e rawa ni vakayacora e dua na itubutubu me vakarautaka kina na sala oqori?
- Na cava beka e tukuna o Peresitedi Young ni na vakalougatataki kina e dua na itubutubu yalodina? E na laki rawa beka vakacava?

Me ra veisusugi na itubutubu e na loloma kei na yalovinaka.

- Me ra veisudimaki beka vakaevei na itubutubu vei ira na luvedra, ka me ra dau taleitaki, ka sega ni dau domobulataki? Na cava na vuna e bibi kina na tikina oqo?
- Na cava beka na vuna, e so kina vei "ira na itubutubu era vinakata me ra dau lewai ira ka liutaka vakaukaua na nodra bula na luvedra"? Na cava beka e dodonu me ra vakayacora taumada na itubutubu ni bera ni ra qai veiliutaki vakadodonu vei ira na luvedra? O sa bau dau tauca vakadodonu beka vakaevei na nomu lewa e na gauna o dau cudru kina?
- Na cava beka na duidui ni nomu vunauca e dua na gone siosio, kei na nomu tauca se vakayacora vua e dua na gone siosio na nomu veivunauci? E na gauna cava beka, kei na sala cava me dau vunauci kina na luveda?
- E dau yaga vakalevu cake beka vakacava na noda yalovinaka, mai na nodra totogi na luveda era dau vakayacora e so na cala?
- Na cava beka o nanuma ni ibalebale ni ka e tukuna o Peresitedi Young, e na nona cavuta, "O ira na gone era se bula mai e na sigaramase ni loloma vakaitubutubu, kei na nodra veinanumi, ni qai dusimaki vei ira na nodra rarawataka na veika era cakava, ka qai tau kina e na dela ni loloma na vosa ni veivunauci mai gusudra na itubutubu, e na mosi vakalevu cake sara vei ira na nodra vunauci oqori, mai na veivunauci kaukaua ka rawa ni tau vei ira"?
- Na cava beka me da cakava me ra vauci kina na luvedra vei ira na itubutubu? Na cava beka e na kauti ira tani mai vei ira na itubutubu?

Me ra dau tudei e na nodra ivakavuvuli na itubutubu, ka me ra vakavulici ira na luvedra e na ivalavala dodonu.

- E na gauna cava beka era dau gadreva kina na luveda na veidusimaki? Na cava beka na vuna me dau soli kina vei ira na luveda na "iyalayala" e so?
- Me vaka sa vakamacala kina o Peresitedi Young, na cava beka na sala vinaka duadua me ra dusimaki kina na luveda? Na cava beka e rawa ni ra vakayacora na itubutubu me ra tuberi kina na luvedra, ka sega ni dau vakatotogani?

E rawa ni ra semati e na ivau ni veiwekani ka tawamudu na gone vei ira na nodra itubutubu.

- Me ra vauci beka vakaevei vei iko na luvemu, ka me tawamudu sara na kemudou isema vakaveiwekani?

Na iVakadinadina nei Peresitedi Brigham Young me baleti Josefa Simici na Parofita

*E na dua na nona vunau, mai na vunau e vuqa ka tauca vei ira na Yalododonu me baleti Josefa, na veika a mai qarava kei na nona ilesilesi, a tukuna kina o Peresitedi Brigham Young: "Au via qolou e na vakaaleluya, e veigauna kece, au vakasamataka kina ni keirau veikilai vinaka sara kei Josefa Simici, na Parofita, ka sa vakatubura mai na Turaga, ka vakatikori koya ki na nona cakacaka, ka solia tale ga vua na idola kei na lewa, me taracake e vuravura na Matanitu ni Kalou, ka me qarava tiko" (*DBY, *458). E na nona gauna ni bula taucoko vakailiuliu e na Lotu, a dau talaucaka na nona loloma kei na nona dokai Josefa Simici na Parofita: "Meu kaya vakaidina vei kemuni, niu a mai raica ni dua o koya na parofita dina, me vaka era dau namaka na tamata me ivakarau ni parofita, ni na sega ni dua e na laurai me parofita vinaka cake mai vua, e dina ga ni a tu vua na nona malumalumu; se o cei tale beka e na dela ni vuravura oqo e sega ni tu na nona malumalumu?" (Brigham Young vei David P. Smith, 1 June 1853,* BYP*). A qai mai vakadeitaki tale na nona yalodina o Peresitedi Young e na ivakadinadina me baleti koya na Daurairai oqori e na nona vakarau me mate, ni qai laki talaucaka kina e na iotioti ni gauna na nona yalodina vua, kei na nona vakanuinui, e na nona kaya: "Josefa, Josefa, Josefa" (*LSBY, *362).*

iVakavuvuli i Brigham Young

A vakadavora o Josefa Simici na Parofita na yavu ni Lotu i Jisu Karisito e na iTabagauna Oqo.

A lewai mai na vakatulewa ni vuravura tawamudu, ni se bera ni vakadavori na yavu ni vuravura oqo, ni sa i koya ga, o Josefa Simici, me qarava na veika sa virikotori mai, e na iotioti ni itabagauna kei vuravura oqo, me vakalasikati tale vei ira na tamata na nona vosa na Kalou, me soli vakakina vua na idola taucoko kei na kaukaua ni Matabete ni Luve ni Kalou. A dau wanonovi koya mai na Turaga, ka vakakina vei tamana, kei na tama i tamana, kei ira na tubudrau me yacovi Eparaama, ka tekivu vei Eparaama

ki na waluvu, mai na waluvu vei Inoke, mai vei Inoke me yaco sara vei Atama. A dau wanonova mai o koya na matavuvale oqo, kei na dra ka drodrovi iratou mai na waivure ka a sucu mai kina o Josefa Simici. A digitaki rawa mai na vuravura tawamudu me mai veiliutaki e na iotioti ni itabagauna oqo (*DBY,* 108).

A lesi Josefa Simici, Jr. [na Turaga] me nona italai e na nona a se gonetagane voli ga, me vakadavora na yavu ni nona Matanitu e na iotioti ni gauna. Na cava beka na vuna e lesi Josefa Simici kina me vakayacora? Ni a sa vakarautaki ga mai me mai vakayacora. O Josefa Simici duadua beka ga e bula tiko e vuravura oqo, me rawa ni qarava na cakacaka oqo? Era a tu tale beka e so, ka ra na qarava rawa na cakacaka oqori e na veituberi ni Turaga; ia a digitaka ga na Turaga o koya e vakadonuya vakalevu, sa na tini kina (*DBY,* 460).

Era sa dau vosacataki vakalevu na iTalatala Qases, e na nodra dau vunautaka tu e veivanua tani, ni o Josefa Simici, ka a tauyavutaka na nodra Lotu kei na vakabautaka vakalotu, e dua ga na gonetagane vakaloloma ka tabuvuli mai. E dua oqori na ile ka dau rogo vakawasoma, ka rawa ni dau rogo me veiletitaki kina na ivakavuvuli ni bula tawamudu, mai vei ira na kila ka, ka vuku vakavuravura, e dina ni sega sara ga ni dua na ka me veiletitaki kina. Sa dodonu me vakatakilai koya mai na Turaga vei ira na bete vuku, se o ira na tamata yalomatua e na gauna oqori, era dau tukuna, ka ra na vakavatukanataka sara ka na tosoya tiko i liu na kosipeli, mai na nodra veiwekani kei na yalomatua, ka sega ni vakayacora rawa e dua na itabagone ka vakaloloma, lecaika, ka sega ni se vuli mai. E sega sara ni ra lesi o ira na vuku, o ira na vakaitutu lelevu, se o ira na kawavakaturaga, e na rai vakatamata; ia sa digitaka ga na Kalou na veika lialia vakavuravura me vakalasui ira na vuku, o ira na tamata wale e vuravura oqo me ra vakamalumalumutaki ira na tamata qaqa; kei ira na tamata lolovira e vuravura—o ira ka ra dau vakasewasewani mai vei ira na tamata, era sa digitaki mai vua na Kalou e na nona vuku; io, kei ira era na sega wale ga ni vakarusa na veika sa tudei; me kua kina ni dua na tamata e dokai koya e na mata ni Kalou [raica na 1 Korinica 1:26–29] (*DBY,* 321–22).

Au se vakila mai liu [ni bera na noqu mai curu i na Lotu], ni kevaka au na raica rawa na matana e dua na parofita, me vakataki ira ka a bula mai liu, o koya ka soli mai vua na ivakatakila, ka tadola mai vua na lomalagi, ka kila vinaka na Kalou kei na nona itovo, au na qasi wavokiti vuravura wale, e duruduru ni ligaqu kei na yavaqu; au kila ni na sega ni dredre na veika au na goleva oqori, keu na raica rawa na tamata ka kila na Kalou, na vanua e vakaitikotiko kina, kei na nona ivakarau, kei na ibalebale ni vuravura tawamudu (*DNW,* 8 Okt. 1856, 3).

Na cava beka na ilakolako kei na uasivi ni itavi nei Josefa? . . . Niu se qai rogoca vakadua me vunau, sa vakamacalataka dina vakamatata na bula vakalomalagi kei na bula e vuravura oqo (*DBY,* 458).

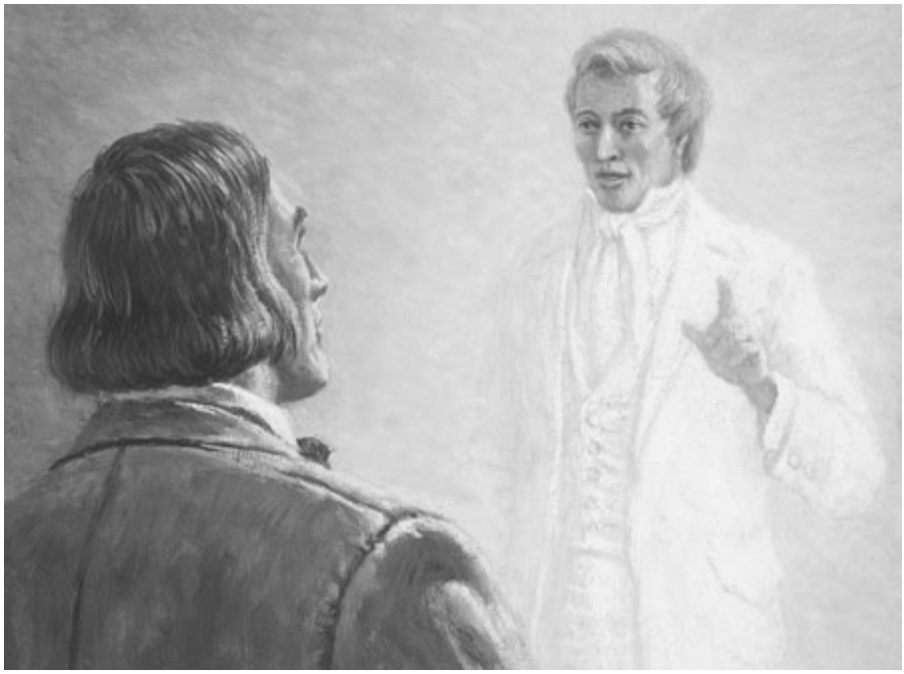

Me vaka e vakatakarakarataki tiko e na droini oqo, a rairai mai o Josefa Simici na Parofita ni sa mate vei Peresitedi Brigham Young e na raivotu.

Sa mai tauyavutaka kina o Josefa Simici na yavutu ni Matanitu ni Kalou e na veisiga e muri oqo; me ra qai laveta na uluna o ira na kena vo (*DBY,* 458).

Au se bera mada ni raica mai e dua, me yaco sara mai vei Josefa Simici, ka rawa ni mai vakamacalataka vei au na itovo, na nona ivakarau ni bula, se na nona itikotiko na Kalou, se na dua tale na tikina talei me baleti ira na agilosi, me na nodrau veiwekani na tamata kei koya na nona Dauniveibuli. Ia, au sa dau saga mai vagumatua meu kila vakaiau na veika e so oqo (*DBY,* 458).

Me kena ivakamacala vakatautauvata ga, ni a tauri lomalagi mai, ka qai toki sobu mai i vuravura; ka a qai tauri vuravura, ka kauta cake tale, me dolava e na kena rawarawa na veika ni Kalou, sa i koya oqori na talei ni nona ilesilesi. Sa tu rawa vei au na kena ivakadinadina ni se bera mai na gauna oqori, ni sa i koya ga na Parofita ni Turaga, sa talei sara vei au oqori. A sega li ni vakavuna vakakina o Josefa ki na nomu vakasama? A sega beka ni dau cega na iVolanikalou ka vakamacalataka sara vakamatata, e na kena rawarawa sara, me ra kila taucoko sara na tamata? Era na kaya taucoko ga na tamata, "Io, sa rui dau vakasakiti sara; ni dau vakaduavatataka na lomalagi kei vuravura," me baleta na gauna, e ka wale sara, me da mai vulica ga kina na bula e na vuravura tawamudu (*DBY,* 458–59).

Au sa dau qoroya ka doka vakalevu na yaca i Josefa Simici. Au marau niu rogoca; kau taleitaka vakalevu. Au dau taleitaka na nona ivakavuvuli (*DBY,* 458).

Na veika kece sara au sa rawata mai vua na Turaga, a solia mai vei au o Josefa Simici; a mai vakayagataki o koya me liganicakacaka. Ke na yali mai o koya e na noqu vunau, e na yali vakakina na ivakavuvuli e so oqo; ni se bera ni vakatakilai mai, se vakaraitaki, se vakamacalataki mai vua e dua tale na tamata, me tekivu mai na gauna era a bula voli kina na i Apositolo. Keu sega ni vakabauta na iVola i Momani, au sa na vakalasuya vakakina ni Parofita o Josefa; keu na sega ni vakabauta na ivakavuvuli ka sega ni vunautaka na kena vakasoqoni tale o Isireli, kei na kena vakaduri o Saioni, meu kua tale ga ni vakabauta na iVolatabu; sa vinaka cake ga meu lesu tale i vale, keu sega ni laki vunau e na tolu na tikina oqo (*DBY,* 458).

E sega mada ni dua na tamata, ka se rogoca mai na sala ni bula kei na veivakabulai ka sa tukuni vua me vaka sa volai tu e na Veiyalayalati Vou, kei na iVola i Momani, kei na ivola na Vunau kei na Veiyalayalati, mai vua e dua na Yalododonu e na Gauna Oqo, me qai tukuna ni bula tiko o Jisu, ka dina na nona Kosipeli, me qai cakitaka tale ga ni a Parofita ni Kalou o Josefa Simici. E vosa kaukaua sara oqori, ia e ka dina. E na sega sara ni dua me kaya ni dina na ivola oqo (me tara sara na iVolatabu), ka nona vosa na Turaga, ka sala, ka idusidusi ni sala, me yavu ka da vulica kina na loma ni Kalou; me kaya tale ga ni lasu na iVola i Momani; ke sa wilika oti mai, se rogoca na kena wiliki, ka vulica kina na ivakavuvuli e loma. Ni sega sara ni dua e na dela i vuravura oqo, ka sa vulica mai na Kosipeli i Jisu Karisito mai na ivola e rua oqo, me qai kaya tale ni dua e dina, ka lasu na kena ikarua. Ni na sega ni dua na Yalododonu e na Gauna Oqo, se tagane se yalewa, me tukuna ni dina na iVola i Momani, ka qai vakalasuya ga na iVolatabu. Ke dua vei rau e dina, e rau na dina ruarua; ke dua vei rau e lasu, e rau lasu ruarua. Ni se bula tiko o Jisu, ka iVakabula kei vuravura, e Parofita dina ni Kalou o Josefa Simici, ka bula tiko edaidai e na lomasere i Eparaama. E dina ga ni ra sa vakamatea na yagona, e se bula tiko ga ka raica tiko ga na mata i Tamana Vakalomalagi; sa savasava tiko ga na nona isulu, ni ra tiko volivolita na itikotiko vakatui ni Kalou o ira na nona agilosi; ka na sega tale ni dua e vuravura me kaya ni bula tiko o Jisu, ka qai cakitaka, e na gauna vata ga, na noqu itukutuku me baleti Josefa na Parofita. Oqo na noqu ivakadinadina, ka sa tudei tu (*DBY,* 459).

A veivakavulici na Turaga vei Josefa Simici, na Nona iTalai, e na ivakatakila, "me vakaikuritaki na dina e na ivakavuvuli dina."

Me tekivu mai na siga ka taura kina o Josefa na peleti, kei na gauna ni se bera ni yaco oqori, a dau soli vakasala vua na Turaga. A dau dusimaki koya e na veisiga, kei na veiaua (*DBY,* 461).

A soli tiko ga vei Josefa na ivakatakila, me ikuri ni ivakatakila sa soli oti, kei na cakacaka vakalotu, me kena ikuri, ka vakaikuritaki tale ga na ivakavuvuli dina ka sa soli oti mai, me yacova sara ni sa mai soli taucoko vua na yavu ni veivakabulai me baleti ira kece na lewe i vuravura (*DBY,* 461).

Era sa lesi mai vua na Kalou na lewe i vuravura kece ga; era sa vakaroti me ra veivutuni ka papitaisotaki me ivakabokoci ni ivalavala ca (*DBY,* 461).

Eda sa sivia mai e dua na ka, ki na dua tale, kau rawa ni kaya ni dua na ivakatagedegede ni vuku ki na kena ka tarava. Ni sa mai tukuni vei Josefa na itukutuku me baleta na peleti ka a bulu tu e na delana o Kumora, a sega ni soli vata vua na idola ni Matabete i Eroni, e a tukuni wale ga vua na itukutuku ni tiko e kea na peleti, ka na qai vakalasikata cake mai na Turaga. . . . A mai tukuni vua ni a tu tale ga vei ira [itaukei e liu kei Amerika] na ivakavuvuli ni Kosipeli, me tekivu kina, ka qai toso tiko ga, e na veikalawa yadudua, me yacova ni sa laki taura na peleti, kei na Urimi kei na Cumimi, ka sa soli mai vua na kaukaua me vakadewataka kina na peleti. E sega ni mai oka kina me i Apositolo, ka soli kina vua na idola ni Matanitu, se me lesi kina me iTalatala Qase kei Isireli. A parofita dina o koya, ka tu vua na yalo ni parofisai, ka sa tu taucoko vua na veika oqo ni bera ni qai vakatikori koya na Turaga. E na gauna e qai tukuna kina vua e na raivotu na Turaga me lako i Pennsylvania, a mani gole, ka laki vakacavara kina na vakadewa ni iVola i Momani; ia ni qai vakarota tale na Turaga e na ivakatakila me lesu tale, me lako i na Yasana o New York, me lako ki na vale ni qase o Whitmer, ka tiko veibasai kei Waterloo, me laki cegu kina vakalekaleka, a vakayacora vakakina, me laki soqoni ira vata kina e na vunau, ka kauti ira mai e vica ka ra vakabauta na nona ivakadinadina [raica na *HC,* 1:48–51]. A qai soli vua na Matabete i Eroni, ka qai solia tale ga vua e muri na lewa ni Matabete i Melikiseteki, ka vakaduria sara na Lotu [raica na V&V 13; 20; 128:20]. A soli taumada vua na kaukaua me veipapitaisotaki kina, ka sega ni se kila na veika e muri e na soli mai vua, me yacova ni sa qai tukuna mai na Turaga ni se vo tiko na isolisoli me baleti koya. A qai soli vua na lewa ni Matabete i Melikiseteki, ka soli vua na lewa me veivakadeitaki e na nona sa veipapitaisotaki oti, ka sega ni se soli vua mai liu. Ke rau a tautauvata ga kei Joni na Dauveipapitaiso e na nodrau isolisoli vakalotu, ke a sega ni talai iratou na lewe tolu na Turaga, o Pita, Jemesa, kei Joni, me ratou mai vakatikori Josefa ki na Matabete i Melikiseteki. . . . Keimami sa qai mai taura kina na cakacaka vakalotu tale e so (*DBY,* 461–62).

E na gauna oqo [1840] a soli mai kina e dua na ivakatakila ni rawa ni keimami na papitaiso e na vukudra na weka i keimai era sa mate, ka sega ga ni vakatakila mai me vakaleweni tiko na kedra itukutuku o ira era sa papitaiso; ia ni sa qai mai tauri na ivakatakila me baleta na tikina oqori, a qai mai vakayacori me vakakina (*DBY,* 462).

A veivakavulici vakamatata o Josefa Simici na Parofita mai na ivakavuvuli dina ni kosipeli.

A ka wale ga me cakava o Josefa Simici, me vunautaka ga na itukutuku dina—na Kosipeli me vaka sa vakatakila mai vua na Turaga—me

vakamacalataka kina vei ira na tamata na sala me ra kunea kina na bula, era a soqoni yani e tikina o ira na tamata yalodina, ka taleitaki koya vakalevu, me vaka ga na nodra dui taleitaka na nodra dui bula. E rawa wale ga vua me vunautaka na ivakavuvuli dina, ka na veivakasoqoni na ivakavuvuli oqori vei ira na Yalododonu, ka ra lomadina kina. O ira vakayadua era vakabauta ka vakamuria na ivakavuvuli ni Kosipeli i Jisu Karisito, era okati me ra nona ivakadinadina ki na itukutuku oqo (*DBY,* 463).

Na uasivi ni lagilagi ni nona bula o Baraca Josefa Simici, ni rawa ni moica me ra kila o ira ka yalani ga na veika era kila, na veika talei vakalomalagi. Ni dau vunau vei ira na tamata—e dau vakatakila na veika ni Kalou, na loma ni Kalou, na yavu ni veivakabulai, na inaki nei Jiova, na noda veiwekani kei koya kei ira na lewe i lomalagi, ka dau vakarawarawataka na nona vunau me ra kila rawa kina na tamata kece ga, na tagane se yalewa, kei ira na gone, me vakamatatataka sara, me vaka na dodonu ni sala sa caramaki tu e matada. E dodonu me ra kila kina na tamata kece ga na nona ilesilesi kei na kaukaua vakalou, ni sega tale e dua me veivakavulici mai me vakataki koya, ka sega tale ga ni dua e vakatakila mai na veika ni Kalou, mai na ivakatakila ga nei Jisu Karisito (*DBY,* 463).

E sega sara ni dua na tamata me laurai ka rawa ni veivakavulici e na veivutuni kei na papitaiso me ivakabokoci ni ivalavala ca, ka tu vua na lewa me qarava na cakacaka vakalotu, me yacova ni sa qai lesi Josefa Simici na Kalou, ka talai koya yani e na ivakaro vei ira na tamata. Ni se bera oya, au sa dau vakadidike mai me baleta na veimatalotu kece sara; au dau vakasaqaqara e na veivanua kece ga, e na noqu saga meu kunea na lotu savasava e vuravura; au vakasaqara tale ga na tamata ka rawa ni tukuna vei au na veika vakalou, na veika vakalomalagi, me baleti ira na agilosi kei na bula tawamudu. Au vakabauta dina na Kalou na Tamada, kei Jisu Karisito, ia au sega ga ni vakabauta ni sa duri tu e vuravura na Lotu i Karisito (*DBY,* 463).

Keu na tomana tiko beka na noqu vulica na iVolatabu kei na ivola ka sa volai tu, ia ke sega na ivakatakila mai vua na Kalou, au vakatauvatani beka ga ki na kaukamea sa rorogo, se na lali sa tataqiriqiri, ka sega ni kila tu na Kalou, se na lotu dina, na nodra vueti na bula se o ira na mate; keu a bula ka mate tale e na lecaika; ka sa vaka oqo na nodra bula e vuqa na lewe i vuravura (*DBY,* 463).

A tarogi vakawasoma vei Josefa Simici na taro oqo, mai vua e dua na turaga ka mai sikovi koya kei ira na nona tamata, "O rawata beka vakaevei mo lewai ira tu vakarawarawa na nomu tamata? E kena irairai, ni ra sega ni vakayacora tale e dua na ka, ka dau vakamuria ga na nomu vosa; e rawa beka vakaevei ni o lewai ira tu vakarawarawa?" A qai kaya mai o koya, "Au sega ni dau lewai ira. Sa vakatakila mai na Turaga na ivakavuvuli e so mai lomalagi, ka nakiti me da vakamuria e na veisiga e muri oqo. Sa roro voleka sara na gauna me vakasoqona kina na Turaga na nona tamata mai vei ira na tamata ivalavala ca e na vakalekalekataka tale ga na nona cakacaka e na

yalododonu, kau sa vunautaka tiko vei ira na tamata na ivakavuvuli sa vakatakila mai, ka ra sa saga tiko me ra dau vakamuria, me ra qai lewai ira ga."

Kemuni na wekaqu, oqo ga na noqu ivunivuni e na nodra lewai o ira na lewenilotu. Sa dau nanumi ga niu dau lewai ira, ia e sega ni vakakina. Me vaka ga au sa dau lewa vakavinaka sara na noqu bula, ka muria vakadodonu tiko, ka veivakavulici tale ga e na ivakavuvuli me ra dau vakamuria na tamata (*DBY,* 470).

Au vakasamataka e vuqa na gauna me dau vakananuma kina o Baraca Josefa na kedra iwiliwili era na curu mai i na Matanitu ni Kalou, ka qai lesu tale, me kaya kina, "Kemuni na taciqu, au se bera tiko ni vukitani, ka sega tale ga ni nanuma meu na vakayacora." E na levu beka vei kemuni o ni rawa ni nanuma tale na veivosa oqori ka a cavuta. Me dau masu e veigauna o Josefa, me vakavatukanataka tiko ga na nona vakabauta, me dau bulataka na nona vakabauta, ka qacoya tiko ga na nona ilesilesi vakalotu, me vakavatukanataka votu mai vua na Turaga, me vakadeitaki koya tale ga e na vakabauta (*DBY,* 469).

Ia, me vaka keimami malumalumu vata ga kei ira na taciqu vakalotu, ni keimami sa rui yawa sara mai na bula eda nanamaki kina, kei na veika talei eda sa mai sotava tu, ke a raica mada ga o Josefa Simici, Jr., na Parofita na nodra talairawarawa vua o ira e na nona gauna, me vaka era sa talairawarawa tiko e na gauna oqo vua na nodra Peresitedi, ke a marautaka sara vakalevu. Ni a bula ka ogaoga mai, me cakacaka ka buno; e a yalodei sara me vaka na yalodei ni agilosi, ka lomana tu na veika e lomana o Koya Sa Cecere Sara, ka ogaoga voli ga e na kena cakacaka, me yacova sara na nona mate (*DBY,* 464).

A dregata o Josefa Simici na Parofita na nona ivakadinadina e na kena vakadaveri na nona dra.

Era sa mai vakadeitaka e vuqa na parofita na nodra ivakadinadina e na kena dave na nodra dra, me momona tiko ga na nodra itukutuku e na kena kaukaua. . . . Me vaka e na gauna mai liu, sa vakakina e na gauna oqo. Ni qai dregata o Josefa Simici e na nona dra na nona ivakadinadina, sa tudei ka laulau tu kina na nona ivakadinadina mai na gauna oya, me ra rogoca kece ga na kai vuravura; raica e na ca vakalevu sara vei ira era saqata (*DBY,* 467).

Ni lako [o Josefa Simici] i Carthage, e a kaya, "Au sa lakova na mate; au sa lako me vaka na lami sa laki vakamatei; au sa na laki sotava na veika sa lokuci tu" (*DBY,* 467).

O cei beka e vakabulai Josefa Simici mai na ligadra na nona meca [me yacova] na siga ni nona mate? O koya na Kalou; e dina ni voleka sara ni mate e na vuqa na gauna, ka rairai vakatamata ni na sega ni vueti mai kina, ni sa na sega ga ni vakabulai rawa. Ni tiko e valeniveivesu e Missouri, ka sega sara ni dua e namaka ni na drovaki ira rawa, sa tu vei au na vakabauta nei

Eparaama, kau kaya kina vei ira na mataveitacini vakalotu, "Me vaka sa bula tiko na Turaga, e na dro rawa o koya mai na nodra veivesu. E dina ga ni sa parofisaitaka oti ni na sega ni yacova na yabaki vasagavulu, eda nuitaka taucoko tu ni na cala na vosa ni parofisai ka voqa oqori, ka na tiko ga o koya e na keda maliwa; ni da vakabauta ni na kaukaua cake na noda vakabauta, ia, e sega ni mani yaco me vakakina—a qai laki bale o koya me maritire ni nona vakabauta. Au kaya kina, "Sa rauta vinakal; sa na qai momona eke na nona ivakadinadina; ni sa mai dregata e na nona dra" (*DBY,* 469–70).

E sega ni se kau tani mai vua na nona itutu, sa lako ga me laki veiqaravi e na dua tale na taba ni nona cakacaka o Koya sa Cecere Sara. E se i Apositolo tiko ga, se Parofita tiko ga, ka qarava tiko na itavi ni i Apositolo kei na Parofita; sa cavuta yani e dua na ikalawa i liu, ka laki vakaisalusalu kina e na qaqa, ka daru se bera ni se rawata o kedaru (*DBY,* 468).

Au kila ni a kacivi mai vua na Kalou [o Josefa Simici], kau kila oqori mai na nona vakatakila vei au o Jisu Karisito, kei na ivakadinadina ni Yalo Tabu. Keu sega ni se kila mai na veika dina oqori, au na sega ga ni okati meu "Momani," kau na sega tale ni mai tu eke edaidai (*DNW,* 22 Okt. 1862, 2).

Me iUlutaga ni Vuli

A vakadavora o Josefa Simici na Parofita na yavu ni Lotu i Jisu Karisito e na iTabagauna Oqo.

- Na itavi cava beka eratou a veivakarautaki kina vei Josefa Simici o ira na nona itubutubu, me mai isevu ni parofita ni itabagauna oqo? Sa veivakadeitaki beka vakaevei na nodra vakabauta na tubumu, me tudei tiko kina na nomu ilakolako? Na cava beka e rawa ni o cakava, me vakavatukana vinaka kina na nomu bula vei ira na nomu kawa?
- Na veika vinaka cava soti beka e yaco, mai na nona lesia na Turaga e dua na gonetagane wale ga, me tauyavutaka na nona matanitu e na veisiga e muri oqo? E veitokoni beka vakaevei na tikina oqo, me vakavatukanataki kina vei ira na nona sa dodoliga mai na Turaga e na nomu bula?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young ni a tauyavutaka o Josefa Simici na Parofita na Lotu i Jisu Karisito e na gauna e muri oqo, me qai so tale era tara e muri na dokana? Na cava beka na kena yavu? (Raica tale ga na V&V 5:9–10; 135:3.) Na cava beka na dokana? Na ivakadinadina cava beka o sa raica mai, ni sa taracake tiko na doka ni Lotu? Me da cau beka vakaevei ki na cakacaka oqo?
- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young ni "ilakolako kei na uasivi ni itavi nei Josefa"? Me da vakamuria beka vakaevei na imoimoi ni nona veivakavulici o Josefa Simici na Parofita, e na noda vunauci ira na luveda?

- E vunautaka vakacava o Josefa Simici na Parofita na inaki ni bula oqo, me da "vulica ga kina na bula e na vuravura tawamudu"? E vakaibalebale beka vakacava na ivakavuvuli oqo ki na noda bula vakavuravura oqo?

A veivakavulici na Turaga vei Josefa Simici, na Nona iTalai, e na ivakatakila, "me vakaikuritaki na dina e na ivakavuvuli dina."

- Na cava beka na vuna e dau vakalasikata kina na Turaga na Nona ivakavuvuli dina, me solia "na ivakatakila, me ikuri ni ivakatakila sa soli" mai, ka sega ni solia ga mai vakadua? (Raica tale ga na V&V 93:11–14.) E vakavatukanataki beka vakacava na ivakavuvuli oqo e na bula nei Josefa Simici na Parofita? Sa dau yaco beka vakacava e na nomu bula?

A veivakavulici vakamatata o Josefa Simici na Parofita mai na ivakavuvuli dina ni kosipeli.

- Na cava beka na vuna sa dau oka kina o Josefa Simici na Parofita me ivakavuvuli vinaka ka momona? Na cava beka na "nona ivunivuni" me baleta na nona dau veiliutaki vei ira era sa nona na Turaga? Me da vakayagataka beka vakacava na ivakavuvuli oqo e na noda dui itavi e vale, e na cakacaka, kei na Lotu?
- E rawata beka vakaevei o Josefa na Parofita "me vakavatukanataki votu mai vua na Turaga, me vakadeitaki koya tale ga e na vakabauta"? Me da kila beka vakaevei na lewa ni Turaga me baleti keda? Na cava na vuna e vinakati kina me da yalodina tiko ga, me qai tudei kina na noda ivakadinadina ni kosipeli?

A dregata o Josefa Simici na Parofita na nona ivakadinadina e na kena vakadaveri na nona dra.

- Na cava na vuna e bibi kina me rau dregata o Josefa kei Hyrum Smith na nodrau ivakadinadina e na nodrau dra ka dave kina? (Raica tale ga na V&V 135; 136:39.)
- A kaya o Peresitedi Young, "Au kila ni a kacivi mai vua na Kalou [o Josefa Simici], kau kila oqori mai na nona vakatakila vei au o Jisu Karisito." Na cava beka na nomu nanuma me baleti Josefa Simici na Parofita? Mo dau veiwasei beka vakaevei e na sala e ganita, kei iratou e vale, na nomu itokani, kei ira na wekamu? Mo vola na nomu itukutuku me baleta na nomu nanuma e na vuku ni nona bula na Parofita, me baleti ira na wekamu mai muri.

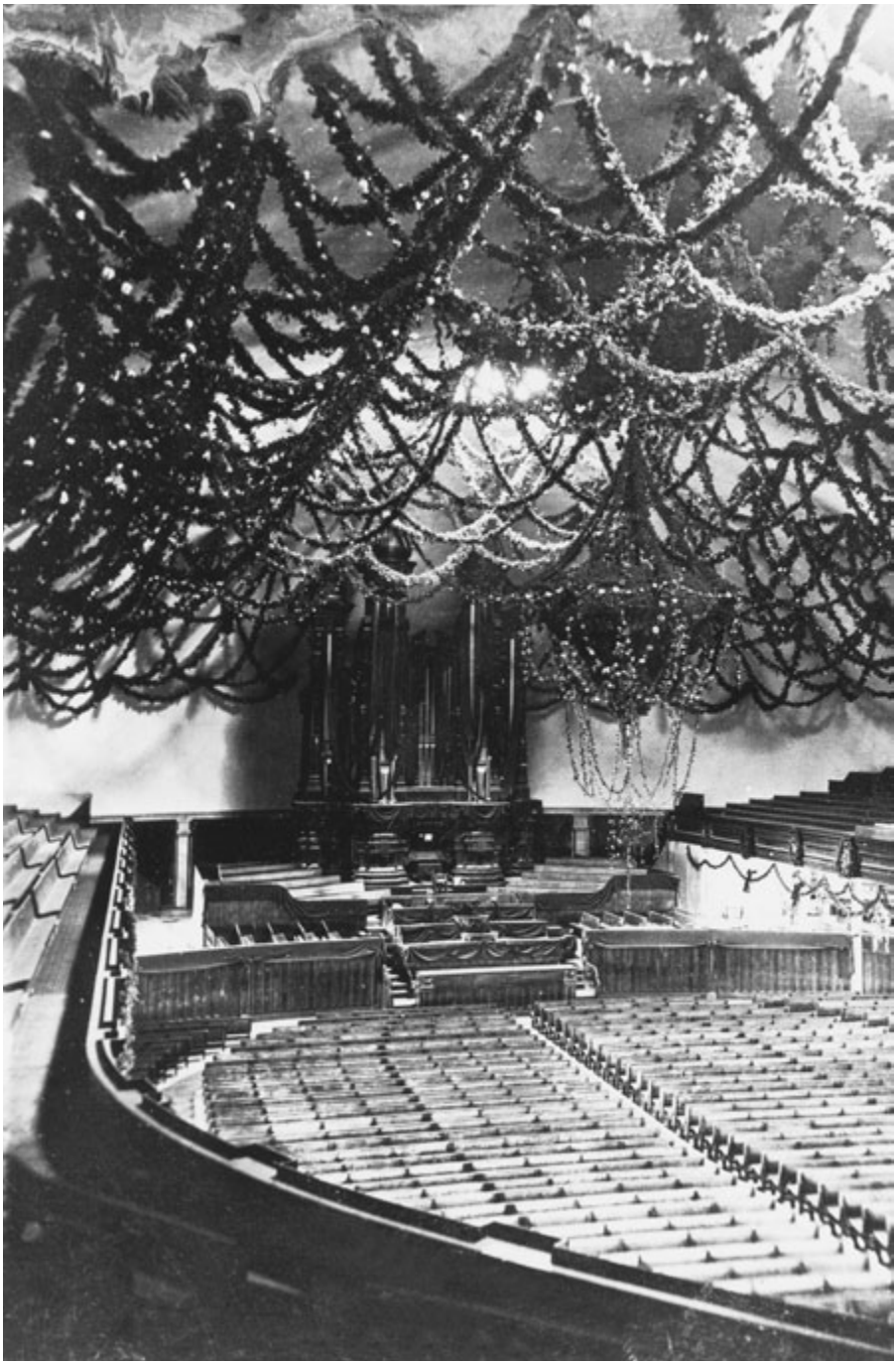

Sa ukutaki tu na Salt Lake Tabernacle e na lotu ni veibulu
vei Peresitedi Brigham Young.

Na Gauna ni Duavata, na iVakadinadina, kei na Lomasoli

*Ni se tubucake tiko o Brigham Young, a dau vaqara voli na lotu ka na vakaceguya na nona lomatarotaro vakayalo, ia a sega ni raica rawa e dua. Ia, ni sa soli oti vua na iVola i Momani e na yabaki 1830, tekivu vulica kina na kosipeli ka sa vakalesui mai e na loma ni yabaki-rua e liu, sa mai vakadeitaka kina e lomana ni sa i koya oqo na lotu dina. A papitaiso sara ki na Lotu, ka tekivu mai na gauna oya, e a sega tale ni bau luluqa vakadua na nona ivakadinadina me baleta na kosipeli, ka vakamacalataka kina ni, "okati kina na ivakavuvuli dina kece sara e lomalagi e cake kei na vuravura oqo e ra. . . . E na veivanua kece ga e kune kina na ivakavuvuli oqo, e na kedra maliwa na ibulibuli ni Kalou, na kosipeli i Jisu Karisito, kei na Nona lewa kei na Matabete, mo vakamuria sara" (*DNSW, *5 Me 1866, 2). E veivakauqeti na qaqa ni nona ivakadinadina kei na nona gugumatua ki na Lotu, vei ira na Yalododonu mai liu, me ra vosota kina na drakidrakita ni bula e na nodra veivale e na veilekutu, me ra duavata kina e na nodra vakamuria na ivakaro ni Turaga, me ra taracake na Nona Lotu ka vunautaka na Nona kosipeli e vuravura raraba. A tukuna kina: "Ni tu e tikiqu me vukei au na Kalou, o ira na agilosi, kei ira na wekaqu, au na sega sara ni vakacauoca e na noqu veisaqasaqa e na veikalawa yadua, me yacova sara ni da sa laki yacova na vanua eda vinakata, me da laki taukena kina na Matanitu. Oqori na nomu nanuma kei na noqu vakabauta, eda na rawata dina. Meu na parofisai tiko ga e na yaca ni Turaga o Jisu Karisito, ni da na taukena na Matanitu ni Kalou e vuravura raraba" (*DBY, *453). E se veivakauqeti tiko ga edaidai na ivakadinadina nei Peresitedi Brigham Young, vei keda eda mai bula e na gauna oqo, ni da saga vata tiko na kena taracake na Matanitu ni Kalou.*

iVakavuvuli i Brigham Young

Era dau saga na tisaipeli dina nei Jisu Karisito me ra dau duavata tiko ga—me ra yalovata ka tautauvata na nodra vakasama.

Eda sa mai tu oqo me da tarai Saioni cake. Me da cakava beka vakaevei? . . . Me da dau duavata e na noda sasaga. Me da duavata e na noda vakabauta na veika kece eda cakava, me vaka na lomana e duabau ga; ka me vakayacori e na yaca ni Turaga na veika kece sara eda vakayacora, me da kune kalougata kina e na veika kece sara eda vakayacora (*DBY,* 284).

E inaki ni noda vakabauta na Kosipeli i Jisu Karisito me vakaduavatataki

keda na tamata, me da lesi tale ka vauci vata e na vakabauta kei ira era sa vakabauta mai liu na Kosipeli, me da rawata kina na bula lagilagi (*DBY,* 283).

Sa noqu masu, kemuni na taciqu vakayalo, kemuni na Bisopi, na iTalatala Qase, na Vitusagavulu, na i Apositolo, io, oi kemuni vakayadua sara na turaga kei na marama kei ira na gone, era sa vakayacani mai e na yaca i Karisito, me ra lomavata ka yalovata, ni da na butusevata kina na sala ke da sega ni lomavata ka yalovata [raica na Mosese 7:18] (*DBY,* 281).

Era na vakabulai na tamata ke ra na duavata, ni ra na sega ni dau yalovata na tamata, me vakavo ga ke ra dau goleva na ivakavuvuli ni bula tawamudu. Era na goleva vata beka na tamata ivalavala ca na veisasaga ca e vuqa; ia sa dau kena ivakarau ga, ni na lekaleka sara na nodra sasaga oqori. Na yavu sara ga ka ra vauci vata kina oqori, e na burorotaki tale kina na veiqati, kei na veisei (*DBY,* 282).

Era na lomavata na tamata mai na vakabauta vakalomalagi, me ra duavata sara kina. E rawa ni o vakasoqoni ira vata mai e so, se vakaevei beka na nodra duidui vakapolitiki, era na duavata ga mai na Kosipeli i Jisu Karisito, ke ra lewena tale ga o ira na lewe ni ilawalawa vakapolitiki ni vanua oqo (*DBY,* 285).

E sega ni tu vei keda na ilawalawa vakaturaga. Se dua na noda baraca e vakaisala e na kuli ni manumanu, se na isala cava tale, e sega ni duidui vei keda. Ke dua e dau yalodina vua na Kalou, eda na sega ni saqata na nona mai Lotu, ke vakaisala wale ga e na dua na tiki ni kuli ni bafalou. Me da mai vakaivotavota vata kei koya e na sakaramede, me da vakabula vua vakaveitaicini e na noda sotavi koya e tautuba, me da veitalanoa kaya, me da veisotari e na soqoni lelevu e so ka kidavaki koya vakaveiwekani, ka sega ni veibeci vua (*DBY,* 283–84).

A dau saga e veigauna na iVakabula me vakalasikata e na nodratou vakasama na Nona tisaipeli, ni vakavatukanataki e veigauna vei ira na lewe ni vuravura silesitieli na duavata sa uasivi sara—ni rau a duavata na Tamada kei na Luvena kei koya na nodra iLiuliu, na Yalo Tabu, e na veiqaravi mai lomalagi kei ira na lewe ni vuravura oqo. . . . Ke ra sega ni duavata na lewe i lomalagi, sa sega sara ga ni dodonu me ra bula kina . . . kei koya na Tamada, ka Daulewa na veivuravura kece ga (*DBY,* 282).

A dau masulaka o Jisu . . . vua na Tamada, me ra duabau ga na Nona tisaipeli, me vaka rau sa duabau ga o Koya kei Tamana. Ni sa kila rawa tu ni ra na sega ni laki rawata na Matanitu silesitieli ni Kalou ke ra sega ni duavata na nona tisaipeli. Ke ra sega ni raica na tamata na veika e so sa raica mai e na nona mai bula tu vakayago, ka rogoca na veika a rogoca mai, me ra kila tale ga na veika sa mai kila, ka me ra ucui Koya vakavinaka sara, me vaka na duidui ni nodra itavi kei na nodra ilesilesi, era na sega, sega sara ni laki bula vata kei Koya kei Tamana [raica na Joni 17:20–21; 3 Nifai 19:23] (*DBY,* 281).

Na cava beka na vuna e dau tautauvata kina na nodra nanuma se vakasama na Yalododonu e na Gauna Oqo, ka ra dau lomavata ka yalovata, veitalia ga se ra ciqoma e vei na ivakavuvuli ni Kosipeli, mai na vuaicake, se na ceva, e na tokalau se na muaira, se na veiyasa i vuravura cava tale? Era na ciqoma na veika sa yalataka mai na iVakabula, e na nona vakarau me

biuti vuravura, sa i koya oqori na Dauveivakacegui, ka iloloma talei mai lagi ka tukuna voli ni dua ga na Kalou, dua ga na vakabauta, ka dua ga na papitaiso [raica na Efeso 4:5], ka nona vakasama tale ga, ka nona lewa, na loma ni Kalou na Tamada, ka kunei kina na duavata e na vakabauta kei na veiqaravi, ka na sega ni kunei vua na veisei se na veilecayaki; ni ra sa ciqoma tale na veivakararamataki oqo, sa sega ni bibi tale se ra sa veiraici mai liu se sega, era sa na duavata vakaveitacini ka veiganeni, ni ra sa qali ki na vuvale i Karisito e na vuku ni veiyalayalati tawamudu, me ra qai laki tukuna vata kina, me vaka sa talaucaka mai vakamatata o Ruci, "Na kai nomu era na kai noqu, na nomu Kalou tale ga ena noqu Kalou"! [Ruci 1:16] (*DBY,* 282–83).

Ke da sa duabauga, eda na qai vakadinadinataka kina i lomalagi, vua na Kalou na Tamada, vei Jisu Karisito na Tuakada, vei ira na agilosi, ki na veika vinaka sa tu oqo e vuravura, kei ira na lewe ivuravura kece ga, ni da nona tisaipeli o Jisu Karisito na Turaga. Ia, ke da sega ni duavata, eda na sega ni okati me da tisaipeli dina i Jisu na Turaga, me vaka sa dodonu [raica na V&V 38:27] (*DBY,* 281).

A dau vakadinadinataka vakawasoma o Peresitedi Young na kosipeli i Jisu Karisito.

Sa virikotori vakatabakidua na kosipeli ni veivakabulai me ra veisautaki kina na ivalavala ca me ra Yalododonu, me butuqaqi kina na ivalavala ca mai na veika vinaka, me ra tamata savasava ka lotu o ira na tamata ivalavala ca, ka me ra tamata vinaka cake sara o ira era sa vinaka rawa tu. E na veika kece sara eda ivalavala ca kina, e na veika kece sara eda gagano kina vakatani, sa na tokoni keda na Kosipeli me da vorata na veika ca kece ga. Me solia vei keda na kaukaua, na lewa, na kila ka, na vuku, kei na yalomatua me da vorata kina na noda malumalumu, ka me da vakasavasavataki keda e na mata ni Turaga na noda Kalou (*DBY,* 448–49).

E vakavulici keda e na dina na noda vakabauta vakalotu, me da ivalavala savasava, da bula vakalotu, me da vakabauta na Kalou kei na Luvena o Jisu Karisito. E na vakatakilai kina na veika vuni e so, me vakalasikati kina ki na noda vakasama na veika mai liu kei na gauna oqo—me tevuki vakamatata kina vei keda na veika sa bera mai. Sa yavu oqori ni noda cakacaka; na yalo ka vakavukui kina na veika bula kece ga e vuravura. Na yavu kece ga e dina e drodro mai na waitovure ka da rawata kina na vuku, kila ka, na dina kei na kaukaua. Na cava beka e dau vakavulica vei keda? Me da dau lomana na Kalou kei ira na wekada; me da dau yalololoma, ka vakasinaiti sara e na loloma vakalou, me da dauvosota vakadede, ka vosoti ira era na talaidredre, kei ira na lecaika. Sa lagilagi tu na noda lotu, ka sega ni laurai e na dua tale na lotu ka sa mai tauyavu oqo e vuravura, ka segai kina na matabete dina, e na kena sa mai yali tu—Sa i koya oqori na waitovure ni bula; me kau mai kina i vuravura na lomalagi, ka laveti cake i lomalagi o vuravura, me ra vakarautaki na tamata kece ga, ka sa mai vakarautaka na Turaga e lomadra na luve ni tamata, me ra mai veimaliwai kina kei koya oqori mai lomalagi, me laveti kina na vakasama mai na veika e sega ni vakabetena, ka tawayaga ni bula vagauna, ka na laki

cava ga e na rusa. Me sereki kina mai na butobuto na vakasama ni tamata, kei na bula lecaika, ka vakavukui koya e na yavu sa taladrodro mai Lomalagi, ka vakarautaki koya me kila na veika kece ga (*DNW,* 1 June 1859, 1).

Era na kune vakacegu mai na noda vakabauta na tamata kece ga, ka ra na veisaututaki tiko ga na lewe i vuravura. Me dau vukei ira ka ra vakamuria vakadodonu na kena ivakavuvuli me ra cokonaki e na ivalavala dodonu kei na vakacegu; me ra tiko sautu e na nodra veivuvale; me ra vakacaucautaka na Turaga e na veimataka kei na yakavi; me ra daumasu vakavuvale, me ra vakasinaiti kina e na yalovakacegu, era na sega kina ni vakacacana se vunauca e dua, me vakavo ga ni sa dodonu me ra vakayacora vakakina. Era na dauyadra mai e veimataka ka cegu vinaka sara na yalodra me vaka ga na siga ka se qai cabe tiko mai, me solia kina na bula kei na katakata i vuravura; me malumu ka malua mai me vaka na mudre ni cagi e na kena karobo sobu na vanua e na yakavi ni vulaikatakata. E sega na cudru, na rarawa, na yaloca, na veileti se veiqati (*DBY,* 449–50).

Ni ra sa ciqoma na Kosipeli oqo na tamata, na cava beka era na vakacacabo kina! Na cava beka na kena ibalebale, ni da mate me da bula kina. Oqo gona na veika era na vakacabora mai: na butobuto e na vuku ni rarama, na lasu me baleta na dina, na vakatitiqa e na vuku ni kila ka, kei na veivakadeitaki e na veika ni Kalou (*DBY,* 450).

Era sa taqomaki na Yalododonu e na veitabagauna kece ga, era na dau tokoni ka vueti e na veika dredre era sotava mai na Kaukaua Sa Cecere Sara, ka sa dau vukei ira tiko ga na kaukaua ni lotu i Jisu Karisito (*DBY,* 450).

Au sa okata mai me kana magiti na noda vakabauta vakalotu. Au via kacivaka kina na Lagilagi! Aleluya! Vakavinavinaka vua na Kalou! ka sega ni kunei kina na yalorarawa kei na lomabibi. Mo solia vei au na kila ka, kaukaua, kei na isolisoli ka rawa niu ciqoma, au na sega kina ni via kila se vu mai vei na Tevoro, se na veika e baleti koya; au vinakata ga na vuku, kila ka, kei na kaukaua ni Kalou. Mo solia mai vei au na lotu ka rawa ni laveti au cake e na ivakatagedegede ni bula—meu vorata kina na veika dredre e vuqa—niu sa na laki yacova rawa na bula sautu kei na vakacegu ka sa vakarautaki tu me baleti ira na yalododonu, meu na laki vakaivotavota kina e na bula kei ira sa savasava (*DBY,* 451).

Au sa vakila na noqu marau. Sa mai vukei au na "Vakabauta Vakamomani" e na bula au sa mai donuya tu oqo, kei na loloma, kei na kaukaua, kei na vuku ni Kalou, ka na tovaka na noqu laki yacova na bula au vakanuinui kina, e na bula oqo, se na bula e na vuravura tawamudu sa bera mai (*DBY,* 451).

Sa vakalougatataki au mai na Turaga; sa dau veivakalougatataki vakavuqa vei au; me tekivu mai na gauna au tekivu vakaduri Saioni kina, au sa kunekalougata vakalevu sara. E rawa niu na vakamacalataka na veika vakurabuitaki e vuqa me baleta na veivakalougatataki ni Kalou e na vukuqu, era na rairai kaya lo beka kina na taciqu kei na ganequ, "Au sega ni vakabauta na veika oqo." Ia sa tudei tu ga na yaloqu, meu dau vakayacora ga na loma ni Kalou, ka taracake na nona Matanitu e vuravura, me vakaduri o Saioni kei na kena lawa, ka veivakabulai vei ira na tamata. . . . Au sega ni lomana, meu

qarava se rerevaka na Turaga meu levea kina na veivakarusai, se meu rawata kina na isolisoli e so se na veivakalougatataki ki na vuravura tawamudu, me baleta wale ga na savasava ni ivakavuvuli ka sa vakatakila mai na Kalou e na vuku ni nodra vakabulai na lewe i vuravura, ka sa rui ka talei ka veilaveti e na kena yavu. Sa kunei kina na vakarokoroko kei na bula vakaikuritaki tiko ga, me veituberi kina mai na rarama e na rarama, me tudei na veika sa tudei, na lagilagi e na lagilagi, na kila ka e na kila ka, ka vakaikuritaki na kaukaua e na kaukaua (*DBY,* 452).

Au sa rui marautaka vakalevu . . . ni rawa meu mai veimaliwai vata kei ira na Yalododonu, meu mai lewena tale ga na Matanitu ni Kalou, kau vakaveiwekani voleka sara e na nona Lotu na Kalou Bula (*DBY,* 452).

Sa vukei au vakalevu sara e na noqu bula na "Vakabauta Vakamomani," ka rawa ni qaravi rawa e na vuravura oqo; sa itakataka ni noqu marau; . . . ka vakasinaiti au tiko e na yalovinaka, e na marau kei na veika vinaka. Ia, mai liu, niu se bera ni vakaivotavota e na yalo ni Kosipeli, au sa dau yalobibi vakawasoma e na noqu rogoca na nodra vosa kudrukudru oqo, e na nodra yalolailai, me ra rarawa ka lomaleqa vakalevu; e na veika e so kau nanuma ni yalorarawataka vakalevu sara (*DBY,* 452).

Ia mai na noqu sa mai vakamuria na ivakavuvuli ni Kosipeli, e na veimama mada ga na miniti, kau se nanuma rawa tiko oqo, niu sega sara ga ni bau yalolailai kina vakalailai (*DBY,* 453).

Ni ra vakavolivoliti keimami tu na dauvakacaca, ka tu voleka sara na mate kei na leqa e vuqa, au vakabauta niu dau yalomarau tu ga me vaka au sotava tiko oqo. E na rairai tu beka e liu na veika dredre e so sa laurai rawa yani, ia au sa dau sotava mai e na Kosipeli oqo na veika e so au sa kila deivaki tu ni na yaga vakalevu sara ki na dina, kei ira ka dau taleitaka na ivakavuvuli dodonu, kau sa dau marautaka ga vakalevu meu tusanaka na liga ni Turaga e na veika kece ga (*DBY,* 453).

Ni veitokoni kina na Kalou, o ira na agilosi, kei ira na ivalavala dodonu, au na sega sara ni soro e na noqu na dau sasaga tiko ga, e na veikalawa yadudua sara, me yacova ni sa qai noda na Matanitu. Oqo na noqu nanuma kei na noqu vakabauta, eda na rawata dina. Au na dau parofisaitaka e na yaca ni Turaga o Jisu Karisito, ni da na taukena dina na Matanitu ni Kalou e vuravura raraba, me da taukeni vuravura kina (*DBY,* 453).

A dau yalataka o Peresitedi Young ni ra na vakalougatataki vakalevu o ira na Yalododonu yalodina.

Kemuni na wekaqu, na turaga kei na marama, me vaka sa soli vei au, e na Matabete, au sa vakalougatataki kemuni oqo e na yaca ni Turaga, ka kaya kina vei kemuni, mo ni vakalougatataki tale ga. Oqo na nomu nanuma me baleti ira na Yalododonu e na Gauna Oqo, ka vakakina ki na tamata yadua sara e vuravura, ke ra vinakata na noqu isolisoli (*DBY,* 456).

Me veivakalougatataki na Kalou vei ira na tamata vinaka kece ga. Sa dau vakalougatataka na Kalou na veika bula, sa vakalougatataka na Kalou na nona cakacaka, me vuaviritaka na veika ca ka tawa vakalotu, kei ira ka dau

veivakarusai vei ira na tamata, me tababokoci kina e vuravura na veivaluvaluti kei na veiqati. Kemuni na Turaga, mo ni kauti ira tani oqo mai na veitutu lelevu e so, ka biuta me ra veiliutaki ki na veimatanitu o ira na tamata vinaka, me kua tale ni ra sukava na veivaluvaluti, ka me ra dau goleva ga, ni ra tamata bula ka yalomatua tu, na veisaututaki e vuravura, me ra dau veilomani kina na tamata kece ga [raica na Aisea 2:4] (*DBY,* 456).

Sa dau lomaqu meu dau vakalougatataki kemuni vakawasoma; ni se tu ga eke na noqu bula, na veika au dau taleitaka, na noqu lagilagi, na veika au dau doka, kei na noqu vakacegu, ka sa tu tale ga eke na veika kece sara au taukena, kau namaka tale ga meu taukena, me yaco ni sa lewe ni Lotu oqo na veika ni vuravura tawamudu (*DBY,* 456).

Ke tu vei au na kaukaua, au na dau vosavakalougatataki ira na tamata, e na veika kece ga e gadreva tu na lomadra, ke ra na sega ni dau ivalavala ca. . . . Ia, ke tu vei au na kaukaua, au na vosavakalougatataki ira tale ga na lewe ivuravura taucoko, me rawa ni ra vakalagilagia tiko kina na Kalou, ka vakasavasavataka tiko ga na lomadra (*DBY,* 457).

Ke ra bula voli e vuravura na matatamata ka dau vakanuinui kina na Turaga, e na sega tale ni dua na veivakalougatataki e na vuravura tawamudu ni Kalou era na sega ni se vakaivotavota rawa kina e na bula vakayago oqo, me sovaraka vei ira. E na sega ni vakatusa rawa na yame na isolisoli sa vakarautaka tu na Turaga vei ira era sa vakadinadinataki ira oti e matana [raica na 1 Korinica 2:9–14] (*DBY,* 455).

Era na sega ni vauci vaqaqaco na yalododonu, ni ra na vagalalataki tiko ga, ni ra yalodina vakalevu cake, me vakaikuritaki kina vei keda na kaukaua kei lomalagi, kei na kaukaua ni Kalou. Me da qara vagumatua yani na Turaga, me yacova ni da sa laki vakabauti Jisu vakavinaka, ni ra na vagalalataki kina o ira era sa vakaivotavota e na veika oqo (*DBY,* 455).

Au nuitaka ni ra na dau vakasamataka na tamata ni ra dau lako, ka bula, ka tikotiko ga e na iserau nei Koya Sa Kaukaua Sara. Era dau raica na yalodina na veika e so me vaka era sa laurai tu kina, mo ni qai raica kina ni o bula tiko e na maliwa ni vuravura tawamudu, ka tiko maliwai ira na yalosavasava, me rawa kina vei kemuni eke mo ni laki sotava na nodra veiwekani, kei na ivakarau ni nodra bula. O ni sa kalougata dina sara (*DBY,* 454–55).

Mo ni dau solia na nomuni igu e na veika kece sara, kua sara ni o ni vakayacora e dua na ka, me vakavo ni sa tokoni iko kina na Yalo Tabu ni Kalou [raica na Mosese 6:60]. Ia ke o ni bula tiko me vaka na rarama serau, kei na yalomatua sa tu vei kemuni, ka vakalagilagia tiko ga na Kalou, na Tamada Vakalomalagi, me vaka o ni sa kila rawa tu, au sa yalataka oqo vei kemuni na bula tawamudu e na Matanitu ni Kalou (*DBY,* 455).

Me vakalougatataki kemuni tiko na Kalou! Mo ni sautu tiko ga! Me bulabula sara na nomuni bula vakayalo, mo ni yalomalumalumu, dau vakarorogo, ka masumasu, mo ni dau qarava tiko na veika me baleti kemuni, mo ni saga tiko ga mo ni rawata na bula, ka vakakina o ira era vakararavi tu vei kemuni, sa noqu qaqa ni masu oqori e na vukumuni, e na yaca i Jisu. Emeni (*DBY,* 456).

Me iUlutaga ni Vuli

Era dau saga na tisaipeli dina nei Jisu Karisito me ra dau duavata tiko ga—me ra yalovata ka tautauvata na nodra vakasama.

- Na cava beka na kena ibalebale na kena tukuni me baleti ira na tisaipeli i Karisito me ra dau "duavata," se me ra "lomavata ka yalovata"? (Raica tale ga na Joni 17:20–21.)
- Na cava beka na vuna e lavaki kina vei ira na Yalododonu me da duavata, e na kena taracake na matanitu ni Kalou? Na cava na vuna eda na sega ni laki rawata kina na matanitu silesitieli, ke da sega ni dau duabau kei ira na wekada?
- E veitokoni beka vakaevei vei ira na lewe ni Lotu na kosipeli, e na duidui e so e tu e na nodra bula veimaliwai, e na bula vakailavo, vakapolitiki, kei na bula vakavanua, me ra tudei tiko ga e na cakacaka ni Turaga?
- Me da rawata beka vakaevei me da "lomavata ka yalovata" kei ira na wekada Yalododonu kei na iVakabuka o Jisu Karisito?

A dau vakadinadinataka vakawasoma o Peresitedi Young na kosipeli i Jisu Karisito.

- Na cava beka e vakamacalataka o Peresitedi Young me baleta na veika e yaco mai na kosipeli? O sa bau raica beka vakaevei na kena yaco na veika e so oqo e na nomu bula, se na nodra bula o ira era tu volekati iko?
- E na veisala cava soti beka e na vukei keda kina na kosipeli, me "kau mai kina i vuravura na lomalagi, ka laveti cake i lomalagi o vuravura"?
- A vakamacalataka o Peresitedi Young nona vakabauta vakalotu ni "kana magiti." Me da kana magiti beka vakaevei e na kosipeli? Na ivakavuvuli cava soti beka nei Peresitedi Young e na vuli oqo sa yaga vakalevu sara vei iko, mo kila ka marautaka vakalevu cake kina na kosipeli?
- Sa vakasinaiti beka vakaevei na kosipeli i Jisu Karisito, e na marau kei na veika vinaka?

A dau yalataka o Peresitedi Young ni ra na vakalouga tataki vakalevu o ira na Yalododonu yalodina.

- Me ra vakadinadinataki ira beka vakacava na lewe ni Lotu vua na Turaga, ka vakaraitaka kina ni sa dodonu me nodra na veivakalougatataki sa vakarautaka tu vei ira?
- Me vukei keda beka vakaevei na noda "yalodina vakalevu cake," me da qai laki "vagalalataki tiko ga," ka vakaukauataki cake? Eda na vagalalataki beka vakacava mai na noda talairawarawa kei na noda vakabauta?
- E rawa beka vakaevei ni o na "bula tiko me vaka na rarama seserau, kei na yalomatua sa tu vei kemuni"?
- Sa dau veivakadeitaki vakaevei ki na nomu bula na ivakadinadina tudei nei Peresitedi Young, kei na nona gugumatua?

Na iVola E so e Cavuti, kei na Veivosa iVakaleka ka Vakayagataki Eke

BYL	Brigham Young Letterbook, 6:33–36. Historical Department Archives. The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.
BYP	Brigham Young Papers: 1832–78. Historical Department Archives. The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.
CHC	Roberts, B. H. *A Comprehensive History of the Church.*
DBY	Young, Brigham. *Discourses of Brigham Young.* Digidigi nei John A. Widtsoe. 1941.
DEN	*Deseret Evening News.*
DN	*Deseret News.*
DNSW	*Deseret News: Semi-Weekly.*
DNW	*Deseret News (Weekly).*
HC	*History of the Church*.
HRF	"A History of Ralph Frost, Great Grandson of Elisha and Lucy Groves." Special Collections. Brigham Young University.
JD	*Journal of Discourses*.
JH	Journal History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 23 Fev. 1847. Historical Department Archives. The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.
JSB	Brown, James S. *Life of a Pioneer, Being the Autobiography of James S. Brown.* 1900. 121–22.

JTB	Journal of Thomas Bullock, 29–30 June, 2 Julai 1848. Historical Department Archives. The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.
LBY	Young, Brigham. *Letters of Brigham Young to His Sons.* Edita o Dean C. Jessee. 1974.
LL	Creel, George. "The Lion of the Lord." *Collier's,* 4 Sept. 1926. 11–12, 36.
LSBY	Gates, Susa Young, with Leah D. Widtsoe. *The Life Story of Brigham Young.* 1930.
MAAY	Letter from Brigham Young to Mary Ann Angell Young, 20 Apr. 1847. Historical Department Archives. The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints. Volai vakadodonu na veivosa e loma.
MFP	Clark, James R., comp. *Messages of the First Presidency of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.* 6 vol. 1965–75.
HBY-1	Young, Brigham. *Manuscript History of Brigham Young, 1801–1844.* Vola o Elden Jay Watson. 1968.
MHBY-2	Young, Brigham. *Manuscript History of Brigham Young, 1846–1847.* Vola o Elden Jay Watson. 1971.
MS	*Millennial Star.*
MSS	*Millennial Star (Supplement).*
WWJ	*Wilford Woodruff's Journal.* Edita o Scott G. Kenney. 1983. Vol. 3, 25 Julai 1847. Sa mai volai vou tale na lewena.

iDusidusi Vakaivola

A

Angell, Mary Ann, 4

B

Bisopi, itavi ni, 140–42

Bucabuca ni Salt Lake, nodra ilakolako na vuda vakalotu ki na, 9–10, 101–8

Bula vakalou, 291–96

Bula tawamudu

solia kina vei keda me da tubu tiko ga, me tawamudu, 89–90

isolisoli talei duadua ni Kalou vei keda, 89–90

e bula vakalou, 50–51

me da cokonaki keda kina, e na veika eda vulica, 193–99

me da cokonaki keda kina, e na bula vakavuravura oqo, 85–87

me da kakavaka yani, 87–89

Bula vakaivakarau

kena vakamuri vakadodonu e vale, 171–75, 337–41

Bula Vakaiyau

sega ni vu duadua ni bula marau, 235–37

ivakamacala, me baleta na kena bulataki vakadodonu, 237–38

vakaliuca, vu ni yalobutobuto ka veikalikali kina kei na Yalo Tabu, 236–37

mo maninitaka na ka o rawata, 228–29

veivotai vei ira na dravudravua, 238–39

ke golevi vakadodonu, me taracake kina na matanitu ni Kalou, 239–40

C

Caka mana

nei Jisu, e vaka na lewa ni Tamana, 32, 255–56

vaqaqacotaka na vakabauta, vei ira ka ra lomana dina na Kalou, 254–56

Cakacaka vakalotu. *Raica na* Cakacaka ni valetabu

Cakacaka ni Valetabu. *Raica tale ga na* Valetabu

me baleti ira na mate, 307–12

ivakamacala kei na inaki ni edaumeni, 302–3

veivakavulici o Josefa Simici vei ira na i Apositolo, 6

ra qarava na Yalododonu mai Nauvoo, 10–11

lavaki e na kena taracake o Saioni, 112, 299–302

kena mana, vauci vata kina na veitabatamata, 303–4, 307–12

lavaki, vei ira ka na nodra na matanitu ni Kalou, 171, 302–4

Cakacaka. *Raica tale ga na* Ogaoga vakavuravura

kena bibi, vei ira na Yalododonu mai liu, 9–10, 104–6

vagumatua e na kena taracake o Saioni, 225–32

vuli mai kina, 1–2

lavaki e na kena taracake o Saioni, 112–16

rawa ni da vakaiyautaki kina, 237–38

Cauravou, isoqosoqo ni, 11

Cowdery, Oliver, sega ni veisautaka na nona ivakadinadina ni iVola i Momani, 97–98

Cudru
kena rerevaki, e na veivuvale, 173–75
tovolea me da lewa vinaka, 205–7

D

Danisi, 188–89

Digidigi. *Raica na* Noda Digidigi

Digitaki mai liu, soli tiko kina na galala ni digidigi, 52

Dina, e na veivosaki vakabisinisi, 24

Dina
taucoko, e lewe ni kosipeli dina, 16–18
e noda itavi me da vakasoqona ka vakamuria, 16–18, 317–18
tuberi keda ki na ivalavala dodonu, 320–21
era na vakasaqara na lewe vuqa, vica wale era na vakamuria, 315–17
vakatakila mai na Yalo Tabu, 318–20
vakatakilai mai e na vosa ki na vosa, 21–22
sa dodonu me da dau vakasaqara, 317–18

Duavata, lavaka na Turaga vei ira na Yalododonu, 353–55

Duiqarava ga na noda bula
sa itavi ni tamata yadua me rawata, 25–26, 228–32
e na nodra bula na Yalododonu, 9–10, 104–8

E

Edaumeni. *Raica tale ga na* Cakacaka ni valetabu
kena ivakamacala kei na inaki, 302–3

Eroni, Matabete i, 140

G

Galala ni digidigi. *Raica na* Noda Digidigi

Gauna, vakayagataki vakavuku, 225–29

Goneyalewa, isoqosoqo ni, 11

I

i Apositolo. *Raica na* Kuoramu ni i Apositolo Le Tinikarua

iDola ni matabete. *Raica tale ga na* Matabete
tu taucoko, vei ira na Mataveiliutaki Taumada kei na Kuoramu ni i Apositolo Le Tinikarua, 138–40
a solia o Josefa Simici, vei iratou na Le Tinikarua, 6–7
e na tudei tu e na Lotu, 126–28

iKarua ni Lako Mai i Jisu Karisito
vakasavasavataki keda, me da cokonaki kina ki na, 334
kena gauna, kila duadua ga na Kalou, 334
na veika lelevu me yaco mada e liu, 331–33

iLavo. *Raica na* iYau

Isireli. *Raica na* Yavusa Isireli

iSolisoli ni Yalo Tabu
ni soli vei keda na Yalo Tabu, 67–68
sa soli mai oqo, me vaka e liu, 251–54
vakadeitaki ira na vakabauta, 254–56

iSoqosoqo ni Veivukei. *Raica tale ga na* Marama
qaravi kina na vakaloloma, 11, 131–32
yaga vakalevu e na vakatetei na cakacaka ni Kalou, 132–35
vakaduria tale o Brigham Young, 11, 131–32
sega ni yalani na kena yaga, 134–35

iTabagauna
i Eparaama, 94–95
i Atama, 93–94
i Inoke, 94
kena iotioti, na cokaidrauna ni gauna, 96–98
i Mosese, 95
i Noa, 94

iTubutubu. *Raica tale ga na* Tamada, se Tubuda; Tinada
vakavulici ira na luvedra, 196–97, 337–38
me kua ni ra dau veidusimaki e na yaloca vei luvedra, 171–75, 338–41
vakamawe kina ni veika yaga e vakayacora o Brigham Young, 1
veivunauci vakadodonu e na noda vosa, kei na noda idusidusi, 171–75, 337–41

iTukutuku ni vuvale, 307–12

iVakabula e na Ulunivanua o Saioni, 310–11

iVakatakila
vakatau mai na noda vakarautaki keda kina, 21–22, 42–44
nei Karisito, me da digia kina na vinaka mai na ca, 318
na isolisoli ni, 253–54
vosa na Kalou vei ira na luvena, e na, 42–44

iVola i Momani
maroroi me baleta na itabagauna oqo, 96–98
vakasukai mai vei Josefa Simici, 96–98
duavata na kena ivakavuvuli kei na iVolatabu, 119–23
vakadinadinataka na iVolatabu, 119–23

iVolanikalou

vakabauta na ivolayavu, 119–23

vakamatatataki kina na itukutuku, 122–23

iVolatabu
ivakavuvuli ni, kauti keda vei Karisito, 119–23
tukuna na dina ni iVola i Momani, 119–23

iYau. *Raica na* Bula Vakaiyau

J

Jisu Karisito. *Raica tale ga na* Veisorovaki i Jisu Karisito
vakabauti koya, ivakavuvuli taumada, 55–58
cakacaka mana i, 255–56
nona ilesilesi, 31–32
vakaturicake e liu, mai vei ira taucoko na luvena na Kalou, 38–39, 275
vakaitavi e na yavu ni veivakabulai, 49–52
rawa kina na veivakabulai, sega ni dua tale, 291–96
iKarua ni Nona Lako Mai, 32–33
nona Yalo Tabu, soli ki na tamata kece ga, 41–42

K

Kakase, tabu sara vei keda, 207–8

Kalou na Tamada
nona ivakarau, 29–31
bulia na veika kece ga, 50–51

Keba ni vakaloloma, 104–5

Kila ka. *Raica tale ga na* Vuku
kece ga, e vu mai vua na Kalou, 193–94
vakaikuritaka na Kalou, ni da toroya cake tiko, 87
vakarautaki na bula tawamudu, ni da qacoya tiko na kena qaravi, 85–90, 193–99
noda itavi me da qara, 317–18

Kosipeli i Jisu Karisito
lewena na ivakavuvuli dina, 15–17, 347–49
vakauqeti ira na Yalododonu me ra vakaikuritaki e na vuku, 193–94
idusidusi ki na bula e veisiga, 23–25
ni da bulataka, e na takavi keda kina na bula marau, 183–85
idewadewa ki na bula tawamudu, 18–19
dua tu ga e na veitabagauna kece sara, 93–95
tautauvata, na tikina vakayalo kei na vakayago, 22–23
ivakarau ni bula, 15–17

vakavulici kina me da rawati keda ga, 25–26
na kaukaua e tu kina, me veisautaki keda, 21–22, 347–49
vakatakilai mai na kena ivakavuvuli e na vosa ki na vosa, 21–22
e na vunautaki ki na tamata kece ga, 243–44

Kuoramu ni Le Vitusagavulu, kena lewa kei na inaki, 137–39

Kuoramu ni i Apositolo Le Tinikarua
vakaduri na imatai ni Kuoramu, 4
tu kina na idola ni kena taracake na matanitu ni Kalou, 137–39
itavi ni, 137–39
me ra veivakadonui taucoko kina na Yalododonu, 7

Kuoramu ni matabete, veiliutaki ki na Lotu, 137–39

L

Lewai keda vakamaqosa
qarauna na lomada, 205–7
qarauna na noda ivosavosa, 207–8
vakamuria na lewa ni Kalou, 203–5

Lewenivanua, me ra dau caka vinaka vakawasoma, 269–70

Lololo, 231

Loloma vakalou, me dau vakavatukanataki, vei ira yadudua na wekada, 217–19

Loloma vakarisito
veisaqasaqa kei na veiqati, 222–23
taracake kina noda veivakabauti, 222–23
yavu ni noda vakatulewa vakadodonu, 220–22
lomani ira na wekada me vakataki keda ga, 217–19
da rawata kina na veivakabulai, 218

Lolosi, vakacegui mai na noda kila na yavu ni vuravura tawamudu, 273–74

Lomada, kena lewai vinaka, 205–7

Lomavinaka, me tiko e na noda bula, me vaka sa tiko vei Tamada mai Lomalagi, 218–19

Lotu
lewai mai na mataveiliutaki ni veikuoramu, 137–40
veivakadodonutaki, me baleti ira na lewena, 140–42
sa matanitu ni Kalou e vuravura, 323–24

Luve ni veivakarusai, 38, 288–89, 291–92

Luveda
me ra tuberi e na yalovinaka, 171–75
e dodonu me ra susugi e na loloma, 338–41
me ra vuli vinaka, 195–96, 337–38

M

Marama. *Raica tale ga na* iSoqosoqo ni Veivukei; Yalewa vakawati
vakaiyautaki vakalevu e na kena vakatetei na cakacaka ni Kalou, 132–35
era sega ni vakaluveni, era na vakaluveni mai muri, 167

Marau
takavi keda mai na noda vakamuria na ivakavuvuli ni kosipeli, 183–85
sega ni yavutaki ga e na iyau, 235–37
e na veivakamarautaki vinaka, 185–89

Maritire, nei Josefa kei Hyrum Smith, 6–7, 101–2, 349

Maroroi kakana, 231

Masu
rawa ni da qai gadreva kina me da masu, 45
rawa kina na noda ivakadinadina me baleta na ivakavuvuli dina e so,

317–18
vakavuvale, 45–46
me kua ni da luluqa kina, 44–46

Matabete. *Raica tale ga na* iDola ni matabete
veivakalougatataki e na vuvale, 129
kena ivakamacala, 18, 125–26
lavaki kina na bula dodonu, 128–29
vakalesui tale mai e na veisiga e muri, 95–98
kaukaua ni veivakabula e tu kina, 18–19

Matanitu lagilagi, 288–89, 291–96

Matanitu ni Kalou
sega ni na vakarusai, 325–26
solia kina na ka kece ga eda taukena, 327–28
okati e na vakasoqoni ni yavusa i Isireli, 324–25
me golevi e na yalododonu, 320–21
vakayagataki na iyau e na kena taracake, 239–40
yalovosota e na kena taracake, 225–26

Matawilivola ni Sigatabu, 11

Mate
rawa o Jisu Karisito, 275
lavaki ki na noda rawata na bula tawamudu, 271–77
veikalikali na yago kei na yalo, 271–77

Mormon Battalion
na kena tauyavu, kei na nodra ilakolako e yava, 103–4
vakavatukanataki kina na nodra yalodina na Yalododonu ki na matanitu, 103–4

N

Nauvoo, ilakolako mai, 101–2, 104–5

Noda Digidigi
rawa ni da digia na veika vinaka, mai na veika ca, 51–52
sega ni rawa ni da digia na veika e yaco mai na noda digidigdi, 71–73
soli ki na tamata yadua, 51–52

O

Ogaoga vakavuravura. *Raica tale ga na* Cakacaka
vakatauvatani ki na sasaga vakayalo, e na kena tara na matanitu, 22–26

P

Papitaiso, eda na qai rawata kina na matanitu ni Kalou, 62–64

Parofisai, e isolisoli na, 253–54

R

Rarama i Karisito, soli ki na tamata kece ga, 41–42

S

Sabato
siga ni lolo, 150
ni dau vakatabui, e na kunei kina na veivakalougatataki, 145–47
idusidusi me baleta na sokalou e na, 145–51

Saioni
sasaga nei Brigham Young me tara, 10–11
na kena tara, lavaki kina na kena cakacaka kei na solibula, 114–16, 225–26
e lavaki kina na bula sausauvi, 158–60
sa noda itavi me da taracake tiko ga, 111–13, 324–25

Saioni, Keba kei, 4

Sakaramede
inaki ni, 150–51
tuberi na luveda e na kena bibi, 151

Saumi ikatini
ivakaro ni vuravura tawamudu, 155
me saumi, ni sa nona na Turaga na veika kece ga, 155–57
kena vakayagataki vakadodonu, 157–58

Sausauvi

vu mai na noda kila, ni sa nona na Turaga na veika kece sara, 158–60

rui bibi, ki na noda duavata vua na Turaga, 158–60

rui bibi, ki na kena taracake na matanitu ni Kalou, 327–28

Siga ni lolo, 150

Simici, Josefa

nodrau veiwekani kei Brigham Young, 3–6

digitaki rawa me mai veiliutaki e na iotioti ni itabagauna, 96–98, 343–44

soli taucoko mai vua na ivakavuvuli ni kosipeli, 96–98, 343–48

sa kila mai na nodra ilakolako na Yalododonu ki na muaira, 101

maritire nei, 6–7, 101–2, 349

ilesilesi nei, 343–49

Solibula, lavaki me tara kina o Saioni, 114–16

T

Tagane vakawati. *Raica tale ga na* Vakawati tawamudu

me ra tara na itikotiko vinaka, 229–30

me qarava na watina kei na vuvale, 164–66

Talairawarawa

sega ni da digidigi e na veika me yaco mai na noda digidigi, 71–73

vukei keda me da laki bula kina e na iserau ni Kalou, 73–75

qarauna me da dau talairawarawa e yaloda, 75–76

Tamada, se Tubuda. *Raica tale ga na* iTubutubu

veituberi e na loloma, 164–66

idusidusi e na ivalavala vinaka, 164–66

Tina. *Raica tale ga na* iTubutubu

me ra tuberi luvedra e na ivalavala dodonu, 167–68, 171–72

Totogi, ni Kalou, 288–89

Tucake tale

na ibalebale ni, 275–77

a kena isevu o Jisu me sotava, 275

me da qai rawata kina na bula silesitieli, 275–77

V

Vakabauta

me da veivaqaqacotaki kina, 222–23

ivakavuvuli taumada ni kosipeli, 55–56

isolisoli ni Kalou, vei ira era sa dau vakabauta, ka dau talairawarawa, 56–57

na Kalou, vukei ira na Yalododonu mai liu, 101–8

vakavatukanataki e na caka vinaka, 57–58

Vakaiukuuku Totoka, kena bibi, e noda veivale kei na itikotiko, 229–30

Vakaloloma

nodra keba, 104–5

na bibi ni nodra qaravi, 25–26, 217–19, 238–39

Vakalotu, veivakadodonutaki, 140–42

Vakasavasavataki, lavaki me tara kina o Saioni, 111–13

Vakatagi, momona e na kena veilaveti, 188–89

Vakatasuasua, 188–89

Vakavinavinaka, 177–79

Vakawati tawamudu. *Raica tale ga na* Tagane vakawati; Yalewa vakawati

vauci vata kina na itubutubu kei na luvedra, 163–64, 171

ivakaro vei ira na tama, 164–66

ivakaro vei ira na tina, 167–68

dusimaki na cauravou me ra qarava na kena cakacaka, 164

Vakayalomatua, 287

Valetabu e Nauvoo, 6, 10–11

Valetabu e Kirtland, 4

Valetabu. *Raica tale ga na* Cakacaka ni valetabu

nona sasaga o Brigham Young me vakaduria, 10–11

kena tara, me cakacakataki, ka solibula kina, 299–302

kena tara, e na tomani e na ikatolu ni Yabakiudolu, 311–12

kena bibi, na cakacaka e qaravi e loma, 302–4

qaravi kina na veicakacaka tabu me baleti ira na mate, 307–12

inaki ni kena tara, 299–302

Veika vuni ni matanitu, 257–58

Veilewai

mai na veika eda cakava e na bula oqo, 285–87

vakatau mai na lawa eda yavutaki kina e na bula oqo, 287

me lewai kina na ivakatagedegede ni bula lagilagi me noda, 288–89

me vakuai keda kina, ke sega vei keda na Yalo i Karisito, 220–22

Veiliutaki vakamatanitu

me ra tokona kina na lewe ni lotu, 269–70

me yavutaki e na lawa ni Kalou, 267–68

me ra yalomatua na kena iliuliu, 268–69

Veiqaravi vakaulotu

ivakaro vei ira na daukaulotu, 244–46, 248

e na veisautaka na tamata na kena yalo, sega ni veileti, 246–48

eda sa lesi vakayadua kina, 243–44

Veiqaravi e na valetabu

yaga vei ira era se bera ni vakabauta na kosipeli, ka ra sa mate, 307–12

e na tomani tiko e na ikatolu ni Yabakiudolu, 311–12, 333–34

Veiqaravi

e vinaka, vakavatukanataki ka vaqaqacotaki kina na noda vakabauta, 57–58

eda na vakadonui mai na noda, 285–87

Veiqati, me kautani, 222–23

Veirogorogoci

na Kalou kei na tamata, 41–46

dau vakabibitaki, me levei kina na veiqati, 222–23

Veisiga e muri

sotavi kina na veileqa e vuqa, 331–32

e na qaqa na ivalavala dodonu, 332–33

Veisorovaki i Jisu Karisito. *Raica tale ga na* Jisu Karisito

qai vakavatukanataki e na noda veivutuni, 61–62

qai rawa kina na veivosoti, 39

yavu ni veivakabulai vei ira era yalodina e na matanitu silesitieli, 37–39, 292–94

vueti ira na kawa ni veivakarusai, 38, 288–89, 291–92

noda inuinui, 55–56

eda rawata kina na bula e na matanitu lagilagi, 38–39, 292–94

Veivakabulai vei ira na tauvimate

me vakayagataki kina na veiqaravi vakavuniwai e kilikili kaya, 252–53

nodra isolisoli na lewe ni Matabete i Melikiseteki era kilikili kaya, 252–53

Veivakabulai, yavu ni. *Raica na* Yavu ni Veivakabulai

Veivakacacani. *Raica tale ga na* Veivakatovolei; Veivunauci; Veivakatovolei

vei ira na Yalododonu mai liu, 101–2, 104–5

mai vei ira na ivalavala ca, e vakadeitaki kina na Lotu, 263–65

eivakamarautaki, 185–89

Veivakarusai, luve ni. *Raica na* Luve ni veivakarusai

Veivakatovolei. *Raica tale ga na* Vunauci; Veivakacacani
- yaga vei ira na Yalododonu, 262–63
- vunauci kina na talaidredre, 263
- veiliutaki na Kalou e na veivakacacani, 263–65
- cokonaki keda yani ki na bula vakalou, 261–63
- me da vosota, ka yalovinakataka, 177–79

Veivakavulici
- veivakavulici ni tamata ki na vuvale, 164–66
- veivakavulici ni tina ki na vuvale, 167–68
- veivakavulici ni itubutubu ki na nodra vuvale, 171–75

Veivale, me tara, na kena ka daumaka, 229–30

Veivutuni
- ni da sa vakarau mate, e sega ni yaga, 62
- bibi me da vakaivotavota kina e na Veisorovaki, 38–39, 61–64

Veiyalayalati vou ka tawamudu. *Raica na* Vakawati tawamudu

Vosa, e dodonu me veilaveti, ka veivakacegui, 207–8

Vosa ni Vuku
- nona ivakaro na Turaga, 211–12
- kaukaua kina na yago kei na vakasama, 212–14
- **Vucesa**, veisaqasaqa ki na lawa kei lomalagi, 225–26

Vukitani, noda
- tekivu e na cala lalai, 79–80
- vu ni butobuto kei na veilecayaki, 81–82
- vakavurea na kena yalo na noda veivakadiloi vei ira na iliuliu ni Lotu, 80–81
- mo levea kina, qara na Yalo Tabu, ka tudei tiko ga, 82–83

Vukitani Levu, yali kina na matabete kei na kosipeli dina, 95–96

Vuku. *Raica tale ga na* Kila ka noda rawata, mai na vuli kei na vakabauta, 193–99

Vuli, kena bibi, vei keda kece ga, 135,
- e na vakadidike kei na vakabauta, 193–99

Vunau kei na Veiyalayalati, 120

Vunau, idusidusi me baleta, 147–50

Vunauci. *Raica tale ga na* Veivakacacani; Veivakatovolei
- yalomalua kina na talaidredre, 263
- vakarorogo kina, e na yalomalumalumu kei na masumasu, 75–76

Vuravura ni yalo
- eda na laki tosoya kina na noda bula vakayalo, 281–82
- e vunautaki tiko kina na kosipeli, 280–81
- e nodra koro na yalo ni mate, 273–74, 279–80

Vuravura
- e wasei vakatikina kina na ivakavuvuli dina, 16–17
- era na laki bula kina na yalododonu, ni sa laki tini na bula kina, 332–33

uvale
- veiliutaki vakadodonu kina na tamata, 164–66
- vakavavatukanataki kina na loloma vakatina, kei na nodra veituberi, 167–68
- ra veituberi kina na itubutubu mai na nodra idusidusi, kei na yalololoma, 171–75, 337–41

W

Works, Miriam Angeline, 2–3

Y

Yabakiudolu
ivakamacala ni bula e na gauna oya, 333–34
e na golevi kina na veiqaravi e na valetabu, 311–12

Yalewa vakawati. *Raica tale ga na* Vakawati tawamudu
ivakaro ki na, 167–68

Yalo i Karisito, soli ki na tamata yadua, 41–42

Yalo Tabu
kauti keda yani ki na bula vakalou, 67
ni yali vei keda, vu ni noda vukitani, 81–83
ilesilesi ni, 33, 67–68
me ra vakararavi ga kina na daukaulotu, 246–48
vakatakila vei keda na veika vuni, 257–58
tasereka vei keda na veika dina kece ga, 318–20

Yalo. *Raica na* Yalo Tabu
e na lako ki na vuravura ni yalo, 279–81
e na bula tiko ga ni da sa mate, ka na qai cokotivata tale kei na yago, 273–77

Yalo velavela. *Raica na* Luve ni veivakarusai

Yalodina
e lavaki vei ira yadudua na Yalododonu, 180–81
e na veivosaki vakabisinisi, 24
me ra tuberi kina na gone, 181

Yalomalumalumu, 179–80

Yalomatua. *Raica na* Lewai keda vakamaqosa

Yavu ni veivakabulai
vakarautaka vei keda o Jisu Karisito, 291–96
me ra rawata kina na bula tawamudu o ira era yalodina kina, 49–52
vakatakilai mai vei ira na parofita, 93–94

Yavusa Isireli
kena ivakamacala, 324–25
noda itavi me da vakasoqoni ira, 324–25

Young, Brigham
sucu kei na nona tubu cake tiko, 1
vuki me lotu, papitaiso, ka vakadeitaki me lewenilotu, 2–3
imatai ni nodrau veivosaki kei Josefa Simici, 3
kovana kei Desereji, 9–10
ivakaleka vakaitukutuku ni nona bula, vii
e na Keba kei Saioni, 4
kauti ira na Yalododonu ki na muaira, 9–10, 101–8
vakamau, 2, 4
nona ilakolako vakaulotu, 3–6
tabaki me lewe ni Kuoramu ni Le Tinikarua, 4
e vaka na irairai kei Josefa Simici, 7
nona tara valetabu, 10–11
ivakadinadina kei Josefa Simici, 343–47

Veika me volai

NA LOTU I

JISU KARISITO

NI YALODODONU

EDAIDAI

4 02355 54858 7
35554 858